COMMENTARIA IN REGULAM D. AUGUSTINI EPISCOPI, ET TRIA VOTA...

Humbert : de Romans, Hugo : de Sancto Victore, ...

Digitized by Google

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II
ROMA
8
43 B
23

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

COMMENTARIA IN REGVLAM D. AVGVSTINI EPISCOPI,

ET TRIA VOTA SVBSTANTIALIA Religionis Autore B. Humberto. Burgundo Generali V.

Magiſtri Ordinis Prædicatorum.

Et in eandem breuis quædam enarratio Hugonis à S. Victore Can. Reg.

Nunc denuo ad communem eius Ordinis Religioſorum vſum in lucem edita.

Hic liber est Conventus ... Discalceatorum ordinis ... 1621 ... orate pro emptore

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

35

C O M I,

Typis Hieronymum Frouæ. M. DC V.

Superiorum Mandato.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADMODVM REV. IN CHRISTO PATRIBVS, ET FRATRIBVS

ORDINIS PRAEDICATORVM, cæteriſq́; religioſis viris ſub D. Auguſtini regula Degentibus Salus.

MAGNAS, & immortales priſcis illis viris gratias habendas cenſeo, qui bonis artibus, & diſciplinis excogitatis, atq́; repertis vitam noſtram ita excoluerunt, vt rectè, commodeq́; degere poſſemus, atq́; intra præſcriptos humanæ naturæ limites conſiſtentes, legum conſilijs admoniti, lunge à

beluarum moribus, cultibuſq; ferinis retracti in errores minimè dilaberemur inhumanos. Maiores tamen, ac potius maximas illis habendas haud dubitauerim, qui ea inuenerunt, quibus animi noſtri quibuſdam veluti alis ſuffulti, & humanam conditionem tranſcenderent, & his, quæ terrena, caducaq; ſunt, pro nihilo habitis, ad diuinarũ rerum cognitionẽ euolarent. Inter quos celeberrimus ille D. Auguſtinus effulſit, qui ſanctiſſimis Angelicè viuendi normis traditis, memorandas Chriſto ſeruatori religiones peperit illarum prototypus, ex quibus per tempora veluti ab arundinetis tot B. Patrum animatæ ſcintillæ ad beatitudinem euolantes emanarunt, quòd omnium nomina recenſere ſi vellem; non iſtæ prælo excuſſæ paginæ comprehenderent. Quare vt omnes tanti Doctoris veſtigijs inhærentes apertam, & exploratam habeant illius regulam, B. Humberti Paraphraſim in eandem luculentiſſimam, necnon de tribus eſſentialibus religionum votis præclaram eiuſdem authoris eruditionem edendam curaui. Hoc autem vnum me impulit: Tum vt piè amicorum cupiditati, & precibus

obſe-

Digitized by Google

obſequerer, qui litteris mihi, & verbis tanti authoris monimenta affectantes ſæpè, ac ſæpius inculcare non deſtiterunt; Tum vt quibuſdam admodum Reu. Patribus mihi neceſſitudinis vinculo deuinctis annuerem: Tum deniq; vt plurimorum, & Nouitiorum præcipuè vtilitati conſulerem. Illa igitur in lucem prodeunt, vt diuturna temporis ingluuie quaſi vorata reuiuiſcant; vtq; tandem velut gemmæ è terrarum viſceribus erutæ, & abſtruſis exenteratæ cuniculis, eluceſcant: Quæ ſimul, quantum mihi per tempus licuit, varijs diſtracto negotijs, mendis, & erroribus, quibus paſſim perſcatebant, expurgari ſtudui. Itaq; religioſi fratres, qui ſub D. Dominici, aut cuiuſuis alterius vexillo, D. Auguſtini regulæ innitentes dimicatis, ſi vos hanc ob oculos Paraphraſim habeatis, æquè percipietis, quomodo hoſtis nequiſſimi tela in ipſum retorqueatis iaculantem; quomodo voſmet abnegantes Duci veſtro ſubſternatis; quomodo cupiditates cohibentes mundi haud illecebris inhietis: quomodo in ſumma rerum omnium egeſtate nihil habentes omnibus affluatis: quomodo deniq; nil pro-

prij retinentes Dæmonem ad ſingularem luctam prouocantes ſuccumbere faciatis. Hæc enim eſt verè menſa lautiſſimis quibuſuis ſpiritualibus deliciarum ferculis referta. Hæc verè eſt Prælatorum Magiſtra, quæ illos, vt ſubditos timore retardent, & amore alliciant, docet, & erudit. Hæc verè proficientium diſciplina, quam qui legendo imbibet, diuinarum rerum amore æſtuabit, & accuratè ſi perluſtrauerit, maximum ſibi fructum in religioſæ vitæ curriculo afferet; ſimulq́; Authoris ſolertiam, prudentiam, & vigilantiam admirando prædicabit: Vt autem indefeſſum in litterarum paleſtra, eiuſq́; aſſiduas in ſtudio elucubrationes dignoſcatis. Diuinum ipſe compilauit officium, quo Prædicatorum Patrum Ordo in hanc vſq́; horam vtitur; cui Clemens Quart. Pont. Max. ampliſſima ſubſcriptionis nota aſtipulatus eſt. Inſuper in Ordinis noſtri conſtitutiones ornatiſſimam inceperat explanationem, qua omnes in illis emergentes ambiguitates enodabat; ſed illi ſubſcribere haud licuit immatura morte præuento, & à Domino vocato: Extat ſolummodo in Bibliotheca conuentus

noſtri

Digitized by Google

noſtri Comenſis expoſitio manu ſcripta, ſuper Prologo, & Diuini Officij Capitulo, vbi tam lucidè eloquitur, vt nihil inter legendum deſiderari queat; quod opus ni mancum, & imperfectum eſſet, iam excudendum tradidiſſem: librum edidit pariter, qui Prædicantium ſumma inſcribitur in tres reſecata libros. Opus verè mirandum compoſuit de vita ſpirituali ſex intercíſum libris. Prædicatorum Patrum geſta libris quinque compilauit. De officijs Ordinis Fratrum Prædicatorum librum vnum deprompſit. Epiſtolarum ad diuerſos liber vnus legitur. De Crucis prædicatione mira tractauit. Angelicam de contemplationis gradibus ſcalam condidit. Poſtremò de veris, & falſis virtutibus ſermones habuit doctiſsimos. Nunc tanti Patris otium in litterarum ſtudio videte: Cuius equidem ſcripta examinare ſi velimus, magis hoc laborioſo litterarum otio profuit animarum ſaluti, quàm regimine, calamo magis, quàm virga. Nam calamo dictauit, quicquid lingua annuere poſsit, & imperare. Ille igitur ſi loquebatur viuens; nunc ſcripturarum monimentis loquitur, imperat, & hortatur in Domino obdormiens. Sed (heu proh dolor) cur edaci tempore omnia voranti opulentiſsima huiuſce viri ſcripta propemodum tumulata obdormiunt? Cur tanti viri ſapientia, in regendo prudentia, in corrigendo grauitas, in erudiendo charitas, & amor, & animi ſingularia cætera inſignia ſcriptis iam prodita non eluceſcunt?

Digitized by Google

Pro nunc quod à tempore corroſum eripui, vna cum perbreui Hugonis de S. Victore Can. Reg. in eandem regulam exaratione accipite. Et interim ſi floſculos à florentiſsimo iſto editos viridario colligere velitis, & animæ ſtemmata componere, florum vireſcentium electiones, indice adiecto, facillimè colligetis. Quare viretum luſtrantes, florumque botros carpentes vt animam bono Chriſti odore redolentem habeatis, veſtra pariter in orationis fragrantia, & ſacris in operibus mei mementote, meq; Deo commendate, me amate, & in Domino valete.

Veſtrum omnium humillimus

Fr. Petrus Maria Fatig. de Vrgnano Ord. Præd. Sacræ Theolog. Lector, ac in Ciuitate Comi Inquiſitor.

Digitized by Google

DE RELIGIOSIS B. HVMBERTI EXEMPLIS

Dialogicum Carmen.

MVſa refer, quæſo, Humberti memoranda Magiſtri:
Quis fuit hic? M. Speculum. cur? M. Quia ſorde lauat.
Sorde lauat? memora M. ſcripſit monimenta ſalutis;
Queis vigilans animus ſordida noxa piat.
Quis fuit hic? M. Genitor peperit ſacra gẽmina Chriſto,
Nunc virgulta rigat ſtelliferq́; Patris.
Quis fuit hic? M. Miles: pugnans ſuperauit Auernum,
Diuitias ſpreuit, carnis & illecebras.
Quis fuit hic? M. Sacræ legis fuit iſte Licburgus,
Hanc ſerua, & ſuperum tu æthera conſpicies.
Quis fuit hic? M. Dux: cæleſtem, fortemq́; Phalangem
Confratrum duxit, tela retorſit ouans.
Qui fuit hic? M. Mater: dedit hic lac, pocula, mammas,
Fouit, dum vixit, dumq́; quieſcit, alit.
Quis fuit hic? M. Palinurus magnã hanc æquore nauim

In-

Digitized by Google

Incolumem duxit, fluctiuomoq́; mari.
Quis fuit hic? M. lumen cæcas de corde tenebras
Vt pepulit lingua, nunc calamoq́; fugat
Quis fuit hic? M. tuba: quæ reboans toto intonat orbe
Excitat hæc Fratres, palmæ animatq́; ſono.
Quis nunc eſt? M. Sydus clarum, ſol, cælica lampas,
Clauſtris quæ fulſit, nunc rutilatq́; choris.
M. Dicā: Athleta, Parens: ſpeculum, fuit iſte, Lichurgus.
Dux: Mater: Rector: Lux: tuba: Sydus: Amor.
Sat dixit: Tu noui tanti memoranda Magiſtri:
Gratulor ipſe tibi: Cælica muſa vale.

IN

Digitized by Google

IN LVCVLENTISSIMAM B. HVMBERTI PARAPHRASIM Super D. Auguſtini Regula.

CARMEN.

HVMBERTI quicunq; cupis monimenta Magiſtri,
Tu fuſò hic ſtrictim carmine preſſa leges.
Aſtriferi ſi valla petas, te hæc Norma Tyronem
Diriget, vt regulæ dogmata in arte rudes.
Tartareos vitare dolos, compeſcere luxus,
Auriq; ardentem pellere corde famem.
Mente inhiare ſacris, Herebi ſuperare penates
Edocet, & primo ſubdere colla Patri.
Abdicat iſta viros mundo, Cœloq; maritat,
Allicit iſta animos, acceleratq; Deo.
Hac Duce opes Creſi ſpernis, nec tolleris vllo
Faſtu, nil retinens diceris eſſe Bias,
Iſta rheda eſt pernix, vehit alta ad cœlica Tempe,
Quem terra optaſti, tu potiere polis.
Edocet, adducit, frænat, compellit, & arcet,
Allicit, & vitat, ſubdit, amore iubet.
Abdicat, accelerat, libat, diſpergit, & optat,
Nil ambit, ſpernit, nil retinetq; ſibi.

Cœlo

Cœlo inhiare docet, terret, ſolatur, adauget,
Euehit ad Superos, inglomeratq́; Deo.
Hanc ſequere ergo, bono & Chriſti redolebis odore,
Vt redolet fragrans caſpite nata roſa:
Atq́; age, quod dictat, Numenq́; litabis honore,
Tu Mactans, Vas, Thus, Victima, & Ara Phani.

S. B.

IN

Digitized by Google

IN TRIA ESSENTIALIA RELIGIONIS VOTA

A B. Humberto elucidata Præludium.

EN tela, en clamidem, en clipeos, enq; arma ſalutis;
  Hoſtes queis vincas, queis ſubigasq; tibi.
Sit ſine carne caro pauper, ſit menſq; ſubacta,
  Vincitur his mundus, Tartara furua, caro.
Colla iugo ſubdas, fati tum munera ſpernas.
  Sitq; tibi cælebs tum ſine carne caro.
Tunc ſubiges mundũ, luxus, tunc tartara, manes;
  Tunc ſtrophio dignus cælica regna petes.
Victima grata Deo mentis mactata voluntas;
  Hoſtia grata Deo, cum ſine carne caro.
Hoſtes cæde Deo cordis penetrale tenentes
  Mundũ macta, & opes immola egenus, inops.

Ara

Digitized by Google

Ara Dei ſit cor, caleat charitatis in igne:
Hoſtia diuitiæ, victima Marte Venus.
Iam pereas mundo, carni, pereatq́; voluntas:
Tunc eris Angelicis dignus ineſſe Choris.
Nudus eris Diues; regnis potiere ſubactus;
Caſtus delicijs tuq́; fruere Dei.

S.B.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

EXPOSITIO B. HVMBERTI SVPER REGVLAM B. AVGVSTINI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CAPITVLVM PRIMVM.

VIRIS Religioſis non modicum expedit, vt clarè intelligant totam ſententiam Regulæ, ſub qua viuunt, vt ſciant ad quid tenentur ex obligatione profeſſione contracta. Expedit etiam, vt aduertant, quæ rationabiliter ſunt in ea tradita, vt ex his maiorem habeant deuotionem ad illam. Inſuper quoniam multum prodeſt eis, vt conſiderent vtilitatem eorum, quæ continentur in ea, vt libentius ea obſeruent. ¶ Proinde, cum Regula Beati Auguſtini contineat quædam obſcura, & quędam valde rationabilirer ordinata, quæ multi non ſolent aduertere; quoniam multa etiam eorum, quæ continentur in ea, immo fere omnia ſint perutilia, expoſitio ſequens declarat ipſius dubia; elucidat rationem eorum, quæ ibi ſunt tradita; Oſtendit, quàm vtilia contineantur in ipſa; vt degentes ſub illa, & maximè fratres Prædicatores, qui ſub ipſa viuere elegerunt, & ſciant ad quid obligantur ex illa, & ad ſcita deuotionem habeant, & ex deuotione huiuſmodi diligentius obſeruent, quæ continentur in ea, opitulante gratia Ieſu Chriſti.

COMMENDATIO REGVLAE BEATI Auguſtini. Cap. II.

INter multas, & varias Regulas, ſub quibus Religioſi diuerſi militant in Eccleſia; Quædam ſunt, quas tradiderunt viri, qui Cathalogo Sanctorum non aſcribuntur; Aliæ ſunt, quas ſancti quidam tradiderunt, ſed tales, qui non fuerunt eminentes in ſapientia; Aliæ vero, quas (& ſi ſancti, vel perfecti in ſapientia tradiderunt) tamen non fuerunt multæ auctoritatis. Certum eſt autem, quod ſanctitas in anima viri, plus interdum valet ad proferendum ſalutares ſententias, quàm ſapientia. Interdum autem ſimplicitas, licet ſancta, ſi per ſapientiam non dirigatur, minus laudabiliter profert ſententiam, ſententia vero prolata a ſanctitate, & ſapientia, quibus deeſt auctoritas, minus acceptatur. ¶ Quanta ergo, & quali acceptione digna eſt regula, quę a viro ſanctiſſimo, ſapientiſſimo, eximiæ auctoritatis beato S. Auguſtino, tradita reperitur? Præterea, in principio, cum oriri cœperunt religiones in Eccleſia Dei, fuerunt duo genera religioſorũ, .ſ. Anachoritæ, ſiuè Solitarij, & Cenobitę, ſcilicet in congregatione viuentes. Poſt tempus multum beatus Benedictus, cuius regula eſt in grandi auctoritate in Eccleſia Dei, compoſuit regulam ad exemplar vitæ Cœnobitarum priorum. Beatus vero Auguſt. ſuam formauit ad exemplar vitæ Apoſtolicę. Quis autem dubitet, vitam Apoſtolicam vitæ cunctorum viuentium præferendam? Antiquitas etiam multũ confert ad laudem ſcripturarum; quia quanto antiquior, & quanto per plurium legentium examen tranſiens, nec paſſa calumniam, tanto iudicio plurium approbatur. Cum ergo regula beati Augu-

ſtini

ſtini, non ſolum modernas regulas, ſed etiam regulam beati Benedicti, multis annis præceſſerit, & per tot virorum illuſtrium, & conciliorum iuditia tranſierit; quis audeat eam amodo calumniari? Præterea multæ ſunt regulæ, quæ imponunt multas obſeruantias corporales; Regula vero beati Auguſtini conſiſtit circa ſpirituales actiones; vt ſunt dilectio Dei, & proximi, vnitas cordium, concordia morum, & ſimilia; Quis autem neſciat exercitia ſpiritualia præcellere exercitationibus corporalibus; ſicut ſpiritus præeminet corpori, & lex ſpiritualis legi carnali? ¶ Nota, quòd religionis ſtatus eſt degentium in ſe, vel in Deo, & requiruntur in ea quædam pertinentia ad ſtatum congregatorum, circa quem tradit mandata octo. Primum propter quod &c. Item eſt ſtatus agentium pœnitentiam, ideo dicit, (orationibus inſtate.) Item eſt ſtatus excellentis honeſtatis; & ideo dicit, (non ſit notabilis &c.) Item eſt ſtatus ſubuenientium multis neceſſitatibus, ideo dicit, (Veſtes veſtras.) Item eſt ſtatus ſpiritualis fraternitatis; ideo dicit, (Lites aut nullas, &c.) Item eſt ſtatus ſubiectionis; ideo dicit, (Præpoſito tanquam patri, &c.)

PRAEDICATIO MAGIS COMPETIT religioſo. Cap. III.

STatus Religioſus magis competit prædicatori, quàm ſæculari. Primo quia eſt excellentior; ſicut autem prædicatoris eſt in alto ſtare cum prædicat: ita & altus ſtatus, iuxta illud Eſa. 40. Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion. Secundo, quia prædicatoris eſt non ſolum præcepta, ſed & conſilia prædicare. Quo-

Digitized by Google

modo autem credet aliquis de conſilijs illi, qui illa renuit accipere ſibi? potius videtur, quod illa reddantur alijs ſuſpecta, cum ipſe nolit ea ſibi, & poſſunt dicere ei, quod dictum eſt de phariſæis: Dicunt, & non faciunt, nec ſequuntur exemplum illius, qui cœpit facere, & docere. Tertio quia oportet prædicare non ſolum bonis, ſed etiam perfectis, & mundanis, & mundum contemnētibus, carnalibus, & ſpiritualibus, vtentibus voluntate propria, & non vtentibus, Quis autem dubitet, quin magis competat illi, in quo plura ſigna maiorum bonorum apparent, prædicare illis, qui ſunt in maioribus bonis, quàm illi, in quo non apparent huiuſmodi ſigna? Quarto, quia ſtatus religionis eſt ſtatus contemplationis, ea vero, quę prædicantur, maximè colliguntur in contemplatione. Vnde Greg. In contemplatione hauriunt, quod poſtmodum in prædicatione effundunt. Quinto, quia homini, qui eſt in ſua libertate, timendum eſt de præſumptione, ſi ſit facilis ad prædicandum; ſi vero ſit tardus, timendum eſt ei de negligentia; magis ergo expedit alieno imperio prædicare, quàm proprio motu; Ro. x. Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? quis autem magis tenet ſtatum nuncij, quàm religioſus; cui dicitur; Vade, & vadit: veni, & venit? Sexto quia in executione officij prædicationis, de facili, & in multis contingit offendere, propter quod fructus prædicationis impeditur; expedit ergo prædicatorem habere correptorem; vnde dominus miſit diſcipulos binos, vt vnus corrigeretur per alium; nec debet odiſſe correctionis diſciplinam, qui alijs enarrat Dei iuſtitiam.

Regula

Digitized by Google

REGVLA BEATI AVG. MAGIS *competit prædicatoribus. Cap. IIII.*

INter regulas approbatas regula Aug. magis conuenit prædicatoribus. Primo, quia prædicatores debent eſſe viri litterati, quòd intendìt Aug. in regula. d.

Codiees certa hora ſingulis diebus pe.

Vult ergo diſcipulos adeo ſtudioſos eſſe, quod nulla dies prætereat, quin codices reuoluantur. Secundo quia beatus Dominicus pater fratrum prædicatorum profectum in omni bono, & fructum circa ſalutem animarum acquiſiuit ſub iſta regula. Tertio cum regula beati Auguſtiui deducta ſit tanquàm ab exemplari a vita apoſtolica, quam prædicatores omnes ſummæ debent imitari. Quarto quia inſtituendo nouum ordinem prædicatorum oportuit aliqua noua condere inſtituta, vt circa ſtudiũ, paupertatem, & huiuſmodi; Oportuit ergo talem eligere regulam, quæ non haberet aliqua, quæ contrariarentur huiuſmodi ſtatuendis, ſed talis eſſet, cui huiuſmodi conuenienter aptarentur.

STATVS PAVPERTATIS MAGIS *competit prædicatoribus. Cap. V.*

LIcet regula beati Aug. permittat habere poſſeſſiones, tamen melius fuit prædicatoribus his carere, quia multo plus competit prædicatio euangelica pauperi voluntario, quàm diuiti. Primo quia prædicatori euãgelij incumbit prædicare Chriſtum pauperem, & euangelicam paupertatem; quis autem dubitet, quin huiuſmodi prædicatio maiorem effectum habeat, & magis deceat in ore

pauperis, quàm diuitis? Secundo quia melius eſt prædicatoribus vitam excellentioris prædicatoris imitari, vt fuerunt Apoſtoli pauperrimam vitam ducentes in prædicatione. Tertio quia temporalia multum occupant, & inducunt ſollicitudinem, propter quod dominus volens prædicatorem eſſe vacuum ab omni occupatione ipſum impediente, dixit diſcipulis ſuis; Neminem in via ſalutandum; Et Paulus, ne traheretur a prædicatione, ceſſabat a baptizando; Vnde quidam zelator animarum, cum multo tempore prædicaſſet in tanta humilitate, quòd nolebat ducere niſi aſinum, tandem expertus, quòd cura, & ſollicitudo, quam habebat de aſino, modo cogitando quid comederet, modo ne eum amitteret, modo ne malè cuſtodiretur, dimiſit ipſum, & poſuit ſe ad iter pedibus conficiendum, vt eius animus liberius vacaret prædicationi. Quarto quia prædicatoris eſt, non ſolum in locis populoſis, ſed etiam in locis modicis pauperibus prædicare exemplo illius, qui circumibat caſtella docens; quo modo autem poſſunt hoc implere diuites, qui ducunt equos, & familiam? Quinto quia fructus prædicationis colligitur in confeſſionibus, & conſilijs animarum; & ideo talem expedit eſſe prædicatorem, ad quem fiducialiter accedant omnes pro huiuſmodi; certum eſt autem, quod perſonæ pauperes audacius accedunt ad uirum pauperem, & in habitu humili, quàm ad diuitem, & in habitu glorioſo; quia animalia ad ſibi ſimile facile ſociantur; immo etiam diuites, & nobiles laici, & litterrati facilius committunt animarum ſuarum ſecreta pauperibus, quàm diuitibus.

De

DE EXPOSITIONE TITVLI. Cap. VI.

QVia dicitur in fine regulæ, (Vt autem uos in libello hoc, tanquàm in ſpeculo, poſſitis inſpicere,) putauerunt quidam, quod regula Agu. eſſet ille liber, qui dicitur ſpeculum Auguſtini; & ideo dixerunt in titulo, Incipit ſpeculum Auguſtini, ſed hoc eſt erroneum, ſpeculum enim eſt liber, in quo recolligit Auguſt. mandata Dei, qui dicitut ſpeculum, quia in eo legendo poteſt quilibet uidere quantum profecerit, uel quid ei deſit; poſſet tamen dici, quòd, ſicut duplex eſt ſpeculum, ſcilicet generale, quod quandoquè ponitur in Aula communi, in quo reſpiciunt omnes, & ſpeciale, quod ponitur in camera, in quo domina ſe reſpicit, ita eſt duplex opus Auguſtini, ſcilicet liber ſupradictus, qui pertinet ad commuues, & alter ad ſolos religioſos.

QVARE HOC OPVS DICITVR regula. Cap. VII.

DIcitur hoc opus regula dupliciter; Regula enim uno modo dicitur a rectitudine, quaſi rectula, ſicut eſt illa, qua utuntur ſcriptores, & lignarij, & cœmentarij, Alio modo dicitur a regendo, ut in grammatica, & in alijs ſcientijs; iuxta primum modum dicitur hoc opus regula, quia ſicut per regulam diſtorta diriguntur, ſic per hoc opus diſtortę uitæ diriguntut; Item ſicut per illã gibbi remouentur; ut patet in cœmentario, ſic per iſtam ſuperbiæ, & ſuperfluitates complanantur; Item per regulam, res quadrantur, ut lapides redduntur quaterni

terni opere quadro; Sic per iſtud opus fiunt homines quadrati in virtutibus Cardinalibus, vt ſint aptiores ædificio cœleſti; Item habilitantur res diuerſæ, vt fiant aptæ coniunctioni in vnum, vt patet in cæmentarijs, ſic per iſtud opus fiunt diuerſi vnũ in Domino; Item per regulæ applicationem relinquuntur in pergameno diuerſæ lineæ rectæ, & multæ, ſic per iſtud diuerſæ virtutes in homine, quę nihil aliud ſunt, quàm lineæ rectæ, quia virtus eſt qualitas mentis, qua rectè viuitur, vnde omnis virtus eſt quædam rectitudo; Item ſicut ſcriptor, qui de regula non curat, frequenter diſtortè ſcribit, ſic diſcipuli Auguſt. regulam negligentes diſtortè viuunt, qui autem ſecundum eam diriguntur rectiſſimè viuunt; Item ſicut ex applicatione regulæ quandoquè res, quæ videbatur recta, apparet diſtorta, vel gibboſa, quæ apparebat plana, ſic proculdubio, ſi diligenter vita multorum ſub hac regula degentium ipſi regulæ conferatur, apparebit diſtorta, pluſquàm antea crederetur; Secundo etiam modo poteſt dici regula, quia ſicut regula in ſanctis docet artem ſciendi, ſic iſtud opus artem viuendi; & ſicut per regulam regit ſe quis in ſcientia, ita per hoc opus in vita; & ſicut habet regula exceptionem, ita regula recipit diſpenſationem.

Cap. VIII.

ANte omnia, fratres chariſſimi, diligatur Deus; deinde proximus; quia iſta præcepta ſunt principaliter nobis data.

Quia mandata Dei non ſunt relinquenda propter mandata hominum, immo ſuper illa debent omnia alia fundari, quia ſine illis iſta nihil proſunt; ideo

Aug.

Digitized by Google

Aug. ante omnia mandata ſua præponit Dei mandata; Quia vero plenitudo legis eſt dilectio charitatis ad Deum, & proximum; ideo non ponit mandata ſingula vitans prolixitatem, ſed hoc ſolum, in quo omnia alia complentur; & quamuis omni homini neceſſaria ſit charitas; tamen ſpecialius prædicatori. Si enim linguis hominum loquatur, & angelorum, charitatem autem non habeat, factus eſt velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens, quod alijs prodeſt eos vocans, ſibi vero nocet ſeipſum confringens. Quid autem prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, detrimentum autem ſui faciat? Item predicatoris intereſt inſtructum eſſe, & maximè de neceſſarijs ad ſalutem, iuxta quod dicitur de Iohanne Luc. 1. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius; Certũ eſt autem, quod interdum, vbi deeſt ſciẽtia alia, charitas inſtruit de his plenè, primæ Io. 2. Vnctio id eſt charitas docet vos de omnibus, ſcilicet neceſſarijs ad ſalutem. Item vtiſius eſt in prædicatore incendere, quàm inſtruere; ſed certe qui non ardet, non incendit, quia charitas inflammat verba, & facit, vt facula. Item in prædicatore grande vitium eſt torpor, vel pigritia; Charitas autem nõ ſolum ſollicitat prædicatorem, ſed etiam compellit. 2. Cor. 5. Charitas Chriſti vrget nos. Item quia charitas non quærit, quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti.

Cap. IX.

HAec igitur ſunt, quæ, vt obſeruetis, præcipimus, in monaſterio conſtituti.

Traditis mandatis Dei, tradit mandata ſua. Quidam hic incipiunt regulam, nec habent præcedentia

Digitized by Google

tia mandata;& hoc accidit ex eo,quòd Auguſtinus, ſcribens quibuſdam mulieribus ſuæ diœceſis religioſis inſerit in fine Epiſtolæ regulam iſtam, quam tradidit eis obſeruandam, incipiens ita (Hæc igitur ſunt;) In regula autem, quam tradit viris, proponit ante iſtud duo mandata charitatis, & incipit ita (Ante omnia fratres &c.) Quare autem in regula mulierum non præmiſit duo mandata de dilectione? Dici poteſt, quòd in muliere amor ſpiritualis de facili degenerat in carnalem, & ideo timens dare huic degenerationi occaſionem, noluit eis aliud imponere de dilectione proximi.

Cap. X.

VTrum omnia, quæ continentur in regula, ſint in præcepto. Videtur quòd ſic. Conſtat enim, quòd hoc pronomen (hæc) demonſtrat omnia, quæ ſunt in regula, & de his dicit, (præcipimus.) Contra. Sequitur, quòd profeſſor regulæ peccat mortaliter, quandocumquè facit contra aliquid, quod ſit in regula, ergo ſi non domat carnem ſuam ieiunijs, abſtinentia eſcæ, & potus, quantum valetudo permittit, vel ſi non verſatur in corde, quod profert, quando pſallit,& ſimilibus, peccat mortaliter. Ad hoc dicunt quidam, quòd hæc dictio(hæc) cum ſit demonſtratiua rei propoſitę, non demonſtrat ibi niſi duo mandata propoſita, ſcilicet de vnitate cordium, & de communitate rerum, & hæc duo ſolum ſunt in præcepto in tota regula. Sed, ſi hoc eſſet verum, ſequeretur, quòd illud, quod remotè dicitur; præpoſito tanquàm patri obediatur, non eſſet in præcepto, quod conſtat eſſe falſum. Ideo dicunt alij, quòd omnia ſunt in præcepto, ſed cum

præcepta

Digitized by Google

præcepta affirmatiua non ligent ad ſemper, non eſt neceſſe, quod peccet mortaliter profeſſor regulæ, quandocunquè non implet omnia, quæ ibi dicuntur. Sed ſi hoc eſſet verum, ſequeretur ſaltem in negatiuis, quæ obligāt ad ſemper, quòd, quicunquè contrafaceret, peccaret mortaliter; ergo quicunquè in Oratorio faceret aliquid, quàm illud ad quod factum eſt, vel quicunquè iret ſine ſocio, & ſimilibus, peccaret mortaliter, quod dicere eſt crudelitas. Ideo dicunt alij, quod etſi omnia præcipiat Augu. tàmen profeſſor regulę illius non peccat mortaliter contrafaciendo, quia promittit non obedientiam, Auguſtino, ſed pręlato. Sed ſecundum hoc nullus mortaliter peccaret faciendo contra aliquid, quod ſit in regula, niſi quando ſupra verba Auguſtini adderetur præceptum prælati, quod manifeſtè falſum eſt; Ideo dicunt alij, quòd regula eſt tota in præcepto, non tamen ſingulis, ſed profeſſoribus omnibus, inſimul in eadem domo exiſtentibus; ſicut ſi paterfamilias præciperet toti familiæ, vt purgarent tali die talem campum totum, præciperet omnibus inſimul; non ſingulis, & ſufficeret, quòd vnus faceret vnam partem, alius alìam, dummodo totum fieret ab omnibus inſimul; Ita etiam impletur præceptum de tota regula ſeruanda, quando in eodem conuentu ſeruatur totum, licet non quilibet totum impleat. Sed ſecundum hoc ſufficeret, quòd in eodem conuentu aliqui ſeruarent abſtinentiam, alius faceret orationes, alius portaret habitum debitum, & ſic de alijs dummodo ſeruaretur, quod eſt ridiculum dicere. Ideo dicunt alij, quod obſeruantia regulæ eſt in præcepto, ſed non ſingula, quæ continentur in regula, ſunt ſub præcepto, ſicut non ſingula, quæ exprimuntur in Euangelio. Sed hoc

iterum

Digitized by Google

iterum videtur minus benè dictum; Cum enim dicitur (Hæc ſunt, quæ, vt obſeruetis, præcipimus.) Hoc pronomen (hæc) cum ſit diſcretiuum, potius demonſtrat ſingula mandata, quàm mandata in genere, & ita potius præcipitur obſeruantia ſingulorum, quàm obſeruantia in genere; ideo, reprobatis prædictis reſponſionibus, dicendum eſt, quòd quædam repeiuntur in verbis diuinis, quæ habent in ſe modum, & intentionem præcepti, vt eſt illud, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos; quædam vero, quæ habent præceptum in intentione, quamuis non in modo, vt eſt illud, Non furtum facies; quædam autem habent modum præcepti, ſed non intentionem, vt eſt illud de ſanatione ſurdi, & muti Matth. 7. Præcepit eis, ne cui dicerent; Quis enim audeat dicere, quod intenderet eos dominus per hoc ligare ad mortale, & quod peccaſſent mortaliter prædicando? Et tale eſt iſtud; non enim eſt probabile, quòd vir tam ſapiens, etſi per modum præcipiendi loquatur, intenderet omnia ponere ſub præcepto, & tantam damnationis materiã miniſtraret accedentibus ad regulam ſuam pro ſalute quærenda. ¶ Sed oritur ex hoc quæſtio. Quare poſuit verbum præcipiendi, ex quo non intendit præcipere? Ex hoc enim, quod ſic loquitur, videtur miniſtrare occaſionem ſcrupulorum multorum. Reſpondetur, licet non intendat omnia ponere ſub præcepto, tamen ſuæ intentionis eſt, quòd multum vult omnia ſeruari; ad expreſſionem ergo ſuæ voluntatis vtitur verbo præceptorio, potius quàm alio verbo ſimplici, ne daretur ex tenui modo loquendi pigritiæ humanæ occaſio minus curandi de mandatis regulæ. Et eſt ſimile in Euangelio Marci. 6. Præcepit eis, ne quid tollerent

in

Digitized by Google

in via, niſi virgam tantum. ¶ Sed iterum ſurgit alia quæſtio; Si enim verbum (præcipimus) non importat veritatem præcepti, ſed ſolum intentionem voluntatis, ergo nullum præceptum eſt in regula. Reſpondeo, verum eſt, quòd nullum præceptum eſt in regula ex virtute huius verbi; ſed multa ſunt in intentione, quamuis non ſecundum expreſſionem in modo loquendi; ſicut diuina ſcriptura cum nobis loquitur eodem modo, tamen quędam reputantur ſimplices exhortationes, quædam præcepta; ſicnt Luc. 7. cum dicitur; Si quis percuſſerit te in vnam maxillam, præbe ei & alteram, reputatur conſilium; & cum dicitur in eodem capitulo, Mutuum date nihil inde ſperantes, licet ſit idē modus loquendi, tamen reputatur præceptum. ¶ Si vero quæratur, quomodo poſſunt hæc cognoſci, Reſpondeo, per rationem; ratio enim benè diſpoſita poteſt de facili iudicare, quòd vir ſapiens intendit obligare profeſſores ſuæ regulæ ad ea, quæ pertinent ad obedientiam, ad caſtitatem, ad humilitatem, & ſimilia, non autem æque ad ea, quæ pertinent ad vltimam domationem carnis, vel cauendū omnem notabilitatem in omni motu, geſtu, & ſimilia. Sicut ergo in ſacris ſcripturis per rationem, & doctrinam ſapiētium docemur, quæ ſunt præcepta, & quæ cōſilia, vel exhortationes ſimplices, vbi ſcriptura loquitur vniformiter, ita in hoc opere. Patet igitur ex prædictis, quòd modus tradendi mandata huius regulæ, licet ſecundū verba præceptorius videatur, tamen ſecundum intentionem non eſt præceptorins vniuerſaliter. ¶ Quid eſt, quòd dicitur (obſeruetis in monaſterio conſtituti.) Numquid extra monaſterium non ſunt hæc obſeruanda? Reſpondeo. Quædam ſunt, quæ dependent a loco, vt petitio

tio codicum, & huiuſmodi, & ad hæc non tenetur aliquis exrra monaſterium; Alia ſunt, quæ non dependent ex loco, vt habitus, honeſtas, & huinſmo di, & hæc vbiquè ſunt ſeruanda.

Cap. XI.

PRimum propter quod in vnum eſtis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima vna, & cor vnum in Deo) Excellentior eſt vita Cœnobitarum, quàm Anachoritarum.

In præmio poſt mortem.
In ſecuritate in morte.
In emolimento multiplici in vita.

¶ Propter primum dicitur in vitiſpatrum, quòd cum eſſent oſtenſi quattuor ordines in cælo cuidam viro ſancto, ſcilicet infirmantium, & gratias agentium, ſeruientium infirmis, ſolitariorum, & viuentium in congregatione ſub obedientia; quartus apparuit ſublimior, eo quod alij omnes faciunt ſecundum propriam voluntatem, iſti autem ſecundum voluntatem alterius; vnde, & de Chriſto dicitur ad Philipen. 2. factus eſt obediens vſquè ad mortem, propter quod, & Deus ex. illum, &c. Propter ſecundum dicitur de quodam hæremita, qui, Deo reuelante, cognita morte, acceſſit ad Cœno bium, vt ſecurius tranſiret tranſitum periculoſum in neceſſitate. Propter tertium, dicitur Eccleſiaſtici 4. Melius eſt duos eſſe ſimul, quàm vnum, habent enim emolimentum ſocietatis ſuæ. Primum emolimentum ſocietatis acquiſitio; Si enim tanta eſt virtus ſocietatis cum muliere fideli, quòd ſanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem; primæ Cor. 7. Quantò magis ſanctificatur quis ex ſocietate

tate multorum bonorum? Pſalmus, cum ſancto ſanctus eris. Secundũ ſancta in bono calefactio, ſicut carbo frigidus ab ardente; Eccleſ. 4. vnus quomodo calefiet? Etſi fuerint duo fouebuntur mutuo. Tertium corroboratio; Prouer. 18. Frater, qui iuuatur a fratre, quaſi ciuitas firma, vbi murus murum corroborat, & turris turrim. Quartum cadentis ſubleuatio; Eccleſiaſ. 4. Si vnus ceciderit ab altero fulcietur, ueh ſoli, quia cum ceciderit, nõ habet ſubleuantem. Quintum hoſtium impugnatio; ibidem; Et ſi quiſpiam præualuerit contra unum, duo reſiſtent ei. Sextum delicti indulgentia; Gen. 18. Si inuenero in Sodomis quinquaginta iuſtos, dimittam omni loco propter eos. Septimum præſentia Chriſti per gratiam; Matth. 18. vbi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum, ſcilicet per aliquem effectum gratiæ. Octauum precum exauditio; Matth. 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quacumquè petierint, fiet illis a patre meo; quia multitudo obtinet, quod non obtinet ſolus.

QVAE SOLENT TVRBARE vnitatem. Cap. XII.

VNitatem ſpiritus ſolent multa turbare. Primum ſenſus abundantia, cum alius dicit ſic, alius aliter; contra quos dicit Apoſtolus, Obſecro, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſciſmata; id eſt diuiſiones.. Secundum eſt ſapientiæ diuerſitas; cum enim alij ſapientiam æternam acceptant, & ſecundum eam ambulant, & diriguntur; alij vero ſapientiam mundi, carnis, uel diaboli; fit diuiſio, & turbatur unitas prædicta, contra hoc dicit Apoſtolus, Idem ſapite, ideſt eandem ſapientiam habete.

habere. Tertium eſt amor ſingularis ad alterum; hac enim occaſione frequenter diſiungitur quis ab alijs, contra hos dicit Apoſtolus, Eandem charitatem habentes, hoc eſt dilectionem communem. Quartum eſt amor propriæ commoditatis; cum enim non quæruntur communiter ab omnibus, quæ ſunt Ieſu Chriſti, ſed quærit iſte, quod ſuum eſt, & ille ſimiliter, oritur diuiſio, contra quos Apoſtolus dicit, Nemo, quod ſuum eſt, quærat. Quintum eſt obſtinatio voluntaris, cum aliquis induci non poteſt ad acquieſcendum alijs, contra quem dicitur in Pſalmis, In domo Dei ambulauimus cum conſenſu; cum conſenſu enim ambulant, qui ſibi facile mutuo acquieſcunt, & hoc multum facit ad cordium vnitatem. Sextum eſt auerſio à voluntate diuina; cum enim ipſa ſit vna, qui adhęrent, vnius ſunt voluntatis, & qui auertuntur ab ea, feruntur in diuerſa; ideo inquirenda eſt voluntas Dei ſecundum Apoſtolum, & facienda, prout petitur in oratione Dominica, cum dicitur, Fiat voluntas tua.

¶ Sed notandum, quòd poſtquàm dixit.

Vt vnanimes habitetis in domo, ſubiunxit (Et ſit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.)

Errant enim quidam, qui conueniunt in his, quæ ſunt mundi, carnis, vel diaboli vnanimiter, quæ vnitas non eſt laudanda, ſed pernicioſa; Greg. ſuper illo verbo Iob. 12. Membra carnium eius cohærentia ſibi, ſicut pernicioſum eſt, ſi deſit vnitas bonis, ſic pernicioſum eſt, ſi non deſit malis. Tria autē mala ſequuntur ex huiuſmodi vnitate. Primum eſt incorrigibilitas; Greg. in mora. Qui diuiſi corrigi poterant, iniquitatum ſuarum pertinacia vniti durant. Secundum eſt audacia in malicia; Actunm. 7. Impetum fecerunt vnanimiter in eum; Greg. Per-

Digitized by Google

uerſos vnitas roborat, dum eos concordat. Tertium, durior perſecutio bonorum. Greg. in mora. Reproborum vnitas; bonorum vitam tanto durius premit, quanto ſe ei per collectionem durior opponit; iſta vnitas in Deo non eſt, ſed potius contra Deum, Vnde Ioſuę 9. Congregati ſunt, vt pugnarent contra Ioſuę, ideſt Chriſtum; Interdum corde, Pſalmus, Cogitauerunt vnanimiter ſimul aduerſum te; Aliquando ore; pſalmus, Aperuerunt ſuper me os ſuum; Aliquando opere; Actu. 4. Conuenerunt in ciuitate iſta aduerſus puerum tuum Ieſum, quem vnxiſti, Herodes, & Pilatus cum gentibus, & populis Iſrael facere, quę manus tua, & conſilium tuum decreuerunt. Iſta ſocietas non eſt ſequenda, ſed fugienda. Geneſ. 18. In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cętu eorum non ſit gloria mea. Sed ſunt alij, qui, licet non ſint in vnitate cum malis, non tamen habent cor vnum in Deo cum alijs, quia reſiſtunt bono, & opponunt ſe reformationibus, reſtrictionibus, nouis conſtitutionibus, & ſimilibus, quæ valent ad boni promotionem, iuxta illud Act. 7. Dura ceruice vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis; Spiritui enim ſancto reſiſtit, qui bonum quodcumq; a Spiritu ſancto eſt impedit; Contra quos dicitur de ſapiente, Iaco. 4. Bonis conſentiens. Sed ſunt alij, qui tanta amicitia adhærent aliquibus, quòd ſemper, & in bono, & in malo adhærent eis. Sed hæc eſt amicitia ſæcularis, & falſa; quia ſecundum Tullium hæc lex eſt in amicitia uera, vt numquam turpe quid rogemus, nec rogati faciamus; propter hoc, ſicut dicitur in Valerio maximo, cum quidam rogaret quendam amicum ſuum, vt faceret quoddã inhoneſtum pro eo, & ille reſponderet, quòd non poterat, quia erat

inhoneſtum, & rogans diceret, quid mihi prodeſt amicitia tua, ſi pro me non faceres niſi honeſtum, ille reſpõdit, immo quid mihi valeret amicitia tua, ſi pro te facerem inhoneſtùm? Numquàm adhæren dum eſt alicui, quòd eum ſequamur in malo in amicitia, & qui contra faciunt, non habent cor vnum cum alijs in Deo ſolo; quia habent, & in bono, & in malo cor vnum cum alijs. Prouidendum igitur eſt volenti ſeruare mandatum de vnitate cordis in Deo, ne conueniat cum alijs in malo, vt faciunt primi, ne diſcedat ab alijs in bono, vt faciunt ſecundi, ne conſentiat cum aliquo cõmuniter in bono, & in malo, ſicut tertij; ſed ſolum in his quæ Dei ſunt. Hæc eſt enim vnitas, quæ hic mandatur, vt fides, oratio, prædicatio, ſtudium, ædificatio proximi, promotio otdinis, & ſimilia. Quia vero in congregatione religioſa, non tantùm vnitas animorum, ſed etiam rerum communitas inueniri debet, Subiungit. ¶ *Et non dicatis aliquid proprium; ſed ſint vobis omnia communia.*

DE LAVDE COMMVNITATIS. Cap. XIII.

CIrca communitatem notanda ſunt quinquè. Primo de laude ſtatus huiuſmodi. Secundo de fructu. Tertio de occaſionibus proprietatis, & de remedijs. Quarto de perſecutione huius vitij. Quinto de quibuſdã dubitabilibus circa ꝓprietatẽ.

Cap. XIIII.

CIrca primum nota, quòd in ſtatu naturæ, ante peccatum erant omnia communia; vnde Iſid. ius

Digitized by Google

ius naturale, communis omnium poſſeſſio, diſt. 1. Item, in primordijs ſtatus gratiæ, Act. 4. erant illis omnia communia; Item in ſtatu futuræ gloriæ, Beda ſuper prædicto verbo, qui ita viuunt, vt ſint omnia communia in domo, Cœnobitæ vocantur; quæ vita tanto fœlicior eſt, quantum ſtatum futurum imitatur, in quo erunt omnia communia. Cum ergo reperiri non poſſit melior ſtatus naturæ, ſtatu ante peccatum, nec gratiæ melior primitiuo, nec gloriæ futuro; quàm fœlix eſt ille ſtatus, qui tales ſtatus naturæ, gratiæ, & gloriæ imitatur.

Cap. XV.

CIrca ſecundum nota, quòd proprietas frequenter eſt occaſio turbationis cum proximo. Seneca. Quietiſſimè homines viuerent, ſi tollerentur hæc duo pronomina, meum, & tuum. Res enim communes nunquàm ſunt materia litis. Sed cum ex concupiſcentia vult ſibi appropriare quis, ſurgunt frequenter turbationes, vel cum haberi non poſſunt, vel cum habitæ auferuntur, & impletur illud Prouer. 15. Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiam. ſ. proprietatis. Secundo dat occaſionem victoriæ inimico, quia per proprium poteſt eum inimicus tenere, ſicut tenetur quis ab aduerſario per veſtem; Vnde in vitiſpatrum, cum quidam frater veniſſet ad ſenem volens relinquere ſęculum, ſed retinere aliqua modica propter neceſſitatem, dixit ei ſenex, vade ad macellum, & eme carnes, & pone ſuper dorſum tuum, & ſic veni ad me, quo facto inuaſerunt eum canes, & occaſione carnium lacerauerunt eum; Et dixit ſenex; ſic dilaniantur a dæmonibus, qui abrenunciantes ſæculo aliquid

Digitized by Google

retinent ſibi. Tertio impedit animum ab alijs, vbi eſt enim thæſaurus hominis, ibi eſt & cor eius, vnde, vt ſupra dictum eſt, quidam aſinum dimiſit, ne diſtraheretur.

Cap. XVI.

CIrca tertium nota, quòd tria dant occaſionem proprietatis. Primum eſt indigentia; magis enim eligunt aliqui aliquid habere cum peccato, quàm indigere, contra hoc eſt duplex remedium, vnum eſt liberalitas prælatorum, vt liberaliter administrent de communi, & tollatur occaſio huiuſmodi; Actu. 4. Diuidebatur ſingulis, ſicut cuiquè opus erat; & in eodem, nec quiſquè egens erat inter illos. Aliud eſt patientia ſubditorum; ſunt enim quidam ſecundum Gre. qui pauperes eſſe volunt, ſed ſine defectu; non ſicut Apoſtolus, qui dicit, Scio abundare, & penuriam pati. O quot penurias ſuſtinuit in victu, & veſtitu, qui dicit 2. Cor. 11. In fame, & ſiti, in ieiunijs multis, in frigore, & nuditate. Huius ergo exemplo, maximè qui alijs prædicant pœnitentiã, patienter ferre debent indigentias; Pſalmus, Bene patientes erunt, vt annuncient. Secundum eſt diffidentia de prouidentia diuina; ſunt enim quidam, quibus quamuis nihil deſit, tamen ſemper timent in futuro ſibi deeſſe. Remedium huius eſt confortatio dominica, quam facit verbo, & exemplo, ſiue promiſſione, & ratione; Verbo, cum dicit, primum quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis; Exemplo, cum dicit, conſiderate volatilia cęli, non laborant, neque nent, & pater veſter cœleſtis paſcit ea, quanto magis vos modicæ fidei? Et

maximè

maximè prædicatores poſſunt habere iſtā fiduciam, qui ſuam, & aliorum ſalutem procurant. Beda, Tanta prædicatori in Deo debet eſſe fiducia, vt præſentis vitæ neceſſaria, quamuis non præuideat, tamen ſibi non deeſſe certiſſime ſciat. Tertium eſt carnalitas; ſunt enim adeo aliqui circa curam carnis intenti, in cibis, & veſtibus, quòd non ſunt contenti neceſſarijs, quæ eis competenter miniſtrantur, & ideo inordinatè procurant alia ad ſatisfaciendum carnalitati ſuæ; contra quos Apoſtolus, Carnis curam ne feceritis in deſiderijs. Remedium huius, conſideratio finis, ad quem ducit huiuſmodi carnalitas. Apoſtolus, Si ſecundum carnē vixeritis, moriemini; maximè autem prædicatori cauenda eſt huiuſmodi carnalitas. Apoſtolus, Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauero, ipſe reprobus efficiar,

Cap. XVII.

CIrca quartum, nota, quòd tria ſunt genera peccatorum, quæ magis ſunt perſequenda. Vnum eſt peccatum contra rem publicam, ſicut furtum, & ſimilia, per quę læditur proximus, Et ideo contra hoc dictum eſt, Exo. 23. Maleficos non patiaris viuere. Aliud eſt peccatum, quod habet plures occaſiones excuſationis; aliter enim, ſi ceſſaret perſecutio peccatorum, iam non reputarent peccata, & facile committerentur ab omnibus, & infiniti damnarentur, & ideo Eccleſia vſuram, quæ huiuſmodi peccatum eſt, inceſſanter perſequitur. Prouer. 26. Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur. Si enim Eccleſia huiuſmodi ſtultis vſurarijs, qui non reputant vſuram

Digitized by Google

ram peccatum, non reſponderet per pęnas, per prædicatores abhominantes eoſdem, iam ſapienter ſentire viderentur. Aliud eſt peccatum, quod habet continuitatem, ſicut concubinatus; huiuſmodi enim peccatum facientes, ſunt in malo propoſito continuè, & ideo grauius peccant. Vnde in decretis, Peccata tanto grauiora ſunt, quanto diutius obligatam tenent animam infœlicem. Et ideo eccleſia frequenter concubinarios perſequitur exemplo Pauli, qui fornicatorem frequenter tradidit ſathanæ, non ſolum propter magnitudinem ſceleris, ſed propter continuitatem. Vnde dicitur de illo, quòd vxorem patris habebat, ſicut ſuam; Et exemplo Iohannis, qui dixit, Mar. 6. Herodi, non licet tibi habere vxorem fratris tui. Conſtat autem, quòd in peccato proprietatis, illæ tres cauſæ concurrunt; eſt enim contra rem publicam, quia de communi facit proprium; & videtur quaſi non eſſe peccatum, propter occaſiones cuiuſdã neceſſitatis, quæ ad hoc inducunt; ipſum non cõtinere detinet proprietariũ, quia de vitio carnis, vel inobedientiæ, & huiuſmodi cito reſurgit quis, ſed in iſto inuolutus continuo moratur in eo. Quanto ergo ſancta religio debet perſequi peccatum huiuſmodi, habens triplicem circunſtantiam prædictam, quarum quælibet ſola facit omne peccatum, in quo reperitur ſic odioſum, vt ſine ſimulatione zelus ſanctus in ipſum debeat exerceri? Narrat autem huiuſmodi perſecutionis, & punitionis exemplum Grego. 4. dialogorum, qui præcepit proprietarium ſepeliri in ſterquilinio, dicentibus fratribus omnibus, Pecunia tua tecum ſit in perditionem, & proijcientibus tres aureos, quos fuerat inuentos habere, cum eo in ſepulchro. Dant exemplum etiam ipſi fundatores

eccleſiæ

Digitized by Google

eccleſiæ primitiuæ; quod enim peccatum grauius eſt punitum in eccleſia primitiua, quàm peccatum Ananiæ, & Saphiræ, qui de eo, quòd commune eſſe debebat, ſibi modicum aliquid retinentes, ad verbum. B. Petri, morte ſubita ſunt perempti, Et factus eſt timor magnus in vniuerſa eccleſia, Act. 5. Datur etiam exemplum de Achor, qui furatus fuerat de anathemate Hierico, & propterea fuit lapidatus, & omnia, quæ eius erant, conſumpta fuerunt igne, Ioſuæ. 7. Non eſt ergo huiuſmodi peccatum diſſimulandum, nec parcendum talibus, quia nec Deus parcit eiſdem. Vnde monacho habenti proprium negabit Deus ſuum proprium, quod eſt miſereri, & parcere.

Cap. XVIII.

1 Circa quintum quæritur, vtrum poſſit prælatus diſpenſare cū ſubdito ſuper proprio habendo? ℞. quod non, quamtęcumquè ſit auctoritatis, nec etiam Papa; extra de ſtatu mona. cum ad monaſterium, vbi ſic dicitur, Non æſtimet abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſate; & quia abdicatio proprietatis, ſicut cuſtodia caſtitatis, adeo eſt annexa regulæ monachorum, vt contra eam, nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere.

2 Vtrum cum religioſo, poſſit diſpenſari circa vſum rei. ℞. duplex eſt vſus, certus, qui non poteſt auferri, & incertus, qui eſt in voluntate alterius, vt auferatur, cum ei placuerit. ¶ Circa primum non poteſt diſpenſari; ſemper enim debet eſſe voluntas religioſi ſubiecta prælato, vt reſignet, quando voluerit. Circa incertum poteſt ex cauſa

rationabili : ſed quæ vocabitur cauſa rationabilis? ℞. duplex poteſt eſſe cauſa diſpenſandi in his, ſcilicet neceſſitas, & vtilitas. Prima poteſt eſſe duplex, ſcilicet priuata, & communis. Priuata, cum concedit alicui in monaſterio pauperi, in quo de communi non poſſumus habere neceſſaria, vt aliquid habeat ad vſum neceſſitatis ſuæ, cum propoſito tamen reſignandi ſemper, cum fuerit requiſitus. Communis, vt cum conceditur alicui officiali communi aliquid ad expendendum in vſus, & neceſſitates aliorum. ¶ Vtililas ſimiliter poteſt eſſe duplex, Priuata, cum conceditur alicui liber ad diſcendum aliquas orationes, vel ad informandum animum ſuum in his, quæ pertinent ad ſalutem, licet non habeat gratiam docendi alios; Communis, cum conceditur alicui liber, qui poteſt ex ſtudio ſuo alijs prodeſſe: licet autem huiuſmodi neceſſitates, & vtilitates ſint interdum cauſa ſufficiens diſpenſandi, tamen non omnis neceſſitas, & utilitas ſufficit, niſi ſit ualde rationabilis; & manifeſta; ut ſunt in neceſſitatibus quotidianis, quę pertinent ad uictũ, & ueſtitum; & eſt ualde cauendum, ne in huiuſmodi facile diſpenſetur propter ſpeciem mali; quandoquè enim, & ſi ſubſit aliqua cauſa, tamen ſpecies mali remanet ibi; Item propter conſcientiæ periculum, facilè enim fingitur cauſa, ubi non eſt, & mentitur iniquitas ſibi petens huiuſmodi diſpenſationem; Item propter ſequelam trahitur enim diſpenſatio, quæ fit cum uno ex cauſa bona, de facili ad conſequentiam in altero, in quo non ſubeſt eadem cauſa. Sed eſto, quòd diſpenſetur cum aliquo circa uſum rei incertum ſine cauſa: nunquid excuſatur a uitio proprietatis, ſi habet animum reſignandi cum fuerit requiſitus? ℞. Excuſatur a proprietate,

Digitized by Google

prietate, ſed non a peccato; quia in diſpenſante eſt abuſus poteſtatis, quę data non eſt in deſtructionē, ſed in ædificationem, in recipiente eſt auaritia, cum teneat aliquid ſine cauſa rationabili, de quo poſſet aliquis proficere, tanquam pecuniam in ſudario, quæ dari debuit ad lucrum, Mat. 25. Et ideo diſtrictam de hoc oportebit eum reddere rationē, Sint ergo uobis omnia communia; ſed quia de huiuſmodi communi miniſtrandum eſt ſingulis non æqualiter, ſed ſecundum exigentiam, ſubiungitur de hoc mandatum. ¶ *Et diſtribuatur vnicuiquè veſtrum a præpoſito veſtro, non æqualiter omnibus, quia non æqua. va. omnes; ſed potius vni. ſecundum quod cui. opus fuerit.* ¶ Quia dixerat omnia communia eſſe debere, poſſet credi, quòd quilibet de communi poſſet accipere, tanquam de ſuo, pro libito, quem errorem excludens ſubiungit, quòd non propria auctoritate ſunt res accipiendæ, ſed per diſtributionem; circa quod quattuor determinat, uidelicet quibus ſit diſtribuendum, ideſt unicuiquè, a quo, nempe a præpoſito, quid, uidelicet uictus, & tegumentum, qualiter, quia non æqualiter omnibus.

Cap. XIX.

VTrum religioſus accipiens propria auctoritate aliquid de communibus bonis peccet. Videtur quod non; quia ſicut tempore neceſſitatis omnia ſunt communia omnibus, ſic & religioſis ſunt communia, ſed in caſu neceſſitatis licet accipere cuilibet propria auctoritate, ſimiliter ergo hic? ℞. Quædam ſunt ita communia alicui uniuerſitati, quod licet cuilibet accipere partem pro ſuo libito, ſicut

nemus,

Digitized by Google

nemus, alicui villam, & ſimilia, quædam vero ſunt ita communia, quod totum a toto poſſidetur, & nihil partis a parte, ſicut ſunt aliqua bona, interdum alicuius capituli in communi, tempore neceſſitatis omnibus omnia ſunt communia, ſecundum primũ modum, & ita licet cuilibet accipere de communibus iſtis; Religioſis vero ſunt omnia communia ſecundo modo, quia nulli in ſingulari licet aliquid poſſidere; & ideo non eſt ſimile. Præterea neceſſitas non ſnbeſt legibus, religio vero ſubeſt; & ideo non licet religioſis accipere de communibus, niſi ſecundum leges traditas. Præterea religioſus non eſt ſui iuris; & ideo multo magis non debet ſibi facere ius etiam in alijs rebus ſine alterius auctoritate, alias peccat plus, vel minus. Sunt enim in communibus bonis quædam, quæ uon ſolent diſtribui, vt thæſaurus eccleſiæ, quædam quæ ſolent diſtribui, vt victus, & huiuſmodi; Item inter ea, quæ diſtribuuntur, quædam ſunt maioris neceſſitatis, vt victus, & veſtitus, quædam vero minoris, vt libri, pergamenum, & huiuſmodi: Item inter ea, quæ ſunt alicuius neceſſitatis, quædam ſunt, quæ non ſunt diſtributa, ſed ſunt adhuc in communi; quædam vero ſunt iam diſtributa; Item inter diſtributa, quædam ſunt, quæ non poſſunt accipi ſine turbatione alterius, quædam ſic; Plus ergo peccat, qui accipit, quod non ſolet diſtribui, & plus, qui accipit, quod eſt maioris neceſſitatis, & plus, qui aſſignatum iam alijs, & plus qui cum turbatione.
¶ Vtrum excommunicato ſit diſtribuendum. ℞. Si poteſt habere abſolutionem, & non curat, non eſt ei aliquid dandum, præcipue ſi ſit ei fomentum malicia; ſi autem non poteſt habere, quia eſt forte caſus pertinens ad Papam, & huiuſmodi, cum

religioſus

Digitized by Google

religioſus ſit pauper, poteſt ei dari ſequeſtratim, dummodo dans faciat hoc cauſa humanitatis, non ex contemptu excommunicationis, & recipiens ex hoc non negligat laborare pro abſolutione; vnde Grego. 11. q. 3. ſi quis excommunicatis ad ſuſtentationem non ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa aliquid dare voluerit, non prohibemus. ¶ Quæritur, quid per Præpoſitum intelligitur. ℞. Prælatus, qui per ſe poteſt diſtribuere, dummodo non impediatur à melioribus bonis, cum dicatur Luc. 22. de exemplo prælatorum, Ego autem in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat; poteſt tamen prælatus iſtam diſtributionem facere; etiam per alios. Hic eſt argumentum, quod prælatus debet eſſe ſollicitus de temporalibus ſubditi, cum habeat diſtribuere, ſicut pater cogitare de neceſſitatibus filiorum. ¶ Circa tertium nota, quòd non ſolum victus, & veſtitus accipienda ſunt per diſtributionem, ſed omnia alia neceſſaria; tamen de his magis fecit mentionem, quia ſunt maioris neceſſitatis, & quotidianæ, de quibus magis poſſet videri, quòd poſſunt ſumi propria auctoritate. Nota, quòd laudabilior eſt conſuetudo religioſorum, qui non dant certo tempore certam veſtem, vt pote tunicã vnam in anno, vel cappam in duobus, & huiuſmodi, ſed dant ſecundum indigentiam. Item illa conſuetudo, quæ dat certam pecuniã certo tempore pro veſtibus, aut alijs neceſſarijs cuilibet, omnino eſt reprobanda, non ſolum quia eſt materia proprietatis, ſed quia eſt contra regulam, quæ dicit. Non pecuniam, ſed victum, & veſtimentum eſſe tribuendum. ¶ Circa quartum ſcilicet non æqualiter omnibus; hoc videtur eſſe contrarium Beato Benedicto, qui in regula ſua dicit certam menſuram pa-

nis

Digitized by Google

nis, & potus dandam omnibus. ℞. quod beatus Benedictus committit abbati, vt plus tribuatur, ſi neceſſitas hoc requirit; in conuentu tamen pōt aliquid dari interdum alicui, quod alijs non datur, cum hoc requirit neceſſitas, vel infirmitatis, uel naturæ; aliter non eſt extendenda huiuſmodi diſpenſatio: ne ſub pallio neceſſitatis peragatur negocium voluptatis.

¶ *Sicut opus fuerit, non ſicut quiſquè voluerit.*

¶ Per hoc innuit, quòd cauenda eſt ſuperfluitas; & nimia tenacitas omni religioſo, & præcipue prædicatori, triplici de cauſa. ¶ Primo ne prædicatio impediatur. Cum enim difficile ſit aſſueta relinquere, quicumquè aſſueſcit ſuperfluitati, vix poterit indigentiam ſuſtinere, ſed diſcurrentem propter ſalutem animarum oportet indigentias ſuſtinere; alioquin refugeret prædicationem, vt decli naret inopiam. Secundo ne ipſi prædicatori damnoſa fiat prædicatio; cedit enim ad damnum prædicantis penitentiam, niſi & ipſe rectè uiuat; primę Cor. 9. Caſtigo corpus meum, &c. Tertio vt efficacior in attrahendo fiat: nihil enim eſt, quod magis attrahat ad prædicationem, quàm fama prædicatoris; inter opera vero de genere bonorum, non eſt aliquid, quod tam famoſum hominem reddat, ſicut parcitas. Exemplum de Iohanne baptiſta, qui ex hoc, & famam ſanctitatis acquiſiuit, & efficaciam homines attrahendi, Mat. 3. Ipſe enim Iohannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, eſca autem eius erant locuſte, & mel ſilueſtre, Et ſequitur, Tunc exibat ad eum Hiæroſolyma, & omnis iudęa. Notandum etiam, quod eleemoſynæ dantur intuitu neceſſitatis, & frequenter fiunt de neceſſitatibus dantium, & pro peccatis, Oſeæ. 5.

Peccata

Digitized by Google

Peccata populi mei comedent; glo. oblata pro peccatis. Item eleemoſynæ ſunt de alieno, non reputatur autem decens, quod de alieno corio faciat quis largas corrigias. Item acquiritur per laborem fratrum non modicum; Noluit autem Dauid bibere aquam acquiſitam a tribus fortibus cum periculo, & labore. 2. Reg. 23. Item oportebit de eorum diſpenſatione reddere diſtrictam rationem; parcius autem quis ſolet viuere de his, de quibus oportet eum reddere rationem. Legitur in li. Collationũ; quod cum frater quidam mundaret legumina, & cecidiſſent ad terram tria grana lenticulæ per eius incuriam, facta eſt magna quæſtio inter fratres ſuper tali negligentia.

Cap. XX.

NOn eſt autem diffidendum miniſtrantibus, quę habentur ſeruis Dei, quòd deficiant in futuro. Non enim dat dominus procuratori, quamdiu habet, ſed poſtquam totum expendit, plus dat ei. Luc. 16. Date, & dabitur vobis. Ad excludendum huiuſmodi diffidentiam dicitur Mat. 6. Nolite ſolliciti eſſe, dicentes quid manducabimus, aut quid bibemus. Sunt enim tria, quæ dare poſſunt huiuſmodi fiduciam. Primum ex partę dantis; ſi enim nobilis quilibet familiæ prouidet, quantomagis nobiliſſimus? indecorum eſt homini curare de cibo, vel veſte, qui militat regno. Nouit rex quemadmodum familiam ſuam paſcat, alat, & veſtiat. Secundum ex parte recipientis; Glo. ſuper illo Pſalmo. Benedicam dominum; paſcebat contemnentes ſe, & non paſcet timentem ſe? Tertium ex parte dati. Mat. 6. Nonne anima plus eſt, quàm eſca? glo ſa

Qui

Digitized by Google

Qui maiora dedit ideſt vitam, & corpus, dabit minora ideſt victum, & veſtes: & ſi omnibus prouidet diuina clementia, magis qui vacant ſaluti animarum. Mat. 10. Dignus eſt operarius cibo ſuo.

¶ *Sic enim legitis in Actibus Apoſtolorum, quia erant illis omnia communia, & diſtribuebatur vnicuiquè, ſicut cuiquè opus erat.*

Cap. XXI.

VTrum illa communitas eccleſiæ fuerit ex voto. Credo quod non, ſed ſolum ex perfectione charitatis. Sed quare mutatus eſt ſtatus ille eccleſiæ: non enim licet dicere, quòd non fuerit bonus? ℞. quædam ſunt ita eſſentialiter bona, quod non recipiunt pro aliquo tempore mutationem, ſicut diligere Deum, honorare parentes, & huiuſmodi; quędam vero pro tempore recipiunt mutationem, ſunt enim multa, quæ vno tempore magis expediũt, quàm alio; cum ergo dilatata fuit eccleſia per orbem, & habuit pacem, viſum eſt ſucceſſoribus Apoſtolorum, quòd magis expediebat, quòd ipſi poſſeſſiones (quarum precium, cum eſſent venditæ, dabatur eis, vt idem diſtribuerent credentibus) retinerent, & darentur ipſis, vt perpetuo poſſent ſubuenire inde pauperibus, quàm quod more ſolito venderentur, & ideo mutauerunt ſtatum illum. Et primo, ſolæ matrices eccleſiæ habebant huiuſmodi, & prouidebant alijs, poſtmodum vero dilatata eſt vſquè ad eccleſias alias; & hoc habetur. 12. q. 1. videntes. Videtur autem, quòd circa tempora Conſtantini fuit primo iſta mutatio per approbationem vniuerſalem, quia forte particulariter ante fuit facta aliqua mutatio particularis. 12. q. 1. futurã

¶ Vtrum

¶ Vtrum illa cõmunitas fuerit apud omnes Chriſtianos in Eccleſia primitiua. Credo quod non, niſi apud iudæos. Primo ratione perfectionis. Maior enim gratia Spiritusſancti effuſa eſt in iudæa, quàm in gentibus, quia eos ita effecit ebrios charitate, & ad tantam promouit perfectionem, vt omnia cõtemnerent pro amore Dei, & proximi. Secundo ratione perſecutionis futuræ in iudæa, quam præuidentes Apoſtoli noluerunt ibidem aliquid poſſidere, vt habiliores eſſent ad tranſmigrandum, 12. q. 1. futurum. Tertio ratione exempli. Cum enim ab illis de iudæa deſcenderit primo fides Chriſti, iuſtum fuit, vt & ipſi exempla maioris perfectionis haberent, vt efficacius per ipſos dilataretur vbiquè. Eſaiæ. 40. Super montem excelſum, ſcilicet perfectionis, aſcende tu, qui euangelizas.

¶ *Qui vero aliquid habebant in ſæculo, quando ingreſſi ſunt monaſterium, libenter velint illud eſſe commune.*

Cap. XXII.

QVidam reperiuntur, qui, licet reliquerint ſæculum, tamen adhuc nimis ſæculariter diligunt ſuos, & plus dirigunt eis ſua, etiam ſine pia cauſa, quàm monaſterio. Iſti, licet nati ſint in Chriſto, tamen adhuc ligati ſunt mundo cum vmbilico, qui eſt carnale vinculum, quo ligatur puer cum matre. Vnde, ei qui talis eſt, dicit dominus, Ezech. 16. In die ortus tui non eſt præciſus vmbilicus tuus. Alij ſunt, qui ſua deferunt ad monaſterium, tamen diffidentes de communi prouiſione nolunt totum ponere in communi; ſed propter ſenectutem, vel infirmitatem, partem, vel totum

ſibi

ſibi reſeruari procurant, peiores Anania, & Saphyra, qui tantum partem reſeruauerunt, Actu. 5. Iſti ſæculum dimittunt, & tamen religioſi non ſunt, immo partim religioſi, & partim ſæculares. Vnde cuidam tali, qui fuerat ſenator, beatus Baſilius dixit. Senator eſſe deſiniſti, & monachum non feciſti, vnde dominus interdum indignatur contra tales; & quia minus de Deo confidunt, relinquit eos ſibi, nec de eis cogitat in ſuis neceſſitatibus, quouſquè pęniteant. Exemplum de illo, qui congregauit lagenam plenam nummis, & tamen, putrefacto pede, ſanari non valuit, niſi ad tactum Angeli. Non fuit talis quidam ſenex leproſus, cui, cum quidam obtuliſſet pecuniam propter ſenectutem, & infirmitatem, noluit eam accipere dicens; Ecce. 50. annos habeo in infirmitate, & nunquàm aliquid defuit, domino prouidente mihi ſemper, & tu poſt tot annos veniſti auferre procuratorē meum Alij ſunt, qui licet bona, quæ in ſæculo habuerunt, communicent, tamen magis ex neceſſitate, quàm ex bona voluntate, contra quos dicit Apoſtolus. Non ex triſtitia, aut ex neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus; voluntas enim a Deo penſatur, non dati quantitas; contra iſta tria vitia dicit Auguſtini regula. (Qui aliquid habebant &c.)

Cap. XXIII.

PEnſandum eſt hic, quantum tenemur communicare res in religione nobis conceſſas, ſi tantum communicamus res olim noſtras. ¶ Quæritur de eo, qui non vult res huiuſmodi, & ſpecialiter ſcripta communicare alijs, vtrum peccet. ℞. frater, aut habet præceptum tradendi ſcripta huiuſmodi

modi, aut non; Si ſic, peccat mortaliter, niſi tradat; Si non, aut eſt ei licitum, vt pote quia habet licentiam tradendi, vel eſt conſuetudo, quòd etiam ſine licentia tradi poſſunt, aut non; Si non, non peccat in aliquo; Si autem eſt ei licitum, aut alter indiget, aut non; Si non, in nullo peccat non tradendo; Si alter indiget, aut ipſe iterum indiget, aut non, ſi non indiget, neque ad præſens, neque antea, tunc eſt iudicandum ſicut de illo, qui pecuniam domini ſui ligauit in ſudario, Matth.25. & poteſt peccare mortaliter plus,& minus, ſecundum intentionem dilectionis inordinatæ, quam habet ad huiuſmodi, & ſecundum quantitatem fructus, qui fieret per alium; Si vero indiget, ſicut alter, aut indiget plus, vel ęquè, vel minus; Si plus, vel æquè, non peccat; Si minus, tunc tam parua poteſt eſſe indigentia iſtius, & tam magna alterius, quod peccaret non tradendo; & e conuerſo, tam parum poſſet excedere indigentia alterius indigentiam iſtius, quod non peccaret, & circa hoc docet ratio; Si vero non indiget ad præſens, ſed in antea ſunt ſibi neceſſaria, tunc videndum eſt, vtrum per traditionem talem poſſet eſſe abſquè illis tempore neceſſitatis; Si non, tunc iudicandum eſt ſicut ſupra de illo, qui pecuniam tenet ligatam in ſudario; Si ſic, tunc diſtinguendum eſt ſicut ſupra, quando vterq; indiget. ¶ Nota, quòd quidam retrahuntur ab huiuſmodi mutuatione; primo quia nolunt, quòd ſciatur, quòd illud, quod interdum dicunt, ſumant ex ſcriptis, ſed quaſi eorum ingenio attribuatur, & hoc vanitas eſt; alij vero, quia volunt ſibi ſolis eſſe nota, quæ in ſcriptis ſuis habent, & hoc inuidiæ genus eſt; alij ex tenacitate auaritiæ; quamuis enim nihil faciant de ſcriptis, tamen adeo dili-

gunt libros, quòd abſcondunt eos, ſicut coruus denarios, de quibus nihil facit; alij, quia timent deturpationem, & præponunt huiuſmodi damnum vtilitati ſpirituali maiori, & hoc defectus charitatis eſt; ſi enim debemus animas pro fratribus ponere, quanto magis libros? alij, quia interdum ſibi ab alijs negantur, & hoc eſt vitium talionis, cum dicat ſcriptura, Non reddentes malum pro malo. Boni tamen ſerui Dei libenter communicant. Interdum timentes, non ſolum vitium, ſed etiam notam proprietatis incurrere, iuxta illud Apoſtoli, ab omni ſpecie mali abſtinete vos; Interdum præcauentes turbationem fraternam, quæ frequenter ex hoc oritur, Prouerb. 15. Conturbat domum ſuã, qui ſectatur auaritiam; Interdum humiliter cogitantes, quòd fructus maior fiat per alios; Interdum cupientes ſibi merita cumulare; Si enim traditio potus aquæ frigidæ refrigerantis corpus non eſt ſine mercede, Matth. 10. quanto magis traditio ſcripturæ refrigerantis animam, maiorem habet mercedem? Interdum ſperantes ſe recepturos melius beneficium ſcientiæ ab illo, qui dicit Luc. 6. Date, & dabitur vobis, contra quos, Bernardo reſeruanti quoddam, quod alio tempore daret fratribus, dictum eſt ei; Quandiu illud ſeruabis, aliud non dabitur tibi.

Qui vero non habebant, non ea quærant in monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt.

Cap. XXIV.

NVnquid non licet, qui fuit pauper in ſæculo, quærere neceſſaria in monaſterio? conſtat, quòd ſic: ergo videtur iſtud mandatum irrationabile.

bile. ℞. Quidam reperiuntur, qui de paupertate venientes quęrunt in religione abundantiam; Hieron. ad Eliodorum Epiſcopum, Ditiores ſunt monachi, quàm fuerunt ſæculares; Alij, non ſolum quærunt abundantiam, ſed etiam delicata; Idem ad Nepotianum in perſona talium loquens dicit, Natus in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix millio, & cibario pane ventrem rugientem ſatiare poteram, nunc ſimilam, & mel faſtidio; Alij, non ſolum hoc, ſed etiam honores quærunt; Bernardus, Pleriquè in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in ſuà, non niſi contemptibiles eſſe potuerunt, ibiquè volunt honorabiles videri, vbi honores ab omnibus contemnuntur. Magna abuſio, vt in loco paupertatis, vbi diuites incurrunt penuriam, pauperes quærant abundantiam; In loco afflictionis vbi delicati mortificantur, homines ruſticani quærant delicias; In loco vbi viri honorati eligunt abijci, ibi abiecti quærant honorari. Sed maior abuſio, quòd interdum huiuſmodi, cum prius de labore viuerent, ibi volunt otioſam vitam ducere, vbi quondam otioſi fiunt laborioſi, contra dictum Apoſtoli, Qui non vult operari, non manducet; Item interdum tantam curam habent de medicinalibus, vt, vbi alij venerunt vitam perdere iuxta conſilium Chriſti, Matth. 16. ibi iuxta conſilium Hypocratis videantur veniſſe ſaluare; Item interdum, vbi quondam nominati veniunt abſconditi, vt ſit eorum vita abſcondita cum Chriſto in Deo, ibi ipſi prius ignoti volunt ſibi nomen acquirere; Bernardus ſuper Miſſus eſt, Qui antea in ſuo oppido, vel vico vix cogniti fuerunt, modo circumeuntes prouincias, & curias frequentantes, regum notitias, & principum familiaritates aſſecuti ſunt;

Quare autem, quæſo eſt, quòd à pauperibus in tali loco talia quærantur, in quo à diuitibus contraria affectantur? De talibus igitur loquitur B. Auguſt. in regula d. (Qui vero non habebant) ſcilicet aliquid, & intelligitur de præterneceſſarijs, poteſt & aliter dici, ſi intelligatur etiam de neceſſarijs, vt ſit ſenſus (non ea quærant) ideſt principaliter non intendant, ideſt non ad hoc principaliter ſint in monaſterio, vt iſta ibi habeant. Et hoc eſt contra illos, qui ad hoc intrant religionem, vel ſunt in religione, vt habeant ibi neceſſaria vitæ, vel alia terrena. Iſti ſunt ſocij eorum, qui ſequebantur dominum, non propter virtutes, ſed propter panes, de quibus eos ſatiabat, Iohan. 6. Item ſunt eorum imitatores, qui ventrem ſuum fecerunt Deũ ſuum, qui omne ſeruitium, quod alij faciunt Deo vero, ipſi faciunt propter ventrem. Iſti ſunt, quibus diabolus eruit dextros oculos, ideſt ſpiritualem intentionem, & facti ſunt inepti ad bellum. Iſti piſcantur in ſiniſtra nauigij, & ideo nihil capiunt, niſi temporalia. Poſſet etiam tertio modo exponi (non ea quærant) ideſt quærulosè petant. Et hoc eſt contra quoſdam, qui quamuis fuerunt in ſæculo pauperes, tamen magis quærulosi reperiuntur in monaſterio, quàm illi, qui fuerunt diuites. Exemplum in veteri teſtamento. Quamuis enim quidam magni murmurauerint in deſerto contra Moyſen, & Deum, vt Maria, Choræ, Datham, & Abiron, tamen non ſuper defectum neceſſariorum, Populares vero ſuper hoc murmurauerunt; Numeri 21. Qui inſuper alios trahunt ſecum, & murmurauerunt ſuper eo, quod in Ægypto nõ dicunt ſe habuiſſe pretioſiora, ſed viliora; Cum enim petunt carnes, tamen non dicunt eas in Ægypto habuiſſe, ſed

piſces,

piſces, & quædam alia viliora; propter hoc miſit in eos ignem,& ſerpentes ignitos. Vnde abbas Paſtor. Qui quærulosſus eſt, monachus non eſt. Licet autem petitio quærulosſa etiam neceſſariorum prohibeatur, tamen charitatiuè prouidendum eſt eis, quantumcūquè fuerint in ſæculo pauperes; & ideo, ne quis credat hoc non fiendum, ponitur circa hoc mandatum, & dicitur.

¶ *Sed tamen eorum confirmitati, quod opus eſt tribuatur, etiam ſi paupertas eorum, quando foris erāt nec ipſa neceſſaria poterat inuenire.*

Cap. XXV.

Conſuetudo laudabilis eſt, vbicumquè ſancta viget religio, quòd nulli magna cura ſit ſui, ſed paterna cura de filijs, & fraterna charitas; de fratribus cogitet ita ſollicitè, quod etiam ipſis tacentibus aduertat, & inquirat de eorum neceſſitatibus, & piè ſubueniat eis. Et habetur ad hoc argumentum ex iſto, & præcedenti mandato; in quorum altero quærulosſa petitio interdicitur, in alio vero charitatiua prouiſio ponitur. Item argumentum eſt hic, quòd propter murmur non eſt quis puniendus in ſubtractione neceſſariorum; eo quòd dicitur (Sed tamen eorum infirmitati, quod opus eſt tribuatur) Non tamen dicit cupiditati,ſed infirmitati quod opus eſt. Porro nulli debet deeſſe prouiſio, ſed communiter, non ſolum illis, qui diuites fuerunt in ſæculo, ſed etiam qui pauperes, vt periculum acceptionis perſonarum euitetur; vt certius meritum habeatur, quia, cum miniſtrantur diuitibus neceſſaria, poteſt eſſe aliqua cauſa humana mouens, quæ non habet locum in paupere; Item

vt quod ſuum eſt, eis reddatur, quia bona eccleſiarum ſunt bona pauperum; Item vt occaſio ſcandali, tàm ex parte ſæcularium, quàm fratrum ſummoueatur, Item ne religio mundo aſſimiletur; Item vt vera fraternitas in ea reperiatur; Item ne pauperes, qui frequenter in religione multum proficiunt, ab ingreſſu religionis retrahantur. Verum, quia abundantia neceſſariorum quandoquè eſt occaſio mali, talibus ad cauendum hoc dicitur.

¶ *Non tamen ideo putent ſe eſſe fœlices, quia inuenerunt victum, & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt.*

Cap. XXVI.

TRaditis mandatis circa vitia primaria, quæ oriuntur circa communitatem, hic incipit ponere mandata circa vitia ſecundaria, quæ ſunt ad ſuperbiam pertinentia: horum autem, quædam reperiuntur in his, qui fuerunt in ſæculo pauperes, alia vero in his, qui fuerunt diuites, de quibus ibi (rurſus etiam illi, &c.) Quia vero ſuperbia in paupere deteſtabilior eſt, iuxta illud Eccleſ. 25. Tres ſpecies odiuit anima mea, quarum vna eſt pauper ſuperbus, Ideo primo proſequitur de huiuſmodi ſuperbiæ deſtructione, determinans circa hæc tria. Primo enim ponit mandata ad deſtruendum, quod malum eſt. Secundo ad informandum circa hoc, quod bonum eſt, d. (ſed ſurſum &c.) Tertio reddit harum cauſam, d. (ne incipiant.) Et quia interdum oritur quædam extollentia in huiuſmodi pauperibus ratione rerum, quas inuenerunt abundè; Rerum enim affluentiam ſolet ſequi extollentia quandoquè ratione ſocietatis; Ideo ad deſtructionem

vtriuſ-

Digitized by Google

vtriuſquè ponit mandatum duplex. Primum, cum dicit (Non tamen.) Secundum, cum dicit (Nec erigant.)

Cap. XXVII.

CIrca primum nota, quòd aliqui reperiuntur, qui, licet ad religionem venerint animo ſuſtinendi penuriam, mortificandi carnem, aſſequendi abiectionem tamen lapſu temporis mutati in virum alterum, ſed non virtute dextræ excelſi, cum in ea inueniunt rerum copiam, carnis delectabilia, honoris gloriam, ſic illecebrantur tali proſperitate, quod primæ charitatis obliti ea refugiunt omnino, quæ primo quęſierunt, & contraria totis viribus amplexantur. Hinc eſt, quod conuentus, in quibus occurrunt aduerſa, horrent, & fugiunt; ad illos vero, in quibus inueniunt proſpera, ſuſpirant, & ab illis auelli non poſſunt, mutationes de locis proſperitatis ad contraria ſuſtinere non poſſunt pro vtilitate animarum, vel neceſſitate ordinis quantacumquè, contraria vero procurant pro poſſe, & cum in his contra voluntatem eorum fit aliquid, inueniuntur minus obedientes, incurrunt murmura, & diuerſa iudicia, ſuos iudices iudicantes, & alia mala quàm multa; Cumquè in conuentibus ſua deſideria aſſequi non poſſunt, diſcurrunt exterius, tranſeunt libenter ad ſtandum in curijs, & cum opportunitas occurrerit, facile excipiunt dignitates. Sed heu longe receſſerunt iſti non ſolum à ſapientia ſanctorum, ſed etiam ſapientium mundi huius. Non ſunt iſti de opinione Philoſophorum illorum, qui dixerunt ſummum bonum paupertatem, ſed potius de errore opinionis illius reprobatiſſimæ, quæ fœlici-

Digitized by Google

tatem poſuit proſperitatem ſucceſſuum, ſicut tangit Phil. in 1. Eth. Non ſic fecerunt Sancti patres, de quorum multis legitur in vitiſpatrum, quòd ipſi fugientes honores ſibi exhibitos, & alia proſpera in locis ſuis ſe ad alia transferebant, renuentes cum Dauid conſolationes huius mundi. Non fecit ſic pater ſanctus Dominicus, qui libentius morabatur Carcaſonæ, quàm Tholoſæ propter hoc, quòd plures ibi ſuſtinebat perſecutiones. Gregor. Sancti viri plus proſpera, quàm aduerſa formidant; nec mirum; plures enim pereunt in proſperis, quam in aduerſis. Pſal. Cadent à latere tuo, ſcilicet ſiniſtro aduerſitatis, mille, & decem millia à dextris tuis, ideſt proſperitatis. Gregor. Continuus ſucceſſus temporalium æternæ reprobationis eſt indicium. Legitur quòd Iacob cancellabat manus in filiorum Ioſeph benedictione ſuper illum, quem inuenit ad ſiniſtram ponens ad dextram, & e conuerſo; Quòd dicunt ſancti factum fuiſſe in figuram futuræ benedictionis in ipſo die nouiſſimo, quia illos, quos inueniet ad ſiniſtram aduerſitatis, ponet ad dexteram fœlicitatis æternæ, quos vero ad dexteram proſperitatis, ponet ad ſiniſtram damnationis æternæ, ſicut patet in diuite, & Lazaro. Item quando quis uenit ad hoſpitium alterius, & comedit in mane ſplendidè, non ſolet ei parari cena magna. Luc. 6. ueh uobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Item inueniuntur aliqui operarij, quibus lautè uolentibus uiuere in die murat paterfamilias mercedem, & tanto minus in ſero recipiunt de mercede, quanto plus receperunt in labore. Timendum eſt ergo illis, qui multum habere uolunt, dum adhuc ſunt in labore, ne parum inueniant in mercede, & dicatur illi, qui talis eſt, illud Luc. 6. Recepiſti mer-

cedem

Digitized by Google

cedem tuam, totam ſcilicet, vel in parte. Admonendi ſunt etiam, qui corpaliter proſperantur, ne cum cuncta ad votum ſuppetunt, dantem quærere negligant, ſi in his, quæ dantur, animum figant. Quis autem habens hæc proſpera gloriari poteſt, quòd in his cor non figat, & quòd eorum actione a ſuperna delectatione non retrahatur? Quis igitur eſt, qui his vtatur, vt dicitur? Quantum itaque cauendum eſt a ſeruis Dei eorũ abundantia, quibus ita difficile eſt benè vti? ideo ex pietate ſubtrahit diuina prouidentia iſta electis, ne per abuſum in malum eis conuertantur. Greg. Electis ſuis Deus aſperum iter facit, ne dum detinentur in via, obliuiſcantur eorum, quæ ſunt in patria. Quot enim ſunt, quibus iſta proſpera auerterunt cor a cœleſtibus ad ſe? Item aduerſitates multos erudiunt, ſed proſperitates multos decipiunt, in eis enim iacet hamus ſub eſca. Greg. Cum omnis fortuna timenda ſit, magis timenda eſt proſpera, quàm aduerſa: illa enim ſæuiendo erudit, iſta blandiendo ſeducit. Licet autem omnibus ſeruis Dei ſit timenda proſperitas, tamen magis illis, qui de paupertate venerunt; mutationes enim ad contraria morbos facile generant. Iſti enim, ſicut exeuntes de inedia carceris, & ſicut vrſus famelicus, plus ſolent excedere in fruendo proſperis. Prouer. 25. Mel inueniſti, comede, quòd ſufficit tibi. Iſti etiam fortius adhærentes delicijs fugiunt anguſtias, ſicut canis exuſtus ſemel, plus timet aquam calidam. Inde eſt, quòd Hieremias rogat regem Sedechiam dicens 36. Ne reducas me in domum Ionathæ, ne moriar ibi. Apud eum enim erat multa anguſtia, & inedia. Iſti etiam ſolent plus inaniter gloriari cum illis, qui dicunt Zach. 11. Benedictus dominus, quia facti ſumus diuites. In

iſtis

iſtis etiam plus ſolet ratio abſorberi à proſperis, ſicut aqua facilius abſorbet hominem, qui non eſt in aqua nutritus, quàm piſcem; Gen. 40. Succedentibus proſperis oblitus eſt interpretis ſui. Iſta abundantia ſolet in iſtis rebellionem inducere; Deuter. 32. Inuenit eum in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis; Conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, vt ſugeret mel de petra; Et poſt. Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit. Quia ergo in iſtis tam periculoſa eſt proſperitas vitæ, Auguſtinus ipſis extollentiam de huiuſmodi interdicit. Non enim verè debent tales ſe reputare fœlices, cum eos facile tot mala ſequantur in proſperis.

Cap. XXVIII.

N*Ec erigant ceruicem, quia ſociantur eis, ad quos foris accedere non audebant.*

¶ Nota, quòd vtendum eſt ſocietate diuitum, & magnorum in bonum: debent enim ex hoc eſſe grati, conſiderantes quid fecerunt eis, iuxta illud, Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus. Item debent ex hoc moueri ad amorem religionis, quæ eis contulit, quod mundus dare non potuit iuxta illud, Gratia Dei ſum id, quod ſum. Item debent ex hoc eleuari in ſpem futuræ ſocietatis. Si enim in ſtatu gratiæ aſcendunt ad ſocietatem maiorum, quantomagis in ſtatu gloriæ, vbi nulla erit perſonarum acceptio? primæ Iohann. 1. Quod vidimus, annunciamus vobis, vt ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas veſtra ſit cũ patre, & filio eius Ieſu Chriſto, Sed miſeri quidam, qui tali ſocietate deberent

Digitized by Google

vti in bonum,abutuntur ea ad ſuperbiam;quam de-ſtruens ſanctus Auguſtinus, tanquam malum, ponit poſtea informationem circa hoc, quod bonum eſt, docens qualiter circa hoc debeant ſe habere, dicens (Sed ſurſum cor habeant,& terrena vana non quærant.) Surſum cor habetur, cum ſurſum gratiæ referuntur, cum ſurſum ſuſpiratur, cum de magnitudine pietatis patris cœleſtis ſuper nos recogitatur, cum vſus omnium dirigitur, cum ſurſum tanto benefactori nos obligatos recognoſcimus, cum ex hoc ad illius amorem excitamur, Et ſic ad locum vnde exierunt flumina abundantiæ temporalis reuertuntur, ſecundum varios modos, Eccleſ. 7. Et hoc eſt, quod dicit (Surſum cor habeant) ſcilicet in neceſſarijs,quæ inuenerunt poſtmodum.

¶ Notandum eſt, quòd omnia terrena dicuntur vana, Eccleſ. 1. Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ecce vniuerſa vanitas. Non dicit ſuper ſolem, ſed ſub ſole. Hæc autem ſunt terrena,& vana,quæ fragilia,& deficientia intuenti,faciunt etiam eum corruere; propter quod Ægyptus, ideſt mundus comparatur bacculo arundineo, Eſaiæ 36.

Ne incipiant monaſteria diuitibus eſſe vtilia, non pauperibus, ſi diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

Cap. XXIX.

SVnt aliqui præceptores, quibus eſt pro ratione voluntas: non fuit talis Auguſti. Ipſe enim tradendo mandata, ſubiungit rationem d. (Ne incipiant, &c.) Elicitur autem ex hoc verbo, quòd aliqui reperiuntur in monaſterijs, quibus non ſunt ipſa monaſteria ad ſalutem. Quomodo enim erunt

eis

Digitized by Google

eis ad ſalutem, quibus non ſint vtilia? immo non ſolum aliqui, ſed multi ſunt. Cuius rei tres ſunt cauſæ, vna generalis, & duæ particulares. Generalis eſt peccatum mortale quodcumquè, hoc enim facit, ne proſit religio ad ſalutem, habitus, vel profeſſio, vel ſocietas, vel opera exteriora bona, vel nomen, vel fama, vel dedicatio ſui Deo. Et ideo dicitur, Eccleſ. 30. Salus animæ in ſanctitate iuſtitiæ. Sanctum idem eſt, quod mundum. Hiero. Non religioſum fuiſſe, ſed religiosè vixiſſe laudabile eſt. Alia cauſa, & particularis eſt fraterna offenſa, de qua infra, Qui nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit, ſine cauſa eſt in monaſterio, etiam ſi inde non proijciatur. Hoc eſt enim, quod facit reprobari a Deo, quicquid offertur: nec poteſt Deus homini placari, niſi prius frater placetur, Mat. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum. Tertia cauſa, eſt ſuperbia, de qua hic habetur. Dicuntur autem monaſteria inutilia ſuperbis, quia plures vtilitates aufert eis ſuperbia. Vbi nota, quòd tribus de cauſis ſolent aliqui ingredi religionem; Vna, vt poſſit ibi melius ſibi cauere a peccatis, a quibus vix ſibi cauere poſſunt in ſtatu ſæculari, Alia, vt ibi de iam commiſſis purgentur, Tertia, vt ibi plus merentes maius in futuro lætitiæ præmium conſequantur. Iſtas autem tres vtilitates confert religio, Eccleſ. 1. Religioſitas cuſtodiet, Ecce primam, Et iuſtificabit cor, Ecce ſecundam, Iocunditatem, atquè gaudium dabit, ſcilicet in futuro, Ecce tertiam. Superbia autem aufert iſta tria. Superbia enim eſt cauſa

Digitized by Google

cauſa aliorum malorum,& propter ipſam multi religioſi corrueruut in alia multa mala ; Eccleſ. 10. Initium omnis peccati ſuperbia, qui tenuerit illam adimplebitur maledictis, ideſt vitijs. Glo. de ſuperbia naſcuntur hæreſes, ſciſmata, detractiones, inuidia, verboſitas, iactantia, & huiuſmodi. Item impedit iuſtificationem; Luc. 18. Deſcendit hic, ſcilicet humilis peccator, iuſtificatus ab illo, ſcilicet ſuperbo. Item priuat bona opera finali mercede; vnde infra dicitur, Superbia bonis operibus inſidiatur, vt pereant. Quid autem mirum ſi ſuperbia faciat pauperibus inutile clauſtrum, quæ angelicis ſpiritibus fecit inutile cœlum, primis parentibus paradiſum? Hinc eſt, quòd, licet omnis ſuperbia deteſtanda ſit in religione, tamen plus in pauperibus. Ratio; quia ſicut commendabilior eſt humilitas in perſona excellenti, ita magis eſt reprobanda ſuperbia in perſona abiecta; & ideo dicitur Eccleſ. 10. Quid ſuperbis terra & cinis, ideſt vilis perſona? Item ſuperbia diuitum habet multam occaſionem: Ipſæ enim diuitiæ ſunt magna occaſio ad ſuperbiam, & multum ſunt hæc coniuncta, tanquam adiectiuum ad ſubſtantiuum; Prouer. 8. Opes ſuperbæ; Et Auguſt. dicit, vermis diuitum ſuperbia eſt, quia ſicut ex putredine naſcitur vermis, ita ex diuitijs. Item ad hoc quod diues ſuperbiat, non oportet, quòd fàciat ſibi magnam vim, quia multum habet vnde extollatur, pauper vero non ſic, niſi inflet ſemetipſum; Sicut dicitur in fabula de bufone, qui videns bouem craſſum in paſcuis, inflauit ſe, vt ei ſimilis fieret, ſic etiam diabolus, qui pauper erat reſpectu Dei, inflauit ſe, di. Similis ero altiſſimo, Eſa. 14. Cum ergo in omni genere peccatorum, peccatum procuratum grauius

ſit,

ſit, quàm non procuratum, vt in luxaria, gula, & ſimilibus; conſtat, ꝙ grauior eſt ſuperbia in pauperibus, quàm in diuitibus; Tum quia abiectiores ſunt perſonæ, tum quia habent ſuperbiam procuratam, tum quia minus habent vnde ſuperbiant; Et ideo Auguſt. talem ſuperbiam appropriato nomine vocat inflationem, inflatio enim pertinet ad res viles, vt eſt veſica, & huiuſmodi; Item conſurgit quaſi ex nihilo, ſcilicet ex aere, qui quaſi inane reputatur; Item fit per quandam violentiam.

¶ Nota etiam, quòd res eſt vſitata diuites ſuperbire, res vero inuſitata, ſuperbia in paupere; imo intantum eſt paupertati annexa humilitas, vt vnum accipiatur pro alio, etiam à ſaluatore, Matth. 5. Beati pauperes ſpiritu; quia ſecundum gloſ. paupertas hic vocatur humilitas ſecundum vnum ſenſum. Et ideo, quia ſuperbia non ſolet inueniri in paupere, ſicut in diuite, dicit Aug. (Ne incipiant monaſteria diuitibus, &c.) quia res noua, & inconſueta. Sic igitur patet, quòd ſuperbia in pauperibus eſt contraria religioni ex hoc, quia facit monaſterium eis inutile; Item eſt graue peccatum, propter quod vocatur inflatio; Item eſt res præter vſum, ꝙ notatur, cum dicitur (ne incipiant.) Et ideo conueniens eſt, vt ſancta religio laboret modis omnibus ad ſuperbiam huiuſmodi reprimendam.

Cap. XXX.

RVrſus etiam illi, qui aliquid videbantur eſſe in ſæculo, non habeant faſtidio fratres ſuos, qui ad illam ſanctam ſocietatem ex paupertate venerunt. Magis autem ſtudeant non de parentum diuitum dignitate, ſed de pauperum fratrum ſocietate gloriari.

¶ Sicut

Digitized by Google

¶ Sicut in pauperibus venientibus ad congregationem duplex inuenitur vitium pertinẽs ad ſuperbiam, vt iam dictum eſt, ita & in diuitibus vnum; & minus occaſione rerum, circa quod tradit mandatum infra di. (nec extollantur) Aliud ratione perſonarum, & maius, & circa hoc, hic ponit mandatum, primo di. (Rurſus etiam illi &c.) Nota. Quidam dicuntur fratres natura, ut omnes homines; quidam fide, ut omnes Chriſtiani; quidam religionis conformitate, vt religioſi eiuſdem profeſſionis; Cum ergo nullus ſit contemnendus, iuxta illud Malac. 2. Quare deſpicit unuſquiſquè fratrem ſuum; quanto minus ille, in quem concurrunt tres prædictæ cauſæ fraternitatis? Item ſi contemnitur in ſocietate peruerſa pauper à diuite, & ignobilis à nobili, non eſt mirum; In ſocietate uero ſancta omnes unum debent eſſe in Chriſto; Gal. 3. Non eſt iudæus, neque græcus, non eſt ſeruus, neque liber, non eſt maſculus, neque fœmina, omnes enim unum ſumus in Chriſto. Item angelicæ naturæ ſublimitas pauperes non faſtidit, imo aſtat eis, & miniſtrat, Matth. 18. Videte ne contemnatis unum ex puſillis iſtis, dico enim uobis, quoniam Angeli eorum &c. Rex etiam Angelorum factus mortalis non faſtidiuit ſocietatem eorum, imo iſtos elegit, Iacob. 2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? Item factus etiam immortalis legitur frequenter apparuiſſe in ſpecie pauperis, ut hortulani, peregrini, & alijs multis modis; Vnde B. Martinus diabolo apparenti in ſpecie diuitis, tanquam eſſet Chriſtus, dixit, Chriſtum purpuratum non noui; Si autem eos faſtidiret, eorum formam non aſſumeret. Quomodo ergo faſtidiẽdi ſunt à diuitibus illi, quos nec Angeli, nequè angelorum rex faſtidierunt? Pa-

tet

ter ergo, quod illi, qui magni fuerunt in ſæculo, non debent faſtidire alios, qui venerunt ex pauper-tate, tum quia fratres, tum quia ſocietas ſancta, tum quia pauperes; magis autem debent gloriari de eorum ſocietate, quàm de parentum diuitum dignitate. ¶ vbi nota, quòd aliqui reperiuntur, qui gloriantur, quòd ſciuntur eſſe generoſi; contra quos legitur de ſancto Alexio, qui fuit de nobiliſſimis Romanorum, & de multis alijs ſanctis, quòd fugerunt, vt eorum nobilitas lateret, & intantum latuit, vt in perſona pauperũ eleemoſynam acciperet a ſeruis ſuis; Alij vero ſunt, qui continere ſe non poſſunt, quin interdum aliquod verbum proferãt, per quod ſe generoſos oſtendant; contra quos Patriarchæ nobiliſſimi iudęorum dixerunt corã Pharaone, viri paſtores ſumus, Gen.47. Iſti ſi verè Chriſti ſerui eſſent, non oſtenderent ſe nobiles, ſed potius contrarium cum Agatha nobiliſſima dicerent, Ancilla Chriſti ſum, & ideo ſeruilem perſonam me oſtendo; Sunt iterum alij, qui his non contenti, faciunt ſe maiores, quàm verè fuerunt in ſæculo; contra quos Moyſes negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, Heb. 15. quod credi poterat, nolens ſe extollere ſuper id, quod erat; Cum ergo omnia hæc, & ſimilia ſapiant gloriam de dignitate parentum, interdicuntur.

¶ *Nec extollantur, ſi communi vitæ aliquid de ſuis facultatibus contulerunt, nec de ſuis diuitijs magis ſuperbiant, quia eas in monaſterio partiuntur, quàm ſi eis in ſæculo fruerentur.*

Cap. XXXI.

HIc traditur mandatum ad cauendum ſuperbiã, quæ oriri ſolet in diuitibus occaſione rerum.

¶ Nota

¶ Nota, quòd diabolus, inimicus totius boni, nititur impedire, ne bonum propoſitum concipiatur; quòd, cum non poteſt, impedit ne ad effectum perducatur, quòd, cum nequit, perdere laborat; Apocal. 12. Draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperiſſet, filium eius deuoraret. Hinc eſt, ꝙ multos, qui poſteaquàm contemptum mundi ad effectum perduxerunt, tentat de ſuperbia, vt bonum iam conſummatum pereat. Eſt autem duplex ſuperbia, ſcilicet quædam latens in cogitatione; Eccleſ. 11. Non te extollas in cogitatione; Alia apparens exterius aliquibus actibus exterioribus; Eccleſ. 13. Qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam. Volens ergo Beatus Auguſt. neutram relinqui in diuitibus, dicit duo; ſcilicet, (Nec extollantur) propter primum, (Nec de ſuis diuitijs magis ſuperbiant) propter ſecundum.

¶ Nota, in vno vocat religionem communem vitam, in alio monaſterium, Superius autem vocat eã ſanctam ſocietatem; Et ſic per tria nomina deſignantur, quæ pertinent ad tria vota. Dicitur enim ſancta ſocietas, contra immunditiam, Communis vita, contra proprietatem, Monaſterium, quod eſt monachorum ſtatio, propter obedientiam.

¶ Nota etiam, quia de bono opere, & præcipuè mundi cõtemptu non eſt ſuperbiendum; Tum quia omnia bona noſtra ſunt deformia; Eſa. 64. Omnes iuſtitiæ noſtræ tanquam pannus menſtruatæ; Item, Si quid ſunt, à Deo ſunt, & non à nobis, Eſaia 26. Omnia opera noſtra operatus es in nobis; Item ſunt debitum, non gratuitum; Luc. 17. Cum omnia benè feceritis, dicite, quoniam ſerui inutiles ſumus, quod facere debuimus, fecimus; Quæ eſt ergo materia ſuperbiendi de aliquibus bonis, cum ita ſint

D turpia,

turpia, cum non ſint ab ipſo, cum ſint debitum? Quis enim ſolet de ſolutione debiti ſuperbire? Adhuc de diſperſione omnium, ſpecialiter temporalium, quis audeat ſuperbire? Nonne multi Philoſophi hoc fecerunt? Nonne innumerabiles hæretici? Nonne, & ipſe Iudas, & alij quam plures, qui omnes à domino ſunt reprobati? Benè ergo dicitur illis (qui diuites fuerunt in ſæculo) quod de collatis in monaſterio nec extollantur in corde, nec ſuperbiant in opere.

Cap. XXXII.

Alia quippe quæcumquè iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant; Superbia vero etiam bonis operibus inſidiatur, vt pereant. Q. d. Bene neceſſarium eſt cauere ab ipſa ſuperbia, quia contra morem aliorum peccatorum ſuperbia nō eſt ſolum in malis operibus, immò oritur etiam ex bonis, & deſtruit ipſa; vt patet Lucæ 18. de phariſæo iuſto; Et de illo in vtiſpatrum, qui elatus in cogitatione accepit diabolum in ſpecie mulieris oberrantis. Tangit autem Auguſt. tria, propter quæ ſuperbia prædicta eſt valdè timenda religioſis. Primum eſt, quod inſidiatur; In quo innuitur, quòd latet apud eos; Hieronym. Superbia in cinere, & cilicio latet; plus autem timendus eſt ocultus hoſtis, quàm manifeſtus, quia minus poteſt caueri. Secundum eſt, quòd inſidiatur bonis operibus. Religioſi ſunt ditiores bonis, quia implent non ſolum præcepta, ſed & conſilia, Et inſudant diligentius in congregandis virtutibus, & meritis, ita vt eis competat illud primæ ad Corint. 1. In omnibus diuites facti eſtis in illo; Mercatori autem quantò ditior eſt, tantò plus

Digitized by Google

plus timendus eſt latro ſpolians. Tertium eſt, quod dicit (vt pereant.) Inuidia enim dolet de bono, Accidia differt bonum, Ira ſimulat bonum, quia quod facit, videtur eſſe iuſtum, quamuis iuſtitiam Dei non operetur; Iacob. 1. Luxuria deſipit bonum propter infectionem palati, Auaritia auertit à bono terrenis ex toto intenta, Gula non curat de bono dicens illud Eſa. 22. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur, venialia maculant bonum; ſed ſuperbia, quòd peius eſt, deſtruit omne bonum. Greg. Superbia omnes virtutes deſtruit. Hinc eſt, quòd Iob 20. vocatur ventus vrens.

Cap. XXXIII.

QVid enim prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri; cum anima miſera ſuperbior efficitur diuitias cõtemnendo, quàm fuerat poſſidendo?

¶ Reddita ratione traditionis mandati prædicti, rationem reddit obſeruationis. Q. d. Hoc mãdatum non ſine ratione eſt traditum, & ideo requirit, vt obſeruetur; quid enim prodeſt &c. Nota, quòd quidam fuerunt, qui diſperſerunt, ſed non dederunt, vt multi Philoſophi, & hæretici, qui in ſignum contemptus mundi, per vicos, & plateas diſperſerunt pecunias; Quidam vero diſpergunt, & dant, ſed nõ pauperibus, immò mundo, vt vani prodigi; Alij diſpergunt, & dant pauperibus, ſed non fiunt pauperes, quia non dant omnia, vt boni eleemoſynarij in ſæculo remanentes, Similes illi de quo dicitur, Diſperſit dedit pauperibus; Alij vero diſpergunt, & dant totum pauperibus, & fiunt pauperes, quod eſt ſuper omnia alia; Qui enim hoc facit, nihil illi deeſt; vnde loquens dominus ado-

leſcenti, qui mandata ſeruauerat, dixit, Adhuc vnum tibi deeſt, Luc. 18. Innuens per hoc, quòd ſi illud haberet, quòd erat omnia dare pauperibus, & pauperem fieri, nihil ei deeſſet, Cui autem nihil deeſt, in ſummo eſt. Sed veh talibus quantumcumq; ſint magni, ſi ex hoc ſuperbiant. Priuantur enim ex hoc octo vtilitatibus, quæ ſecundum Euangelium ſequi ſolent ex tali diſperſione. Tales enim ex hoc non ſolent fieri diſcipuli domini, Lucæ 14. Omnis ex vobis, qui non renunciauerit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus; vnde à contrario ſenſu, qui huiuſmodi renunciat, aſſequitur eius eſſe diſcipulus; Sed ſuperbia facit eſſe de familia diaboli; Iob 40. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Secundo aſſequi non ſolent cumulum perfectionis; Matth. 19. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus; Perfectus autem eſt, cui nihil deeſt; Sed ſuperbia, quantumcunquè abundet homo, ipſum ex toto annihilat; Eccleſ. 21. Domus, quæ nimis eſt locuples, annihilabitur ſuperbia. Tertio, non aſſequi ſolent ſtudium cœleſtis deſiderij. Contemptis enim terrenis, cor eleuatur ad cœleſtia, Matth. 13. Simile eſt regnum cœlorum thæſauro abſcondito in agro, quem, qui inuenit homo abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa, quæ habet, & emit agrum illum, Thæſaurus ille cœleſte deſiderium eſt, Ager diſciplina cœleſtis ſtudij; Ex diſtributione ergo omnium, acquiritur in vita diſciplinata cœleſte deſiderium; Sed ſuperbia deijcit de cœlo, Luc. 10. Videbam ſathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem, ſcilicet propter ſuperbiam, quantò magis à cœleſti deſiderio? Quarto, aſſequi non ſolent per prægustationem conſolationem in-

ternam

ternam, ſcilicet gaudij cœleſtis; Matth.10. Nemo eſt, qui reliquerit domum &c. qui non accipiat centies tantum; Gloſ. Omnes, qui propter regnum Dei temporalia ſpernunt, etiam in hac vita regni gaudium prægustant; Sed ſuperbia lætari facit in bonis proprijs; Iob 31. Si lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo, Oſculari manum, eſt delectari in operibus ſuis, in quo quia conſolationem habet ſuperbus, priuatur diuina conſolatione; Bernardus; Delicata eſt diuina cõſolatio, & non datur admittentibus alienam. Quinto, non promittitur eis thæſaurus in cœlo; Luc.18. Omnia quæcumq; habes, uende, & da pauperibus, & habebis thęſaurum in cœlo; Diſperſerant omnia Apoſtoli, ſed dictum eſt eis, Matth.18. Niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Sexto, non promittitur eis honor iudiciarius; Matth.19. Vos qui ſecuti eſtis me, ſcilicet omnibus relictis, ſedebitis ſuper ſedes 12. iudicantes 12. tribus Iſrael; Sed in die illa, ſuperbus erit ſubtus, & non ſupra; Eſa. 2. Dies Domini ſuper omnem ſuperbum, & arrogantem, & humiliabitur. Septimo, non promittitur illis poſſeſſio uitæ æternæ, Matth. 19. Omnis qui reliquerit domum &c. uitam æternam poſſidebit; ſed ſuperbia ducit ad mortem æternam; Eſa.14. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Octauo, Chriſto, qui pretioſæ Margaritæ comparatur, priuantur; Matth.14. Inuenta una pretioſa Margarita, abijt, & uendidit omnia, quæ habuit, & emit eam; gloſ.1. Chriſtum; Sed ſuperbia aufert eum; Pſalmus; Et alta à longe cognoſcit. Benè ergo dicitur, (Quid prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima miſera ſuperbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat

poſſidendo, quia per huiuſmodi ſuperbiam) priuatur omni vtilitate, quæ ſequi ſolet ex huiuſmodi diſperſione. Veh igitur animæ, quę tanto fructu priuatur, pro tam inutili, & vana ſuperbia. Veh illi, qui per iter virtutum tendit ad vitium. Veh illi, qui de medicamento infirmitatem incurrit; Gregor. Qui de virtutibus habitis extollitur, quaſi de medicamento infirmatur. Veh illi, qui hic depauperatur, & tamen partem non habebit in regno cœlorum, hic luget, & ibi non conſolabitur. Veh illi, qui de via cœli ſcilicet anguſta, facit ſibi viam inferni. Quanta confuſio erit, cum diuites ſæculi cum humilitate videbunt cœlos aſcendentes, ſe vero cum paupertate ſuperba in baratrum inferni præcipitari? Et ideo benè vocat Auguſtinus talem animam miſeram.

Cap. XXXIV.

NOtanda ſunt remedia contra talem elationem. ¶ Primum ſcilicet, & optimum, eſt conſideratio propriorum defectuum, quibus ſubiacet homo. Vnde in Vitiſpatrum dixit quidam ſenex. Quando cogitatio elationis intrauerit, ſcrutare conſcientiam tuam, ſi domini mandata cuſtodiſti, ſi inimicos diligis, ſi gaudes in aduerſarij glorificatione, ſi contriſtaris in minoratione eiuſdem, ſi recognoſcis te ſeruum inutilem; ſi recognoſcis te plus omnibus peccatorem. Sic autem faciebat abbas Moyſes, qui fuit in ſæculo magnus peccator, & poſtea magnæ pœnitentiæ. Cum enim tentabatur de elatione, recurrebat ad peccata ſua, recogitando; vnde facta eſt ad eum vox demoniaca d. Viciſti nos, quia cum te exaltamus, tu te humilias.

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiaſtici 11. In die bonorum non immemor ſis malorum. Secundum remedium, conſideratio meliorum. Quæ enim reſtat nobis ſuperbiendi occaſio; ſi conſideremus quàm parua ſunt bona noſtra in comparatione ad illa, quæ alij innumerabiles fecerunt? Greg. Sicut incentiuum ſuperbiæ eſt reſpectus deteriorum, ita cautela humilitatis eſt conſideratio meliorum. Tertium eſt, conſideratio incertitudinis valoris operum noſtrorum. Etenim quandoquè, quod reputamus magnum, nihil eſt in oculis Dei. Gregor. Sordet interdum in oculis iudicis, quod fulget in oculis authoris. Quamuis autem omnibus ſit neceſſaria humilitas, tamen prædicatoribus ſpecialiter valet ad tria. Valet in prædicatione, ad aliorum conuerſionem, Valet in ſtudio, ad intelligentiam ſcripturarrm, Valet in operibus bonis, ad propriam ſalutem.

Cap. XXXV.

OMnes ergo vnanimiter, & concorditer viuite. ❡ Viuentibus in congregatione non eſt tãtum neceſſaria pronitas animorum, & communitas rerum, de quibus ſupra dictum eſt, ſed etiam concordia actionum, de qua hic ponitur mandatum. Eſt autem duplex actio, ſcilicet Intrinſeca, & extrinca; In harum vtraquè debet eſſe concordia, Et propter primam dicit hic (vnanimiter) propter ſecundam (concorditer.)

Nota autem, ꝙ ſex ſunt, quæ multum ſolent conturbare concordiam, & contraria horum ipſam inducere. Primum eſt diuerſitas animorum; contra quod datum eſt mandatum ſupra, cum dictum eſt, (Vnanimes habitetis in domo, &c.) Secundum, eſt

Digitized by Google

proprietas rerum; Meum enim & tuum faciunt diſcordiam. Contra hoc dicitur (& non dicatis aliquid proprium.) Tertium eſt acceptio perſonarum, in diſtributione cõmunium. Contra hoc dictum eſt (& diſtribuatur vnicuiquè ſicut cuiq; opus fuerit.) Quartum ſuorum incommunicatio. Contra hoc dictum eſt (Qui aliquid habebant in ſæculo libenter velint illud eſſe commune.) Quintum eſt voluntas improba nimis habendi; Contra quod dicitur (qui autem non habebant, nõ ea quærant in monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt.) Sextum eſt ſuperbia; Superbi enim non poſſunt benè concordare; Contra quam, tanquam multum abundantem, data ſunt mandata multa ab illo loco, (Nec erigant ceruicem &c.) Greg. In religione concorditer eſt viuendum, ratione cohabitationis, ratione fraternitatis, ratione religionis.

¶ Sequitur autem triplex fructus ex huiuſmodi concordia. Primus eſt profectus in bono. Amb. Res paruæ concordia creſcunt; res vero etiam magnæ, diſcordia dilabuntur. Secundus eſt hoſtis fugatio, 1. Reg. 16. Igitur quandocumquè ſpiritus Dei malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius ſe habebat, Gloſ. Diuerſorum ſonorũ moderatus, rationabiliſquè concentus, Eccleſ. vnitatem ſignat. Tertius delectatio regis cœleſtis. Sicut enim melodiæ delectant magnates, ſic iſta concordia regem regum. Eccleſ. 25. In tribus beneplacitum eſt ſpiritui meo, Et poſt, concordia fratrum.

¶ Nota tamen quòd, ſicut harmonia non ſemper conſiſtit in omnimoda æqualitate vocum, ſed in debita proportione earum, ita concordia non requirit ſemper æqualitatem omnino, ſed debitam propor-

tionem

tionem inter ſuperiores, & inferiores, in eleuatione, & depreſſione conuenienti. Tantum enim ſuperior interdum poſſet eleuari, vel deprimi, quòd non concordaret cum inferiori, Similiter inferior.

¶*Et honorate ĩ vobis Deũ inuicẽ cuius tẽpla facti eſtis.*

Cap. XXXVI.

EX diſcordia frequenter ſequitur inhonoratio, modo verbis conuitiorum in præſentia, modò infamationum in abſentia, modo factis per iniurias, vel in rebus, vel perſonis; Ideo dicitur, Prouerb. 20. Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus. Benè ergo poſt mandatum de concordia, ponitur mandatum de honore mutuo, quaſi ſequela ad illud. Ab inhonoratione vero mutua valdè cauendum eſt in congregatione. Nihil enim eſt, quod homines plus diligere ſoleāt, quàm honorem ſuum; Et ideo valdè offenduntur ex tali iniuria. Item cum quis in rebus iniuriatur, auferendo illas, emendare poteſt, honorem vero nõ ſic; Prouerb. 25. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas cito in iurgio, ne poſtea emendare non poſſis, cum de honeſtaueris amicum tuum. Item huiuſmodi inhonoratio non ſolum homini fit, ſed ipſi Deo, qui ſummè eſt honorandus; Matth. 25. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, quod intelligitur in bono, & malo; Econuerſo in honore exhibito homini honoratur Deus, quod ſic patet. Honorandi ſunt omnes homines indiſtinctè, iuxta illud beati Petri, Omnes honorate; Et quid honoratur in homine quocumquè, niſi imago Dei? Honor vero, qui exhibetur imagini, illi, cuius eſt imago, potius exhibetur. Item honorandi ſunt prælati ſpecialiter;

iuxta

Digitized by Google

iuxta illud Eccleſ.10. In medio fratrum rector illorum in honore; Cuius autem eſt honor iſte, niſi cuius miniſtri ſunt? Vnde Maximus in ſermone. Dignitas, quæ defertur miniſtris; illi, cuius ſunt miniſtri, exhibetur. Item honorandi ſunt deuoti viri ſancti; Eccleſ.10. Semen honorabitur hoc, quod timet Deum; hoc autem fit propter inhabitantem ſpiritum Dei in illis, ſicut capſella honoratur propter reliquias. Bene ergo Auguſt. ponens mandatum de honore mutuo, non dicit, Honorate vos inuicem, ſed (honorate in vobis Deum inuicem) quia in fratre, non ipſe, ſed Deus honoratur. Honoratur quoquè Deus ſpecialiter rebus ſibi conſecratis, vt ſunt oblationes, & temporibus ſibi dedicatis, vt ſunt Dies feſti, locis etiam ſibi conſecratis, vt eſt templum; Et ſicut honor, qui exhibetur templo, reputatur honor Dei, qui habitat in tēplo, quia vnum eſt propter alterum, ita honorare fratrem eſt honorare Deum in fratre, cuius eſt templū; primæ Cor.3. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos; Quod ſpecialiter conuenit viris religioſis, quia & ipſi ſunt Deo dicati, vt templum, & eius habitatio ſpecialis per gratiam, vt templum eſt ſpecialis Domus Dei, & excellentis nobilitatis ædificium, vt templum; Et ideo bene dicit Auguſt. (cuius templa facti eſtis.) Reuocandum eſt autem ad memoriam, quòd Pompeius nunquam fuerit fortunatus, niſi poſtquàm templum fuit à ſuis honoratum. Quantum ergo eſt timendum illi, qui non illud materiale, ſed iſtud ſpirituale, & ideo charius, in propria perſona inhonorat? Proinde honorandi ſunt prælati omnes tanquàm patres, iuxta illud infra, (Honore coram vobis prælatus ſit vobis) præcipuè vero boni; primæ ad Timotheum.5. Qui benè

præ-

præſunt presbyteri, duplici honore habeantur digni. Honorentur ſeniores ætate ſecundum illud Leuitici 19. Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis. Honorentur priores in ordine, tanquàm primogeniti, qui ſuper alios honorabantur in veteri lege; vnde Geneſ. 49. dicitur Ruben primogenito, Non creſcas, ſcilicet ſuper alios; & ſecundum magiſtrum in hiſtorijs, ideſt ad honorem primogenituræ non aſcendas. Honorentur æquales, Rom. 12. Honore inuicem præuenientes. Honorentur, qui aliquid maius fuerunt in ſæculo, venientes ad nuptias Chriſti, & quantò honoratiores fuerunt tantò plus honorentur, ſecundum quod dicitur Luc. 14. In parabola de inuitato ad nuptias, in illo verbo, ne fortè honoratior te, &c. Honorentur ſacerdotes; Propter quod dicitur Eccleſ. 6. Honorifica ſacerdotes. Honorentur, qui ſunt in gradu ordinis ſuperioris; Rom. 12. Cui honorem, honorem. Honorentur miſſi à maioribus præcipuè ad aliqua officia ſpiritualia exercenda, ut eſt uiſitatio, & huiuſmodi; ad Phil. 2. Et huiuſmodi honore habetote; Et loquitur de Epafrodito, quem ad hæc miſerat Paulus ad eos. Honorentur confeſſores, & ſalutis miniſtri; Eccleſ. 38. Honora medicum; quòd ſi uerum eſt de medicis corporum, quantò magis de medicis animarum? Honorentur dono ſapientiæ prædíti; Sapientiæ 8. Propter hanc ſcilicet ſapientiam habebo honorem apud ſeniores. Honorentur ſpecialiter laborantes in docendo, & prædicando; primæ Tim. 5. Maximè qui laborant in uerbo, & doctrina, ſcilicet honorentur. Honorentur ſanctitate præcellentes; Credendum eſt enim, quòd quilibet habeat donum aliquod, licet lateat, quo nos præcellit, propter quod ſunt hono-

honorandi; ad Philoſ. 2. In humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes.

Orationibus inſtate horis, & temporibus conſtitutis.

Cap. XXXVII.

TRaditis mandatis de pertinentibus ad religionem, in quãtum eſt ſtatus degentium in vnum, in præcedenti capitulo, tradit Auguſtinus in hoc capitulo mandata circa pertinentia ad religionem, inquantum eſt ſtatus pœnitentiæ. Sunt autem tria, ad quæ reducuntur opera pœnitentiæ, ſcilicet Oratio, qua erigitur animus in Deum, qua impugnantur vitia animæ, Mortificatio carnis, quæ inſurgit in animam, qua impugnantur vitia carnis, Opus miſericordiæ, quo mouetur animus piè in proximum, quo impugnantur vitia mundi; Et circa hoc tria tradit mandata, Circa tertium, ibi (Et ſi his, qui venerunt ex mo. delica.) Circa ſecundum, ibi (carnem, veſtram domate, Circa primum, hic Orationibus inſtate.) Sunt autem tria circa orationem valdè cõpetentia religioſis, ſcilicet Inſtantia in frequentando, Intentio in cogitando, Maturitas in cantando; Circa quæ tradit hic Auguſtinus tria mandata, Circa tertium, ibi (& nolite cantare) Circa ſecundum, ibi (Pſalmis & hymnis,) Circa primum, hic. Et traduntur duo mandata circa hoc, vnum pertinens ad orationes ordinarias, aliud pertinens ad orationes extraordinarias, ibi (In oratorio nemo aliquid agat.) Ad inſtandum ergo orationibus ordinarijs, tradit mandatum dicens, Orationibus inſtate. Nam, licet orationi omnibus inſtandum ſit, Rom. 12. tamen ſpecialius hoc competit religioſis. Illis enim, qui ſunt in tentationibus conſtituti, cum ab

his

his ſe non poſſunt defendere ſine adiutorio altiſſimi, inuocandum eſt diuinum auxilium inſtanter; Matth. 26. vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Item cum ſecundum Greg. dona Dei facilè amittantur, niſi à largiente cuſtodiantur, quilibet habens aliquod donum Dei, recurrere debet ad largientem, vt cuſtodiat, & qui plus habet, plus debet recurrere. Item in rebus difficilibus præcipuè ſolet implorari diuinum auxilium; Cum ergo religioſi plus impugnentur à tentationibus, quàm alij, Eccleſ. 2. Fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, Et plus habeant de donis cœleſtibus, & habeant opus arduum præ manibus, ſcilicet opus perfectionis ducere ad conſummationem, incumbit eis triplex neceſſitas plus orandi, ſcilicet tentationum aſſiduitas, Amittendorum bonorum facilitas, Proprij negotij difficultas. Præterea multum facit ad opportunitatem orandi occupationum ſubtractio; Propter quod dicitur Eccleſ. 18. Ne impediaris orare ſemper, ideſt ne aſſumas tibi ea, quæ impediunt te ab oratione. Item multum facit ad idem loci congruitas; Pſalm. Adorabimus in loco, vbi ſteterunt pedes eius. Item ſancta, & deuota ſocietas dicentium verbo, & exemplo venite adoremus, & procidamus ante Deum. Item contemplatiuus obligatur magis ad orãdum, cum ſecundum Ber. Oratio ſemper ſit contemplationis. Item viuentes de eleemoſynis tenentur orare pro benefactoribus, exemplo Pauli dict. 2. Tim. 1. Det miſericordiam dominus Oneſiferi domui, quia ſæpè me refrigerauit, & cathenam meam non erubuit. Item ſicut diuites, qui non poſſunt multum orare, ſupplere debent in eleemoſynis, Sic qui

non

non poſſunt dare eleemoſynas, debent hoc in orationibus compenſare. Licet autem religioſis multum inſtandum ſit orationibus, tamen magis (horis, & temporibus conſtitutis) Hoc enim, ſicut dicit Gilbertus ſancti Ruffi abbas expoſitor huius regulæ, Non eſt ſolum oratio, ſed etiam obedientia; Conſtat autem, quòd duplex bonum melius eſt. Item horis, & temporibus conſtitutis conuenit, non ſolum vnus conuentus, ſed innumera multitudo per vniuerſum orbem ad orandum; Cum ergo, ſicut dicit ſcriptura, impoſſibile ſit preces multorum non exaudiri, ſperari debet, quòd, & ſi non ratione ſui, tamē ratione multitudinis orantis, cui ſe adiungit, debet citius exaudiri. Item probabile eſt, quòd ſicut locus deputatus orationi facit, vt preces citius exaudiantur, ſic etiam tempus ſtatutum à ſpirituſancto, Eſaiæ 49. Tempore placito exaudiui te, Sicut & pauper veniens ad eleemoſynam ſtatuta hora citius accipit. Quamuis autem omnibus ſeptem horis canonicis nobis inſtandum ſit orationi, tamen ſpecialius quibuſdam horis, ſcilicet Matutinis, Prima, & Completorio, contra quod ſunt aliqui, qui vix ſurgunt ad Matutinas, ſed occaſionibus fallaciter receptis quaſi ſemper remanent, quaſi ſufficiat eis diuinis laudibus intereſſe ſolum de die. Non videntur iſti pertinere ad illam beatam turbam innumerabilem aſtantem ante thronū Dei, de qua dicitur Apocal.7. quod non ſolum die, immò die, ac nocte ſeruiunt ei in templo eius. Non ſunt iſti de illis animalibus ſanctis, quæ nec die, nec nocte requiem habent dicentia, *Sanctus*, ſanctus, ſanctus, dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt, Apocal.4. Non ſunt iſti de illis cuſtodibus ſanctæ Eccleſiæ, qui non ſolum

de

de die, ſed etiam tota die,& tota nocte perpetuò nō tacent, ſcilicet laudare nomen Dñi, Eſa.63. Excitatur, qui huiuſmodi eſt, Tre.2. vbi dicitur; Conſurge, ideſt cum alijs ſurge, lauda in nocte. Dauid nec occupationibus regijs diurnis, nec nocturnis delicijs uxorū retrahebatur, quin de nocte ſurgeret ad laudes Dei; Nam dicit, Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Chriſtus interdum, non ſolum partem noctis, ſed etiam totam noctem expendebat orando; Luc. 6. Et erat per noctans in oratione Dei. Paulus, & Silas non impediebantur anguſtia carceris, quin media nocte laudarent Deum, Act.16. Infęlices ſomnolenti illi, qui tantorum exēplo non excitantur ad Matutinas. Præterea mulieres ſolent ſurgere de nocte pro ſollicitudine domus ſuæ; Prouerb. ultimo, De nocte ſurrexit, deditquè prædam domeſticis; Item artifices magna parte noctis uigilant; Studentes ſapientiæ ſurgunt de nocte; Si ergo ſtudioſi pro ſapientia acquirenda, & artifices pro lucro, mulieres pro cura domus ſuæ ſic ſurgūt de nocte, quantò magis oportet ſeruos Dei pro ſeruitio regis æterni ſurgere de nocte? Præterea tempus nocturnum aptius eſt actibus contemplationis, quia liberius, & quietius eſt ab occupationibus; Ideo dicitur in Pſal. In die mandauit dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticum eius. Item benedictio nō ſolum debetur Deo de die, ſed etiam de nocte, Pſal. Non dormitabit, nequè dormiet, qui impugnat Iſrael; cui reſiſtitur per ſacras uigilias; primæ Mach. 12. Cum ſol occidiſſet præcepit Ionathas ſuis uigilare, ſcilicet propter aduerſarios, quos audierat nocte ſuperuenturos. Item ſomnolentos frequenter comitantur carnales tentationes; Has autem reprimunt honeſtæ uigiliæ, Eccleſ. 31. uigi-

lia

lia honeſtatis tabefaciet carnes. Item ſicut dominus veniebat ad Balaam de nocte, Numeri 22. ita frequentius in huiuſmodi ſilentij tempore viſitat animam, & immittit conſolationes internas; Iob 35. Qui dedit carmina in nocte, id eſt gaudioſas conſolationes. Item ſurgentes ad Matutinas multipliciter ſe purgant. Surgẽdum eſt igitur libenter ad Matutinas, ne tempus aptiſſimum orationi amittant, vt debitum benedictionis Deo plenè reddamus, vt impugnatę Eccleſię ſuccurramus, vt tẽtationes carnis euadamus, & meritũ ſatisfactionis nobis acquiramus, vt cõſolationũ ſanctarũ participes efficiamur, vt corpori in Dei ſeruitio de ſanitate prouideamus.

¶ DE COMPLETORIO. Cap. XXXVIII.

SVnt aliqui fugientes Completorium; tamen econtra, cum magna diligentia caueant fratres, ne vnquam horam iſtam amittant, & hoc multis de cauſis. Conſtat enim, quòd hora illa eſt, in qua de labore actiuæ tranſitur ad quietem contemplatiuæ, Propter quod tunc cantatur, Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundum verbum tuum in pace; Bonarum autem mentium eſt libenter huiuſmodi tranſitum facere, nec occupationes actiuæ vltra diẽ prolongare, ſecundum illud, Exibit homo ad opus ſuum, ſcilicet qui ratione vtitur, & ad operationem ſuam vſquè ad veſperam, ſcilicet & non vltra. Item, cum ſit tempus tacendi, & loquendi, Eccleſ. 3. Iſta hora eſt, in qua incipit ſilentium apud religioſos, quod omnes boni libentius debent accipere, quàm locutiones. Auguſt. Loquela ſit in neceſſitate, taciturnitas in iocunditate. Item iſta eſt hora, in qua anima-

animalia ſancta, quæ per diem vadunt ad exteriora, reuertuntur ad interiora; Vnde & in principio dicitur, conuerte nos Deus ſalutaris noſter, ſcilicet ab exterioribus ad interiora. Item ſecundum morem noſtrum Completorio ſunt annexæ orationes ſecretæ, quarum fructum frequenter amittunt, qui non interſunt. Item in illa hora ſunt multa, quæ non fiunt in alijs horis, quæ habent aliquem effectum gratiæ conferendæ, ſicut eſt Aſperſio aquæ benedictæ, Benedictio prælati. Item remanentes à Completorio, ut frequenter peius expendunt illud tempus, quàm remanentes ab alijs horis diurnis. Item huiuſmodi remanentes ſolent alios inquietare ſuis uigilijs, & clamoribus, & tardo ingreſſu ad dormitorium, quod ualdè cauendum eſt circa ſeruos Dei. Qui enim ipſos inquietat, ſpiritum ſanctum in eis habitantem contriſtat. Item alios ſcandalizat. Videntes enim eos remanentes à Completorio, non de facili habent rationem iudicandi, ꝙ remaneant, niſi ex cauſa minus ſufficiēti, & ſic in eis ſcandalizātur. Si autem ille, qui ſcandalizat unum de puſillis, expedit, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, Matth. 18. Quid de illo ſentiendum, qui conuentum ſcā dalizat? Item ſolemniter recommendamus nos Beatæ Virgini in Completorio; Conſtat autem, quòd efficax eſt ualdè recommendatio tam ſolemnis; Vnde magiſter Iordanus narrat ſe audiſſe à quodam religioſo, quòd quando fratres dicebant eya ergo &c. uidebat Beatam Virginem flexis genibus recommendantem ordinem filio ſuo. Interſint ergo libenter fratres Completorio, propter amorem contemplationis, propter amorem ſilentij, propter curam propriæ conſcientiæ, propter fructum ſecretarum orationum, propter aſſequendum fructum aliarum

Digitized by Google

gratiarum, propter cautelam temporis non inutiliter expendendi, propter vitandam inquietudinem, & ſcandalum fratrum, & propter deuotionem ad Beatam virginem. Quid autem mirum ſi viri ſpirituales aduesperaſcente die libenter tranſeunt ad quietem, cum etiam aues garritum tunc dimittant, & quieſcant? immo, vt dicit Plinius, tota multitudo apum in alueari ad ſonitum vnius circumuolantis illa hora quieſcit ſine ſtrepitu vſquè mane, & tunc ad ſonitum eiuſdem circumuolantis conſurgunt.

¶ Prædicta igitur duo tempora ſunt apta orationibus ſecretis, quia Matutinum præcedit occupationes diurnas, Veſpertinum vero ſequitur, & ita vtrumquè liberum eſt ab occupatione. Iſta ſunt illa duo ſacrificia legalia, non carnalia, ſed ſpiritualia, ſcilicet Matutinum, & Veſpertinum, quæ quotidie iubentur offerri, Exod. 29. Orandum eſt ſpecialiter in mane, & ſero, vt primordia, & vtilia actionum noſtrarum offerentes ipſi, qui eſt Αλφα, & Ομιγα, principium, & finis, debitas primitias inchoationis, & decimas conſummationis perſoluamus eidem. Item orandum eſt mane, vt in actionibus diurnis oratione dirigamur, Et hoc ſonat oratio, quæ dicitur in Prima, orandum eſt in ſero, vt oratione contra tentationes nocturnas muniamur, & hoc ſonat oratio, quæ dicitur in Completorio; Iſtæ autem orationes non mutantur, ſicut orationes, quæ dicuntur in alijs horis, ſecundum diuerſa tempora; quia immutabiliter his de cauſis ſemper orare debemus in his duobus temporibus. Item orandum eſt mane propter futura, vt benè fiant, Sero propter præterita mala, vt remittantur.

¶ *In Oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factũ eſt, vndè & nomen accepit, vt ſi fortè aliqui etiam*

præter

Digitized by Google

præter horas conſtitutas, ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.

Cap. XXXIX.

HIc tradit mandatum circa orationes extraordinarias, quia non ſunt neceſſitatis, ſed voluntatis; nec tradit mandatum, vt fiant, ſed mandatum, ne impediantur.

¶ Nota circa expoſitionem huius verbi Oratorium, ꝙ dominus vniuerſorum, non ſolum de perſonis retinuit ſibi ad miniſtrandum aliquos ſpecialiter, ut miniſtros eccleſiæ, ſed & de rebus decimas ad miniſtrorum ſuſtētationem, de temporibus Dies ſolemnes, & de locis aliqua ſibi ſpecialiter appropriauit ad ſeruiendum ſibi; Inter quæ unum eſt Oratorium, ꝙ dicitur eccleſia; ideſt congregatio ratione eorum, qui ibi conueniunt; Dicitur etiam templum ratione illius, in cuius nomine conueniunt, ſcilicet Dei; Tēplum.n.dicitur à theos, ꝙ eſt Deus, & platea, quaſi Dei platea; Et Oratorium ratione eius, ꝙ ut frequentius, & principalius fit ibi oratio. ¶ *Ad quod factum eſt*. ¶ Videtur, quod tempore gratiæ non debeat eſſe locus aliquis proprius ad orandum. Mulieri enim Samaritanæ quærenti, ubi eſſet locus orandi, reſpondit dominus, Venit hora, in qua ueri adoratores adorabunt in ſpiritu, ergo non eſt curandum de loco? ℞. Non eſt in loco ponenda talis fiducia, quod non credat aliquis alibi ſe non poſſe audiri, ſicut faciebant aliqui iudæi, ſed curandum eſt ex alijs cauſis de loco. Si enim non eſſet aliquis locus orationibus deputatus, cum tunc neſciretur, utrum orarent homines, uel non, multi

 omit-

omitterent orare. Item cùm uadit quis ad locum deputatum orationi, plus laborando plus meretur. Item ipſe locus ad hoc deputatus, ad hoc incitat, ſicut locus deputatus comeſtioni ad comedendum; & ſimilia: Et ideo licet orationis virtus ſit in ſpiritu, tamen deputatur locus propter iam dicta.

Cap. XXXX.

NEmo aliquid agat. ¶ Videtur, quòd non liceat in Oratorio prædicare, confeſſiones audire, & ſimilia. ℞. Iſta ſpiritualia exercitia, quibus animi eriguntur in Deum, ſecundum quandam nominis extenſionem vocantur orationes quandoquè, quia oratio eſt aſcenſio animi in Deum; Vndè quædam gloſ. ſuper illud, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur niſi in ieiunio, & oratione, dicit, Oratio generalis, non ſolum eſt in verbis, ſed in omnibus, quę in obſequium Dei, & fidei deuotionem gerimus; Sicut ergo ſub parte ſatisfactionis, quæ eſt ieiunium comprehenditur omnis carnis afflictio, & ſub eleemoſyna omne genus pietatis, ita ſub oratione omnes actus ſpirituales.

¶ Vtrum liceat in caſu ibi comedere, vel iacere. ℞. non regulariter, ſed diſpenſatiuè, ex cauſa.

¶ Vtrum liceat ibi diſpenſatiue emere, uel uendere, ſicut comedere. ℞. non; quia iſta quaſi nūquàm exercentur ſine peccato; Vnde, & dominus cum indignatione eiecit ementes, & uendentes de templo. Ex his collige, quòd actiones ſpirituales regulariter poſſunt ibi fieri; & actiones corporales, quæ ſunt neceſſitatis, & ſine peccato poſſunt ibi fieri diſpenſatiuè; Actiones vero, quę vix, vel numquàm

ſunt

Digitized by Google

ſunt ſine peccato, nullatenus debent ibi fieri, niſi fortè in neceſſitate grandi.

Cap. XXXXI.

NOta, quia in hoc q Aug. prohibet impediri illos, qui fortaſſis interdum orare volunt præter horas conſtitutas, manifeſtè commendat huiuſmodi ſecretas orationes, quæ proculdubio ſunt ſignum euidens ſanctitatis, & à viris ſanctis cum omni diligentia ſectandæ. Huiuſmodi exemplum reliquit nobis Saluator, qui, cum nullo indigeret, totiens tamen legitur oraſſe ſic. Item Apoſtoli miniſterium menſarum propter hoc reliquerunt, Act. 6. Item ferè omnes ſancti antiqui; Vnde Paulus hæremita mortuus inuentus eſt appodiatus ad arborem ore, ac manibus in cęlum erectis, quaſi orans. Huiuſmodi exemplum ſpecialiter reliquit nobis B. Dominicus, qui tam frequenter etiam pernoctabat in oratione carens lecto. Huiuſmodi exemplum reliquerunt nobis patres primitiui, quorum tempore Eccleſia erat plena Fratribus orantibus antè altaria proſtratis. Nam huiuſmodi orationes habent aliquas prærogatiuas ſuper orationes ordinarias. Illæ enim, quę ſunt in communi officio, pro maiori parte ſunt potius laudes, quàm petitiones; Laudes vero pertinent magis ad patriam, quæ eſt in plenitudine, & ad viam, in qua eſt ſtatus indigentię, magis pertinent petitiones; Secretę autem orationes magis ſunt petitiones; & ideo magis in pręſenti neceſſarię. Prętereą in communi officio, cũ ſint ibi petitiones certę, & interdum tales, quibus, qui intereſt, non multũ indiget, in orationibus vero ſecretis petit quilibet, quod ſibi placet; Cuilibet aũt magis neceſſarium eſt

Digitized by Google

laborare pro eo,quo magis indiget. Præterea orationes communes ſunt de inſtitutione eccleſiæ, ſecretæ de inſtitutione Dei, Iuxta illud Matth.6. Tu vero clauſo hoſtio ora patrem tuum, Et de ſic orando legitur exemplum dediſſe dominum,de alio vero modo orandi non,& ideo ſunt maioris neceſſitatis, vnde & ad omnes pertinent. Item ſunt magis mentales, quàm vocales, hoc autem multum facit ad efficaciam orationis, Pſal. Cum inuocerem,ideſt intus vocarem, exaudiſti me Deus. Præterea generant maiorem affectionem, poteſt enim ſic orans plus immorari circa ſingula meditando; ex huiuſmodi autẽ moroſis cogitationibus generantur maiores affectiones deſideriorum ſanctorum, quæ faciunt orationes efficatiores; iuxta illud Pſal. Deſiderium cordis eorum audiuit auris tua. Præterea ſunt puriores;quia nihil vanitatis eis admiſceri poteſt, ſicut vocalibus, quæ ſunt coram hominibus. Prçterea magis in promptu poſſunt haberi;quia cõmunes indigent libris, interdum loco, ſocijs, & tempore, In iſtis vero non ſic, Pſal. Apud me oratio Deo vitæ meæ. Item deficientibus verbis corporis, iſtam orationem non oportet deficere; Vnde de B. Martino dicitur, Inuictum ab oratione ſpiritum non relaxabat.

Cap. *XLII.*

NOta etiam, quòd libentius eſt orandum in loco ſacro; piè enim creditur, quòd facilius dominus exaudit orationes, quæ fiunt in loco ſibi deputato. Item credendum eſt, quòd Angeli talem locum ſanctum magis frequentent,qui aptior eſt illis ad offerendum orationes eorum coram Deo.

Pro-

Probabile enim eſt, quòd dæmones, qui libenter impediunt orationes, non audent ita accedere ad locum ſacrum; Geneſ. 28. Quàm terribilis eſt locus iſte. Item omne Oratorium eſt conſecratum in honore alicuius ſancti; Pium eſt autem credere, quòd ſanctus patronus eccleſiæ ſpecialē curam habeat de conuenientibus illic, ſicut princeps de his, qui conueniunt ad loca ſui dominij. Item ibi vt frequentius eſt corpus Chriſti, reliquiæ ſanctorum, imagines Crucifixi, & B. Virg. & ſanctorum, quæ ſenſibiliter introducunt in mentem horum memoriam, quæ multum valent ad excitandam deuotionem; Deuotior autem affectus ſummè facit orationem efficacem; Aug. Dignior ſequetur effectus, quando feruentior præcedit affectus.

Cap. XLIII.

SCiendum etiam, quòd, licet ad ſeruos Dei deuotos pertineat ſic libenter orare, tamen propter huiuſmodi orationes extraordinarias non debent dimittere ea, quæ ordinariè ſunt facienda, & ideo dicit Aug. (ſi eis vacat,) Innuens quod, cum inſtant aliæ occupationes ordinariæ, non ſunt propter orationes huiuſmodi dimittendæ. Qui enim propter orationes huiuſmodi dimittit facere, quòd debet ſecundum votum profeſſionis, eſt ſicut vſurarius, qui libentius dat, quod non debet, quàm reddat, quod debet, contra quem, Rom. 13. Reddite omnibus debita. Item inſiſtere orationibus huiuſmodi, relictis communibus occupationibus, ſapit ſingularitatem; hoc eſt autem, quod multum nocet in religione, ſicut fera in vinea; Pſalm. Singularis

ferus depaſtus eſt eam, ſcilicet vineam Domini. Item iſtæ procedunt ex propria voluntate, illæ autem ex aliena ordinatione. Item ille, qui facit, quod alij faciunt, non habet vnde de vana gloria tentetur, ſicut ille, qui non eſt ſicut cæteri hominum; Oratio autem extraordinaria facilius fermentatur vanitate, ergo minus accepta, quia noluit dominus in lege, quòd in aliquo ſacrificio offerretur fermentum. Item talis eſt, ſicut ouis ſegregata, quam facilius inuadit lupus, vt patet de B. Thoma Apoſtolo, qui ſegregatus ab alijs dominum videre non meruit. Sicut Abbas facit quandoquè pitantiam in cõuentu, & non vult, quòd habeant, qui non interſunt cum alijs, ita dominus ſpirituales gratias, & conſolationes.

Cap. XXXXIV.

SCiendum eſt autem, quòd non ſolum ſpirituales occupationes, vt lectio, officium eccleſiæ, & huiuſmodi non ſunt dimittendæ propter huiuſmodi orationes, ſed nec etiam corporales actiones, quæ ſunt ad vitæ ſuſtentationem neceſſariæ, vt ſunt procuratio neceſſitatum, opera officiorum, & ſeruitia varia pro fratrum neceſſitatibus. Certum eſt enim, quòd ex his occupationibus ſequitur aliqua vtilitas, de oratione vero ſua neſcit aliquis vtrum ſit efficaciæ ante Deum, vt ſibi, vel alijs multum proſit; Certa autem bona prępferenda ſunt incertis; Auguſt. Tene certum, & dimitte incertum. Item pallio huiuſmodi orationum, quaſi vitæ contemplatiuę, frequenter nutritur accidia, & fugiuntur opera laborioſa; contra illud Eccleſ. 7. Ne oderis laborioſa opera.

Digitized by Google

Cap. XXXXV.

ATtendendum autem, quòd, licet in omnibus fratribus ſit reprehenſibile dimittere laborioſa opera, quibus neceſſitatibus fratrum ſubuenitur propter orationes huiuſmodi; tamen plus in fratribus laicis. Non enim eſſet laudabile, quòd à patrefamilias vocatus ad laborandum operarius in vinea propter orationem longam, quam faceret in eccleſia, illud dimittere; Ipſi autem fratres laici vocati ſunt propriè ad operandum, ſicut clerici ad alia ſpiritualia; & ideo habent, diligenter exercere. 1. Corint. 7. Vnuſquiſquè in ea vocatione, qua vocatus eſt, in ea permaneat. Item diuiſiones gratiarum ſunt datæ ad hoc, vt inuicem ſe iuuent ſerui Dei; Sicut ergo clerici miniſtrant eis gratias ſpirituales doctrinæ, & officij, & huiuſmodi, quas acceperunt, ita & illi debent eos adiuuare, 1. Petr. 4. vnuſquiſquè ſicut accepit gratiam in alterutrum illam adminiſtrantes. Item in corpore vno ſunt multa membra habentia actus, & officia diuerſa, & vnumquodquè membrum ſeruit de officio ſuo, & officium alterius non aſſumit; Laici ergo, qui ſunt manus, cuius eſt operari, melius faciunt hoc ſollicitè agendo, quàm ſi aſſumerent oculi officium contemplationi vltra modum vacando. Præterea cogitare debent, quòd qui ſuſtinent Prædicatores, ſicut Pauli ſuſtentantes vitam, participes ſunt bonorum, qui per eos fiunt; Matth. 10. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ recipiet. Item ſæculares laborant vehementer pro vita ſua quomodo habenda in mundo, quantò magis fratres laici pro vita glorioſa? Propter hoc igitur

Digitized by Google

igitur laudabilior eſt frater laicus, qui ſuccinctè dictarum orationum, ad quas tenetur, dimittit ſolemnitatem, & multitudinem Miſſarum, & prolixitatem officij in Matutinis, & alio tempore, & occupationes in Miſſis priuatis, & orationes extraordinarias, vt plus de tempore expendat in corporali labore, quàm qui in his ſe detinens, & occupans, minus operatur tempore operandi; præcipuè cum non ſit ſine magno periculo in ordine paupere, & de eleemoſynis viuente, huiuſmodi eleemoſynis paſci ille, qui non eſt aptus ad ſeminandum ſpiritualia aliqua, niſi per fructum ſui laboris huiuſmodi recompenſet.

Cap. XLVI.

Psalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore.

¶Licet propriè loquendo omnis pſalmus ſit hymnus, tamen hymnus eſt laus Dei cum cantico, & quandoquè reſtringitur ad illos hymnos, qui habẽt notabiliores cantus, & ideo accipitur hic pro illis, qui in officio diuino habent diſtinctum modum in cantu à pſalmodia; vt ſit ſenſus (cum oratis Deum) pſallendo, ſiue alio modo (hoc verſetur &c.) Vel aliter; pſalmis, ideſt orationibus ſecretis, & hymnis, ideſt orationibus ſonoroſis, ſcilicet publicis. Vtrum obliget hoc mandatum. ℞. ſicut ſit in canonica ſcriptura, Auguſt. enim quędam ponit in regula, quæ non ſunt tàm præcepta, quàm incitamenta ad bonum, de quarum numero hoc eſt vnum, vnde virtute regulæ non obligatur ad hoc aliquis aliter, quàm obligetur ex iure diuino; Cordis autem euagatio in orationibus, aliquando accidit ex infirmi-

tate

tate humana, aliquando ex negligentia, aliquando ex propoſito; Licet autem totum ſit reprehenſibile, tamen tertium magis, quàm ſecundum, & ſecũdum magis, quàm primum. Item ſunt quædam cogitationes cuiuſdam neceſſitatis, ſicut cum incumbit aliquis alicui, de quo oportuit eum cogitare; Sap. 9. Deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem; Aliæ vanitatis, Pſal. Dominus ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt; Aliæ iniquitatis; Sap. 1. Peruerſæ cogitationes ſaparant à Deo; In oratione ergo cauendum eſt à primis, ſed plus à ſecundis, plus à tertijs. Item quædam oriuntur ex immiſſione dæmonum; quædam etiam ex culpa præcedenti, vt cum quis ante orationem adeo eſt vagus, quòd illa occaſione occurrunt ei orãdo, ſicut & in ſomniando, quæ ipſum impediunt; quędam ex culpa præſenti, vt cum quis dicendo officium ſe occupat in alijs; Primum malum, ſecundum peius, tertium peſſimum. Item in orando occurrunt quandoquè cogitationes vtiles, & de pertinentibus ad orationem, vt cum occaſione alicuius verbi occurrentis in oratione cogitat quis aliquid vtile ad ſermonem; quandoquè quidem vtiles, ſed de impertinentibus, quandoquè, & impertinentes, & inutiles, immo quandoquè nociuæ; Primæ habent aliquam excuſationem, Secundæ minorem, Tertię minimam. Multum igitur debent omnes, & maximè religioſi dare operam, vt orando verſetur in corde, quod profertur in ore, alias oratio eorum erit ſimiatica. Simia enim interdum labia mouet ad modum orantis, licet neſciat, quid dicat. Matth. 15. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Item cum quis loquitur proximo ſuo, cogitat in eo, quòd dicit, & tantò magis, quantò ma-

ior

ior eſt, cui loquitur; Cum ergo orando loquamur ſummo Deo, quantum cogitare debet quilibet in oratione ſua? Bernardus. Cum ad orandum in Eccleſiam intraueris, fluctuantium cogitationum tumultum relinque exterius, vt ſoli Deo vacare poſſis. Item oratio cibus eſt cordis, ſicut enim amittit dulcedinem boni morſelli, qui non maſticat eum, ſic dulcedinem ſpiritualem orationum, qui non conterit dentibus intelligentiæ. Ber. Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit; non negliat anima illum terens dentibus intelligentię, ne ſi fortè integrum glutiat, fruſtretur ſapore palatum dulciore ſuper mel, & fauum. Item in oratione petimus, vt Deus nobis intendat iuxta illud, Intende mihi, & exaudi me; Quomodo autem eſt probabile, quòd hoc faciat, ſi nos nobis non intendimus? Bernardus. Quomodo mihi intendet, qui mihi non intendo? Item quod magis efficax eſt in oratione, eſt ex parte cordis; Auguſt. Potius ad vocem cordis, quàm corporis aures eius; Et Iſidor. Oratio cordis eſt, non labiorum; nequè enim verba deprecantis Deus intendit, ſed orantis cor aſpicit; qui ergo cor non habet in oratione, ſubtrahit, quod melius eſt in oratione, quod vt euitetur, recolligendum eſt cor, cum acceditur ad orandum; Interdum etiam reſpiciendum eſt in libro, vt melius cor applicetur ad ea, quę dicuntur. Quamuis autem ex infirmitate humana homo non poſſit habere cor multum in orationibus ſuis, non tamen propter hoc tepeſcendum eſt ab oratione; quia pauper, licet non ſemper clamet, tamen ſola inſtantia cordis diu ſedendo ad portam dominum mouet ad miſericordiam, & multò magis de miſericordia Dei eſt confidendum. Item cum à principio orationis fuerit intentio meritoria, to-

tum

tum opus, quod ſequitur, eſt meritorium, licet non ſemper actu cogitetur de illo; & valet opus orationis, & ſi non per modum orationis, tamen per modum meriti.

Cap. XXXXVII.

ET nolite cantare, niſi quod legitis eſſe cantandum. Quod aūt ita ſcriptū eſt, vt non can. nō cantetur.

¶ Hic tradit mandatum circa maturitatem in cātando, vt non aliud, quàm quod ſcriptum eſt, cantetur, cum dicit (nolite &c.) Neque aliter, cum dicit (Quod autem non ita, &c.) Licet hæretici reprehendant cantus vocales Eccleſiæ, tamen Eccleſia non ſine multa ratione ipſos inſtituit. Habet enim huiuſmodi cantus, ſiue iubilus multos vtiles effectus. Vnde eſt, quòd cor liquefacit in affectum ſanctum. Vnde de beato Auguſtino ſcriptum eſt. Flebat autem vberrimè in hymnis, & canticis ſuauè ſonantis Eccleſiæ vocibus vehementer affectus. Alius mentem eleuat. Greg. Oculos cordis attollit iubilus laudis. Vnde multi rapiuntur in extaſim in huiuſmodi iubilatione, & ideo poſt quàm dictum eſt in pſal. In Eccleſijs benedicite Deo domino, ſequitur ibi, Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. Tertius triſtitiam malam depellit. Gloſ. ſuper illo verbo Iacob. 5. Triſtatur aliquis veſtrū; crebra pſalmodiæ dulcedo nociuam triſtitiæ peſtem depellit. Ideo dicit Dauid. Exultabunt labia mea, ideſt ita replebor gaudio, quod in labijs apparebit, cum cantauero tibi. Quartus præparat viam cordis domino ad infuſionem multiformium gratiarū. Greg. ſuper Ezech. Cum vox pſalmodiæ per intentionem cordis agitur, omnipotenti domino iter

ad

ad cor præparatur. Iſti effectus ſunt in anima. Quintus diabolum fugat. 1. Reg. 16. Dauid tollebat citharam, & pſallebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius ſe habebat, recedebat enim ab eo ſpiritus malus. Sextus Deum delectat. 1. Cant. Sonet vox tua in auribus meis. Septimus militantem Eccleſiam aſſimilat triumphanti, quæ ſemper iubilat. Bernar. ſuper Can. Nihil in terris ita propriè repræſentat quendam cœleſtis habitationis ſtatum, ſicut alacritas laudantium Deum. Octauus inimicos Eccleſiæ conturbat. 2. Paral. 20. Cumquè cœpiſſent laudes canere, vertit dominus inſidias inimicorum in ſemetipſos, & percuſſi ſunt.

Cap. XLVIII.

POrro circa libros Eccleſiaſticos benè correctos, & benè legibiles habendos eſt magna diligentia facienda. Per ipſos enim dirigimur in ea, quæ pertinent ad Deum, per ſcholaſticos vero in ea, quæ pertinent ad proximum, vt eſt docere, prædicare, & huiuſmodi; Magis vero curandum eſt nobis de his, quæ pertinent ad Deum, quàm proximum. Item huiuſmodi libri ſunt communes, & omnes illis vtuntur, non eſt autem ita de ſcholaſticis; communia vero præponenda ſunt proprijs. Item ad iſtos neceſſe habent recurrere ſenes, & malè videntes, & minus prouecti. Item pertinent ad ornatum Eccleſiæ. Item ex defectu eorum fiunt defectus, & errores in officio, vnde plures turbationes, & ſcandala oriuntur, quàm ex inſufficientia aliorum librorum, quæ valdè ſunt cauenda in ſeruitio diuino. Cauendum eſt autem cuilibet, ne aliud, vel aliter, quàm ſcriptum eſt in libris, cantet, vel legat ex proprio

ſenſu;

Digitized by Google

ſenſu; magis enim ſequenda eſt auctoritas maioris, quàm etiam ratio, quia hoc humilitatem, illud prę-ſumptionem ſapit, ſicut dicit expoſitor regulę. Prę-terea ſi iſte vult cantare aliud, quàm ſcriptum eſt, ille ſimiliter, fiunt diuiſiones, & turbationes in officio. Item tollerabilius eſt aliquid minus benè cantari, vel legi, dummodo non ſit error intollerabilis, qui nuſquàm inuenitur in libris, quàm fieri turbationem in officio, & ideo ſemper eſt faciendum ſecundum libros, valdè etiam curandum eſt cuilibet, vt ſciat, quæ ſcripta ſunt de officio, ſi enim ſtudetur cum tanta diligentia in illis, ad quæ nullus tenetur, quantò magis vbi addiſcunt homines illa, ad quæ tenentur? Hæc enim eſt ſcientia ſalutaris, ideſt ad ſalutem pertinens.

Cap. XLIX.

CArnem veſtram domate ieiunijs, & abſtinentia eſca, & potus, quantum valetudo permittit.

¶ Hic tradit mandata circa ſecundam partem pœnitentiæ, quæ pertinet ad carnis macerationem. Et circa hanc dat tria mandata. Primum pertinet ad potentes, ibi, (Carnem veſtram, &c.) Secundum, ad impotẽtes, ibi, (Cum autem aliquis, &c.) Tertium, ad vtroſquè, ibi, (Cum acceditis, &c.) Et vide, quòd ſecundum ſurgit ex primo, tertium ex ſecũdo. Cum enim dicit, quãntum valetudo permittit, quia poſſet aliquis dicere, Quid faciendum ergo eſt in impotentibus? ſubiungit, (cum autem aliquis non poteſt ieiunare, &c.) Et quia in illo dicit, non tamen extra horam prandij; Ideo quid in prandio vtriſquè ſit agendum, ſubiungit (Cum acceditis, &c.) Circa primum vero dans mandatum dicit, quid carni facien-

Digitized by Google

ciendum, quia domanda, non extinguenda, & per quæ, quia per duo, ſcilicet per ieiunia, & per abſtinentias duplices, ſcilicet eſcæ, & potus. Quamuis enim ad omnes ſeruos Dei pertineat carnem domare, tamen ſpecialiter requiritur hoc à Prædicatore. Prædicatores enim frequenter prædicant Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum, & ad huiuſmodi etiam crucifixionem alios inducunt; Quanta autem verecūdia eſt huiuſmodi Prædicatori à corpore incraſſato? Item Prædicatoris eſt in Prædicationibus, confeſſionibus, conſilijs perſuadere, vel imponere alijs, vt carnem doment; quid autem prodeſt huiuſmodi ita eſſe ſolicitum de alijs circa iſta, & pro ſalute ſua digito nolle talia tangere? Ideo dixit Apoſtolus. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè, cum alijs prædicauerim; ipſe reprobus efficiar. Item Prædicatoris eſt diſcurrere per mundum inter fœminas, & alia incentiua ad malum, & ideo, ſi corpus eius non fuerit edomatum, de facili præcipitabit eum. Et ideo dixit ſancta Sincletice in vitiſpatrum; Ieiunium frenum eſt monacho ad peccatum. Item Prædicator eſt nuncius miſſus à rege cęleſti, non ſolet autem credi nuncio, niſi oſtendat ſigna, per quæ conſtet ipſum verum eſſe nuncium, & de familia illius, à quo dicit ſe miſſum; Prædicator igitur debet ſigna domini ſui portare manifeſtè; Hæc autem ſunt carnis maceratio, Gal. 5. Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt. Item Prædicatoris eſt per famam ſanctitatis mundum attrahere ad ſe, quod maximè fit per abſtinentiam, ſicut patet de ſancto Iohanne Baptiſta. Item Prædicatoris eſt laudes Dei dulcius perſonare, Pellis autem pinguis non benè reſonat; Ideo ſicut de pellibus melius deſiccatis fiunt tympana

ad

Digitized by Google

ad benè cantandum; ſic dulcius reſonat laudes diuinas Prædicator ſiccus, quam pinguis; & ideo ſecundum Expoſitionem Gregor. dicitur in Pſal. Laudate dominum in tympano, quod fit ſcilicet de pelle deſiccata. Item Prædicatoris eſt prædicare de ſcripturis ſanctis, & ideo debet ſe aptare ad penetrandum ſubtiliter, ad quod multum ualet carnis maceratio, quia ſecundum Hieron. pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem: Danieli enim ueſcenti leguminibus, & aqua data eſt intelligentia uiſionum. Item Prædicatoris eſt inducere homines ad uitam Chriſti tenendam, ut ſicut ipſe ambulauit, ita & ipſi ambulent; melius autem docet pingere, qui non ſolum uerbo, ſed imaginem oſtendendo docet, & ideo Prædicator debet uitam Chriſti, non ſolum uerbis prædicare, ſed etiam in ſe oſtendere; & ideo Paulus 2. Corinth. 4. Semper mortificationem Ieſu in corpore ueſtro circumferentes, ut & uita Chriſti in corporibus ueſtris manifeſtetur.

Cap. L.

SEd ſunt quidam miſeri religioſi, qui non ſecundum ſpiritum, ſed ſecundum carnem ambulantes uentris ingluuie ſuperati uitæ auſteritatem, quam aſſumpſerunt uoluntariè, poſt experientiam exhorrentes inconuenientia multa hac occaſione committunt; hoc eſt enim, quod interdum eos fugat de ſtatu clauſtrali, ſicut dicitur de lupo famelico, quòd fames fugat eum de nemore. Modò ſi occurrat opportunitas, facilè tranſeuntes ad dignitates, contempto periculo curæ animarum: modò ſi hoc non poſſunt, libenter morantes in curijs, etiam in ſtatu uerecundiæ pleno; modò ad aliam religio-

nem ſe transferentes non animo auſteriorem vitam ducendi, ſed laxiorem; modo quod peius eſt, cum apoſtaſiæ crimine ad Ægyptum ſæculi propter eius cibaria reuertentes, & in his omnibus ventris refectionem quærentes; & cum eam inuenerint, non poſſunt ab ea ſeparari, ſed in ea detenti, nunquam reuertuntur ad clauſtrum; ſicut coruus adhærens cadaueri non eſt ad archam reuerſus. Item hoc eſt, quod remanentibus in clauſtro quibuſdam facit interdum ſic diſpliciter illud, vt carcerem. Vidi ego quendam fratrem de morantibus in curijs, qui cum captus fuiſſet à domino ſuo domino Fedetico, & traditus cuidam ciui ad cuſtodiam, laborauerunt fratres, vt cum eis poſſet morari, quod cum obtinuiſſent, & aliquot diebus cum eis fuiſſet, videns auſteram vitam ipſorum, magis elegit ire ad carcerem, quàm cum eis amplius commorari. Item hoc eſt, quod facit aliquos quaſi in continuo diſcurſu eſſe, nec poſſunt in clauſtris teneri: Cum autem ſunt in conuentibus, in quibus melius procurantur quã extra, vix poſſunt ad alia negotia, etiam ſancta emitti. Et facti ſunt ſimiles hiſtrionibus, qui ſemper frequentant loca, vbi ſunt conuiuia meliora, contra quos dicitur, Eccleſ. 7. Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Iſti, qui ſic vexantur ab iſta peſte, non poſſunt reſidere in oratione, lectioni inſiſtere, & huiuſmodi ſpiritualibus vacare, ſed aſſueti per domum circumeuntes, modò explorant, quid comedere, modò expectant, ſi aliquid de foris apportatur, modò ſolem reſpiciunt, quando deſcendit, vel aſcendit, modò ſacriſtam moleſtant, modò pulſantem ad horas, quod tranſierit hora comedẽdi, modo morantur prope hoſpitium, ſi fortè occurrat ibidem occaſio, quod inuitentur;

Si de-

Digitized by Google

Si deſunt aliqua, murmurant, ſicut filij Iſrael in deſerto; ſi reſtrictiones circa carnalia fiant, pro viribus ſe opponunt, ſi datur pœnitentia pertinens ad abſtinentiam, aut non faciunt, aut tantum differũt, quòd ſepelitur obliuione; In diſpenſationibus ſecum faciendis ſuper abſtinentijs, neceſſitatem, vel rationem aliquam non attendunt; Prælatos circa hoc faciles, optimos reputant, & commendant, rigidos vero in his intollerabiles reputant; Si vero infirmitate contingat eos laborare, tantam curam habent carnis in medicinalibus, in recreationibus, & huiuſmodi, quod ab his auelli non poſſunt; Interdum vero propter huiuſmodi vitium proprietatis incidunt, ſemper apud aliquos procurantes haberi aliquid, ad quod recurſum habere poſſint, prouidentia diuina deficiente eiſdem; Interdum vero intantum excedunt in cibis, & potibus, & medicinis, & cœnis ſerotinis, quòd carnem miſeram, cui fomenta miniſtrare debuerant, deſtruunt more illorum, qui quos debent balneare, interdum ſuffocant, & extingunt. Quis his conſideratis non videat, quod Nabuzardam princeps Coquorum; id eſt gula domum domini, ſcilicet religionem totam deſtruit, & incendit, 4. Reg. 25. n. 25.

Cap. LI.

PRoinde diſciplina abſtinentiarum, ſicut ſtatuta eſt, debet rigidè obſeruari à quolibet, & à Prælatis eſt ſuper hoc diligenter vigilandum, ne facilè circa hoc aliquid relaxetur; ad quod præter damna prædicta ſunt multa alia inductiua, reperitur enim, quòd Iudei cum tanto rigore obſeruant abſtinentias ſuas, quòd potius eligunt mori, quàm con-

Digitized by Google

tra facere, ſicut patet 2. Machab. 7. Item etiam in Hæreticis, & Sarracenis inuenitur. Quanta ergo verecundia eſt, quòd homines, qui reputantur ſummæ perfectionis inter Chriſtianos, leues inueniantur in ſuis obſeruantijs relaxandis. Item non inuenitur aliquod peccatum humanum grauius punitũ, quàm fractio abſtinentiæ impoſitæ primis parentibus, quantum ergo ex hoc exemplo timendum eſt illis, qui tam facilè debitas abſtinentias frangunt? Ideo dicitur Zach. 13. Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea. Item abſtinentia habet multos impugnatores; ipſam enim impugnat caro: Item creaturæ viſu pulchræ, & ad veſcendum ſuaues: Ipſam impugnat, quod maius eſt, ratio, quæ facilè contra eam inuenit argumenta: Item ſocietas, quæ ſæpius ſua importunitate ipſam moleſtat; & ideo tanto virtuoſior, ſi perdurat, quantò magis impugnatur. Ideo viri virtutum, quibus dicitur viriliter agite, diſtrictè eam ſeruant, vt ex hoc fiant in virtutibus glorioſiores, quia quanto pugna grauior, tanto victoria glorioſior. Item licet caro multa poſſit, tamen interdum ſimulat ſe impotentem, ſicut Vulpes, quæ in horto ſimulat ſe mortuam, vt poſſit capere gallinam, Et ideo non eſt ei paſſim credendum, ſed cauendum, ne decipiat. Item venter eſt ſicut malus Epiſcopus, qui procurationem, quam ſemel accepit, iterum exigit, licet non habeat ius in ea; & ideo ſicut clerici propter hoc reſiſtunt Epiſcopo in prima receptione, ſic faciendum eſt ventri à bono viro; Iob 3. Vocem exactoris ſcilicet ventris non audit. Item ſpiritus habet ius in homine, ſimiliter & caro, debet enim homo ſibi ſuam neceſſitatem; ſicut interdum duo nobiles habent iura ſua in eodem caſtro. Conſueuerunt autem huiuſmodi nobiles;

Digitized by Google

biles, maximè vbi non benè concordant, multum cauere ne alter acquirat aliquid in iure alterius; Cum ergo caro, & ſpiritus ſibi inuicem aduerſentur, quantum debet cauere ſpiritus, ne caro acquirat aliquid ſuper eum? Certum eſt autem, quòd homo non debet carni vitam ſecundum voluntatem ſuam, ſed ſolum ſecundum neceſſitatem, Ro.8. Debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus; Et ideo valdè timendum eſt ſpiritui, ne vltra neceſſitatem carni aliquid miniſtretur, ne ex hoc caro iura ſua in homine ampliet ſupra ſpiritum extraordinariè. Item recreationes, quæ præter curſum conſuetum recipiuntur, ſolent generare infirmitates. Item conſuetudo facit hominem potentiorem: E contrario interruptio conſuetudinis facit minus potentem. Et ideo frangentibus facilè abſtinentias ſemper eſt difficilius ad conſueta redire. Item huiuſmodi diſpenſationes interrumpunt præſcriptiones dominij, quas ex conſuetudine continua acquirit ſpiritus ſuper carnem.

Cap. LII.

SCiendum, quòd licet abſtinentiæ diſtrictè ſint obſeruandæ, tamen ſemper cauenda eſt in iſtis indiſcretio, & hoc ratione ſocietatis, paupertatis, & officij; cum enim quis affligit carnem indiſcretè, incurrit interdum infirmitatem, & impotentiam, per quam redditur alijs oneroſus; Prudentis autem eſt ab huiuſmodi cauere, iuxta illud 2. Cor. 11. Sine onere me vobis obſeruaui, & ſeruabo. Item cum aliquis hac occaſione incurrit infirmitatem, oportet plures expenſas pro eo fieri, quod cauendum eſt diligenter, vbi eſt paupertas. Exem-

Digitized by Google

plum in vitiſ patrum de hæremita, qui factus Epiſcopus plures faciebat abſtinentias in Epiſcopatu, quàm antea; Requiſitus quare, ℞. quòd, cum erat in hæremo, conſeruabat corpus ſuum, vt poterat, bono modo cogitans, quòd ſi infirmaretur, non haberet neceſſaria, in Epiſcopatu autem non timebat hoc, quia in illo paratæ erant ſibi conſolationes in omni infirmitate ſua. Item prudentis viatoris, qui habet multas dietas facere, eſt cum multa diligentia equum ſuum cuſtodire, multò magis viro, qui habet in prædicatione, vel alijs pertinentijs ad actiuam aſſiduè occupari, eſt cauendum, ne deficiat ei equ⁹ corporis proprij, & magis quàm de alio equo; Si enim deficit equus viatori, poteſt alium quærere, vel ipſum relinquendo pedibus iter conficere, vel alij cuſtodiam cōmittere: Hic vero non ſic, quia corpus aliud nemo poteſt acquirere ſibi, nec alij cuſtodiendum committere. Ideo dicebat Pſal. Fortitudinem meam, ſcilicet vires corporis mei ad te cuſtodiam. Propter hoc etiam notabiliter dicit Auguſt. carnem domãdam, non extinguendam; domandam, ne laſciuiat, vt pullus indomitus, ne rebellet, vt ſeruus malus, ne deſæuiat, vt fera crudelis. Gregorius in Moralibus. Per abſtinentiam vitia ſunt extinguenda, non caro. Et tanto quis ſibi debet præeſſe moderamine, vt & ad culpam caro non ſuperbiat, & tamen ad effectum rectitudinis in opere ſubſiſtat. Hinc eſt, quòd viri ſancti ſolent interdum illas abſtinentias libenter facere, quæ parum nocent corpori, & tamen multum valent ad virtutem, vt ſunt abſtinentia à fructibus, à contrarijs ſuæ complexioni non ſolum propter ſanitatem, ſed etiam propter virtutem, ab herbis, & fructibus crudis à ſalſis aliquibus, à multitudine ferculorum, à cibis

ſum-

Digitized by Google

ſumptuoſis, & curioſè paratis, ab extraordinarijs comeſtionibus, ab omni notabilitate in potu, & ſimilibus multis, per quæ & vitia carnis domantur, nec multum læditur corporis valetudo.

Cap. LIII.

QVamuis Auguſt. imponat abſtinentiam eſcæ, & potus, tamen omni religioſo ſpecialiter cauendum eſt ab omni exceſſu circa potum; ad quod multa inductiua ſunt. Sarracæni enim ſecundum legem ſuam perpetuò abſtinent à vino. Rechabitæ in veteri lege nunquam bibebant vinum, Hiere. 35. Nazareni tempore conſecrationis ſuæ non bibebāt vinum, vel aliud, quod inebriare poſſet. Numeri 5. Cum autem hæc omnia fiant ab eis propter falſam religionem, vel figuram noſtræ religionis, quàm reprehenſibilis eſt in viris religioſis exceſſus in vino? Item ſicut narrant hiſtoriæ, Carolus non bibebat niſi ter in menſa, Ludouicus etiam Rex Francorum in vaſe, in quo bibebat, dicitur habuiſſe ſignum, vſquè ad quod miniſtrabatur ei vinum, & reſiduum erat aqua, & erat ferè in eadem quantitate cum vino; Si ergo hoc faciunt ſæculares, quanta verecundia eſt, quòd religioſi excedant in potu? Poſſunt autem eſſe multa reprehenſibilia religioſis circa potum. Vnum circa quantitatem, Ideo dicit Apoſtolus Timotheo; Modico vino vtere; Ber. ad monachos, tantum placet nobis auctoritas Apoſtoli de bibendo vino, obſecro ne tradatis obliuioni, quod dicit modico vino. Aliud eſt circa fortitudinem vini. Dicitur in conſilio, Vinum ſibi temperet, & ſe vino, quanto magis hoc faciendum eſt religioſis? Aliud circa varietatem vini. Indecens

eſt religioſis nō eſſe contentos vno vino, ſed varietates non paucas in vno cōuiuio congregare. Aliud eſt circa pretioſitatem, non enim eſt viri religioſi in hauſtu vini pretium ponere, vnde multi pauperes poſſent commodè ſuſtentari. Vnde vox illa Sapientiæ 2. Vino pretioſo nos impleamus; non eſt bonorum, ſed hominum peſſimorum. Aliud eſt circa extraordinarias potationes. Si enim & aſini non adaquantur niſi certis horis, quàm indecens eſt religioſo tota die bibere modò hic, modò ibi? Aliud circa verba. Sunt enim quidam, qui per totam interdum menſam loquuntur de vinis, & præſentibus, & abſentibus dicentes; Hoc eſt tale, illud eſt tale. Oſeæ 7. Super vinum ruminabant. Aliud eſt circa ſubtilitatem iudicandi de vinis. Sunt enim quidam, qui ita ſciunt iudicare ſubtiliter de valore vinorum, & conditione, quàm ſi eſſent magiſtri in illa arte.

Cap. LIV.

SCiendum, quòd vinum abutentibus multa mala ſolet facere, quæ ſunt valdè contraria religionis honeſtati. Religioſos enim ſummè decet continentia ratione voti; vinum autem incitat ad libidinem. Prouerb. 20. Luxurioſa res eſt vinum. Item ipſi in ſocietate debēt habere cor vnum, & animam vnam cum alijs, vinum autem facit turbationem ad alios, Eccleſ. 31. Vinum multum potatum irritationem facit. Item ipſorum eſt laudibus diuinis inſiſtere; hoc autem facit blaſphemare, Gloſ. ſuper illud 1. ad Corinth. 10. Siuè comeditis, ſiuè bibitis &c. Si vinolentia te ingurgites, quaſcunquè laudes lingua ſonet, vita blaſphemat. Ipſorum eſt etiam linguam diſci-

diſciplinatam habere, alioquin ſecundum Iacob. vana eſt eorum religio; Hoc autem facit fatuè loqui, 3. Eſdræ, 3. Omnia operta facit loqui. Ipſorum vita debet eſſe in luctu; vinum autem incitat ad vanam lætitiam, Ibidem omnem mentem conuertit in ſecuritatem, & non meminit omnem triſtitiam. Ipſorum eſt contemplationi vacare; uinum autem obſcurat intellectum naturalem. Gloſ. ſuper illud Prouerb. 23. Cui ſuffoſſio oculorum. Immoderatus hauſtus uini interioris oculi, & exterioris ingerit cæcitatem. Impedit quoquè ſcientiam acquirendam, Ideo dicit Salomon, Eccleſ. 2. Vt animum meum transferrem ad ſapientiam, cogitaui à uino abſtrahere carnem meam. Impedit ſimiliter ſcientiam infundendam; Ideo dicitur Daniel 10. Trium hebdomadarum diebus caro, & uinum non introierunt in os meum, ſcilicet quando aſpirabat ad reuelationem. Saluator etiam legitur dixiſſe diſcipulis, Attendite, ne grauentur corda ueſtra crapula, & ebrietate. Sed nunquid tenentur omnes profeſſores huius regulæ domare carnem, quantum poſſunt? ℞. Quædam ſunt in regula, quæ potius ſunt incitamenta ad bonum, quàm obligatoria per præceptum, & hoc eſt de talibus.

Cap. LV.

NOtandum uero, quòd natura humana, quæ ualdè fortis fuit in prima coditione ſui, non eſt adeo debilitata, quin multa poſſit in abſtinentijs. Quòd patet in abſtinentijs magnis, & longis, quas ſuſtinent inuiti in carceribus, & quas faciunt aliqui, pro ſanitate acquirenda, uel conſeruanda, & quas fecerunt, & faciunt adhuc multi ſancti, non

ſolum

Digitized by Google

ſolum viri, ſed etiam mulieres fragilioris naturæ. Si enim tanta ſuſtinent inuiti, ſi tanta ſuſtinent aliqui pro corpore, ſi tanta fragilis natura, quantum poſſent homines, ſi eſſent voluntarij, ſi tantum diligerent animas, vt corpora? Profectò ſi probarent vires ſuas, inuenirent ſe plus poſſe, quàm credunt. Se probant homines, quantum poſſunt in proijciendo lapidem, quantum in currendo, quantum in luctando, & ſimilibus; in his autem, quæ Dei ſunt, non probant vires ſuas. Bernar. Ignoſce, ignoſce domine; diſſimulamus, tergiuerſamur, & in his, quæ ad te pertinent, vix eſt, qui velit experiri, quid poſſit. Dicunt filij Zebedæi Matth. 20. Poſſumus ſcilicet bibere calicem paſſionis, & nos non poſſumus leuem abſtinentiam ſuſtinere? Dicit Paulus ad Phil. 4. Omnia poſſum in eo, qui me confortat, & nos, quibus numquam deeſt diuinum adiutorium, diffidimus nos pauca poſſe; proculdubio poſſumus multa, ſed nolumus. Hieronymus. Non poſſe dicunt eſſe in cauſa, cum non velle ſit in culpa.

Cap. LVI.

CVm autem aliquis non poteſt ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum ſumat, niſi cum ægrotat. ¶ Hic tradit mandatum ieiunij, quo ad impotentes, & eſt ſenſus. Cum aliquis non poteſt ieiunare, non tenetur; tamen ne ſolutio ieiunij cedat in diſſolutionem, non comedat extra horam prandij, niſi fortè non ſolum impotens, ſed etiam infirmus, cum infirmis lex non ſit poſita, quin comedant, quandocunquè neceſſitas requirit. Eliciuntur autem ex hoc mandato tria. Primum eſt, quod mitius agendum eſt in ieiunijs cum debilibus, quàm cum forti-

fortibus. Secundũ, ꝙ cauenda eſt extraordinaria comeſtio in clauſtro diligenter à religioſis, cum etiam debilibus eam inhibeat Auguſt. Tertium, ꝙ opera pietatis circa infirmos præferenda ſunt rigori religionis, cũ eorũ comeſtio ſub certa lege non claudat.

¶ Quæritur circa primum, quando Prælato conſtabit de debilitate fratris, ſi vero verbo ipſius ſtandum eſt, multis poterit eſſe occaſio mentiendi. Rñdeo, quamdiu habetur bona opinio de fratre, ꝙ ſit ſeruus Dei, credendum eſt ei de debilitate, quam dicit ſe habere, ſi vero præſumptiones malę habentur de eo, nõ oportet ſemper credere verbo ſuo, niſi conſtet per alia argumenta. Quid fiet de illis, qui non dicunt debilitatem ſuam? Rñdeo, pij Prælati eſt cognoſcere vultum pecoris ſui, vtrum macilentum ſit, aut pingue, & eſſe ſollicitum non ſolum de anima, ſed etiam de corpore ipſius; debet etiam fratribus iniungere, vt ſint ſolliciti inuicem aduertere, ſi frater aliquis aliquam neceſſitatem patitur, & eã ſibi charitatiuè indicare, & illorũ maximè, qui præ humilitate, vel verecundia ſolent de his tacere.

¶ Quæritur vtrum Prælatus poſſit diſpenſare in ieiunijs eccleſiæ. Reſpondeo. Non credo, ꝙ poſſit; ſed cum ſit credendum, ꝙ eccleſia numquàm intendit obligare ad ieiunia impotentes, poteſt iudicare de impotentia ſubditorum, quæ oritur, vel ratione iuuentutis, uel ſenectutis, uel complexionis, uel ſimilium, & eius declarationem poſſunt ſubditi cum bona conſcientia tenere.

Cap. LVII.

CIrca ſecundum nota de his, qui extra horam prandij comedũt. Si qui fortaſſis fructus quoſ-

cum-

cumquè comederent extra menſam, quòd eſt canendum valdè viris ſanctis, nec modicum reputãdum. Nonnè totus mundus damnatus eſt propter huiuſmodi comeſtionem primorum parentum? Nonnè monialis tranſiens per hortum, & comedens lactucam, cum lactuca comedit diabolum, ſicut refert Gregor. in Dialogo? Item religioſi multum debẽt reſiſtere tentationi comeſtionis huiuſmodi. Exemplum in vitiſpatrum de quodam, qui cum fuiſſet tentatus de comedendo cucumere in horto, ſuſpendit illum in cella ante oculos, & ſic in aſpectu illius ſe cruciabat. Item quidam Archiepiſcopus vir magnæ honeſtatis, cum ſe poſuiſſet in menſa, & apportati fuiſſent ei ficus, quos multum diligebat, accepit vnum, volens eum comedere ante benedictionem, quam tradidit obliuioni, cum autem hoc aduertiſſet, depoſuit eum, & dixit gulæ ſuæ. Domina gula nimis feſtinabatis, & ideo facietis hanc pęnitentiam, quia hodie non comedetis ficus, & ſic ſtantibus ficubus coram ſe non comedit ex eis. Item qui extra horam comedunt, fugientes communem refectionem fratrum, captant certam horam, vel locum alium, vt aliquid melius habeãt, contra quod viri religioſi dant operam, vt ſemper comedant cum conuentu, & hoc vt paſcantur non ſolum corpore, ſed & ſpiritu ex lectione, Vnde infra (ne ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures verbum Dei eſuriant.) Item vt vitent diſſolutiones, quæ ſolent accidere in huiuſmodi, maximè in verbis, propter quæ legitur punitus diues in lingua. Luc. 6. vt refrigeret (inquit) linguam meam, gloſ. inter conuiuia, ſicut mos eſt, loquacitati ſtuduit. Item ne fructum perdant, qui ſequitur ex moderata refectione, de qua Chryſ. Nihil ſic ſalutem,

Digitized by Google

lutem, nihil ſic ſenſuum acumen operatur, nihil ſic ægritudinem fugat, ſicut moderata refectio. Huiuſmodi autem moderamen melius ſeruatur in conuentu, quàm extra. Item vt certiores ſint de ſocietate Chriſti, cum enim Chriſtus ſit, vbicunquè duo, vel tres congregati ſunt in nomine eius, Matth. 18. certius eſt ipſum eſſe, ubi plures ſunt, & magis ſpecialiter propter ipſum congregati. Item propter meliorem ſequelam huius refectionis, hanc enim refectionem ſequuntur gratiarum actiones; uiſitatio eccleſiæ, orationes ſecretæ, meditationes ſanctæ, officium mortuorum, & ſimilia, illam autem locutiones, potationes, & aliæ diſſolutiones more illorum, de quibus dicitur; Exod. 32. Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Item propter ſcandalum uitandum fratrum. Sicut enim ſequentes conuentum multis ſunt ad exemplum in bonum, ita comeſtiones extraordinariæ multis ſunt occaſio iuditiorum multorum, murmuris, & turbationis, quæ ſunt ualdè timenda; 1. Cor. 8. Si eſca mea ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Propter hæc igitur, & alia quædam non ſunt talia conuiuia extraordinaria ſectanda, Oſeę, 4. Quaſi uacca laſciuiens declinauit Iſrael; quæ ſcilicet ſeparat ſe ab alijs in paſcuis; & poſt. Dimitte eum, quia ſeparatum eſt conuiuium eius. Sed nunquid Nouitij, & alij debiles; qui comedunt ante horam prandij, tranſgrediuntur hoc mandatum? ℞. non, dummodo comedant in hora, & loco ſtatutis à maioribus; hoc enim, quod ſecundum ſtatutum fit, hora debita reputatur. Item nunquid, qui medicinalibus utitur, uel bibit extra horam prandij, tranſgreditur hoc mandatum? ℞. non, & hoc patet ex hoc, quod dicit (ali-

Digitized by Google

(alimentorum) medicinalia enim, & potus licet interdũ nutriant, tñ ſimpliciter non uocãtur alimẽta.

¶ Nota etiam, ꝙ religioſi non debent os aperire ad cibum, ſicut beſtiæ, quæ non obſeruant uices, locum, & tempus; & ideo ad maiorem gulæ refrenationem ſtatutum eſt apud eos, ut non comedant, uel bibant, niſi ſedendo, & præcedente benedictione, & cum duabus manibus.

Cap. LVIII.

CIrca tertium nota, quòd quidam prætextu religionis exercent quaſdam auſteritates circa infirmos, in cibis, in ſilentijs, & alijs huiuſmodi, præferentes huiuſmodi auſteritatem operibus pietatis, & in hoc putantes ſe eſſe religioſos; Hæc eſt religio Phariſæorum maledicta à domino, Matth. 23. Veh uobis ſcribæ, & Phariſæi, qui decimatis mentam, & anethum, & relinquitis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam, &c. hæc non eſt religio quam Iac. diffin. d. 1. c. Religio munda, & immaculata apud Deum, & patrem hęc eſt, uiſitare pupillos, & uiduas in tribulatione eorum: Eadem ratione in uiſitatione infirmorum dicitur in uitiſpatrum, ꝙ fuerunt duo fratres, quorum unus multum ieiunabat, alter ſeruiebat infirmis deuotè; quæſitum autem fuit à quodam ſene, quis eorum eſſet maioris meriti: & dixit ſenex, ſi frater ille ieiunans appendat ſe per nares, non poteſt peruenire ad menſuram illius, qui ſeruit infirmis. Mandat dominus Luc. 6. ut ſimus miſericordes, ſicut & pater noſter cœleſtis miſericors eſt, ſed miſerationes eius ſunt ſuper omnia opera eius, ergo in homine præualet miſericordia ſuper omnia opera eius. Nõ eſt autem

maior

Digitized by Google

maior miſericordia, quam quæ exercetur circa infirmos; ibi enim paſcitur eſuriens, potatur ſitiens, ueſtis nudo paratur, lectus fatigato, extraneo ſubuenitur circa hoſpitalitatem, uiſitatur ligatus uinculis infirmitatis, & tandem exhibentur mortuo officia humanitatis, & ſic in hoc opere miſericordiæ omnia opera adimplentur. Præterea in operibus rigoris religionis ſeruitur quandoquè Deo de uno ſenſu, uel membro; ut in abſtinentia de guſtu, in uigilijs de uiſu, in aſpero ueſtitu de tactu, in ſilentio de lingua, in clauſura de pedibus, in opere uero pietatis circa infirmos ſeruit ei oculus uigilando, & interdum horrenda uidendo, olfactus fętores ſentiendo, auditus dura audiendo interdum ab ipſo infirmo, tactns infirmum tractando, guſtus propter eos comeſtionem dimittendo, lingua eos conſolando, pes pro eis diſcurrendo, immò & totum corpus pro eis diuerſimodè laborando. Quæ ergo religio poterit huic comparari, in qua ſic homo ſeipſum religat, ut Deo ex toto ſeruiat in proximo? Huius religionis ſectandæ dedit nobis exemplum dominus, qui tam benignum ſe exhibuit infirmis eos uiſitando, dulciter alloquendo, frequenter ſanando, qui & Apoſtolos mittendo, de eis inungendis, & ſanandis mandauit.

Cap. LIX.

CVm acceditis ad menſam, donec inde ſurgatis, quod vobis ſecundum conſuetudinem legitur, ſine tumultu, & contentione audite, ne ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures eſuriant verbum Dei.

¶ Hic ponit mandatum, quod pertinet tam ad impotentes, quàm ad potentes. Nota, quòd in concilio

cilio Toletano ſtatutum fuit, quòd in conuiuio ſacerdotali ſemper habeatur lectio de ſcripturis diuinis, diſt.44. Pro reuerentia. Huius autem ſtatuti triplex poteſt eſſe cauſa. Prima, ut ibi non ſolum homo exterior, ſed etiam interior paſceretur uerbo Dei; contra quod dicitur Iob, 24. de iniquo, Paſcit ſterilem, quæ non parit, ſcilicet carnem, & uiduæ non benefecit, ſcilicet animæ, quæ in præſenti ſolatio uiri ſui, ſcilicet Chriſti, caret. Secunda, ut anima intenta diuinæ lectioni, & per hoc retracta à delectatione ciborum, per hoc magis peccata caueat, quæ ex huiuſmodi delectationibus naſci ſolent, contra quod in Epiſtola Iudæ de quibuſdam dicitur, Animales ſpiritum nō habentes; quia ſicut animalia, quæ ſunt ſine ratione ex tota concupiſcentia effundunt ſe ſuper eſcam, ita & ipſi. Vnde ipſis præmittitur in eadem Epiſtola, Hi ſunt in epulis ſuis maculæ conuiuantes ſine timore. Tertia, ut per hoc euitentur nociua uerba, quæ ſolent in conuiuijs oriri, propter quæ diues legitur punitus in lingua. Hieron. Conuiuia tunc ex charitate ueraciter prodeunt, cum in eis abſentium nulla uita mordetur. Nullus ex illuſione reprehenditur, nec in eis negotiorum ſæcularium inanes fabulæ audiuntur. Huiuſmodi ſtatutum olim ſeruatum fuit, cum clerici in ſimul comedebant, & adhuc ſeruatur apud aliquos, qui ſic comedunt, ſed quia pauci ſunt tales, multum euanuit apud omnes. A religioſis hoc perfectius eſt obſeruandum. Epiſcopi interdum lectionem habent in parte conuiuij, ſed religioſi debent habere per totum; Ideo dicit Auguſt. (donec inde ſurgatis.) Item apud eos tantus tumultus eſt, quòd lectio uix poteſt audiri; ſed apud religioſos ſeruatur ſilentium, ut lectio quietius audiatur; Et ideo
dicit
Digitized by Google

dicit (ne ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures eſuriant verbum Dei.) ¶ Et nota, quòd vbi ſunt uiri ſpirituales, & maximè prædicatores in aliquo conuiuio, vbi non eſt lectio, conuenit eos ſemper aliqua ædificatoria dicere ante finem conuiuij, vt numquàm cibus carnalis ſit abſquè ſpirituali. Hinc eſt, quod candelabrum, quod ſignificat lumen ſcripturæ, erat in menſa panum in tabernaculo, & in templo, & tabulæ teſtamenti erant in archa cum manna, Hebr.9. Hinc eſt, quòd Vilhelmus Epiſcopus Pariſien. in menſa ſua uerbis ædificatorijs ſolebat affluere, & dicebat ſe nolle alium lectorem in menſa ſua. Huiuſmodi exemplum reliquit nobis Saluator; qui, ex quo prædicare cæpit, non legitur in conuiuio fuiſſe, in quo non dixerit aliqua ædificatoria. Nam comedit cum Phariſæo, & ibi dixit, Simon habeo tibi aliquid dicere, Lu.7. Item fecit Leui ei conuiuium in domo ſua, & Phariſæis murmurantibus, quia cum peccatoribus manducabat, dixit. Non eſt opus ualentibus medicus, ſed malè habentibus, Mat.9.cap. Item intrauit in domum cuiuſdam principis manducare panem, & intendens quomodo primos accubitus eligerent inuitati, dixit ad eos, cum inuitatus fueris ad nuptias, non recumbas in primo loco, &c. Lu.14. Item comedit cum Zachæo, & ibi dixit, Hodie huic domui ſalus facta eſt. Luc, 19. Item ſacta eſt ei cœna in Bethania, & ibi orta murmuratione de vnguenti effuſione ſuper eum, multa dixit ædificatoria in excuſationem, & laudem Mariæ, Iohan. 12. Item, cœnauit cum diſcipulis, & ibi multa dixit ædificatoria, Luc.22.& Iohan.13. Item poſt reſurrectionem comedit cum diſcipulis offerentibus ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis, & dixit eis, Hæc ſunt

verba quæ locutus ſum vobis, Luc. vltim. Item in die Aſcenſionis conueſcens præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederent, &c. Actuum 1.

Cap. LX.

QVi infirmi ſunt ex priſtina conſuetudine, ſi aliter tractantur in victu, non debet alijs moleſtum eſſe, nec iniuſtum videri eis, quos fecit aliqua conſuetudo fortiores.

¶ Traditis mandatis circa duo, quæ pertinent ad duas partes pœnitẽtiæ, tradit hic circa quædã, quæ pertinent ad tertiam, quæ eſt circa opera miſericordiæ: quia vero non eſt eius intentio tradere circa hæc omnia plenariè, ſed ſolum quæ vt frequentius religioſis ſunt magis neceſſaria, tradit hic mandata circa abuſiones, quæ apud eos oriri ſolent circa miſericordias, quæ fiunt, vel circa ægrotationes, vt hic, vel circa delicatos, ibi, (Et ſi eis qui venerunt, &c.) vel circa recreandos poſt infirmitatem, ibi, (Quemadmodum autẽ ægrotantes.) ¶Et nota, quòd aliqui ſolent moleſtè ferre, quo ad voluntatem, & iniuſtum reputant quo ad rationem, quando quibuſdam ægrotantibus fiunt miſericordiæ aliquę in victu. Contra quàm abuſionem ponit hic mandatum; Item ſolent iſti reputare tales eſſe melioris cõditionis, & contra hanc abuſionem ponit aliud mandatum dicens. Nec illos fœliciores putent, Circa primum nota, quòd infirmi ex priſtina conſuetudine dicuntur illi, qui frequenter ſolent ægrotari; Iſtis autem, ſiuè actu ægrotent, ſiuè non, ſunt faciendæ aliquæ miſericordiæ in victu modò in infirmitorio, modò in hoſpitio, interdum etiam in conuentu, dummodò eorum infirmitas ſit manifeſta. Et

hoc

Digitized by Google

hoc eſt aliter tractare in victu, ꝙ autē ſic faciendum ſit, patet. Dñs enim aliter tractauit in victu humanam naturam in ſtatu firmitatis, & aliter in ſtatu infirmitatis; in primo enim ſtatu conceſſit ei victum fructus arboris tantum, in ſecundo vero conceſſit panem, & herbas, & carnes poſt diluuium. Præterea Ars medicinæ hoc præcepit; ipſa autem ordinata eſt à Deo, ergo qui huic reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Item nonnè Apoſtolus præcepit Timotheo, vt vteretur vino propter frequentes infirmitates, quod non legitur alijs præcepiſſe, qui non habebant huiuſmodi infirmitates; porro qui hoc moleſtè ferunt, infirmantur de aliorum medicina. Item ſunt deteriores Iuda, qui murmurauit in effuſione vnguenti ſuper Chriſtum ſanum; ipſi aũt murmurant de effuſione miſericordiæ ſuper ipſum infirmum. Item magnæ immiſericordiæ eſt nō facere miſericordiam, maioris eſt non diligere, ſed maximæ eam non ferre; quantæ ergo immiſericordiæ ſunt homines, qui etiam factam ab alijs moleſtè ferunt. Sunt autem, quod grauius eſt, quidam, qui hoc iniuſtum iudicant æſtimãtes quod, quia omnia communia ſunt inter fratres, omnia debent diuidi æqualiter; ꝙ ſi verum eſt, ergo iniuſtè feciſſent Apoſtoli, qui diuidebant communia, ſicut cuiquè opus erat; Item eadem ratione omnis homo ageret iniuſtè, qui maiorem curam haberet de membro infirmo, quàm de ſano, & magis expenderet pro eo. Item ſecundum hoc, iniuſtè ageret paterfamilias, partem domus debiliorem reficiendo; quæ omnia quia falſa ſunt, putet, quod hoc non debet iniuſtum videri.

Digitized by Google

Cap. LXI.

NEc illos fœliciores putent, quia ſumunt, quod non ſumunt ipſi, ſed potius ſibi gratulentur, quia valent, quod non valent illi.

¶ Hic ponit mandatum ſecundum circa abuſionem ſecundam, vbi nota, quòd infirmi, licet plus ſumant, non ſunt fœliciores reputandi, quàm ſani. Primo, quia maiorem habent indigentiam, quod non eſt fœlicitatis, ſed miſeriæ. Secundo, quia frequenter, quod ſumunt, cum magna verecundia ſumunt, & anguſtia. Tertio, quia illa, quæ ſumunt, licet meliora, non eos tantum delectant, vt ſanos minus bona. Quarto, quia cum his omnibus habent multas afflictiones alias, quæ eos vexant. Quinto, quia priuantur multis conſolationibus ſpiritualibus, quas habent ſani in lectionibus, in officijs Eccleſiæ, in ſtudijs, & huiuſmodi. Sexto, quia oportet eos etiam inuitos, alios in multis portare, vt ipſi portentur; quæ omnia potius habent miſeriam, quam fœlicitatem: porro qui ſani ſunt, & fortes in religione, habent multam miſericordiam gaudendi in domino, & ei gratias agendi. Status enim infirmitatis eſt multis occaſio murmuris, & impatientiæ, & accidiæ, & aliorum peccatorum, à quibus ſani ſunt liberi, ſunt enim liberi à multa ſeruitute, qua ſunt infirmi ſubiecti Prælatis, & Officialibus occaſione ſuæ neceſſitatis; Item libentius in omni conuentu habentur, & quęruntur; Item onera ordinis ſunt eis leuiora; Item habent vnde plus lucrari poſſunt in meritis, quanto potentiores ſunt ad plura; Item iocundiorem, & in pluribus conſolationibus, & ſine tędio vitã ducũt, per quæ patet ratio huius mãdati.

Cap.

Digitized by Google

Cap. LXII.

ET ſi eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monaſterium, aliquid alimentorum, veſtimentorum, operimentorumve datur, quod alijs fortioribus, & ideo fœlicioribus non datur, cogitare debent, quibus non datur, quantum de ſua ſæculari vita illi ad iſtam deſcenderint, quamuis vſquè ad aliorum, qui ſunt corpore firmiores, frugalitatem peruenire non potuerint.

¶ Duę ſunt abuſiones, quæ contingunt interdum occaſione miſericordiarũ, quæ fiunt delicatis apud alios, quibus hæc non fiunt; Vna eſt, quia non conſiderant rationem huius; & cõtra hãc ponitur iſtud mandatum; Secunda, quia volunt idem fieri ſibi; contra quam ponitur ſequens mandatum, (Nec debent velle, &c.) ¶ Circa primum nota, quòd in religione ſunt faciendæ aliquæ miſericordiæ illis, qui fuerunt in ſæculo delicati. Primo, ne ex nimia duritia tepeſcant, vel de ingreſſu pęniteant. Secundò, ne infirmitatem incurrentes perpetuò ſibi, & alijs graues fiant. Tertio, vt iocundius domino ſeruiant. Quarto, ne ſæculares hoc audientes religionem horreant. Quinto, ne in religione omnibus odibilis ruſticitas inueniatur. Sexto, ne religio irrationabilior ſit natura, quæ morbo nobiliori, & teneriori delicatiora miniſtrat. Septimo, ne carcer domini crudelior ſit carceribus tyrannorum; quis enim tyrannus, vel etiam, Sarracænus nobilibus, & delicatis incarceratis apud ſe non facit maiorem miſericordiam, quàm alijs. Octauo, vt ex hoc ad meliora prouocentur: nobilis enim animus magis prouocatur ad bonum per miſericordias, & gratias, quàm duritias. Sed ſciendum, quòd quædam ſunt gra-

Digitized by Google

tiæ, quæ vertuntur in diſſolutionem, vt eſt nimia libertas loquendi, quædam in periculum, vt eſt nimia frequentatio parentum, & ſimilia, quæ non ſunt neceſſitatis. Quia vero circa iſta non expedit fieri miſericordias, ſicut circa illa, quæ ſunt neceſſitatis; ideo nominat tria, circa quæ fit miſericordia, ſcilicet alimenta, veſtimenta, & operimenta, quæ etiam ſunt neceſſitatis. Circa iſta vero cauendũ eſt ab exceſſu nimio. Primo, ne religio pereat. Secundo, ne alij iuſtè ſcandalizentur. Tertio, vt ipſi, quibus fit miſericordia, ab exceſſu ſæculari per mediũ temperantiæ paulatim tranſeant ad religionis frugalitatẽ; & ideo notabiliter dicit aliquid alimentorũ, quod ſonat in modicum. Attendendũ, quòd interdum ſolent aliqui ſubditi mumurare contra facientes miſericordias, cũ neſciant cauſam facti, ideo dicit paterfamilias Mat. 20. An non licet mihi, quod volo, facere? Solent etiam quandoquè ſcandalizari contra recipientes, cũ neſciant neceſſitates eorum; ideo dominus Phariſæis ſcandalizatis contra diſcipulos confricantes ſpicas ſabbatho reſpondendo oſtendit eorum neceſſitatem, ſicut Dauid ſimili neceſſitate comedit panes, quos non licebat; Mat. 12. Solent iterum quandoquè ſe præferre illis in corde ſuo, cũ non vtantur talibus, Sed comparatio ſtatus ad ſtatum in ſæculo tollit huiuſmodi ſuperbiam. Exemplum in vitiſpatr. de monacho Ægyptio duræ vitæ, qui fuerat ruſticus in ſæculo, qui cum viſitaſſet Arſenium, qui delicatius viuebat, primo ſcandalizatus in eo, cum intellexiſſet, quantum fuerat in ſæculo delicatus, dixit: Veh mihi, quia tu de delitijs veniſti ad duram vitam, Ego autem de dura vita veni ad delitias. Bene ergo dicit, cogitare debent, quibus non datur, &c. vt patet, cogitantes rationem facti,

cti,

Digitized by Google

cti, vt conrra facientes huiuſmodi miſericordias, non murmurent; attendentes vero eorum neceſſitatem in recipientes, non ſcandalizentur; ſuum vero ſtatum ſæcularem illorum ſtatui comparantes, illis ſe in religione non præferant.

Cap. LXIII.

NEc debent velle omnes, quòd paucos viderint amplius, non quia honorantur, ſed quia tolerantur, accipere; ne contingat deteſtanda peruerſitas; vt in monaſterio, vbiq; poſ. fiunt di. laborioſi, fiant pauperes delicati.

¶ Hic tradit mandatum circa abuſionẽ ſecundã, dicens duo. Vnum in quo eſt ſubſtantia mandati, cum addit (ne contingat.) Et nota, quòd non dicit, non velint omnes, &c. quia tanquam prudens in ſuis mandatis declinat pericula. Quod autem pertinet ad recreationem carnis valde eſt difficile, & ideo, vt non inijciat laqueum ad peccandum, non dicit, non velint, Dicit autem (Non debent velle) vt magis moueantur ad hoc, quod dicit; plus enim mouere ſolet ratio inſerta in mandato, quàm ſolum mandatum, quia hoc per ſe eſt debitum, & rationabile; & verè non debent omnes velle accipere, quòd vident non multos, ſed paucos accipere; quia diſpenſatio, quæ ſolet fieri paucis, nõ eſt redigenda in ius commune. Sed heu hæc ita nõ cohibent quoſdam, qui in ſæculo in tenui ſtatu fuerunt, quin etiam in religione velint viuere delicatè, vbi qui magni fuerunt in ſæculo, aſperis ſunt contenti. Dicitur Dan. 1. quod ipſe, & ſocij eius, qui erant de genere regio in curia regis, contemptis cibis regijs, & uino, de quo ipſe bibebat, contenti erant legumini-

bus, & aqua; Et iſti de genere ruſticano, contemptis uilibus, uolunt nutriri cibis, & uino regalibus in domo Chriſti. Item dicitur Eſaiæ 11. Leo quaſi bos comedet paleas, & exponitur de tempore aduentus Chriſti; ſecundum Hiero. ad litteram, nunquã impletum eſt, uel implebitur, ſed ideo dicitur, quia nobiles, ſicut leo, in illo tempore ſic humiliati ſunt, ut eſſent contenti cibis ruſticanis, ſicut bos; per quem ruſticus deſignatur. ¶ Sed nota, quod uir Dei ſpiritu plenus uocat hanc culpam non ſolum peruerſitatem, ſed peruerſitatem deteſtandam, & benè. Sunt enim tria, quæ dominus ſpecialiter deteſtatur. Primum eſt ſuperbia; Vnde Amos 6. Deteſtor ego ſuperbiam Iacob. Secundum eſt crudelitas; Prouerb. 8. Labia mea deteſtabuntur impium, ideſt illum, qui eſt ſine pietate. Tertium eſt ſeminatio diſcordiæ inter fratres, Prouer. 6. Et ſeptimum deteſtatur anima eius, illum ſcilicet, qui ſeminat inter fratres diſcordiam. Sanè non ſunt ſine ſuperbia pauperes, nec ſine crudelitate incompaſſionis, nec ſine occaſione diſcordiæ inter fratres, cum uolunt æquari illis, qui fuerunt diuites, in recreationibus. Et ideo uerè eſt huiuſmodi peruerſitas deteſtanda.

Cap. LXIV.

SAnè, quemadmodum ægrotantes neceſſe habent minus accipere, ne grauentur, ita & poſt ægritudinem ſic tractandi ſunt, vt citius recreentur, etiam ſi de humillima ſæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis contulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior conſuetudo.

¶ Traditis mandatis circa abuſiones, quæ ſolent oriri circa miſericordias, quæ fiunt infirmis, uel delicatis,

delicatis, tradit hic mandata circa eas, quæ oriuntur circa recreandos poſt infirmitatem, quæ ſunt duæ. Vna ex parte Prælatorum, quando eas non faciunt, Alia circa recipientes, cum eis abutuntur. Circa primum ponit hic mandatum; Circa ſecundum, infra cum dicit (ſed cum vires, &c.)

¶ Nota ex prædictis, ꝙ ſunt mandata tradita contra abuſiones videntium miſericordias hucuſquè; hic autem contra abuſionem facientium, in ſequenti vero clauſula circa abuſionem recipientium.

¶ Nota autem hic primo circa illud, quod dicit (minus accipere, ne grauentur) ꝙ exceſſus in quantitate cibi, vel potus grauat quo ad corpus, quo ad animam, & quo ad famam. Quo ad corpus, quia aufert quietem ſomni; Eccleſ. 5. Saturitas diuitis non ſinit eum dormire. Item generat infirmitatem, quia ſecundum Senecam multa fercula multos morbos fecerunt; Eccleſ. 37. In multis eſcis erit infirmitas. Item addit graues dolores; Iob 20. Cum ſatiatus fuerit, arctabitur, & omnis dolor irruet ſuper eum. De his tribus habetur Eccleſ. 31. vbi dicitur, vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito, ideſt homini, qui eſt ſine frugalitate, quæ eſt parcitas in victu; Si autem hæc facit huiuſmodi exceſſus etiam in ſano, quanto magis in infirmo? Item grauat quo ad animam, quia obtundit aciem cordis, ſicut dicitur in libro collationum Hier. Nihil adeo obſtruit intelligentiam, ſicut comeſſatio, & ebrietas. Econtra dicitur Daniel 1. Quia pueris abſtinentibus data eſt amplior intelligentia. Item confundit memoriam, vt non recordetur quis agendorum; Oſeę 13. Saturati obliti ſunt mei. Item incitat carnalem concupiſcentiam; Hiere. 5. Saturaui eos, & mœchati ſunt. Propter hæc omnia dixit dominus diſcipulis

Luc.

Digitized by Google

Luc.21. Attendite, ne grauentur corda veſtra crapula; & ebrietate. Item grauat quo ad famam, dicuntur enim iſti ſimiles Sodomis, de quibus dicitur Ezechie 26. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, ſaturitas panis. Et nota, ſicut tangitur in libro collationum, dicitur panis, quia ſaturitas etiam in cibis vilibus eſt cauenda. Item ſolent dici canes, qui tantum comedunt, ꝙ oportet eos vomere; Eſa.56. Canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem, ad hæc cauenda inſtruit nos natura, quæ dedit homini minus os ſecundum ſui corporis quantitatem, quàm alijs animalibus; inſtruit etiam medicina; vnde cum quæſitum fuiſſet à Galeno, Quæ eſt perfecta medicina? dixit, abſtinentia; Et idem, cum quæſitum fuiſſet ab eo, quare parum comederet, reſpondit, vt viuam. Inſtruit etiam ſanctorum doctrina; vnde non immeritò iraſcitur dominus contrarium facientibus, ſecundum illud Pſal. Manducauerunt, & ſaturati ſunt nimis, & poſt, adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.

Cap. LXV.

SEcundo nota circa illud (ſic tractandi ſunt, &c.) quia ſunt quidam Prælati, qui circa recreationes faciendas debilibus inueniuntur interdum duri nimis, de quibus dicitur Ezech. 33. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis. Sunt autem tria, quæ ſolent ab hoc retrahere. Primum eſt ſpecies religionis, ſub prætextu enim religionis tractant fratres durè interdum; ſed deberent cogitare, quòd religio mũda, & immaculata apud Deum (de cuius iudicio magis eſt curandum) hæc eſt, Iacob. 1. Viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorũ, quod eſt

eſt opus miſericordiæ; ergo eadem ratione in omni opere miſericordiæ eſt vera religio. Secundum eſt tenacitas auaritiæ ſub ſpecie paupertatis, quam allegant; ſed deberent cogitare, quod ſi eſſent largi diſpenſatores ſecundum ſui Domini voluntatem, Dominus, qui diues eſt, largius eis neceſſaria miniſtraret. Conſueuit enim Dominus diſpenſatori miniſtrare expenſas, poſtquàm omnia expendit; & ideo dicitur Luc.6. Date, & dabitur vobis. Tertium eſt duritia cordis, ſunt enim quidam, qui indurantur ad ſuos, quaſi non ſint ſui, vt ſtruthio; faciles ad duritias, ſed duri ad miſericordiam; ſed deberent attendere, quod in ſcripturis Prælati vocantur matres; Bern. ad Prælatos, Diſcite vos matres eſſe, non dominos, vt more matrum ad ſubditos pia geſtetis viſcera. Sic faciebat Paulus, qui dicit 1. Theſſal.2. Facti ſumus in medio veſtri, tanquàm ſi nutrix foueat filios ſuos. Sic etiam docebat Timotheum, dicens. Exerce te ad pietatem. Ceſſantibus igitur cauſis prædictis minus bonis, ſic tractandi ſunt debiles in refectionibus, quo ad cibum; in repauſationibus, ne ad labores grauentur; in diſpenſationibus circa religionis rigorem, vt citius genua debilia roborentur, & roborati per recreationes congruas ad religionem, pro qua videntur huiuſmodi Prælati zelare, citius reuertantur; ne expenſas, quas timent ex diuturnitate languoris, oporteat ad augeri; & ipſi pro opere pietatis conſequantur promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ. (Sed cum dolore.) Notandum eſt, quòd ſunt quidam Prælati, qui huiuſmodi recreationis faciunt minus indigentibus propter aliquam eorum magnitudinem, & de humilioribus quibuſdam magis indigentibus non curant. Bern. Videmus multos, qui,

quod

quod eſt craſſum aſſumentes,quod debile eſt proijciunt,quod valdè cauendum eſt. Primo, ne vitium acceptionis perſonæ in domo Dei inueniatur. Si enim non eſt deferendum pauperi in iudicio iuſtitiæ contra diuitem, ſicut habetur ex lege Exod. 23. multo minus deferendum eſt diuiti contra pauperem, vel puſillum in operibus miſericordiæ, ne iuſtitia lędatur. Si enim tanta eſt vis pietatis, quòd in neceſſitate aliena facit propria; quanto magis iuſtum eſt, vt communia fratri indigenti communicentur? Non eſt igitur hoc ſolum miſericordia, ſed debitum, propter quod dicitur, cap.4.de opere pietatis, Et redde debitum tuum. Non eſt ergo contrarium, ſi fiat ſine iuſtitiæ læſione. Tertium, vt maius meritum habeatur; cum enim, quod fit minimis ſuis,Deus factum ſibi reputet,quanto quis maior eſt, tantò maiora fieri ſibi reputat, & tantò habet acceptius, & tantò magis remunerat; & ideo notabiliter dicitur. Matth. 25. non ſolum de minimis,ſed de minoribus; Quamdiu, inquit, non feciſtis vni de minoribus his,nec mihi feciſtis. Ad cauendum igitur perſonarum acceptionem, ad conſeruationem iuſtitiæ, ad meritorum augmentum, piè tractandi ſunt fratres in huiuſmodi recreationibus, etiam ſi de humilima ſæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis fiat ratione infirmitatis præcedentis de nouo, quod diuitibus fit interdum ratione conſuetudinis antiquæ,quam in ſæculo habuerunt. Et eſt argumentum ex hoc, quòd condeſcendendum eſt aliquibus in aliquo ratione conſuetudinis præcedentis. Vnde dicitur quod B.Bern. cuidam monacho,qui timebat frigus in capite multum, conceſſit contra morem ordinis, vt portaret caputium, ſicut in ſęculo conſueuerat; Quod cum

feciſſet

feciſſet aliquot diebus, & ſemel exiſtens in choro videret alios monachos ſenes, & iuuenes extractis caputijs in frigore cantantes, viriliter compunctus in ſeipſo extractum caputium de capite proiecit in medium chori, & poſtea numquàm voluit portare. Item dicitur de quodam Abbate ſancto, quòd quibuſdam iuuenibus monachis tentatis de carnibus anſerum, quas in ſæculo libenter comedebant, conceſſit, vt clanculo paratas comederent; quod cum facerent, in ipſa menſa coufuſi in ſeipſis ſurrexerunt, & intrantes clauſtrum, pulſato cymbalo, intrauerũt refectorium, & fabas cum alijs comederunt. Item dicitur de quodam alio viro magnæ religionis, & famæ, quòd cuidam ſubdito ſuo, qui ceciderat in triſtitiam, conceſſit vallare in aliquo loco occulto, ſicut in ſęculo optimè facere conſueuerat, & dicitur eidem valuiſſe, & quo ad corpus, & quo ad animã. Hæc igitur, & ſimilia & ſi non ſint trahenda ad conſequentiam, tamen ſi fiant interdum, & raro à viris ſanctis, credendum eſt, quòd fiant illo inſpirante, qui populo ſuo ſuſpiranti ad ollas carnium conſuetas dedit contra morem vaſtæ ſolitudinis carnes in abundantia in deſerto.

¶ *Sed, cum vires priſtinas reparauerint, redeant ad fœliciorem conſuetudinem ſuam, quæ famulos Dei tanto amplius decet, quanto minus indigent, ne cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos neceſſitas leuarat infirmos.*

Cap. LXVI.

DVæ ſunt abuſiones, quæ interdum reperiuntur in illis, quibus recreationes miſericorditer impenduntur; Vna, quòd poſt ſufficientem recreationem,

tionem non facilè redeunt ad conuentum, contra quam ponitur iſtud mandatum; Alia, quòd fęlices ęſtimant illos, qui diuites fuerunt, quibus, vt eis videtur, talia facilius impenduntur; contra quam ponitur ſequens mandatum, ſ. (Illos æſtiment, &c.)

¶ Sed nota circa illud, quod hic dicitur, quòd natura ad hoc quolibet anno reparat vires in terræ naſcentibus, vt & reſumptis viribus ferat fructum conſuetum. Item ad hoc datur annona copioſius equo, vt fortior effectus melius faciat dietam ſuam. Et ad hoc diuiſit Deus tempus, in tempus quietis, ſcilicet noctem, & tempus laboris, ſcilicet diem, vt ſomno refectis artubus in nocte, de die exeat homo ad opus ſuum. Sic & ſerui Dei, reparatis viribus per recreationes, debent redire ad labores conſuetos conuentus, & hoc eſt eum diligere ex totis viribus, ſicut præcepit Deuter. 6. cum, ſcilicet ex eius amore, in eius ſeruitium expendimus vires noſtras: Benè ergo dicit vir ſanctus (Sed, cum vires priſtinas reparauerint, redeant ad fęliciorem conſuetudinem ſuam) ſcilicet ad vitam conuentualem, modo conſueto ſequendo chorum, refectorium, capitulum, ſcholas, collationes, & alia fienda, quæ ſolent à conuentualibus exerceri. Et inde quanta mala ſolent prouenire interdum illis, qui ſe ſubtrahunt à ſequendo conuentum, vnum eſt refrigeratio. Vnde Bern. cuidam monacho tentato de ſolitudine dixit. Sicut carbo ardet cum alijs ardentibus, ſeparatus vero refrigeſcit, immò & nigreſcit, & reddit fumum; ſimiliter & titio ardens claret cum alijs, ſegregatus hæc eadem incurrit; ita monachus ſegregatus à conuentu facilè frigeſcit à feruore in corde, & denigratur conuerſatione, & reddit fumum malæ famæ. Aliud eſt indignatio regis æterni.

Digitized by Google

æterni. Omnis enim congregatio facta eſt, quaſi exercitus quidam Domini; Iuxta illud Can.6. Terribilis, vt caſtrorum acies ordinata; Solent autem multum indignari reges contra ſuos, qui non ſequuntur exercitum ſuum; quomodo ergo non indignabitur rex regum, & Dominus dominantium contra tales? Indignabitur ſiquidem, & non modicum. Ideo in huius figuram Dauid indignatur contra Miphiboſeth, licet claudum, dicens ei, 2. Reg.19. Quare non veniſti mecum Miphiboſeth, ſcilicet cum alijs, qui erant mecũ in exercitu meo? & abſtulit ei medietatem poſſeſſionum ſuarum, ſecundum morem principum, qui punire ſolent à ſuo exercitu remanentes. Aliud eſt periculum latronum; Solet enim peregrinus ſeparans ſe à ſocijs, facilius incidere in latrones: Ideo ſicut peregrini pergentes Romam, cum tranſeunt per terras guerrarum, ſolent expectare magnam ſocietatem, & illam præcipuè in qua eſt Poteſtas, vel aliquis magnus conducens; ita & religioſus ſe ſemper debet coniungere multitudini conuentus; præcipuè cum dominus ſit ſemper in eo, tanquam in bona congregatione, Zach.8. In diebus illis apprehendent fimbriam viri Iudæi dicentes, Ibimus vobiſcum, audiuimus, quoniam Deus vobiſcum eſt. Aliud eſt nota infidelitatis; Cum enim dominus mittat religioſis, tanquam operarijs in vinea ſua laborantibus, quicquid boni habet, quomodo poteſt ſe excuſare ab infidelitate ille operarius, religioſus ſcilicet, qui vult comedere omnia bona, quæ mittuntur, modò in infirmitorio, modò in cœna, modò cum fratribus hoſpitibus, & nihil ſuſtinere laboris in conuentu. Sicut veſpertilio, qui dicitur bibere oleum lãpadarum in eccleſia, & nihil laborat in cantando?

Et

Digitized by Google

habetur. Geneſ.4. Tertia eſt in maiori ordinatione, omnia enim magis ordinatè fiunt in conuentu; Si autem omnibus fidelibus curandum eſt de huiuſmodi ordinatione, ſecundum illud 1.Cor.4. Omnia ſecundum ordinem fiant in vobis, quantò magis illi, qui viuunt in ordine, & ordinem ſunt profeſſi? Quarta eſt in maiori virtute, quicquid enim fit in conuentu, fit non ſecundum propriam voluntatem, ſed alterius, quod virtuoſius eſt, quàm ſi ſecundum propriam voluntatem fieret, cum illa nunc trahat huc, nunc illuc. Sene. Hoc ſolum virtuti adijcies, quod propriæ voluntati detraxeris. Quinta eſt in vniformitate maiori. Vita enim conuentualis eſt vniformis, ſicut motus cœleſtium, boni autem viri debent ſe libenter conformare cœleſtibus; & ideo dicuntur frequenter in ſcriptura cœli; & valet multum huiuſmodi vniformitas vitæ, quia varietas turbationem inducit & corporis, & animę, vniformitas vero quietem, & pacem; Pſalm. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam; hoc eſt quod eſt idipſum, ideſt idem, ſiuè vnum, dormiam in pace, & quiete. Sexta eſt in oratione maioris humilitatis. Sequeſtrator enim ſingularitatis etiam in bono habet occaſionem illam ſuperbiæ, de qua dixit Phariſæus, Luc.18. Non ſum ſicut cæteri hominum. In ſocietate verò, cum nihil faciat quis, niſi quod alij, nõ eſt occaſio huiuſmodi ſuperbiæ; Quid autem magis cauendum viro ſancto, quàm ſuperbia? Tob.4. Superbiam in tuo ſenſu, ideſt mente, nunquàm dominari permittas, in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio. Sic ergo patet, quantę prærogatiuæ ſit vita conuentualis.

¶ Itẽ conſiderandũ, ꝙ conuentũ ſanctæ conuerſationis ſemper ſequit̃ ille magnus abbas, cui fecimus

Digitized by Google

profeſſionem, & obedientiam, dicendo facio pro-feſſionem,& promitto ob edientiam Deo, quantum cumquè ſint ibi pauci; Matth. 18. Vbi enim ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Item ſecundum regulam Euangelij, Quicumq; humiliores ſunt, & minores apparent, ſunt apud Deum maiores, Iſti vero ſunt, qui ſolent melius ſequi conuentum. Item in huiuſmodi conuentu frequenter fit pitantia gratiarum,& conſolationum ſpiritualium; Vnde Apoſtoli congregati receperunt ſpiritumſanctum.Item ibi dat benedictionem,non hebdomadarius,vel abbas,vel Epiſcopus, ſed maior his, videlicet ſummus Pontifex; Pſalm. Illic enim, ſcilicet vbi fratres habitant in vnũ,mandauit dominus benedictionem. Item ſtatutum eſt Apoſtolicum,vt nullus ſubtrahat ſe ab iſto conuentu;ad Heb.10. Non deſerentes collectionem veſtrã, ideſt ſocietatem in ſimul collectam, ſecundum glo. Item ſubtrahentes ſe ſolent grauiter damnificari. Saul recedens à cuneo Prophetarum amittebat gratiam prophetalem; 1.Reg.19. Thomas abſens à choro Apoſtolorum priuatus eſt viſione dominica; Iohan.20. Iudas exiens à ſocietate apoſtolica colligatus eſt cum inimicis Chriſti,& factus eſt eius proditor; Matth.28. Cum igitur præſentia abbatis in conuentu ſequela maiorum cum ipſis in conuentu ſequantur pitantiæ bonæ,benedictio magnæ perſonæ, ſtatutum forte, & punitio grauis ſe ſubtrahentium,ſoleãtq; huiuſmodi rẽ mouere multum monachum ad ſequendum conuentum;q̃ peruerſus eſt religioſus,quem ad ſequendum hunc conuentum non mouet præſentia Dei, nec coaſſiſtentia bonorum, nec pitãtiæ gratiarum, nec benedictio Dei, nec tam grauis punitio tranſgreſſorum? Miſerabiles igitur

eſt

Digitized by Google

eſt conſuetudo illa, de qua Heb. 10. (ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam) ſcilicet deſerere collectionem, ideſt in ſimul collectos; Et econtra benedicta conſuetudo illorum, qui libenter ſequuntur vbiquè conuentum, cum, ſicut ſupra dictum eſt, tot mala proueniant ſe ſubtrahentibus, tot bona ſint in vita conuentuali, & tot rationabiliter motiua ad ſequendum; & ideo benè vir ſanctus vocat iſtam conſuetudinem fœliciorem, nō per comparationem, quod contraria ſit fœlix, ſed per oppoſitionem, quia illa ſit miſerabilis valdè, iſta vero valdè fœlix. Porro iſta beata conſuetudo, & ſi omnes deceat, tamen magis illos, qui minus indigent; in quo reprehenduntur illi ſpecialiter, qui præter neceſſitatem morantur in recreationibus. Iſti ſunt ſicut trutani, qui recipiuntur in diuitibus hoſpitalibus cauſa infirmitatis; & poſtquam ſanati ſunt, fingunt ſe adhuc infirmos, & ibidem morantur propter bonos lectos, & alia bona, contra quos dicit Dominus Marci 2. Paralytico ſanato, Surge tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam, ſicut datur licentia trutano. Item horum corpus eſt ſicut aſinus, qui habens in ſtabulo pabulum bonum, & paleas ad quieſcēdum, in mane cum eſt tempus, quòd vadat ad onera conſueta, fingit ſe claudum, ſed cum pungitur virga, & compellitur, inuenitur fortis; Et ſic faciendum eſt tali corpori; Eccleſiaſtici 30. Cibaria, & virga, & onus aſino, non dicit ſolum cibaria, ſed poſt cibaria virgam compellentem ad onus. Item horum caro eſt, ſicut murilegus clauſtrorum, qui in refectorio ſolet viuere de cruſtis, ſed poſtquam conſueuit ire ad infirmitorium, ibi inuenit morſellos, & reliquias carnium, numquàm vult redire ad refectorium, ſed ſemper frequentat infirmitorium, quan-

Digitized by Google

cumcumquè exclametur, & confundatur ibi, niſi in vno caſu, ſcilicet quando nihil datur ei ibidem, tunc enim redit ad refectorium: & ſic ſubtrahenda ſunt huiuſmodi carnis delectabilia, vt reuertatur ad conſueta. Exemplum de filio prodigo, Lucæ 15. Qui, poſtquàm defuerunt delitiæ, rediijt ad panes mercenariorum in domo patris; Quàm indecens igitur eſt, vt famulus Dei ſit tanquam trutanus, vel aſinus fictus, vel mutilegus? Ideo benè dicit (Quæ famulos Dei tantò amplius decet, quantò minus indigent.) Tamen interdum contingit, quòd illi, qui fuerunt valdè ſpirituales, & contemplatiui, poſtmodum voluptate ciborum illecti fiunt ita carnales, quòd vix poſſunt auelli ab huiuſmodi cibis. Exemplum de aquila, quæ (ſicut dicitur in libro collationum) cum volet in altiſſimis, ſubitò interdum ſe deijcit ſuper cadauer, & ita fortiter adhæret, quod vix auelli poſſit ab eo, ita & iſti; & ideo confundit eos Apoſtolus, Gal. 3. Sic ſtulti eſtis, vt cum ſpiritu cęperitis, nunc carne conſumamini. Dicitur fabuloſè, quod vrſus ideo habet paruas aures, & paruam caudam, quia cum vellent introducere ad locum mellis, vt comederet, fecit tantam difficultatem in intrando, cum traherent per aures, quas habebat longas, quod ſciſſę ſunt in manibus eorum, & decurtatæ ſunt; cum autem ingreſſus inueniſſet mel, & nimis auidè deuoraret, & vellent eum trahere per caudam, quam habebat lõgam ualdè, ita fortiter adhæſit melli, quòd in trahendo eum retro, rupta eſt cauda, & facta eſt parua. O quot ſunt, & fuerunt, qui cum magna difficultate introducti primò ad recreationem, vix poſtmodum poſſunt auelli à melle dulcedinis illius, contra quos dicitur, Prouerb. 25. Mel inue-

niſti; comede, quod ſufficit tibi, quaſi dicat, non nimis, ſed moderatè. Dicitur iterum, quod fuit quidam Philoſophus multum iuſtus, & audax in dicenda ueritate; cum autem multum, & audacter obloqueretur de rege ſuo, & curia eius, quæ erat multum carnalis; rex ſapienter, & non per potentiam uolens ſibi prouidere, uſus conſilio prudentium uocauit eum ad curiam ſuam, ut eſſet commenſalis ſuus, & aſſiſteret ei in conſilijs; cum autem, licet quodammodo coactus, conſenſiſſet, per lapſum temporis paulatim inceperunt ei tantum placere delitiæ curię, & ſolatia carnalia, quod amiſit cor dicendi aliquid contra regem, & curiam ſuam, & ſic rex, & ſui dimiſſi ſunt in pace à lingua illa. Quis autem neſciat, quòd multi zelatores auſteritatis, qui ſolebant durè loqui contra huiuſmodi carnales, peiores eis effecti, in hoc habenas laxantes, poſtquam feruntur in eis ſimilia, ex placentia, quam inueniunt, in eis irretiuntur, & talia iam loqui non audent, ſicut de cane dicitur, quod proiecto ei pane à latrone, ceſſat à latratu? Ideo dicitur, Eccleſ. 20. de xenijs, quæ poſſunt hic uocari pitantiæ recreationum, collatæ Prælatis, & officialibus, & alijs his utentibus, quòd quaſi muti in ore auertunt correctiones. Cum igitur uoluptas cibariorum uiros ſpirituales efficiat carnales, & carnalia, quæ prius fugiebant, faciat nimis ſequi, & os apertum ad huiuſmodi claudat à reprehenſione aliorum ſalubri; benè dicit uir ſanctus, quòd (caueat, ne cibi eos uoluptas teneat iam uegetatos.) Tenet equidem quandoquè etiam uiros bonos in uinculis huiuſmodi uoluptas. Vidi ego quendam bonum religioſum, qui cum fuiſſet in infirmitorio aliquanto tempore, & appropinquaret

Digitized by Google

ret dies, quo oportebat eum redire ad conuentum, aduertens, quid agebatur in anima ſua, dixit in quodam ſolatio, quod ita videbatur ei difficilè relicto infirmitorio intrare conuentum, ſicut ei fuit difficilè à principio relicto ſæculo intrare ordinem, & ideo valdè cauendum eſt etiam viris ſanctis ab huiuſmodi.

Cap. LXVII.

Illos ſanè exiſtiment ditiores, qui in ſuſtinenda parcitate fuerint fortiores: melius eſt enim minus egere, quàm plus habere.

¶ Quidam experti ſolatia recreationum apud ſe magnificant illos, qui diuites fuerunt, quibus, vt eis videtur, hæc frequentius impenduntur, & hæc eſt abuſio ſecunda prædicta, contra quam ponitur mandatum hoc. Non enim diuites propter hoc debent reputari melioris conditionis, ſed potius, qui fortes ſunt ad ſuſtinendam parcitatem, debent ditiores æſtimari. Et ponitur in hoc mandato, Primo ſubſtantia mandati, ibi (Illos æſtiment) Secundo, cauſa mandati, ibi (Melius enim eſt, &c.)

¶ Et notandum, quòd duo ſunt genera diuitiarũ, corporales videlicet, & ſpirituales, de quibus habetur 1. Cor. 8. Propter vos egenus factus eſt, cum eſſet diues, vt eius inopia diuites eſſemus; Gloſ. in ſpiritualibus. Non enim ad hoc fuit pauper Ieſus, vt eſſemus diuites in temporalibus. Conſiſtunt autem iſtę diuitiæ ſpirituales in virtutibus, Eccleſ. 44. Diuites in virtutibus, & in operibus earum, & 1. Tim. 6. Pręcipe diuitibus huius ſæculi diuites fieri in operibus bonis; quę duo vno homine poſſunt dici iuſtitia generalis, quæ conſiſtit in virtutibus, & in-

in operibus earum meritorijs. Et attende quanta differentia eſt inter iſta duo genera diuitiarum. dicitur Prouerb. 17. Quid prodeſt homini ſtulto habere diuitias, cum ſapientiam emere non poſſit? Ergo propter diuitias corporales non poteſt haberi ſapientia; ergo multo magis nec iuſtitia, quæ melior eſt; Ergo nec regnum cęlorum, quod eſt maius; ſed pro quolibet opere iuſtitiæ meritorio, quantuncumquè modico, haberi poteſt regnum cęlorum, ergo melius incomparabiliter omnibus diuitijs mundi iuſtitia. Sicut ergo incomparabiliter aureus denarius excedit denarium plumbeum in valore, ita & diuitiæ ſpirituales, corporales; quia per illas non poteſt haberi, niſi quid vile ſcilicet temporale aliquod, per iſtas vero poteſt haberi pretioſum regnum cœlorum. Item ſolent diuitiæ temporales interdum prodeſſe poſſeſſori ſuo ad hoc, vt ſi fortè ex aliqua offenſa cadat in manus domini ad pęnam mortis, per illas liberetur in curia illius. Non ſic autem erit in die magnę neceſſitatis; non ei tunc diuitiæ ſubuenient, iuſtitia vero ſubueniet. Preuerb. 11. Non proderunt diuitiæ in die vltionis, iuſtitia vero liberabit à morte. Item diuitiæ corporales non poſſunt transferri ad aliud ſæculum. Iob 37. Diues, cum dormierit, nihil ſecum affert, opera vero iuſtitiæ illius deferuntur, Apoc. 14. Opera enim illorum, ſcilicet bonorum, ſequuntur illos. Differunt ergo ſicut præbenda, quam habet aliquis in aliqua Eccleſia, & extra nihil ei valet, & præbenda, quam habet quis, vbicunquè moretur, quæ reputatur melioris conditionis. Item corporales diuitias multi volunt habere, & non poſſunt, propter quod dicitur Prouerb. 23. Ne erigas oculos ad opes, quas habere non potes, ſcilicet corporales, quæ vix ha-

beri poſſunt, econtra ſpirituales facilè habere poſſunt, quicumquè uolunt, Eccleſ. 15. Ante hominem bonum, & malum, ad quod uoluerit, extendat manum; Ergo quicumquè uult, poteſt habere bonum, in quo conſiſtunt diuitię ſpirituales. Item iſtę poſſunt perire inuito domino, Eccleſ. 5. Pereunt in afflictione peſſima, cum enim uel auferuntur ab alijs, uel amore, uel mutata fortuna euolant, ſi non inuito poſſeſſore hoc eueniret, non relinqueretur afflictio, ſed quia inuitè hoc fit, relinquunt peſſimam afflictionem. Spirituales uerò non poſſunt auferri à nolente; ideo dicitur Oſeæ. 8. Proiecit Iſrael bonum. Non enim bonum poteſt amitti, niſi proijciatur ab homine, ſecundum illud quod dicit Philoſophia Boetij, Talia tibi arma contuleramus, ſcilicet uirtutes, quæ niſi prior abieciſſes, inuicta te firmitate tuerentur. Item iſtæ habent annexam multam amaritudinem, Naum 3. Cuius diuitiæ mare, ſcilicet amaritudo; Eſt enim labor in acquirendo, timor in cuſtodiendo, dolor in amittendo, anxietas in dando, anguſtia, cum in expendendo minorantur, miſeria in uita, cum non expenduntur. Quid autem ſunt omnia iſta, niſi amaritudines? Illæ uero iucunditates, Pſal. In cuſtodiendis illis retributio multa, Gloſ. In cuſtodiendis dicit, non pro cuſtodiendis, quia in præſenti gaudium habent, & iocunditatem, quæ tanta eſt, quòd dici non poteſt. Item iſtæ ſunt interdum nociuæ dominis ſuis, Eccleſ. 5. Diuitiæ conſeruatæ in malum domini ſui, in malum ſcilicet culpæ, Eccleſ. 11. Si fueris diues, non eris immunis à peccato; nec à malo pęnæ, quo ad præſens, 1. Tim. 6. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, qui ducens eos illaqueatos ad ſæculum ponit

nit

nit in ſtatu, in quo incurrent pœnam damnationis Matth.19. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare regnum cœlorum, & pœnam ſenſus iuxta illud Iacob.5. Et manducabit carnes ueſtras tanquàm ignis, ſcilicet aurum, & argentum, & hęc duo, quo ad futurum. Verum econtrario nihil in uita utilius eſt hominibus diuitijs ſpiritualibus, ſcilicet uirtutibus, ſicut dicitur de quattuor cardinalibus Sap.8. Cum ergo diuitiæ ſpirituales, ſicut ex his patet, plus ualeant ad acquirendum magna; & ſuccurraut in die magnæ neceſſitatis; & portari poſſint ubiquè; & facilius acquirantur; & difficilius amittantur; & habeant ſecum annexam iocunditatem; & ſummam conferant utilitatē, quæ omnia deſunt corporalibus: patet, quòd excellentiores ſunt incomparabiliter iſtæ illis. Et ideo uocantur à ſapientia opes ſuperbæ, Glo. Quicquid donorum fidelibus cęlitus datur, cunctis mundi opibus excellentius eſt. Sanè iſtis diuitijs multum abundant illi, qui fortes ſunt ad ſuſtinendum parcitatem, habent enim meritum abſtinentiæ, & hoc pertinet ad abſtinentiam; Item meritum patientię ſuſtinendo, quod eſt carni moleſtum, & hoc pertinet ad fortitudinem; Item meritum obedientiæ ſequendo communia ſtatuta, & hoc pertinet ad iuſtitiam, ſicut ſpecies eius; Item meritum prudentiæ ſpiritus, quæ eſt contraria prudentiæ carnis, & ipſam habet elidere ſuppeditando carnem, & hoc pertinet ad prudentiam; Item habet meritum fidei, quid enim, niſi fides Chriſti moueret eum eligere in bonis parcitatem? Hebr.11. Fide Moyſes elegit affligi cum populo Chriſti; Item meritum ſpei, uiri enim ſancti exponunt corpus in præſenti propter ſpem percipiendi melius in reſur-

rectio-

Digitized by Google

rectione: ſicut miles exponit equum in ſeruitio regis liberaliter, ſperans quòd ſi amittat eum, reſtituetur ſibi à rege 2. Mach.7. Dixit vnus de ſeptem fratribus reſpiciens membra, quæ exponebat martyrio propter leges Dei, hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me recepturum ſpero. Item meritum charitatis, quia propter Deum hic ſuſtinetur. Pſal. Propter te mortificamur tota die, ideſt propter amorem tuum. Cum igitur fortes in ſuſtinendo parcitatem habeant merita quattuor cardinalium, & trium theologicarum virtutum, vt patet ex his, valdè ſunt diuites diuitijs ſpirtualibus, quæ quanto alijs præualent, tanto chariores diuitiæ reputandæ; ſicut diuitiæ auri ſunt veriores, quam æris: & ideo benè dicit vir ſanctus (quòd tales ditiores ſunt æſtimandi, quàm quicumquè alij propter diuitias corporales.)

Cap. LXVIII.

QVòd autem intelligat de diuitijs ſpiritualibus, patet per hoc, quod ſubiungit (Melius eſt enim, &c.) Melius eſt, reſpicit ea, quæ ſunt virtutis, & eſt ſenſus: melius eſt minus egere, &c. hoc eſt, melioris conditionis eſt ille, qui minus eget, & minus habet. Verbi gratia. Melioris conditionis eſt ſanus, quin minus eget medicinalibus, & minus habet, quam infirmus, qui plus eget eis, & plus habet; & potens contra frigus, qui minus habet de veſtibus, & minus eget, quàm paſſibilis à frigore, qui plus eget veſtibus, & plus habet: & ſic in ſimilibus. Sic natura humana melior fuit ante peccatum, quando minus eguit huiuſmodi, & minus habuit: quàm poſt peccatum, quando plus eget, & plus habet.

Et

Digitized by Google

Et ſicut ager, qui minus eget fimo ad fructum ſuum faciendum, & minus ibi ponitur, melior eſt illo, qui plus eget, & in eo plus apportatur: & honeſta noſtra, quibus ſecundum Apoſtolum minorem honorem circundamus, quia minus egent, meliora reputantur inhoneſtis, quibus maiorem honorem circũdamus, quia magis egent: Sic quoq; melioris conditionis eſt, qui minus eget, q̃ qui plus egens plus hẽt.

¶ Huius autem eſt ratio multiplex. Prima, quia talis plus habens, quanto plura habet, tanto de pluribus habet reddere rationem. Lucę 12. Cui plus committitur, ab eo plus exigitur. Secunda, quia quantò plus oportet ei miniſtrare, tantò magis eſt alijs oneroſus, quòd valdè cauendum eſt ſeruo Dei 2. Corinth. 11. In omnibus me ſeruaui vobis ſine onere, & ſeruabo. Tertia, quia minus acceptus eſt domino ſuo, ſicut operarius, qui præter mercedem in ſero reddendam, quantò plura requirit in procuratione diurna, tantò magis eſt tædioſus domino, & minus acceptus. Ideo Hyram Rex Tyri Salomoni petenti famulos ſuos in ſuum ſeruitium, & promittenti dare, quod vellet, volens ei complacere, non petijt pro eis ſuperflua, ſed tantum neceſſaria, Et tu inquit præbebis neceſſaria, non dicit ſuperflua 3. Reg. 5. Quarta, quia eget maiori ſollicitudine quotidiana pro ſuis ſcilicet neceſſitatibus: hoc autem non modicæ eſt miſeriæ. Ideo Lucæ 10. præfertur pars Mariæ ſine ſollicitudine parti Marthæ, quæ erat ſollicita circa plura. Quinta, quia oportet talem quaſi in ſeruitutem redigi eorum, à quibus oportet eum huiuſmodi abundantiam recipere: ſicut mutuo accipiens ſeruus eſt fœnerantis, propter ſuam neceſſitatem. Prouerb. 22. Quod valdè cõtrarium eſt libertati, in qua debent viuere ſub

gratia

Digitized by Google

gratia conſtituti. Ideo dicit Apoſtolus 1.Corint.7. Nolite effici ſerui hominum. Sexta, quia minus paratus eſt ad obedientiam: ſicut diuites, qui indigent multis equis, & multis neceſſarijs in uia, non ita citò poſſunt ſe mouere, ſicut pauper, qui non habet niſi perſonam ſuam. Semper autem Dei ſeruus debet eſſe paratus: ſic de Angelo dicitur Tob.5. Et quaſi ad ambulandum paratus. Luc.11. Et vos eſtote parati. Cum ergo huiuſmodi plus habentes, de pluribus habeant reddere rationem, & magis ſint onerosi ſocijs, & minus accepti domino ſuo in ſeruitio, & in anguſtia ſollicitudinis, & in ſeruitute maiori, & minus parati ad obedientiæ executionē, benè dicuntur minus egentes, & minus habētes melioris conditionis, quàm iſti. Et hoc eſt, ꝙ dicitur. (Melius eſt enim minus egere, quàm plus habere.)

¶ *Tertium capitulum totius regulæ.*

NOn ſit notabilis habitus veſter: nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus.

Cap. LXIX.

HIc incipit tertium capitulum, quod eſt de pertinentibus ad religionem, inquantum eſt ſtatus honeſtatis excellentis; ad huiuſmodi uerò honeſtatem pertinet honeſtas in habitu, de qua hic; honeſtas in ſocietate, de qua ibi (quando proceditis, &c.) honeſtas in moribus, ibi (in incenſu,) Et ſuper omnia inhoneſtatis correctio, ibi (quando ergo ſimul eſtis, &c.) Porro circa honeſtatem habitus tradit hæc duo mandata, unum contra exteriorem notabilitatem, Aliud contra interiorem affectionem, ex qua cauſatur. Primum ibi (Nec affectetis) Circa primum uerò notandum, quòd habitus

tus

tus in religioſo poteſt eſſe notabilis ex ſeptem; ſcilicet ex pretioſitate 1. Tim. 2. de mulieribus. Non in ueſte pretioſa quantò magis hoc ſeruandum in uiro religioſo paupertatem profeſſo? Exemplum de Auguſtino, qui de ſe dicit: Fateor, de ueſte pretioſa erubeſco, non enim decet hanc profeſſionem. Item ex mollitie; quia non decet uiros pœnitentiæ huiuſmodi mollities. Matth. 11. Ecce qui mollibus ueſtiuntur in domibus regum ſunt, ubi ſcilicet non eſt locus pœnitentiæ. Inuenit per hoc à contrario, quod ubi eſt locus pœnitentię, non debet huiuſmodi habitus inueniri. Item ex pulchritudine, quia ſapit ſuperbiam 1. ad Tim. 5. Habentes quibus tegamur, his contenti ſimus. Nota quòd dicit tegamur, Gloſ. ſuper Matth. 3. ibi. Iohannes habebat ueſtimentum de pilis &c. Seruus Dei non debet habere ueſtimentum ad decorem, ſed tantum ad tegendum nuditatem. Si autem hæc decet hominẽ Chriſtianum, quantò magis religioſum? Item ex inuſitatione: ſicut quando eſt alterius coloris, uel formæ, uel quantitatis, uel in alio modo quocumquè diſſimilis ueſtibus, quæ communiter ab alijs ſocijs deferuntur. Hæc eſt ueſtis peregrina, de qua dicitur Sopho. 1. Viſitabo ſuper omnes, qui induti ſunt ueſte peregrina. Et eſt argumentum, quòd non debent parcere uiſitatores in articulo tali cuicumquè, qui talem inducit deformitatem. Item ex ſæcularitate; quod eſt quando ſotulares, uel manicæ ſunt nimis ſtrictæ, uel aliter aliqua laſciuia, uel curioſitate ueſtis quacumquè in aliquo notanda. Sicut enim ueſtis aliquantulum religioſa in ſæculari oſtendit ipſum habere animum religioſum, ita in religioſo ueſtis ſæcularis oſtendit ipſum habere animum ſæcularem, Eccl. 20. Amictus hominis enũciat de illo.

Digitized by Google

Item ex ſuperfluitate, videlicet cum quis habet caputios ſuperfluos, vel tunicas, vel alia quæcumquè præter neceſſitatem iuſtam. Cum quidam religioſus fatigatus ex itinere quieſceret in via, quidam paruus puer accedens, & ſedens iuxta eum, & videns in eo tres tunicas gradatim apparentes, & caputium, & cappam deſuper, incepit computare dicens 1. 2. 3. 4. 5. & quaſi ſcandalizatus dixit tale, vel ſimile verbum: Vt quid vos habetis tot tunicas, cum ego non habeam niſi vnam? Si autem puer ſic fuit ſcandalizatus; quis dubitat multos in huiuſmodi malum exemplum accipere? Ideo dominus volens cauere ab huiuſmodi ſcandalo diſcipulos, dixit eis Matth. 10. Nequè duas tunicas habeatis. Et dicit Hieron. duas; neceſſariam, & ſuperfluam, ex quo patet, quòd ſuperfluitas eſt interdicta diſcipulis Domini. Item ex nimia compoſitione, cui nimis intendunt interdum aliqui, aut in parando caputium, aut in ligando ſotulares, & ſimilibus, quòd eſt muliebre. Pſalm. Filiæ eorum compoſitæ. Econtra dicitur Exod. 22. Non induetur vir veſte muliebri. Tantum autem decet huiuſmodi ſollicitudo compoſitionis virum religioſum, quantum indecens reputatur in ſcripturis viros fieri effeminatos. Patet igitur, quod habitus viri religioſi non debet eſſe notabilis, vel in pretio, vel in mollitie, vel in decore, vel in extraneitate inuſitata, vel in aliqua curioſitate ſæculari, vel in ſuperfluitate, vel in nimia compoſitione.

Cap. LXX.

SI vero ſit Prædicator ſuper omnia decet eum vilitas in habitu, quod ſic patet ſuper illo verbo

Zach.

Zach.13. Non operientur pallio ſaccineo, dicit glo. Mos erat prophetis indui ſacco, cum populum ad pęnitentiam prouocabant. Item Matth.3. dicitur de eximio prædicatore pęnitentiæ. Ipſe autem Iohannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos. Item Apocal. 11. dicitur de Enoch & Helia: Prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta amicti ſaccis. Si ergo primi prædicatores pęnitentiæ, ſcilicet prophetę in veteri lege, & medius inter legem, & euangelium ſanctus Iohannes, & vltimi in fine venturi, ſcilicet Enoch, & Helias, qui omnes fuerunt de genere Iudæorum non curantium de abiectione Chriſti, tam vilibus veſtibus vſi ſunt, vel vtentur, ad mouendum efficacius ad pęnitentiam; quanto magis competit Prædicatori euangelicæ paupertatis & qui ſpecialiter eſt ad prędicandum pęnitentiam deputatus, uilitas ueſtis? Item dicit Glo. ſuper illo uerbo. Matth. 10. Erat Iohannes ueſtitus pilis camelorum: ueſtis conueniens prædicatori: Et benè dicit conueniens: Filius enim Dei, cum uoluit prædicare in mundo, induit ualdè uilem ueſtem, ſcilicet carnem humanam. Zach. 3. Et Ieſus erat indutus ſordidis ueſtibus, quod exponitur ſuper Iohannem de ueſtibus noſtræ mortalitatis, cum inuentus eſt habitu, ut homo. Prædicatoris uero eſt ſuper omnes ipſum imitari, & maximè in his, quæ prædicationi contingūt. Item prędicatoris eſt debellare mundi gloriam, hęc autem pro magna parte conſiſtit in ueſtibus pretioſis: Quomodo autem poteſt gloriam mundi contemptibilem reddere ille, in cuius toto corpore huiuſmodi gloria relucet? Contigit Pariſijs, ꝙ quidam Magiſter theologiæ ſæcularis prædicabat in uniuerſitate indutus optima ueſte, uel cappa uoua in prin-

cipio hyemis. Cum autem leniter imprimeret uerba ſua in cordibus auditorum; quidam fatuus, qui erat in medio ſcholarium ſurrexit, & dixit: Et tace: illa veſtis pretioſa, quam habes, non permittit te audacter dicere veritatem, & fecit ei mirabilem confuſionem. Nonnè & ipſe Apoſtolus hanc eandem confuſionem facit facientibus contra ſuam prædicationem; cum dicit Rom. 3. Qui prædicas non furandum, furaris &c. quod habet locum in omni ſimili? Debent ergo, qui habent mundi prædicare contemptum, cauere, ne in ſuo habitu appareat aliquid, quod gloriam mundi prætendat. Item vilitas veſtis ſignum fuit quondam veri prophetæ. vnde Zach. 13. Non operientur pallio ſaccino, vt mentiãtur; quòd exponitur de falſis prophetis, qui volentes videri veri prophetæ, operiebant ſe ſaccis, ſicut veri. ergo coopertura ſacci fuit ſignum veri prophetæ, & à Deo miſſi: multò magis nunc eſt ſignum veri nuncij Dei, cum & ipſi Apoſtoli miſſi à Chriſto non fuerint, ſicut ſolemnes nuncij mundi in gloria veſtium, ſed in multa paupertate apparuerunt in hoc mundo: Prædicator vero multum debet curare, vt habeat ſigna, per quæ appareat verus nuncius Dei, vt ei melius credatur, & ideo conuenit ei veſtis vilis. Item prædicatori multum eſt curandum de bona fama, quia ipſa attrahit mundum ad eum, huiuſmodi autem veſtis reddit hominem in ſanctitate valdè famoſum, quia ſecundum Senecam: Argumentum bonæ voluntatis eſt grabatus, & pannus durus: cum non ex neceſſitate, ſed ex voluntate hoc pati quis ſuſtineat. Attrahit etiam per veſtis duritiam Prædicator multos. Matth. 3. Ipſe Iohannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos: & ſequitur, Tunc

exibat

exibat ad eum Hieroſolyma,& omnis Iudęa,& omnis regio circa Iordanem. Item Prædicatoris eſt exemplo oſtendere, quod dicit uerbo, cum ergo ut frequenter habeat prædicare pœnitentiam, debet eam oſtendere in ſe: Apoc.11. Prophetabunt amicti ſaccis.glo. prędicantes pœnitentiam,& exemplo oſtendentes.Non autem ita pœnitentia apparet Prędicatoris in ieiunijs, uel orationibus, uel afflictionibus quibuſcumquè, cum huiuſmodi non fiant in publico, ſicut in ueſtibus, quæ ſemper ſunt in aperto, & ideo conuenit, ut ueſtis eius utilitatem pœnitentialem prætendat: Et ideo dicit glo. Matth.3. de pilis camelorum. Qui pœnitentiam prędicat, habitum pœnitentiæ prætendat. Item ad prædicatorem pertinet non ſolum uerbis, ſed factis docere: ſicut Chriſtus omni ſua actione docuit. Et Prophetæ olim factis ſuis docebant, ut patet Eze.12. In uaſorum tranſmigratione. Et ideo dicitur Iohannes uox. quia non ſolum uerbo, ſed totus clamabat; ſicut quælibet pars uocis eſt uox. Porro uilitas ueſtis multa docet, docet enim, quòd ſicut ipſa, quæ eſt exterius, eſt uilis, ita omnia exteriora ſunt uilia. Item docet, quòd nunc eſt tempus non feſtiuum, quando ſolent ferri ueſtes pretioſæ; ſed feriale ad laborandum, quando ſolent uiliores deferri. Item docet, quòd nunc ſumus in uia: etenim uiliores ueſtes deferuntur etiam à diuitibus in uia, quàm quando in domo ſunt. Item docet, quòd debemus eſſe famuli domino ſeruientes, uiliores enim ueſtes deferuntur ab his. Item docet, quòd habemus nunc cauſam luctus, pro luctu enim ſolẽt uiliores ueſtes deferri. Item docet, quòd debemus nunc intendere placationi diuinæ, ſicut Niniuitæ ueſtes uiles aſſumentes. Et alia quàm multa ſalubria docet ue-

ſtis huiuſmodi. Cum igitur vilitas in veſtibus Chriſto aſſimilet in ſui prędicatione, & valeat ad mundi gloriam debellandam & ſignum det de veritate nūcij cœleſtis, & valeat ad famam, & exemplum pœnitentiæ, & doctrinam ſanctorum multiplicem, quæ omnia ſunt omni Predicatori valdè neceſſaria: patet, quòd Prædicatori conuenit vilitas veſtium; & quantò veſtis eſt magis exterior, & plus videtur, vt ſunt cappæ, tantò magis eſt in illis vilitas obſeruanda.

Cap. LXXI.

QVia vero veſtium prędicta notabilitas exterior procedere ſolet ex affectu interiori placendi: Sequitur mandatum contra hoc, quòd dicitur (Nec affectetis veſtibus placere) Benè autem dicitur viro religioſo, ne affectet placere veſtibus, hoc enim eſt meretricum. Vnde Cyprianus ad mulieres. Fugiant virgines, & pudicæ cultus, & habitus impudicarum inſignia meretricum. Si autem mulieres bonę debent hoc fugere, quantò magis viri ſancti? Non eſt ſiquidem eis huiuſmodi placentia imitanda, ſed potius deploranda. Exemplum de quodam ſancto, qui cum vidiſſet quandam meretricem, dixit. Ignoſce mihi omnipotens Deus; quia iſta meretrix taliter ſe pro mundo compoſuit; & ego tibi Domine placere propoſui, & ſimilia per meam negligentiam non impleui. Et in vitiſpatrum dicitur, quòd cum abbas Pambo deſcendens in Alexādriam vidiſſet quandam mulierem meretricem, fleuit, & cum interrogatus fuiſſet, quare fleret: dixit. Duæ res me mouent; vna de perditione illius; Alia, quia non habeo tale ſtudium placendi Deo, ſicut iſta turpi-

Digitized by Google

turpibus hominibus. Non ergo debent quærere viri ſancti placere ornamento veſtium: ſed ornamento morum, propter quod ſubdit (ſed moribus) Sed nũquid velle placere moribus licitum eſt, cum dicat Apoſtolus Gal. 1. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem? ℞. ſicut appetitus excellentiæ, ſi ibi ſiſtatur, eſt ſemper peccatum, ſi autem appetatur excellentia propter Deum, vt quia ſcilicet maiorem fructum poteſt quis ibi facere, vel ſimilia, non eſt peccatum: ſic & voluntas placendi hominibus, ſi ſit in hac placentia vltimus finis, eſt ſemper peccatum: ſi verò dirigatur ad factum melius, poteſt eſſe ſine peccato. Vnde gloſ. ſuper prædictum locum. Apoſtolus non ſe hominibus placere rectè dicebat: quia eo ipſo, vt Deo placeret, vtebatur, & ideo dicitur Epheſ. 6. Non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed ſicut ſerui Chriſti. Qui enim intendit placere hominibus propter Chriſtum, tali placentia ſeruit Chriſto. Item talis placentia aliquãdo adeo intenſa eſt, quòd propter eam facit aliquis aliquid, quod diſplicet Chriſto Act. 12. videns Herodes, quòd placeret Iudæis interfectio ſcilicet Iacobi, appoſuit apprehendere & Petrum. Huiuſmodi intentio facit placentiam talem culpabilem; Vnde in eodem ſuper illo verbo, An quæro hominibus placere, dicit Gloſſ. Sicut quando litteras accepi à ſacerdotibus ad occidendum Chriſtianos, non, quia ſi adhuc hominibus placere vellem, vt olim, Chriſti ſeruus non eſſem, & ideo dicitur ad Rom. 15. Vnuſquiſquè proximo ſuo placeat in bono, quod dicitur ad differentiam illorum, quos placentia talis ducit ad malum. Duplici igitur ex cauſa poteſt eſſe huiuſmodi placentia culpabilis, vel ex parte finis, cum ponitur vlti-

Digitized by Google

mus finis in ea, uel ex parte intentionis, cum tanta eſt, quod inducit ad aliquod Deo diſplicens. Aliter uerò poteſt quis placere Deo; ſimulq́; uelle placere hominibus, ſcilicet propter Deum, & in bonum. Et ſic faciebat Paulus 1. ad Cor. 10. Per omnia omnibus placeo, de quo maximè Prædicatori curandum eſt. Neceſſarium enim eſt ei non modicum, ut libenter uideatur, quocumquè declinat, & ut libenter audiatur, & ut facilè ſua doctrina executioni mandetur, & ut facilè ſibi acquieſcatur in ſuis conſilijs, & ut correctiones ſuę patienter ſuſtineantur, & ut in ſuis neceſſitatibus, ſi indigeat, deuotè ſubueniatur eidem. Quis autem hoc, uel iſtorum aliquid exhibebit hominibus diſplicentibus? Proinde non ſolum bonis, ſed etiam malis; non ſolum amicis, ſed etiam aduerſarijs; non ſolum domeſticis, ſed etiam extraneis; immò & omnibus exemplo Apoſtoli laborandum eſt Prædicatori propter Deum placere, alioquin parum proficiet apud eos, ad quos mittitur, ſi diſpliceat. Sicut ſecundũ Greg. parum apud Deum proficit, cum is, qui diſplicet, mittitur ad intercedendum. Porro ad huiuſmodi placentiam acquirēdam ualent multa. Primum eſt, ut caueatur ab offenſa cuiuslibet. Vnde 2. ad Cor. 10. cum dixiſſet Apoſtolus. Sine offenſione eſtote Iudæis, & Gentilibus, & eccleſiæ Dei; ſtatim ſubiungit, ſicut & ego per omnia omnibus placeo. Vnde Gloſ. Per omnia omnibus placere eſt ſine ſcandalo cuiuſquè agere. Scandalum uerò idem eſt, quod offenſa. Secundum eſt, ut aliorum utilitati opera impendatur. Vnde ibidem Apoſtolus, cum dixiſſet Per omnia omnibus placeo, ſubdit immediatè. Non quærens quod mihi utile, ſed quod multis. Gloſ. Per omnia omnibus placere eſt agere ad profectum

alio-

aliorum. Tertium eſt, vt pro quolibet libenter quod petit, fiat. Titum 2. ſuper illo verbo. Seruos dominis ſuis in omnibus placentes, non contradicentes, dicit Glo. hoc modo poterunt placere, ſi non murmurauerint, cum domini eis aliquid iuſſerint. Si autem faciunt ſine murmure, ſiuè libenter, quod mandat dominus; facit ſeruum placere ſuo maiori, cui tenetur, quis dubitet, quin hoc multò magis faciat quemlibet placere alij, cui minus tenetur? Quartum eſt; vt infirmitates aliorum patienter portētur. Ro. 15. Debemus imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere, non quod nobis placeat vendicare, ſed ꝙ fratri; Inde venit per hoc, quod valdè placet cuicumquè fratri, & proximo, cum infirmitas ſua patienter portatur. Quintum eſt, cum quis aliorum moribus ſe conformat. Naturale eſt enim, vt complaceat ſibi quilibet in ſuo ſimili, propter quod dicitur Prouerb. 3. Pater in filio complacet ſibi, quaſi in ſua imagine. Et ideo non eſt mirum, ſi Paulus placebat omnibus, qui omnia omnibus factus ſe omnibus conformabat. Sextum eſt, vt nihil per potentiam, ſeù duritiam, ſed per rationem, vel benignitatem apud omnes agatur. Et ideo in vita Clementis dicitur de eo, quòd ita morum ornamento pollebat, quod Iudæis, & Gentilibus, & Chriſtianis placebat: Et ſubditur ratio in hunc modum. Diligebant eum Gentiles: quia non execrando, ſed rationem reddendo oſtendebat ex libris eorum, vnde nati eſſent, & qualiter defeciſſent. Iudæorum verò gratia vtebatur, ex eo quòd legem eorum ſacratiſſimam memorabat, primumquè eos locum habituros, ſi ſuæ legis ſacramenta ſeruarent. A Chriſtianis verò diligebatur: quia ſingularum regionum inopes ſcriptos habebat no-

Digitized by Google

minatim,& eis prouidebat. Ex quibus patet,quòd ratio, & benignitas eum placere omnibus faciebat. Cum igitur hæc valeant ad huiuſmodi placentiam acquirendam, quæ neceſſaria eſt Prædicatori: debet Prædicator ſapiens dare operam ad huiuſmodi exercenda. Quod ſi fortè faciens,quod in ſe eſt,non placet aliquibus,iam eſt illorum vitium,non ſuum. Dauid enim quamuis dicatur aſpectu deſiderabilis, & eſſet acceptus in conſpectu regis Achis, tamen ſatrapis non placebat propter eorum inuidiam, ſicut dicitur 1. Regum 29.

Cap. LXXII.

QVando proceditis, ſimul ambulate. cum veneritis, quò itis, ſimul ſtate.

¶ Quoniam multum decet viros religioſos & ſanctos honeſtè ambulare ad eos, qui foris ſunt, ſicut dicitur 1.Theſ.4. Ideo hic ponitur mandatum circa honeſtatē,quæ prouenit ex ſocietate in ambulando.

¶ Et nota, quòd quamuis ire cum ſocio pertineat ad religioſi honeſtatem cuiuſlibet, tamen ſpecialiter pertinet hoc ad diſcipulos Domini, propter negotium diſcurrentes per mundum. Hinc eſt, quòd Dominus miſit in Ægyptum pro ſuis negotijs Moyſen non ſolum, ſed aſſociauit eidem Aaron Exod.4. Venerunt ſimul Moyſes, & Aaron, & congregauerunt cunctos ſeniores filiorum Iſrael; & poſt frequenter dicitur,ꝙ in ſimul intrabāt ad Pharaonem, & in ſimul loquebantur, & in ſimul reſpondebant eidem.Hinc eſt etiam,quod Chriſtus diſcipulos miſit binos,& binos:.ſicut dicitur Luc.11. Hinc eſt iterum,ꝙ ſpiritus ſanctus Paulum,vel Barnabam,quātumcumquè eſſent ſufficientes, ſolos non aſſumpſit
ad

Digitized by Google

ad opus ſuum, ſed ſimul aſſociatos. Segregate, inquit, (ſcilicet ſpiritus ſanctus) Paulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſit eos. Act. 13. Numquid iterum Collegium Apoſtolorum, quod erat in Hieruſalem, cum audiſſet, quia recepit Samaria verbum Dei, miſit ſolum Petrum, vel ſolum Iohannem, quorum vterquè vir tantus fuit? Non vtiquè ſeorſum, ſed ſimul miſerunt, inquit, Petrum & Iohannem. Act. 8. Item nunquid reſeruatur ſolus Enoch, aut ſolus Helias ad veniendum in fine mundi contra Antichriſtum, & ad ſubueniendum electis? conſtat quod non, ſed in ſimul veniēt: ſicut patet Apoc. 11. Item Ioſue non vnum ſolum, ſed duos exploratores miſit ad terram aduerſariorum. Ioſuę 2. Item nunquid Tobias mittere uoluit filium ſuum ſine ſocio ad terram longinquam pro pecunia rehabenda? Nonnè, Deo ordinante, ipſi datus eſt angelus in ſocium in ſpecie viri. Tob. 5. Proinde quantumcumquè ſint viri ſpirituales, vel etiam ſapientes, numq̃ debent ſoli ambulare, vel ſoli ſtare, vbicumquè declinent. In cuius figuram in tabernaculo non erat vnus ſolus cherubim, ſed duo verſis vultibus ſe reſpicientes Exod. 15. Ad ſciendum autem quantum conferat huiuſmodi ſocietas ad honeſtatem, notandum, ꝙ diabolus citius inuadit, vel procurat inuadi ad tentandum de re inhoneſta ſolum, quàm aſſociatum; ſicut latro citius inuadit peregrinum ſolum, quàm cum ſocio exiſtentem. Gen 39. Accidit autem, vt quadam die intraret Ioſeph domum, & operis quippiam abſquè arbitris faceret, & illa ſcilicet vxor Phutipharis, apprehenſa lacinia veſtimenti eius, diceret, dormi mecum. Nunquid meretrix illa laqueus diaboli impetiſſet eum de turpitudine, ſi ſecum habuiſſet ſocium? arbitror quod non. Item

Digitized by Google

cum eſt aliquis ſolus, facilius conſentit turpi tentationi: quia multa ſunt turpia, quæ non dimittunt homines propter Deum, quæ propter homines dimittunt. Vnde Eccleſ.23. Dixit fornicarius; Quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me: quem vereor? & ideo facilius conſentit in peccatum. Vnde de quodã monacho dicitur, quòd cum manſiſſet ſexaginta annis in clauſtro virgo, & innocens, vltimo anno miſſus ſolus pro negotijs abbatiæ incurrit in tentationem, & conſentiens amiſit virginitatem, & eodem anno mortuus eſt. Item ſi contingat aliquem cadere in peccato, & habeat ſocium, qui hoc aduertat, feſtinat ſocius ad eius eleuationem, ſi autem neſciat, nihilominus inſpirante Deo ipſe actor interdum recurrit, & confitendo eius auxilio nititur reſurgere; quòd ſi ſolus fuerit; nec habeat ad quem recurrat, vel qui ei manum porrigat, diutius moratur in peccato, ſicut qui cadit in luto, nec habet adiutorem. Et ideo dicitur. Eccleſ. 4. veh ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem. Cum igitur, ſicut patet ex his, ſocietas proſit ad hoc, ne tam citò tentetur quis de aliqua inhoneſtate, vel tentatus non ita facilè conſentiat, vel cadens citius reſurgat: conſtat, quòd multum valet ſocietas quãtum ad illam partem honeſtatis, quæ eſt declinare à malo. Item bonorum ſociorum eſt ſeinuicem incitare ad bonum, ſicut peregrini ſolent ſe incitare in via, vel mane ad ſurgendum, vel ad fortiter ambulandum, & ſimilia. Exemplum Auguſtini, qui lecta uita ſancti Antonij dixit ſocio ſuo Alipio. Quid patimur? quid hoc eſt? Surgunt indocti, & cœlum rapiunt; & nos cum doctrinis ſine corde, ecce vbi verſamur in carne, & ſanguine. Et paſtores dicunt ad inuicem. Luc.2.

Tran-

Digitized by Google

Tranſeamus vſquè Bethleem, & uideamus hoc uerbum, quod factum eſt. Item cum omnis homo habeat defectus, ubi ſunt duo ſocij; ſupplet frequenter unus defectum alterius. Sicut Aaron defectum Moyſis in loquendo, & ipſe Moyſes pro eo apud Deum. Vnde Exod. 4. dicit Dominus Moyſi. Ipſe loquatur pro te ad populum, & erit os tuum; tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent; & ſic in multis alijs inuicem ſe iuuabant. Item Dominus non ſolum eſt in domo, ubi duo, uel tres ſunt congregati in nomine eius, ſed etiam in uia in ſimul ambulantibus ſe adiungit Luc. 24. Et ecce duo ex illis ibant ipſa die &c. Et poſt. Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis. Quis autem dubitet, quin Dominus ſit cum illis, quibus eſt in adiutoriũ omnis boni? Patet ex his, quòd ſocietas ualet ad incitationem in bonum, ad complementum boni per alterius ſuppletionem, ad habendum adiutorium diuinum in bonum, quæ omnia ualent ad partem illius honeſtatis, quæ in bono faciendo conſiſtit. Verum diſcipulos Domini diſcurrentes per mũdum non ſolum decet honeſtas ſecundum duas differentias prædictas, ſed decent eos alia quędam pertinentia ad honeſtatem: quia ipſa addit ſupra iuſtitiam, & eſt unum, ſcilicet claritas opinionis, quæ multum facit ad pulchritudinem honeſtatis. Sapientiæ 4. O quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate, ideſt cum clarè, & liquidè conſtat de caſtitate, ita quòd nulla ſiniſtra ſuſpitione offuſcatur, ad hoc autem multum ualet ſocietas; citius enim oritur ſiniſtra ſuſpitio contra ambulantem, uel manentem ſolitariè, quàm contra ſociatum, & ideo dicit ſanctus Bern. ad Eugenium. Bonos contubernales

nales habeas, qui vitæ, & honeſtatis tuæ cuſtodes ſint, & teſtes. Aliud eſt ſtatus dignus honore: vnde Dominus conqueritur de Iudæis Ioan. 8. quòd ipſum miſſum à patre nō honorabant: Et vos inquit inhonoraſtis me. Maiori autem honore videtur dignus, qui vadit aſſociatus, ſicut conſueuerunt ire perſonæ honorabiles, quàm qui ſolus vadit, ſicut conſueuerunt ire contemptibiles. Aliud eſt ratio credendi. Qui enim uadit ad negotia Domini, ſi nō creditur ei, adhibeat teſtem ſocium ſuum. Eſt igitur talibus neceſſarium, ut habeant per quod credatur ei, hoc autem eſt ſocietas, quia in ore duorum, uel trium teſtium ſtat omne uerbum, Matth. 18. Cum igitur ſocietas famulos Dei faciat claræ famæ, & ponat in ſtatu digno honore, & faciat eis credi, quæ omnia ſunt eis ualdè neceſſaria, cum alijs ſupradictis, dicitur eis (quando proceditis, ſimul ambulate, cum ueneritis, quò itis, ſimul ſtate.) Et debent profeſſores regulæ Auguſt. cauere, ne in uia, uel hoſpitijs ſe qualicumquè occaſione diuidant, etiam propter fructum animarum, niſi propter neceſſitatem ineuitabilem: quia melius eſt eis aliorum utilitatem negligere, quàm cum damno proprio mādatum ſuæ profeſſionis præterire.

Cap. LXXIII.

IN inceſſu, ſtatu, habitu, & in omnibus motibus veſtris nihil fiat, quòd cuiuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem.

§ Quædam eſt honeſtas, quæ ſurgit de re extrinſeca, & irrationabili, ut eſt habitus, & eſt magna: Quædam quæ ſurgit ex re intrinſeca, ſed rationabili, ut eſt ſocietas, & eſt hæc maior: Quædam quæ

oritur

oritur ex re intrinſeca, & ratione annexa, vt diſciplina in actibus, & hæc eſt maxima. Traditis ergo mandatis circa duo prima, ordinatè tradit hic mandatum tertium. Et primò in generali, Secundò in particulari: ibi (oculi veſtri &c.) ¶ Et notandum, quòd ſecundum Hugonem de ſancto Victore. Diſciplina eſt conſeruatio honeſtatis, cui parum eſt malum non facere: ſed ſtudet etiam in his, quæ agit per omnia irreprehenſibilis apparere. Et ideo tradit hic mandatum continens duo, ſcilicet quid circa hoc cauendum: vbi dicit. (In inceſſu) & quid agendum vbi dicit. (ſed quod veſtram deceat ſanctitatem) Et quia aliquando in ambulando; aliquando in quieſcendo, aliquando circa habitum exteriorem, aliquando circa geſtus, ſiue motus corporis extrinſecos talia fiunt a quibuſdam, quæ oculos multorum offendunt, ponit mandatum circa hæc quattuor, vt ſic diſciplinatè ſe habeat ſeruus Dei in his omnibus, & irreprehenſibiliter, vt nullus in aliquo iſtorum quattuor offendat cuiuſquam aſpectum, ſcilicet in inceſſu, ſtatu, habitu, & in omnibus motibus noſtris, hoc eſt geſtibus &c. ¶ Notandum vero, quod in inceſſu ſolet reprehenſibilia reperiri. Sunt enim quidam, qui nimis feſtinè incedunt, intantum vt interdum præcipitent ſemetipſos. Iſti ſunt ſimiles illi Iehu ſanguinario, de quo dicitur 4. Regum 9 præceps enim graditur. Hoc autem non eſt ſine offenſa videntium. Prouer. 19. Qui feſtinus eſt, pedibus offendit, non ſolum interdum cadendo, ſed oculos intuentiũ, maximè ſi religioſus ſit præceps offendendo. Alij ita lentè, & pedetentim incedunt, ſicut ſolent incedere, qui numerant pedes. Quid aũt mirum, ſi hoc eſt in viro reprehenſibile; cum ẽt in mulieribus delicatis filia-

bus

bus Sion hoc Dominus reprehēdebat dicens Eſa.3. Et pedibus ſuis compoſito gradu incedebant, quod dicitur in reprehenſionem earum. Item in oppoſitum Ezech.1. De ſanctis animalibus dicitur, Planta pedis eorum, quaſi planta pedis vituli. Bos enim multum lentè incedit, ſed vitulus non lentè, ſed tamen non multum currit: quia iſte debet eſſe modus in viro ſancto, vt nec nimis citò, nec nimis lentè incedat, ſed modo mediocri, quod eſt maturitas. ſicut tangitur in Glo. ſuper iſtum locum. Alij ſunt, qui ita incautè incedunt ſine præuidentia, quòd modò offendunt ad lapidem, modò ponunt pedem in luto, modò impingunt in alios, modò corruunt in via, modò non tenent viam bonam, & hoc eſt ambulare ſecundum modum cæcorũ. Sophoniæ 1. Ambulabunt, vt cœci. Contra quos dicitur. Prouer.4. Palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. Ad hoc enim dati ſunt ſpecialiter oculi, vt dirigant greſſus. Alij ſunt, qui incedunt collo extento, vt filiæ Sion; ceruice erecta, vt cerui; pectore prominente, vt gallus; cum commotione ſcapularum, & brachiorum ventilatione, quaſi remigantes; cum cubitorum ambulatione ſe per ventrem tenendo, vt domicelli, & alios irreuerenter præcedendo; quæ omnia ſunt ſuperbiæ ſigna, & valdè dedecent virũ religioſum. Ideo dicit Apoſtolus, ad Ephe.4. in contrarium. Obſecro vos, vt ambuletis cum omni humilitate. Alij ſunt, qui incedendo ſemper videntur triſtes, neminem ſalutantes, nemini affabiles ſe oſtendentes, nunquàm ſolatium aliquod facientes, nullum in aliquo verbis bonis ædificantes; ſed quaſi in amaro ſilentio tota die pergentes. Super quo ſeipſum Dauid reprehendit dicens. Quare triſtis incedo? contra quos dicitur Actuum. 8. de Eunucho baptizato.

zato. Ibat per viam ſuam gaudens. Si autem filij Iſrael ibant in Hieruſalem gaudentes, iuxta illud. In domum Domini lætantes ibimus; quantum gaudendum eſt omni ſeruo Dei, in omni via ſua, cum ſit ei via ad cœlum. Alij ſunt, qui cum deberent in via ſe in pſalmis, vel orationibus dicēdis, vel in ſacris meditationibus, vel collocutionibus vtilibus occupare, effundunt ſe in leuitatibus, & non ſine offenſa intuentium. Accidit, quòd cum quidam religioſus prædicaſſet laudabiliter in quadam parochia, & facto prandio recedens cum eſſet iuxta villam, incepit ſe leuitatibus dare cum ſocio, ſicut fit interdum ab aliquibus, cum modò percutiunt ſocium, modò faciunt eum cadere, modò extrahaunt ei caputium, & ſimilia. Sequebatur autem eos quædam vetula, quæ fuerat in ſermone, & hoc non aduertebant, quæ cœpit dicere multotiens. Domine vos non ille eſtis, qui prædicauit. Cum autem audirent vocem, reſpicientes viderunt vetulam: & quæſierunt, quid dixiſſet. At illa dixit ei, qui prædicauerat, Domine ego dixi vobis, quod non eſtis vos ille, qui hodie prædicauit? At ille, & quare hoc dixiſti; cum ego ſim verè ille, qui prædicaui? At illa, Domine nos habemus quendam ſacerdotem iuuenem, qui valdè benè cantat miſſam; ſed interdum illa die, qua celebrauit, diſcurrit pèr domos, & cum inuenerit iuuenculas, ponit manum in ſinu earum, & palpat eas, & cum dicitur ei. Quid eſt hoc? quod facitis, nonne celebraſtis hodie? Reſpondet, & dicit. Ego non ſum ille, qui celebraui: ſed ego ſum, quidam iuuenis, & ludo. Ideo Domine dixi, quòd vos non eſtis ille, qui prædicauit, exemplo ſacerdotis noſtri; valdè enim aliter vos habetis in inhoneſtis ludis, quàm hodie in ſermone.

mone. Quanta confuſio fuerit in ſuo religioſo ſuper hoc; & quantum ſcandalum vetulæ; qui legit, intelligat, & caueat à ſimilibus ſaltem exemplo mulieris illius, quæ dicit Thobiæ 3, Numquam cum ludentibus me miſcuij nequè cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui. Sunt alij tam mobiles, vt conſiſtere ſecum non valeant: ſed nunc ibi, nunc alibi ſubitò comparent, ſemper diſcurrentes, nunquam quieſcentes. Iſti ſunt ſimiles illi, de quo dicitur Hiere. 14. Qui dilexit mouere pedes ſuos, & non quieuit, & Domino non placuit. Et hos vocat beatus Benedictus gyrouagos, contra quos dixit Dominus Apoſtolis, vt quieſcerent, ſaltem quouſquè abundantiã ſpiritus ſancti haberent, qui eos exterius indueret. Sedete, inquit, in ciuitate quouſq; induamini virtute ex alto, Lucæ vltimo. Sunt alij, qui vadunt non ſolum leuiter, ſed inutiliter, nil boni facientes temporalis, vel ſpiritualis in tota via, contra quos dicitur Apoſtolis. Eatis; & fructum afferatis. Sunt alij, qui non ſolum infructuosè, ſed & damnosè facientes interdum vias nouas, frangentes ſepes, conculcantes ſata, & ſimilia quædam cum damno pauperum, & ſcandalo plurimorum, contra quos dicunt filij Iſrael Regi Edom, Numeri 20. Non ibimus per agros, nec per vineas, nec bibem⁹ aquas de puteis tuis; ſed gradiemur publica via, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes. Cum igitur hæc prædicta multorum intuentium oculos ſoleant offendere: curandum eſt non modicum ſeruis Dei, & illis præcipuè, qui multum habent diſcurrere, & ſpectaculum facti ſunt mundo, & hominibus, vt ſint dies clara, & illuminata doctrina apud omnes, ita vt omnia notent, quòd ſic honeſtè ambulent, quaſi in die, & tam diſciplinatè,

natè,

Digitized by Google

natè, quod in incedendo non appareant notabiles, vel in nimia feſtinãtia, vel in nimia tarditate, vel in improuidentia, vel in aliqua ſuperbia, vel in inconuenienti triſtitia, vel leuitate diſſoluta, vel in facilitate diſcurrendi, vel in diſcurſu infructuoſo, vel quod grauius eſt damnoſo.

Cap. LXXIV.

CIrca ſtatum ſciendum eſt, quòd non accipitur ſtatus ſolum, prout dicitur à ſtando, ſecundũ quod dicitur aliquis erectus ſtare; ſed prout opponitur motui ambulandi, ſecũdum quod dicitur ſtare, quicumquè non mouetur eundo: circa vero ſtatum ſic acceptum, multa ſunt reprehenſibilia. Vnũ eſt, cum quis non poteſt ſecum ſtare, ſed ſemper cum alijs. Quia ſecundum Senecam ſignum eſt bonæ mentis ſecum conſiſtere. Et idem dicit. Quotiens inter homines fui, minus homo redij. Ideo dicitur Exo. 16. Vnuſquiſquè maneat apud ſe. Aliud eſt cum quis, etiam ſi conſiſtat ſecum, tamen ſtat otioſus ab actione. Matthæi. 20. Quid hic ſtatis tota die otioſi? Ideo dicitur de beato Gregorio, quòd quamuis infirmaretur grauiter propter abſtinentiam, & orationes; tamen aut ſemper orabat, aut legebat, aut ſcribebat, aut dictabat: quòd etiam de multis alijs ſanctis reperitur. Aliud eſt, cum quis vacat ab exterioribus actionibus; quia non ſemper poteſt illis aliquis occupari; & tamen non exercetur interius mens eius, contemplationibus. Ad hoc enim in Sabbatho vacabatur ab operibus corporalibus, vt liberius mens poſſet contemplationi diuinæ intendere. Vnde. Pſal. Vacate, & videte. Proinde vir ſanctus quieſcens, & non occupatus exte-

exterius, debet contemplationi intendere, vel ſpeculationi, ſicut ſpeculator quieſcens in ſpecula, qui modò ante, modò retro, modò ſupra, modò a dextris, modò a ſiniſtris ſubtiliter dirigit ſuum intuitum. Eſaiæ. 21. Super ſpecula Domini ego ſum ſtãs. Et benè dicit, Domini; quia ad ea, quæ Dei ſunt, & non ad alia debet eſſe contemplatio viri ſancti. Reprehenſibile ergo eſt in viro ſancto quieſcente, vel cum ſecum ſtare non poteſt, vel cum ſtans ſecum eſt obioſus ab opere, vel ceſſans ab ópere ſpeculationi non vacat, vt modò ſupra cœleſtia, modò infra infernalia, modò ante futura, modò retro præterita, modò a dextris proſpera, modò a ſiniſtris aduerſa contempletur. Porro in commorando cum alijs ſunt multi reprehenſibiles. Sunt enim quidam, qui nimis libenter commorantur inter mulieres, quòd eſt non ſine nota, & offenſa videntium. Legitur, quòd cum quidam iuuenis coram Pytagora diceret ſe libentius inter mulieres, quàm inter Philoſophos conuerſari; dixit Pytagoras. Et ſues libentius in luto, quã in aqua pura verſantur, Item Zacha. 11. Familiæ domus Dauid ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum, familiæ dòmus Nathan ſeorſam, & mulieres eorum ſeorſum; familiæ domus Leui ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum; omnes reliquæ familiæ ſeorſum, & mulieres eorũ ſeorſum. Item dicitur, quod propter hoc Ioſeph, & Maria amiſerunt puerum Ieſum; quia erat conſuetudo, quòd viri, & mulieres ibant ſeorſum, & credebant vterquè, quòd eſſet tanquàm puer in ſocietate alterius. Si ergo philoſophi ſic deteſtantur conuerſationem mulierum; Si Iudæi tantam diſtinctionem inter hos faciebant; Si etiam parentes

Domini

Domini Ieſu ipſum propter hoc neglexerant: quantum cauendum eſt viro ſancto, & propter periculũ, & propter famam, ne libens commoretur inter mulieres. Ideo dicitur Eccleſ. 42. cap. In medio mulierum noli commorari. Sunt alij, qui libentius morantur inter leues, quàm inter bonos contra doctrinam Senecæ dicentis. Inter illos commorare, qui te meliorem facturi ſunt. Eccleſ. 36. Cum viro ſancto aſſiduus eſto. Sunt alij, qui libentius morantur inter magnates, quàm inter conſimiles, contra quos Eccleſ. 13. dicitur. Aduocatus à potente diſcede, ſi autem aduocato eſt diſcedendum, quantò magis cauendum eſt bono viro, ne ſe ei iungat? Non autem ſic de conſimilibus. Eccleſ. 27. Volatilia ad ſibi ſimilia conuertuntur ſcilicet ad morandum. Nonnè columba libentius moratur cum columba, quàm cum magnis aquilis, vel vulturibus? Patet ergò, quòd vir diſciplinatus, cum ei commorandum eſt inter alios, libentius ſtare debet inter viros, quàm mulieres, & inter bonos, libentius inter conſimiles, quàm inter magnates.

¶ Item quantum ad loca ſunt quædam reprehenſibilia circa ſtantes, ſunt enim quidam, qui libẽtius ſtant in locis publicis, q̃ abſconſis ſimiles hypocritis, de quibus dicitur Matt. 6. Amant in angulis platearum ſtantes orare, contra quos dicitur Hebr. 11. In ſpeluncis, & cauernis terræ. Vnde & de Saule dicitur, ꝙ cum bonis fuit ante regni receptionem. 1. Reg. 10. Ecce abſconditus eſt domi. Alij verò ſunt, qui nimis libenter ſtant in locis periculoſis, vt ſunt locutoria, in quibus in lingua peccatur; Spectula, in quibus peccatur in viſu; Diuerſoria hoſpitiorũ, & infirmariarum, in quibus & in gula, & in multis alijs peccatur, contra quos dicitur de Dauid 1. Reg.

24. ꝙ habitabat in locis tutiſſimis Engaddi, quia vir ſanctus in locis, quæ magis ſecura ſunt à peccato, libentius debet ſtare. Sunt igitur alij, quibus videtur graue ſtare in eccleſia, & in huiuſmodi locis ſanctis, quod procurante diabolo non eſt dubium fieri, qui huiuſmodi loca horret, contra quos dicitur Iohan. 19. Stabat iuxta crucem Maria mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalenę. Item eodem 20. Maria ſtabat ad monumentum. Dicitur etiam de quodam ſancto ſacerdote, qui cum non haberet aliquid facere, ſtabat ſemper in eccleſia in choro, interrogatus verò, quare hoc faceret, dixit, quod faciebat ſocietatem Domino ſuo intelligens de Euchariſtia, quæ erat ſuper altare. Et hoc eſt, quod dicitur Lucæ 2. in commendationem Annæ propheti ſſæ, quòd non diſcedebat de templo, ieiunijs, & orationibus, vel obſecrationibus ſeruiens Deo nocte, ac die. Pertinet ergo ad virum ſanctum libentius morari in abſconſo, quàm in publico, libentius in loco ſecuro, quàm periculoſo, libentius in locis ſanctis, quàm in communibus. Et ſic patet, quòd ſunt tria reprehenſibilia circa ſtatum ex parte ſolitudinis: tria ex parte ſocietatis: tria ex parte loci: à quibus cauendum eſt propter diſciplinam ſeruandam in ſtando.

Cap. LXXV.

Circa hoc verò, quod ſubiungitur (& habitu.) Poſſet alicui videri, quòd idem ſit, quod hic dicitur de habitu, cum illo quod ſupra dictum eſt (Non ſit notabilis habitus veſter) Ad quod dici poteſt, quod habitus duplici ex cauſa poteſt eſſe reprehenſibilis, vel ex ſui natura, cum eſt nimis pretioſus,

ſus, vel mollis, & huiuſmodi, vel ex actu humano, videlicet cum aliquid fit in ipſo, vel ab artifice, vel à deferente, quod eſt reprehenſibile. Ad primum pertinet, quod ſupra dictum eſt: Ad ſecundum, quod hic dicitur, vnde ibi dicitur. (Non ſit notabilis habitus veſter) quaſi dicat de ſe. Hic autem dicitur: Nihil fiat, ſcilicet ab aliquo. Vnde ſicut dictum eſt, illud pertinet ad honeſtatem illam, quæ ſurgit ab extrinſeco, iſtud verò ad illam, quæ ſurgit ex actu intrinſeco. Vt igitur nihil fiat in habitu, quod non prætendat diſciplinam, prouidendum eſt ſeruo Dei, quòd veſtis ſua non ſit nimis longa, vel breuis, nimis lata, vel nimis ſtricta, nimis ſciſſa, vel nimis clauſa, nimis formata, vel nimis informis, nimis defluens, vel nimis ſuccincta, nimis compoſita, vel nimis turpiter poſita, nimis nitida, vel nimis ſordida, nimis laniata, vel nimis repetiata, nimis aptata, vel nimis ineptè relicta, nimis diſſuta, vel nimis curioſè conſuta. Quia verò ad habitum pertinent omnia, quæ exterius deferuntur, cauendum eſt etiam idem circa panniculos, ſotulares, corrigias, cingulos, tabulas, burſulas, ſellas, ſigilla, manubria, & ſimilia, ne aliquid fiat in iſtis, quod ex pretio, vel ſuperfluitate, vel curioſitate, vel ſæcularitate aliqua, vel alio modò quocumquè poſſit reprehenſibile iudicari. Hæc enim viri ſancti multum in religioſis ſolent deteſtari. Vnde Hugo de ſancto Victore in libello de diſciplina, poſt ſingularem nominationem multorum talium exceſſum dicit ſic. Tædet me nominare omnia, in quibus ſtulti, & vecordes mulieribus ſtudia ſua auferunt, & penè cum habitu ſexum mutauerunt. Sunt enim mille modi, quibus vaniſſimi de ſe ſpectaculum hominibus præbent in habitu. Sed hæc

omnia debet ſeruus Dei deſpicere, cum videat nullos niſi irriſione dignos talibus deſeruire; hęc enim omnia veræ religioni contraria ſunt, & qui his ſtudium adhibent, hominibus magis viles & contemptibiles fiunt, qui verò hæc deſpiciunt coram Deo, & hominibus chariores, & honorabiliores fiunt, & ſunt.

Cap. LXXVI.

CIrca illud quod dicitur de motibus ſciendum, quòd non accipitur hic motus, prout contrariatur quieti, ſed prout dicitur actus alicuius membri, vel plurium, qui quandoquè vocatur geſtus. Eſt autem geſtus ſecundum Hugonem modus, & figuratio membrorum corporis ad omnem agendi, vel ſe habendi modum, & ideo conuenit viro ſancto, quòd videat attentè, qualiter in omni motu membrorum, & in omni modo ſe habendi appareat diſciplinatus. Porro diſciplina in motibus membrorum conſiſtit in hoc, vt vnum membrum alterius officium non accipiat, vt vnumquodquè decenter exerceat actum ſuum, contra quod dicitur Prouerb. 6. de apoſtata, cuius mens auerſa eſt à Deo: Graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Vnde Hugo de hac materia ſic dicit. Sunt quidam, qui ſine buccis patentibus auſcultare neſciunt, & quaſi ad cibum, ita palatum ad verba aperiunt. Sunt alij, qui in agendo, vel audiendo quaſi canes ſitientes linguam prætendunt, & ad ſingulas actiones labia, velut molam contorquendo, circunducunt. Alij loquentes digitum extendunt, ſupercilia erigunt, & oculos in orbem rotantes cuiuſdam intrinſecus magnificentiæ conatus oſtendunt,

dunt, caput iactant, comam excutiunt, veſtimenta coaptando componunt, & latera quaſi cubitando, pedeſquè oſtendendo ridiculoſam formam ſuæ reſponſionis faciunt. Alij alteram tantum aurium voci apponunt, quaſi ambę non fuerint factæ ad audiendum. Alij interdum ad videndum alterum tantum oculorum aperiunt. Alij maiori ridiculo cum medietate oris loquuntur. Sunt præterea mille laruæ, mille corrugationes narium, mille contorſiones labiorum, quæ decorem diſciplinæ deturpant, & faciei pulchritudinem, quæ eſt ſpeculum diſciplinæ, cui tantò maior cuſtodia eſt adhibenda, quantò minus quod in ea peccatum fuerit, cęlari poteſt. vſquè huc de Hugone. Qualiter autem per diſciplinam caueant, quæ huiuſmodi ſunt, docet Bern. dicens. Diſciplina ceruicem ſummittit, deponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cohibet cachinnos, moderatur linguam, gulam fręnat, iram ſedat, format inceſſum. Licet autem viro diſciplinato cauendum ſit ab omnibus prædictis, tamen magis cauendum eſt ei à geſtibus riſorijs, qui ſcilicet incitant ad ridendum; vel turbatiuis, qui alios turbant; vel deriſorijs, per quos alij deridentur; vel ſimiaticis, per quos aliorum geſtus repræſentantur, ſicut ſimiæ faciunt; vel turpibus, vt ribaldi faciunt, vel ioculatorijs, vt faciunt hiſtriones. Hæc enim quantò maioris ſunt indecentiæ, tantò magis dedecent viros deditos honeſtati. Patet ex iam dictis, quid cauendum ſit in actibus membrorum. Sed quia geſtus vltra hoc ſe extendit ad modum habendi, ideo videndum eſt, qualiter vir diſciplinatus ſe debat habere omni tempore, omni loco, in omni ſtatu, & cum omnibus, & in quibuſdam actionibus ſuis alijs à prædictis. ¶ Sciendum igitur, quòd

aliter ſe debet habere in die; quia actiuè operibus pijs erga proximum inſiſtẽdum aliter in nocte; quia contemplatiuè Deo vacandum. Pſal. In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticũ eius. Aliter in ferijs; quia tunc eſt magis corporalibus neceſſitatibus intendendum. Exod.20. Sex diebus operaberis, quod intelligitur de pertinentibus ad corpus. Aliter in feſtis; quia tunc ſpiritualibus eſt omnino vacandum, eodem capitulo: Memento, vt diem ſabbathi ſanctifices, ideſt ipſum ſanctum habendo operibus ſanctitatis intendas. Aliter in tempore tribulationis, quia gaudenter. Luc.6. Gaudete in illa die ſcilicet tribulationis. Aliter in tempore proſperitatis, quia timoratè. Greg. Magis timenda eſt fortuna proſpera, quàm aduerſa. Item in tempore ſilentij ſe debet habere tacitè, Eccleſ.3. Tempus tacendi ſcilicet ſilentij. Item ſurgendum ſtrenuè. Eccleſ. 32. Hora ſurgendi non te trices, ideſt pigrè te habeas, ſicut illa hora mulieres ſe tricantes. Item tempore ieiunij lętè. Matth.6. Cum ieiunatis, nõ eritis ſicut Hyprocritæ triſtes, & ſi de alijs varijs modis ſecundum exigentiam temporum diuerſorum, & ſecundum congruentiam temporis diuerſimodè ſe debet habere. Eccleſ. 3. Omnia tempus habent ſuum, ideſt diſtinctum.

¶ Quantum ad locum verò notandum, ꝙ in religione ſunt diuerſa loca, quidam locus orationis, vt Oratorium: quidam diſciplinæ, vt Capitulum: quidam doctrinæ, vt ſcholæ, & locus ſermonum: quidã ſtudij, vt cella: quidam neceſſitatis humanæ, vt refectorium, infirmitorium, hoſpitium, cameræ, & aliæ officinæ. Quædam ad diuerſarum neceſſitatum officia deputata; quædam ad recreationis ſolatia pertinentia, vt locutorium, pratellum, & hortus, in

qui-

Digitized by Google

quibus omnibus vir ſanctus in modo ſe habēdi debet oſtendere diſciplinam. In Oratorio ſiquidem exiſtens ſe debet habere maturè. Greg. Abuſio clauſtri vna eſt diſſolutio in choro. Iuxta altare reuerenter. Idem. Alia abuſio irreuerentia iuxta altare. Iuxta reliquias timoratè. Leu.26. Pauete ad ſanctuarium meum. In capitulo ſtans in loco iudicij corrigēdus debet ſe habere, ſicut Dominus ante Pilatum præſidem: de quo Bern. Stabat Ieſus ante præſidem demiſſis aſpectibus, vultu hilari, rarus ad verba; paratus ad opprobria, paratus ad verbera. In ſcholis, & loco ſermonis attentè: Pſal. Attendite popule meus legem meam, hoc eſt attentè audite. In cella vtiliter, vacando ſcilicet vtilibus. Hier.7. Bona facite ſtudia veſtra, ideſt vtilia. In refectione, in menſa, & in omni comeſtione, ſic religioſè, vt ſecundum doctrinam Hugonis linguam à loquendo reſtringat, oculos non circumducat, ſed omnia mēbra cum omni modeſtia contineat; ſuper eſcam ſe non effundat; ſic mundè comedat, ꝙ cæteris abhominationem, vel diſplicentiam in aliquo non faciat. In dormitorio ſic quietè, vt alios nō inquietet. Cum enim ſeruire Deo regnare ſit: quotquot ſunt eius ſerui, ſeruiūt ei die, ac nocte. Dicitur autem 1.Reg. 23. Tu quis es, qui inquietas regem ſcilicet Saul dormientem? Si autem hoc aſcriptum eſt audaciç: quantò magis ſunt reprehenſibiles, qui tot reges cœli quieſcentes inquietant. In infirmitorio non querulosè. Exemplum de Lazaro, qui plenus vlceribus, & iacens ad ianuam diuitis, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, ſed nemo ei dabat: tamen non legitur murmuraſſe. Lucæ 16. In hoſpitio lętè: vnde abbas Ioſeph in vitiſpatrum dixit. Reddenda ſunt, quæ ſunt Cęſaris

Cęſari: & quæ ſunt Dei Deo: Quando ergo eſt prę-ſentia fratrum, cum gaudio debemus eos ſuſcipere: quando autem ſoli ſumus, opus habemus lugere. Exemplum de Zacheo, qui lętus in hoſpitio gaudẽs ſuſcepit Dominum. Luc. 19. In cameris verecundè: & ideo fiunt in abſcondito: vel quia itur ad locum abſconditum pro neceſſitate ventris 1. Reg. 24. Ingreſſus eſt Saul, vt purgaret ventrem. Porro in alijs officinis neceſſitatum, ſic eſt diſciplina ſeruanda, quòd nunquam quis in eis compareat, niſi pro iuſta neceſſitate, ne ſit ſimilis mulieribus illis, de quibus dicitur 1. Tim. 5. Curioſæ diſcunt circumire domus non ſolum curioſè, ſed etiam verboſè loquentes, quæ non oportet. In locutorio verò debet ſic ſe habere, quod non otioſa, vel peiora, ſed vera loquatur 1. Pet. 4. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei. In horto vero, vel prato ſic meditatiuè, quòd de inſpectis trahat aliquam ædificationem exemplo Domini dicentis Matth. 6. Conſideratę lilia agri, quomodo creſcunt &c. Et iterum Luc. 21. Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quia prope eſt ęſtas: ita & vos, cum videritis hęc fieri, ſcitote, quoniam prope eſt regnũ Dei. Secundum igitur diuerſitatem locorum prædictam, & alia quędam loca, diuerſi ſunt modi ſe habendi pertinentes ad diſciplinam. Porro quantum ad ſtatum, ſciendum quòd in ſtatu pręlati ſe debet habere vir bonus ſollicitè. Rom. 12. qui præeſt in ſollicitudine. In ſtatu ſubditi ſubiectiuè. Hebr. 2. Subiacete præpoſitis veſtris, quod eſt, quando non erigitur ſubiectus in pręlatum. In ſtatu ſanitatis laborioſè. Matth. 18. Dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis. In ſtatu infirmitatis conſolatoriè. Tob. 5. Forti animo eſto; dixit angelus ad To-

biam

biam infirmum; quod eſt contra illos, qui in infirmitate nimis deijciuntur. Item in ſtatu iunioris, vt ſunt Nouitij, quaſi ignoranter. Eccleſ. 32. Adoleſcens loquere in tua cauſa vix, cum neceſſe fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens, ſimul & quærens, & loqui in medio magnatorum non præſumas, & vbi ſunt ſenes, non multum loquaris. Omnia quidem hæc ſunt ignorantiæ ſigna. In ſtatu ſenioris ſapienter, vtilitati ſcilicet communi vacando 1. Mach. 14. Senes de bonis terræ tractabunt, quod pertinet ad ſapientes. In ſtatu ſublimi humiliter. Eccleſ. 4. Quantò maior es, in omnibus te humilia. In ſtatu inferiori conſtanter, vt ſcilicet tali ſtatu contentus non aſpiret ad ſublimiorem 1. Cor. 7. Seruus vocatus es, non ſit tibi curæ, ſed, ſi potes liber fieri, magis vtere. Si autem hoc in ſtatu ſeruitutis eſt ſeruandum, qui eſt viliſſimus ſtatus inter infirmos, quantò magis in alijs? Huius autem glo. reddit rationem dicens. Quia quantò quis deſpectior eſt in hoc ſæculo propter Deum, tantò magis exaltabitur in futuro. Sic & in alijs multis diuerſis ſtatibus diuerſa competunt, in quibus vir diſciplinatus diuerſimodè ſe debet habere, ſicut & Chriſtus, inquantum Deus, inquantum homo inquantum rex, inquantum ſacerdos, inquantum Dominus, inquantum magiſter, inquantum iudicandus, inquantum iudex, aliter cum perſonis ſe habuit, & habebat.

¶ Notandum eſt iterum, quòd diuerſimodè ſe debet cum diuerſis habere Dei ſeruus; Ad prælatos obedienter Heb. 12. Obedite præpoſitis veſtris. Ad ſocios coæquales amabiliter. Ber. Socialiter, ut amare appetas, & amari. Ad minores paternè, eorum

ſcili-

ſcilicet ædificationi intendendo, ſicut Chriſtus docebat diſcipulos ſuos, & Tobias filium, & Apoſtolus, qui dicit 1. Cor. 3. Tanquàm paruulis in Chriſto lac dedi vobis. Cum officialibus tranquillè, non perturbando eos 1. Theſ. 5. propter opus illorum, pacem habete cum illis. Cum diſcolis pacificè. Pſal. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Cum viris ſanctis ſanctè. Pſal. Cũ ſancto ſanctus eris, ideſt ſanctè te habebis nihil coram eis faciens contrariũ ſanctitati. Item cum forinſecis ſapienter, quia neſcitur, quid intendant. Col. 4. In ſapientia ambulate ad eos, qui foris ſunt. Cum mulieribus pudicè 1. Tim. 5. Anus obſecra ut matres, iuuenculas ut ſorores in omni caſtitate uidelicet ut ſint cum eis, & inter eas uerba ſcilicet caſta, intuitus caſtus, geſtus caſti, ita quod in omnibus appareat pudicitia. Cum pauperibus affabiliter. Eccleſ. 4. Pauperum congregationi affabilem te facito. Cum diuitibus curialiter, ne ſcilicet exaſperentur, ſed quadam ſagaci curialitate attrahantur ad bonum. Nonnè curialiter ſe habuit Dominus ad Zachæum diuitem, inuitando ſeipſum ad comedendum cum eo? ſicut dicitur Luc. 19. Et comedendo cum publicanis, qui erant diuites & peccatores? ſicut dicitur Matth. 9. Cum domeſticis ſecundum carnem ſpiritualiter: ſicut Bern. qui nouem fratres ſuos attraxit ad ordinẽ ſuum, & ſicut Paulus qui dixit Rom. 9. Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, quod dixit ſecundum glo. ad exprimendum magnum deſiderium, ꝙ habebat de ſalute eorum, qui ſibi ſecundum carnem attinebant. Cum aduerſarijs patienter, ſicut oues inter lupos. Ro. 12. Non uoſmetipſos defendentes chariſſimi. Denique debet in conuerſatione

tione ſua bonum exemplum oſtendere omnibus. Ro.12. Prouidentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. In ſuis actibus ad omnes ſe manſuetè habere 2.Tim.2. Seruum Domini oportet mãſuetum eſſe ad omnes. Cum omnibus de eorum utilitate agere, ut omnes Deo lucri facere laboret. Eccleſ.37. Cum uiro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, & cum muliere de his, quæ æmulatur; cum timido de bello,& cũ negotiatore de traiectione, cum emptore de uenditione, cum liuido de gratijs agendis, cum impio de pietate, cum in honeſto de honeſtate, cum operario agrario de omni opere, cum operario annuali de conſuetudine anni, cum ſeruo pigro de multa operatione, & ſic de alijs ſecundum doctrinam Greg. in paſtorale dicentis, quòd aliter, & aliter ſunt docendi diuerſi. Et Paulus diuerſimodè inſtruebat diuerſos,ut ſeruos, Dominos,mulieres, & uiros, ſenes, & adoleſcentes, uirgines, & coniugatas, Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos, & alias diuerſitates hominum.

¶Poſtremò notandum, ꝙ ſunt actus quidam, quibus homo ſtat in ſe: Alij, quibus ordinatur ad Deũ: Alij, quibus habet agere cum proximo, in quibus omnibus eſt ſeruandus modus ſe habendi diſciplinatus. Primi ſunt ſtare, iacere, ſedere; ſtando autem debet oculos dimiſſos habere, exemplo publicani ſtantis à longe, in cuius laudem dicitur, ꝙ nec oculos audebat ad cœlum leuare Luc.18. Sedendo uero nõ debet tybias diuariare, ſeu pedes diuidere: ſicut tradunt antiqui religioſi in ſuis ſtatutis; cum hoc etiam in meretrice reprehendatur Ezech.16. Diuiſiſti pedes tuos. Iacendo cauere, ne ſe diſcooperiat, ſicut Noe ebrius Gen.9. Inebriatus eſt, & nudatus

in

in tabernaculo ſuo. Secundi ſunt illi, quibus ſeruitur Deo, & maximè in officijs diuinis in quibus obſeruandum eſt, vt fiant reuerenter. Hebr. 12. Seruiamus ei cum metu, & reuerentia, hoc eſt cum illo metu, qui dicitur reuerentia. Item quòd fiant diligenter, contra quos Hiere. 48. Maledictus, qui facit opus Domini Dei negligenter, ſecundũ quandam litteram, licet ſecundum aliam dicatur fraudulenter. Item quòd fiant timidè. Pſal. Seruite Domino in timore, ſicut famuli regis aſtantes, & ſemper timentes, ne aliquando minus benefaciant. Tertij ſunt quidam corporales, vt cum hominibus in temporalibus miniſtratur, quod faciendum eſt ſedulè 4. Regum 4. Ecce ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis. Alij ſpirituales, vt eſt docere, in quo cauendum eſt bono viro, ne ſe in aliquo magnificare videatur; ſicut faciebat Eliu Iob 32. & in quattuor ſequentibus capitulis: quia imprecatur Pſalmus, vt diſperdat Dominus linguam magniloquam. Item corrigere, ſiuè ad partem, ſiuè publicè accuſando; quod faciendum eſt modeſtè ſeruo Dei 2. ad Tim. 2. Modeſtè corripientem; quod fit, cum non exceditur modus in aggrauatione, vel aſperitate loquendi, & ſimilibus. Item iudicare, vt cum oportet aliquem propter culpam in aliquo condemnare, in quo ſemper eſt ſeruanda miſericordia exemplo Domini, qui ſemper punit citra condignum Eccleſ. 4. In iudicando eſto miſericors. Item conferre, ſiuè diſputando, ſiuè alio modo, in quo cauendum eſt à lite. 2. Tim. 2. Seruum Dei non oportet litigare. Item conſulere interdum, in quo agendum eſt prouidè. Vnde de ſancto Sebaſtiano dicitur. In conſilio prouidus. Talis etiam fuit Ioſeph, qui tamquàm prouidus in conſilio, dixit Pharaoni, Prouideat rex virum

rum

Digitized by Google

rum ſapientem,& induſtrium,& præficiat eum terræ Ægypti. Geneſ. 41. Item aliquando aliqua ſibi commiſſa agere, quod faciendum eſt prudenter 1. Reg. 18. Egrediebatur Dauid ad omnia, quæcumquè miſiſſet eum Saul, & prudenter ſe agebat. Sic ergo debet ſe habere Dei ſeruus in his actionibus ſpiritualibus ad proximum, vt in docendo ſe magnificet; in corrigendo ſeruet modeſtiam; in iudicando ad pœnam non derelinquat miſericordiam; in conferendo ſit ſine lite; in conſilijs prouidus; in agendis prudens; & ſic patet de diſciplina ſeruanda in geſtibus, & quantum ad actiones,& quantum ad modum ſe habendi in omnibus, & quo ad tempus, & quo ad locum,& quo ad ſtatum,& quo ad homines, & quo ad quaſdam ſpecialiter actiones, per quas cauetur offenſa hominum intuentium ſeruos Dei; & fit, quod decet ſanctitatem eorum.

Cap. LXXVII.

CIrca quod notandum, quòd diſciplina in exteriori conuerſatione multum decet viros ſanctos, eſt enim exterioris conuerſationis diſciplina, quaſi quidam ornatus 1. Petr. 3. Sicut enim ſanctæ mulieres in Deo ſperantes ornabant ſe aliquando, & loquitur ibi de morum ornatu, ſicut patet ex eo quod ſubiungit dicens. Sicut & Sara obediebat Abrahæ dominum eum vocans, ex quo relinquitur, quod mores diſciplinati ſunt quidam ornatus. Dominus vero, qui omnes partes vniuerſi ornauit præter infernum, pulchrius ornauit cœlum. Cum ergo viri ſancti frequenter in ſcriptura dicantur cęli, quàm indecens eſſet, ſi non eſſent ornati? Ideo dici-

dicitur Iob 26. Spiritus eius ornauit cœlos. Quod intelligitur non ſolum ad litteram, ſed myſticè de ſanctis ſecundum Gregor. quorum ornamenta ſunt gratiæ exterius fulgentes à ſpirituſancto eis datæ. Item templum Dei nõ ſolum debet ornari interius, ſed etiam exterius, propter ꝙ fiunt imagines ſanctorum, & ſimilia in parietibus: cum ergo uiri ſancti ſint templum Dei uerius, quàm templum lapideum, iuxta illud Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis uos 1. Cor. 3. Non eſt ſine indecentia, niſi exterius ſint ornati. Ideo dicitur 1. Mach. 4. Ornauerunt faciem templi, quod intelligendum eſt eſſe factum de uno, & fiendum de alio. Item uiri ſancti ſunt uaſa, non in contumeliam, ſed in honorem, in quibus miniſtrantur Domino uaria genera potuum, ciborum, aromatum, luminum, & huiuſmodi. Vaſa uerò templi, & tabernaculi erant omnia pulcherrima, non ſolum interius, ſed exterius etiam: Sic eſt etiam in uaſis, in quibus nunc miniſtratur regibus. Decet igitur, ut uiri ſancti, tanquàm in quibus Regi regũ miniſtratur, ſint decenter ornati, & ideo dicitur de uiro ſancto Eccleſ. 50. Tanquam uas ornatum omni lapide pretioſo. Quia igitur ſancti uiri ratione ſanctitatis ſunt cœlum, & templum Dei, & uaſa in honorem æterni Regis, decet eorum ſanctitatem, ut exterius per diſciplinam ſint ornati. Præterea conuerſatio exterior dicitur ueſtis. Eph. 4. Deponite ueterem hominem ſecundum priſtinam conuerſationem, & poſt. Induite nouum hominem. Ex quo innuitur, quòd conuerſatio uetus, & noua, ſunt quaſi ueſtis uetus, & noua. Et ſic omnis conuerſatio exterior eſt quaſi ueſtis: porro pulchræ ueſtes decent curiales, quia ſicut dicitur Heſter 4. Induto ſacco non licebat intrare aulam regiam, & regina Sab-

ba

Digitized by Google

ba admirata eſt ueſtes aſſiſtentium Salomoni 3. Regum 10. Cum ergo uiri ſancti ſoli ſint de curia Regis æterni, quia omnes alij ſunt de curia diaboli; quantum decet eos ueſtis pulchra conuerſationis exterius? Ideo dicit Paulus Coloſ.3. Induite uos ſicut electi Dei ſancti, & dilecti: quaſi dicat. Cum ſitis à Deo electi, & ſanctificati, & ſpecialiter dilecti, & ideo ſui ſpecialiter induite uos, non ſicut ribaldi, ſed ſicut decet familiam tanti regis, uiſcera miſericordiæ, benignitatem, ita ſcilicet ut appareāt exterius in uobis uiſcera miſericordiæ; benignitas ſcilicet, & alia, quæ ſequuntur, quæ omnia faciunt ad gloriam conuerſationis exterius. Item ſacerdotes decent pulchræ ueſtes, unde Aaron habuit ueſtem poderis, in qua depictus erat totus orbis terrarum, & dicitur de ueſtibus eius. Ecclеſ.45. quòd ſic pulchræ ante eum non fuerunt. Cum ergo uiri ſancti ſint Domini Sacerdotes, & ſacrificantes ei die, ac nocte hoſtias laudis, multum decet eos pulchritudo ueſtis huiuſmodi. Et ideo dicitur in Pſalmis. Sacerdotes tui induantur iuſtitiam, ideſt ſic induantur, quòd exterius appareat in eis per totum iuſtitia, quæ eſt nomen uirtutum. Item mulieres nobiles ſolent indui pulchrius. Cum ergo animæ ſanctæ omnes ſint filiæ Regis æterni; quantum decet eas pulchra ueſtis? Ideo dicitur in Pſalmis de filia Regis cœleſtis. Circundata uarietatibus. Patet ergo, quòd uiros ſanctos, & ratione curię de qua ſunt, & ratione ſacerdotalis officij, & ratione nobilitatis, decet pulchritudo, non ſolum intrinſeca in uirtutum habitibus, ſed extrinſeca in morum diſciplina, ut ſicut ſcriptum eſt. Prouerb.3. de domeſticis Eccleſiæ ſint ueſtiti duplicibus interius ſcilicet, & exterius. Præterea diſciplina exterior eſt ſignum inte-

Digitized by Google

interioris ſtatus, videlicet bona boni, & mala mali. Eccleſ.19. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo. Indecens verò eſt non modicum viro ſancto habere ſigna viri mali: ſicut indecens eſt honeſtæ matronæ habere ſigna proſtitutæ. Ideò debet laborare ad diſciplinam exteriorem, vt nõ ſolum ſit; ſed etiam appareat Dei ſeruus. Ideo dicitur 1.Cor.4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, quaſi dicat. Sic nos habeamus, vt videntes conuerſationem noſtram exterius, talem de nobis habeant homines opinionem. Item ſicut alias pelles habent lupi, alias oues; ita iuſtum eſt, vt alia conuerſatio iuſtorum, ſiuè bonorum exterior, alia malorum, ſed malorum eſt nigra ſicut Æthiopum. Threnorum 4. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & ideo bonorum debet eſſe alba. Eccleſ.19. Omni tempore veſtimenta tua ſint candida. Quamuis hypocritæ induant ſe quandoquè talibus: non ideo dimittenda eſt veſtis huiuſmodi à bonis; quia ſicut dicit Gloſ. ſuper Matth. 7. Oues non debent deponere veſtimenta ſua, & ſi lupi quandoquè eis induantur. Item opera hominis exteriora ſunt fructus eius. Arbor autem bona fructus bonos facit, & mala malos: ſicut dicitur Matth.7.quàm inconueniens ergo eſſet, ſi arbor aliqua plantata à Domino in horto ſuo tanquàm electa non faceret ſibi fructum competentem? Ideo dicitur Gen. 1. Germinet terra lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum. Debent ergo boni viri tanquàm bonæ arbores in exterioribus, bonis conuerſationis fructibus abundare. Et ſic patet, quantum deceat ſanctitatem bonorum exterior diſciplina.

Digitized by Google

Cap. LXXVIII.

O*Culi veſtri, & ſi iaciantur in aliquam fœminarum, in nullam figantur.*

¶ Datum eſt mandatum præcedens circa diſciplinam motuum in generali: Hic autem tradit mandatum circa diſciplinam ſingularis ſenſus; non autem circa quoſlibet ſenſus, ſed ſolum circa oculos: Nec circa quælibet obiecta viſus, ſed ſolum circa fœminas. Primò enim ponit mandatum. Secundò cauſam traditionis mandati: ibi. (Nec dicatis vos habere, &c.) Vt autem ſciatur, quare potius proſequitur de diſciplinis oculorum, ꝙ aliorum ſenſuum. Et quare potius circa fœminas, quàm circa alia viſibilia.

¶ Notandum eſt primò, quòd oculi ſunt magis habiles ad actionem peccandi, quàm alij ſenſus. Secundò, ꝙ impudicitiæ apparet in eis corruptio maior, quàm in alijs ſenſibus. Tertiò, ꝙ impudicitia eſt magis contraria honeſtati, quàm alia vitia.

¶ *Circa primum ſciendum*, ꝙ viſus irritat gulam. Gen.3. Vidit mulier lignum, ꝙ eſſet bonum ad veſcēdum, & pulchrum oculis, aſpectuq; delectabile; tulit de fructu illius, & comedit. Item incitat cupiditatem. Matth.4. Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, vt.ſ.incitaret eum ad cupiditatē illorum. Item inflammat libidinem Eccl.9. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcentia, quaſi ignis exardeſcit. Item prouocat ad ſuperbiam. Vnde dr̄ in fabula, ꝙ buſo ſe inflauit in prato; quia ibi vidit bouem magnū paſcentē, & voluit ei aſſimilari in magnitudine. Sic ēt dicit Ber. de Lucifero, ꝙ vidēs filiū Dei æqualē Patri, voluit aſſimilari, ſicut viderat filiū Dei ſimilē, & dixit in cor-

de ſuo. Similis ero altiſſimo. Eſa. 14. Itẽ cõmouet irã. Matth. 18. Videntes conſerui eius, quæ fiebant, contriſtati ſunt valdè. Item concitat inuidiam. 1. Reg. 3. Videbis æmulum tuum in templo, in vniuerſis proſperis Iſrael. Et poſt. Vt deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua, ſcilicet inuidia, hæc inuidendo. Et Socrates optabat oculos inuidorum dignos eſſe in ſingulis ciuitatibus, vt de profectibus omnium torquerentur. Item fouet accidiam: Acidioſi eſt enim, viſa intemperie corporis, non exire ad opus, ſed torpeſcere in domo. Eccleſ. 11. Qui conſiderat nubes, nunquàm metet. Sic igitur omne genus peccati per oculos generatur. Et ideo dicitur Matth. 6. Si oculus tuus fuerit tenebroſus, totum corpus tuũ tenebroſum erit; quia omnes tenebræ peccatorum, per malos oculos inducuntur. Iuxta illud Philoſophi. Oculi vos in omnia qnotidie vitia præcipitant. Item alij ſenſus non ſemper habent obiecta in promptu, vt patet in olfactu, auditu, guſtu, & tactu. Sed viſus ſemper habet aliquid, quod videat, ſi velis, in quo poteſt peccare: & ideo poteſt quaſi inceſſanter peccare 2. Pet. 2. Oculos habentes plenos inceſſabilis delicti. Item actus oculi velocior eſt, quàm aliorum ſenſuum, propter quod Apoſtolus adiungit eũ cum momento 1. Cor. 15. In momento, in ictu oculi. Et ideo facilè per ipſum peccatur. Iudith 10. Cum intraſſet ante faciem eius, ſtatim captus eſt in oculis ſuis. Patet ex his, quòd per oculos committi poteſt peccatum multipliciter, & inceſſanter, & faciliter. Et ideo dicitur Eccl. 31. Nequius oculo quid creatum eſt? per quem ſcilicet tot peccata committuntur, & tam aſſiduè, & tam facilè?

¶ *Circa ſecundum notandum*, quòd impudicitia viget in omnibus ſenſibus. Viget enim in olfactu,

cum

Digitized by Google

cum in odoribus meretricis delectatur, de quibus dixit meretrix Prouer.6. Aſperſi cubile meum mirrha,& aloe,& cinamomo. Item in auditu,cum auditu uerborum mulieris cor inflammatur. Eccleſ.9. Colloquium illius, quaſi ignis exardeſcit. Item in guſtu: cum ex conuiuando cum ea libido prouocatur. Propter quod dicitur Eccleſ.9. Cum muliere aliena ne ſederis omnino; nec accumbas cum ea ſuper cubitũ:& non alterceris cum ea in vino:ne fortè declinet cor tuum in illam. Item in tactu. Prouerb. 6. Qui ingreditur ad vxorem proximi ſui, non erit mundus, cum tetigerit eam. Item in oculis 2. Pet.3. Oculos habentes plenos adulterij. Verum licet vigeat hęc corruptio in omnibus ſenſibus;tamen magis in viſu. Tactus enim ſimplex ſolam ſuauitatem carnis; Auditus ſolam dulcedinem eloquij; Olfactus ſolam fragrãtiam odoris meretricij percipiunt de muliere: Guſtus verò in conuiuando nihil de ea percipit propriè, ſed ſolum de his, in quibus cum ea communicat,contrahit ſcilicet ſaporis effectum: Viſus verò de ea percipit figuram, colorem, geſtus, ornatum,membra ſingula,& totius corporis diſpoſitionem; quæ tantò magis inflammant concupiſcentiam: ſicut ligna, quantò plura ſunt, tantò faciunt maiorem ignem. Ideo benè dicitur Eccleſ.9. Et ex hoc, ſcilicet viſu mulieris concupiſcentia, quaſi ignis, exardeſcit, qui ſcilicet plus ardet, quando plura ſunt ligna. Sic igitur patet, quod viſus magis inflammat ad libidinem, quàm alij ſenſus. Item frequentius poteſt habere copiam ſui obiecti in muliere viſus, quàm alij ſenſus; quia frequentius poteſt videri, quàm tangi, vel audiri,vel quàm haberi poſſit ſolatium de eius conuiuio, vel aromatibus. Dan.13. Videbant quotidie eam,ſcilicet Suſannam,

Digitized by Google

ſeniores ingredientem,& deambulantem. Et ideo frequentius committitur impudicitia per viſum, quàm per alios ſenſus. Item omnes mulieres vnius ciuitatis poſſunt interdum videri, nobiles,& ignobiles,coniugatæ & virgines,religioſæ,& ſæculares, & ſic de alijs. Non autem ſic poſſunt omnes tangi, vel audiri, vel haberi in conuiuio, vel de propè redolere. Et ideo oculus cum pluribus facit peccata, quàm alij ſenſus: quia in omnibus, quas videt, poteſt peccare. Vnde impletur in eis illud Threnor.3. Oculus meus deprędatus eſt animam meam in cunctis filiabus vrbis meæ. Item oculus audacius peccat in muliere, quàm alij ſenſus. Audet enim quis videre multas, quas non auderet tangere, vel cum eis comedere, vel ad loquendum, vel alias aliquatenus appropinquare. Vnde longo tempore deperijt Amon in amorem Thamar, quam videbat ſpecioſiſſimam: nec tamen audebat eam tangere, vel impetere de turpitudine. ſicut dicitur 2.Reg.13. Itẽ oculi impudicitia non ita percipitur ab alijs, ſicut verborum, vel tactuũ, aliorumve ſenſuum; Et ideo ſicut ille, qui non putat ſe uideri, ſecurius fornicatur,ita & oculus ſecurius, quàm ſenſus alij,agit impudicè. Et ideo dicit.Aug. infra. Nec putare debet, qui in fęminam figit oculum,ab alijs ſe non uideri: innuẽs per hoc,quod multi ſunt tales,qui ſic putãt: & ideo ſecurius figunt. Item alij ſenſus poſſunt habere impedimẽtum de facili,ab exteriori,circa mulieres: quia completio actus eorum dependet ex facto alieno. Vnde non poteſt quis tãgere mulierem, uel loqui cum ea, uel comedere,uel commorari pro pè eam, ſinę eius aſſenſu. Viſus uerò non dependet ex facto alieno; ſed ſolum ex uoluntate uidentis, ſi leuet oculos, iuxta illud Eſa.49. Leua oculos tuos,

&

& uide. Et ideo liberius peccat in muliere: quia non poteſt ita impediri, ſicut alij ſenſus. Item inſatiabilius peccat; citius enim faſtidiunt tactus, & auditus, & alij ſenſus in muliere illud, in quo delectantur, quàm uiſus Eccl. 5. Non ſatiatur oculus uiſu. Cum igitur (ſicut patet ex iam dictis) uiſus uehementius inflammet ad libidinem, & frequentius, & circa plures perſonas, & peccet audacius, liberius, & inſatiabilius: conſtat quòd in ipſis oculis eſt maior corruptio circa impudicitiam; propter hoc dicit philoſophus. Veſtra luxuria ſunt oculi.

¶ *Circa tertium notandum*, quòd uir religioſus eſt quaſi res Deo ualdè ſacrata: ſicut reputabatur ſacrum, quod ſeparabatur ab uſibus communibus, & Deo offerebatur: & ideo ſignificantur religioſi per Nazaræos. Nazaræus idem eſt, quòd ſanctus, quia ipſi religioſi debent eſſe ipſa ſanctitas. Item in ſeruitio, quod exhibetur magnatis, nihil eſt ita indecens, ſicut immunditia: Propter quod dicit Dauid in Pſal. Ambulans in uia immaculata hic mihi miniſtrabat. Item licet omne peccatum ſit immunditia, iuxta illud. Quæ autem de corde exeunt, hæc coinquinant hominem, Matth. 15. tamen luxuria eſt maior immunditia. Propter quod mulier fornicaria comparatur ſtercori Eccleſ. 9. quod eſt maxima immunditia. Cum ergo immunditia quæcumquè ualdè inhoneſtè ſedeat in re ſacrata quacumquè, & in ſeruitio homini terreno exhibito: quantò magis immunditia impudicitię indecens eſt uiro tam ſpecialiter Deo conſecrato, & eidem ſeruienti die, ac nocte? Et ſic patet quantum ſit contraria impudicitia honeſtati. Proinde cum intendat Auguſt. tradere mandata motuum ad diſciplinā pertinentia ad honeſtatem, non fuit contentus de motibus huiuſ-

modi tradere mãdata in genere,niſi ſpecialiter proſequeretur de oculis, in quibus eſt maxima corruptio circa pudicitiæ honeſtatem dicens (Oculi veſtri & ſi iaciantur in aliquam fœminarum, in nullam figantur.)

Cap. LXXIX.

ET eſt ſciendum,quòd multa mala euenire ſolent ex mulierum aſpectu : Gen.6. Videntes filij Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt vxores ſibi ex omnibus,quas elegerant: Et hæc fuit primaria cauſa diluuij, in quò fuerunt omnes præter paucos ſubmerſi. Item 12. eiuſdem. Viderunt Ægyptij vxorẽ Abrahę, quod eſſet pulchra nimis, & nunciauerunt principes Pharaoni, & laudauerũt eam apud eum,& ſublata eſt mulier in domum Pharaonis; propter quod flagellauit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius. Item eiuſdem 33. Cum vidiſſet Sichen filius Emor princeps terræ illius Dinam,adamauit,& rapuit,& dormiuit cum ea: propter quod interfectus eſt poſtea Emor, & omnes maſculi ciuitatis illius. Item Iudicum 14. Deſcendit Sanſon in Thannatham, videnſquè ibi mulierem de filiabus Philiſtijm accepit eam: & poſtmodum ipſa tradidit eum; & fuit occaſio mortis ſuæ. Item 2.Reg.11. Vidit Dauid mulierem lauantem ſe ex aduerſo ſuper ſolarium ſuum,erat autem pulchra valdè : & poſt miſſis nuncijs tulit eam. Et hoc fuit poſtea ſibi occaſio homicidij, & proditionis, & maximæ iræ Domini contra eum. Item Iudith 16. Sandalia eius rapuerunt oculos eius,ſcilicet Holofernis : pulchritudo eius captiuã fecit animam eius: & hac occaſione fuit capite truncatus.

Digitized by Google

Item Dan.13. Videbãt Suſannam ſeniores quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarſerunt in concupiſcentia eius. Quod eis poſtmodum fuit occaſio lapidationis. Hæc ſi quidem, & alia multa mala leguntur eueniſſe propter mulierum concupiſcentiam ex oculorum intuitu generatam. Ideo cauendum eſt bono viro, ne ex propoſito reſpiciat mulierem: quòd ſi fortè in caſu videt, cauendum eſt ei, ne oculos figat in eam. Porro oculos dicitur figere quis tripliciter. Vno modo cum moroſè reſpicit, quaſi iudicans de figura, & pulchritudine: ſic faciebant illi, de quibus dicitur Iudith 10. Et erat in oculis eorum ſtupor: quoniam admirabãtur pulchritudinem eius. Et poſt 11. dicebat alter ad alterum. Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu pulchritudinis. Numquid non benè moroſè reſpexerant illam, cuius pulchritudinem omnibus alijs fęminis præferebant? Alio modo cum inſpicitur ad concupiſcentiam incitandum: iuxta illud Matth. 5. Omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcẽdum eam, iam mæchatus eſt in corde ſuo. Alio modo cum videtur cum concupiſcentia: iuxta illud quòd dixerunt ſenes Suſannæ ante ſe poſitæ. In concupiſcentia tui ſumus: Licet autem primus modus non videatur in ſe eſſe mortale, ſicut alij duo: tamẽ quia eſt occaſio valdè proxima ad mortale, prohibetur omnis huiuſmodi fixio oculorum, non per modum pręceptorium, quo ad primum modum: ſed per modum valdè diſſuaſorium: ſicut in multis ſimilibus in regula inuenitur. Vnde reddens cauſam huius mandati ſubdit dicens.

¶ *Nequè enim quando proceditis, fæminas videre prohibemini, ſed appetere, vel ab ipſis appeti velle, criminoſum eſt. Nec ſolo tacito affectu, ſed affectu, &*

aſpectu quoquè appetitur, & appetit concupiſcentia fœminarum.

¶ Quaſi dicat ideo non uiſionem ſimplicem, ſed fixionem oculorum prohibeo, quia appetitus mulierum eſt criminoſus: qui ſcilicet appetitus ſurgit, uel eſt cum aſpectu; & non ſolum in tacito affectu.

Cap. LXXX.

CIrca hoc uerò, quod dicitur hic, quòd uidere fœminas non ſit prohibitum. Notandum eſt, quòd quamuis non ſit prohibitum propter periculum tranſgreſſionis, quia difficilè eſſet hoc ſeruare, tamen eſt tutum. Dicitur in li. Barlaam, quòd cum quidam rex gentilis nutriſſet filium lungo tempore in occulto, ne poſſent ei Chriſtiani loqui, & inducere ad fidem ſuam: Tandem cum iam eſſet adoleſcens, fecit eum educi ad uidendum delectabilia mundi, quæ eum ad ſe allicerent, & ſic magis elungaretur à doctrina Chriſti. Cum autem inter alia uidiſſet mulieres, quas uſquè tunc non uiderat: & quæſiſſet, quid hoc eſſet, dictum eſt ei. Iſti ſunt dæmones, qui ſeducunt homines. Cum autem poſtmodum quæreretur ab eo: quid magis ſibi placuiſſet inter omnia, quæ uiderat: Reſpŏdit. Dæmones, qui ſeducunt homines. Ex quo patet, qubd multum eſt allectiua ſpecies mulieris. Cum ergò multum alliciant, & non liceat eas concupiſcere: non eſt ſecurum eas uidere. Gregorius. Non eſt tutum intueri, quod non licet concupiſcere. Item non eſt perfectionis. Vnde legitur in uitiſpatrum, ꝙ cum quidam monachus occurreret quibuſdam ſanctis mulieribus, & propter eas diuerteret à uia: dixit ei quædam illarum. Tu, ſi fuiſſes perfectus monachus

non

non diuertiſſes à nobis:nec tantum reſpexiſſes nos, quòd poſſes diſcernere, utrum eſſemus mulieres. Item non eſt religioſum. Vnde reperitur in uitiſpatrum, quòd cum quædam ualdè nobilis, & diues mulier ueniſſet à partibus remotis ad quendam uirum ualdè religioſum: & inter alia rogaſſet eum,ut oraret pro ea. Reſpndit ille. Rogo Deum, ut tollat memoriam tui de corde meo. Cum autem ipſa ſuper hoc ſcandalizata recedens dixiſſet hoc cuidam Epiſcopo: ipſe eam conſolans dixit ei. An neſcis, quia es mulier? & quòd dæmones ſolent uiros ſanctos per imaginationes,& memorias mulierum maximè uexare? Ideo hoc tibi dixit: Nam pro anima tua ſemper orat. Similiter legitur ibidem, quòd quidam frater dixit cuidam ſeni.Pater iam ſenuiſti, eamus uidere mundum. Cui ſenex. Vbi non eſt mulier, fili, illuc eamus; Et frater. Et ubi eſt locus, ubi non ſit mulier, niſi in ſolitudine? Et ſenex. Ergo fili in ſolitudinem me tolle.

¶ Legitur etiam ibidem, ꝙ quidam multum religioſus propriam matrem uenientẽ ad eum uiſitandum noluit uidere. Cũ ergo uiri religioſi nolũt habere memoriã mulierum in corde: nec eſſe in loco, ubi poſſint eas uidere,& ẽt refugiãt uidere proprias matres: quã cõtrarium eſt religioni uidere mulieres? Item non eſt cautũ. Per uiſum enim inducitur ſpecies ad animã, quæ ipſam impugnat,uelit,nolit: nec poteſt facilè ſe ab ea poſt modum expedire. Quis autem ſapiens uelit in domum ſuam inducere huiuſmodi tribulationem. Ideo ſuper illud Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis: dicit Glo. Fœdus cum oculis pepigit, ne primus incautè inſpiceret,ꝙ poſtea inuitus amaret. Item non eſt fidelitatis Deo debitæ; quomodo enim eſt fidelis Domino ſuo, qui

portas

portas caſtri ſibi commiſſi aperit inimicis ſuis ; & ſic auferuntur ei caſtra ? Ideo poſt illud Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem de virgine, ſubiungitur. Quam enim partem haberet in me Deus deſuper ? quaſi dicat: Nonnè amitteret ſic Deus, quicquid habebat in me ? Item non eſt angelicum. Viri enim angelici, pudici ſcilicet, vt Angeli, non debent intueri mulieres. Et ideo dicitur 1. Cor. 11. Debet mulier velamen habere ſuper caput ſuum propter Angelos, ideſt propter angelicos homines, ne eam aſpiciant. Ergo non eſt angelicum intueri mulierem. Item non eſt philoſophicum. Legitur enim philoſophum quendam (vt dicit Hier.) erui ſſe ſibi oculos propter hoc, quod phantaſmata ingredientia per oculos impediebant eum à ſapientia. Cum igitur phantaſmata mulierum ingredientia per oculos ſummè impediant à ſapientia, non temporali, ſed æterna ; & ſcandalizent ad mortem animam : quales philoſophi ſunt iſti, qui ſic habent oculos promptos ad mulierum aſpectum ? Ideo dicit dominus Matth. 5. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Quod quamuis non ſit ad litteram intelligendum omnino, tamen multum concordat huic ſententiæ. Item huiuſmodi viſio procuratio eſt diabolica. Vnde legitur in Vitiſpatrum, quod cum quidam fuiſſet ab infantia in monaſterio nutritus, cum iam creuiſſet, dęmones oſten debant ei formas, & habitus mulierum. Quod cum retuliſſet patri ; & cum eo ſemel deſcendiſſet ad ſæculum : & vidiſſet ibi mulieres ; dixit iterum ei. Ecce iſtæ ſunt, quas de nocte videbam in cella : Et miratus eſt ſenex de fraude. Procurant ergo dęmones huiuſmodi viſionem, cum aliter copia non habeatur : & etiam interdum in formas huiuſmodi

ſe

Digitized by Google

ſe transformant: Propter quod ſuccubi vocantur. Cum igitur videre mulieres non ſit ſecurum, non perfectionis, non religioſum, non angelicum, non philoſophicum, immò procuratio diabolica; quã-uis non ſit prohibitum: tamen propter huiuſmodi inconuenientia eſt valdè cauendum.

Cap. LXXXI.

ITem circa hoc dubitatur, quod dicitur, quod (ap petere mulieres, vel ab ipſis apperi velle crimino ſum eſt) cum ſit occultum, & crimen videatur ſona-re infamiam: Ad quod ſoluendum, Sciendum eſt, quòd crimen quattuor modis accipitur: ſicut dicit Gratianus, & probat per dicta ſanctorum. diſt. 26. Vno modo ſtrictè, & ſic dicitur crimen peccatum mortale, vnde ibidem. Crimen vocatur crimina-lis infamia (cum infamia.) Et trahitur de verbis Hieronymi. Secundo modo largè, & ſic dicitur om ne peccatum mortale, ſiuè cum infamia, ſiuè ſine infamia crimen. Vnde ibidem. Multi decipiuntur, dum credunt, quod ſi ſuper fundamentum Chriſti capitalia crimina ædificant, ipſa per ignem tranſi-torium poſſint purgari: Et trahitur de verbis Au-guſt. Conſtat autem ibi crimina vocari quęcumquè mortalia. Tertio modo largius: Sic dicitur crimen quodcumquè peccatum, ſiuè mortale, ſiuè veniale, quod non ex infirmitate, vel ignorantia, ſed ex de-liberatione committitur. Vnde ibidem. Crimen appello (aliàs latè patet & competenter) omne pec-catum complectens, quod ex deliberatione proce-dit: & trahitur ex verbis Bedæ, & Auguſtini. Quar-to modo largiſſimè, & ſic dicitur crimen omne pec-catum ſiuè mortale, ſiuè veniale: Vnde ibidem no-

mine

mine criminis omne peccatum intelligitur: & trahitur à uerbis Hiero. Patet ergo ex his, quod cum appetitus prædictus ſit ſemper mortale, dicitur crimen, iuxta ſecundam acceptionem criminis prædictam. Et nota, quòd ſola cogitatio de muliere non eſt in ſe aliquando peccatum: Delectatio uerò in huiuſmodi cogitatione poteſt eſſe mortalis, & uenialis ſecundum diuerſas circumſtantias: Appetitus uero mulieris ſemper eſt mortalis. Porro cogitatio eſt origo delectationis prædictæ; & delectatio inducit in appetitum. Eſt enim huiuſmodi cogitatio ſicut ſcintilla; de qua ſcriptum eſt Eccleſ. 11. Scintilla augetur ignis. Item ſicut fermentum modicum, de quo dicitur 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam maſſam corrompit. Item ſicut caput ſerpentis, de quo Hieron. Lubricus eſt coluber tortuoſus, & niſi capite teneatur, totus illabitur. Ideo uiri ſancti, ne trahantur ad huiuſmodi delectationem, vel appetitum, laborant circa huiuſmodi primarias cogitationes, extinguentes ſcintillas huiuſmodi, fermentum expurgantes, caput ſerpentē conterentes, exemplo illius, de qua ſcriptum eſt Gen. 3. Ipſa conteret caput tuum. Sunt autem tria, quæ ualent contra huiuſmodi cogitationes. Primum eſt clauſio oculorum ab aſpectu mulierum, per quē introductæ cogitationes huiuſmodi in memoria relinquuntur. Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem de virgine, hoc eſt, vt poſt viſum virginis non remaneret in me memoria eius, faciēs me cogitare de ea. Secundum eſt occupatio cordis in cogitationibus ſanctis. Sicut enim dicit quidam ſenum: Cor hominis eſt quaſi molendinum, quod molit illud, quod ei miniſtratur, & cum molit vnū, non poteſt aliud molere. Cum bonum bladum ſan-

ctarum

Digitized by Google

ctarum cogitationum molit, nō recipit malas; ſed à diabolo, vel aliunde aptantur. & ideo benè dicitur Eccleſ.3. Quæ præcepit tibi Dominus, cogita illa ſemper; qui enim ſic facit, per hæc euadit cogitationes immundas. Tertium eſt fides Chriſti. Huiuſmodi ſiquidem cogitationes ſunt paruuli Babylonis, & cum ſentiuntur in corde oriri: recurrendum eſt ad Chriſtum, per orationem, & ad ſignum crucis eius, & ad memoriam paſſionis eius, & ſimilia; vt horum adiutorio teneantur, ne procedant, ſed potius allidantur: & beati qui ſic faciunt. Pſal. Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram, ideſt ad Chriſtum, ſiuè ad fidem eius. Et ſic patet qualiter appetitus mulierum, ſecundum quod accipitur actiuè, ſit cauendus. Reperiuntur autem aliqui, qui & ſi non appetant mulieres: tamen interdum volũt appeti ab eis; vel quod peius eſt, ex hoc, ꝙ appetuntut ab eis, gloriantur; vel quod peſſimum eſt, aliquid faciunt interdum, vt appetantur. Quæ omnia viri ſancti diligenter cauent; non ſolum non facientes aliquid, ut appetantur; non ſolum in hoc non gloriantes; ſed ne appetantur multam diligentiam apponentes.

¶ Ad quod cauendũ notandũ eſt, ꝙ mulieres ſunt multũ curioſæ ad uidendum homines, & ſpecialiter etiam bonos, Gen.49. Filiæ diſcurrerunt ſuper muros. Gloſ. Hieron. de muris, & turribus, & feneſtris tota puellarum Ægypti turba proſpexit in Ioſeph, quando.ſ. intrauit Aegyptum. Sicut autem ex uiſu mulieris exardeſcit concupiſcentia uiri: ita è contrario ex uiſu uiri concupiſcentia mulieris. Eze.23. Cum uidiſſet Ooliba ſimilitudinem filiorũ Babylonis, inſaniuit ſuper eos concupiſcentia oculorũ ſuorum. Non ſolum autem hoc accidit circa filios Babylonis,

bylonis, ſed etiam circa filios Dei. Vnde Hoſpita Beati Bernar. ſic inſaniens in eum, de nocte acceſſit ad lectum eius, licet eam reſpueret clamando latrones, latrones. Et ideo bonorum virorum eſt, & maximè illorum, qui ſunt aſpectu gratioſi, raró, aut nunquã apparere inter mulieres, ſed potius in clanculo ſtare, non ſolum propter ſe, ſed & propter mulierum fragilitatem Hiero. ad Oceanum. A conſortio virorum longè ſint fœminæ. Monachum, vel clericum ſolitudo facit, non publicum. Item frequentatio mulierum paulatim ſolet corda earum inflammare in viros. Gen. 39. Poſt multos dies iniecit domina ſua oculos in Ioſeph, quaſi dicat. Non ſtatim ab initio, ſed poſtquàm diu fuit cum ea conuerſatus, & ideo viri ſancti cauent huiuſmodi frequentationem. Hiero. ad Oceanum. Si pudicitiam quæris, ſcilicet ſimpliciter, tàm tuam, quàm alterius; fœminam, quàm benè videris conuerſantem, mente dilige, non corporali frequentia: & poſt. Cur ſanctimonialium frequentia in Eccleſia, vel in ipſo publico te delectat? Item familiaritas in omni re præbet audaciam; audacius enim quilibet à familiari, quàm ab extraneo impetitur: ita & mulier audacius prorumpit in tentationem erga familiarem, quàm erga extraneum. Quod ſatis oſtenditur in quodam opere diabolico in vitis patrum, vbi dicitur, ꝙ diabolus volens decipere quendam heremitam in ſpeciem mulieris ſe transformans, quaſi oberrans venit ad cellam eius circa noctem rogans, vt dimitteret eam illa nocte quieſcere apud eum: Quod cum annuiſſet, poſt receptionem ſtetit cum eo iuxta ignem, poſtmodum inceperunt loqui de multis: poſtea incepit admirari barbam ſuam, & tangere, & iocari. Tandem poſt huiuſmodi multa

ta quaſi iam ei familiaris effecta, prouocauit ad turpem commixtionem: ad quod cum ſe ille pararet, euanuit ſubitò de manibus ſuis dicens. O monache, qui te extollebas vſquè ad cœlum; ecce quomodo corruiſti. Et ideo bonorum virorum eſt nullam familiaritatem habere plus cum vna muliere, quàm cum alia. Hiero. ad Nepotianum. Omnes puellas, & Virgines Chriſti, aut æqualiter ignora: aut ęqualiter dilige. Item affectus mulieris erga bonos viros, licet ſanctus, facilè degenerat in carnalem, quia fragilis ſunt naturæ mulieres. Iuxta illud Prouerb. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ideo viri ſancti nõ faciunt aliquid circa eas ad nutriendum, vel augendum affectum earum circa ſe, per munuſcula, vel per litteras, vel per blanda colloquia, & ſimilia. Hieron. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſſciolas, & veſtes ori applicatas, & oblatas, & deguſtatos cibos, blandaſquè litteras, & dulces ſanctus amor non habet. Lumen meum, deſiderium meum, & cæteras ineptas amatorum locutiones, in comædijs erubeſcimus, & in ſæculi hominibus deteſtamur: quantò magis in monachis, & clericis? Huiuſmodi autem, & ſimilia propter hęc ſunt cauẽda, ne per hæc affectus mulieris nutriatur erga hoc facientes. Item decor hominis ſolet incitare concupiſcentiam mulierum Gen. 39. Erat Ioſeph pulcher facie, & decorus aſpectu. Et ſequitur, iniecit domina ſua oculos ſuos in eum; & ait, dormi mecum. Sed viri ſancti eſt deturpare corpus ſuum per mortificationem, ſicut fecit Hieron. qui ſcribens ad Euſtochium de ſe dicit. Horrebant ſacco membra deformia; & ſqualida cutis ſitum Æthiopiſſæ carnis obduxerat; pallebant ora ieiunijs; & ante obitum ſuum erat iam caro præmortua. Qui autem

ſic

Digitized by Google

ſic deturpat corpus ſuum, quomodo appeti poterit, vel amari? Et ideo ſic faciendum eſt viro ſancto, quòd non compoſitio, vel pulchritudo ametur in eo, ne ſit occaſio peccati in alijs. Ambr. Pereat corpus, quod amari poteſt oculis carnalibus. Item cum ſentiunt viri ſancti ſe diligi à muliere, fugiunt illam, ſicut Ioſeph fugit dominam ſuam, relicto pallio. Eccleſ. 7. Mulier laqueus eſt venatoris; vincula ſunt manus eius: qui placet Deo, effugiet illam. Quæ enim fera eſt ita fatua, quin fugiat laqueos, & vincula. Item ſi fortè contingat, quòd inſequantur viros ſanctos, confundunt eas. Vnde in vitiſpatrum legitur, quòd cum quædam mala mulier quendam bonum virum, quaſi comprehenſum in loco, in quo non poterat effugere, vellet oſculari inuitum: ipſe præcidens linguam ſuam, cum dentibus proiecit in faciem ſuam, & confuſa receſſit. Dicitur etiam de quodam viro ſancto, quem quędam mulier cum inſequeretur, & moleſtaret frequenter, vt iaceret ſecum; ipſe fecit parare ignem in domo quadam, & ad ipſam inſequentem eum dixit, vt veniret ad locū illum. Quod cum feciſſet, extenſis carbonibus, poſuit ſe ſuper eos, & dixit ei; veni modò, & iaceas hic mecum, quod illa abhorrens aufugit. Fertur etiam de quodam ſcholari Pariſienſ. qui, cum quædam mulier non ceſſaret eum impetere, dixit ei. quòd veniret ad cameram ſuam. Quæ cum veniſſet, dixit ei, vt expoliatis pannis intraret lectum ſuum. Quod cum feciſſet: ipſe habens virgas optimas incępit eam diſciplinare fortiſſimè cum virgis intantum ꝙ illa multum gauiſa eſt, cum euadere potuit ab eo. Sic ergo huiuſmodi ſunt confundendæ dictis, & factis exemplo Domini, qui minis, & verbis miro modo confudit meretricem Iudæam. Ezech. 23. dicit.

dicit. Naſum tuum, & aures tuas præcident, & poſt dimittent te nudam, & ignominia plenam, & ſimilia multa in eodem capitulo 25. & 26. Item ſunt aliqui, qui cum mulieres propter aliquam cauſam ſentiunt erga ſe turbatas, laborant ſe reconciliare. Hierony. ad Oceanum. Cum ſalutauerint Dei ſeruos, ſi eos præterire celerius viderint, contemptores ſuos iudicant, & iraſcuntur. Ordinatur deinde ſatisfactio, & poſt. Ille lamentare ſe ſimulat precij genus, quaſi inducens uerum: modus eſt ille delicatorum. Vnde 3. Eſdræ 4. dicitur de Rege, & concubina eius, ſi indignata fuit, ei blanditur, donec reconcilietur in gratiam. Sancti vero non ſic, quia non curant de huiuſmodi reconciliatione, quia melius eſt eas eſſe turbatas contra eos, quàm carnaliter affici. Et ideo habent ad eas verba non blanda, ad gratiam earum habendam, ſed potius prouocantia turbationem. Aug. Sermo breuis, aſper, & rigidus cum huiuſmodi eſt habendus, breuis, inquã, non longus, ſicut deſiderant, Aſper qui pungat, nõ liniat; rigidus, qui non flectatur ad voluntatem earum. Nonne iſta ſunt magis turbatiua, quam gratiæ acquiſitiua? Viri igitur ſancti non ſolum non volunt non appeti a mulieribus, ſed ne appetantur, non comparent de facili coram eis, quod ſi aliquando comparent a longe, tamen cauent a frequenti acceſſu ad eas: quod ſi frequenter contingat ex cauſa, non reddunt ſe familiares plus vni, quam alij. Cauent etiam, ne affectum in eis erga ſe nutriant, de pulchritudine, vel compoſitione ſui non curant, inſequentes fugiunt: quas fugere non poſſint, confundunt, ſi contra eos turbatæ fuerint, pro reconciliatione earum non laborant, vt ex his non ſolum ſibi, ſed & eis caueant a peccato. ¶ Sciendum vero,

Digitized by Google

quod tria ſunt genera fęminarum, quę facilius tentantur de bonis viris, quam aliæ. Primum eſt continenteş, maxime iuuenes: Cum enim tentatio carnis maxime, & cõtinue ſit in earum natura: facilius tentantur iſtæ, quam coniugatæ, vel aliæ mulieres malæ, quæ in ſuo matrimonio, vel cum alijs multis opus exercentes, minorem cauſam habent tentationis in alios. Ideo Apoſtolus reddens circa iſtud cautum Timotheum: dixit ei. Adoleſcentiores viduas deuita 1. Tim. 5. Inter continentes vero, ſunt quidam ſub habitu, & ſpecie ſanctitatis, & ideo, cum non debeant habere familiaritatem cum hominibus mundanis, propter nomen ſanctitatis, facilius effundunt ſuas tentationes in viros ſanctos, cũ quibus frequentius conuerſantur. Et ideo ad cauendum ab iſtis dicit Augu. Nec minus ideo cauendæ, quia bonæ indolis, vel etiam piæ cõuerſationis eſſe comprobantur: Quanto enim melioris famæ ſunt, tanto citius alliciunt, quia ſub affectu pietatis, ſe ſupponit viſcus impiæ libidinis, pernicioſum mortis venenum quod ſuum eſt proijciens. Item inter huiuſmodi continentes ſpeciem ſanctitatis habentes, ſunt quædam vilis conditionis, quæ facilius cadunt in huiuſmodi tentationes, quam nobiles, vel magnę auctoritatis matronæ, quę propter honorem ſuum hoc attentare dedignantur. Augu. Quanto vilior illarum conditio, tanto ruina facilior, & ideo continentibus ſub habitu ſanctitatis, & vilis conditionis magis cauendum eſt ab huiuſmodi appetitu, ſecundum modum prædictum, & etiam ab eis magis cauendum.

Cap.

Cap. LXXXII.

ITem de hoc, quod dicitur (aſpecto appetitur, & appetit concupiſcentia fęminarum) poteſt dubi tari. ſicut enim affectus non eſt in aſpicere: ita aſpe ctus non eſt in affici: ita nec appetere, cum appetere ſit affectus, quomodo ergo dicitur, quod aſpectu appetitur, & appetit concupiſcentia fęminarum? Ad quod dici poteſt, quod affectus appetit fęminam, ſed mediante aſpectu: ſicut homo ſecat, ſed mediante ſecuri. Eſt ergo appetitus huiuſmodi ip ſius affectus tanquam potentiæ, a qua elicitur, ſed aſpectus tanquam inſtrumenti, quo mediante exercetur. ¶ Et nota, quod non ſolum aſpectus videntis eſt medium huiuſmodi appetitus, ſicut ſupra dictũ eſt, vbi actum eſt de corruptione oculorum, ſed etiã aſpectus fœminæ viſæ interdum, & hoc quattuor modis. Sunt enim quædam mulieres, quæ oculorum ſuorum pulchritudine incitare ſolent concupiſcentiam in vidente. Vnde dicitur, quod cum qui dam rex vidiſſet quandam ſanctimonialem; & exar ſiſſet in eam; & vellet omnino eam habere, & eam ſuper hoc moleſtaret; ipſa mandauit ei, quod ſigni ficaret ſibi, quid tantum ſibi placuiſſet in ea. Cum autem ille remandaſſet ei, quod oculi eius ſuper omnia placuiſſent ſibi in ipſa: ipſa eruens oculos mi ſit eos ſibi dicens; Ecce habes, quod in me amaſti, ꝙ licet, non ſit trahendum ad conſequentiam: tamen patet ex hoc, quòd oculorum pulchritudo incitat concupiſcentiam in vidente. Et ideo dicitur. Can. 2. Auerte oculos tuos: quoniam ipſi me auolare fecerunt. Quod licet intelligatur ſecundum myſterium, & ſpiritualiter: tamen eſt tracta ſimilitudo

ab amore ſtulto, qui cito ſicut auis volat: ita cito excitatur a pulchritudine oculorum in muliere. Item ſolent interdum aliquæ mulieres depingere oculos ſuos. 4. Reg. 9. Porro Iezabel in introitu Iehu depinxit oculos ſuos ſtibio, & hoc iterum incitare ſolet concupiſcentiam in vidente. Item ſicut pudicę mulieres ſolent oculos habere depreſſos, ita male erectos. Eccleſ. 26. Fornicatio mulieris in extollentia oculorũ agnoſcitur. Et hoc iterum eſt incitamentum concupiſcentiæ: quia creditur, quòd talis citius acquieſcat peccato. Item ſolent quandoque malę mulieres quoſdam nutus facere oculis, quibus prouocant ad malum. Vnde Eſa. 4. dicitur de filiabus Sion. Nutibus oculorum ibant: & dicuntur ire nutibus: quia nutibus ſe transferunt in concupiſcentiam videntium: ſicut vadens eundo ſe transfert alibi. Quia ergo tam aſpectus viri videntis, quam aſpectus viſæ mulieris, frequenter eſt medium, per quod excitatur concupiſcentia feminarum. Ideo dicitur quod (aſpectu appetitur, & appetit concupiſcentia fęminarum) ſiue actiue, ſiue paſſiue accipiatur concupiſcentia: quia mediante vtroque aſpectu appetitur.

Cap. LXXXIII.

Nec dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius, & cum ſe inuicem ſibimet, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo, corda nunciant impudica: & ſecundum concupiſcentiam carnis, alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus.

¶ Dato

Digitized by Google

¶ Dato mandato circa diſciplinam oculorum, & cauſa mandati: ponit rationes, quare obſeruandum ſit. Ad quod intelligendum nota, quod tres ſunt occaſiones, quare quis interdum figit oculos indiſciplinate in feminam. Vna eſt, quia non reputatur hoc ſibi illicitum. Secunda, quia non reputat ſe videri ab alio. Tertia, quia non cogitat ſe videri a Deo. Prima eſt ex parte ſui. Secunda ex parte proximi. Tertia ex patte Dei. Contra primum ponitur hic ratio. Contra ſecundum: ibi (nec putare &c.) Contra tertium: ibi (ſed & ſi lateat) Ne ergo ſeipſum quis circa primum decipiat: dicit primo, quod non poteſt eſſe impudicitia in oculo, quin ſit in anima. Secundo oſtendit, quantum malum ſequatur ex huiuſmodi impudicitia ſcilicet fugatio caſtitatis, dicens (& cum ſe inuicem)

Cap. LXXXIIII.

CIrca primum vero notandum, quod impudicus eſt oculus, qui audet reſpicere verecunda humani ſexus, in ſe, vel in alio, ſicut Cham, qui reſpexit verenda patris Gen. 9. Item impudicus oculus eſt, qui attente intuetur imagines libidinoſe depictas: ſicut Ooliba meretrix, de qua dicitur Ezech. 23. Cum vidiſſet viros depictos in pariete, & imagines Caldæorum expreſſas coloribus, & accinctas balteis, inſaniuit contra eos concupiſcentia oculorum ſuorum. Impudicus etiam oculus eſt, qui nō refugit aſpicere coitus animalium quorumcunquè. Vnde & natura refugit aſpectum hominum, in coitu animalium, ex quo ſolet irritari concupiſcētia carnis: ſicut probatū eſt multotiens, Item impudicus oculus eſt, qui in ſpectaculis reſpicit

Digitized by Google

repræſentationes actuum impudicorum: ſicut ſolebat fieri in theatris tempore gentilitatis, & adhuc proh dolor, apud aliquos Chriſtianos ſuſtinetur ludus, qui dicitur bonatel: Contra quæ dicit multa Auguſt. in 2. li. de ciui. Dei, vbi inter alia dicit ſic. Veniebamus etiam nos adoleſcentes ad ſpactaculũ, vt ludis turpiſſimis oblectaremur. Impudicus quoque dicitur oculus, qui curioſe conſiderat ſpecies mulierum. Contra quod dicitur Eccleſ. 25. Ne reſpicias ſpeciem mulieris. Impudicus iterum eſt oculus, qui nutus impudicos exercet: ſicut apoſtata, de quo dicitur Prouerbi. 6. Annuit oculis. Sunt autem huiuſmodi nutus multum efficaces in malum, propter quod dicitur Prouer. 6. Non concupiſcat pulchritudinem eius ſcilicet malæ mulieris cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Impoſſibile eſt, quod huiuſmodi impudicitia exerceatur per oculos, niſi animus fuerit impudicus. Conſtat enim, quod oculi ſunt ſub regimine animi. Certum autem eſt, quod nullus permitteret, quod familia ſua, quam habet regere, aliquã impudicitiã exerceret coram ſe: niſi eſſet impudicus. Item oculi magis ſunt in poteſtate animi, quam membra genitalia, ſed nunquã per huiuſmodi membra exercetur voluntarie aliquid impudicum, quin aſcribatur animo: quantomagis impudicitia oculorum eſt animo ſemper attribuenda. Item non poteſt eſſe matrona pudica, quæ per nuncium aliqua verba impudica mandat alicui: quanto ergo magis erit impudicus animus nuncio eius, id eſt oculo impudicitiam exercente. Bene ergo dicit, quod (impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius) quia impudicitia huiuſmodi manifeſte nunciat animum impudicum, ſecundum quod hominis exteriora enunciãt de illo, ſicut dicitur Eccl. 19.

Cap.

Digitized by Google

Cap. LXXXV.

CIrca ſecundum quod dicit, quod concupiſcentia carnis per oculos exercitata, ſine alio tactu fugat caſtitatem. ¶ Notandum, quod præter iſtud malum, multa alia mala facit huiuſmodi concupiſcentia. Vnum eſt, quod deuirginat animam Eccleſ. 20. Concupiſcentia ſpadonis, ſcilicet carnis, quæ ſicut ſpado corrumpere poteſt, non fæcundare, in bono, deuirginat iuuenculam ſcilicet animam: per huiuſmodi enim concupiſcentiam, ſine alio tactu exteriori, interdum amittit virginitatem anima. Aliud eſt: quod auertit a Deo, Dan. 13. Exarſerunt in concupiſcentia eius, & euerterunt ſenſum ſuum, declinauerunt oculos ſuos, vt non viderent cęlum. neque recordarentur iudiciorum iuſtorum. Aliud eſt, quod tradit hominē in manibus hoſtium. ſicut Dalida Sanſonem Eccleſ. 18. Si dederis animæ tuæ, hoc eſt animalitati tuę, concupiſcentias ſuas, faciet te gaudium inimicis tuis. Aliud eſt, quòd quodam modo ęquat hominem adultero Mat. 5. Qui viderit mulierem, ad concupiſcendum eam, iam mæchatus eſt in corde ſuo. Aliud eſt, quod generat peſſimam prolem, generat enim peccatum. Iaco. 2. Concupiſcentia, cum concepit, parit peccatum. Quid autem peius? Nonne melius eſſet, quod pareret bufonem? Item euacuat animam omni bono Dan. 13. Concupiſcentia ſubuertit cor tuum, vas enim, quod ſubuertitur, euacuatur omni contento. Item facit deſipere, in mutando ſenſum hominis. Sap. 4. Inconſtantia cōcupiſcentiæ ſubuertit ſenſum ſcilicet in malitia, quia ſcilicet primus non erat malitia. Item paulatim plus, & plus corrumpit hominem,

Digitized by Google

ſicut pars putrida corrumpit alias 2. Pet. 1. Fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem ideſt concupiſcentiam, quæ corrumpit. Item coinquinat, ſicut vulnus plenum ſanie. 2. Pet. 3. In concupiſcentijs immunditiæ ambulant: in concupiſcentijs. ſcilicet quæ plenæ ſunt immunditia. Item aduerſatur ſpiritui. & impedit ab omni bono Gal. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & poſt, vt non quæcunque vultis, illa faciatis, Item facit hominem deturmis mundi Deo cõtrarijs, quæ ſunt tres, concupiſcentia carnis; concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, ſicut dicitur 1. Iohan. 2. Proinde, cum huiuſmodi cocupiſcentia tot mala inducat, non eſt bonorum virorum, ipſam laxare, exemplo illius iniqui, de quo dicitur Dan. 11. Erit in cõcupiſcentijs fęminarum, ſed potius ipſas refręnare, exemplo illius, quæ dicit Thob. 3. Mundam ſeruaui animam meam ab omni concupiſcentia: immo debemus eam, mortificare, ſecundum præceptum Apoſtoli dicentes Col. 3. Mortificate concupiſcentiam malam. Porro ex intuitu mulieris ſpeciei, concupiſcentia quaſi ignis, ex ardeſcit: Et ideo decet virum ſanctum, vt caueat ſibi ab huiuſmodi concupiſcentia, & ab omni impudico aſpectu. Narrat Tullius de offi. li. 2. quod cum eſſent duo prætores collegæ Pericles, & Sophocſes, & cauſa officij conueniſſent, contigit quendam iuuenem valde pulcherrimum ad eos intrare, quem cum vidiſſet Sophocles dixit ad ſocium: o pulchrum puerum Pericle, & Pericles ad eum, decet Sophocle prætorem non ſolum mentem, ſed & oculos abſtinentes habere; Si autem hoc decet prætorem, quantomagis uirum religioſum? Non eſt ergo ſine culpa viri religioſi, quod habeat oculos impudicos. Et hæc prima

ma cauſa, quare debet cauere vir religioſus ab impudico mulierum aſpectu.

Cap. LXXXVI.

NEc putare debet, qui in fœminam figit oculum, & illius in ſeipſum dirigit fixum, ab alijs ſe non videri; cum hoc facit, videtur omnino, & a quibus ſe videri non arbitratur.

¶ Hic tangitur ſecunda ratio, quæ eſt ex parte proximi, quare mandatum prædictum eſt obſeruandum ¶ Et notandum, quod aliqui ſunt ita ſtolidi, quod cum non uident alios, non putant ſe interdũ videri ab alijs. Iſti ſunt animal ſtolidum, ſicut aſinus, de quo dicitur, quod quando habet caput inter ſepes, non uidens lupum, putat ſe non uideri ab eo. Sunt iterum ſicut pueri, qui in ludo quodam recurrunt ad genua matris, & ibi abſcondunt caput, & non putant ſe uideri ab alijs pueris, quos non uident. Sicut etiam cæcus non putat ſe uideri ab alijs, quos non videt. Ita & multi cum aliquid in diſciplinate committunt, circa mulieres, non uidentes alios; non putant ab eis ſe uideri, ſed non eſt ita. Non putabat Iſaac ſe uideri, cum iocabatur cum uxore ſua Rebecca, ſed uidit hoc Abimelech rex Palæſtinorum; proſpiciens per feneſtram. Gen. 26. Non putabat ille iuuenis, qui ambulabat, aduesperaſcente die, iuxta domum meretricis, quem depræhenſum oſculata eſt, ſe uideri a Salomone, quem tamen uidit de feneſtra domus ſuæ proſpiciens per cancellos. Prouer. 7. Nunquid illa mulier, quæ depræhenſa in adulterio adducta eſt ad Ieſum Iohan. 8. Putabat ſe uideri, uel adulterans cum ea, quando ſunt & viſi, & compræhenſi. Sic quodam

Dei

Digitized by Google

Dei iudicio, multi in huiuſmodi, cum ſe putant latere, depræhenduntur ſuperna prouidentia, non ſine cauſa valde facili, hoc faciente. Qui enim huiuſmodi ſunt, corriguntur per confuſionem interdum, & nunquam Dei timore corrigerentur. Ideo orat pro talibus Pſal. 5. Confundantur, & conuertantur retrorſum ſcilicet a malis cōceptis retrahantur, præ confuſione. Item alijs hoc videntibus incutitur timor ſimilia perpetrandi, ſicut de latronibus depræhenſis, quorum depræhenſio eſt alijs ad timorem. Exemplum Actunm 5. de Anania, & Saphyra, quibus depræhenſis, & punitis, ſequitur in hiſtoria. Et factus eſt timor magnus in vniuerſa eccleſia, & in omnes, qui audierunt hoc. Item ſicut latrones interdum plus nocent reipublicæ, quam raptores, ita occulta peccata, quia frequentius committuntur, & maiores inuadunt, & minus poteſt ab eis caueri; ſicut & latrones frequentius nocent, quam raptores, & magnos theſauros inuadunt, vbi raptores capiunt aſinos, & capras, non poteſt paterfamilias ab his cauere, quia neſcit, quando veniunt. 4. Reg. 24. Immiſit Dominus ſcilicet permiſſiue latrunculos Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, & latrunculos Moab. & latrunculos filiorum Amon in Iudam, vt diſperderent eam. Proinde Dominus reipublicæ, & amator boni illius facit interdum, vt depræpendantur huiuſmodi peccata, ſicut & Domini terrarum adhibent diligentiam magnam, vt depræhendantur latrones, & confundantur. Hiere. 2. Quomodo confunditur fur, quando depræhenditur, ſic confuſæ ſunt domus Iſrael, quæ religioſos deſignant. Igitur huiuſmodi homines videntur interdum, & depræhenduntur, Deo procurante, & propter alium timorem, & propter bonum cōe.

Digitized by Google

Cap. LXXXVII.

SEd etſi lateat, & a nemine hominum videatur, quid faciet de illo deſuper inſpectore; quem latere nihil poteſt? An ideo putandus eſt non videre; quia tanto videt patientius, quanto videt ſapientius? Illi ergo vir ſanctus timeat diſplicere: ne velit fœmina male placere. Illum cogitet omnia videre: ne uelit fœminam male videre. Illius namq; & in hac cauſa, commendatus eſt timor, vbi ſcriptum eſt abhominatio eſt Domino defigens oculum.

¶ Ad obſeruandum mandatum prędictum ponitur hic ratio tertia, ſumpta ex parte Dei, quo ad eius intuitum. Circa quem quattuor tangit. Primo quantæ ſit virtutis (quia ipſum nihil poteſt latere) Secundo quam fatui ſunt, qui putant contrarium, ibi (An ideo putandus eſt &c.) Tertio ex hoc, quod poſtquam duę rationes prædictæ debent mouere, concludit propoſitum, ibi (Illi ergo &c.) Quarto concluſionem auctoritate confirmat. d. (Illius namque &c.)

¶ Circa primum Notandum, quod ſi hominum aſpectum quandoque lateant aliqua facta noſtra, tamen diuinum intuitum nihil poteſt latere. Tenebræ enim quandoque impediunt aſpectum humanum, ſed non ſic diuinum. Iob. 23. Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mortis, vbi abſcondantur ibi, qui operantur iniquitatem. Item obſtacula, vt parietes, & ſimilia, ſed non ſic diuinum Eccleſ. 23. Oculi Domini multoplus lucidiores, ſuper ſolem, quia ſcilicet radij ſolares non pertranſeunt, vbi eſt medium opacum; oculi vero Domini omnia quantuncunque opaca pertranſeunt, ſicut oculi, qui dicuntur

Digitized by Google

cuntur ultra parietes uidere. Item modicitas rei impedit interdum aſpectum hominis. Sunt enim quædam ita modica, quod non poteſt ea homo uidere: ſed non ſic diuinnm, Eſa.18. Ego conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana lux clara eſt, quæ ſcilicet oſtendit atomos; ita & ipſe uidet & motus, & geſtus, & cogitationes, & affectus, & intentiones, & ſimilia quantuncunque modica. Item rei remotio, quandoque enim non uidet homo rem aliter uiſibilem, propter ſui diſtantiam, ſed non ſic Deus, quia ipſe eſt præſens ubique. Gen. 31. dixit Laban, quamuis gentilis. Nullus ſermonis noſtri teſtis eſt, abſque Deo, qui præſens reſpicit. Item rei abſconſio in profundum impedit humanũ aſpectum, ſed non ſic diuinum. Quid enim profundius corde ipſe autem eſt qui nouit abſcondita cordis, ut dicit Pſal. Quanto magis omnia alia, & ubique abſcondita? propter hoc bene dicit (quem latere nihil poteſt) concordans uerbo Apoſtoli dicentis Heb.3. Omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius, quia nec tenebræ, nec intermedia, nec rei modicitas. nec diſtantia: nec aliqua abſconſio impediunt uiſum eius.

¶ *Circa ſecundum notandum*, quod Deus non uidetur aliquando uidere aliqua mala, quia dimittit ea impunita. Grego. Quaſi clauſis oculis non uult aſpicere, quod non uult ferre, licet tamen uideatur non uidere, tamen non eſt ita, uidet enim omnia mala, ſed ex cauſa interdum, quaſi non uidens, ea non ſtatim punit. ¶Nota, ꝙ Deus differt punire peccatores multiplici rõne, nõ enim eſt uoluntarius ad puniendum, ſed quaſi inuitus hoc facit Thren. 3. Non enim ex corde humiliauit, & abiecit filios hominum. Et ideo facit hoc tarde, & lente, ſicut

ille,

Digitized by Google

ille, qui facit rem aliquam inuitus. Item facit hoc interdum miſericorditer expectando ad pęnitentiam. Sap. 12. Non enim impotens eras impios ſimul exterminare: ſed partibus, ideſt per partes iudicans dabas locum penitentiæ. Item interdũ hoc facit exigentibus culpis aliorum, qui in ſordibus ſordeſcendo adhuc, ad pęnas reſeruantur maiores, 2. Mach. 6. In alijs nationibus Dominus patienter expectat, vt eos cum iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorum puniat. Item interdum hoc facit, ne detur malignis occaſio gloriandi Deut. 33. Propter iram inimicorum diſtuli, ſcilicet punire, ne forte ſuperbirent hoſtes eorum. Item interdum, vt per hoc nos doceat, ꝙ inimicis noſtris debemus eſſe patientes, ſuo exemplo: non ſicut ſeruus nequã, qui à Domino ſuo toleratus noluit patientiam habere in conſeruum ſuum. Matth. 18. Serue nequã omne debitum dimiſi tibi: quoniam rogaſti me. Nonne ergo oportuit, & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Sunt ergo quinq; cauſæ, quare Dominus interdum, & ſi videat malą aliqua, non tamen ſtatim punit, & cum omnes valde ſint rationabiles, patet, quòd huiuſmodi patientia procedit ex ſapientia, non ex malorum ignorantia. Bene ergo inuehit cõtra iſtos Aug. dicens (An ideo putandus eſt non videre, quia tanto videt, patientius, quanto ſapientius?)

¶ *Circa tertium notandum*, quòd quinq; ſunt circunſtantiæ ex parte videntis, propter quas quis ſolet magis timere facere aliquid mali, coram eo. Vna eſt, ſi ſit magna perſona. Alia, ſi ſit honeſta. Tertia eſt, ſi malum, quod fit, fiat contra eum. Quarta eſt, cum ipſe videns habet de illo malo accuſare. Quinta, ſi debeat de illo iudicare. Ipſe autem Dominus

minus eſt tam magna perſona, ꝙ magnitudinis eius non eſt finis, vt ait Pſalmus. Tam honeſta, ꝙ oculi eius ad iniquitatem reſpicere non poſſunt. Abachuch. 2. Ipſe eſt contra quem ſolum eſt peccatum. Ipſe eſt, qui habet accuſare de peccato teſtificando, & iudicare. Hiere. 29. Ego ſum iudex, & teſtis. Ideo repræhendit ſeipſum quod ſuper hoc dicens, & malum coram te feci, qui ſcilicet es tam magnus, tantus honeſtatis zelator, in cuius ſolius iniuriam fit peccatum, qui habes de illo contra me teſtificari, & de ipſo me iudicare. Bene ergo dicit illi ſcilicet, qui talis eſt. Timeat diſplicere vir ſanctus: ne velit fœminæ malæ placere. Illum cogitet omnia videre: ne velit fœminam male videre, hoc eſt, caueat ne in tali viſu aliquid mali cõmittat coram eo. Poteſt etiam talis placentia, & talis viſus in caſibus eſſe ſine malo: quod repræhendere non intendit. Ideo dicit: male placere, & male videre.

¶ *Circa quartum notandum*, ꝙ mulier eſt quaſi ſaccus ſtercorum. Abhominabile enim faceret, qui ſigeret manum in ſacco ſtercoribus pleno: & abhominationem maiorem faceret, ſi ſigeret linguam: quæ eſt nobile membrum. Oculus autem eſt membrum valde nobile. Quanta ergo abhominatio eſt coram Deo, figere oculum in huiuſmodi ſaccum. Item abhominabile faceret, qui coram hominibus prouocaret membra genitalia ad motus turpes: ſed fixio oculorum in muliere facit hoc coram Deo. Item abhominabile faceret coram hominibus, qui immundicijs impleret ſinum ſuum: ſed hoc facit coram Deo fixio huiuſmodi, quia ex illa inducuntur cogitationes immundæ innumerabiles in corde. Item abhominabile eſſet corã hominibus rem præcioſam, & mundiſſimam miſcere cum vili, & immunda,

munda, vt vinum cum vrina: balſamum cum ſtercoribus. Sic autem facit defigens oculum in mulierem, quia per huiuſmodi fixionem, miſcet animam ſuam, quæ de ſe tanquam res ſpiritualis eſt precioſiſſima, & mundiſſima, cum carne muliebri, quæ eſt res viliſſima, & immunda. Item abhominabile eſſet ſi quis per naſum emitteret vrinã, vel per os ſtercora, quia non ſunt illi meatus ad hoc deputati. Quanta ergo abhominatio eſt coram Domino: cum quis per oculos deputatos ad cœleſtia contemplanda emittit luxuriam? Hoc autem facit defigẽs oculos male in mulierem: per ipſos enim oculos emittit impudicitiam intrinſecam. Bene ergo dicit ſcriptura ſecundum aliam translationem. Abhominatio eſt Domino defigens oculum.

Cap. LXXXVIII.

QVando ergo ſimul eſtis in Eccleſia, & vbicunq; fœminæ ſunt, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus enim, qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos, ex vobis.

¶ Data ſunt ſupra præcepta uel mandata circa tria pertinentia ad honeſtatem: Hic ſubiungit mandata circa correctionem inhoneſtatis, quod eſt maxime honeſtatis. Attendendum vero eſt, quod quædam ſunt, & fiunt mala, ſuper quibus committentes ea, depræhenduntur: Alia uero, quæ committentes gratis recognoſcunt, deprę henſionẽ uero malorum facit mutua cuſtodia. Cum autem per huiuſmodi cuſtodiam, aliquid depræhenditur, debet ſequi ſecreta admonitio, cum uero huiuſmodi admonitio non prodeſt, procedendum eſt ad denũciationem. Auguſtinus, igitur hæc proſequens.

Primo

Digitized by Google

Primo ponit circa depræhendentia, mãdata in particulari. Secundò in generali. In particulari vero primo ponit mandatum circa huiuſmodi cuſtodiã, & hoc in materia pudicitiæ, de qua ſpecialius eſt curandum tanquam de re maximæ honeſtatis. Secundo circa admonitionem: ibi (& ſi hanc &c.) Tertio circa denunciationem: ibi (Si autem, & poſt.) Quarto circa eadem in genere, ibi (& hoc quod dixi.) Quinto circa mala, quæ gratis recognoſcunt: ibi (quicunq; autem intantum &c.) ¶ Circa primũ notandum, quòd ſicut nobilis Zelotes ſponſæ ſuæ ſolet ponere cuſtodes circa eam, ne aliquid faciat indecens: ita Dominus amator animæ multos ordinat circa eam cuſtodes. Aſſignat ad hoc angelos. Pſal. Angelis ſuis Deus mandauit de te: vt cuſtodiant te. Item prælatos Eſa.62. Super muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes, ſcilicet prælatos. Item proximos Eccl. 17. Vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo, ſcilicet cuſtodiendo. Vnde Gen.3. repræhenditur Cain de hoc, quòd dixit. Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Porro pudicitia eſt valde precioſa. Eccleſ. 27. Omnis ponderatio non eſt digna continentis animæ. Item habet magnam impugnationem; Impugnatur enim à carne, per concupiſcentiam. Item à mundo, per viſibilia. Item a Dæmonibus, qui ſuper hoc inceſſanter religioſos impugnant. Vnde in Vitiſpatrum legitur, ꝙ quidam Dęmon impugnauit quadraginta Annis quendam hæremitam, vt eum ſemel faceret fornicari. Propter hoc Dæmones in ſcriptura vocantur locuſtæ, quæ à iuuentute flores deuorant, ita & ipſi flores pudicitiæ. Item vas in quo ſeruatur pudicitia eſt vas valde fragile. Iuxta illud Apoſtoli 2.Cor.4. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, quæ

autem

Digitized by Google

autẽ huiuſmodi ſunt, ſolent diligenter multum ſeruari. ¶ Item notandum, ꝙ aliquando contingit, ꝙ perſonæ religioſæ declinantes loca ſolitaria, propter ſuſpicionem, quam de ſe nolunt generari, committunt in ſocietate, ipſa tamen non aduertente, aliquam impudicitiam in actu, vel viſu, vel huiuſmodi circa mulieres. Item quandoq; in loco ſacro: Item quandoq; illi de quibus nullatenus crederetur. Et ideo incaute faciunt, qui in aliquo iſtorum confidentes, minus ſollicite cuſtodiunt fratrẽ ſuum. ¶ Item notandum, quòd pudicitiæ obſeruatio ſpeciale donum Dei eſt. Sap.8. Sciui, quoniam aliter nõ potui eſſe continens, niſi Deus daret. Sunt autem multi modi, quibus Deus hominem conſeruat ab impudicitia. Vno modo ex virtute ſeu meritis illam præcedentibus. Sic cuſtodiuit Abimelech regem Geraræ, ne tangeret vxorem Abraham, propter ſimplicitatem cordis ſui, quia neſciens, ꝙ eſſet vxor Abraham, tulerat eam, vt ſibi acciperet vxorem ſuam ſecundum glo. Gen. 20. Ego ſcio, ꝙ ſimplici corde feceris hoc, & ideo cuſtodiui te, ne tangeres eam. Alio modo per aduerſitates. Oſeæ 2. Sepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inueniet. Et ſequetur amatores ſuos, & non appræhendet eos. Tertio modo, ꝑ adiutorium humanum: ſicut reges ſolent cuſtodire vxores, per eunuchos, quia ſecundum Apoſtolum. Dei coadiutores ſumus: Sed tamen ſine ipſo non ſatisfacimus ad hoc. His prænotatis patet continuatio, & expoſito præſentis mãdati. Dixerat enim immediate, quod defigens oculum abhominatio ſit Deo, & ideo concludit (Quando ergo ſimul eſtis &c.) quaſi dicat. Ne ergo cõtingat hoc de uobis, ſcilicet qđ ſitis abhominatio Deo, cuſtodite uos ipſi,

non relinquentes totum cuſtodiæ Angelorum, uel prælatorum. Cuſtodite, inquam, pudicitiam ueſtram, quæ eſt res tam precioſa, tam impugnata, & in tam fragili loco poſita. Et hoc facite, quando ſimul eſtis, non confidentes de ſocietate; & etiam ſi ſitis in eccleſia; uel alio quocunque loco, non confidentes de loci ſanctitate (& inuicem) ideſt unus indefinite alterum, quicunque ſit, non confidentes de perſonæ conditione quacunque. Quamuis autem ſic faciatis, quod in uobis eſt; tamen non putetis hoc ſufficere, niſi & ipſe Deus hoc faciat, ſed confidite, quia, ſi quod ueſtra intereſt facitis, ipſe Deus, qui habitat in uobis, qui multis modis ſolet ſuos cuſtodire, hoc modo cuſtodiet uos, ex uobis.

Cap. LXXXIX.

ET ſi hanc, de qua loquor, oculi petulantiam in aliquo veſtrum aduerteritis, ſtatim admonete: ne male cæpta progrediantur, ſed de proximo corrigãtur.

¶ Cuſtodia mutua valet ad duo. Ad cauendum peccatum ideo dixit in præcedenti mandato. Deus, qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis, ſcilicet a malo. Item ad depræhendendũ malum; ſi fiat, & circa hoc tradit hoc mandatum dicens. Quid ſit faciendum, quando depræhenditur, ſcilicet quia monitio eſt facienda, & ſtatim. Et ſubiungit cauſam duplicem ſcilicet reſiſtentiam futuris, ne cæpta progrediantur; correptionem de præteritis, vt de proximo corrigantur Et ſic tria cõtinet hoc mandatum ſcilicet mandati ſubſtantiam, & tempus exequendi, & cauſam. Sed quæreret aliquis circa primum. Nunquid tenemur ad correctionem fraternam de venialibus? Videtur, quod non.

Digitized by Google

non. Nullus enim tenetur ſe corrigere de venialibus. Alioquin per venialia damnaretur. Quid ergo mandat Auguſt. dicens quod de petulantia oculorum debemus fratrem corrigere, cum huiuſmodi petulantia potius iudicanda ſit venialis, quam mortalis? reſpondo venialia ſunt diſpoſitio ad mortalia, ſed quædam ſunt diſpoſitio remota, quædã propinqua, vel ratione multitudinis, ſicut in illo, qui aſſidue huiuſmodi ſine numero committit, vel ratione magnitudinis, ſicut ſunt aliqua mendacia, & aliquæ detractiones, & ſimilia, uel ratione connexionis cum mortali, ſicut ſunt colloquia impudica, & viſus, & huiuſmodi circa mulierem. Sicut ergo aliquis videns aliquem incedentem per viam, per quam credit, quod ſtatim incurret periculum mortis, peccaret, niſi retraheret eum, ita poteſt aliquis peccare mortaliter, niſi corrigat fratrem de huiuſmodi uenialibus, quæ ſunt diſpoſitio propinqua ad mortale: & de talibus eſt petulantia, de qua hic loquitur. Eſt enim diſpoſitio ualde propinqua ad peccatum mortale. Tenemur igitur ad correctionem fraternam de uenialibus interdum, non inquã tum uenialia, ſed inquantum ad mortale inductiua: Quod innuit Aug. cum cauſam huiuſmodi correctionis aſſignat dicens (ne cæpta progrediantur) In alijs autem caſibus, quamuis huiuſmodi correctio non ſit de neceſſarijs ad ſalutem, tamen eſt de expedientibus. Ad id, quod dictum eſt in contrarium, dici poteſt, quod hæc non eſt uera: nullus tenetur ſe corrigere de uenialibus: quamuis enim uenialia nunquam ſint mortalia, tamen negligentia corrigendi ſe de uenialibus, poteſt eſſe mortalis in caſu ſimili ſupra poſito; ſicut & contemptus uenialium, poteſt eſſe tantus, quod erit mortalis. Et ne-

gligentia in ſuperiori parte rationis non corrigentis inferiore circa uenialia, poteſt eſſe mortalis. Sed iterum quæritur circa ſecũdum, quare dicit ſtatim, cum iſtud mandatum ſit affirmatiuum, & affirmatiua non obligant ad ſemper ſed pro loco, & tempore? Reſpondeo. Quædam ſunt peccata iam commiſſa, & non ſunt iam in actu ad correctionem, de iſtis ſufficit, quòd pro loco, & tempore, ſeruata opportunitate, fiat correctio, immo ſecundum quoſdam de commiſſo iam delicto tenentur niſi ſoli prælati, & quo ad alios eſt conſilium. Alia uero ſunt, quæ ſunt in actu, circa iſta ſtatim adhibenda eſt admonitio, ſicut, igne accenſo, ſtatim currendum eſt ad aquam, ſine expectatione. Et de talibus loquitur hic, ſicut patet ex hoc quod dicitur. (Et ſi oculi petulantiam in aliquo ueſtrum aduerteritis) ſcilicet in ipſo actu. ¶ Circa tertium notandum, quod non ſolum propter cauſas, quas dicit, ſed propter multas alias rationes, debet uigere huiuſmodi admonitio multum, quæ dicitur fraterna correctio in religione. Eſt enim quædam fraternitas, quæ dicitur naturæ, ſecundum quam omnes deſcendentes ab Adam dicuntur fratres, Alia fidei, ſecundum quam omnes Chriſtiani dicuntur fratres, quia habent eandem fidem. Alia profeſſionis, ſecundũ quam dicuntur fratres, qui ſub eadem profeſſione uiuunt, ſed omnes fraternitates concurrunt in religioſis. Cum ergo huiuſmodi correctio fiat ratione fraternitatis, iuxta illud Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Quantum tenentur ad hoc religioſi, inter quos eſt tanta fraternitas? Item Eccleſ. 19. dicitur. Corripe amicum. Ex quo innuitur quod huiuſmodi correctio impendi debet maxime amicis, iuxta

illud

Digitized by Google

illud Apoſtoli. Quos amo, arguo, & caſtigo. Et ideo ueriores amici magis tenentur corrigere: Sed uerior eſt amicitia illa, quæ Chriſti amore eſt conglutinata, ſicut dicit Hiero. & talis eſt in uiris religioſis. Ex quo patet, quòd magis tenentur ad huiuſmodi correctionem in fratribus ſuis. Item proximitas eſt cauſa huiuſmodi correctionis: Nō enim tantum tenemur extraneis, uel remotis, quantum vicinis. Eccleſ. 19. Corripe proximum, ex quo ſequitur, quòd magis tenemur proximiori. Quis autem proximior; quam Ille, cum quo continue conuerſamur? Sic autem eſt in clauſtro. Item ſanctitas rei ex ſeipſa prouocare ſolet, vt videns in ea ſordem, ſtatim feſtinet abſtergere, vt ſi quis videret ſordes in altari Deo conſecrato. Cum ergo quilibet religioſus ſit Deo conſecratus; Quomodo poteſt ſe frater eius continere, quin ſtatim laboret abſtergere ſordem peccati, ſi videt eam in ipſo? Et ideo bene dicitur Apoc. 22. Sanctus ſanctificetur adhuc. quaſi dicat. Ex hoc, quòd ſanctus eſt, plus debet curari de eius ſanctificatione, ſi in aliquo inquinetur. Item peccatum fratris redundat in damnum commune, iuxta illud, Nam tua res agitur, paries cum proximi ardet: Sicut ergo quando ignis eſt in vna parte domus, quilibet nititur extinguere, ne tota domus comburatur: Ita curandum eſt, ſtatim extinguere peccatum, in quocunque ſit in religione. Ideo dicit Auguſt. (ſtatim admonete, ne male cępta progrediantur) ſcilicet in ea. Item arguere eſt proprium opus ſpiritusſancti ſecundum illud Ioh. 16. Ille arguet mundum de peccato. Quomodo ergo poteſt credi, quòd ſpiritusſanctus habitet in illis, qui numquam arguunt? Ideo ſignantur dicit Apoſtolus Gal. 6. Vos, qui ſpirituales eſtis, in-

ſtruite huiuſmodi, ſcilicet delinquentes. Patet ex his, quod viri religioſi multum tenentur ad fraternam correctionem, & ratione magnæ fraternitatis, & ratione veræ amicitiæ, & ratione magnæ proximitatis, & propter ſtatus ſanctitatem, & propter propriam vtilitatem; & propter ſpiritum inhabitantem. ¶ Sed notandum circa modum correctionis, quòd huiuſmodi correctio facienda eſt cum lenitate. Delinquentes ei ſunt quaſi infirmi, & ideo cum lenitate ſunt tractandi. Gal.6. Inſtruite in ſpiritu lenitatis. Item cum humilitate, Superbus eſt enim animus humanus, & ideo cum ſuperbe loquitur eidem alius, ſequuntur inde potius iurgia, quã alij fructus, iuxta illud Prouer. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Propter quod dicitur Prouer. 18. Cum obſecrationibus loquitur pauper ſcilicet ſpiritu humilis. Et econtrario. In ore ſtulti iurgia ſuperbiæ ſcilicet ſuperba correctio. Prouer.14. Itẽ cum compaſſione. Non enim eſt veræ iuſticiæ indignari peccatoribus, ſed compati, & ex compaſſione corrigere, & eos diligere Pſal.79. Corripiet me iuſtus in miſericordia ſcilicet compaſſionis: Item cum diſcretione, Aliter enim corrigendi ſunt maiores, aliter pares, aliter minores; aliter grauia peccata, aliter leuia, aliter occulta, aliter manifeſta ſunt corrigenda, ſeu tractanda. Et in omnibus ſeruandus eſt locus, & tempus, & oportunitas, Quod quia non obſeruant quidam habentes zelum in correctionibus, ſed non ſecundum ſcientiam, dicit Bern. Zelum tuum infrænet ſcientia ſcilicet diſcretionis. Item cum moderamine: Non enim de feſtucis proximorum ſunt faciendæ trabes, ſicut faciũt aliqui, qui docti ſunt in culpas aliorum arguendas 2. Timo. 2. Seruum Dei cum modeſtia corripientẽ.

idest

Digitized by Google

ideſt cum modo debito. Eſt autem modus debitus, vt potius culpæ ſemper alleuientur, quam aggrauentur. Seneca. Lauda parce; uitupera parcius. Item cum tranquillitate, Correctio enim, quæ fit, cum turbatus eſt animus, frequenter eſt quædam impatientiæ offenſio, mentiens in ſe correctionem. Eccleſ. 19. Eſt correctio mẽdax in ira contumelioſi. Ideo vir ſapiens expectat facere correctionẽ, quouſque habeat animum tranquillum, vt tranquillitate iudicet, ſicut Deus cum tranquillitate iudicat Sap. 12. Exemplum de Philoſopho qui iratus contra ſeruitorem ſuum dixit. Iam te uerberarem niſi eſſem iratus; Patet ergo modus, quo facienda eſt correctio, quia cum lenitate, cum humilitate, cum compaſſione, cum diſcretione; cum moderamine, cum tranquillitate ¶ Porro ex eius cotrectione facta, debito modo, ſequitur fructus multus. Vnus eſt animæ liberatio. Si enim correctus audit corrigentẽ, lucratus eſt animam fratris Mat. 18. Si autem non audit, ſaltem ſuam liberat. Ezech. 3. Tu uero animam tuam liberaſti, ſcilicet poſtquã dixiſti impio impietatem ſuam, & noluit ſibi cauere. Vnde patet, quod anima una ſemper liberatur, ſcilicet uel correcti, uel corrigentis. Alius eſt diaboli fugatio. Fugit enim lupus, ubi exclamatur. Quo cõtra Ber. Securus accedit tentator, ubi nullus timetur repręhenſor. Alius eſt peccati cognitio: Frequenter .n. committens culpam, non aduertit, quod facit, aut ſi aduertit, non cogitat ſe male feciſſe, aut ſi male, non multum male, Eccleſ. 19. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: non feci hoc, ſcilicet quod tu dicis, uel non feci male. Alius eſt cautela de futuris Prouer. 29. Correctio tribuit ſapientiam, quia ſcilicet per hoc fit homo cautior, ad ca-

uendum in futuro. Alius eſt puritatis augmentatio. Vas enim aureum, uel argenteum quãto plus confricatur, tanto plus purificatur: Et ita boni uiri religioſi, quanto plus corriguntur, tanto puriores fiunt: Et ideo intelligentes hoc non ferunt grauiter; Eccleſ. 10. Vir prudens, & diſciplinatus, nõ murmurabit correctus. Exemplum de Auguſtino Epiſcopo qui dixit. Ego ſenex; & Epiſcopus paratus ſum ab omnibus corrigi, & emendari: & illum amicum meum exiſtimo, cuius linguæ beneficio, ante diem extremi iudicij animæ meæ maculas tergo. Alius eſt amicitiæ acquiſitio: quamuis enim religioſus correctus interdũ ferat moleſte in principio: tamen rediens ad cor, aduertit corrigentem amicum ſuum uerum Prouer. 28. Qui corripit hominem, inueniet gratiam poſtea apud illum: magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. Quia ergo ex huiuſmodi correctione ſequũtur animæ liberatio, hoſtis fugatio, peccati cognitio, ad cauendum in futuro ſapientia, puritatis augmentatio, amicitiæ acquiſitio; bene dicitur, quod bonum eſt arguere. Patet ex iam dictis, quod ſex ſunt rationes, quare in religione multum debet vigere fraternitas, & charitatiua admonitio: Et ſex quæ ſunt circa modum correctionis ſeruanda: Et ſex fructus qui ex hoc ſubſequuntur.

Cap. XC.

SI autem & poſt admonitionem iterum, vel alio quoque die, idipſum eum facere videritis iam velut vulneratum ſanandum prodat, quicumque hoc potuerit inuenire.

¶ Poſtquam depræhenſa culpa fraterna: facta eſt admo-

admonitio ſecreta, & non prodeſt: procedendum eſt ad denunciationem. Circa quam tria ſolent concurrere: Primum eſt culpæ indicatio. Secundum indicatæ conuictio. Tertium conuictæ dijudicatio. Et ideo circa iſta tria, tradit mandata tria. Primum hic. Secundum ibi. (Primus tamen eſt altero) Tertium ibi. (conuictus vero) ¶ Circa indicationem vero faciendam, innuuntur quattuor in hoc mandato, ſcilicet quãdo eſt facienda, quia poſt iterationem culpæ a fratrum monitione: Et ideo dicit. (Si poſt admonitionem &c.) Item quare eſt facienda: quia propter periculum delinquentis: & ideo dicit. (Iam velut vulneratum) Item ad quid eſt facienda: quia propter bonum ſcilicet ut ſubueniatur periculo: Ideo dicit. (ſanandum prodat) Item a quo eſt facienda: quoniam a quolibet, qui hoc depræhenderit. Et ideo dicitur (Quicunque &c.) ¶ Sed quæreret aliquis circa primum. An liceat culpam fratris indicare prælato, vel fratribus, vel in capitulo proclamare publice: non pręmiſſa ſecreta admonitione? Videtur, ꝙ non, quia dicunt iura, ꝙ denunciationi debet præcedere charitatiua admonitio, ſecundum illud Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Et hoc idem Aug. videtur innuere in iſto mandato, quòd ſi ſic eſt, tunc videntur omnes religioſi peccare, qui proclamant pro culpis fraternis, non præmiſſa admonitione. Ad hoc autem intelligendum: Sciendum eſt, ꝙ ſunt quædam peccata manifeſta: & hæc quæcunq; ſint, ſiue parua, ſiue magna, non requirunt ſectetam admonitionem, ſed publice ſunt corrigenda. 1. Timo. 5. Peccantes corã omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. Glo. peccantes, qui manifeſti ſunt. Alia ſunt occulta: Et ho

rum

rum quædam ſunt modica, vt exceſſus in riſu, & huiuſmodi: & ita annexa fragilitati humanæ, quòd vix eſt aliquis, quantũcumq; perfectus, qui ſepties in die non offendit in illis. Iſta vero, quia ſunt cuiuſdam quaſi neceſſitatis, non habent notabilẽ verecundiam, neq; adducunt infamiam. Et ideo non oportet, in iſtorum correctione, præcedere admonitionem. Ratio enim, quare debet fieri ſecreta admonitio, ſecũdum ſanctos, & magiſtros eſt duplex. Vna eſt, ne amiſſa verecundia, ſi corrigatur frater palam, minus timeat peccare. Secunda eſt, vt parcatur famæ fratris, quantum fieri poteſt, ſalua ſalute illius. Cum igitur cauſæ iſtæ non inueniantur circa peccata iſta: non exigitur ordo huiuſmodi in iſtis, ſed ſine pręcedenti admonitione poteſt frater, etiam in capitulo proclamari: ſiue ſint manifeſta ſiue occulta. Alia ſunt occulta, ſed maiora, quæ habent infamiam, & verecundiam, vt inebriatio, & huiuſmodi, quæ quandoq; ſunt venialia, quandoq; mortalia. In iſtis autem interdum contingit, quod creditur probabiliter, ꝙ per ſecretam correctionẽ prouidetur ſaluti delinquentis, & ſtatui ſuæ religionis, vt ſi verbi gratia, contingat, quòd aliquis probus homo inebrietur ex fortitudine vini, vel alio caſu fortuito, & nunquàm alias contingit ei: creditur, quòd in antea cauebit, ſi fuerit ſecreto correctus, In talibus ſeruandus eſt ordo correctionis, & peccaret, qui hoc indicaret alijs, non præmiſſa admonitione, quia nullus fructus ſequæretur ex tali indicatione, & infamaretur delinquens ſine cauſa, cum per ſecretam correctionem, prouideri poſſit ſufficienter omni periculo. Aliquando vero contingit, propter aliquas circunſtantias, quod creditur probabiliter, quòd per huiuſmodi ſecretam cor-

rectio-

rectionem, non ſufficienter prouideretur ſaluti delinquentis, vel ſtatui religionis ſuæ, & tunc poteſt omitti huiuſmodi correctio ſecreta, quia non ſperatur de fructu, & poteſt, & debet indicari factum prælato, vel alijs bonis, quæ poſſunt prodeſſe, & nō obeſſe. Vel etiam de eorum conſilio poteſt fieri proclamatio in capitulo: ſi tamen poteſt culpa probari. Aliquando vero contingit, quòd creditur, quòd delinquens eſt tantæ peruerſitatis, ꝙ ſi corrigeretur ſecreto, incurreret odium erga corrigentem, vel mala machinaretur cōtra eum: Vel ex hoc dabit operam ad defendendam, vel cooperiendam maliciam ſuam: Et tunc non ſolum non debet fieri talis correctio, immo debet non fieri: quia extremæ eſt dementiæ ſecundum Hiero. Fruſtra niti, & nihil aliud, quàm odium quærere, ſed tamen prælato, vel alijs bonis prælatis, ſecundū modum prædictum, eſt indicandum. ¶ Ad quæſtionem ergo propoſitam diſtingue ſic, Quia culpa, vel eſt manifeſta, vel occulta. In primo caſu non requiritur, ꝙ fiat ſecreta correctio: nec Dominus intellexit de talibus, cum dixit. Si peccauerit in te frater tuus, cum dicat Glo. id eſt te ſolo ſciente. In ſecundo caſu iterum diſtingue, quia culpa occulta aut eſt de minimis, aut de maioribus, quæ habent infamiam ſecum. In primo caſu, non requiritur etiam admonitio ſecreta. In ſecundo caſu iterum diſtingue, aut quia præſumitur, quòd proſit correctio ſecreta: & tunc non poteſt ſine peccato dimitti. Aut non præſumitur, & hoc iterum dupliciter, vel quia præſumitur, ꝙ non proſit ſufficienter, & tamen non eſt occaſio mali. Et tunc poteſt, & dimitti, & fieri. Vel præſumitur, quòd ſit occaſio mali, & tunc poteſt, & debet dimitti. Ad illud quod in contrariū dictum

eſt,

Digitized by Google

eſt, ꝙ denunciationem pręcedere debet charitatiua admonitio. Dicendum eſt, quòd licet verum ſit in genere, tamen habet exceptiones in caſibus, ſicut & aliæ multæ regulæ generales, quia præcepta affirmatiua non obligant in omni caſu; ſed in caſu opportuno. ¶ Item dubitatur de hoc quod dicit, ꝙ poſt admonitionem ſi inuenitur iterum fratrē delinquere, debet iudicari. Videtur enim, quòd non ſolum una admonitio, ſed plures eſſent faciendæ: ſicut fiunt in citationibus iudicum, & in vitatione hæretici, qui poſt primam, & ſecundam correctionem id eſt binam admonitionem, vitandus eſt ſicut dicitur 1. Timo. 3. in Gloſa. Ad quod dici poteſt, ꝙ antequàm pœna inferatur iudiciaria, vel vitetur hæreticus, quod eſt pœnale, plures debent præcedere admonitiones: eo quod pœnæ ſunt molliendæ, & non debent inferri ſine cauſa valde iuſta, & certa. Indicatio vero culpæ fraternæ, illis, qui poſ ſunt prodeſſe, non fit ad pœnam: ſed propter medicinam: Vnde ſicut medicus, qui vult ſubuenire infirmo, & probauit, ꝙ vna medicina non prodeſt ei; ſtatim recurrit ad aliam. Ita poſtquàm probatum eſt, quòd ſecretæ admonitionis medicina non prodeſt: poteſt recurrere ad medicinam indicationis.

Cap. XCI.

Circa ſecundum notandum eſt, quod dicit, quòd pro vulnerato, ſcilicet in mente habendus eſt, qui poſt admonitionem ſemel factam, incidit iterum in petulantiam oculorum. Ex quo relinquitur argumentum, ꝙ valde mala ſuſpicio habenda eſt de illis, qui poſt admonitiones frequentes, nolunt ſe corrigere, de notabili familiatitate cum mu

lieri-

Digitized by Google

lieribus. Nec mirum: Familiaritas enim huiuſmo di valde periculoſa eſt viro, quamtumcumq; perfecto ſicut probatum eſt per multas experientias. Auguſti.in lib.de ſingularitate clericorum.Quanti, & quales clerici, Epiſcopi ſimul, & laici, poſt magnalia,& ſigna,& mirabilia, naufragari noſcuntur; cum volunt in naui fragili nauigare,hoc eſt in carne fragili, ſe exponere periculoſo conſortio mulierum. Et poſt. De carbonibus ſcintillæ diſſiliunt; de ferro rubigo nutritur; morbos aſpides ſibilant, & mulier fundit concupiſcentiæ peſtilentiam. Quam Salomon ſic comparat dicens. De veſtimen tis procedit tinea,& à muliere iniquitas viri. Præterea, & ſi eſſet homo ſanctus de ſe ſecurus, tamen debet timere, ne mulier, quæ eſt res fragilis, de facili, male circa ipſum afficiatur, in eodem. Poſtremo,& ſi animum noſtrum confidimus, in hoc ſemper in charitate durare: vel illa apud eos debet eſſe ſuſpicio, ne illæ,quæ nobis non conueniunt, & in nos ipſos forſitan moueantur, aut incitamentis furialibus ſtimulentur. Præterea,& ſi non eſſet reale periculum: certum tamen eſt,quòd per huiuſmo di familiaritatem, ſtatus ſanctitatis infamia maculatur, quòd quàm graue ſit, oſtendit idem Auguſtinus in eodem dicens. Peius eſt, quàm mœchia, continentiam ducere criminoſam,& infamen ducere ſanctimoniam; blaſphemiam ingerere religioni. Er poſt. Continentiæ bonum fruſtra intrinſecus laborioſo agone cuſtodit, qui forinſecus officit, & infamat. Et ideo dicit Apoſtolus. Ro. 14. Ne blaſphemetur bonum veſtrum. Cum igitur ex huiuſmodi familiaritate, ſequatur periculum proprium, & alterius. Et tam grauis infamatio ſanctitatis; qualis prȩſumptio poteſt haberi, de his, qui & iſta

ſciunt,

ſciunt, & tamen nunquàm volunt ſe corrigere ſup iſtis? Veruntamen eſt timendum, & eis, & alijs ne intrinſecus libidine ſint infecti, quamuis mulieribus non vtantur: ſicut auarus cupiditate ligatur, cũ pecuniam à ſe ſeparari pati non poteſt, quamuis eadem non vtatur. Idem in eodem. Habent multas diuitias, quas ſuis vſibus negant, ſed pro cupiditate conſeruant, quibus amodo perfruantur, & ſi in vſu non tangantur. Ita, & ſi qui deſpexit vinculũ nuptiarum, & aliter vinculis fœmineis alligatur: quamuis nullo concubitu miſceatur, deſiderio tamen, & viſu, & colloquio oblectatur. Amplius ad idem. Minorum eſt, exempla ſequi maiorũ. Cum ergo viri perfecti, & ſecuri inhærent familiaritatibus prædictis, dant occaſionem minoribus, idem faciendi, qui cum ſint infirmi, de facili corruunt in iſtis, & pereunt aliorum exemplo. Idem in eodem. Quale præmiũ ſanctitatis expectat, qui perniciosũ præbet exemplar, vt infirmi ſub prætextu dilectionis ſubtiliter fornicẽtur, & pudicus impudiciſſimæ caſtitatis præbeat magiſterium: deſtruens, q̃d Apoſtolus cõminatur. Peribit, inquit frater infirmus, in tua conſcientia, propter quẽ Chriſtus paſſus eſt. Et poſt. Eleazarus maluit vitam ſuam tormentis adijcere, quam cuique magiſter perditionis exiſtere: & nos vbi nulla tormenta ſunt, fluxibus ſolis, nolumus anteponere fratres ſaluandos. Item ex hoc grauis turbatio generatur ſocijs: quorum pax eſſet ſummo ſtudio ſeruanda. Virorum enim ſanctorum eſt zelare non ſolum pro caſtitate ſtatus ſui: ſed etiam pro pulchritudine caſtitatis, quæ oritur ex ea, iuxta illud Sap. 4. O quam pulchra eſt caſta generatio, cum claritate ſcilicet famæ. Et ideo cum videat offuſcari eam: non poteſt non turbari 1. Mach. 2. dicit

cit

cit Mathathias Et ecce pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt. Et ſuper offuſcatione pulchritudinis, & claritatis corporalis ipſe, & filij planxerunt valde. Quanto datur maior occaſio doloris viris ſanctis, cum pulchritudo ſanctimoniæ ſpiritualis offuſcatur? Item prælati in quibus Deus vel auditur, vel ſpernitur ſecundum euangelium ſolent frequenter ab huiuſmodi familiaritate ſubditos coercere: Et ideo qui ſe non corrigit, non poteſt de inobedientiæ malo erga Deum, & ſuos miniſtros ſe excuſare. Auguſt. in eodem. Poſſuut parentes: poſſunt filij: poſſunt fratres & ipſi (quod plus eſt) a Deo conceſſa ſibi nature vincula dirumpere. Et clerici, Deo non concedente, immo inſuper prohibente, mulierum nexibus compeditam non volunt recuſare charitatem. Qualis ergo præſumptio in bonum de his haberi poteſt, quos nec ruinæ infirmorum: nec turbatio ſociorum: nec voluntas maiorũ retrahere poteſt a familiaritate prædicta? Sane ſolent aliqui ſe ſuper hoc excuſare. Et hoc tripliciter. Primo pro vtilitate, dicentes, quod hoc faciunt propter aliquam vtilitatem temporalẽ, quæ ex hoc obuenit. Ad quod reſpondet Auguſt. in eodem dicit. Si fęmina vtilior exiſtimatur, non oportebat carnalia emolimenta proponere vtilitatibus ſpiritualium commodorum. Secundo pro charitate: dicentes quod quicquid circa hoc faciunt: faciunt ex charitate propter ſalutem earum. Ad quod idem in eodem reſpondet di. O dilectio, quæ ſibi inuidet. O charitas, quæ cupit ſe in vituperatione laudari. Grande miraculum, vt Virginum caſtitas virgines faciat velut coniuges ardere. Tertio ſanctorum exempla. Aug. in eodem. Sed aiunt. Si de coniunctione ſcilicet cum mulieribus

clerici

clerici notantur: notandi ſunt & ſancti Plerique nobiſcum: ſiue Helias, qui manſit apud viduam: ſiue Apoſtoli, qui mulieres ſecum comites circunducebant. Aut Iohannes, qui matrem Domini aſſumpſit Domino delegante: aut ipſe Dominus, cui de ſuis facultatibus alimenta præſtabant mulieres aliquę religioſę: cui etiã Martha miniſtrabat ad menſam. Et qui ſingulariter locutus eſt ad puteum ſedens, cum muliere alienigena Samaritana. Vel cui recumbenti fœmina pedes lauit lachrymis. Ad qđ reſpondet Augoſti. in eodem dicens. Sic callidi argumentatores, & iuriſperiti fallaces volunt præuaricari, ipſa iura tranſuertunt, & inconuenientibus exemplis, velut ſimiles coniecturas obijciunt, qui per Salomonem ipſius legis ſagacitate produntur. Peccator inquit homo vitabit correctionem, & ſecundum voluntatem ſuam inueniet comparationẽ. Patet autem eos fraudulenter iura abijcere quattuor modis. Primo, quia faciunt argumentum à maiori affirmatiuè, quod non valet, ſicut enim non valet hoc argumentum. Ille miles fortis ſubijt tale certamen, & vicit, ergo iſte debilis pōt hoc idem facere, & vincet. Ita non valet Apoſtoli, & Prophetæ habitauerunt cum mulieribus, & euaſerunt ſine peccato, ergo & nos, propter hoc, idem poſſumus facere. Vnde idem in eodem deridet dicens. Reuera homines magni, qui ſe comparant Sanctis, & eximia conuerſatio veſtra ſit, quæ prophetis, vel Apoſtolis videatur æqualis. Secũdò, quia ſi in hoc imitandos dicunt ſanctos, & imitari volunt, debetent eos, & in alljs virtuoſis operibus imitari, quod tamen nolunt. Idem in eodem. Ad occaſionem luxuriæ noſtræ, in peruerſum ſanctos volumus imitari, & in cæteros actus veſtigia imitari nolumus.

Digitized by Google

In omnibus (dicit Apoſtolus) commendantes nos ſicut Dei miniſtros, in ſuſtentatione multa: in præſſuris: in tribulatione &c. Ad has imitationes infirmi ſumus, & ad deducendas mulieres poſſibilitatem nobis imitationis aſcribimus. Tertiò, quia nõ eſt in nobis eadem cauſa, quæ fuit in ſanctis. Dominus enim præuidens, quòd erant futuri hęretici, qui & nuptias condemnarent, noluit mulieres à ſe, & ab Apoſtolis omnino repellere, ne ex hoc error iſte confirmaretur. Idem in eodem. Præuidebãtur à Domino, qui nuptias auferrent: quibus iam tunc, per introductas auctoritates prodebatur, ne maritatæ mulieres accedere vetarentur ad Chriſtum, cui in præſentia ſeruirent. Quartò, quia permiſſa familiaritas ad horam, & ex cauſa fuit valde moderata. Idem in eodem. Sed non ſine moderamine fuit illa permiſſio. Nam ſi allocutus eſt Dominus Samaritanam, ad horam docuit, & receſſit. Et factum eſt (inquit euangeliſta) poſt hoc, & iter ipſe faciebat, per caſtella, & ciuitates, euangelizãs Dei regnum. Et duodecim cum illo, & mulieres, quæ erant curatæ à ſpiritibus immundis, & infirmitatibus: Maria quæ vocabatur Magdalenæ: de qua eiecerat ſeptem dæmonia: Et Iohanna vxor Cuzæ procuratoris Hærodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant illi, de facultatibus ſuis. Nunquid adhærebant ſingularibus ſingulares, aut indiſciplinatæ commorationes perſeuerabant, illecebroſe conuerſantes, vbi tota Eccleſia propemodum videbatur. Et poſt. Vt de Apoſtolis breuiter probem, quantnm illis potuit fluxa familiaritas diſplicere, qui compulſi ſunt, & de ipſo Domino loquente cum fœmina dubitare, niſi eos maieſtatis notitia probata compeſceret? Et mirabantur, inquit, ꝙ cum

O muliere

mulierc loqueretur. Nemo tamen dixit illi: quid quæris, aut quid loqueris cum illa? Quid autem loquar acceſſum fœminæ ad pedes Domini prouolutæ: cuius luctus, & planctus, ad defenſionem ſuæ lachrymæ non erubeſcant improbi flagitare. Et poſt, Ioannes autem matrem Domini ſuſcepiſſe videtur: ſed matris eius mores maternũ indicat nomen. Helias vero miſſus eſt à Domino, relinquere ſolitudinem, & ingredi tabernaculũ viduæ, ad magnalia facienda: vt famis tempore, tam ipſi viduæ, quàm pupillis eius ſufficientia tribueret alimenta; qui ieiunijs vſquequaq; afflictus tolerauerat abſtinentiam. Qualis illic fuit communitatis affectus, vbi non erat virtus, & qualem ad viduam habuerit introitum, cui fames dedit hoſpitium. Quiſquis es qui te vis de commemoratione viduæ, & Heliæ vocari diſcipulum, prius ſolitudines, afflictiones, & quadraginta dierum tolera ieiunia. Ex his ergo patet, quòd nec vtilitas temporalis, nec charitas ſpiritualis, nec exempla ſanctorum hos excuſat, ſed allegationes huiuſmodi reputandæ ſunt excuſationes ad excuſandum in peccatis. ¶ Poſtremo notandum quanto zelo moueatur idem vir ſanctus contra tales familiaritates inſeparabiles. Oſtẽdit enim eorum ſtultitiam talem, ſicut eſſet illius, qui vnam febrem haberet, & aliam ſibi procuraret, vt haberet duas, dicens. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: habes carnem tuam, quam ſuperes ſemper: quid tibi vis aliam adducere? Nemo ſuper vnam febrem cupit habere peiorẽ, ne incipiat omitriceo inſanabili laborare. Item oſtendit fraudes diaboli circa tales multiplices dicens. Diabolus his nititur blandimentis: vt ſubtractis omnibus iaculis concupiſcentiæ; tam diu ſopitum ignem ſine vllis

flammis

flammis occultet: donec duas faculas iungens ſimul ambas accendat: Et tam diu ceſſat ſęuiciæ ſuæ tela ſupponere: donec ſicut peritus venator, quos occiſurus eſt, laquei ſui vinculis alliget. Item dicit. Nullis procellis diabolus inquietat, & hanc exhibet lenitatem, vt duas naues connectat ad inuicē quiete, quod cum fecerit, iunctas repentinis turbinibus in ſemetipſis elidere poſſit, & perdere. Item præfert iſtis quoſdam ſæculares coniuges dicens. Adhuc habet quid mirari: cum de Chriſtianis videam pleroſq; maritos pariter, & vxores continentiā vouentes, domicilia ſingularia eligere, & apud ſpadones noſtros fœminæ cohabitatio nunquàm poteſt habere faſtidium. Item præfert iſtis Iudæos dicens. Iudæos conſiderent vſq; hodie, pro legis imperio, carnis ſuæ partem circuncisione truncare, & ſciant quid merentur, qui euangelio iubente diſſimulant circuncisi mulierum præſentia peragere Domini voluntatem. Item præfert iſtis ſacerdotes idolorum, qui ob reuerentiam ſuorum ſimulacrorum eunuchantur voluntarie dicens. Puto ꝙ, & de gallis ſuis nobis exprobrantur. Inſultent, qui abſcindentes ſemetipſos libenter excruciant; dummodo ſimulacrorum diſſimulationes pereant. Clerici vero pro dignitate ſacerdotij cœleſtis, non fundunt ſanguinem, non ferrum tolerant, non eſt aliquod vulnus, non eſt aliquis cruciatus, ſed ſolum contra Dominum fœminæ tenet aſpectus. Item inducit contra iſtos amorē Chriſti ad Eccleſiā dicēs. Auſus ſum dicere, à Deo patre miſſus eſt filius, de ſinu patris, vt eccleſiam faceret innocentem: & clericus fęminæ latus deſerere non poteſt, ne Chriſti Eccleſiam reddat infamem. Item inducit contra iſtos fragilitatem propriā dicens. Vnuſquiſq;, qui

O 2 ſecurus

Digitized by Google

ſecurus eſt, quia necdum tentatur: timeat, ne tentetur, quia nihil de illo dicitur: proſpiciat, ne dicatur. Patet ex his, quàm mala præſumptio poteſt haberi de talibus, contra quos vir ſanctus tanta deteſtatione inuehitur. Proculdubio falſa eſt dilectio, non vera charitas, quæ ſic iungit. Vnde idem in eodem. Malum velamento boni nominis tegunt. Vnde apud eos falſa dilectione vera dilectio violatur. Sed exclamat charitas, & appellat. Tales ego non iunxi: altera eſt, quæ me ſimulando coniunxit, nunquàm fluxus foueo, per me ſanctitas non poteſt culpari. Patet ex iam dictis, quàm malam preſumptionem generant, qui tam inſeparabiliter adhęrent familiaritatibus notabilibus mulierum.

Cap. XCII.

Circa tertium notandum, ꝙ ſunt quidam, qui ex aliqua mala commotione interdum accuſant fratres ſuos: non ad ſanandum, ſed ad confundendum: huiuſmodi accuſatio eſt diabolica. Ipſe enim diabolus dicitur accuſator fratrum. Apoc. 12. Et conſtat, ꝙ non accuſat ad ſanandum, ſed ad perdendum. Sic iſti ſunt, qui vulneratis addunt vulnera, ſecundum illud Iob. 13. Concidit me vulnere ſuper vulnus. Pſal. Et ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt. Iſti ſunt ſicut medici proditores, qui ſub ſpecie medicinæ miniſtrant venenum, quia ſub ſpecie correctionis, quæ debet eſſe medicinalis, intendunt hominem confundere. En decies (inquit Iob. 19.) confunditis me, loquens illis, qui ſub ſpecie amicitiæ, & correctionis hoc faciebant. Item iſti ſunt ſicut quædam beſtiæ crudeles, quæ extrahunt cadauera hominum de ſepulcris, & in ea deſæuiunt:

Digitized by Google

ſæuiunt: Sic & iſti vadunt ſcrutando multa mala, & producentes ea in lucem, deſæuiunt in illos, quos peccatum occidit. Et ideo vertunt religionem, quę eſt hæreditas domini, in ſpeluncam. Hiere. 12. Facta eſt hæreditas mea mihi, quaſi Leo in ſilua. Glo. 70. Nunquid ſpelunca hienæ hæreditas mea mihi? Hiena nocturna beſtia, mortuorum deuorat cadauera, & de ſepulchris effodit corpora. Iſti tanquã ſpiritu malo exagitati non ſolent ſeruare modum in accuſando: modo occulta indebite publicando: modo ſuſpitiones aſſequendo: modo falſa imponendo; modo clamoribus totum capitulum replendo: modo diſciplinam traditam in accuſando penitus dimittendo, & huiuſmodi multa committendo. Et ideo faciunt capitulum omnibus odioſum. Amos 5. Qui conuertitis iudicium in abſinthium. Quod quidem fit, cum capitulum, quod eſt locus iudicij, redditur odioſum, propter amaritudines ibidem iniuſte oppreſſorum. Iſti interdum deſæuiunt in peccatores iam compunctos, & mortificatos, per pœnitentiam: Et ſunt in crudelitate ſimiles illi, qui Chriſtum iam mortuum lanceauit. Pſal. Non eſt recordatus facere miſericordiam, & perſecutus eſt hominem inopem, & mendicum, & compunctũ corde mortificare. Porro ex his peſtiferis accuſationibus, ſolent tria mala ſequi ſcilicet. Malum in accuſato. Quandoq; enim incurrit in grauem turbationem. Gen. 37. Ioſeph accuſauit fratres ſuos apud patrem ſuum crimine peſſimo. Et poſtea ſecutum eſt tantum odium fratrum ad eum, ꝙ eum vendiderunt: Nunquid nos meliores ſumus illis patriarchis, quibus illa accuſatio fuit primaria occaſio tanti mali. Item malum in accuſante, Solet enim Deus ſe habere ad hominem, ſicut ipſe ſe ha-

bet ad fratrem ſuum. Et ſecundum illud. Nolite iudicare,& non iudicabimini. Dimittite,& dimittetur, & ſimilia: Et ideo Deo faciente, accidit interdum,vt qui ſic intendit fratrē corrigere, & confundere, q; & ipſe confundatur in ſimilibus. Exemplum in Vitis patrum. Frater interrogauit ſenem, Si videro culpam fratris mei; bonum eſt celare eā? Dicit ei Senex. Quacumq; hora tegimus peccatum fratris noſtri, teget & Deus noſtrum: Et quacunq; hora, prodiderimus culpam fratrum: & Deus prodet noſtram ſimiliter. Item malum in aſſiſtentibus, qui ex hoc ſcandalizantur, & mouentur contra ſic accuſantes. Dicunt Euangeliſtæ, quòd Pilatus videns maliciam Iudæorum accuſantium Chriſtum coram ſe: eos reputauit inuidos: & ipſe compatiēs nitebatur eum liberare. Dicitur iterū Daniel.25. q; Iudæi non permittebant aliquem Iudęum coram ſe lacerari verberibus, quantum meruiſſet. Quomodo ergo viſcera Chriſtiana poterunt ſe continere, quin moueantur contra illos, qui & Chriſtiani ſunt, & tamen coram ipſis accuſationibus innumeris fratrem ſuum lacerant chriſtianum? Proinde virorum Sanctorum eſt, nunquàm indicare culpam fratris illis, qui non poſſunt prodeſſe: niſi ad hoc vt iuuent, Sicut infirmitas infirmi ſolet oſtendi medico, ad hoc vt iuuet. Vnde & ſorores Lazari: ſic indicauerunt infirmitatem fratris ſui bono medico, qui eum poterat iuuare: dicentes. Ioan. 11. Domine quem amas infirmatur. Et ideo bene dicit vir Sanctus (ſanandum prodat) quaſi dicat ad hoc prodat, vt ſanetur, & non ad aliud. ¶ Circa quartum videtur, q; male dicat, cum dicit (quòd indicet culpam fratris iterum delinquentis, quicumque potuerit hoc inuenire.) Poteſt enim hoc inuenire

nire

nire aliquis, qui non correxit eum alias, & talis videtur, ꝙ debeat in ſecreto corrigere, priuſquam indicet ſecundum ſupradicta. Præterea, quid faciendum illi, qui inuenit huiuſmodi culpam, & nũquàm correxit fratrem ſuper hoc: ſcit tamen fuiſſe correctum ab alio? Reſpondeo. Ille qui nunquàm correxit fratrem, nec ſcit ab alio correctum, debet corrigere ſecreto, antequàm procedat ad indicationem. Nec de tali loquitur hic, ſed de illo quẽ correxit, vel ſcit correctum. Quod patet ex ipſa littera, quæ dicit (Si poſt admonitionem, idipſum facere eum videritis.) Et eſt idem, ſiue ipſe, qui inuenit, ipſum monuerit, ſiue ſciat monitũ ab alio, quia eadem eſt coniectura de vulneratione. Sed quid eſt, quòd dicit (potuerit inuenire.) Nunquid debet frater eſſe ſollicitus, de indaganda culpa fratris? Reſpon. Eſt quædam ſollicitudo ſuſpicationis: & hæc non eſt bonarum mentium. Eſt alia compaſſionis, ſicut quando aliquis videt aliquem infirmum conualuiſſe, ex compaſſione plus cogitat aliquando, ſi forte patitur aliquid recidiui, quàm cogitat de illo, qui nunquàm fuit infirmus, & hæc eſt charitas. Et ita, quando aliquis ſcit fratrem ſuũ quandoq; peccaſſe: ex charitate poteſt plus circa illum eſſe ſollicitus, ne relabatur, quàm circa aliũ, quem neſcit ſic peccaſſe. Et ſic ad religioſum pertinet, quando aduertit fratrem ſuum infirmum, indicare, ad hoc, vt ſubueniatur ei, ita & hic (quicumq; talem inuenit debet indicare.)

Cap. XCIII.

PRius tamen eſt alteri, vel tertio demonſtrandum, vt duorum, vel trium poſſit ore conuinci, & competenti ſeueritate coerceri.

¶ Dato mandato circa peccata indicanda: tradit mandata circa conuincenda, & Primo circa quædam antecedentia ad conuictionem, Secundo circa ipſam conuictionem: ibi (ſi autem negauerit) Antecedentia vero ſunt duo. Vnum eſt procuratio teſtium: Aliud charitatiua admonitio coram ſolo prælato, circa quod tradit mandatum ibi (ſed antequàm alijs demonſtretur) Circa procurationem teſtium, Primo tradit mandatum circa modũ procurandi. Secundo circa retractiuum ab huiuſmodi, ibi (nec vos iudicetis eſſe &c.) Dicit ergo (Prius tamen &c.) quaſi dicat. Quamuis mandatum ſit, quòd poſt admonitionem fiat indicatio de peccato inuento, tamen quia aliqui ſolent interdum negare culpam ſuam, prius quam iudicentur: coram alijs publice oſtendatur culpa delinquentis, cum tamen intimauerit alteri, vel tertio: vt duorũ, ſcilicet ſui, & alterius, Quando vni ſoli oſtenditur, vel trium ſcilicet ſui & aliorum duorum, Quando tertio demonſtratur, poſſit ore conuinci: ſecundũ illud. Vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum Mat. 18. Et competenti, ſecundum exigentiam culpæ, & aggrauationem negationis, ſeueritate coerceri, qui noluit per charitatiuam admonitionem corrigi.

Cap. XCIV.

SEd quæritur hic circa accuſationes, quas faciũt religioſi in ſuis capitulis, ad quas pertinet pręſens mandatum. Primo. Vtrum liceat accuſare ſine teſte? Ad quod dicitur, quod in illis caſibus, quibus non requiritur præſens admonitio, ſecundum diſtinctionem prædictam, nec requiritur ſolennitas

lennitas teſtimonij, quia non habent infamiam huiuſmodi, & periret fructus accuſationum huiuſmodi, propter difficultatem quærendi teſtes in talibus. nec de talibus loquitur hic: ſed ſolum de illis, in quibus præceſſit admonitio, ſicut patet in littera.

¶ Secundo quæritur. Vtrum vnicus teſtis ſufficiat ſic accuſanti? Et videtur, quod ſic, propter illud, quod dicit (alteri) In iſto enim caſu non habet accuſans niſi vnum teſtem. Contrarium vero videtur per euangelium quod dicit. Non in ore vnius, ſed duorum, vel trium ſtet omne verbum, ergo verbũ Euangelij ſic debet ſtare. Ad hoc dicitur: quando agitur de peccato, per modum denunciationis ad pęnitentiam: ſufficit vnicus teſtis, cum denunciante, quia denuncians habetur, in iſto caſu, pro primo teſte eo quod agitur Dei negocium, cuius ſuut teſtes vterque. Ita & verbũ Euangelij ſeruatur, quia duo ſunt teſtes in hoc facto. Cum vero agitur de peccato per modum accuſationis, eo quòd accuſans agit proprium negocium, indiget duobus teſtibus alijs, in proclamationibus ergo religioſorum in capitulis: ſufficit cum proclamante vnicus teſtis, eo quod huiuſmodi proclamationes deuunciationes reputantur, & non accuſationes ſecundũ iura.

¶ Tertio quæritur. Quid faciendum ſit in delictis, quæ non corriguntur, nec tamen iterantur, quia ibi non poteſt fieri, quod dicit Auguſt. videlicet vt demonſtretur alteri, cum illud non iterum committatur. Verbi gratia Aliquis eſt furatus aliquid, frater ſciens hoc correxit eum ſecreto, poſtea non iterat furtum: tamen non reddit ablatum, & poſſet reddere. ℞. Si corrector aliquem conſcium habet primi facti, vel aliquos, debet procedere, ſicut hic dicitur. Si autem non habet, vel ipſi quos habet,

nolunt

nolunt teſtificari, ei ſufficit admonitio ſecreta primo, & poſtea dicere prælato, vel prudentibus, qui poſſunt prodeſſe, & non obeſſe. Ita tamen quod dicat prælato illum, vel illos, qui poſſunt teſtificari, vt eos compellat ad teſtimonium, ſi noluerint. Quod ſi fecerit, procedat, vt hic dicitur. Si autē noluerit corrigere, vel ipſi noluerint obedire, liberatus eſt ab huiuſmodi proceſſu, propter defectum teſtium. ¶ Quarto quæritur. Quid faciendum ſit, in facto iterabili, quod iteratur, ſed non inuenit, qui velit cum eo explorare, vel explorantes nequeunt depræhendere culpam? ℞. In primo caſu debet recurrere ad prælatum, vt aliquos ad hoc compellat: Quod ſi noluerit, vel factum depræhendi nequierit, liberatus eſt, vt in caſu præcedenti. ¶ Quinto quæritur. Vtrum quilibet teneatur procedere vſq; ad huiuſmodi accuſationem, cum poteſt; cum hoc videatur nimis laborioſum? ℞. Cum omnes teneamur pro ſalute fratrum animas ponere, multo magis & ad hoc tenemur: Vnde Dominus non ſolum dicit de correctione ſecreta facienda: ſed etiam addit, de teſtibus adhibendis, & de dicendo Eccleſiæ Matth. 18. Militans vero ſub regula Auguſtini: non ſolum ratione Euangelij, ſed etiam ratione regulæ plus tenetur. Sunt tamen caſus, in quibus abſoluitur ab huiuſmodi tentione, ad quam in genere tenetur regulariter. Vnus eſt, quando non eſt ſpes de fructu, vel propter defectum iudicis, vel aſſiſtentium, vel propter maliciam corrigendi. Alius eſt, quando prælatus, & alij communiter ſciunt culpam corrigendi, extra forum confeſſionis. Alius eſt, quando aliquis vacat melioribus, vel æque bonis, quæ impediunt eum ab hoc facto proſequendo. Alius eſt, quando per alium fit negocium ſufficienter.

cienter. Alius eſt, quando obedientia trahit eum ad alia: & alij forte plures. Niſi ergo propter caſum aliquem rationabilem excuſetur frater: quilibet tenetur ad prædictum proceſſum, & pro loco, & tempore, & opportunitate ſeruanda, poſtquam admonitiones ſecrete non proſunt. ¶ Sexto quæritur, quid ſit faciendum, cum non poſſunt inueniri teſtes, niſi tales, de quibus creditur, quòd ſi oſtenditur eis, oberunt inſultando delinquenti: & ſimilia faciendo. Item quæritur: quando iudex & aſſiſtentes creduntur eſſe tales, quod idem accidet? ℟. Quattuor poſſunt eſſe huiuſmodi teſtium procurandorum differentiæ. Poſſunt enim eſſe tales, quòd creditur probabiliter, quod nec proderunt, nec oberunt: aut tales, qui oberunt, & non proderunt: aut tales, qui ad aliquid proderunt, & ad aliquid oberunt. In primo caſu poteſt ſuperſederi. In ſecundo debet ſuperſederi. In tertio eſt procedendum omnino. In quarto eſt diſtinguendum, comparando nocumentum, cum vtilitate. Si enim maior eſt vtilitas, quam damnum, eſt procedendum: Si econtrario: non eſt procedendum. Verbi gratia. Si ex indicatione culpæ mortalis iſte corrigitur, & non confunditur, niſi inter fratres ſuos: maior eſt vtilitas, quam damnum: eſt procedendum. Si autem corrigitur, ſed totus conuentus infamatur, in aliqua magna ciuitate, maius eſt quo ad bonum cõmune, nocumentum, quam vtilitas, & non eſt procedendum. Idem autem quod dicitur de teſtibus, dici poteſt de iudice, & aſſiſtentibus. ¶ Vltimo Notandum, quòd de accuſationibus iſtis, ſequuntur fructus idem, qui ſupra notati ſunt circa fraternam admonitionem: Et præter illos fructus multa ſunt quæ debent ad hoc inducere. Qui enim ſciunt cul-

pas,

Digitized by Google

pas, & per accuſationes poſſunt corrigere, & non faciunt, reputantur conſentientes, ſecundum decretalem, quę illos conſentientes interpretatur, qui cum poſſunt reſiſtere manifeſto facinori, deſinunt obuiare. Et ideo dicit Auguſtinus infra. Magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres ueſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis, Item quando fit iuſticia de delicto conuicto, boni redduntur cautiores ad cauendum ſimile. Prouer. 21. Mulctato peſtilente, ſapientior erit paruulus ſcilicet ad cauendum. Malorum etiam audacia reprimitur. Vnde Eccleſ. 8. dicitur a contrarijs. Quia non cito profertur contra malos ſententia, idcirco abſque vllo timore filij hominum perpetrant mala. Patet ergo per huiuſmodi, quòd accuſationes vtiles ſunt proximis, & bonis, & malis, quando manifeſta correctio cedit ad vtilitatem cõmunem: pro qua debent viri charitatem habentes multum zelare, ſicut homines mundi, pro bono cõmuni patrię, vel communitatis. Et ideo repræhendit Dominus per Ezechielem. 33. hæc omittentes dicit. Non ex aduerſo aſcendiſtis, neque oppoſuiſtis vos murum pro domo Iſrael. Item Chriſtus, qui in hoc apparuit, vt deſtruat opera diaboli, ſicut dicitur. Iohan. 3. Petit in hoc auxilium contra malos dicens. Pſal. 93. Quis conſurget mihi aduerſus malignantes; aut quis ſtabit mecum aduerſus operantes iniquitatem? Quomodo ergo poſſunt ſe excuſare, ab infidelitate homines ſui, qui viriliter ſe non accingunt ad pugnandum cum eo aduerſus peccatum, etiam vſque ad ſanguinem, ſi fuerit neceſſe, ſicut & ipſe pugnauit. Et quantomagis vſque ad proclamationem? Item dicitur de Moyſe. Exo. 32. quòd ipſe cum filijs Leui zelo Domini accenſi contra

tra

tra peccatores, occiderunt vna die quaſi vigintitria millia. Numeri 4. Phinees eodem zelo interfecit Iſraelitem virum concubantem cum Madianitide. Dauid Pſal. 100. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: ut diſperderem de ciuitate omnes operantes iniquitatem. Iudas Machabęus. 1. Mach. 3. Perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos, & eos qui perturbabant populum ſuum ſuccendit. Quid ergo dicent his conſideratis exemplis homines, qui uſq; ad accuſationem nolunt conſurgere aduerſus peccatum. Vbi eſt ſpiritus ille, qui in igne apparuit ſuper diſcipulos, in ſignum zeli ſecundum Greg. quem habere deberent? Item homines mundi infatigabiliter perſequuntur in iudicio iniurias ſuas, & ſuorum: Et heu nos ſecundum Chryſoſto. in iniurijs Dei, patientes ſumus. Quo contra Eccleſ. 4. Vſque ad mortem, certa pro iuſticia. Si ergo nolumus inuolui in reatu delinquentium: ſi proximorũ bonum uolumus, ſi pro communi bono zelamus: Si Chriſto fidelitatem ſeruare uolumus: ſi ſanctorum exempla nos mouent: ſi Chriſti iniuriæ nos tãgunt: debemus pro loco, & tempore fratres proclamare in charitate pro correctione eorum.

Cap. XCV.

NEc *vos iudicetis eſſe maleuolos, quando hoc indicatis: magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis; tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultare, dum timet ſecari, nonne crudeliter a te ſileretur, & miſericorditer indicaretur? Quanto potius ergo debetur manifeſtare, ne deterius putreſcat in corde?*

¶ Aliqui

Digitized by Google

¶ Aliqui retrahuntur interdum a fratrum procla matione exiſtimantes, quod hoc non poſſet fieri ſine peccato: Et ideo poſt mandatum de modo procurandi teſtes, tradit hic mandatum circa retractiuum ab hoc. In quo tria tangit. Primo dicit, quod huiuſmodi indicatio non eſt aſcribenda maliciæ: Secundo oſtendit contrarium potius eſſe peccatum dicens (magis quippe &c.) Tertio ponit huius rationem dicens (ſi enim frater tuus. &c.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd triplex eſt timor, propter quem interdum retrahuntur aliqui a proclamationibus faciendis, ſcilicet Timor offenſæ proximi. Timor proprij damni. Timor offenſæ Dei. Quidam enim retrahuntur: quia timent turbare proclamatos, & hoc malum: quia ſalus eorum paci præferenda eſt. Et ideo dicitur Ecclеſ. 4. Ne reuerearis fratrem tuum, in caſu ſuo: Ne retineas verbum in tempore ſalutis. Alij quia timent, ne aliqua occaſione, obueniant ſibi aliqua mala in ſe, vel in amicis ſuis, & iſti præferunt bona propria bonis Dei. Gre. Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos ſurgere odia formidamus: iam non lucra Dei quærimus, ſed noſtra. Alij quia timent peccare, & hoc maxime in viris ſanctis ſolet accidere, quia trepidant frequenter timore, vbi non eſſet timendum: Solet autem eis hoc accidere interdum ex diaboli calliditate: Ipſe enim ſciens quantum bonum ſequitur in religione ex proclamationibus, & ſciens quod boni viri nullo modo deſiſterent ab hoc, quamdiu crederent illud eſſe bonum: ſuggerit eis, hoc procedere ex malicia: vt ſic eos retrahat. Et eſt ſimile, quantum ad effectum, in Domini paſſione: quam poſtquam diabolus cognouit fructuoſam eſſe mundo, ſicut expoſitores narrant,

Digitized by Google

rant, voluit eam impedire, ſub ſpecie boni ſuggerens vxori Pilati, vt virum ab hoc retraheret: mandando illi quanta paſſa fuerat in nocte per viſum propter eum. Interdum ex ſimplicitate: Sunt enim aliqui, qui propter ſimplicitatem, quandoq; quod bonum eſt, reputant eſſe malum, vt zelum iuſticiæ crudelitatem: & huiuſmodi: quod non eſt laudabile, in diſcipulis Domini, qui iubentur eſſe non ſolum ſimplices, vt columbæ, ſed & prudentes vt ſerpentes. Et ideo dicit Apoſtolus Rom. vlt. Volo vos ſapientes eſſe in bono ſcilicet diſcernendo. Interdum ex magna bonitate, quæ facit eos timere peccatum. Gre. Bonarum mentium eſt, ibi culpam agnoſcere ideſt timere, vbi culpa non eſt. Quamuis autẽ, vt dictum eſt, ſit triplex timor retractiuus a proclamationibus: tamen circa tertium potius tradit mandatum, quia ille ſubtilius poteſt decipere religioſos, quam alij, qui clarius apparent mali, ¶ Et nota, quod non dicit: nec vos timeatis, ſed vos iudicetis eſſe maleuolos: quia boni poſſunt omnia bona ſua vereri, & habere ſuſpecta de aliquo malo ſicut Iob. Et non apparet, quid iudicent hoc diffiniendo. Sed numquid poteſt hoc indicari ab illo, qui ſcit ſe ex malicia accuſare? ℞. Poteſt. Et hoc non interdicit: ſed dicit, quod ipſum ſimplex indicare, non debet iudicari eſſe malum.

¶ *Circa ſecundum notandum*, quod ſicut peccatur lingua, in loquendo: ita peccatur in ea in tacendo, quia. Eccleſ. 3. dicitur. Tempus loquendi, & tempus tacendi. Gre. Sicut mali Deum exaſperant, qui loquuntur, & faciunt mala: ita nonnunquam boni, qui tacent bona. Quod, vt ita ſit, in caſu propoſito patet, Eſaiæ. 6. dicit. Eſa. lamentando. Veh mihi, quia tacui. Glo. quare? quia Oziam,

&

& alios libere non repræhendi. Item ſancti de hoc ſententiant valde terribiliter Gregorius. Qui proximi mala conſpiciunt, & ſilentio premunt, quaſi conſpectis vulneribus vſum medicaminis ſubtrahunt: & eo mortis actores ſunt, quo vulnus, quod curare poterant, nolunt. Auguſtinus. Tu vulnus fratris contemnis: Tu eum perire uides, & negligis: peior es tacendo, quam ille committendo. Item omnes magiſtri concordant, & docent, quod currens eſt cum fure, qui ſcit furtum, & non indicat. Et eadem ratione videtur particeps cuiuslibet delicti, qui ſcit ipſum, & non indicat ad corrigendum. Gregorius. Qui enim dare poteſt, & negligit; participem proculdubio ſe delicti conſtituit. Et iterũ. Quæcumque loquendo corrigi poſſunt: ſilentium conſenſum eſſe pertimeſcamus. Cum ergo tantus propheta, ſuper huiuſmodi taciturnitate, tam grauiter ſuper ſe lamentetur: cum ſancti tamgraue hoc iudicent: cum ſecundum omnes magiſtros, hoc reputetur conſenſus in delictis. Bene dicitur. (Innocentes non eſtis, ſi fratres ueſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis.) Et vere non ſunt tales innocentes. Nocent enim ſibi labia polluendo alieno delicto, vt non ſint digni Deum uidere. Eſaie. 6. Veh mihi quia tacui, quia uir pollutns labijs ego ſum, ſcilicet ex iſta taciturnitate. Gloſa. Quare? Quia Oziam, & alios non repræhendi libere. Ideo cum Angelis Deum laudare non merui. Et timeo, ne dicatur mihi. Quare tu enarras iuſticias meas? Item nocent illi, qui eſt proclamandus. Et hoc dupliciter. Primo exemplum ſubtrahendo. Auguſtinus in Epiſtola ad Hiero. Obſecro te per manſuetudinem Chriſti, ſi læſi te, dimittas mihi: nec me uiciſſim lædendo reddas

pro

Digitized by Google

pro malo malum. Lædis enim ſi tacueris mihi errorem meum, quem in factis meis, uel dictis inueneris. Et iterum malum inferendo interpretatiue. Greg. tot occidimus, quot ad mortem ire tepidi, & tacentes uidemus. Item nocent ſocijs, qui eorum exemplo tacentes idem peccatum taciturnitatis incurrunt. Mos enim eſt apud uiros diſciplinatos, ſocios ſuos pro reuerentia ſuperiores arbitrantes, quod non incipiunt prius loqui ſecundum conſilium ſapientis: qui Eccleſ. 32. inſtruit minorem, ut dicat maiori. Loquere tu maior natu: decet enim te primum uerbum, & ne impedias muſicam, ideſt uerba aliorum tacendo, ſicut facit cantor, quando non incipit cantum. Quomodo ergo ſunt innocentes tales, qui ex taciturnitate tam grauiter nocent & ſibi, & fratri proclamando, & conſocijs ſuis? Vere nõ ſunt innocentes, immo culpabiles ualde. Auguſti. in lib. de ciui. Dei. Culpabile eſt, quòd hi, qui diſſimiliter uiuunt, & a malorũ factis abhorrent, parcunt tamen peccatis alienis, quæ obiurgare deberent. Hoc autem non eſt uerum, niſi quando indicatio prodeſt ad correctionem. Et ideo ſignanter dicit (quos indicando corrigere poteſtis &c.)

Cap. XCVI.

Circa tertium. Notandum, quòd peccatum dicitur uulnus ſecundũ illud quod dicitur Luc. 10. De latronibus, qui homini deſcendenti de Hieruſalem in Hierico impoſuerunt plagas, quod intelligitur de peccatis, Bene dicitur peccatum uulnus: quia uulnus debilitat, & peccatum ſimiliter. Vnde Pſal. Cor meum conturbatum eſt in me: ſcilicet per peccatum Et poſt. Dereliquit me uirtus mea: ideſt

fortitudo mea. Exemplum de Achab, qui vulneratus fecit ſe educi de prælio, quaſi iam impotens ad pugnandum. 3. Regum vlti. Item vulnus infert dolorem: propter quod dicitur, Super dolorem vulnerum meorum addiderunt: ita & peccatum, Propter quod peccata dolores dicũtur in Pſal. Quia dolores inferni. &c. Eccleſ. 3. Cor nequam grauabitur in doloribus. Tanta eſt enim Dei iuſticia, quòd numquam anima cum peccato eſt ſine grauamine: amaritudine, & anguſtia affligente. Item vulnus humiliat. Exemplum de Alexandro, de quo dicitur, quòd percuſſus ſagitta dixit. Omnes vocant me filium Iouis, ſed vulnus oſtendit me eſſe hominem. Quot autem, & quanti poſt ruinam in peccatum, facti ſunt humiliores? iuxta illud Pſal. Priuſquam humiliarer, ego deliqui. Pſal. Tu humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum. Non ſolum aũt eſt vulnus: immo vulnus valde graue. Vulnus enim tanto grauius quanto profundius: Tale autem eſt peccatum ſecundum auctoritatem eccleſiæ dicentis. Peccata mea Domine ſicut ſagittæ infixa ſunt in me, ſcilicet quæ profunde penetrant. ita & peccatum vſquè ad intima penetrans. Et eſt tractum iſtud de Pſal. vbi dicitur. Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Item vulnus tanto grauius eſt, quãto in parte nobiliori, vt in corde, vel cerebro. Vulnus autem peccati omne eſt in anima, quæ eſt nobiliſſima pars hominis. Bern. O anima inſignita Dei imagine, decorata ſimilitudine, dotata ſpiritu, redempta ſanguine, deputata cum angelis, hæres beatitudinis. Item vulnera tanto grauiora ſunt, quanto magis abſcondita: talia autem ſunt peccatorum vulnera. Gregor. in paſtorale. Quis neſciat occultiora vulnera eſſe cogitationum, quam viſcerum.

rum. Item ad grauitatem vulneris facit, cum propter ſanationẽ vulneris in membro nobili oportet facere vulnus in membro nobiliori: ita eſt in caſu propoſito: In corpore enim myſtico Chriſti ipſe Chriſtus, qui eſt nobiliſſimum membrum, vulneratus eſt propter vulnera aliorum membrorum ſananda. Eſa. 53. Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Ad quod attendendum hortatur Bern. dicens. O homo, quam grauia ſunt vulnera illa, pro quibus oportuit Chriſtum Dominum vulnerari. Item ad idem facit, quod non poteſt vulnus ſanari, niſi per precioſa, & inſolita remedia, & ita eſt hic Bern. Filius Dei iubetur occidi, vt noſtris vulneribus precioſo illius ſanguinis balſamo, medeatur. Item. Ad idem facit, quod non quilibet chirurgicus, ſed ſolum pauciſſimi, & excellentes poſſunt ſubuenire vulnerato. Vulnerato enim per peccatũ qui poſſit ſubuenire, non eſt niſi unicus, ſcilicet Deus. Eccleſ. 2. Quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, & plagæ illius non eſt ſanitas ſcilicet niſi a ſolo Deo, ſicut dicitur in morbis deſperatis: quia non poteſt homo ſanari: & intelligitur niſi a ſolo Deo, & non ſecundum curſum naturæ, ab alio. Cum igitur peccatum ſit vulnus, & grauius omni uulnere corporali: bene arguit a minori uir ſanctus dicens (Si enim frater tuus uulnus habet in corpore &c.) Et non, quod dicit (deterius putreſcat in corde) Sicut enim uulnus ſpirituale deterius eſt, quam uulnus corporale: ita & putrefactio eius eſt deterior. Dicitur autem huiuſmodi uulnus putreſcere, quando non ſanatur per correctionem: quia uulnus putreſcens corrumpit magis, & magis totum: ita & peccatum, quod non per pœnitentiam ſanatur, ſecundum illud 1. Cor. 6. Modicum fermen

tum corrumpit totam maſſam. Item reddit fętorē, ita & peccatum non poteſt diu eſſe in corde, quin aliquis fętor egrediatur. Grego. Sicut bonus odor ex uirtute eſt: ſic fętor ex uitio. ¶ Item fit grauius quaſi inſanabile per putrefactionem: ita & peccatum tanto grauius eſt, quanto diutius detinet animam infælicem: ſicut dicit decretalis Exemplum de his tribus habetur 2. Mach. 9. de Antiocho; qui (ſicut dicitur ibi) ita fuit corruptus, quod uermes ſcaturiebant de carne ſua: Ita fętidus, quod intolerabilis erat fętor eius: Ita percuſſus, quòd fuit plaga eius inſanabilis. Mira ergo fatuitas eſt, uulnerato ſic celare plagam. Propter quod dicit Pſal. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ. Mira crudelitas: ſcire huiuſmodi uulnera, & non indicare ſananda. Propter quod dicit Auguſtinus crudeliter hoc celari, & miſericorditer indicari.

Cap. XCVII.

SEd antequam alijs demonſtretur, per quos conuincendus eſt, ſi negauerit: prius præpoſito debet oſtendi, ſi admonitus neglexerit corrigi: ne forte poſſit ſecretius correctus, non innoteſcere cæteris.

¶ Tradita ſunt duo mandata prædicta circa teſtes procurandos, quod eſt unum præcedens conuictionem. Hic loquitur de oſtenſione facienda prælato, quod eſt aliud antecedens ad idem. ¶ Et nota, quòd ſecundum expoſitionem regulæ, ſenſus huius clauſulæ eſt, quòd poſt admonitionem ſecretam, cum ſit admonitus, non uult corrigi: debet fieri aliqua admonitio prælato, antequam procedatur ad conuictionem, coram multis: ut ſi for-

te ſie

te ſic frater corrigi uoluerit, ſuperſedeatur a publicatione culpæ eius coram multis. ¶ Sed quæritur, Quomodo iſte ſenſus eliciatur ex litera, cum potius contrarium uideatur contineri: cum hæc dictio, ne, includat in ſe negationem: & ita negatio iſta, cum ſequenti ſcilicet nō innoteſcere æquipollent uni affirmatiue: Et ita uideatur reddere talem ſenſum, quod ſecretius correctus poſſit innoteſcere cęteris? ℞. Hæc dictio, ne, eſt æquiuoca: quia quandoque idem eſt, quod vt non, & ſic non poſſit elici ſenſus prædictus ex littera, immo contrarius, vt dictum eſt. Quandoque idem eſt, quod ſi 2. Timo. 2. Cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati, ne quando det illis Deus penitentiam. Glo. ne quando ideſt ſi aliquando, & ita accipitur hic, vt ſit ſenſus (ne forte poſſit) ideſt ſi forte poſſit. Et huic ſenſui concordat quædam litera, quæ inuenitur, cum vna alia negatiue. di. nequando non poſſit. Et pro iſta litera accipitur ne in primo ſenſu: Et iſte ſenſus (ne forte non poſſit) ideſt vt forte poſſit. ¶ Circa iſtam ergo oſtenſionem tria tangit ſcilicet. Cui facienda: quia prælato. Quo ordine: quia poſt admonitionem ſecretam, & neglectam: & ante procurationem teſtium: propter quod dicit (ſi admonitus) ſcilicet ſecretius (neglexerit corrigi, & antequam alijs demonſtretur per quos &c.) Qua de cauſa? videlicet vt ſi noluerit adhuc ſecreto (corrigi) per prælatum, non publicetur alijs Et hoc eſt (ne forte poſſit &c.) Et nota circa primum, quod illam ſecundam correctionem, quam dominus docet faciendam coram vno, vel duobus. Math. 18. Auguſtinus hic reſtringit in religioſis, qui ſunt non plene ſui iuris ad prælatum tanquam ad illum, de quo poteſt magis præſumi, quòd poſſit prodeſſe, &

Digitized by Google

non obeſſe. Triplex autem eſt vtilitas, quæ poteſt ſperari ex oſtenſione huiuſmodi facta prelato. Vtilitas ſcilicet delinquentis: quia multæ ſunt cauſæ, quare potius debet prelati correctioni acquieſcere, quam alterius. Item vtilitas prælati, cui expedit agnoſcere vultum pecoris ſui. Item vtilitas indicātis: quia per prælatum melius dirigi poterit, quid ſit ei vlterius faciendum. Notandum tamen, vt quibuſdam videtur, quòd huiuſmodi oſtenſio non eſt facienda prælato, coram reo de re graui, ne forte reus agat iniuriam contra denunciantem, ſi illud non poſſit probare. ¶ Item Nota circa ſecundum, quod eſt facienda oſtenſio huiuſmodi, ante procurationem teſtium ſupradictam: vt habito prælati conſilio, diſcretius procedatur vltra, ſi neceſſe fuerit in teſtibus procurandis. Item vt procedi poſſit efficacius, auctoritate interueniente: vel etiam cōpellente, ad teſtes habendos. Item vt maior charitas oſtendatur, cum tentatur ſi prælati ſolius correctio poſſit prodeſſe, antequam etiam teſtibus culpa publicetur. ¶ Item notandum circa factum, ꝙ lædere alterum infamia, eſt valde graue ſcilicet faciendo indebite. Melius eſt enim nomen bonum, quam diuitiæ multæ: ſicut dicitur. Prouerb. 22. Ex quo ſequitur, quòd plus nocet, qui aufert famam, quam qui aufert diuitias multas. ¶ Præterea diuitiæ ablatæ poſſunt reſtitui, ſed fama vix; quia forte non crederetur illi, qui poſt læſionem vellet excuſare. Poteſt etiam iam verbum delatum eſſe ad tot, quòd quaſi impoſſibile eſſet, ad tot deuenire excuſationem: Et ideo bene dicitur in gloſa ſuper Lucam. famam eſſe rem lubricam: quia ſicut aqua æris lubrica de facili effunditur, & quaſi impoſſibile eſt eam recolligi: ita & fama. ¶ Præterea

lædens

lædens famam alterius, non ſolum illum lædit, cui detrahit, ſicut fur illum ſolum, cui furatur: ſed omnes quibus loquitur. Sic ille, qui mouet lutum, lædit per fętorem omnes, coram quibus mouet. Auguſtinus de verbis domini. Peccat in nos frater, ſi nobis ſcientibus peccat: quia quantum in eo eſt, nos in exemplo corrumpit. Ex quo patet, quòd audire peccatum alterius, nociuum eſt audienti. Propter hoc dicit Ambroſius. Tollerabiliores ſunt fures, qui veſtes, & alia bona noſtra diripiunt: quam qui famam noſtram lacerant. Et vere ſic eſt: maius enim eſt, quod iſti diripiunt: nec vnquam direptũ reſtituunt, nec vni ſoli, ſed multis nocent. Item dicit Apoſtolus. 2. Tim. 4. Opus fac euangeliſtæ, quod eſt bonum nunciare: Iſti autem, qui infamant ſemper mala nunciant: ergo ſunt contrarij euangeliſtis. ¶ Præterea ſuper illud Luc. 3. Ad virginem deſponſatam viro: dicit gloſa. Maluit Dominus de ſuo ortu aliquos, quam de matris pudore dubitare. Cum ergo Chriſtus tantum curauerit de fama aliena, ne ſui occaſione ortus, qui fuit tantum beneficium, lęderetur: quantum ſunt Chriſto contrarij, qui non curant diligenter cauere à læſione famæ alterius? Præterea lędere famam alterius eſt opus dyabolicum. Grego. Habet hoc proprium hoſtis antiqui inuidia, vt quos in prauorum actuum perpetratione, Deo ſibi reſiſtente ſuperare non valet: opiniones eorum dilacerat. ¶ Patet ex his, ꝙ lædere famam alienam eſt contrarium euangeliſtis, & contrarium Chriſto, & malicia dyabolica. Et ideo quantum poſſibile eſt, ſalua iuſticia, cauendũ eſt ab huiuſmodi læſione. Et ideo dicit Auguſtinus (ſi forte poſſet ſecretius correctus non innoteſcere cæteris) vt ſcilicet parcatur eius famæ, ¶ Si

Digitized by Google

vero quæratur. Vtrum peccet, qui omiſſa huiuſmodi oſtenſione coram prælato, procedit ad teſtes habendos? Poteſt dici, ſicut dictum eſt ſupra de omiſſione correctionis fraternæ ſecreta; in titulo de ordine fraternæ correctionis, quòd in caſibus aliquibus eſt malum, & in aliquibus eſt bonum ſecundum diſtinctionem ibi poſitam.

Cap. XCVIII.

SI autem negauerit, tunc neganti adhibendi ſunt alij, etiam coram omnibus, vt poſſit non ſolum, ab vno teſte argui: ſed a duobus, vel tribus conuinci.

¶ Datis mandatis circa antecedentem admonitionem: tradit hic mandata circa ipſam conuictionem, & innuuntur quattuor in hoc mandato ſcilicet. Quis conuincendus, quia negans. Propter quod dicit. (Si negauerit) Item quando conuincendus eſt: quia poſt negationem factam coram prælato; Propter quod dicit (tunc) ideſt poſt negationem. Et eſt intelligendum, quod ſtatim ſi habentur teſtes conſcij culpæ, vel poſt, quando non habentur ſtatim ſcilicet poſtquam fuerint procurati. Item coram quibus: quia etiam coram omnibus, niſi forte videatur prælato, quòd coram paucioribus fiat: & ideo dicit (etiam coram) Et per quot; quia a pluribus. Et ideo dicit (vt poſſit.) Non ab vno ſolo ſcilicet denunciante argui, ſed a duobus, vel tribus conuinci. ¶ Et nota, quòd tria ſunt quæ ſolent hominem retrahere a malo. Primum eſt amor: propter quod volens Dominus retrahere Judam a peccato concepto per hunc modum dixit ei. Amice ad quid veniſti? Mat.26. Secundum eſt pudor: propter quod dixit. Qui intingit mecum

manum

manum in paropſide, hic me tradet: ad ingerendũ huiuſmodi pudorem retractiuum in eodem. Tertiũ eſt timor, propter quod dixit. Veh homini illi per quem tradetur. In eodem. Secundum hæc tria, Auguſtinus, tradit tria ad retrahendum a peccato ſcilicet correctionem ſecretam, quæ pertinet ad amorem, & hoc quo ad primum: Correctionem coram prælato, quæ habet pudorem, & hoc quo ad ſecundum: Conuictionem in iudicio, quæ habet timorem, & hoc quo ad tertium. Primum vbi dixit ſuperius (Admonete ne cępta progrediantur) Secundum vbi prius dixit (præpoſito debet oſtendi.) Tertium hic. Sunt autem multa, de quibus dubitatur circa iſtam materiam, quæ pertinent ad conuincenda peccata fraterna in publico coram prælato. Et primo videtur, quòd hoc nunquam liceat. Infamare enim fratrem coram vnico eſt ſemper malum, multo magis coram multitudine: Hoc autem fit cum in publico culpa eius nunciatur, & conuincitur. Præterea non ſunt facienda mala, vt veniant bona; ergo cum infamare fratrem ſit malũ, non eſt faciendum hoc, etiam propter correctionẽ illius, vel aliud qualecunque bonum illius. Præterea non licet lædere fratrem in temporalibus bonis ſuis, propter bonum animæ illius: ergo cum maior ſit fama, quam quodlibet bonum temporale: non licet lædere fratrem in fama propter bonum illius ſpirituale. Contra vero eſt illud Mat. 18. dic eccleſiæ. Ex quo patet, quòd culpa fratris poteſt dici coram multitudine. ℟. Dicere malum fratris eſt malum in ſe, non ſecundum ſe. Quantum enim de ſe, ſemper eſt malum: ſed ex circunſtantia poteſt eſſe bonum. ſicut affligere proximum eſt in ſe malum: Sed ſi affligitur in carne proximus infirmus, vt ſanetur,

netur, poteſt eſſe bonum. Ita dicem malum alicuius propter bonum aliquod poteſt eſſe bonum: ſed quantum eſt de ſe ſemper eſt malum. Dicendū eſt ergo, quòd infamare dupliciter dicitur ſcilicet ſtricte, & large. Stricte idem eſt, quod malum alterius recitare ſine cauſa bona, & ſic ſemper eſt malum: Large idem eſt, quod malum alterius publicare, quacunque ex cauſa fiat hoc, & hoc ſemper non eſt malum: quia ſi fiat ex cauſa bona, poteſt eſſe bonum; & ſi fiat pro ſalute illius: quia ſalus prę ponenda eſt famæ. ¶ Ad primum ergo dicendum, quòd & coram vno, & coram multis poteſt aliquis infamari, ſecundum acceptionem ſecundam, quando ſcilicet, fit ex cauſa bona. Ad ſecundum dicendum, quod illa, quæ ſunt mala ſecundum ſe: vt furari, fornicari, nunquam ſunt facienda propter aliquod bonum: ſed illa, quæ ſunt mala in ſe, non ſecundum ſe (vt occidere.) poſſunt fieri propter aliquod bonum, & tale eſt recitare proximi mala. Ad tertium dicendum, quòd læſio proximi in temporalibus, vt cum aliquis furatur, uel aufert ei bona ſua, & huiuſmodi, eſt malum ſecundum ſe: Et ideo non licet illud facere propter aliquod bonum proximi: ſed recitare malum proximi non eſt malum ſecundum ſe, Et ideo poteſt fieri propter bonam cauſam; ſicut licet oſtendere infirmitatem infirmi, vt ſanetur. ¶ Secundo quæritur. Vtrum liceat proclamare dè criminoſis, cum non poſſunt probari, & videtur, quòd ſic. Licet enim talia dicere illis, qui poſſunt prodeſſe, & non obeſſe, etiam ſine teſtibus; ergo ſi omnes de collegio ſunt tales; licet coram illis ſic proclamare. ¶ Contra. Iura dicunt, quòd denuncians, qui non poteſt probare crimen denunciatum, puniendus eſt, ſicut dicitur extra de calum.

lum. Cum dilectus, nullus autem puniendus eſt ſine culpa, ergo talis peccat? ℞. Concedendum eſt, quando fit in forma iuris. Ex quo patet ſolutio ad contrarium. Quando enim charitatiue dicitur extra formam iuris, poteſt dici aliquibus, qui poſſunt prodeſſe, & non obeſſe, etiam ſi ſint multi. Sed non ſequitur, quòd ideo poſſit dici coram multis in forma iudicij; quia grauius eſt agere in iure contra aliquem, quam charitatiue monere, uel facere moneri. Tertio quæritur. Si aliquis ex ſimplicitate bono zelo motus proclamat de crimine, quod non poteſt probare, uel credebat, quòd probare poterat, & deficit in probatione, vtrum ſit puniendus, vel excuſetur per dectetalem prædictam, in qua dicitur, quòd denuncians, qui non probauit crimen, ſuſpendatur, donec canonice probauerit innocentiam ſuam, quòd non animo calumniandi ad huiuſmodi crimina proceſſit proponenda. Ex quo relinquitur. quòd qui non facit animo calumniandi, non videtur puniendus, & ita nec peccare videtur. Sed ſi hoc dicatur, tunc videtur, quòd ſtulti, & ſimplices ſint melioris conditionis, quam ſapientes: cum ex ſtulta ſimplicitate reportant commodum? ℞. Tales non excuſantur a toto, ſed a tanto, & puniendi ſunt arbitrio iudicis plus, vel minus ſecundum quantitatem exceſſus. Ex hoc autem quòd dicit decretalis, quòd ſuſpendatur donec probet ſuam innocentiam; non ſequitur, quod nullo modo ſit puniendus; ſed tanta pęna ſit relaxanda. Quarto quæritur. Vtrum proclamante parato probare crimen, quod denunciat, iudex poſſit inquirere a denunciato ſuper iniuria ante teſtium productionem, quòd reſpondeat: vtrum ſit verum, quod ei imponitur, vel non. Si enim verum eſt, & reſpon

dere

dere cogatur, aut mentiri cogetur, aut ſe ipſum infamare. Si autem non cogatur ad reſpondendum, quomodo producantur teſtes, qui non ſolent produci ante negationem rei? Et hoc ipſum videtur Auguſtinus dicere in hoc mandato, cum dicit (tunc neganti adhibendi ſunt etiam alij &c.) ℞. quòd ſi eſt denunciatio ſimplex de peccato, de quo non proceſſit infamia inducens inquiſitionem, non eſt cogendus denunciatus ad reſpondendum de veritate: Neq; enim durius debet agere pater ſpiritualis cũ ſubdito, quam princeps ſacerdotum, vel Pylatus, egerit cum, Chriſto. De quorum vtroque legitur, quòd Chriſto accuſato coram ſe, neuter inquiſiuit de veritate dicenda. Sed princeps dixit Mat. 26. Nihil reſpondes ad ea, quę iſti aduerſum te teſtificantur? Pilatus vero dixit ibidem. 27. Non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Eſt autem ad hoc argumentum ex eo, quod dicunt iuriſtæ, quòd quando proceditur cõtra aliquem de crimine per modum inquiſitionis, quam aliquis promouet, non eſt imponendum iuramentum de dicenda veritate illi, contra quem eſt inquiſitio, ne ex hoc aduerſarius inſtruatur: fortiori ratione, nec in iſto caſu. Eadem autem eſt vis, quo ad Deum, in iuramento, & in verbo ſimplici. Et ideo non eſt ſecundum Deum, quòd cogatur aliquis in hòc caſu dicere, vel negare; ſed poteſt dicere iudex ſic proclamando. Ecce vos auditis, quid dicitur de vobis, quid dicitis vos ad hæc? Et eſt relinquendum voluntati ſuæ, vt vel deneget, vel concedat, vel dicat. Non recognoſco, quod dicitur, vel paratus audire probationem, & ſimilia. Quod autem dicit Auguſtinus, ꝙ neganti adhibendi ſunt teſtes, intelligi poteſt, quòd vocat negantem, non confitentem:

Digitized by Google

tentem: & in iſto caſu ſufficit huiuſmodi negatio ad procedendum ad teſtes. Si vero quæratur, quare in proceſſu per modum denunciationis non compellatur reus ad dicendam veritatem, ſicut per modum inquiſitionis in proceſſu ex officio; uel per modum accuſationis? Poteſt dici, quòd in inquiſitione tali, in qua agitur ad remouendum ab adminiſtratione, & in accuſatione, in qua agitur ad degradationem, quæritur, quod tangit bonum non ſolum rei, ſed aliorum. In denunciatione uero, in qua agitur ad correctiouem ſolum, quæritur bonũ rei: Et ideo diſtrictius agunt contra reum, in duobus illis proceſſibus, quam in iſto tertio. Et diſtrictius agi poteſt ſecundum Deum, ne ex remiſſione lædatur utilitas aliorum ¶ Quinto quæritur. Vtrum ſubditus in iſto caſu teneatur obedire prælato, ſi forte præcipiat ei, quamuis male, quòd dicat ueritatem de crimine, de quo eſt proclamatus. ℞. Poteſt dici, quod non, Sicut non teneretur ſubditus obedire prælato, ſi præciperet, quòd diceret ei peccata ſua extra forum confeſſionis; quamuis hoc facere ſine peccato poſſet. Multa enim ſunt, quæ non ſunt peccata, in quibus tamen non tenetur religioſus obedire prælato, ut ſunt aliqua, quæ ſunt ſupra regulam, & uotum ſuum: & annexa his, cum ipſe non promiſerit obedientiam ſimpliciter, ſed ſecundum regulam, & ſtatuta aliqua. Quis enim auderet dicere, quòd ſubditus teneatur confiteri ſua peccata omnibus ſacerdotibus de conuentu ſuo, ſi abbas hoc ei præcipiat, & multa ſimilia, quæ tamen poſſunt fieri ſine peccato? ¶ Sexto quæritur. Vtrum liceat procedere ad huiuſmodi proclamationem, & conuictionem per teſtes, quando non ſperatur de proclamati correctione? ℞. Licet non ſperetur de

fructu

Digitized by Google

fructu correctionis eius, ſi ſperatur de fructu in alijs ſcilicet, quia magis timebunt, vel alia vtilitas congregationis idem ſequatur, licet procedere, ſicut licet probare de aliquo, quòd ipſe leproſus ſit; non quia ſperetur, quòd ex hoc ſanetur, ſed quia eſt vtile alijs. ¶ Septimo quæritur, ſi in collegio, in quo hæc aguntur in publico, ſunt aliqui, quibus cedit ad vtilitatem, alij, quibus ad damnum, Vtrum ſit dimittendum? ℞. Poteſt differri, vel quæri opportunitas, quòd fiant iſta coram illis ſolum, quibus prodeſt. Si autem hoc non poteſt fieri, videtur, quòd finaliter non ſit dimittendum bonum aliquorum propter malum aliorum in operibus iuſticiæ; maximè cum bonum ſequens maius reputetur, quàm damnum in genere ſuo.

Cap. XCIX.

Conuictus vero ſecundum præpoſiti, vel præsbyteri, ad cuius diſpenſationem pertinet arbitrium, debet emendatoriam ſubire vindictam, quam ſi ferre recuſauerit; etiam ſi ipſe non abſceſſerit, de veſtra ſocietate proijciatur. Non enim & hoc fit crudeliter, ſed miſericorditer: ne contagione peſtifera plurimos perdat.

¶ Traditis mandatis circa peccata conuincenda. Tradit hic mandatum circa iudicanda. Et tanguntur hic tria, ſcilicet per quos ſunt iudicanda, quia per præpoſitum, vel præsbyterum: ibi (ſecundum præpoſiti &c.) Item ad quam pęnam iudicanda; quia ad ſatisfactionem emendatoriam, ibi (debet emendatoriam.) Item quid faciendum de illo, qui recuſat de huiuſmodi pęnam ferre, quia expellendus, ibi (quam ſi ferre &c.) Sed additur cauſa, cū dicitur

Digitized by Google

dicitur (Non enim & hoc ſit. &c.) ¶ Et nota circa primum, quòd præsbyter interdum vocatur epiſcopus ciuitatis, ad Titũ ideſt Vt ordinares præsbyteros per ciuitates. Glo. epiſcopos. Et dicitur Epiſcopus præsbyter, quaſi præbens iter ſcilicet exempli. Præpoſitus autem dicitur, qui ſub Epiſcopo eſt maior in congregatione. Vnde præpoſitus quaſi ante alios poſitus a maiore. Vnde habet reſpectum ad inferiores, eo quòd eſt præ illis, & ad ſuperiorem: eo quod non a ſe, ſed ab alio ipſe poſitus ſit. Videtur autem, quòd tempore Auguſtini, eſſet ita eccleſia ſua cathedralis ordinata, ſicut adhuc ſunt multæ in multis; quòd Capitulum habebat pro maiore ipſum Epiſcopum, vel ſub ipſo aliquem, qui præpoſitus dicebatur tunc, licet modo apud diuerſas eccleſias diuerſis alijs nominibus nominentur; & quia iſti duo circa conuentum diuerſas habebãt iuriſdictiones, dicit (ſecundum arbitrium præpoſiti, vel præsbyteri, ad cuius diſpenſationem pertinet arbitrium) ita quòd Epiſcopus in caſibus ad ſe pertinentibus ſententiaret.

¶ *Circa ſecundum nota*, quòd vindicta quandoquè ſtricte accipitur, pro redditione mali pro malo, & ſic nulli licet ſe vindicare. Quandoquè large Pro pęna, iuſticia exigente, inflicta a iudice, & ſic licet. Debet autem prædictus prælatus non ſolum punire pro præteritis, ſed aliquas cautelas apponere circa futura. Vt ſi quis offendit frequenter in locutorio, iniũgere ei, vt non intret ad tempus. Si nimis loquatur cum muliere aliqua, iniungere ei, vt ei non loquatur ad tempus: & ſimilia. Et ideo dicit (vindictam emendatoriam) vindictam, quo ad ſatisfactionem de præteritis, emendatoriam, quo ad cautelam de futuris.

¶ *Circa*

¶ *Circa tertium Notandum*, quòd vitium eorum, qui culpas committunt, & pęnitentiam recuſant, dicitur incorrigibilitas: Huiuſmodi autem incorrigibilitas eſt grauiſſimum peccatum. Eſt enim diabolicum: Ipſe enim diabolus poſtquam peccauit, nunquam penitere voluit. Item eſt infirmitas periculoſiſſima: Non enim eſt infirmitas adeo modica, quin per recuſationem remedij verti poſſit in magnum periculum. Item hoc eſt vicium, quod totam religionem deſtruit, obedientiæ reſiſtendo, in qua tota virtus religionis conſiſtit. Item eſt ſumme contagioſum, ſicut lepra, quæ non recipit curationem. Item hoc eſt: quod ſolum damnat homines; Nullus enim quantuncunque peccator aliter damnatur, niſi quia ſe non corrigit. Inter varias enim ſpecies peccati in ſpiritumſanctum, quod eſt horribile peccatum, in omni caſu, videtur grauius id, quod eſt finalis in pęnitentia. Incorrigibilitas autem eſt huic annexa, propter hoc peccatum iſtud in nullo quantuncunque magno eſt tolerandum; & ſi forte alia aliqua interdum tolerantur, ex cauſa. Vnde Ambroſius cum Theodoſium imperatorem abieciſſet ab eccleſia propter culpas ſuas, aliquas, nunquam voluit eum reconciliare, quouſque publicam pœnitentiam egit: Et cum diceret ei imperator, quòd Dauid adulterium, & homicidium commiſerat: illico dixit ei Ambroſius, Secutus es errantem, ſequere corrigentem: Ad quod verbum compunctus publicam pœnitentiam fecit. Propter hoc etiam omnes ſolent inſurgere contra tales, & nullus de conuentu audet in aliquo talibus præſtare fauorem: & ſi in alijs eiſdem faueant interdum: propter quod dixit dominus Mat. 18. Sit tibi ſicut ethnicus, & publicanus, quos ſcilicet omnes fideles

les abhominantur. Propter hoc etiam dicit nunc Auguſtinus ipſos grauiſſime puniendos. Quę enim pęna poteſt grauior excogitari, quam de ſocietate expelli. Et ſciendum, quòd iſtam expulſionem quidam interpretantur quoddam genus excommunicationis; vt quando interdicitur fratri, ne veniat inter alios in choro, vel refectorio, vel quòd nullus ei loquatur, & ſimilia: Alij intelligunt hoc de ſequeſtratione, qua aliquis in aliquo loco quaſi in carcere includitur: Alij vero intelligunt de eiectione ab ordine habitu, ablato. Sed melius eſt, vt dicatur, quòd ſecundum diuerſas circunſtantias perſonæ, & culpæ, quandoquè eſt primum faciendum, quandoque ſecundum, quandoque tertium; ita quòd ſemper mitior pœna præligatur, dummodo credatur, quòd ſit æque medicinalis, & ſcandalum aliorum, & conſeruatio iuſticiæ ad allud non inducat. ¶ Item ſciendum, quòd in corrigibilitas dicitur vicium contagioſum; quia tales exemplo manifeſto, & verbis, quibus ſe defendere ſolent, & tolerantia, qua alijs ſolent præſtare audaciam ad ſimilia, corrumpunt alios. Et ideo cum peccent in ſocietate ipſam corrumpendo in eo, in quo delinquunt, expedit, vt de ſocietate expellantur. Et ideo bene dicit (de veſtra ſocietate proijciantur, ne contagione peſtifera plurimos perdant) Nec eſt aſcribendũ crudelitati, ſed potius miſericordię: quia maioris eſt pietatis compati multis ſuper damno ſpirituali, quam vni parcere a pœna aliqua ſua medicinali. Sed ſunt multa de quibus dubitatur circa huiuſmodi expulſionem. ¶ Et primo quæritur. Vtrum pro ſola incorrigibilitate, ſit religioſus expellendus a ſocietate aliorum; an etiam pro alijs culpis. ℞. Religiones aliquę approbatæ habent in

vſu expellere fures, percuſſores, ſodomitas: Primi enim nocent in rebus; Secundi in corporibus; Tertij in animabus; ſed hoc non eſt approbatum, niſi quando non ſperatur de talium correctione, & habentur præſumptiones probabiles: in quo caſu præſumuntur incorrigibiles. Sola ergo incorrigibilitas vel vera, vt quando recuſatur pęnitentia; vel præſumpta; vt in caſibus prædictis inducere debet prędictas expulſiones, ſi accipiatur prima expoſitio pro excommunicatione iuris. Si vero accipiatur pro quacunquè ſequeſtratione, vel a refectorio, vel a capitulo, & ſimilibus, ſecundum quòd accipit Benedictus in regula ſua: poteſt hæc pœna infligi pro multis alijs delictis, ſed corrigibilibus. Sed eſto quòd aliquis offendat frequenter in aliquo, tamen ſemper offert ſe ad pęnitentiam: nunquid talis poteſt expelli? ℞. Non poteſt expelli, quo ad ex communicationem iuris, ſecundum primam expoſitionem: quia talis ſententia fundatur ſuper facta, non ſuper prędſumptiones. Vnde quamuis non præſumatur de correctione in futuro: quia tamē offert ſe ad pœnitentiam de præterito delicto: non poteſt pro pręterito delicto excommunicari: poteſt tamen quo ad expulſionem ſequeſtrationis, vel eiectionis de ordine puniri: in caſibus maxime prædictis, in quibus eſt damnoſa ſocietas eius congregationi, cum non ſperatur de correctione: propter facta aliqua præcedentia, quæ faciunt præſumere contrarium eius, quod verbo dicit offerens ſe pœnitentiæ, & correctioni. Prouidendum tamen eſt, quòd nō expellatur de ordine, ſi ſit talis perſona, de qua probabiliter credatur, quòd eiecta deſæuiet in res, Sicut faciunt aliqui comburentes bona monaſterij, vel ſimilia faciendo: vel in perſonas: vt interficien

do,

Digitized by Google

do, vel verberando: vel ſi credatur, quòd ad peccata multa alios inficiet: vt ſodomitæ, vel hæretici: ſed includatur in loco forti, vt minus poſſit nocere. Si vero non eſt locus aptus ad hoc, recurrendum eſt ad maiores, vt per eos conſilium apponatur. Illi vero nociui, de quibus non timetur, quòd eiecti talia committant: & creditur, quòd confuſio eiectionis cedat eis ad correctionem: ſecurius poſſunt ab ordine expelli, vt humiliari ſic in melius emendentur. ¶ Sed nunquid peccant illi, qui fratres oneroſos, & tędioſos propter importabilitatem ſuã expellunt, vel diſſimulant, ſi egrediuntur? ℟. Poſtquam ſunt profeſſi, & pro culpis ſemper parati ſatisfacere, niſi ſint tales, qui damnificent in rebus, vt fures, vel perſonis, vt percuſſores: vel inficiant peccatis alios, vt hæretici, & ſodomitæ, & ſeminantes diſcordias, & ſollicitantes alios de apoſtatando, & ſimiles: nullo modo propter quodcunquè onus ipſorum ſunt expellendi, ſed portandi, tanquam qui forte ſunt dati a Deo, ad patientiam, & charitatem fraternam excitandam: nec ſine graui peccato poſſunt, qui habent eorum curam, diſſimulare eorum apoſtaſiam. ¶ Sed quid faciendum eſt, cum eiecti petunt recipi? ℟. Si culpæ incorrigibilitatis, propter quas iuſte eiecti ſunt, adhuc durant, non tenentur eiectores eos recipere: immo ex eiſdem cauſis ex quibus iuſte ſunt eiecti, iuſte poſſunt a receptione repelli. Nec obſtat decretalis, quæ dicit, fugitiuos eſſe requirendos, quia hoc intelligitur, quando ſunt tales, qui cum vtilitate congregationis poſſunt tolerari, aliter non; ſicut ouis morbida non ſolet reduci ad ouile, ſed potius relinquitur ipſis lupis. Si vero credatur probabiliter, quòd ſint de culpis correcti, & quòd ceſſabunt: te-

Digitized by Google

nentur eiectores eos recipere, ſalua diſciplina ordinis, & etiam requirere pro loco, & tempore. ¶ Sed quid iterum faciendum eſt, ſi eiectus, de cuius correctione non ſperatur, offert ſe ad carcerem? ℞. Poteſt dici, quòd ſi ille, qui ſic petit recipi, eſt talis, quod facit ſcandala & multiplicat mala, recipiendus eſt ad carcerem: dummodo habeatur talis locus, in quo ſecure poſſit cuſtodiri. Per hoc enim, & ei prouidetur: quia a multis malis ſic ceſſabit: & congregationi non nocebit, propter ſequeſtrationem. Poteſt autem in tali caſu recipi ſine habitus redditione: ſed proceſſu temporis, ſi ſigna bona apperuerint in eo, recipi poterit ad gratiam ampliorem. Si vero talis eſt, quòd ſcandala non facit in ſæculo: nec peccata noua committit, & creditur, quòd ex difficultate receptionis, cautior fiet in antea: poteſt differri receptio: licet finaliter non ſit neganda. ¶ Si autem quæratur circa prædicta, quomodo propter furtum, quod eſt damnum temporale, abijciendus ſit frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt? Dici poteſt, quòd fures in religione deſperati, non ſolum nocent in rebus temporalibus, ſed in ſpiritualibus, ſubtrahendo ea, quæ ad ſeruiendum domino ſunt neceſſaria; & conturbando ſanctam congregationem: & ſic impediunt bonum aliorum ſpirituale. ¶ Item electio eorum non fit ſolum propter bonum aliorum: ſed etiam propter bonum ipſorum: vt ex hoc per confuſiones, & tribulationes ad cor reuertantur. Et ideo propter bonum eorum, & etiam aliorum ſpirituale licet eis infligere pœnam iuſtam. ¶ *Sed iterum quæritur.* Ponatur, quòd eijciendus ab ordine petat licentiam tranſeundi ad aliam religionem mitiorẽ: vbi poſſit melius cauere a peccatis, quàm in ſæculo:

lo:

Digitized by Google

lo: eſt ne danda? ℞. Non eſt danda a prælato: niſi forte haberet aliquod priuilegium, per quod poſſet hoc. Nam de iure communi hoc non licet: nec faciendum eſt ab aliquo aliquod illicitorum, propter bonum alterius quodcumq;: Poteſt tamen diſſimulari interdum, vt hoc faciat propria auctoritate. Vel poteſt dici a prælato: concedo, ſi poſſum, vel quantum poſſum: maxime quando timetur, ne peius faciat. Si autem intrauerit aliquam religionē ita permiſſiue: & credatur, quòd ibidem faciat mala conſueta: & ignoretur ibidem conditio eius, de notificando ſtatum illius prelato, ſub cuius cura ſe poſuit, faciendum eſt a prælato illius, quod ſibi vellet fieri in hac parte. ¶ Poteſt iterum quæri. Si eijciēdus petit abſolui ab ordine, vel retineri, quid faciendum ſit? Reſpon. Neutrum eſt faciendum, nequè enim paſtor quando eijcit ouem morbidam a grege, tenetur propter hoc cedere dominio illius: immo ad hoc expellit, vt ſi forte ſanetur, reducat eam poſt ſanationem: ita & hic. Et ſi forte aliquis ex ſimplicitate, vel alia de cauſa, abſoluit huiuſmodi eijciendum ab obedientia ordinis, non valeret; quia eſſet contra rationem; ¶ Poteſt iterum quæri, Si petat talis licentiam tranſeundi ad ordinem arctiorem: cuius intereſt dare licentiam talē? ℞. dixit Hugo, quòd ad prælatum cum conſenſu conuentus pertinet: adducens argumentum ad hoc, quòd ſolus prælatus non poteſt alienare bona temporalia monaſterij, & multo magis nec perſonam. Licet autem hoc verum forte ſit in monaſterijs, vbi prælatus non habet ſuper ſe maiorem: tamen in ordine fratrum prædicatorum, ſolus magiſter, cui fiūt profeſſiones omnes: vel prouincialis prior, cui data eſt ex conſtitutionibus eadem poteſtas in

ſua prouincia, quam habet magiſter in toto ordine, poſſunt dare huiuſmodi licentiam; vel alij eorum auctoritate. Et quamuis prior conuentualis, cum conuentu poſſunt recipere fratres: tamen non poſſunt de obedientia magiſtri, vel prioris prouincialis, quibus acquiſiti ſunt, eos ſubtrahere præter voluntatem eorum. ¶ Sed iterum poteſt quæri. Si illi, qui licentiare poſſunt ad aliam religionem: poſſunt licentiare ad parem? ℞. Certum eſt, quòd ad leuiorem non poſſunt: Item certum eſt, quòd ad arctiorem euidenter, ſi aliqua ſit talis, poſſunt de pari vero, propter rationes, quæ ſunt ad utramquè partem, eſt ita dubium, quòd non eſt ſecurum, nec conſuetum niſi auctoritate Papæ, uel priuilegiorũ, ſi quæ ſuper hæc haberentur, hoc fieret. ¶ Sed nun quid auctoritas Epiſcopi ſufficit in hac parte? ℞. ꝙ non eſt cõſuetum, quòd pro diſpenſationibus circa uotum religionis recurrant ad Epiſcopum. Et eſt argumentum iuris adhoc. Ipſi non poſſunt diſpenſare in uoto crucis, quod minus eſt, quàm uotum religionis: huiuſmodi uero continuatio uoti de pari in par, non poteſt fieri, niſi diſpenſatiue, & auctoritate maioris, & ita non uidetur iſte caſus pertinere ad Epiſcopos. ¶ Poſtremo ſciendum eſt, quòd quando datur licentia religioſo de tranſeundo ad aliam religionem: nunquam prælatus dans huiuſmodi licentiam liberatus eſt a cura ſua, quocumque modo detur, quouſque licentiatus, ſecundum modum licitum, in alio ordine ſit profeſſus: alioquin eſſet aliquis Cœnobita & tamen ſub cura nullius. Dixerunt tamen aliqui: quòd ſi aliquis de ſua uoluntate licentiatus eſt de tranſeundo ad arctiorem religionem, quæ eum recipiat: non tenetur licentians reuertentem recipere. Quod etiam

ſi eſſet

ſi eſſet uerum: non eſt tamen contra prædicta, poteſt enim eſſe caſus, in quo eſt aliquis de cura alicuius adhuc: & tamen non tenetur eum recipere in aliorum ſocietatem.

Cap. C.

ET hoc quod dixi de oculo non figendo: etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, iudicandiſque peccatis diligenter, & fideliter obſeruetur, cum dilectione hominum, & odio vitiorum.

¶ Tradita ſunt mandata, circa culpas repræhendendas, in materia particulari ſecundum diſtinctionem prædictam: Hic autem tradit mandatum circa idem in genere: dicens quattuor ſcilicet Quid ſeruandum in omni peccato, circa eius depræhenſionem: quia idem, quod dictum eſt de oculi fixione. Item quo ad quæ, & quot: quia quo ad quinque ſcilicet inueniendis &c. Item qualiter: quia diligenter, & fideliter. Item quali motu, ſcilicet quòd caueatur, ne fiat aliquid circa hoc, ex perſonæ odio: ſed ex dilectione perſonæ, & odio uitiorum. Et hec patent in litera.

¶ *Circa primum Notandum*, quòd ſunt quædam religiones, in quibus & ſi magno zelo zeletur carnis peccatum: tamen interdum alia multa mala tolerantur: Hoc autem eſt dyabolicum poſſe non ex toto deſtruere. Contra quod dicitur 1. Reg. 15. Vade, & percute Amalech, & demolire vniuerſa eius, non parcas ei, nec cõcupiſcas ex rebus eius aliquid. Quod quia non fecit Saul, retentis aliquibus de bonis eius, quæ ſibi, & exercitui ſuo placuerũt, priuatus eſt regno: in ſignum, & argumentum, quòd

prælati ſic facientes non ſunt digni regimine. Et etiam ſi multos habeant ſub ſe, qui hæc conſulant, & acceptent. Item tales religioſi ſunt ſicut Samaritæ, qui ex vna parte colebant Deum, & ex alia parte retinebant idola, ſicut dicitur 4. Re. 17. Contra tales vero dicit Helias. 4. Reg. 18. Vſq; quo claudicatis in duas partes? Item prælati taliũ ſunt ſicut illi reges, de quibus frequenter dicitur in libro Reg. quòd multa mala corrigebant: verum tamen excelſa non auferebant, ſemper aliqua incorrecta relinquentes 4. Reg. 14. & 15. ¶ Et Nota, quòd religio eſt ſicut hortus Domini. Quid autem prodeſt in horto remouere aliquas herbas malas, vel ſpinas, & relinquere alias? Ideo dicitur Hier. 6. Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas, ſicut qui faciunt noualia, diligenter purgant, quòd nullam ſpinam dimittunt. Item eſt ſicut ſpiritualis camera habitationis: peccata vero diuerſa, ſunt ſtercora animalium diuerſa. Luxuria enim eſt ſicut ſtercus equinũ: ſicut & ipſi equi ſignificãt luxurioſos: Guloſitas vero eſt ſicut ſtercus porcorum: Detractio ſicut ſtercus canum, & ſic de alijs multis. Quis autem volens cameram domini ſui mundare, remouet inde vnum genus ſordium; & dimittit alia & non potius remouet omnia? Ideo dicitur Iacobi. 1. Abijcientes omnem immundiciam. Quod quidem faciendum eſt ſpecialiter in domo illa: quam ſpecialiter decet ſanctitudo. Item eſt ſicut templũ Deo conſecratum: In tali autem non debet remanere aliquod veſtigium idolatriæ dyabolicæ, quod eſt peccatum: ſed ſolum imagines ſanctorum, quæ ſunt virtutes. Ideo legitur quòd ſanctus Bonifacius eliminata omni ſpurcicia dæmonum, a templo Pantheon, Beatæ virgini, & omnibus ſanctis illud

conſe-

Digitized by Google

conſecrauit. In huius autem figura dicit Balaam Nume. 23. Non eſt idolum in Iacob. nec videtur ſimulacrum in Iſrael: Dominus Deus eius cum eo: quia ſcilicet ea quæ Dei ſunt ſolum, & non ea, quæ ſunt dyaboli, debent inueniri in viris Iſraelitis. Quia igitur tot inconuenientia ſequuntur, cum ſuſtinentur aliqua in religione: etiam alijs correctis; bene dicit vir ſanctus: vt illud, quod dixit obſeruandum circa fixionem oculi, pertinens ad incontinentiam ſeruetur in omnibus alijs peccatis: vt non ſolum contra vnum genus peccati, ſed contra omnia peccata ad ipſa extirpanda zelus ſanctus accendatur.

¶ *Circa ſecundum notandum*, quòd circa inuenienda peccata dedit mandatum: ibi (Cum ergo ſimul eſtis &c.) Circa prohibenda per admonitionem fraternam, ibi (& ſi hanc; de qua loquor &c.) Circa iudicanda, ibi (ſi autem & poſt admonitionem.) Circa conuincenda: ibi (prius tamen alteri, vel tertio eſt &c.) Circa indicanda: ibi (conuinctus vero &c.) Et vide quam ſufficienter mandat, quicquid poteſt fieri contra peccata. Quid enim amplius poteſt excogitari, niſi vt apponatur diligentia ad inuenienda. Si autem inueniuntur, vt ſtatim corrigantur: quod ſi correctio fraterna non prodeſt, quòd indicentur: quòd ſi indicanda negantur, quòd probentur: quòd ſi probata fuerint: quòd per iudicium iuſte puniantur. Item nota per huiuſmodi recapitulationem in quinque prædictis quam rationabiliter, & ordinate procedit in omnibus Auguſtinus. Quis enim niſi ipſe recapitulaſſet, aduerteret mandata prædicta verſari circa iſta quinque præciſe? Quod claret euidenter ex recapitulatione. Ptoinde eſt argumentum, quòd

etiam

Digitized by Google

etiam in alijs rationabiliter, & ordinate procedit, quamuis per huiuſmodi recapitulationem, vel verbis alijs, hoc non declaret expræſſe.

Cap. CI.

CIrca tertium. Notandum, quòd illud dicitur fieri diligenter, quod fit cum vehementi applicatione. Cum ergo mandat Auguſtinus, quòd circa peccata inuenienda: prohibenda: indicanda: conuincenda: iudicandaque vſque ad expulſioné etiam delinquentis, diligentia, & fidelitas obſeruetur: patet, quantum zelum vult haberi contra peccata omnia in religione. Porro ad hoc debet incitare exemplum diuinum. Dum enim peccatum ſpirituale ſuperbiæ in cœlo commiſſum; carnale vero gulæ in paradiſo perpetratum; ſæculare vero de negociatione in templo inuentum tanto zelo puniuit: vt illos, qui deliquerant in talibus locis, de illis expelleret: præter alias pœnas; quibus puniuit eoſdem. Cum ergo religioſo ſit quaſi quoddam cęlum, in quo habitant viri ſpirituales, ſicut in cœlo ſpiritus: & quædam paradiſus in terra: & ſpirituale Domini templũ: quanto zelo perſequenda ſunt in ipſa peccata ſiue ſpiritualia, ſiue carnalia, ſiue ſæcularia. Item tria ſunt, propter quæ ſolent res aliquæ cum diligentia maiori purgari. Vnnm precioſitas, ſicut vas aureum, vel argenteum, ſi contrahat aliquam rubiginem: ita uiros religioſos quanto meliores ſunt, tanto conuenit magis purgari. Ideo Malach. 3. dicitur de filijs Leui, qui debebant eſſe meliores, quam alij. Et purgabit filios Leui, & colabit eos, quaſi aurum, & quaſi argentum. Colatura uero huiuſmodi eſt efficaciſſima ad purgan-

purgandum. Aliud eſt ſanctitas: Nimis enim male ſedent ſordes in re ſancta. Et ideo dicitur 1. Machabęorum. 4. Et mundauerunt ſancta. Aliud eſt utilitas: ſicut purgantur arbores hortenſes, ut fructiſicent melius. Et ſic de homine. Ioh. 15. Et omnem; qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Cum ergo religio ſit ſtatus precioſiſſimus, ſtatus ſanctiſſimus, & hortus Domini ſpiritualis, habens arbores diuerſas ad fructus optimos producendos: cum quanta cura ſunt rubigines, & ſordes, & excreſcentiæ malæ ab ea purgandæ? Item religioſi ſuccedunt in hæreditate uiris ſanctis: Et ideo ualde graue eſt, ſi in hæreditate eorum, in qua ipſi tam nobiliter quo ad uirtutes uixerunt, ruſticitates peccatorum committunt. Ideo dicitur Eſa. 26. In terra ſanctorum iniqua geſſit, & non uidebit gloriam Dei. Ipſi etiam uiuunt de bonis Domini habentes continue bona ab eo ſtipendia: Quanta eſt ergo perditio, ſi tales faciunt aliquid contra eum? Ideo dicitur contra tales in Pſal. Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique. Tu uero, qui ſimul mecum capiebas cibos. &c. Et poſt. Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum uiuentes. Ipſi etiam ad hoc electi ſunt, & ſequæſtrati a mundo, ut ſint ſancti. Leuiter. 20. Sancti eritis mihi: quia ego ſanctus ſum: & ſeparaui uos a cæteris gẽtibus, ut eſſetis mei: Quãta ergo eſt ingratitudo, cum illi, quibus tanta gratia facta eſt a Domino, in tali electione, uiuunt prophane? Quantum ergo perſequenda ſunt peccata talium, qui tantum tenentur ad contrarium; & ratione ſucceſſionis ſanctorum, & ratione ſtipendiorum diuinorum, & ratione electionis diuinæ?
¶ Item tria ſunt, quę ſolent multum excuſare a peccato.

Digitized by Google

cato. Primum eſt ignorantia: ſed iſtam non habent religioſi: quia habent ſcripturas, habent doctrinam, habent ſapientes, a quibus ſemper poſſunt certificari de dubijs: Et ideo dicuntur uiri Iſraelitæ ideſt cognoſcentes Deum, quia magnam habẽt noticiam diuinorum. Secundum eſt mala ſocietas, quæ frequenter impellit ad malum: ſed & iſtam nõ habent: immo econuerſo bonam trahentem ad bonum: Et ideo ſicut peruertitur homo cum peruerſis: & ipſi cum ſanctis deberent eſſe ſancti. Tertiũ eſt negocia mundi, quæ frequenter dant occaſionẽ peccati: vt onus domus regendæ, auariciæ negociationes, mendacia, diſcurſus malus concupiſcentiæ eorum, quæ videntur & ſimilia. Propter quod dicitur Ioh. 5. Totus mundus in maligno poſitus eſt, ideſt in malo igne, ideſt in occaſionibus inflamãtibus ad malum. Religioſi vero, & maxime clauſtrales non habent huiuſmodi occaſiones: cum non habeant vacare niſi ſoli Deo. Cum ergo peccata eorum non habeant excuſationes, ſicut peccata multorum aliorũ, plus ſunt merito perſequenda. Item peccata in religione perdunt animas eorum, qui propter ſalutem ſuam religionem intrauerunt. Perdunt etiam famam: Sicut enim ſtercora non poſſunt diu eſſe in loco quantumcunque occulto, quin fæteant: ita nec peccata. Perdunt etiam temporalia: quia perdita fama, deuotio hominum, quæ tẽporalia conferebat, citius aufert; quam conferat. Si ergo abbas diſſipator temporalium tam odibilis eſt hominibus: quantum ſunt peccata odienda in religione, quæ & hæc, & plura multa meliora diſſipant? Item cum peccata in religione non extirpantur, multiplicantur: ſicut herbæ malæ in horto, vel in agro. Prouer. 14. Per agrum pigri hominis

Digitized by Google

nis tranſiui. Et poſt. Et ecce totum repleuerunt vrticæ. Et hoc eſt, quia piger non extirpauerat ſtatim orienres. Non ſolum autem augentur, ſed indurantur, ita vt fiant quaſi incorrigibilia. Auguſtinus. Dum conſuetudini non reſiſtitur, fit neceſſitas. Non ſolum fiunt incorrigibilia, ſed quod malorum eſt extremum, non reputantur peccata. Auguſtinus. Obijciuntur Iacob quattuor vxores: quod quando mos erat, peccatum non erat, ideſt nō reputabatur ſecundum vnam expoſitionem. Cum ergo ex tolerantia peccatorum tot inconuenientia ſubſequantur: non ſunt (vt dicit Beatus Benedictus in regula) aliquatenus diſſimulanda: ſed ſtatim, vt orta fuerint, radicitus amputanda. Patet ergo ex prædictis, quòd ſi conſideratur religionis locus, & ſtatus: peccatorum quoque religioſorum grauitas, & in excuſabilitas, damna iterum, quæ inferunt, & incorrectorum pericula: animandi ſunt omnes religioſi ad zelandum feruenter contra peccata.

¶ *Circa quartum notandum* eſt, quòd virorum bonorum eſt a peccato declinare. Pſal. Declina a malo, & fac bonum: non ſolum hoc eſt eorum, ſed quod melius eſt fugere peccatum Eccleſ. 22. Quaſi a facie colubri ſuge peccatnm, immo quod optimum eſt eorum odiſſe peccatum Rom. 12. Odientes malum. Et vere odiendum eſt a bonis peccatū: Deus enim noſter nihil odit niſi peccatum, & ipſum ſumme odit, & ideo amici eius debent ſumme odiſſe peccatum. Pſal. 96. Qui diligitis dominum, odite malum, ſicut ſcilicet ipſe odit.

Cap.

Digitized by Google

Cap. CII.

PRæterea naturale eſt odiſſe rem nociuam: ſicut ouis odit lupum naturaliter. Et ideo dictum eſt. Odio habebis inimicum tuum. Mat. 5. Non ꝙ ſcriptura hoc alicubi præcipiat, ſed nimis adhærentes naturæ hoc dixerunt: peccatum autem ſumme notet: Sicut ergo cum lupus nociuus gregi com paret; & paſtores, & canes, & totus grex comouetur, tanquam in rem odioſam: Ita quantuncunque alicui apparet peccatum, debent omnes in illud tanquam in rem odioſam exurgere. ¶ Præterea nuncius, qui ſemper nunciat odioſa, ſolet multum haberi odio, de peccato vero nunquam auditur bona cantio, ſed ſemper mala prænoſlicat omnis ſcriptura lcquens de eo. Si ergo Achab oderat Micheã: quia non nunciabat ei niſi malum, ſicut dicitur 3. Reg. 22. Quantum odiendum eſt malum omnibus, quod innumerabilia mala, & prænoſtica adducit. Sed ſciendum eſt, quòd aliqui quo ad aliquos male moti ſub ſpecie perſequendi peccatum, homines perſequuntur interdum; Iſti ſunt ſicut Scribæ, & Phariſæi, qui non ex charitate, propter inuidiam, & odium, quod habebant ad Chriſtum, accuſabãt eum, modo de Sabbathi violatione, modo quòd ſe filium Dei vocabat, & de ſimilibus. Sunt iterũ ſicut rex Aabylonis, qui ſub ſpecie potus dedit Sedechiæ potionem laxatiuam, de quo confuſus eſt coram omnibus, lacerato ventre: ſicut dicitur in hyſtorijs. Ita & iſti ſub ſpecie charitatiuæ correctionis homines confundere intenduut. Sunt etiã, ſicut principes, & ſatrapæ Babylonis, qui non quærebant accuſate Danielem, vt ceſſaret a malo: ſed quæ-

Digitized by Google

quærebant malum, vt inuenirent occaſionem contra eum. Daniel.6. Pſal. Scrutati ſunt iniquitates. Sunt alij, qui licec non ex propoſito in correctionibus homines perſequantur; tamen ex defectu veræ dilectionis, ſic incaute agunt interdum, calamũ quaſſatam confringentes, & linum fumigans extinguentes; quòd correctio, quæ deberet correctis eſſe ad vitam: cedit eis plerumque ad mortem. Sed dilectio, quam quis habet ad vas vitreum ſuum, docet eum, quòd lauando ipſum, ſic caute tractet, ne ſtringat, & confringat. Item dilectio, quam habet mater ad filium ſuum paruulum, docet eum, quòd abſtergendo ſordes a naſo, ſic leniter faciat, ne ſanguinem eliciat. Dliectio, quam habet quis ad lumeu lucernæ, docet cum, vt ſic diſcrete emungat, ne lumen extinguat, & fætorem inducat. Cum quis alium ergo corrigendo, ſic incaute confringat. iuxta illud. Pſal. 88. Deſtruxiſti eum ab emundatione: ſic emungit fortiter naſum eius, quòd elicit ſanguinem, prout dicitur. Prouer.30. Sic lucernã mundat ſine arte emungendi: Propter quod præcepit dominus fieri emunctoria. Exod.35. Quia totum extingui patet: quia hoc accidit ex defectu dilectionis, & charitatis, quæ docet de omnibus faciendis. Quia ergo vitia ſunt odienda, & quando propter malum motum, vel præter dilectionem corriguntur, ſequuntur inde mala prædicta tam in corrigente, quam in correcto: bene dicit vir ſanctus, quòd fiat correctio cum dilectione huiuſmodi, & odio uitiorum.

Cap. CIII.

QVicunque autem in tantum fuerit progreſſus malum, vt occulte ab aliquo litteras, vel quodlibet

Digitized by Google

bet munus acceperit, ſi hoc vltro confitetur, parcatur ei, & oretur pro eo. Si autem deprahenditur, & conuincitur: ſecundum arbitrium presbyteri, vel prapoſiti grauius emendetur.

¶ Tradita ſunt mandata circa correctionem vitiorum, quæ deprænhenduntur ab illo loco: ibi (Quando ergo ſimul eſtis) vſque huc (quando autem.) Hic autem tradit circa illa, quæ gratis recognoſcuntur. Sicut autem ſupra mandata poſuit circa particularem materiam primo, poſtea in genere. Ita hic ponit mateтiam particularem. Et quia de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium: Intelligendum eſt, quòd idem obſeruetur in omnibus alijs: ſicut dicit ſupra in alijs; quamuis hoc ibi expreſſe non dicat. Quia vero, quæ pertinent ad inhoneſtatem impudiciciæ, quaſi nunquam inueniuntur, niſi comprehendantur. Quæ vero pertinent ad tractatum alicuius rei temporalis indebitæ, facilius recognoſcuntur: quia non habent ad recipiendum tantam verecundiam: ſupra in depræhendendis deſcendit ad illam materiam, hic vero ad iſtam. ¶ Notandum vero, quòd ad recipiendum literas, extendere manum homini, cuius voluntas eſt in alterius poteſtate, uel quodlibet munus aliud, quantuncunque modicum illi, qui nihil poteſt habere, eſt culpa non modica: licet quidam non multum ponderent. In vicijs enim ſpiritualibus, cum effunduntur uſque ad manum, reputatur eſſe in ſummo gradu, ſicut in ira. Grauis enim eſt cum eſt in corde: grauior cũ uerbis effunditur: ſed grauiſſima quando uſqne ad manum percutiendo prorumpit. Similiter in carnalibus grauis eſt impndicitia in mente: ſed grauior eſt in uerbis; ſed grauiſſima cum uſque ad tactum impudicum procedit. Eadem ra-

tione

Digitized by Google

tione in ſæcularibus graue eſt delictum, rem quam non licet habere, concupiſcere: grauius, cum verbis procuratur: ſed grauiſſimum, cum actu perpetratur. ¶ Præterea inter membra humana quædam ſunt, quæ rebellant ſpiritui omnino, vt genitalia: Quædam quæ, & ſi omnino non rebellant, tamen difficile obediunt, vt pedes: Sed manus valde obediens eſt, & mobilis, modo huc, modo illuc in omnem partem. Et ideo tanto inexcuſabilior eſt ſpiritus, ſi aliquid mali perpetrat in accipiendo illicitum, quanto eſt ei obedientior manus. ¶ Præterea quidam ſunt ſenſus, quorum organa, velit, nolit homo, patiuntur ab obiecto, vt auris, nares: quia non habent a natura operculum defendens. Quidam vero, quorum organa a natura habent defenſiuum, vt oculi palpebras: Et ideo quia poſſunt ſe defendere, cum vult ſpiritus per opercula huiuſmodi, non patiuntur, niſi cum vult ſpiritus. Senſus vero tactus, cuius ſpeciale organum manus eſt, non egreditur in actum tangendi, etiam ſi velit homo, niſi cum labore quodam, & difficultate: eo quòd oportet ipſam manum appropinquare ad rem diſtantem: quia tactus non eſt per medium ſicut viſus; ſed eſt rei immediatæ. Tum ergo quod habet maiorem difficultatem ad ſui perpetrationẽ, hoc ipſo ſit grauius: non eſt ſine grandi malo, cum manus extenditur ad aliquod illicite accipiendum. Tum quia malitia in tali facto effunditur vſque ad manum: Tum quia manus ſuper alia membra obediens eſt ſpiritui: Tum quia tardior eſt ad actum ſuum: eo quòd niſi cum difficultate a ſpiritu, & per illum trahatur. Et ideo ſignanter dicit vir ſanctus (in tantum progreſſus fuerit malum) Innuens, quòd eſt non leue malum, ſed magnum valde, quòd

Digitized by Google

religioſi aliquid illicite accipiant, ideſt ſine licentia: quod vocat occulte fieri: quia fit ſine licentia prælati. Quamquam autem hoc ſemper ſit vitandum, & tanquam malum cauendum: tamen ſpecialius caueant viri ſancti a literis, & munuſculis recipiendis a mulieribus. Et ideo dicit Hiero. Dulces literas, & crebra munuſcula ſanctus amor non habet. Huiuſmodi enim ſunt amantium ſtulto amore; & ſunt ſpecies mali, a qua cauendum eſt ſecundum Apoſtolum. Item per hæc inſpecta reducitur mulier ad memoriam, per quod ſolet ſanctos diabolus infeſtare. Item per hæc nutritur, & augetur affectus circa mulieres, quod eſt valde periculoſum, quia de facili degenerat in malum. Item per hæc familiaritas mulieribus acquiritur, quæ quam ſit reprehenſibilis, patet ex dictis. Item huiuſmodi munera ſunt quaſi inutilia & recipienti, & alijs: Et ideo tanquam a ſuperfluis caueant, qui nõ curant niſi de neceſſarijs in hoc mundo. ¶ Item Notandum, quòd quidam ſunt, qui ratione antiquitatis, vel alicuius excellentiæ qualiſcumque ſolent aliquando plus excedere in huiuſmodi receptione reputantes, quòd verecundum ſit eis, vel indecens licentiam aſſidue petere pro huiuſmodi minutis recipiendis. Et prælati quidam, qui in minoribus fratribus iſta rigide corrigunt, maiores vero non audent corrigere. Prælati iſti ſunt ſicut Mirmitholeon, qui dicitur leo formicarum, qui in formicas deſæuit, ita & iſti in minores. Econtra vero faciebat Dauid, qui pugnauit cum leonibus: quod quidem eſt probitatis: Primum autem ignauiæ.

Cap.

Cap. CV.

ET attende, quòd tale delictum, ſiue aliud quodcumque magis eſt corrigendum in maioribus. Ipſi enim ſunt exemplar minorum, Exemplar vero, vnde alia tranſcribuntur, primo, & diligentius ſolet corrigi. Item ipſi ſunt caput minorum. Sapienti enim medico maior eſt cura de infirmo per totum corpus in patiente de curatione capitis: eo quòd inde fluunt bona, & mala in alia membra. Item ipſi ſunt fons, vnde fluunt riuuli exemplorũ. Non poſſunt autem riuuli eſſe clari fonte turbato: Et ideo primo purgandus eſt fons, vt puri ſint riuuli. Hinc eſt, quòd in purgatione Iſraelitici populi à mulieribus alienigenis, primo inceptum eſt a maioribus ſcilicet a filijs Ioſedech, & fratribus eius. ſicut habetur 3. Eſdre. 9. Hinc eſt etiam, quòd Dominus plus increpat maiores inter Iudæos ſcilicet ſcribas, & phariſęos, quam minores, licet omnes eſſent reprehenſibiles. Hinc eſt iterum, quòd in die cœnæ primo lauatur maius altare, quam minora: quia ad purgationem maiorum primo, & principalius eſt intendendum. Et ideo Ezech. 9. Dicitur viris deferentibus vaſa interfectionis, a ſanctuario meo incipite. Cęperunt ergo a viris ſenioribus, qui erant ante faciem domus. Cum ergo tot rationes oſtendant, quòd maiores magis ſint corrigendi: quanto magis abſque acceptione perſonæ, cum ſub eodem voto viuant, ſunt ſicut alij corrigendi? Et ideo dicit vir ſanctus (quicumque) quaſi dicat quicumque ille ſit abſque acceptione perſonæ.

Cap. CVI.

ITem attendendum eſt, quòd ille, qui gratis recognoſcit culpam, videtur magis pęnitens, quã ille, qui non recognoſcit, niſi conuictus. Et ideo dignus eſt maiori miſericordia Lucæ. 18. Si pœnitentiam egerit dimitte. Præterea quò benignius agitur cum illo, qui gratis culpã ſuam recognoſcit: eò magis videntes hoc animantur ad ſimilia, ſicut ad dominum Ieſum audacius appropinquabãt peccatores propter benignitatem, quam eis exhibebat. ſicut patet Lucę 15. Præterea reus quanto plus fatigat actorem, & iudicem: tanto, ſi ſinaliter inuenitur in culpa, dignus eſt pęna maiori: Et quanto minus fatigat, dignior eſt gratia. Qui autem nõ recognoſcit culpam niſi conuictus, multum laborem præſtat iniquitate ſua accuſanti, & iudici: Qui autem gratis recognoſcit, quaſi nullum laborem præſtat eis. Ex his ergo patet, quòd recognoſcens culpam ſuam gratis, multo minus eſt puniendus, quam conuictus. Et ratione ſui, quia pœnitens videtur. Et ratione aſſiſtentium, qui ad bonum ex hoc prouocantur: Et ratione contra eum agentium, quos minus fatigat: Et propter hoc bene dicit (parcatur illi) quod intelligendum eſt, non quo ad totum, ſed quo ad tantum. (& oretur pro eo) vt ſicut benigne agitur cum eo ab homine: ita & Deus etiã pie agat cum eo. Sic igitur circa prædictum mandatum declarata ſunt tria: Vnum eſt, quòd non parum eſt malum religioſo aliquid, quantuncunque modicum, ſine licentia accipere: Quod innuit Auguſt. cum dicit (in tantum progreſſus fuerit malũ &c.) Aliud eſt: quòd iſtud corrigendum eſt in omnibus

nibus abſque perſonæ acceptione, quod innuit cùm dicit (quicumque autem &c.) Aliud eſt, quòd leuius eſt iſtud puniendum in confeſſo, quam in conuicto, quod tangit cum dicit (ſi hæc vltro &c.) quod intelligendum eſt ſimiliter faciendum in omnibus alijs culpis gratis confeſſis.

¶ *Quartum capitulum regulæ.*

VEſtes veſtras in vnam habeatis, ſub vno cuſtode, vel duobus, vel quot ſufficere poſſint ad eas excutiendas, ne a tinea lædantur.

Cap. CVII.

HOc eſt quartum capitulum regulæ, in quo agitur de his, quæ pertinent ad religioſos, inquantum ſunt in ſtatu neceſſitatum multarum. Primo autem tradit mandata circa huiuſmodi neceſſitates: Secundo circa officiales, qui circa hæc ſunt neceſſarij. ibi. (ſiue autem qui cellario, ſiue qui veſtibus preponuntur) Licet autem ſint variæ neceſſitates religioſorum: tamen duæ ſunt maiores, & circa quas ſolent fieri frequentius defectus, ſcilicet indigentia veſtium, & infirmitas. Et ideo circa hoc ſpecialiter tradit mandatum: Circa ſecundum ibi. (lauacrum etiam corpori &c.) Circa primum hic. ¶ Et notandum, quòd interdum offenditur in religione in negligentia cuſtodiendi veſtes: & ideo tradit mandatum circa cuſtodiam veſtium dicens (Veſtes veſtras &c.) Interdum circa carentiam: & ideo tradit mandatum circa prouiſionem dicens: (& ſicut paſcimini &c.) Quandoque circa diſtributionem: & ideo tradit mandatū

Digitized by Google

circa, hoc dicens (ſi fieri poteſt &c.) Quandoque circa operationem: & ideo tradit circa hoc manda tum dicens (tamen ſi veſtra toleratur infirmitas. &c.) Quandoque circa receptionem ueſtium collatarum: & ideo tradit mandatum circa hoc dicens (conſequens eſt &c.) Quandoque circa lotionem: & ideo tradit mandatum circa hoc dicens (indumenta veſtra &c.)

¶ *Circa primum attendendum eſt*, quòd aliqui, licet cuſtodiant veſtes a lotionibus, & igne, & huiuſmodi magnis læſionibus: tamen non a modicis, ſicut eſt a corroſione vermium, & ſimilibus: Alij vero ita ſunt ſolliciti cuſtodire veſtes ſuas, quòd reponunt eas in arcis ſuis, & non in loco communi, Aliquando vero, cum ponuntur in loco communi, ſunt tot veſtes, & tam pauci cuſtodes communes, quòd non ſufficiunt, & ideo in iſto mandato, quod eſt circa cuſtodiam veſtium, tria dicuntur contra iſta tria. Contra primum (ne a tinea lædantur.) Contra ſecundum (in vnum habeatis.) Contra tertium. (ſub vno cuſtode, vel duobus, vel quot ſufficere poſſunt &c.)

Cap. CVIII.

EST autem argumentum ex hoc manifeſtum, ꝙ res communes monaſterij ſiue ad veſtitum, ſiue ad victum, ſiue ad alia quęcumque pertinentes ſunt cum magna diligentia conſeruandę, quantumcunque ſint modicæ Hinc eſt, quòd ſicut ſupra dictum eſt, legitur in lib. collationum, quòd cum quidam frater in ſua hebdomada lauaret legumina, & tria grana lenticulæ per eius negligentiam cecidiſſent in terram collapſa de manu eius: quidã alius per-

pertranſiens, & videns hoc denunciauit abbati: & iudicatus quaſi ſacri peculij neglector ſuſpenſus eſt ab oratione, nec aliter remiſſus eſt, niſi eũ prius publica pœnitentia diluiſſet. Hinc eſt etiam, quòd dicit dominus Io. 6. Colligite fragmenta, ne pereant. Hinc eſt iterum, quòd diues euangelicus propter micas menſæ ſuæ male cuſtoditas, cum canes illas comederent, & Lazarus non poſſet de eis habere, punitus eſt in inferno gutta aquæ negata. Greg. Guttam petijt, qui micam negauit. ¶ Porro multiplex eſt ratio, quare a religioſis, & maxime cum ſint pauperes, huiuſmodi, licet modica diligenter ſeruanda ſunt. Si enim diuites ſeculi huius male cuſtodiunt; non oportet eos alias grauari quęrendo, cum adhuc abundent: pauperes vero religioſos, his perditis, oportet quærere ab alijs: & quanto plus quęrunt, tanto plus eos grauant. Paulus ne grauaret ſubditos, qui tenebantur ad ſtipendia, laborabat manibus ſuis. ſicut dicitur 1. Theſſa. 4. Quanto magis tales elaborata ab alijs debent cuſtodire, ne iterum grauent eos? Item apud ſæculares vt frequenter veteres veſtes, & reſidua bonorum aliorum male expenduntur, apud religioſos vero expenduntur in pauperes: Si ergo ſecundum verbum Apoſtoli operandum eſt manibus proprijs, ut habeat quis, unde tribuat neceſſitatem patientibus: Eph. 4. quanto magis iſti debent ſeruare diligenter, quę ſunt futura pauperum? Item frequenter ea, quæ habent religioſi, ſunt de neceſſitatibus pauperum, quæ ſibi ſubtrahendo largiuntur eiſdẽ: Cum qua ergo conſcientia poſſunt hæc negligenter cuſtodiri a ſeruis Dei, quæ propter eos uitæ ſuæ pauperes ſubtraxerunt? Quale fuiſſet ſi Helias panem paruulum, quem ſibi dedit pauper uidua, de

Digitized by Google

ſuæ vitæ neceſſitate dimiſiſſet perire? Non ſic fecit, ſed ipſe, & ipſa, & domus eius comedit, & meritis eius, diuina virtute, in viduæ vſus farinula, & lechitus olei non defecerunt 3. Regum. 17. Item huiuſmodi, quę dantur religioſis pauperibus, dantur pro peccatis, & ideo ſunt pretium animarum. Quale autem eſt, denarium, quod eſt animarum pretium non curare qualiter tractetur? 2. Regum. 23. dicitur de Dauid, quòd noluit bibere periculum animarum, de aqua ciſternæ de Bethleem ſibi apportata. Quanto magis cauendum eſt Dei ſeruis, ne pretium animarum inutilius pereat apud eos? Item ſicut perſonę religioſæ ſunt domino conſecratæ, ita & bona, quæ eis dantur, domino conſecrantur: res autem ſacræ ſolent diligentius cuſtodiri. Ideo dicitur in libro collationum de antiquis patribus. Omnia quæ ſua ſunt, credunt domino conſecrata: propter quod, ſi quid fuerit in monaſterio illatum, vt ſacramentum, cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Certum autem eſt, quòd illud, quod ſic tractatur, diligenter cuſtoditur. Item ſunt quidam Domini, qui non exigunt diſtrictam rationem a ſuis miniſtris de bonis manibus eorum commiſſis, & ideo miniſtri eorum ſolent negligentius bona eorum cuſtodire: Dominus autem non eſt talis, immo adeo requirit rationem diſtrictam, quòd ponit in carcere miniſtros ſuos, donec reddant nouiſſimum minutum, ſicut dicitur. Luce. 12. Cum ergo religioſi ſint non domini, ſed miniſtri bonorum eius, cum quanta ſollicitudine debent illa cuſtodire, de quibus exigetur ratio tam diſtricta? Attendant ergo religioſi pauperes, quòd ea, quæ habet monaſterium, data ſunt eis tanquam pauperibus, & quod eis ſuperfluit, eſt in pauperes

ex-

Digitized by Google

expendendum. Ipſi quoque qui largiuntur, interdum ſunt pauperes, & quod data eis ſunt animarum precium: Sunt etiam ipſa Deo conſecrata: & quòd de eis oportebit diſtrictam reddere rationē. Et ne pereant, aut inutiliter conſumantur, vel ex aliqua negligentia deteriorentur, vel in aliquo lædantur, cuſtodiant diligenter.

Cap. CIX.

ET ſicut paſcimini ex vno cellario, ſic induamini ex vno veſtiario.

¶ Hoc eſt mandatum, quod traditur circa veſtiū prouiſionem. Et tanguntur hic tria ſcilicet Subſtantia mandati, cum dicitur (induamini) Modus implendi, cum dicitur (ex vno veſtiario) Ratio mandati a ſimili tracta: cum dicitur (ſicut paſcimini ex vno cellario.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd multa mala ſolent ſequi ex negligentia prouidendi competenter religioſis in veſtibus. Sequuntur enim ex hoc infirmitates corporum, quæ facile ex frigore contrahuntur, quas & interdum mors ſequitur. Hinc eſt, quòd ille ſummus abbas poſtquam primi parentes facti ſunt paſſibiles, & mortales: fecit eis (ſicut dicitur. Geneſis. 3. Tunicas pelliceas, quæ valent contra frigus, relinquens in hoc exemplum alijs abbatibus, vt ſuis ſubditis competenter prouideant in veſtibus contra morbos, & mortes. Item vitia animorum ſcilicet contentiones, & murmura: cum conqueritur aliquis ſe deterius accepiſſe, quā prius habuerat: & indignum ſe eſſe, quòd non ita veſtiatur, ſicut alius frater veſtiebatur: ſicut dicit infra Auguſtinus. Item contemptus apud imperitos, qui

videntes

videntes pauperem in ſordido habitu, non honorant eum, ſicut veſtitum decenter: ſed contemnentes dicunt ei. Tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum, ſicut dicitur. Iacobi. 2. Et ex hoc conſurgit, quòd minus decenter veſtiti apud homines mundi, non habentes acceſſum, non poſſunt apud eos proficere, ſicut expedit eorum ſaluti. ¶ Item honor religionis. Honorant enim multi veſtimentum, vel ſpeciem. Et ideo hoc videntes in religioſis, fugiunt eorum religionem, qui propter hoc poteſt dicere illud. Pſal. Qui viderunt me foras, fugerunt a me. Item infamatio eiuſdem. Exemplum. Cum diceret quidam coram quodam philoſopho de duobus, quorum vnus erat pauper, alter diues, quòd eſſent amici. Dixit Philoſophus. Cũ ergo vnus pauper eſt, alter diues: amicus non eſt, qui fortunæ particeps non eſt. Item poſſunt dicere multi videntes iſtum bene veſtitum, alterum male: quæ eſt iſta fraternitas, quæ eſt apud iſtos, qui ſic diſſimiliter ſunt veſtiti? Item charitas ſic male prouidentium in veſtibus ſuis ſubditis ſuperatur a natura: cui ſumma cura eſt de bene veſtiendo omnia, quæ ſunt ſub cura eius. Non ſolum enim greſſibilibus dedit pedes, & volatilibus plumas, & natatilibus coria, ſed etiam terræ naſcentibus pulchrum colorem. Ideo dominus Matth. 6. Docet hoc conſiderare dicens. Conſiderate lilia agri: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vnum eſt iſtis. Quid poteſt paterna cura ad hæc dicere, conſiderata naturæ diligentia erga ſuos? Propter ergo prædicta mala cauenda valde curandum eſt correctoribus religionum, quòd fratribus prouideatur in veſtibus diligenter.

Cap.

Cap. CX.

CIrca ſecundum Notandum, quòd in quibuſdam religionibus maxime poſſeſſiones habentibus, prouidetur canonicis hoc modo: videlicet quòd datur cuilibet certa ſumma pecunię, quolibet anno, de qua prouidet ſibi in veſtibus, ſicut vult. Sed hoc eſt expreſſe contra regulam, quæ dicit ſupra (diſtribuatur victus, & tegumentum, vel veſtimentum, non æqualiter omnibus: quia non æqualiter valetis omnes.) Per huiuſmodi modum ęqualitatis prouidetur plus, & minus indigenti. Præterea hoc vel eſt proprietas, vel ſaltem proprietatis ſpecies manifeſta: quorum vtrumque cauendum eſt. Item per hoc datur interdum occaſio expendendi, quod pro veſtibus datur, in vſus alios præter Domini voluntatem, quod furtum reputatur, & adhuc remanet eadem indigentia veſtium. Propter hoc alij hæc inconuenientia declinare volentes faciunt aliter, ordinantes, quòd illud, quod datur pro veſtibus fratri, ſiue deintus, ſiue de foris, ſiue in panno, ſiue in pecunia, ſeruatur eidem ſub communi cuſtodia: ita tamen quòd alij nunquam detur. Sed hoc iterum eſt contra regulam: quæ vult omnia eſſe communia. Et infra dicit expreſſe de huiuſmodi, quòd in locum communem redactum cui neceſſe fuerit præbeatur. Præterea per hoc aufertur uiris ſanctis illa confidentia de Deo, quæ dicit eis non eſſe cogitandum de craſtino, cum ipſis per hoc prouideatur vſque ad annum, uel magnum tempus certitudinaliter de ueſtibus per huiuſmodi ordinationem: contra illud Matth. 7. Et de ueſtimento quid ſolliciti eſtis? Item hoc non

caret

caret ſpecie proprietatis: Ita enim proprietarius eſt ille, qui facit ſibi aliquid ab alio illicite ſeruari: ſicut ille, qui ſeruat apud ſe. Propter hoc alij reprobantes hos modos, tenent alium modum præcipue in pauperibus religionibus dantes licentiam ſingulis, ut ſibi prouideant tempore neceſſitatis quęrendo ab amicis, uel familiaribus: ſed hoc uidetur iterum reprobandum: quia ſequitur ex hoc multa inæqualitas: cum uidelicet unus habet a quo requirat, alter non: Vnus cum facilitate multa poteſt acquirere, alter non ſine multa difficultate: Vnus inuenit, qui dat ei bonas ueſtes, alter non niſi uiles. Si autem apud ſæculares tantum curatur de æqualitate, quòd abundantia diuitum debet ſupplere indigentias pauperum, ſecundum Apoſtolum 2.Cor. 8. ut fiat æqualitas, quanto magis uiris eiuſdem profeſſionis? Præterea ex huiuſmodi ordinatione coguntur homines reſumere curam ſui, quam depoſuerant contra illud Ber. Qui nobis ſemel curam ueſtri commiſiſtis, quid iterum de uobis uos intromittitis? Item ex tali ordinatione minuitur meritum charitatis, quæ communia anteponens magis proficit: ſicut dicitur infra (hic autem relictis pertinentibus ad commune, proprijs intenditur) Propter hoc iſtis tribus modis reprobatis, ordinandum eſt apud pauperes, quòd ita quæratur, quicquid quæritur pro ueſtibus, quòd etiam in communi ponatur, quicquid datur, quicquid habetur pro ueſtibus, & ex uno ueſtiario prouideatur omnibus, ſicut dicit uir ſanctus. Nec eſt diffidendum, quin bonis uiris modum iſtum magis ſanctum ſeruantibus prouideat ille, qui quærentibus iuſtitiam promitttit. Mat.6. non ſolum uictum, ſed etiam ueſtitum.

¶ *Circa tertium notandum*, quòd uictus, & ueſtitus

ſtitus habent ſimile aliquid: quia utrumque eſt neceſſitatis humanæ, propter quod Paulus coniungit ea dicens. 1. Tim. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Et eadem de cauſa Dominus iungit eadem in euangelio dicens Mat. 7. Ne ſolliciti ſitis animæ ueſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Et ideo bene adducit Auguſt. unum ad probandum alterum. dicens (ſicut paſcimini &c.)

Cap. CXI.

SEd cum probans debeat eſſe certius probato, relinquitur ex hoc pro certo, quòd magis ſeruanda eſt communitas in uictu, quam in ueſtitu: cum hanc oſtendit per illam. Quam reprehenſibile eſt ergo in religione, quòd aliqui procurant ſibi ſingulares comeſtiones in pitantijs, & uinis, & huiuſmodi in hoſpitijs, in infirmitorio, quæ communiter non habentur, hoc eſt per quod prouiſio conuentus negligitur. Exemplum. Fuit quædam abbatia, in qua de conſuetudine reſeruabatur quoddam bonum uinum pro conuentu uſq; ad tempus, quo ſolebant uina corrumpi: Semel autem appropinquante tempore illo, uenit cellarius, & alij officiales ad abbatem, qui uir ſanctus reputabatur, & dicunt ei: Domine abbas habemus graue debitum: nec uidemus, unde poſſumus ſoluere, niſi uendamus uinum iſtud. Quod audiens abbas, & compatiens conuentui dixit eis. Pro Deo uideatis diligenter, ſi habemus lanam, uel caſeos, uel bladũ, uel aliquid aliud, quod poſſet uendi: quia nimis graue erit conuentui ſubtrahere (qui multum ſuſtinet laborem) recreationem, quam ſolent habere

de

Digitized by Google

de uino iſto. At illi dixerunt, Satis deliberauimus, & cogitauimus ſuper hoc: ſed non inuenimus aliud conſilium: Tunc abbas dixit: Venite cras ad capitulum, & ordinabimus de hoc aliquid: Ipſis ergo, & alijs præſentibus dicit Abbas conuentus neceſſitatem, quam habebant de vendendo vinum illud. Et inducens eos ad patientiam multis modis, inter alia ſubiunxit: Propter hoc magis ſuſtinete patienter: quia promitto vobis bona fide: quia per totum iſtud tempus ego non bibam aliud vinum, niſi quod vos bibetis, & præcipio in virtute obedientiæ cellario, & omnibus alijs officialibus, quòd nullus in domo, vel extra bibat niſi illud, quod bibit conuentus. Soluto ergo capitulo, cum aliquot dies bibiſſent cellarius, & alij officiales malum vinum conuentus, inceperunt conferre ad inuicem, ſi poſſent aliud inuenire, vnde debitum ſolueretur. Et inuenientes regreſſi ad abbatem dixerunt. Domine abbas, inuenimus tale, & tale conſilium, per quod poſſumus ſoluere debita ſine venditione vini illius: Quod audiens abbas dixit Deo gratias: bonum eſt conſilium, fiat ita. Quis autem dubitet, quòd ex hoc negligatur prouiſio conuentus: quia maiores habẽtes ſuas recreationes ſingulares extra conuentum, nec exemplo Domini mouentur, vt ſint ſolliciti de turba conuentus, quid comedat, vel bibat? Item per hoc non ſolum negligitur conuentus: immo quod peius eſt, ſubtrahitur ei, quod ſuum erat futurum. Frequenter enim perſonæ deuotæ, quæ huiuſmodi ſingularia conferunt perſonis ſingularibus, conferrẽt hæc, vel alia communitati: Sed non ſufficit communi molendino miniſtrare aquam, quæ eſt ad proprium iam attracta; Et ſic perit charitas, quæ communia proprijs anteponit.

Item

Item refectorium relinquitur, ſicut domus deſerta, quæ eſt maledictio prædicta a Domino ſup iudęos. Propter huiuſmodi enim ſingularitates, & bonas refectiones, quas habent extra refectorium, fugiũt refectorij duritiam, & vitæ communis: propter quod viri ſancti amatores religionis dant operam omnem, vt etiam melius habeatur in refectorio, quam extra: vt per hoc attrahantur omnes, etiam imperfecti ad ſequendam vitam communem: quia hoc ſine dubio plus inducit multos ad hæc, quam poſſunt inducere admonitiones, vel mandata quæcumque. Exemplum dicitur, quòd cuidam nobili abbatiæ quidam diues reliquit quandam optimam vineam hoc pacto, quòd de vino illius non poſſet aliquis bibere extra refectorium. Singulis autem annis cum iſtud vinum bibebatur in refectorio, illi, qui frequenter toto anno erant extra refectorium, tunc temporis veniebant ad refectorium, ſiue ſenes, ſiue debiles, ſiue etiam contracti cum pitantijs. Sic nimirum volatilia, & animalia cuncta libentius ad bona paſcua congregantur, ſicut tangitur. Apoc. 19. Item per hoc in loco communitatis magna inæqualitas conſurgit: Cum alius eſurit, alius ebrius eſt. Cuius contrarium faciendum oſtendit Dominus in deſerto: cum manna de cœlo veniens æqualiter dedit minoribus, & maioribus. Rom. 11. Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, ſcilicet manna, tam Moyſes, & alij maiores, quam alij minores. Item ex hoc ſcandalizantur infirmi, cum ſcilicet vident maiores, & qui deberent in dando exemplum durioris vitæ alios præcedere, ſequi magis vitam delicatam, Contra quod dicit Apoſtolus. 1. Cor. 8. Si eſca mea ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. Item ex hoc

accidit,

Digitized by Google

accidit, quòd homines carnales, qui ſcilicet dati ſunt ventri, ſpiritualibus pręponũtur in domo Dei: cum iſti delicate, illi dure tractantur: quod eſt contra iuſtitiam, cum iſti indigni ſint pane, ſecundum Auguſti. illi vero digni ſint angelorum cibo. Plus ergo debetur illis, quam iſtis: omnibus autem debita ſunt reddenda ſecundum Apoſtolum Rom. 13. Propter hæc igitur mala non ſunt tolerandæ huiuſmodi procurationes ſingulares in clauſtris, ſed de vno communi cellario procurandi ſunt omnes multo fortius, quam de vno communi veſtiario veſtiendi.

Cap. CXII.

SI fieri poteſt: ad vos non pertineat, quòd vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur: vtrum hoc recipiat vnuſquiſque, quod depoſuerat, an aliud, quod alter habuerat: dum tamen vnicuique, prout cuique opus fuerit, non negetur.

¶ Hic incipit tradere mandata circa diſtributionem veſtium, circa quam ſolent accidere duo ex parte recipientium: Vnum eſt imperfectionis: alterum iuſtæ reprehenſionis. Primum eſt, quando quis non ſolum quęrit recipere, quod eſt neceſſitatis, ſed quærit varietatem ſecundum temporum cõgruentiam: vel contendit recipere, quod depoſuerat, tanquam ius habens maius in illo: & circa hęc traditur hoc mandatum. Secundum eſt, cum contentiones, & murmurationes recipiendarum veſtiũ oriuntur: Et circa hoc traditur ſequens mandatum: ibi (Si autem hinc inter vos &c.) ¶ Et notandum circa primum mandatum, quòd non eſt prudentis facere mandata circa illa, quæ commode ſeruari

non

non poſſunt propter infirmitatem humanam, pauci autem ſunt illius fortitudinis, & perfectę virtutis, qui non habeant libenter alias veſtes in frigore, & alias in calore: ſicut concedit etiam beatus Benedictus in ſua regula monachis: Et pauci ſunt etiam, qui non refugiant alienas veſtes propter alienas immundicias, quas magis abhominatur natura, quã proprias. Ideo non dicit ſimpliciter in iſto mandato (ad vos non pertineat) ſed præmittit (ſi fieri poteſt) quaſi dicat. Si humana fragilitas hoc permittit (ad vos non pertineat) ideſt ita vos habeatis, quaſi ad vos non pertineret (quod vobis &c.) quaſi dicat, non ſit vobis curæ de his, dummodo quod opus eſt, vobis conferatur.

Cap. CXIII.

HOc autem eſt perfectorum, qui in domo Dei non ſolum non curant de his, immo etiam quandoquè abiectiores veſtes affectant. Ipſorum enim eſt nihil ſuperfluum quærere, ſed ſolum neceſſarijs, & minus quàm neceſſarijs eſſe contentos. Et ideo dicitur 1. Timo. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Item ipſorum eſt, non ſolum patienter ſufferre paupertatem, ſed & ipſam amare; propter quod dicuntur pauperes ſpiritu ideſt animo, qui ducuntur ab amore, & ideo diligunt veſtium paupertatem. Ipſorum etiam eſt propter humilitatis, quam habent, perfectionem, non quærere honorem in domo Dei, ſed abiectionem. Pſal. Elegi abiectus eſſe in domo Dei: Huiuſmodi autem abiectio maxime conſiſtit in veſtium humilitate: Item ipſorum eſt propter mala, quæ de ſe ſentiunt, indignos ſe reputare victu, & ve-

ſtitu, exemplo Iacob, qui dicit Domino Gen. 32. Minor ſum cunctis miſerationibus tuis: Et ideo cũ gratiarum actione recipiunt, quantumcunquè modicum ſit, quod eis confertur. Item ipſorum eſt, eſſe quaſi continue in luctu in mundo iſto, iuxta illud quod dictum eſt eis a Domino. Plorabitis, & flebitis vos; & ideo libenter habent veſtes pauperes; quia luctui ſunt aptæ. Exemplo Heſter, de qua dicitur Heſter 14. Fletibus, & luctui veſtimẽta apta ſuſcepit. Item Chriſtus ab initio ingreſſus ſui in mundum pannis vilibus fuit indutus, Et beatus Martinus dyabolo ſibi apparenti in habitu purpureo, & ſimulanti ſe Chriſtum eſſe, dixit. Chriſtũ purpuratum non noui. Propter hoc ipſi reſpicientes ad exemplar ſuum, & nolentes eſſe maiores Domino ſuo, ſecundum verbum illius pauperes veſtes diligunt, & abiectas. Item primus ſanctus noui teſtamenti, ſcilicet ſanctus Iohannes Baptiſta fuit indutus vilibus, quia de pilis camelorum; ſimiliter & vltimi ſcilicet Enoch, & Helias erunt induti vilibus: quia ſaccis: ſicut dicitur Apoca. 11. Vt ergo medium non exeat ab extremis, & ſint rectæ ſemitæ Dei noſtri, decet, vt viri ſancti, & perfecti medij ſimiliter ſint induti. Licet ergo patres monaſteriorum debeant habere curã diligentem de prouidendo fratribus competenter in veſtitu: tamen ad perfectum ſubditum pertinet magis abiectas veſtes diligere, quàm nimiam curam de his habere pro ſe.

Cap. CXIIII.

SI autem hinc inter vos contentiones, & murmurationes oriuntur, cum conqueritur aliquis ſe deterius accepiſſe, quàm prius habuerat, & indignum ſe

eſſe,

eſſe, quòd non ita veſtiatur; ſicut alius frater veſtiebatur: hinc vos probate, quantum vobis deſit in illo interiori ſancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis.

¶ Hoc eſt ſecundum mandatum, quod pertinet ad reprehenſibilem circa veſtium diſtributionem. ¶ Et nota primo, quòd contentiones, & murmura differunt: quia murmur, vt frequenter eſt circa maiores, contentio vero poteſt eſſe & ad maiores, & pares, & minores: Item murmur poteſt eſſe contra abſentem, contentio verò ſolum cũ præſente: Item murmur inducit contentionem, quaſi ſit eius origo, contentio vero eſt effectus. ¶ Item nota ſecundo, quòd duæ ſolent eſſe cauſæ huiuſmodi viciorũ ratione veſtium: Vna, quando deterius prouidetur eidem vno tempore, quàm alio: Alia, cum deterius prouidetur vni, quàm alij, quæ duo notantur cum dicitur (Cum conqueritur aliquis &c.) Et cum itenorum dicitur (Et indignum ſe eſſe &c.) ¶ Item notandum tertio, ꝙ huiuſmodi vitia non prohibet; quia ſufficit, quòd ſunt lege Dei prohibita: ſed mandat, vt per hæc, cum oriuntur, veniat quis ad ſuã intrinſecam cognitionem; dicens (Hinc vos probate &c.) ¶ Circa primum dimiſſo vitio contentionis, quod pertinet ad litem, de qua dicetur infra, vbi dicitur (Lites autem nullas habeatis &c.) Dicendum eſt aliquid de vitio murmuris, quod facile ſolet oriri in clauſtris contra facta, vel dicta maiorum.

¶ *Ad huius igitur deteſtationem. Sciendum eſt*, quòd iſtud vitium ſpecialiter reputatur eſſe contra Deũ. Cum enim omnis poteſtas ſit a Deo: ſicut qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit: ſecundũ Apoſtolum Rom. 13. Ita qui murmurat contra eam,

Digitized by Google

contra Deum dicitur murmurare. Gre. Qui contra ſuper poſitam ſibi poteſtatem murmurat: liquet, ꝙ eum redarguit, qui eandem poteſtatem homini dedit. Et ideo dicunt Moyſes & Aaron. Exo. 17. Nõ eſt murmur veſtrum contra nos, ſed contra Dominum. Item hoc peccatum filios Iſrael tranſeuntes per deſertum excluſit a terra promiſſionis, licet eis promiſſa ſit multotiens. Nu. 14. Omnes qui murmuraſtis contra me, non intrabitis in terram, ſuper quam leuaui manum meam, vt habitare vos facerem. Sic etiam nunc excludit a regno cœlorũ Gre. Regnum cœlorum nullus, qui murmurat accipit. Item hoc eſt peccatum, quod non ſolum in futuro, ſed etiam in pręſenti Deus horribiliter punit, propter hoc enim Maria ſoror Moyſi percuſſa eſt lepra Numeri. 12. Propter hoc ignis diuinitus accenſus deuorauit extremam partem caſtrorũ. Numeri. 11. Propter hoc Datham, & Abiron abſorpti ſunt a terra viuentes Num. 16. Propter hoc ignis egreſſus a Domino combuſſit. ccl. viros. In eodem. Propter hoc miſit Dominus ſerpentes ignitos in populum, qui eos ſubito occidebant. Num. 22. Item adulatio, mendacium, & multa ſimilia non ſunt ſui diffuſiua, Murmur autem valde ſui diffuſiuum eſt: quia ſicut porco grinniente, alij idem incipiunt; ita murmur vnius facile facit alios murmurare. Ideo dicitur Num. 14. de illis, qui regreſſi de terra promiſſionis detraxerunt, quòd murmurantes reuerſi murmurare fecerunt contra Moyſen omnem multitudinem.
¶ Item dicitur, quòd cum quidam volens ingredi religionem, quæreret a quodam viro ſancto, quid eſſet ei faciendum, dixit ei. Tu, & aſinus vnum eſtote; Aſinus enim quando non habet, quid comedat, vel quãdo ei imponitur hoc, uel illud onus,

nihil

Digitized by Google

nihil reclamat, vel murmurat: ita & religioſus debet facere. Pſal. Iumentum factus ſum apud te. Per murmur ergo ponitur religioſus extra ſtatum ſuū: Ideo dixit Abbas Paſtor in vitis patrum. Qui quærulοſus eſt, monachus non eſt: Ex quo patet, quòd murmur facit de monacho non monachum. Item dicit auctoritas, quòd hoc fuit proprium vicium iudæorum, in deſerto, in quo grauiter, & frequenter offenderunt Deum, ſcilicet murmurando contra Moyſen, & Aaron. Hoc ergo uitium in deſerto religionis illos, qui deberent eſſe perfectiſſimi Chriſtiani, transfert ad ſtatum infidelium Iudæorum. Patet ex his, quàm deteſtabile ſit uitium murmuris in clauſtris, cum hoc ſit ſpiritualis Dei offenſa, a qua ſumme debent cauere; excluſio a regno, ad quod ſumme Debent ſuſpirare; occaſio grauis & ſubitæ uindictę, quam etiam omnes debent timere ualde; corruptio ſociorum, quæ ualde eſt periculoſa in congregatione; mutatio ſtatus religioſi in ſtatum alium, quod eſt ualde horribile; imitatio iudæorum, qui ſunt a Domino reprobati: quod eſt miræ inſipientiæ. Ideo dicit Ber. Nihil ſic horrendum, ut murmur in congregatione.

¶ *Circa ſecundum notandum*, quòd Dominus melius facit alicui creaturæ ſuæ tempore vno, quā alio: & in eadem ſpecie melius interdum vni eiuſdem ſpeciei, quàm alij. Item natura quandoquè plura producit vno tempore quam alio, & in rebus eiuſdem generis plus interdum confert vni quàm alij. Vna enim arbor plures habet fructus vno anno, quàm alio interdum: & plures vna, quàm alia eiuſdem generis: & ſic de alijs. Item Domini mundi ſic etiam faciunt ſuis: Interdum enim tempore cariſtiæ ſtrictius prouident, quàm tempore abun-

dantiæ, & etiam ſtrictius alijs, quàm alijs. Quanta ergo abuſio eſt, quòd religioſus requirat, quòd ita fiat ſibi ſemper, ſicut aliquando ſibi factum eſt: vel ſicut fit alij, & niſi hoc fiat, murmurat, & contendit: cum nec Deus, nec natura, nec homines mundi hoc faciant illis, quibus habent prouidere? Nunquid non licet patrifamilias interdum facere, quod vult? Vbi eſt apud iſtos illa ſcientia Apoſtolica, qua ſciunt abundare, & penuriam pati pro tempore? Nunquid eſt contrà viſcera pietatis, ꝙ mater oſtendat interdum plus dilectionis vni filiorum, quàm alij: & eidem vno tempore, quàm alio, cauſis varijs emergentibus? ¶ Non eſt ergo rationabile, quòd contendat aliquis, vel murmuret, ſi deterius accipit interdum vno tempore, quàm alio, vel deterius, quàm alius: ſed eſt defectus virtutis, ad quod cognoſcendum inducit vir ſanctus, cum dicit. (hinc vos probate.)

Cap. CXV.

CIrca hoc, nota, quòd eſt quartum notandum, quòd ſunt aliqui magis curioſi de exterioribus, maiorem interdum dant operam ad ſciendum defectum ſolis, & lunæ, quàm ad cognoſcendum defectus animarum ſuarum. Aug. Per ipſam ſuperbiam recedentes a te, & a tanto lumine tuo deficientes defectus ſolis multo tempore ante præuident, & defectum ſuum in præſenti poſitum non vident. Non autem ſic faciunt viri ſancti: ſed cura eſt eis multa de cognoſcendo defectus ſuos. Vnde rogat Dauid dicens ut ſciam, quid deſit mihi. Et hoc eſt utile ualde. Pater enim familias cum neſcit, quid deſit in domo ſua, ſiue uinum, ſiue bladum, non

cogitat

Digitized by Google

cogitat de habendo, cum autem ſcit, eſt ſollicitus de procurando. ¶ Porro intrinſeca hominis perpenduntur per extrinſeca, hæc enim ſunt, quæ annunciant de homine. Murmur ergo, & contentio exterior indicant uacuitatem intrinſecam, ſicut reſonantia dolum: Item defectum unctionis intrinſecę, ſicut rota carri murmurantis. Propter quod dicitur econtrario de martyribus. Non murmur reſonat, non querimonia, & hoc quia fuerunt pleni gratia, & uncti ſpirituſancto. Huiuſmodi uero gratiæ ſpirituales, quæ large loquendo, quæcunq; ſint, uocantur uirtutes, dicuntur habitus interior animæ triplici de cauſa. Cooperiunt enim turpitudinem peccatorum: ſicut ueſtis operit turpia hominis. Pſal. Et quorum tecta ſunt peccata, ſcilicet per uirtutes infuſas cum remiſſione peccatorum. Item ornant ſicut ueſtis. Greg. Ornamenta cælorum ſunt uirtutes prædicantium. Item calefaciunt ſicut ueſtis Iob. 32. Nonne ueſtimenta tua calida ſunt, cum perflata fuerint auſtro. Murmurans ergo & contendens de habitu corporis poteſt ex hoc perpendere defectum interioris habitus ſe habere: quia numquam ſic murmuraret, niſi defectum interioris uirtutis haberet. Dicitur Eſa. 53. de Chriſto propter patientiam eius, quòd ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum, cum uidelicet auferentes ei ueſtes ſpoliauerunt eum. Cuiuſmodi ergo patiētiam habet, qui non ex eo, quòd auferuntur, ſed ex eo, quòd non ſibi pro ſua uoluntate dantur, murmurat? Ipſe Dominus uoluit adeo ſuos deponere curam carnis, quòd noluit eos eſſe ſollicitos etiam de ueſtibus. Mat. 6. Et de ueſtimentis quid ſolliciti eſtis? Quomodo obſecro carent huiuſmōdi ſollicitudine, qui non cauent pro ueſti-

bus murmurare? Item ſecundum Ber. Verus humilis non uult humilis prædicari, ſed uilis reputari: Quomodo ergo habent ueram humilitatem, qui refugiunt malas, & pro bonis ueſtibus contendunt? Et hoc idem patet in multis alijs uirtutibus. Conſtat igitur, quòd murmur prædictum indicium eſt manifeſtum defectus uirtutum. Et ideo bene dicit (hinc uos probate,) ideſt ex tali mumure, quãtum uobis deſit, in illo interiore ſancto habitu cordis, ideſt in uirtutibus intrinſecis, qui pro habitu corporis litigatis.

Tamen ſi veſtra toleratur infirmitas, vt hoc recipiatis, quod poſueritis in vnum, tamen locũ ſub communibus cuſtodibus habete, quod ponitis: ita ſane, vt nullus ſibi aliquid operetur: ſed omnia opera veſtra in vnum fiant maiori ſtudio, & frequentiori alacritate, quàm ſi vobis ſinguli propria faceretis. Charitas enim, de qua ſcriptum eſt, quòd non quærit, quæ ſua ſunt, ſic intelligitur: quia communia proprijs; non propria communibus anteponit. Et ideo quanto amplius rem communem, quam propria veſtra curaueritis, tanto vos amplius proficere noueritis: vt in omnibus, in quibus vtitur tranſitoria neceſſitas, ſuperemineat quæ permanet charitas.

¶ Hic tradit mandatum circa ueſtium operationem, quia uero poſſet credi, quòd ſicut toleratur interdũ, quòd aliquis recipiat ueſtes proprias, quas depoſuit, non quas alius depoſuit: ita proprium locum poſſet quis habere, in quo reponeret eas, uel faceret reponi, quod nequaquam eſt faciendum: Ideo dicit, quòd ſi, & hoc toleretur: illud tamen non eſt tolerandum, ſed uno tantum loco ſunt ueſtes omnium reponendę: & in communi omnia operanda.

Digitized by Google

randa. Secundo dicit, qualiter huiuſmodi opera communia facienda: ibi (maiori ſtudio. &c.) Tertio reddit cauſam illius modi, probans illum modum per auctoritatem. ibi (Charitas enim) & per rationem. ibi (& ideo &c.) Et ſic patet, quòd in hoc mandato tria tanguntur, ſcilicet ſubſtantia mãdati, & modus exequendi, & cauſa modi illius.

Cap. CXVI.

NOtandnm autem, quòd ex hoc quod dicit (ueſtra toleratur infirmitas) elicitur argumentum, quod infirmitas fratrum eſt toleranda: ſiue ipſi propter infirmitatem in aliquibus. Hinc eſt quod Apoſtolus dicit Rom. 15. Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum ſuſtinere: ſicut ſcilicet columnæ fortiores ſupportant cætera infirma domus. Hinc eſt etiam, quod dicit Bern. Tu, qui in congregatione uiuis, bene uiuis, ſi uiuis ſocialiter, & poſt ſocialiter diſcas non ſolum patienter, ſed & libens infirmitates aliorum portare, tàm morum, quàm corporum. Hinc eſt iterum, quod dicit Dominus de ſeipſo Oſeę 11. Ego quaſi nutricius Effraim portabam eos in brachijs meis. Sicut enim nutrix paruulum, qui facit ei multa tædia, & grauamina, non proijcit, ſed ſuſtinet omnia eius amore deuicta: ita facit Dominus de nobis, & ſuo exemplo docet nos ita de infirmis alijs faciendum. Quid poſſunt ad hæc reſpondere illi, qui fratres oneroſos propter infirmitates, uel mores aliquos graues non ceſſant uentilare procurando crudeliter expulſionem eorum de domo in domum? Iſti ſunt, de quibus dicitur Ezech. 34. Cornibus ueſtris uentilabatis omnia pecora infirma. Iſti, qui ſic onus

fratrum

fratrum proijciunt, quomodo obſecro implent legem Chriſti, de qua ſcriptum eſt Gal. 6. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti? Item ſi pes unus infirmatur, nonne alius portat eum? Si & quodcumquè membrum propter infirmitatẽ graue eſt alijs: nunquid propter hoc proijciunt eum alia membra, & non magis iuuant, & ſupportant? Si autem in membris conſtituentibus unum corpus per naturam hoc fit: quanto magis debet fieri in membris conſtituentibus unum corpus per gratiam? ¶ Exemplum. Fuit Pariſijs quidam ciuis diues, qui tenebat ſecum capellanum quendam propter Deum: Cum autem eſſet grauis moribus omnibus de domo: ſemel vxor cum filijs, & alia tota familia conuenerunt, & rogabant Dominum, vt expelleret eum de Domo. Cum autem quæreret cauſam, quare hoc petebant, dixerunt: Domine adeo grauis eſt iſte homo, quòd nullus poteſt eum portare: Tunc ille dixit, ſi ita eſt, ergo ſi expellerem eum, moreretur fame: quia nullum inueniret, qui portaret eum; & ideo volo eum ſuſtinere, ne moriatur fame. Si autem ſic fecit homo ſæcularis de tolerando extraneo; quid faciendum eſt viro ſpirituali de fratre proprio? ¶ Exemplum. Quidam prior prouincialis in ordine fratrum prædicatorum vir totius ſanctitatis, & perfectionis quando inueniebat aliquem fratrem valde oneroſum in aliquo conuentu, & ex cauſis aliquibus expediebat eum transferri ad alium conuentum, recogitabat quos priores conuentuales habebat, qui eſſent multum viri ſpirituales, & charitatiui, & ad aliquem illorum mittebatur eum, inſinuans, quòd talem fratrem mittebat ei, cum quo multum poſſet lucrari exercendo ſuam patientiam, & alias multas

virtutes

virtutes circa eum: Vnde tanquam ſpirituali amico mittebat eum ſibi pro magno encœnio, vt multum ſuper hoc deberet gaudere, & ei gratias multas reddere. Item uidi ego priorem quendam conuentualem, qui nunquam rogauit priorem prouincialem, uel alios maiores ſuos pro remouendo aliquem fratrem oneroſum de domo ſua, licet multos haberet tales. Immo cum ad fratrum ſuorum inſtantiam uellet prouincialis aliquem fratrem talē de ſuo conuentu remouere, compatiens illi fratri dedit operam, ut dimitteret eum, æſtimans quòd ipſe, qui iam eum plenius nouerat, melius ſciret eum portare, quàm alij multi. Proinde patet, quòd bonorum uirorum eſt ſupportare inuicem infirmitates mutuas, quod licet fiat, tamen peccata, uel ea, quæ ſunt in damnum religionis, nunquam ſunt ſuſtinenda. Vnde Apoc.2. dicitur in laudem Angeli Epheſi. Non poteſt ſuſtinere malos, non dicit oneroſos: quia ſi ſint onera mutua ſuſtinenda: tamen maliciæ nunquam. Et ideo bene dicit uir ſanctus (Si ueſtra toleratur infirmitas) ut hoc recipiatis, quod poſueritis, quod ſcilicet eſt humanæ fragilitatis: non tamen eſt tolerandum, quòd ſequeſtratim ueſtes deponātur: uel ſingulariter ſibi quiſquè circa hæc faciat aliquid operari: quia huiuſmodi ſingularitas nimis derogaret bono charitatis in quo maxime conſiſtit religio, & hoc eſt, quod dicit (in unum tamen locum &c.)

Cap. CXVII.

ET notandum circa hoc, quòd reperiuntur interdum aliqui religioſi, qui ad opera communia modo ſunt impotentes, modo negligentes, modo

do queruloſi, & triſtes, ad propria uero fortes, & diligentes, & læti, hoc eſt, quod in loco communitatis ſingularitatem inducit; ſingularitatis enim eſt talia ſectari Ber. Singularis ad omnia ſua eſt ſtrenuus, ad communia piger. Hoc eſt, quod ſeruos Dei præparat ad periculoſa tempora Antichriſti, de quibus dicitur. 1. Tim. 4. In nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes; ex huiuſmodi enim amore priuato procedunt iſta. Hoc eſt, quòd charitatem, de qua ſumme curandum eſt, deſtruit. Amor enim reciprocus non eſt charitatis Greg. Nemo proprie ad ſe habere charitatem dicitur, ſed dilectio ſemper in alterum tendit, vt charitas eſſe poſſit. Hoc eſt iterum, quod naturæ contrariatur, ipſa enim omnia producit ad vtilitatem cõmunem. Tullius de offi. Præclare ſcriptum eſt a Platone. Non nobis ſoli nati ſumus, & poſt in hoc deberemus naturam ſequi ducem, & communes vtilitates in medium proferre. Item hoc eſt, quod poeticæ ſententiæ aduerſatur Senecæ. Non poteſt quiſpiam bene viuere, qui ſe intuetur, qui omnia ad ſuas vtilitates conuertit: Alteri viuas oportet, ſi tibi uis uiuere. Item doctrinę ſanctorum repugnat: Nam dicit Gre. in regiſtro. Nemo noſtrum, neglecta vtilitate communi, ſub lucro proſpiciat. Et Ambroſius. Qui perfecte ſapit, neſcit ſua ſpectare cõmoda: ſed ad illud, quòd honeſtum eſt, toto affectu intendit: quærens non quod ſibi vtile eſt, ſed omnibus. Et Ber. Dominus communi diſciplina, communi uita, communibus ſtudijs delectatur, vſq; quo miſer diuerticula captas? Item hoc eſt contra mandata Apoſtolica, immo contra mandata principum Apoſtolorum. Dicit enim Paulus ad Philipenſ. 2. Non quæ ſua ſunt
ſinguli

ſinguli conſiderantes, ſed; quæ aliorum. 1. Pet. 4. dicitur. Vnuſquiſquè ſicut accepit gratiam, in alterutrum illã ad miniſtrantes. Item hoc eſt, quòd facit a chriſti veſtigijs deuiare; propter quod econtrario dicit Chriſ. Imitatores fieri Chriſti eſt, ad communem vtilitatem omnia negociantes, & non quæ ſunt noſtra quęrentes. Item hoc eſt, quod ipſum hominem reddit ſibi inutilem. Ambroſius Nihil iudicandum utile, niſi quod in commune proſit. Et poſt. Mihi crede: nou uidetur, qui inutilis eſt omnibus, ſibi utilis eſſe poſſe. Item hoc eſt, ꝙ religionem deſtruit: Quantæ enim abbatiæ ſunt, & temporaliter, & ſpiritualiter deſtructæ: quia relictis communibus bonis, uacauerunt multi ſuis proprijs commodis? Et ideo bene dicitur in. Pſal. Singularis ferus depaſtus eſt eam; id eſt uineam domini: quia huiuſmodi ſingularitates religionem deſtruunt. Propterea ex aduerſo dicit Tullius. Præceptum eſt Platonis, ut qui rei publicæ prodeſſe uolunt, ad utilitatem ciuium ſic uehantur: ut quæcumquè agunt, ad eam referant obliti commodorum ſuorum. Quia ergo tot mala ſequuntur in religione, cum relictis communibus ſinguli uacant proprijs; bene dicit uir ſanctus. Vt omnia in unum fiant ſtudioſius, & alacrius, quàm propria: quia hoc requirit charitas, & cedit ad profectum maiorem. Si enim multum meretur charitas uni ſeruiens, quanto magis qui ſeruit multitudini magnæ?

COnſequens ergo eſt, vt etiam, cum quis filijs ſuis, aut aliqua neceſſitate ad ſe pertinentibus in monaſterio conſtitutis aliquam contulerit veſtem: ſiue quodlibet aliud inter neceſſaria deputandum: non occulte accipiatur; ſed ſit in poteſtate præpoſiti, vt in

rem

rem communem redactum, cui neceſſe fuerit, præbeatur, quòd ſi aliquis rem ſibi collatam cœlauerit, furti iudicio condemnetur.

¶ Secundum diſtinctionem ſupra poſitam, tradit hic mandatum circa collatorum ueſtium receptionem. ¶ Et notandum, quòd ſicut omnia opera circa ueſtes debent fieri in communi: ita & ueſtes collatæ debent poni in communi: Et ideo infert a ſimili dicens (Conſequens ergo eſt &c.) Et hæc eſt ratio mandati, quę primo ponitur. Secundo ponitur ipſum mandatum continens tria, ſcilicet quid cauendum in recipiendo; ſcilicet occultatio; Et ideo dicit. (Non occulte.) & cætera. Quid faciendum de receptis, ſcilicet quia ponenda in prępoſiti poteſtate: & ideo dicit (ſed ſit &c.) Quare faciendū ſit: & ideo dicit (vt in rem communem redactum) Tertio ponitur pęna trangreſſionis huius mandati, cum dicitur. (quòd ſi aliquis) Porro utilitas mandati conſiſtit in tribus. Vnum eſt, quòd quicquid religioſo alicui obuenit, in cõmuni ponatur, Aliud eſt, quòd poſitum in communi, non cuiquè, ſed cui neceſſe fuerit, præbeatur: Tertium, quòd cęlantes, quæ ſibi collata ſunt, ut fures puniendi ſunt.

Cap. CXVIII.

CIrca primum notandum, quòd illud requirit fraternitas ſpiritualis. Aug. Melior eſt fraternitas Chriſti fraternitate ſanguinis: Illa enim inter ſe communia diuidit cum æmulatione: Hæc autem ſua communicat cum gratulatione. Item hoc requirunt iura, quæ uolunt, quòd quicquid acquirit religioſus, quod ei debetur, uel alio modo quocunquè obuenit ei, totum cedat in ius communitatis.

Digitized by Google

tis. Item natura hoc monſtrat in quibuſdam animalibus uiuentibus in communi, ut ſunt formicæ, quæ quicquid elaborant in granis colligendis, totum ponunt in communi. Item ad hoc faciendum confortat nos Chryſ. in ſermone dicens. Omne, quod noſtrum eſt, tunc noſtrum magis erit, ſi ſit nobis commune cum fratribus. Item dicit Amb. ſuper Lucam. Volatilibus cœli idcirco ſine labore pabulis uſus exuberat, quòd fructus ad communem eſcam ſpeciali ſibi quodam neſciunt uendicare dominatu. Quod ſi ſic eſt de uictu, eadem ratione eſt ſimile de ueſtitu: cum de utroquè illorum ſimiliter Euangelium loquatur. Ex quo patet, ꝙ ex huiuſmodi communicatione ſequitur etiam temporalis abundantia, Item dicit Seneca. In hoc gaudeo aliquid diſcere, ut doceam: nec me res ulla delectabit, licet ſit eximia, & ſalutaris, quam mihi uni ſciturus ſum. Ideo ſi laudabilius uidetur in philoſopho rem quamcunquè communicare, quàm ſibi retinere, ſicut ſcientiam, quanto magis in religioſo?

Cap. CXIX.

Circa ſecundum notandum, quòd ſunt quidam, qui diſpenſando bona communia, non attendunt interdum indigentias fratrum, ſed perſonas, dum conferunt illis, qui non indigent, & indigentes relinquunt inanes. Contra illam diſpenſationē dicitur. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Iſti ſunt, ſicut hortulanus, qui terram aquoſam rigat, & aridam dimittit. Quo contra dicitur Eſa. 35. Et erit arida in ſtagnum: & ſitiens in fontes aquarum. Iſti ſunt, ſicut medicus, qui ua-

lentibus

Digitized by Google

lentibus confert medicinam, & relinquit male habentes, contra quod dicitur Ezech. 34. Quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum conſolidabo. Sunt etiam iſti ſicut ille, qui ſuper faciem poneret veſtem, quæ non indiget, & poſteriora, quæ indigeut, nuda dimitteret, contra quod dicitur 1. Cor. 12. Quæ putamus ignobiliora eſſe mēbra corporis, his honorem abundantiorem circundamus, non eſt illud opus miſericordiæ, quæ miſerias reſpicit; & ideo dicitur miſericordia quaſi miſeris dans; & ideo in diſceptatione de operibus miſericordię non dicitur. Saturatus ſui, & non dediſtis michi manducare: veſtitus fui, & non operuiſtis me, & ſic de alijs. Matth. 25. Item non eſt hoc officium charitatis, ipſius enim eſt curare ad neceſſitates fraternas. Vnde 1. Iohan. 3. Qui habuerit ſubſtantiam mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit uiſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? Item non eſt iſtud fidelitatis; quomodo enim eſſet fidelis diſpenſator hoſpitalis, qui egenis neglectis, bona hoſpitalis ipſius in ſuis familiaribus large expenderet? Sic faciebat Iudas, qui bona egenorum aſportabat, & expendebat in ſuos. Cum ergo religio ſit hoſpitale Dei, quomodo ab infidelitate poſſunt ſe excuſare, qui ſimilia faciunt in ea. Ber. Vbi nec neceſſitas, nec vtilitas eſt, non ſidelis eſt diſpenſatio.

Cap. CXX.

Circa tertium notandum, quòd res collata dicitur celari tribus modis. Vno modo, cum ponitur in aliquo loco occulto animo occultandi: Qui autem ſic faciunt, ſunt ſicut coruus, qui ponit dena-

denarium, vel alias res interdum in loco occulto ad cælandum. Alio modo quando quæritur res, & non propalatur: ſicut Rachel fecit Gen. 31. Quæ ſcrutanti patri ſuo Laban cælauit idola ſua. Alio modo, quando tempore opportuno, ſeu debito non oſtenditur: ſicut dicitur fur, non ſolum qui rem ſurripuit, ſed etiam qui furtum non manifeſtat tempore opportuno. Ita non dicitur ſolum cælare rem receptam, qui ponit in occulto, & qui non prodit quærenti; ſed etiam qui non reuelat tempore ſcrutinij in religione, vel ſi moroſe detinet, & non oſtendat, cui eſt oſtendenda. Verum ſi quis religioſus rem collatam accipiat ſine licentia: ſed tamen propoſito oſtendendi, & petendi licentiam ſine mora; quamuis non ſit hoc ſine culpa, non eſt tamen dicendum propter hoc ſolum cælare rem collatam, niſi aliquod de tribus prædictis interueniat.

¶ Porro religioſus, qui rem collatam cælat, iuſte dicitur fur; quia rem non ſuam, ſed communitatis, & inuito Domino ſcilicet illo, ad quem pertinet diſpenſatio, cum de eius ratihabitione non pręſumitur, pertractat occultè; quæ tria conſtituere ſolent furtum proprie acceptum, & ideo eſt puniendus. ¶ Et ſciendum, quòd triplici pęna puniendus eſt fur ſecundum ſcripturam: Vna eſt confuſio, & hoc quo ad animam, cuius eſt verecundia. Eccl. 5. Super furem confuſio: Alia eſt redditio rei furatæ. Exod. 22. Quod ſi furto ablatum fuerit, reſtituet damnum Domino: Tertia punitio corporalis. Ioſuæ. 7. Non ero vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt.

Digitized by Google

Cap. CXXI.

INdumenta veſtra ſecundum arbitrium præpoſiti lauentur, ſiue a vobis, ſiue a fullonibus; ne interiores animæ ſordes contrahat mundæ veſtis nimius appetitus.

¶ Hoc eſt ſeptimum, & vltimum mandatum circa veſtium neceſſitatem, ſcilicet de lotione earum, de qua quidam ſub ſpecie ſanctitatis poſſent nimis curare, ideo tradit mandatum præſens continens tria circa lotionem veſtium. Vnum eſt, quòd lauentur, cum dicit (Indumenta veſtra) Aliud a quo lauentur, cum dicit (ſiue a vobis, ſiue a fullonibus.) Tertium quando lauentur, cum dicit (ſecundum arbitrium præpoſiti) & addit cauſam dicens (ne interiores animæ ſordes &c.)

¶ *Circa primum nota*, quòd non ſolum ſpiritualis, ſed etiam carnalis mundicia placet Deo Exo. 23. Ipſi lauent veſtimenta ſua, & ſint parati in diem tertium. Item homines quodammodo naturaliter horrent ſordes in cohabitantibus: propter quod perſonarum acceptores pauperi introeunti ad ſe in ſordido habitu dicunt illud Iaco. 2. Tu ſta illic. Item ſicut nimius ſplendor in veſte ſapit vitium: ita & ſordes. Vnde Seneca. Non ſplendeat toga, nec ſordeat. Cum ergo religioſi frequenter aſtare habeant coram Domino: & continue cum alijs conuerſando, & ad cauendum vitioſa, inuigilare: curandum eſt eis de ueſtium mundicia, & propter Deum, & propter ſemetipſos, ne vitium incurrant. propter quod bene dicitur eis (Indumenta veſtra lauent) Sed quia ſunt aliqui, qui dedignantur hoc facere in propria perſona: addit (ſiue a fullonibus) conde-

condeſcendendo infirmitati eorum. A vobis vero dicit; quia potius a fratribus eſt facienda ſemper, vel ſaltem frequenter. Et hoc tribus de cauſis. Primo propter vitandum infirmorum ſcandalum, interdum enim in veſtibus maxime, quæ carni adhęrent inueniuntur immundiciæ, etiam quæ accidunt ſanctis in ſomnis, quaſi res pudēdæ ſæcularibus, & maxime ſemper mulieribus. Religioſorum eſt enim tanquam perfectorum cauere etiam a licitis propter ſcandalum infirmorum. Secundo propter maius præmium: Meritum enim ſurgit ex opere proprio, non alieno: quia vnuſquiſque propriam mercedem accipiet, ſecundum ſuum laborem: ſecundum Apoſtolum. Tertio propter humilitatis exemplum, vt ſanctus Martinus etiam famulo ſeruiebat. Hinc eſt etiam, quòd in religionibus approbatis, ipſimet lauant ſcutellas, pedes, capita: nec per extraneos permittunt iſta fieri. Noui ego quendam, qui in ſæculo magnæ fuit auctoritatis, & vanitatis, qui factus frater, obſeruata hora, & accepta aqua, ibat per cameras mundans ſedes deturpatas Quid autem mirum ſi hoc faciunt homines Deum timentes, cum ipſe filius Dei lauit pedes diſcipulorum? Non debent ergo aliqui dedignari in religione, ſi imponitur eis, vt lauent indumenta. Et ſi aliquando per fullones iſta fiant: tamen per lotrices mulieres nunquam eſt faciendum.

Cap. CXXII.

LAuacrum etiam corpori, cum infirmitatis neceſſitas cogit, minime denegetur.

¶ Traditis mandatis circa veſtium neceſſitatem, tradit mandatum circa neceſſitatem infirmitatum:

Sunt autem quattuor, quibus interdum indigent infirmi; Vnum eſt balneum, circa quod hic tradit mandatum, continuans lauacrum corporis cum lauacro veſtium: Aliud eſt medicina, circa quod tradit ſecundum mandatum: ibi (fiat ſine murmure) Aliud eſt itineratio, quam oportet interdum ad balnea, vel ad alia loca ſubire, occaſione infirmitatis, circa quod tradit mandatum: ibi (Nec eant ad balnea) Aliud eſt prouiſor, qui de eis curam gerit ſollicitam: circa quod tradit quartum mandatum: ibi (Ægrotantium cura &c.) ¶ Nota, quòd quidam religioſi nunquam, vtuntur balneis pro quacunque neceſſitate. Tum quia reputant hoc fęmineum, Exo.20. de Pharaonis filia; Tum quia reputant nimis verecundum: cum non poſſit fieri ſine denudatione; pudicæ vero mentes ſic erubeſcunt huiuſmodi nuditatem, quòd non ſolum coram alijs: ſed nec etiam ſoli poſſunt eam ſuſtinere; propter quod religioſi iacent veſtiti: Tum quia reputant hoc pœnitentiæ poſteritati Adæ impoſitæ contrarium, non eſt improbandum, ſed venerandum, pręcipue cum Hiero. de illuſtribus viris, in laudem magnam beati Iacobi dicit, quòd nunquam balneis fuit vſus. Verum beatus Auguſtinus, ſicut beatus Benedictus humanius agens, non prohibet balnea, ſed concedit: tamen cum multo temperamento, quia non propter laſciuiam: nec vt abſtergantur ſordes; ſed propter infirmitatem. Ideo dicit (cum infirmitatis neceſſitas cogit minime denegetur) innuens, quòd non concedatur niſi pro ſola infirmitate, & quæ adeo ſit grauis, quòd cogat: & vſque ad petitioné infirmi, vel medici poteſt differri.

¶ *Quare medicinalia, & qualiter ſint miniſtranda religioſis.*

Cap.

Digitized by Google

Cap. CXXIII.

F*lat ſine murmure de conſilio medicinæ, vſquè medicus conſulatur.*

¶ Hoc eſt ſecundum mandatum penes neceſſitates infirmitatum, quod tradit circa medicinalia, quod continet tria: Mandat enim, quòd prouideatur infirmis de medicinalibus, ſcilicet quando ars medicinæ hoc conſulit: ideo dicit (Fiat de conſilio medicinæ) Item qualiter, ideo dicit (ſine murmure) Item quomodo diuerſimode circa diuerſos eſt habendum, & hoc eſt quod dicit (ita quod etiam ſi nolit &c.) ¶ Nota, quòd quidam religioſi ex magno ſanctitatis feruore non curant vti medicinalibus, reputantes carnalitatem, & imitari volentes beatam Agatham, quæ dixit. Medicinam carnalem nunquam corpori meo exhibui: ſed non ſunt ideo reprobandi, qui vtuntur. Ezechias vſus eſt medicina ſcilicet Eſa. Prophe. 38. cap. Item Tobias de conſilio angeli 10. ca. Item Eccl. 38. Altiſſimus creauit de terra medicinam. Sunt autem tria, quæ incitant ad ſubueniendum fratri in medicinalibus: Primum eſt natura compaſſionis; Si vnum membrum patitur, compatiuntur ei cætera membra: Secundum, communis vtilitas, quæ impeditur durante infirmitate: Tertium mercedis expectatio. Mat. 25. Infirmus fui, & viſitaſtis me; quanto magis gratum habet, ſi prouideatur facto? ¶ Nota etiã, quòd infirmitas eſt occaſio humanæ fragilitatis facile murmurandi de ipſa infirmitate: & cum ſuper infirmitatem additur defectus remediorum, facilius murmurat. Et ideo boni prælati eſt liberaliter prouidere infirmis, etiam ſi alia cauſa non eſſet, vt

auferatur ab eis cauſa murmurãdi: Exemplo Moyſi qui rogauit Dominum, vt daret aliquam aquam miraculoſe filijs Iſrael, vt vel ſic ceſſarent a murmure. Num. 20. Item ſunt aliqui prælati, qui & ſi interdũ hoc faciant: tamen faciunt cum difficultate, & triſtitia, & quaſi murmurando, & ſic multum diminuitur de merito ſuo: quia hilarem datorem diligit Deus. Et ideo vir ſanctus volens omne murmur excludere: dicit (fiat ſine murmure) ſcilicet ægrotantium, miniſtrantium, & aſſiſtentium. ¶ Nota etiã, quòd aliqui præ feruore ſanctitatis contennunt medicinalia: aliqui nimis curant: aliqui vero frequenter allegant ſe infirmos, primi ſunt compellendi, cũ eis expedit: ideo dicit (ita vt etiam ſi nolit &c.) Secundi non ſunt audiendi, cum eis non expedit: ideo dicit (Si autem velit &c.) Tertijs in parte eſt credendum de infirmitate, in parte non ſcilicet de medicinalibus: ſed medicus eſt conſulendus. Ideo dicit (denique ſi latens eſt.) ¶ Nota etiam circa primos, quòd qui nimis volunt ieiunare, & refugiunt recreationes, ſiue medicinas, & huiuſmodi, non eſt eis acquieſcendum: Primo ne religioſus, qui propriæ voluntati renunciauit, in ea nutriatur, quia ex hoc ſolet confundi religio. Prouer. 29. Puer, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam ſcilicet religionem, in qua quilibet debet eſſe puer ſub virga diſciplinæ. Secundo ne iumentum corporis ſui, quod non ſolum ſuo, ſed communitatis ſeruitio deputatum eſt, inutile reddatur. Pſal. Fortitudinem meam ad te cuſtodiam. Hiero. De rapina holocauſtum offert, qui vel ciborum nimia egeſtate, vel ſomni penuria corpus immoderate affligit. Tertio ne inducatur ſingularitas ad religionẽ, quæ ipſam deuaſtat Pſal. Singularis ferus depaſtus

eſt

Digitized by Google

eſt eam. Quarto ne cura corporis, quæ tradita eſt alij, auferatur, cum vult religioſus corpus ſuum regere ſecundum voluntatem ſuam. Bern. Qui veſtri curam ſemel nobis commiſiſtis: quid rurſus de vobis intromittitis? Quinto ratione ſuperbiæ, quæ oriri ſolet ex his? vt patet in phariſæo, qui ieiunauit bis in ſabbatho, & reputauit ſe maiorem publicano. Ber. Quæ maior ſuperbia, quam vt homo toti congregationi iudicium præferat, tanquã ipſe ſolus ſpiritum Dei habeat. Sexto quia huiuſmodi ſacrificium minus acceptum eſt Deo. Ber. Si in die ieiunij inuenitur voluntas veſtra, non tale ieiunium elegit ſponſus; nec ſapit illi ieiunium, quod non lilium obedientiæ, ſed vitium propriæ voluntatis facit. Econuerſo cum prælati ſint patres, medici, & rectores ſubditorum, non debent ſatisfacere eis in carnalibus, cum non expediat; prohibitum eſt enim homini ne curam carnis propriæ faciat in deſiderijs. Et ſecundum Auguſt. Plus debet diligere quilibet animam proximi, quàm carnem: Sed carnalia deſideria ſunt contra animam; igitur &c. Bene ergo dicit, quòd ſi velit aliqua medicinalia, & non expediunt, ſuæ cupiditati non obediatur. Aliquando enim, etiam ſi noceat, prodeſſe creditur, quod delectat, vt patet de pomo, quod Eua comedit, de edulio lentis Eſau, de eſca piſcis in hamo, de vino ſplendente in vitro. Nec etiam omni ſpiritui credendum eſt de infirmitate. Et ideo bene debet (famulo Dei dicenti, quid ſibi doleat.) Nam ſunt quidam, qui ex his, quæ in eis videntur, apparent veri ſerui Dei. Sicut dicitur de Simpliciano, qui apparebat Auguſtino verus ſeruus Dei, & lucebat in eo gratia diuina. Signa ſeruorum Dei ſunt ſeruire Deo die ac nocte, voluntarie, humili-

 ter,

ter, & deuote obedire prælato in his, quę nõ ſunt contra Deum, vel regulam; quærere bonum commune, & non priuatum, ædificare proximum verbo, & exemplo. Tali famulo Dei dicenti, quid ſibi doleat, ſine dubitatione credatur.

Cap. CXXIIII.

N*Ec eant ad balnea, ſiue quocunque ire neceſſe fuerit, minus quam duo, vel tres. Et ille, qui habet aliquo eundi neceſſitatem, cum quibus præpoſitus iuſſerit, ire debet.*

¶ Hoc eſt tertium mandatum, quod tradit circa itinerantes, quod interdum requirunt aliquæ infirmitates, & huius occaſione ampliat mandatum ad omnem itinerationem, quacunque neceſſitate fiat. Sunt autem hic duo mandata. Primum eſt circa ſocietatem in via habendam ſemper. Secundum eſt circa modum habendi ſocium: ibi (Et ille) De primo multa ſunt dicta circa hoc mandatum (Quando proceditis.) ¶ Sed nunc quæritur, vtrum prælatus poſſit dare licentiam eundi ſolitarie? ℞. quòd ex cauſa rationabili, licet hoc raro, & non ſine magna cauſa faciendum. Nam decretalis Inno. dicit, quòd abbas non poteſt diſpenſare in voto paupertatis abdicatæ, ſicut nec in voto continentiæ: quia ſunt de ſubſtantia ordinis. Ex hoc habetur argumentum a contrario ſenſu, quòd in his, quæ non ſunt de ſubſtantia ordinis, poteſt diſpenſare, & tale eſt illud. ¶ Circa ſecundum nota, quòd frater itinerans non debet aſſumere propria voluntate ſocium, ſed ſecundum arbitrium præpoſiti. Primo propter bonum obedientiæ, vt in domo obedientiæ omnia ſecundum obedientiam fiant. Secundo propter di-

ſcretionem, quia prælatus, qui omnia noſcere debet, animas iumẽtorum ſuorum ſcit melius de hoc ordinare. Tertio propter commune bonum, quia forte aſſumptus erat in conuentu pro communitate neceſſarius. Ad hoc docent nos exempla ſanctorũ; Moyſes deſcenſurus in Ægyptum aſſumpſit Aaron ſibi a Domino datum Exod.3. Mariæ peregrinaturæ prouiſum eſt de Ioſeph, iubente Angelo, Mat.2. & ſic de alijs multis; prælatus vero, qui habet de ſocio prouidere, cum multa cautela debet hoc facem. Si enim itineraturus eſt minus religioſus, numquam debet ei aſſociare niſi virum ſanctum, vt cum eo proficiat in ſanctitate, iuxta illud. Cum ſancto ſanctus eris: Si minus prudens, aſſignet prudentem, vt ille diſcat. Prouerb.13. Qui cum ſapientibus graditur, fit ſapiens, ſi vero ſit iuuenis, difficile debet ei concedi, quòd egrediatur, vel ſi oportet, aſſignetur ei grandæuus; debili fortis detur; facili ad peccandum numquam eſt concedendum, quòd vadat cum alio, vel alius cum eo. Item duo ſuperbi non bene iunguntur; quia vnus neſcit ſe alteri humiliare, & ideo de facili ſe conturbant. Prouerb. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Non ne hæc tentatio inuaſit diſcipulos Domini, de quibus dicitur, quòd inter ſe diſputauerunt in via, quis eorum eſſet maior. Quantum ergo timendum eſt alijs magis diſpoſitis ad ſuperbiam? ¶ Porro ad hoc, quòd aliquis ſit ſocius amabilis, valere ſolent iſta. Primo amor. Seneca. Si vis amari, ama. Secundo manſuetudo Eccle. 3. Fili in manſuetudine opera tua facito, & ſuper gloriam hominum diligeris. Tertio affabilitas. Eccleſ. 21. Sapiens in verbis amabilem ſe facit. Quarto ſupportatio fraternæ infirmitatis, quo ad infirmita-

tes

Digitized by Google

tes morum, & corporum. Iſta ponit Bern.

Cap. CXXV.

POſt hęc notandum, quòd ſicut ſunt aliqui inepti ad ſocietatem aliorum; ita ſunt aliqui, qui laborant hoc vitio, quòd vix poteſt inueniri ſocius, qui eis placeat. Iſti ſunt, qui quandoque refutant alios, qui ſolent eſſe cuſtodes fratrum diligentes, & eorum defectus non tacere. Iſti ſunt ſimiles infirmis, qui nolunt habere medicos, qui eorum infirmitatem videant, & remedium apponant, contra hos dicit Bern. ad Eugenium. Contubernales tuos habeas, qui vitæ tuæ cuſtodes ſint, & teſtes. Si autem hoc faciendum eſt Papæ, quomodo minores audent hoc renuere? Quandoque vero refutant alios timore peccati; timent enim fragilitati ſuæ, ne cum eis incurrant peccatum aliquod impatientie, vel iracundiæ, & huiuſmodi. Sed ipſi debent confidere, quòd propter bonum obedientiæ Deus cuſtodiret eos, ne intrarent in tentationem, ſi fortè inuaderet. Item quandoque refutant alios ratione maioritatis volentes magis præeſſe, quàm ſubeſſe ſocio. Sed contra hoc eſt exemplum Chriſti, qui fugit, ne præficeretur in regem. Ioh. 6. Subiectus tamen voluit eſſe parentibus Lu. 2. hoc etiam idem voluit obſeruari in diſcipulis Mat. 22. Quicunque voluerit inter vos maior fieri, erit miniſter veſter. Item quandoquè ratione in flexibilitatis; ſunt enim aliqui, qui ambulantes in ſua propria voluntate, & ſenſu non poſſunt trahi ad aliorum voluntatem. Iſti nolunt ſocios, niſi quos poſſunt ducere ad ſuam voluntatem. Sed contra hos eſt vitium propriç voluntatis, quod valde reprehenſibile eſt in religioſo.

Digitized by Google

ſo. Item quandoquè ratione delictorum; ſunt enim proni aliqui ad culpas committendas; Sed ſicut aliquando bonus Angelus deberet deſerere peccatorem, quod non facit; ſic boni viri non debent abhorrere ſocietatem malorum, ſed potius ſicut medici debent eis aſſiſtere, in ſpe meliorationis. Sene. Illos tecum admitte, quos meliores facere poſſes. Item quandoquè ratione religionis; ſunt enim aliqui, qui viris valde religioſis nolunt adiungi, ſimiles illis, qui Sap. 2. dixerunt, Grauis eſt nobis ad videndum, quoniam diſſimilis eſt alijs vita illius; & tales ſunt ſtulti, quis enim indigens non vadat potius ad abundantes domos, quàm ad vacuas. Indigens fructibus non vadat potius ad arbores plenas, quàm ad ſteriles. Vnde viris magnæ religionis debemus nos diligenter adiungere, vt de plenitudine eorum accipiamus. Ex iam dictis tria eliciuntur ſcilicet, quòd prælatus debet eſſe diſcretus in aſſociando ſubditos, & quòd omnes debent ſe ſocios exhibere, & quòd nullus debet ſibi aſſignatum ſocium refutare.

¶ *De diligentia circa infirmos.*

Cap. CXXVI.

A*Egrotantium cura, ſiue poſt ægritudinem reficiendorum, ſiue aliqua imbecillitate, etiam ſine febribus laborantium, vni alicui debet iniungi, vt ipſe de cellario petat, quod vnicuiquè opus eſſe proſpexerit.*

¶ Hoc eſt mandatum, quòd quarto traditur circa neceſſitates infirmorum, quod verſatur circa ſpecialem curam, quæ eſt exibenda eis; nam quando non aſſignatur ſpecialis prouiſor infirmis, in multis negliguntur; quia communis prouiſor non ſufficit

Digitized by Google

ficit. Item cum non miniſtratur de communi infirmis competenter, datur occaſio multis reſeruandi aliquid pro infirmitatis neceſſitate, quod ſapit proprietatem, ſi fiat etiam ſine periculo proprietatis de licentia. ¶ Porro ad habendam magnam curam de infirmis fratribus, ſicut hic tangitur, multa mouent fratres, & maxime prælatos. Primum eſt miſeria: inter omnes enim miſerias, ad quas ſolet ſe extendere miſericordia, nulla eſt adeo afflictiua. Item nulla facit ita impotentem hominem ad releuandam ſuam miſeriam. Item nulla miſeria eſt, quæ non facilius releuari poſſit. Præterea religioſus propter Chriſtum reliquit ſua, de quibus poterat ſubueniri in infirmitate, reliquit & ſeipſũ, qui ſibi poterat illis deficientibus aliqua procurare, quod modo non poteſt ſine alterius voluntate. Quanta ergo impietas eſſet, ſi illi, qui hoc pro Chriſto reliquit, Vicarius Chriſti, & ſerui Chriſti non adhiberent curam ſollicitam in ſua infirmitate: Chriſtus enim exemplar noſtrum non legitur tantam curam habuiſſe de aliquibus miſerijs, ſicut de infirmis; non enim legitur veſtiſſe nudos, recepiſſe hoſpites, viſitaſſe incarceratos, famelicos legitur recreaſſe; ſed raro, de infirmis vero legitur curam diligentem habuiſſe, modo confortando dicens cõfide fili, modo tangendo propria manu etiam leproſum, modo erigendo, modo plene ſanando. ¶ Item hoc eſt proprium officium prælati; ipſi enim ſicut boni paſtores debent curam gerere de oue ægrotante. Ne dicatur eis illud Ezech. 34. Quod infirmum erat, non conſolidaſtis. Item ſunt medici, cuius eſt magis curare de infirmis, quàm de ſanis Matth. 9 Non eſt opus medicus valentibus, ſed male habentibus. Item ſunt matres: Sed heu quidam prælati

lati ſua duricia implent illud. Threno. 4. Manus mulierum miſericordium coxere filios ſuos: Quia dum debent eſſe miſericordes ad ſubditos ſuos, duris operibus nimis vexant eos, quaſi carnes in lebete. Non eſt hæc natura mulierum erga infirmos; immo ipſæ ſunt, quæ curam maiorem habere ſolent de infirmis Eccleſ. 36. Vbi non eſt mulier, in gemiſcit æger.

¶ *De mutuo ſeruitio fratrum.*

Cap. CXXVII.

Siue autem qui cellario, ſiue qui veſtibus, ſiue qui codicibus præponuntur, ſine murmure ſeruiant fratribus ſuis.

¶ Sicut dictum eſt in initio quarti capituli regulæ. Hic incipit tradere officiales circa ſeruitium fraternarum neceſſitatum. ¶ Et eſt notandum, quod officiales quandoquè offendere ſolent in modo ſeruiendi ſcilicet quando ſeruitium faciunt cum murmure, quandoquè in modo diſtribuendi res ad ſuū officium pertinentes; circa primum traditur hic mandatum, circa ſecundum poſtea; quando dicitur (Codices certa hora &c.) ¶ Circa mandatum præſens nota, quòd quædam ſunt neceſſitates circa ſpiritualia, vt libri circa ſtudium; Quædam circa temporalia, & hæc circa duo pręcipue ſcilicet circa victum, & veſtitum; Et ſecundum hæc ſcilicet tria diſtinguit tria genera officialium dicens (ſiue qui cellario) quo ad victum (ſiue qui veſtibus) quo ad ſecundum ſcilicet veſtitum (ſiue qui codicibus) quo ad ſtudium: Et idem intelligendum eſt in alijs officialibus, ſcilicet quòd ſeruiant fratribus ſuis, & hoc ſine murmure faciant. Ex hoc mandato eliciuntur

ciuntur tria: Primum eſt, quòd officiales ſunt in monaſterio conſtituendi circa diuerſa diuerſi dicẽs (ſiue qui cellario, ſiue qui veſti &c.) Secundum quòd fratres debent ſibi inuicem ſeruire. Tertium quòd ſine murmure. Primum faciendum eſt a prælatis propter ſemetipſos, vt ipſi melius vacent ſpiritualibus, quæ magis ad eos pertinent, cum circa neceſſitates proximorum alij pro eis occupantur. Exemplum autem ſic faciendi reliquęrunt Apoſtoli, qui conſtituerunt miniſtros, qui vacarent menſis. vt dicitur Act. 6. Conſiderate fratres viros ex vobis boni teſtimonij, plenos ſpiritu ſancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus, nos vero orationi, & miniſterio verbi miniſtrantes erimus; & inde laudabilem modum conſtituendi officiales, non enim ſubito: ſed cum deliberatione, & conſilio conſtituerunt eos. Conſiderate inquiunt, quaſi deliberate habete conſilium. Item non cum conſilio extraneorum, ſed ſuorum; vnde dicunt. Fratres vos qui eſtis ſcilicet fratres noſtri. Item non conſtituerunt ad hoc ſexum muliebrem, ſicut permittitur alicubi, quòd vetulæ cognatæ ſeruiunt aliquibus, quod abhominabile debet eſſe apud religioſos; ideo dicunt viros. Item non extraneos, ſicut fit in quibuſdam monaſterijs, in quibus ſæculares conſtituuntur; ideo dicunt ex vobis. Item non quoſcunquè viros, ſed boni teſtimonij; vnde addunt: plenos ſpiritu ſancto, & ſapientia. Officiales enim propter alios debent eſſe famoſi: quia habent occaſiones multas peccandi, niſi ſanctitas eos retrahat, & ideo debent eſſe ſancti. Quia vero habent diſpenſare multa, quæ ſine ſapientia bene fieri non poſſunt; requiritur in eis ſapientia. Item faciendum eſt hoc propter ſubditos, quia ſic

eis

Digitized by Google

eis ſeruitur ſufficientius. Exemplum de Moyſe, qui ad conſilium Ietro diuiſit onus ſuum in plures, vt melius ſeruire popolo ſufficeret. Item faciendum eſt propter ipſius religionis exigentiam, in qua omnia debent fieri ordinate. Multum autem valet ad confuſiones euitandas, quando diuerſi in diuerſis ſeruiunt, & ſcit officium ſuum vnuſquiſquè, ſicut fuit in curia Salomonis, de qua ſcriptum eſt 3. Reg. 10. quòd regina Sabba videns ordinem, ſcilicet in curia eius, non habuit vltra ſpiritum. ¶ Item ad ſecundum debet mouere exemplũ Angelorum, qui (vt ait Apoſtolus) Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi. Exemplum virginis Mariæ, quæ licet puella tenera, & prægnans, aſcendit in montana cum feſtinatione ad ſeruiendum Eliſabeth Luc. 1. Maxime autem exemplum Ieſu Chriſti, qui cum in habitu regio non poſſet ſeruire hominibus, accepit formam ſerui, vt in ipſa nobis ſeruiret. Ego autem inquit in medio veſtri ſum; ſicut qui miniſtrat Luc. 22. Nec debet apud religioſos eſſe conſuetudo, quòd ſæculares eis præſentialiter ſeruiant diſcalciando, pedes lauando, & ſimilia facientes: Et hoc triplici de cauſa, Primo quia hoc ſapit ſęcularitatem quandam; Secundo propter infirmitatem ſæcularium, qui poſſent videre multa; quamuis licita apud viros ſanctos; in quibus ſcandalizarentur, ſi aſſiſterent eis in huiuſmodi ſeruitijs. Tertio propter periculum infamiæ; lingua enim ſęcularium multum lubrica eſt, & de facili apud extraneos deferrent aliqua, quæ vident, & augent frequenter. Et ideo ſibi inuicem ſeruientes non debent recipere ſæculares ad ſua ſeruitia; niſi forte interdum a longe in coquina, ſutoria, & in ſimilibus, quæ in abſentia eorum fiunt. Ad hoc

facit

facit exemplum Chriſti, & Apoſtolorum, qui nuſquàm leguntur huiuſmodi famulos habuiſſe.

¶ *Circa tertium vero* notandum, quòd quidam, licet interdum ſeruiant fratribus ſuis; tamen hoc faciunt cum murmure ſimiles dęmonibus exeuntibus ad mandatum Domini, ſed cum clamore. Item ſunt ſicut rota, quæ faciendo ſeruitium alios inquietat. Eccleſ. 32. Præcordia fatui, quaſi rota carri. Et bene dicitur fatuus; quia & opus fatui facit, & mercede ſe priuat.. Item facit ſicut cocus, qui in cibo, quem parat, ponit fel.

¶ *DE STVDIO.*

Cap. CXXVIII.

Codices certa hora ſingulis diebus petantur, extra horam qui petierit, non accipiat.

¶ Sicut errant officiales ſeruiendo cum murmure, ita errant interdum diſpenſando indebite. Et ideo hic tradit mandatum circa ſecundum, in quo erratur dupliciter, aut quando datur, quod dari non debet; aut quando non datur, quod dari debet. Circa primum traditur hic mandatum in ſpirituali cum materia circa libros, circa ſecundum traditur, ibi (veſtimenta vero & calceamenta) Porro intentio huius mandati eſt, quia amore ſtudij in libris, aliqui religioſi interdum dimittunt orationes, vel diuinum officium, vel alia ad obſeruantias regulares pertinentia, quod eſt reprehenſibile, propter quod dicit. (Codices certa hora ſingulis diebus petantur) Ex hoc mandato eliciuntur quinquè, ſcilicet quòd libri procurentur, vel habeantur, quòd habiti diligenter cuſtodiantur, quòd cuſtoditi in

vſum

vſum ponantur, quòd religio propter ſtudium non negligatur; quòd tales recipiendi ſunt ad ordinem, qui ad ſtudium habeant aptitudinem.

¶ LIBRI PROCVRENTVR.

Cap. CXXIX.

CIrca primum nota, quod ſapientia cæleſtis eſt ſicut fons, qui de cęlo venit per canale librorum. Eccleſ.24. Ego quaſi aquæductus exiui de Paradiſo, quaſi dicat, ad modum aquæductus veni per ſcripturam librorum. Sed heu ſunt aliqui religioſi, qui magnam ſollicitudinem ponunt, & magnas expenſas faciunt ad habendum aquæductum, per quem veniat fons aquæ materialis in domum ſuam, ad purgandum ſordes corporeas, ad irrigandum hortos, ad commoditates multas habendas per ſingulas officinas, & de conductu ſapientiæ cęleſtis, per quam ſordes peccatorum purgantur, corda ad omne bonum proferendum irrigãtur, parum curant. Non ſic dicitur de Salomone, qui non ſolum ſuper omnia temporalia, ſed ſuper ſalutem, & omnem pulchritudinem, ſeu ſpeciem corporis diligens, & ęſtimans ſapientiam, ſicut dicitur Sap.7. deprecatus eſt Dominum dicens. Mitte illam de ſe de magnitudinis tuę, vt mecum ſit. Item auctoritates, quæ ſumuntur de verbis ſacris, ſunt quaſi arma, quibus & defendimus nos, & impugnamus inimicum. Cum religio ſit domus regis; ibi ſemper debet eſſe armatorium, in quo inueniantur huiuſmodi arma. Conſtat etiam, quòd arma prædicatoris ſunt auctoritates ſumptę de libris, iuxta illud. Gladius ſpiritus, qui eſt verbum Dei. Item religio

Digitized by Google

ligio eſt quaſi caſtrum obſeſſum a dæmonibus, vbi neceſſaria ſunt duo ſcilicet arma, & victus. Item dicit Magiſter in hyſtorijs. Et Vincentius in Speculo hyſtoriali: quòd Ptolomęus ſtudioſus, & librorum cupidus Demetrium bibliothecæ ſuę pręfecit, cumquè inquiſiſſet numerum librorum ab eo, reſpondit 20. millia adeſſe, hic non contentus libris gentilium, audiens in Iudęa libros eſſe legis petiuit ſeptuagintaduo interpretes, ſcilicet de vnaquaque tribu ſex, vt de hebræo in græcum transferent: quod vt facilius obtineret. 120. millia iudęorum, qui in regno ſuo erant ſerui, reſtituit libertati, dans pro capite Dominis eorum 120. drachmas argenti. Plato etiam fuit tantus amator librorum, quòd ſicut Hiero. ait, ſcribens mortuus eſt. Sed (prohdolor) quidam religioſi plus curant de ædificijs corporalibus, quàm de libris, quibus ædificantur mores. Non fuit talis Auguſtinus, qui tot libros proprio labore compoſuit. Et ſic voluit a profeſſoribus ſuæ regulæ fieri, cum velit eos ſtudere quotidie certa hora, & ad hoc libros petere; quod eſſe non poteſt, niſi habeantur.

¶ DE CVSTODIA LIBRORVM.

Cap. CXXX.

CIrca ſecundum nota, quòd apud quoſdam, qui diligenter cuſtodiunt caſeos a muribus, poma, & pyra a putrefactionibus, veſtes a tineis; ita male cuſtodiuntur libri ſacri, quòd modo per irreuerentiam in eorum manibus viliter deturpantur; modo per negligentiam amittuntur; modo per incuriam deſtruuntur; quòd eſt valde reprehenſibile.

Huiuſ-

Huiuſmodi enim libri ſunt res ſacrę. Quod ſic patet, dicit Magiſter in hyſtorijs, & Vincentius in Speculo hyſtoriali, quòd cum Ptolomęus prędictus vellet dare operam, vt libri legis diuinæ ſibi transferentur. Demetrius librarius ſuus dixit, quòd hoc opus non poterat fieri niſi per cultores Dei, dicens quòd Tiopontius, cum hyſtorijs ſuis, quas ſcribebat, voluiſſet eos inſerere, verſus eſt in amentiã per dies triginta, Theodoctus quoque pro eadem cauſa cæcus eſt factus. Ex quo patet magna ſanctitas librorum legis diuinæ, propter quam ſic puniuit Deus eos, qui indigne tractauerunt. Item Deuter. 21. Moyſes præcepit deutronomium poni in archa cum manna, & virga, rebus miraculoſis. Et beatus Franciſcus quando inueniebat aliquam cedulam in terra, in qua erat ſcriptum nomen Ieſu, eleuabat illam cum magna reuerentia, & ponebat in loco honeſto. Certe iſte theſaurus non eſt vilis, ſed precioſiſſimus Sap. 7. Diuitias nihil eſſe duxi in comparatione illius; nec comparaui illi lapidem precioſum; quoniam omne aurum in comparatione illius arena eſt exigua, & tanqam lutum ęſtimabitur argentum in conſpectu illius. Cum maxima ergo diligentia libri ſunt cuſtodiendi, in quibus talis, & tantus theſaurus continetur.

¶ DE VSV LIBRORVM.

Cap. CXXXI.

CIrca tertium nota, quòd licet quidam habeant libros, & bene cuſtoditos; tamen raro, vel numquàm legunt in eis. Dicitur, quòd Rex Franciæ Ludouicus, cum quidam religioſi oſtenderent

Digitized by Google

ei libros pulcherrimos, dixit eis, Bonum eſſet, ꝙ eſſent magis deturpati; notans quòd parum legerent in eis. Iſti ſimiles ſunt auaro, qui habet multas diuitias, de quibus nunquam comedit. ¶ Legitur de beato Grego. quòd quamquam quotidiano languore tabeſceret; tamen propter hoc non dimittebat, quin legeret, vel ſcriberet, vel dictaret. Vide Hiero. quantum ſe fatigauit in ſcripturis, vt in ſtrato ſuo iacens funiculo ad trabem appenſo eri geretur. Auguſt. Palatum febricitantis habet, cui mel cæli inſipidum eſt, & vocat mel cæli dulcedinem ſacræ ſcripturæ. Item ſcripturæ ſunt quaſi ſpeculum, in quo recognoſcit quis ſemetipſum. Et ideo ſicut Dominæ magnæ quotidie ſemetipſas reſpiciunt in ſpeculo; ſic & ſancti in ſcripturis. Greg. Scriptura ſacra oculis mentis, quaſi ſpeculũ quoddam opponitur, & interior noſtra facies in ipſa videtur, & fęda noſtra, & pulchra noſtra agnoſcimus. Item ſentimus quantum proficimus, & a profectu quantum diſtamus. Item in ſcripturis ſacris ſunt conſolationes multæ, ad quas confugiunt viri ſancti in tribulatione poſiti. Item quia anima non inuenit plenitudinem in aliqua re, delectatur varijs: Et ideo viri ſancti vtuntur varietate operum ſpiritualium, quæ ſunt cibus animæ, ſicut carnales varietates ferculorum; Vnde ſanctus Auguſtinus ſupra dixit (orationibus inſtate) & nunc dicit (Codices certa hora ſingulis diebus petantur.) Hiero. Orationi lectio, lectioni ſuccedat oratio. Item libri aliarum ſcientiarum, licet illuminent intellectum; non tamen accēdunt affectum; diuini vero libri vtrumquè faciunt ſecundum Iſido. Sic igitur patet, quòd lectio ſacra valet ad fructuum productionem, ad cœleſtis deſiderij inflammationem,

ad cauendum dæmonum inſidias, ad ſui cognitionem, ad commorandum cum Deo, ad animæ refectionem, ad ſalutaria remedia, ad conſolationem in tribulatione, ad ſpiritualem delectationem; ad carnalia deſideria reprimenda. Hiero. Ama ſacras literas, & carnis delitias non amabis. Propter has igitur vtilitates ſtudendum eſt frequenter in libris a profeſſoribus beati Auguſt. certa hora.

¶ *DE VTILITATE STVDII IN ordine prædicatorum. Cap. CXXXII.*

NOtandum vero, quòd licet omnibus religioſis expediat libenter legere, tamen fratribus prædicatoribus magis incumbit, & hoc propter vtilitatem, quam aſſecutus eſt ordo eorum, & aſſequitur ex ſtudio. ¶ Prima eſt prærogatiua quædam ſuper alios ordines: Cum enim omnis religio ſit bona, & ſtudium ſacrum bonum ſit; hoc illi additum facit magis bonum. Sicut Cherubim, in quibus non ſolum quieſcit Deus, ſed ſplendet (quia interpretatur plenitudo ſcientiæ) eſt ſuper Thronos, in quibus quieſcit: ita & ordo cum ſcientia præfertur illis, in quibus eſt ſola ſanctitas, quæ eſt locus Dei. Et hanc prærogatiuam confert ſcientia per ſtudium. Prouerb. 4. Accipe illam ſcilicet ſcientiam, & exaltabit te. ¶ Secunda bonarum perſonarum acquiſitio: Multæ enim perſonæ numquàm veniſſent ad prædictum ordinem, niſi eſſet ibi ſtudium, & multę venientes tenues factæ ſunt per ſtudium valde magnæ. ¶ Tertia maior deuotio mundi; quia ad perſonas literatas maiorem deuotionem ſolent habere, & exhibere eis honorem. Sap. 8. Habebo propter hanc, ſcilicet ſcientiam, claritatem

ad turbas,& honorem apud ſeniores. ¶ Quarta eſt fructus ad alios, qui maior poteſt fieri per ſapientes, quàm per ſimplices licet ſanctos. Hiero. Sancta ruſticitas ſolum ſibi prodeſt: non ſic autem docta iuſtitia; immo ad iuſtitiam erudit plurimos. ¶ Quinta eſt debitum ſuſtentationis, quod magis debetur ſeminanti ſpiritualia; quod fit per ſcientiam, quàm quieſcenti in domo. Apoſtolus. Si ſpiritualia vobis ſeminamus, non eſt magnum ſi carnalia veſtra metamus, & poſt. Ordinauit Dominus his, qui Euangelium annunciant, de euangelio viuere. ¶ Sexta eſt victoria tentationũ; Plus enim valet ſapientia ad vincendnm, quàm vires, & ideo multi ſuccumbunt in bello dyaboli in multis peccatorum generibus propter ſcientię defectum. Sap. 7. Sapientia vincit malitiam. ¶ Septima eſt informatio interioris hominis. Regulę enim, & ſtatuta informant in religione exteriorem hominem in moribus, ſed ſacræ ſcripturæ interiorem, Sap. 8. Sobrietatem, & prudentiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus in vita nihil melius eſt hominibus. ¶ Octaua eſt euitatio errorum, quos multi incurrunt; vt in ſimonijs, & alijs huiuſmodi. Pſal. Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Hoc non accidit ſcripturas ſcientibus. Pſal. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. ¶ Nona eſt ſuſtentatio infirmitatis, multi enim infirmi corruunt; qui non habent appodiamentum. Studium vero eſt ad ſuſtentandum infirmitatem. Vnde Plato. Litteras infirmo animo, ſicut baculum Infirmo, repertas conſtat. ¶ Decima fortificatio ad labores; Multi propter defectum cibi deficiunt in laboribus viarum, ſed ſacrum ſtudium, per quod maſticatur panis verbi Dei, corroborat.

borat. Pſal. Panis cor hominis confirmet. ¶ Vndecima occaſio proficiendi in omni bono: quantum enim homo proficit in charitate, tantum proficit in omni bono; Cognitio vero Dei, quę plus, & plus habetur per ſtudium, facit proficere in eius dilectione, quantum enim agnoſcis, tantum diligis. ¶ Quis eſt, qui nouerit ſtatum prædicatorum, qui neſciat has vtilitates proueniſſe? Ideo ordinis illius amatores ſolent pro ſtudio promouendo zelare non modicum.

¶ DE STVDIO PHILOSOPHIAE. Cap. CXXXIII.

SEd quid de libris philoſophicis? reſpondeo ꝙ quidam fratres omnino ſunt inepti ad proficiēdum in illis, quidam vero apti ſed non multum; quidam vero habent aptitudinem magnam ad illa, & ſperatur magnus fructus circa diuinam ſcripturã. Primis nullo modo permittendum eſt, vt ſtudeant in talibus. Secundis eſt concedendum aliquid, ſed raro. Tertijs vero ſunt laxandæ habenæ circa ſtudium huiuſmodi propter multa vtilia. Vnum eſt fidei defenſio, ſicut hæretici, & pagani impugnãt fidem; ita & quidam per philoſophiam. Propter quod dicit Apoſtolus. Col. 2. Videte, ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam. Sicut autem non poteſt ſe defendere a fallacijs, qui nihil nouit de illis; ita nec a talibus philoſaphantibus, qui nichil nouit de philoſophia. Vnde Iulianus apoſtata contra Chriſtianos legem dedit (vt legitur in eccleſiaſtica hiſtoria) ne liberales artes audirent. Aliud eſt deſtructio errorum eorum, Apud homines enim ſunt errores multi, & verita-

tes multæ, ſicut in ſerpente venenum, & theriaca. Et ſicut theriaca eſt efficacior omnibus alijs contra venenum; ita & veritas contra errores eorum; quoniam veritates fidei ipſi non recipiunt. Inde eſt, ꝙ Auguſtinus in libro de ciuitate Dei oſtendit, quòd Plato, & Porphirius quædam dixerunt, per quæ error eorum de reſurrectione corporis cõuincitur. Plato dicit animas ſine corporibus non poſſe in ęternum viuere. Porphiribus dicit animam purgatiſſimam, cum redibit ad patrem, nunquam ad hæc mundi mala redituram eſſe. Ponatur vterque verum dicere, ſequitur, quòd redibit ad corpus, ſed non miſerum; quod dicit fides dę reſurtectione. Tertium eſt intelligentia ſcripturarum. Innumerabilia enim ſunt in textu, in gloſis, in originalibus ſanctorum, quæ impoſſibile eſt intelligere ſine aliqua ſcientia philoſophica: Et ideo ſpolijs ægyptiorum ditantur hebræi. Quartum eſt fidei corroboratio. Sunt enim multa apud eos ad fidei confirmationem multum valentia. Quintum eſt acuitio ingenij ad ſciendum ſacram ſcripturam: ferrum enim ferro acuitur. Sextum eſt ordinis honor: Multi religioſi contemnuntur; quia ſunt ignari. Septimum eſt philoſophicę ſcientiæ contemptus: multi enim, qui non nouerunt ea, quæ ſunt apud philoſophos, reputant ea maiora, quàm ſint. Et poſtquàm ea nouerunt, non ſapiunt eis in comparatione ad theologiam. Propter iſta ergo poteſt concedi ſtudium philoſophicum. Sed cauendum eſt, ne cuilibet concedatur: Sunt enim in illis libris quædam bona, & quædam mala: ſicut in horto herbæ quædam bonæ quædam malæ. Bonum eſt, quòd dicit Aug. ſe legiſſè in libris Platonis: licet non eiſdem verbis: In principio erat verbum, & verbum

erat

Digitized by Google

erat apud Deum. Malum eſt, quod legitur apud eos de reuolutione circulari in anno magno, & ſimilia multa: & ideo non eſt tutum cuilibet legere, niſi ſciat diſcernere hoc ab illo: ne forte colligat herbas malas pro bonis. Exemplum in Eccleſiaſtica hiſto. de Dionyſio Epiſcopo, cui reprehenſo a fratribus, quòd legebat libros hæreticorum, apparuit viſio dicens, Lege omnia, quæcunque veniunt ad manus tuas; quia omnia probare, & diſcernere potes. Ex quo relinquitur, quòd his, qui neſciunt bene diſcernere, non eſt ſecurum mixta bónis, & malis legere; ne forte bonum cum malo colligant. Ideo dicit Theophilus. Lector Origenis ita bonū carpat, ne ſpinam attingat.

¶ CONTRA ILLOS, QVI NEGLIGVNT religionem propter ſtudium. Cap. CXXXIIII.

CIrca quartum nota, quòd ſunt quidam qui propter inordinatum ſuum amorem dimittunt interdum ea; quæ ſunt religionis, modo in ſcribendo, modo in audiendo, modo in legendo, & in alijs huiuſmodi ad ſtudium pertinentibus multipliciter ſe occupando, ſic adhærent ſtudio, quòd etiam obedientiam poſtponunt; ſimiles primis parentibus, qui inſtigatione dyabolica propter appetitum ſcientiæ inobedientiam incurrerunt. Contra quos eſt illud celebre, & præclarum exemplum Marci monachi, qui ad vocem abbatis eum vocantis in auditu auris obediens reliquit imperfectam literam, quam ſcribebat. Cum igitur tota religio conſiſtat, vel in obedientia ad maiores, qui ſunt loco Dei, vel in ſanctis affectionibus quo ad proprium animum,

Digitized by Google

mum, vel in fraternis obſequijs quo ad proximum, quę omnia huiuſmodi inordinatus amor ſtudij impedit: patet quoniam qui huiuſmodi ſunt, religionem propter ſtudium relinquunt, quòd eſt multùm reprehenſibile. Nam ſcientia ſine virtute multa mala committit occaſionaliter. Multa enim ſunt, quę non ſunt peccatum neſcienti, quæ ſunt peccatum ſcienti; cum non facit ea, & ſcit facienda. Iaco. 2. Scienti bonum, & non facienti peccatum eſt illi. Item aggrauat peccata. Gregorius. Vbi maius eſt donum ſcientiæ, tranſgreſſor maiori ſubiacet culpæ. Item conſeruat in peccato. Proprium eſt enim ſapientum illud quod faciunt, licet malum, per ſcientiam ſuam defendere. Item inducit ſuperbiam Apoſtolus 1. Cor. 8. Scientia inflat. Item indignationem facit ad alios, quos deſpicit Eccleſias 1. In multa ſapientia multa indignatio. Item inducit ad hæreſim: non enim ſimplices, ſed ſtudioſi hæreſim confixerunt 1. ad Tim. 6. quàm ſcilicet ſcientiam profitentes circa fidem exciderunt. Item per abuſum vertitur in malum. Bernar. Quidam ſcire volunt, vt ſciant, & ambitioſitas eſt, quidam autem vt ſciantur, & vanitas eſt, quidam vt ditentur, & cupiditas eſt. Item ſcientia in futuro accuſabit coram iudice: Huiuſmodi enim ſcientes portabunt literas, quæ oſtendent eos inexcuſabiles de ignorantia. ſicut lex Moyſi accuſat iudæos. Iohan. 5. Et Moyſes, qui vos accuſat ideſt lex Moyſi. vnde ſequitur: De me enim ille ſcripſit. Item obligat ad rationem arctiorem reddendam, eo quòd plus datum eſt illis; & creſcentibus donis, rationes creſcunt donorum ſecundùm Grego. Item facit reum maioris pœnæ. Luc. 11. Seruus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens plagis vapulabit multis.

Item

Item in præſenti decipit: multi enim ex ſcientia, quam habent innitentes prudentiæ ſuæ ęſtimantes ſe ſapientes, ſtulti fiunt, & multas ſtulticias faciũt. Eſa. 47. Sapientia tua, & ſcientia tua hæc te decepit. Item cito poteſt quis bonus fieri; ſed cum magno labore ſcientia vix poteſt haberi. Eccleſ. 1. Qui addit ſcientiam, addit laborem. Item multi ex amore ſcientiæ ſeneſcunt in ſtudio: & nihil boni inde faciunt in vita ſua. Pſal. Corrupti ſunt in ſtudijs ſuis. Ex prædictis patet, quòd non eſt aliquatenus religio, quæ eſt ad virtutem propter ſtudium, quòd eſt ad ſcientiam, negligenda. ¶ Notandum vero, quòd quædam ſunt reprehenſibilia circa ſtudium religioſorum, quædam circa libros eorum, quædam circa auditores, quædam circa lectores, quædam circa ſcriptorum factores, quædam circa diſputatores, quæ omnia annexa ſunt ſcientiæ, & expedit cognoſcerę, vt caueantur: quia non poteſt vitari malum, niſi cognitum. Si autem ſcientia dimittenda eſt propter religionem, multo magis iſta, quę ſunt reprehenſibilia circa ſcientiam.

¶ *DE REPREHENSIBILIBVS circa ſtudium. Cap. CXXXV.*

CIrca primum ſciendum, quòd quidam interdum volunt ſcrutari per ſtudium ea, quæ non per rationem naturalem, vel ſcripturam diuinitus inſpiratam ſunt patefacta, quæ potius ſunt admirāda, quàm inueſtiganda ſecundum illud Apoſtoli, ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Contra quos

dicitur

dicitur Eccleſ. 3. Altiora te ne quæſieris &c. Alij ſunt, qui ſe occupant circa, quædam reprehenſibilia magis quàm vtilia. Contra quos Seneca dicit. Quid te torques, & maceras circa illam quæſtionem, quam ſubtilius erat contempſiſſe, quàm ſoluiſſe. Alij ſunt, qui in nulla re certa ſtudent; ſed ſicut qui vadunt ſpaciando per diuerſa loca; ita & ipſi per diuerſos libros vagantur. Contra quos dicit Seneca. Vide ne lectio authorum multorum, & omnia generis voluminum aliquod vagum habeat, & in ſtabile. Alij ſunt, qui legendo ſic velociter tranſeunt omnia, quòd vix capiunt aliquid de ſententia. Et ideo nunquàm proficiunt. Nam ſecundum Catonem. Legere, & non intelligere eſt negligere. Alij ſunt, qui intelligunt; tamen non retinent, & ideo parum eis prodeſt, ſicut cibus comeſus, nec retentus in ſtomacho. Contra quod dicit Hiero. Diuinæ ſcripturæ iugiter in mente voluantur. Alij ſic illaqueantur dulcedine quadam ſcientiæ, quòd omnia alia prætermittunt, licet meliora. Alij licet creſcant in ſcientia; tamen in opere parum, aut nihil. Contra quod dicitur Phil. 1. Hoc oro, ut charitas veſtra magis, ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu, quia quanto maior eſt ſenſus, & ſcientia in homine; tanto plus debet abundare in operibus charitatis. ¶ Exemplum. Quidam religioſus venit Pariſios ad audiendam Theologiam, & prima die, qua ingreſſus eſt ſcholas, fuit lectio de illo mandato. Diligẽs Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum, ſicut te ipſum. Regreſſus ad hoſpitium fecit parari equos ad repatriandum. Cum autem ſuper hoc admirantes ſocij quærerent cauſam, quare tam cito

recedere

recedere vellet; ait illis. Propono cum Dei adiutorio dare operam ad faciendam iſtam lectionem, & ſufficit mihi tantum ſcire de Theologia omnibus diebus vitæ meæ. Vnde bonorum eſt ex parua ſcientia multum facere, non ex multa parum. Alij ſunt, qui ſic inſipienter ſtudent, quòd nec finem ali quem ponunt in ſtudio. Contra quos dicit Hiere. 18. Dirigite ſtudia veſtra ſcilicet ad finem debitũ, quod eſt ad gloriam Dei, ſalutem propriam, ędificationem proximi.

¶ *DE REPREHENSIBILIBVS circa libros. Cap. CXXXVI.*

CIrca ſecundum nota, quòd circa libros eſt reprehenſibilis nimia precioſitas, & maxime in libris religioſorum, qui maxime debent prætendere paupertatem. Hiero. Vult codices, non tam pul chros, quàm emendatos. Item falſitas quæ multum impedit profectum in ſcientia. Aug. de doctrina Chriſtiana. Codicibus emendandis prius debet inuigilare ſolertia eorum, qui ſcripturas diuinas noſſe deſiderant. Item multitudo. Sunt enim quidam, qui habent libros ſufficientes omnibus diebus vitæ ſuæ: Adhuc non ceſſant cumulare libros, & in utiliter conſeruare: in quibus quandoquè nunquã legunt. Item nimia confidentia in libris: propter quàm quidam nihil ſciunt, aut parum: quia nihil ponunt in corde confidentes, quòd in libris ſuis inueniant omnia. Contra hos eſt verbum Pytagoræ dicentis. Caue, ne armarium doctius habeas, quàm pectus. Item reprehenſibilis eſt nimia affectio ad libros, propter quod multi mala incurrunt; Ex hoc

enim

Digitized by Google

enim accidit, quòd quando non habent, ſunt moleſti ſuper hoc prælatis: cum habēt nolunt alijs mutuare; cum ab alijs in aliquo maculantur, grauiter perturbantur; cum auferuntur, ferunt impatienter. horum occaſione cum ſcriptoribus litigant: pro his acquirendis amicis, & familiaribus precibus importunis inſtant, & alia quædam committunt, quæ numquàm fierent, niſi in eorum excederent amore. Non tale reliquit nobis exemplum beatus Dominicus, qui adhuc ſæcularis neceſſarios libros vendidit, & indigentibus precium diſtribuit.

¶ CIRCA AVDITORES.

Cap. CXXXVII.

Circa tertium nota, quòd quædam ſunt reprehenſibilia circa modum auditorum: quædam circa negligentiam audiendi: quædam circa recuſationem magiſtrorum aliquorum. ¶ Porro circa modum auditorum ſciendum eſt, quòd aliqui ſunt, qui ſic ſunt tepidi circa lectiones, quòd propter modicum laborem retrahuntur, vt ſi longe oporteat ire eos, vel intemperiem aliquam ſuſtinere, & huiuſmodi. Contra hos poterit ſurgere in iudicio regina Auſtri, quæ licet delicata, & tam nobilis, tamen venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. 3. Regum 10. Alij ſunt, qui licet audiant lectiones; tamen raro, quia diſcontinuant, & ideo non poſſunt proficere, quia lectiones ſic dependent ab inuicem vna ex alia, quòd amiſſa vna, amittitur intellectus alterius, & ex vna intelligitur alia frequenter: ſicut dicit Auguſtinus, & Prouer.8. Beatus qui vigilat ad fores meas quotidie. Alij conti-

nuant

Digitized by Google

nuant lectiones; tamen ita tarde veniunt, quòd magnam partem lectionis amitunt. Contra quos dicitur Iaco. 1. Sit omnis homo velox ad audiendum. Alij ſunt aſiſtentes, ſed dormitant, vel corde vagantur, ita quòd non intelligunt. Contra quos dicitur in Euangelio. Audite, & intelligite. Alij ſic prolixitatem faſtidiunt, quòd finem lectionum nequaquàm expectant. Contra hos eſt deuotio Iudęorum ad lectionem legis. Heſter. 9. Eſdras a prima luce vſquè ad veſperam legebat coram viris, & mulieribus, & dederunt ſenſum ad legem. Alij de dubijs nunquàm interrogant. Quò contra dicitur de Chriſto Audiente illos, & interrogante. Quod conſtat eum feciſſe, vt nos doceret interrogare. Alij ſunt, qui de auditis nihil retinent corde, nec repetunt, nec conferunt, nec ſcribunt. Contra hos dicitur. Audi Iſrael præcepta Domini, & ea in corde tuo, quaſi in libro ſcribe. ¶ Sciendum iterum, quòd aliqui dimittunt ſtudium propter cauſas, quę ſunt ex parte Magiſtrorum. Aliqui enim aliquos fugiunt propter malam vitam, quod non expedit. Et ſi enim mala faciant, mala tamen non audent dicere. Aug. Audiuntur vtiliter, qui vtiliter non agunt. Aliqui propter inſufficientiam; ſed non ne eſt pauperis famelici recurrere ad reliquias, quæ dantur in domo diuitis? Alij propter contemptum perſonæ, cum eſt iuuenis, vel aliter contemptibilis. Contra hos dicit Salomon. Sapientiam diſcendam a formica Prouer. 6. Quanto perſona contemptibilis: tanto tua humilitas, & maior, & precioſior. Exemplum in viti ſpatrum. Quidam frater ieiunauit per ſeptem hebdomadas rogans Deum, vt reuelaret ei quòddam uerbum de ſcripturis obſcurum, quòd cum non fuiſſet ei reuelatum, poſuit

ſe

ſe in uia, ut iret ad quendam fratrem, ut quæreret ab eo ſermone illum. Et ecce obuiauit ei Angelus dicens. Septem hebdomadæ, quas ieiunaſti, non meruerunt, quod petebas, nunc autem, quia humiliatus es, ut pergeres ad fratrem, miſſus ſum indicare tibi ſermonem, & indicato ſermone receſſit.

¶ CIRCA DOCTORES.

Cap. CXXXVIII.

CIrca quartum nota, quòd circa doctores, quo ad actus eorum, eſt reprehenſibilis inordinatus appetitus Magiſterij. Aſcenſus enim ad Magiſterium obligat doctorem ad multa, de quibus oportebit reddere rationem Iac. 2 Nolite plures fieri magiſtri, fratres mei, ſcientes, quòd maius iudicium ſumitis. Item refutatio officij eſt pertinax in eo, qui habet ſufficientiam; oportebit enim eum reddere rationem de talento abſcōdito. Greg. Secretum quietis diligunt, ſeceſſum contemplationis petunt, de quibus ſi diſtrictè iudicentur, proculdubio tenentur, quantis uenientes ad publicum prodeſſe potuerunt. Item nimia intermiſſio lectionum, quæ multum nocet cordi humano, cum enim ſit aridum, quotidie rigandum eſt Luc. 19. Erat quotidie docens in templo. Item circa ea, quæ docent, reprehenſibilis eſt dubietas. Non enim ſola erronea, & falſa cauenda ſunt in doctrina, ſed etiam dubia ſecundum Augu. dicentem. Tene certum, & dimitte incertum. Apoſtolus ad Tit. 2. Tu autem loquere, quæ decent ſanam doctrinam. Sana doctrina dicitur, quæ non poteſt eſſe occaſio alicuius morbi. Item inutilitas. Et ideo dimiſſis curioſis

rioſis, uacandum eſt utilibus. Item improportionabilitas. Nam ſecundum Greg. ſecundum capacitatem auditorum formandus eſt ſermo doctorum, exemplo Pauli, qui paruulis dabat lac, inter perfectos vero loquebatur ſapientiam. Item circa modum eſt reprehenſibile, cum quis non ſententiam ſanctorum ſequitur, ſed ſuam in exponendo voluntatem. Hiero. ad Paulinum. Vitioſiſſimum genus docendi eſt deprauare ſcripturas, & ad voluntatem ſuam trahere renitentem. Item inuolutio verborum; prudentis enim doctrina facilis eſt. Vnde dicitur Iob. 38. Quis eſt iſte inuoluens ſententias. Itē immoderantia: Sunt enim aliqui nimis prolixi; aliqui nimis breues. Contra quod Hiero. Nimia prolixitas onerat ſenſum legentium, Et immoderata breuitas præſcindit ſtudioſorum deſiderium. Item iterum aliqui ſunt nimis tardi in pronunciando: ali qui nimis veloces. Poſtremo reprehenſibile eſt in doctore ſuper omnia morū defectus, propter quod dicit Apoſtolus. Qui alium doces, teipſum non doces. Tanto enim turpiores apparent deformitates morum ſuorum, quanto lumen ſcientiæ egrediens de ore ſuo ea de viciniori manifeſtat.

¶ CIRCA DISPVTATIONEM.

Cap. CXXXIX.

Dimiſſo quinto membro diuiſionis ſuperius factæ: circa ſextum nota, quòd triplex eſt diſputatio ſcilicet Scholaſtica, Eccleſiaſtica, & Extraordinaria. Scholaſtica eſt, quæ in ſcholis magiſtrorum fit ad indagationem veritatis. Circa hanc diſputationem multa interdum accidunt re-

X prehen-

prehenſibilia. Vnum eſt nimia audacia; quia ſcilicet aliqui minus ſufficientes aperiunt os ſuum. Aliud eſt nimia taciturnitas ex nimia puſillanimitate, vel neſcio qua humilitate, vel pigricia prouidendi, vel timore alicuius confuſionis, ſiue alijs de cauſis, aliqui nunquam opponunt, vel reſpondent in ſcholis. Et tamen eſt tempus loquendi, & tempus tacendi Hiero. Diſciplina Pytagoricorum eſt per quinquennium tacere. Tertium eſt oſtentatio, allegando aliquos ignotos Philoſophos. Quartũ appetitus vincendi: Sunt enim aliqui, qui ad modum puerilem plus intendunt vincere diſputando, quàm veritatem reperire. Quintum eſt pertinacia, quæ eſt, quando aliquis, poſtquam incepit adhærere alicui ſententiæ, ſiue vera, ſiue falſa ſit, nunquàm auelli poteſt ab ea. Sextum eſt perturbatio, quæ apparet in modo loquendi, & in geſtibus inordinatis: quæ ſpecialiter vitare debet religioſus. Septimum multitudo verborum, præcipue cum inuanum proferuntur. Octauum nimia inquiſitio rei, cum plene non poſſit veritas ſciri de multis in præſenti. Item ſunt aliqui, qui videntes aliquos diſputare, ſtatim ſe immiſcent, ſicut canes, qui videntes alios canes rixantes ſtatim iuuant vnum, quod eſt ſtultitiæ ſignum. Prouer. 18. Labia iuſti non miſcent ſe rixis contra quos prudentis eſt hoc caute declinare, ad Titum. 3. Contentiones deuita. Item ſunt alij, qui non ſolum immiſcent ſe, ſed totam diſputationem alijs auferentes, ſibi aſſumunt. Prouer. 26. Sicut qui apprehendit auribus canem; ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixis alterius. Hæc enim natura eſt canis apprehenſi per aurem, quòd ſi rixatur cũ alijs ſtatim dimittit alias rixas, & inſurgit in apprehendentem ſuam aurem,

&

& remanet tota rixa inter eos ſolos. Item quidam adeo ſe clamoſe habent in diſputando, quòd non videntur eſſe de diſcipulis illius, de quo ſcriptum eſt Mat. 12. Non contendet, nequè clamabit, nequè audietur in plateis vox eius. Item ſunt aliqui, qui inutiles ſuſcitant diſputationes, vt de lana caprina, & huiuſmodi. Item quidam de non pertinentibus ad ſe, vt de guerris principum. Vnde rex Franciæ quibuſdam monachis dixit. Miſeri monachi eatis legere pſalmum veſtrum, quid habetis vos intromittere de negocijs, quę ſunt inter nos reges? Erat enim guerra inter regem Angliæ, & Franciæ, de qua illi diſputabant. Sunt etiam aliqui malitioſi, qui intendunt hominem capere in ſermone, vel confundere oſtendendo ignorantiam eius, uel ad irreligioſitatem ipſum prouocando. Et ideo valde cauendum eſt de talibus Prouer. 24. Non cõtendas cum homine peſſimo.

¶ DE CAVTELA CIRCA RECIpiendos. Cap. CXL.

REſtat proſeqni de quinto notabili, quod dicitur ex iſto mandato. (Codices) Nam recipiendos, quos conuenit eſſe tales, quod ea, quæ ſunt in codicibus, intelligant competenter, cum in eis quotidie legere dicantur ſecundum illud mandatum. Sciendum igitur, quòd regulariter cauendum eſt, ne perſonæ minus ſufficientes recipiantur in ordine prædicatorum. Cum enim fit contrariũ, fit interdum, quòd huiuſmodi perſonæ graues tentationes incurrunt, cum vident ſe non poſſe facere, quod ſocij ſui faciunt, ſiue in prædicando, ſiue in conſulendo, & ſimilibus, propter quod prohi-

bitum fuit in lege. Deuter. 22. Ne aretur in boue, & aſino; quia aſinus non poteſt facere propter debilitatem, quod facit bos. Et ideo in tali ſocietate grauarentur. Item ſequitur ex hoc periculum non modicum animarum, cum oportet interdum tales exponi ex quadam neceſſitate ad ea, quæ alij faciunt circa animarum ſalutem: Et ideo cum ſint cęci, & cœcos ducunt, ambo in foueam cadũt. Item ſequitur ordinis contemptus. Sicut enim propter perſonas uenerabiles ordo veneratur; ita propter contemptibiles contemnitur. Item multi magni viri propter hoc reſiliunt a propoſito veniendi ad ordinem. Item ſequitur ruina ordinis ſubtractis lapidibus grãdibus; ſicut dicitur de domo ſupra arenam fundata Mat.7. ¶ Sed ſciendum, quòd plus, & minus oportet hoc obſeruare pro tempore, & loco: quia ſicut in fundatione Eccleſiæ Dominus dedit viros magnos, ſcilicet Apoſtolos; ita in fundatione ordinis a principio ſolet inſpirare viris magnis, vt ad eorum fundationem intrent huiuſmodi homines, quales poſt lapſum temporis non ingrediuntur: Et ideo niſi reciperentur minus ſufficientes, nulli reciperentur pro loco: quia aliquæ ſunt regiones, quæ non abundant in perſonis multum ſufficientibus: & ideo oportet in illis minus ſufficientes recipere, & poſtea enutrire diligenter: Nã & in fundatione humani generis Deus primos parentes fecit perfectos ętate, & ſcientia: Sed poſtmodum oportebat, quòd ipſi, & ſucceſſores eorum laborarent circa filios ad producendum eos ad perfectum. Sic etiam fecit Chriſtus in principio Eccleſiæ dans magnos viros, quos ipſemet perfecit ſcientia, & uirtutibus; ſed poſt modum oportuit, quòd Eccleſia magnam curam apponeret ad haben

dum

dum ſimiles ſucceſſores: ſicut etiam faciunt ædificantes. Non enim expectant ſemper, quòd apportentur eis lapides expoliti, & ligna leuigata; ſed huiuſmodi elaborant, ut faciant apta operi ſuo.

❡ DE NECESSARIIS SINE MORA miniſtrandis. Cap. CXXXXI.

VEſtimenta vero, & calceamenta: quando indigentibus fuerint neceſſaria, dare non differant, ſub quorum cuſtodia ſunt, quæ poſcuntur.

❡ Ex hoc mandato tria eliciuntur. Primum eſt, quòd miniſtri cauere debent, ne protrahant moram in eis, quæ tradenda ſunt. Propter quod dicit (dare non differant.) Secundum eſt, quòd hoc reſtringendum eſt ad neceſſaria tantum, quia alia nec peti debent, nec tradi: Et ideo dicit (quando indigentibus fuerint neceſſaria.) Tertium eſt quoddam notabile circa horum cuſtodiam: cum dicit (ſub quorum cuſtodia ſunt, quæ poſcuutur.) Circa primum nota, quòd ad officiales tria pertinent, ut faciant bene ſua officia. Primum eſt, ut ea faciant diligenter, propter quod dictum eſt ſupra. (Omnia autem opera ueſtra iu unum fiant maiori ſtudio, & frequentiori alacritate, quàm ſi uobis ſinguli faceretis propria.) Aliud eſt, quòd ſeruiant ſine murmure; Et ideo iterum dictum eſt ſupra. (ſine murmure ſeruiant fratribus ſuis.) Aliud eſt, quòd tradant tradenda. ❡ Nota circa primum principale, quòd non debet Dei ſeruus eſſe moroſus in tradendis neceſſarijs fratribus, & hoc propter fratrem, ne eum affligat, propter ſeipſum, ne ſeruitij ſui gratiam amittat; ne apud Deum minus meritum habeat: quia ſecundum Greg. Cor

Digitized by Google

Deus non ſubſtantiam penſat, nec perpendit quid in eius ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Et Prouerb. 3. Ne dicas amico tuo uade, & reuertere, & cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare.

¶DE SVPERFLVITATE *cauenda.* *Cap.* CXLII.

CIrca ſecundum notandum, quòd licet circa omnia cauenda ſit ſuperfluitas viris religioſis; tamen magis circa veſtimenta, & calceamenta. Narrauit Magiſter Iordanus, me audiente, quòd cum duo religioſi familiares valde in Deo condixiſſent, vt, qui prius moreretur, rediret ad alterum, & diceret ei de ſtatu ſuo: Contigit autem unum præmortuum redire ad alterum: Videbatur autem uiuenti, quòd ille mortuus in claritate magna eſſet a cingulo ſupra, & inferius in magna obſcuritate; Et cum quæreret a defuncto, quid hoc eſſet; quia credebatur continens fuiſſe. Non eſt inquit propter hoc, quia uirginitatem ſeruaui per Dei gratiam: Sed alia die, quando fuerunt mihi datæ caligæ nouæ, tradidi obliuioni reddere ueteres, & ideo punior in tibijs; Sed obſecro, ut uadas ad lectum meum, & inuenies eas in tali loco, & redde eas. Et ſic diſparuit.

¶DE CVSTODIA VESTIVM. *Cap.* CXLIII.

CIrca tertium nota, quòd aliquis locus ſpecialiter debet haberi ad veſtium cuſtodiam deputatus. Et huius eſt triplex ratio, Prima eſt, ne veſtes dimiſſæ pereant: Si enim hoc cauendum eſt

in

in fragmentis panis ſecundum uerbum Domini Ioh.6. multo magis in his, quæ melius valent. Secunda eſt, ne ſingularem ſollicitudinem, quàm Dominus inhibet circa veſtimenta. Mat. 6. quilibet cogatur habere de ſuis, cum eas dimittit, cum ſit communis cuſtodia. Tertia ne ab extraneis lectiones fratrum uiſitantibus uideantur multa in multis locis, quæ oculos eorum offendant; cum ſecundum regulam cauendum ſit, ne aliquid in fratribus uideatur, quod offendat intuitum aliorum.

¶ *Quintum capitulum Regulæ.*

¶ DE LITIBVS CAVENDIS.

Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrime finiatis; ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitis. Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.

¶ Hic incipit quintum capitulum, in quo de his agitur, quæ pertinent ad religionem, inquantum eſt ſtatus fraternitatis. Porro ad religionem, inquantum eſt ſtatus huiuſmodi, pertinet fraterna dilectio. Vt autem hæc ſemper uigeat inter religioſos modo debito, cauendum eſt eis ab illis, qui eam perturbant. Item laborandum eſt eis, ut turbata reparetur. ¶ Item Sciendum eſt eis qualis eſſe debeat. Et ideo in hoc capitulo ponit mandata circa hæc tria. Primum hic. Secundum ibi (quicumque autem.) Tertium ibi. (Non autem carnalis.) Porro turbatio dilectionis fraternę ſolent eſſe lites: Et ideo circa iſtas ponitur hic mandatum, & continet duo. Vnum eſt de cauendis litibus, propter quod dicit (lites aut nullas habeatis) Aliud eſt de-

Digitized by Google

terminandis : ibi (aut quàm celerrime finiatis.)

Cap. CXLIV.

CIrca primum nota, quòd litigare non eſt res, quæ deceat viros. Sen. Litigare muliebre eſt. Item ribaldorum eſt commorantium in tabernis: prouer. 23. Cui rixę : nonne his, qui morantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Item dęmoniacum eſt. Aug. Nihil eſt ſimilius actibus dæmonum, quàm litigare non erubeſcunt. ¶ Legitur in vitiſpat. quòd dictum fuit Sancto Machario, qui fuit excellentiſſimæ vitæ quòd nondum veniſſet ad menſuram duarum mulierũ, quæ erant inciuitate: Et cum veniſſet illuc, & requiſiuiſſet de vita earũ, inuenit, quòd erant vxores duorum fratrum, & quindecim annis inſimul commoratæ fuiſſent, & numquam litigaſſent inter ſe. ¶ Sciendum, quòd tria ſolent eſſe occaſio litium. Primum eſt rerum proprietas, quia vnus dicit, hoc eſt meum, & alter meum. Sen. Quietiſſime viuerent homines, ſi tolerentur iſta duo pronomina meum, & tuum. Aliud eſt carnalis neceſſitas: vt cum non prouidetur alicui, ſicut caro ſua requirit, Iaco.4. Vnde lites in vobis: nonne ex concupiſcentijs veſtris, quæ militant in membris veſtris? Tertium eſt ſuperbia. Prouer. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Quàm longe debent ergo eſſe lites a religioſis, qui nihil poſſunt habere proprium, qui debent eſſe ex toto ſecundum carnem mortificati, & ſumme humiles ſpiritu. Vnde Apoſtolus. Seruum Dei non oportet litigare ſed manſuetum eſſe ad omnes. ¶ Porro ad cauendum lites ſunt multa remedia. Primum refrenatio interioris cõmotionis per ſilentinm : Cum enim

enim qui dimittit aquam, caput ſit iurgiorum: ſicut dicitur Prouer. 17. Econtrario qui continet huiuſmodi impetum, cauſa eſt quietis, & pacis. Et ideo bene dicitur Eccleſ. 28. Ne ſtruas ligna in ignem linguati: Quod fit cum habentur cum eo verba litigioſa. Tertium eſt deuitatio verborum habentium materiam litigioſam. 2. Tim. 2. Stultas, & ſine diſciplina quæſtiones deuita ſciens, quòd generant lites. Quartum eſt cauere ab illis, quæ ſunt occaſio litis, vt iactantia. Prouer. 28. Qui ſe iactat, & dilatat, iurgia excitat. Item deriſio. Prouer. 22. Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium. Item iracundia Eccleſ. 28. Homo iracundus intendit litem. Item peruerſitas Prouer. 26. Homo peruerſus ſuſcitat lites.

Cap. CXLV.

CIrca ſecundum nota, quod quando lis orta non cito terminatur, ſumit magnum damnũ, ſicut de igne, quando accenſus non cito extinguitur. Et ideo beatus Auguſt. circa terminationem duo ponit, videlicet quòd terminetur non ſolum cito, ſed celerrime. Et cauſam ſubiungit dicens. (Ne ira creſcat in odium.) Quantum autem malum ſequatur ex ira creſcente in odium, oſtendit per duo, quę ex hoc ſequuntur ſcilicet. Excitatio animæ in iudicando. Propter quòd dicit (& trabem faciat de feſtuca) Aliud eſt homicidium eiuſdem: ideo addit (& animam faciat homicidam) Quod probat per illud 1. Iohan. 3. Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Porro ad terminandum litem exortam multa ſunt, quibus ſolent vti viri ſancti. Vnum eſt, quòd recedunt caute de loco, in quo eſt lis. Exemplum

de

Digitized by Google

de quodam Philoſopho, cui, cum quidam maledi-ceret, dixit; Vt tu linguæ tuæ, ita & ego aurium mearum Dominus ſum. Aliud eſt, quòd cogunt ſe ad ſilentium ponentes cuſtodiam ori ſuo, dum conſiſtit aduerſus eos litigator. Prouer. 26. Qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat. Aliud eſt, quod reprimit impatientiam ſuam; ita vt nec verbo, nec ſigno, nec facto videatur moueri, prouerb. 15. Qui patiens eſt, mitigat rixas ſuſcitatas. Aliud eſt dulcis reſponſio. Prouer. 15. Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Aliud eſt, quia cedunt cauſæ litis. Exemplum de Abraham, qui receſſit a Loth. Aliud eſt, quia ſe humiliant erga iniuriantem petentes veniam ab eo. ¶ Et nota, quòd niſi cito terminentur lites, in corde ſequitur odium, quod excæcat animam: In ore malum verbum, quod offendit proximum: In opere percuſſio.

QVicunquè ergo conuicio, vel maledicto, vel etiã criminis obiectu aliquem læſerit, meminerit ſatisfactione quàm citius curare, quod fecit, & ille, qui læſus eſt ſine diſceptatione dimittere.

¶ Poſtquàm tradidit mandatum circa turbationem charitatis fraternæ: hic tradit mandatum circa reparationem dilectionis turbatæ. Circa hoc autem proſequitur duo. Primo enim dicit, quid ſit ad hoc faciendum. Secundo, ponit diuerſitates eorum, quę circa hoc male ſe habent ſecundum plus, & minus: ibi (melior eſt autem) Porro turbatio dilectionis fraternæ ſolet accidere quandoque ex culpa vnius ſolum, quandoque ex culpa duorum. Et ideo circa reparationem eius tradit mandatum in vtroque caſu. Circa primum hic. Circa ſecundum ibi (Si autem inuicem ſe læſerint.) Porro ad repa-

Digitized by Google

reparationem charitatis inter offendentẽ, & offenſum ſunt duo neceſſaria ſcilicet ſatisfactio ex parte offendentis, & remiſſio ex parte offenſi.

¶ DE SATISFACTIONE. Cap. CXLVI.

CIrca primum nota, quod conuitium prout, proprie accipitur, dicitur exprobratio alicuius vilis conditionis, quæ poteſt eſſe ſine peccato, ſicut aliquis vocatur filius ſpurius & ſimilia. Sic conuiciatus eſt Saul filio ſuo Ionathæ. 1. Reg. 22. Fili mulieris vltro capientis virum. Maledictum eſt imprecatio alicuius mali alterius: ſicut faciebat Golias Dauid 1. Reg. 17. Maledixit philiſtæus Dauid in dijs ſuis. Obiectio vero criminis eſt impoſitio alicuius facti culpabilis: ſicut accidit coram Salomone de duabus mulieribus 3. Reg. 3. Vix autem inuenitur aliquod genus verborum, per quod litigantes ſe lædant, quòd reduci non poſſit ad aliquod iſtorum. ¶ Et nota, quòd valde grauis eſt plaga linguæ; Vix enim inuenitur aliquis adeo armatus patientia, qui non ſaucietur a lingua. Exemplum de Iob: qui non fuit motus ad damna rerum, vel corporis, & tamen videtur motus fuiſſe ad linguam vxoris dicens ei. Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es. Quilibet autem tenetur ad ſatisfactionem læſo. Apoſtolus Eph. 4. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Exemplum in vitiſpatrum. Abbas Agathon ſolebat dicere. Numquàm dormiui in lite, nec litem habentẽ mecum dormire permiſi, quantum ad virtutem meam pertinet, niſi in pace prius reuerterer cum eo. Triplex autem poteſt eſſe huiuſmodi ſatisfactio: Vna eſt per verba,

cum

cum quis petit veniam ab offenſo. Sic faciebat Auguſt. ſcribens Hieronimo & dicens. Obſecro te per manſuetudinem Ieſu Chriſti, ſi læſi te, ignoſce mihi: Alia eſt per corporis humilitatem, Sic fecit ſemei Dauid, cui maledixerat 2. Reg. 19. Proſtratus coram eo dixit ad eum. Ne reputes mihi ad iniquitatem: nequè memineris iniuriam ſerui tui. Alia eſt per obſequia, ſicut Iacob uoluit muneribus placare fratrem ſuum Eſau. Apoſtolus Ro. 12. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: Si ſitit, potum da illi, quaſi diceret, per hoc placabis eum, & redibit amicitia. ¶ Vtrum offendens teneatur ad reconciliandum fratrem ſtatim, antequàm accedat ad offerendum aliquid Domino in altari, cum hoc videatur Dominus mandare Mat. 5. Reſpondetur; ſi eſt abſens ſufficit offendenti propoſitum ſatisfaciendi ſine mora, cum poterit, ſicut in reſtitutionibus, nec oportet in hoc caſu, ꝙ vadat pedibus, ſed ſufficit animo ſecundum Auguſtinum. Si vero eſt preſens, aut offenſa eſt leuis, ita quòd non creditur offenſus grauiter turbatus, poteſt differri ſatisfactio vſquè ad tempus moderatum, ſi vero grauis, debet ſine mora ſatisfieri. ¶ Quæritur. Si aliquis poſuit alij culpam, & læſus non vult accipere ſatisfactionem a lædente, niſi dicat ſe mentitum fuiſſe, nunquid tenetur ad hoc lædẽs? Reſpondetur. Si offendens ſcit ſe dixiſſe verum: nullo modo debet dicere contrarium, nec hoc debet ab eo requiri: Si autem ſcit vel credit ſe dixiſſe falſum, vel dubium, ſecundum quod eſt in ſua conſcientia, ſic reſtituere tenetur; poteſt tamen adijcere aliqua alleuiantia culpam ſuam, videlicet quòd ex animi perturbatione hoc dixit, vel quòd ita audierat, vel credebat eſſe; licet modo reputet falſum. Ad hoc autem,

quòd

Digitized by Google

quòd dicat ſe mentitum fuiſſe, non tenetur, quia per hoc reuelaret ſecretum mentis ſuę, & peccatum ſuum, quod ſibi multum noceret, & alijs non prodeſſet, quia ita reſtauratur alij fama per hoc, quòd recognoſcit ſe falſum dixiſſe; ſicut ſi diceret ſe mentitum fuiſſe.

¶ DE REMISSIONE INIVRIAE. Cap. CXLVII.

CIrca ſecundum nota, quòd quidam inueniuntur, qui ita diſcordes ſunt ad remittendum iniuriam, quòd vix, vel nunquàm poſſunt duci ad remittendum: Iſti vere non ſunt viri Chriſtiani, qui inunguntur ad habendum cor molle ad pietatem: ſed ſunt ſicut iudæi ſine vnctione, duri ad vindictam, volentes oculum pro oculo, dentem pro dente. Immo ſunt ſicut Holofernes, de quo dicitur, quòd ferocitatem animi eius mitigare non poterant. Immo quod peius eſt, ſicut dyabolus, de quo dicit Gregorius, quòd nullo poteſt placari obſequio. Contra hos eſt, quod dicitur de Cæſare, quòd nullius ſolebat obliuiſci, niſi iniuriarum. Vnde Seneca. Remedium iniuriarum eſt obliuio. Scriptum eſt etiam apud naturales, quòd leo parcit proſtratis. Item ſanctorum eſt non ſolum remittere, ſed etiã benefacere inimicis, vt dicitur Matth. 5. Item Chriſtus orauit pro crucifigentibus dicens. Pater ignoſce illis: quia neſciunt, quid faciunt. ¶ Præterea qui non remittit proximo, nec Deus remittet peccata ſua. Matth. 6. Si non dimiſeritis hominibus, nec pater veſter cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra. Immo quod peius eſt, dimiſſa repetit, vt patet in Euangelio de ſeruo neq̃ Matth. 18.

Immo,

Digitized by Google

Immo, quod magis timendum eſt, cum graui pœna extorſit, eum tradens tortoribus. Ideo dicitur Eccleſ. 3. Cor durum ſcilicet ad remittendum male habebit in nouiſſimo; quia ſcilicet non inueniet remiſſionem. Sed ſunt aliqui, qui diſcutientes culpas offendentium multam prætendunt difficultatẽ, modo quia grauis eſt offenſa, modo quia multæ ſunt, modo quia multotiens commiſſæ, & remiſſæ. Non ſic facit dominus, qui & magna dimittit. Ioel. 2. Et præſtabilis ſuper malitia: Malitia enim ſonat culpam grauem. Et multa etiam dimittit. Eſa. 55. Multus eſt ad ignoſcendum. Item multotiens. Matthei. 18. Non dico tibi Petre ſepties, ſed vſquè ſeptuagies ſepties.

SI autem inuicem ſe læſerint, inuicem ſibi debita relaxare debebunt propter orationes veſtras, quas vtiquè quanto crebriores habetis, tanto ſanctiores habere debetis.

¶ Tradito mandato circa reparationem charitatis fraternæ turbatæ ex culpa alterius, ponit hic mandatum circa idem, cum turbatio procedit ex turba vtriuſquè. Continet autem hoc mandatum tria. Primo ſubſtantiam mandati. Secundo cauſam. Tertio cauſam cauſæ. Secunda: ibi (propter orationes veſtras) Tertia: ibi (quas vtiquè) ¶ Circa primum ſciendum, quòd aliter ſe habent ad inuicem mali, aliter boni. Mali enim male ſe habent corde per inuidiam. Gal. 6. Inuicem inuidentes, ore per mutuam corroſionem, opere per iniurias: quandoque etiam male iudicando, vel mentiendo, vel mutuo ſe defraudando. Econuerſo boni bene ad inuicem ſe habere debent, & hoc multis modis; debent enim ſenſum ſuum alijs conformare, de ſeipſis

ipſis ſollicitam curam gerere, tanquàm eiuſdem corporis membra, de altero meliora ſentire, onera mutuo patienter portare, beneuolentiam ſibi mutuo exhibere, honore inuicem præuenire, propter Deum ſe ſibi ſubijcere, ad bonum ſe inuitare, diligi ab alijs deſiderare, mutuas offenſas liberaliter relaxare.

¶ IMPEDIMENTA ORATIONIS. Cap. CXLVIII.

CIrca ſecundum nota, quòd tria ſunt præcipue quæ impediunt orationis effectum. Primum eſt peccati grauis conſcientia; Qui enim cum tali peccato, de quo non pœnitet, accedit ad orandum, quomodo a Domino obtinebit aliquid, cum illud ante oculos deferat, quo ſumme eum offendit. Pſal. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo; non exaudiet Dominus. Secundum eſt in miſericordia. Prouer. 2. Qui obturat aurem ſuam ad vocem pauperis, clamabit ipſe; & non exaudietur. Tertium eſt crudelitas in alterum. Eſa. 1. Cum multiplicaueritis orationes veſtras non exaudiam; manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine.

¶ QVAE SVNT SERVANDA IN oratione. Cap. CXLIX.

CIrca tertium nota, quòd viri ſpirituales debent in orationibus ſpecialiter habere tria ſcilicet mentis intentionem. Apoſtolus. Orabo ſpiritu. Et ad hoc induxit Auguſtinus ſuperius cum dixit (Cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore.) Item frequentia aſſiduita-

tis

Digitized by Google

tis Apoſtolus. Orationi inſtantes. Et ad hoc induxit ſuperius, cum dixit (orationibus inſtate) Item munditia ſanctitatis exemplo Iob dicentis, Cum haberem mundas ad Deum preces: Sanctum enim idem eſt, quod mundum.

Melior eſt autem qui quamuis ſæpe ira tentatur, tamen impetrare feſtinat, vt ſibi dimittat, cui ſefeciſſe agnoſcit iniuriam; quàm qui tardius iraſcitur, & ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autē nunquam vult petere, aut non ex animo petit, ſine cauſa eſt in monaſterio, etiam ſi inde non proyciatur.

¶ Traditis mandatis circa reparationem turbatæ dilectionis, hic ſubiungit diuerſitates eorum, quæ circa hoc ſe habēt diuerſimode, vt ex hoc appareat, quæ circa hoc ſunt culpabiles plus vel minus. Sunt autem tres differentiæ horum, ſicut patet ex litera. Quidam enim facile iraſcuntur, & cito veniam petunt; & hi ſunt ſicut aqua, quæ cito calefit, & cito frigeſcit, & hoc eſt minus malum. Quidam tardiut iraſcuntur, & inclinantur tardius ad veniam petendam hi ſunt ſicut ferrum ignitum, quod tardius calefit, & tardius frigeſcit, & hoc eſt peius. Quidam autem ſunt qui numquàm volunt petere veniam, & hi ſunt ſicut lapis Abeſton, qui accenſus ſemel, numquàm extinguitur, ſicut dicit Aug. de ciuitate Dei, & hoc eſt peſſimum. Propter quod dicit de iſtis, quòd (ſine cauſa ſunt in monaſterio.)

¶ *DE VENIA PETENDA. Cap. CL.*

CIrca primos nota, quòd non dicuntur meliores propter iræ frequentiam; cum ſecundum Iaco.

Iaco. Omnis homo debeat eſſe tardus ad iracundiã, ſed propter celerem ſatisfactionem (quia ira turbat oculum rationis) iratus; vt frequenter quod malum eſt, putat iuſtum. Prædicti vero cito cognoſcunt culpam ſuam: Et ideo eorum ira non videtur multum grauis: quia non multum obſcurat eorum iudicium. Item ſignum eſt bonæ naturæ, cum cito ſe purgat a nociuo, vt bona complexio a ſuperueniente infirmitate. Ita bonæ conſcientiæ eſt, cum ſentit ſe læſam eſſe, ſtatim compeſcere. Vnde ſuper illo verbo. Pſal. Iraſcimini, & nolite peccare, dicit glo. Iuſtitia eſt irã celeri pœnitudine mitigare. Item ſicut dicit decretalis. Delicta tanto grauiora ſunt, quanto diutius tenent obligatam animam infęlicẽ. Iniuria vero, quam non ſequitur celer ſatisfactio, diutius tenet animam. Et ideo melior eſt, qui poſt offenſam licet frequentem cito ſatisfacit, quàm qui tardius. Tres ergo ſunt cauſæ, quare talis eſt melior, videlicet quia cito culpam cognoſcit, & cito ſe purgat ab illa, & iniuriam in alium commiſſam non prolongat. Bene igitur dicit Apoſtolus. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.

CIrca ſecundos nota, quòd ille, qui tardat veniam petere poſt offenſam commiſſam, charitatem fraternam, quam turbauit, differt reparare; ſatisfactionem ſuæ ſaluti neceſſariam protrahit facere, iram Dei cõtra ſe exortam occaſione commiſſi in ſuum ſeruum contemnit placare: Vnde tale videtur laborare vitio accidiæ, quia tarditas ad bonum pertinet ad accidiam. Similiter vitio irę, quæ nondum videtur ab eo ſedata: Similiter vitio ſuperbię, ex ſuperbia enim procedit, quòd lædẽs læſo ſatisfacere dedignatur, eſt ergo triplex funiculus in eius

Digitized by Google

quæ ſequitur ex primis. Et propter hoc dicit (proinde) Primo ponit principale; deinde quoddam incidens circa illud. ibi (quando autem neceſſitas &c.) Principale vero mandatum continet duo: Primo exhortationem ad cauendam dictam perturbationem: cum dicit (proinde vobis) Eſt enim ſenſus, ideſt a verbis durioribus infirmitatis humanæ vitio prouidentes (cauete.) Secundo reparationem turbationis. ibi (quæ ſi emiſſa.)

CIrca primum nota, quòd eſt duplex duritia. ſcilicet in Deum, & in proximum. Prima eſt triplex ſcilicet cordis, contra quod dicit Pſal. Si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra; Quædam verborũ. Iudicum primo Arguet impios de duris verbis, quæ locuti ſunt contra eum: Alia vero operum. Io. 8. Tulerunt lapides, per quos intelliguntur opera dura, vt iacerent in eum. Secunda etiam triplex, quędam in corde per incompaſſionem in neceſſitatibus fraternis. Bern. Cor durum eſt, quòd nec compaſſione mouetur; & ideo iuſtum eſt, vt male habeat in nouiſſimo, ſicut dicitur Eccl, 3. Vt non inueniat apud Deum miſericordiã; ſicut nec proximus inuenit apud eum. Prouer. 28. Qui vero mentis eſt duræ, corruet in malum ſcilicet in fine. Alia eſt in verbis. Gene. 42. Quaſi ad alienos durius loquebatur eis. Alia eſt in operibus Exo. 10. Ad amaritudinem ducebãt vitam eorum operibus duris. Et licet cordis, & operum duritia ſit valde reprehenſibilis, tamen frequens verborum duritia plus nocet; nam generat ſummam perturbationem, inducit grandem rebellionem, ſubtrahit amicos. In huius ſignum dixit Dominus ad Eſau, Caue, ne loqueris contra Iacob quicquàm durius,

Si ergo cauendum eſt Eſau viro malo & in fratrem, qui multum in eum deliquiſſe videbatur, quanto magis cauendum eſt viro ſancto, ne dure loquatur fratri ſuo in Chriſto? Et ideo bene dicit (vobis a verbis durioribus parcite.)

¶ *DE MALIS, ET BONIS lingua. Cap. CLI.*

CIrca ſecundum nota: quòd os quantum ad locutionem, cum ſit organum ſpeciale rationis, ex quo ſolo procedunt bona, & mala, eſt ſuper omnia membra humana habile ad bonum, & malum. Hinc eſt, quòd lingua dicitur habere manus ſcilicet ſiniſtram, quo ad mala, quæ facit, quæ ducunt ad mortem, dextram vero ad bona, quæ facit, quæ ad vitam ducunt. Prouer. 18. Mors, & vita in manibus linguæ. Hinc eſt etiam, quod Dominus dicit. Mat. 12 Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Et Iaco. 3. Ex ipſo ore procedit maledictio, & benedictio Eccleſ. 37. Ex corde quattuor partes oriuntur, bonum, & malum, mors, & vita; & damnatrix illorum eſt aſſidua lingua. ¶ Deinde notandum, quòd ſicut lingua dicitur vniuerſitas iniquitatis. Iacobi. 3. Ita & abundātia bonorum egreditur ab ore; quæ ſunt confeſſio fidei, confeſſio peccatorum, oratio, correctio peccatorum, ædificatio proximi, conſolatio eiuſdem, laudatio Dei, gratiarum actio, honoratio. De his prouerb. 12. De fructu oris ſui vnuſquiſquè replebitur bonis ſuis.

QVando autem neceſſitas diſciplinæ in moribus coercendis dicere vos dura verba compellit, ſi etiam

etiam ipſi vos modum exceſſiſſe ſenſeritis, non a vobis exigitur, vt a vobis ſubditis veniam poſtuletis; ne apud eos, quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas.

¶ Quoniam præcedenti mandato in quo dictum eſt, quòd ſi emiſſa fuerint dura verba ex ore, eodem ore petatur venia, poſſet credi, quòd hoc in omni caſu eſſet faciendum; ponit incidentaliter caſum, in quo eſt exceptio, ſcilicet in prælato, & ſubdito. Determinat autem duo circa hoc: Primo de modo ſe habendi in hoc caſu prælati ad ſubditos: Secundo de modo ſe habendi ad Deum ibi. (Sed tamen petenda eſt venia.)

¶ *Circa primum nota*, quòd poſſet contingere, quòd prælatus in duris verbis poſſet excedere erga ſubditum non cauſa regiminis, ſed alia de cauſa mala, vt odij, inuidiæ, & huiuſmodi. Item cauſa regiminis poſſet excedere in eiſdem caſibus, in quibus non concurrit neceſſitas diſciplinæ, vt in quibuſdam minimis, quæ non ſunt alicuius neceſſitatis. Item poſſet excedere in caſu, in quo non compelleretur ad hoc; vt cum aliquibus alias ſimplicibus verbis exhiberent ſe ſubditi corrigibiles; in his autem caſibus reprehenſibile eſt prælato duris verbis vti ad ſubditos. Et ideo dicit. (in moribus coercendis) Contra primum: Et (neceſſitas diſciplinæ,) contra ſecundum: Et (compellit) contra tertiũ, oſtendens in quo caſu ſit hoc tolerabile. Item in hoc, quòd dicit (non a vobis exigitur) non negat, quin poſſit fieri, & ad hoc excuſatur prælatus. Item ſubdit cauſam huius cum dicit. (Ne apud eos.) Tria autem tanguntur in hoc caſu, ſcilicet circunſtantia caſus, cum dicit. (Quando autem.) Excuſatio ab humiliatione ſequente, cum dicit. (Si etiã

ipſi vos) Et cauſa huius, cum dicitur. (Ne apud eos quos oportet.)

¶PRAELATI POSSVNT DVRE *loqui*. *Cap.* CLII.

EX primo patet reprehenſio quorumdam, qui putant, quòd prælatns numquàm debeat dure loqui ſubditis, ſed ſemper manſuete. Sicut enim propter duros lapides inuenti ſunt mallei duriores; ſic quorumdam duritia requirit, vt cauſa diſciplinę duris verbis corrigantur. Apoſtolus. Increpa illos dure. Huiuſmodi exemplum reliquerunt nobis Patriarchæ. Quid enim durius niſi quod dixit Noe Gen.9. Maledictus Chanaam puer? Item. Gen. 49. dixit Iacob ad Ruben. Non creſcas. Et ad Symeonem & Leui. In conſilium eorum non veniat anima mea; maledictus furor eorum. Heli cum poſteritate ſua reprobatus eſt a ſacerdotij ſui dignitate: quia non dure, ſed molliter correxit filios ſuos; & ideo duros dure conuenit reprobare. Eſa. 48. Ad populum Iacob. Scio, quia durus es, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ænea eſt. Et Hieremias.30. ad populum. Propter multitudinem iniquitatum tuarum dura facta ſunt peccata tua. Item Act.5. Petrus: cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri te ſpirituiſancto? Paulus ad Gal. 5. O inſenſati Galathæ, quis vos faſcinauit, & ſimilia. Stephanus etiam Act.7. ad Iudęos. Dura ceruice, & incircuncisi cordibus vos ſemper ſpirituiſancto reſtitiſtis, ſicut & patres veſtri. Item Moyſes legislator, licet eſſet manſuetiſſimus omnium hominum, qui erant ſuper terram, tamen dure locutus eſt iudaico popolo dicens. Scio contentionem tuam, &

ceruicem

Digitized by Google

ceruicem tuam duriſſimam Deut. 31. Et Dominus iudęis. Vos ex patre diabolo eſtis. Bene ergo dicit vir ſanctus, (quando neceſſitas diſciplinæ dicere vos dura verba compellit) quia hoc aliquando ſine dubio contingit.

Cap. CLIII.

Circa ſecundum nota, quòd licet cauſa diſciplinæ liceat prælato in dura verba prorumpere, non tamen ſic excędendo tenetur ſe humiliare vſq; ad petendam veniam; non enim omnis humilitas eſt virtus, eſt enim quædam humilitas neceſſitatis. Pſal. Propter iniuſticias ſuas humiliati ſunt. Et hęc nec eſt bona, nec mala, niſi propter vſum, vel abuſum. Alia eſt adulatoria, vt cum quis alicuius beneficio indiget, humiliat ſe varijs modis. Eccl. 29. Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in promiſſionibus humiliant vocem ſuam. Alia eſt falſa, vt Hypocritarum, vt efficacius poſſint nocere. Eccleſ. 19. Eſt qui nequiter ſe humiliat; & interiora eius plena ſunt dolo; Quæ etiam poteſt dici malitioſa, ſicut vulpis, quæ ſe humiliat ad terram applicans ventrem, vt melius capiat gallinam non ſe obſeruantem ab ea. Alia eſt ſtulta, vt cum quis ex ſimplicitate ſuſtinet non ſuſtinenda. Eccleſ. 13. Noli eſſe humilis in ſapientia tua; ne humiliatus in ſtulticia ſeducaris. Alia eſt nimia, vt cum quis ſe humiliat vltra, quàm deceat ſtatum ſuum. Eccl. 19. Eſt iuſtus, qui ſe ſummittit nimium a multa humilitate, & ſic facit prælatus, qui propter exceſſum in duro modo loquendi petit veniam a ſubdito, quod quia non eſt neceſſitatis, bene dicitur (non a vobis exigitur.) ¶ Dubitatur, cum hoc poſſit fieri, & non

Digitized by Google

fieri, quid ſit melius. Poteſt dici, quòd ſecundum diuerſas conditiones eorum, a quibus petitur venia, & ſic ſecundum abſtinentiam poteſt hoc iudicari. Si enim tales magis ex hoc in bonum proficiunt, poterit fieri; ſi autem inde abutuntur ad ſuperbiam, vt cum quis putat ex hoc ſe minus reum, vel prælatum magis culpabilem, vel fit audacior ad culpas, & ſimilia: melius eſt non fieri. Neq; enim Dominus iudæis ſcandalizatis ex eius dictis, vel factis legitur vnquàm ſatisfeciſſe; & hoc quia ſciebat, quòd non proficerent ex hoc; quamuis diſcipulis interdum ſimili cauſa ſatisfecerit.

❡ *DE REGIMINIS AVCTORITATE conſeruanda. Cap. CLIV.*

CIrca tertium nota, quòd Rector vniuerſitatis non ſolum habet ſummam prudentiam, per quam gubernat omnia, & ſummam bonitatem; per quam omnia diſponit; ſed etiam ſummam potentiam, cum in ſuo regimine non poſſit reſiſti illi. Iſtã potentiam communicauit Angelis, corporibus cœleſtibus, & hominibus. Verum auctoritas prælati eneruatur quãdoquè ex cauſis extrinſecis, quandoquè per indiſcretas diſtributiones, vt cum per conſtitutiones humanas indiſcrete reſtringuntur prælati, quandoquè per ſtultas exemptiones, vt cum aliqui eximuntur ſine cauſa multum rationabili à poteſtate ſui prælati, quãdoq; per nimiam ſubiectæ multitudinis libertatem, vt cum ſubiectis conceditur libertas nimia in prælatorum ſuorum limitatione, in eorũ poteſtate reprimenda. Sunt enim multi, qui nimis mali inueniuntur more puerili, qui libenter frangunt virgas eos diſciplinantes, & excutiunt

Digitized by Google

cutiunt a ſe magiſtrum hoc facientem. Ab intrinſecis vero quandoquè per culpam propriam, vt cũ quis ſuo malo vitam ſuam auctenticam maculat, & contemptibilem reddit; quandoquè per defectum facti auctentici, vt cum quis non inuenitur talis in facto, qualis in verbo; quia non facit factum aliquòd ſuæ conueniens dignitati; quàmuis habeat verba magna; quandoq; ex indiſcreta ad ſubiectos humilitate, vt in præſenti capitulo hæc enim omnia infringunt rectoris auctoritatem: Cum ergo omni regimini annexa debeat eſſe auctoritas, & ex minoratione eius multa mala ſequantur, & per humiliationem nimiam ad ſubditos eneruetur: bene dicit vir ſanctus. (Non a vobis exigitur, vt a vobis ſubditis veniam poſtuletis: ne apud eos, quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas) quæ ſcilicet annexa ſemper debet eſſe regimini; & illæſam expedit conſeruari.

Cap. CLV.

SEd tamen petenda eſt venia ab omnium domino, qui nouit eos, quos plus iuſto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

¶ Tradito mandato de modo ſe habendi ad ſubditos in exceſſu durorum verborum caſu, ponit hic mandatum de modo ſe habendi ad Deum in eodem caſu. Dicit autem duo. Vnum de petitione veniæ a Deo in hoc caſu; Aliud de confidentia obtinendi; vbi dicit. (Qui nouit.) ¶ Sed quæritur circa primũ. Vtrum talis peccet in proximum. Si dicatur, quòd ſic, tunc tenetur ei de incuria, & per conſequens de ſatisfactione; Si non; tunc non videtur in aliquo

peccaſſe;

Digitized by Google

peccaſſe;quia aliquod genus peccati non commiſit: quare ergo petet veniam a Deo? ℞. Poteſt eſſe, q̄ talis excedit in modo correctionis, & tamen non peccat in proximum; quia ille dignus eſt forte tanta, vel maiori correctione; quamuis corrigens eam indebito modo exerceat. Præterea ſi deliquit in proximum, tamen non tenetur ei ad ſatisfactionem veniæ; ſi ex hoc læditur bonum commune ſcilicet auctoritas. Item ſi etiam poteſt fieri talis ſatisfactio ſine læſione prædicta, tamen non tenetur tantũ ſubdito ſuo, qui eſt quaſi res ſua, quantum alieno. Sicut nec ſeruo ſuo quis tantum tenetur.

¶ *CASVS, IN QVIBVS EST VENIA petenda a Domino. Cap. CLVI.*

ET notandum, quòd ſunt quædam, ſuper quæ viri ſancti ſolent petere ueniam a domino, quã uis hominum communitas hoc non faciat. Petunt enim veniam ab occultis, quæ uidelicet formidant ſe habere, quàmuis neſciant. Pſal. Ab occultis meis munda me Domine, item ab alienis, quæ contrahuntur ex cohabitatione cum malis eis adulando, uel eos non corrigendo, uel in aliquo malo participando. Pſal. Et ab alienis parce ſeruo tuo. Item a peccatis pluribus. Pſal. Delicta iuuentutis meæ ne memineris. Item a peccatis omiſſionis, quæ multi non reputant peccata. Vnde eccleſia. Mandatis tuis non obediuimus, ſed da gloriam nomini tuo, & fac nobiſcum ſecundum multitudinem miſericordiæ tuæ. Item a peccatis ignoranter cõmiſſis. Pſal. & ignorantias meas ne memineris.

¶ DE

¶ DE MODO DILECTIONIS INter fratres. Cap. CLVII.

N*On autem carnalis, ſed ſpiritualis debet inter vos eſſe dilectio.*

¶ In hoc capitulo quinto, quod eſt de dilectione fraterna, tradit mandatum ultimum circa dilectionis modum dicens tria ſcilicet. Inter quos debeat eſſe, quia (inter uos) Et qualis non debeat eſſe, quia (non carnaliter) Et qualis debeat eſſe, quia ſpũalis.

¶ *Cira primum nota*, quòd ad hoc, ut eſſet magna dilectio inter ſuos, Chriſtus ſuper hoc dedit ſpeciale mandatum dicens Io. 13. Hoc eſt præceptũ meũ, ut diligatis inuicem. Item ſpeciale dedit de hoc exemplum dicens; Sicut dilexi uos; Item ſpetialem ſuper hoc reliquit executionem, ut patet in Epiſtolis Iohannis. Quod licet ſit inter omnes ſeruandũ; tamen inter religioſos eiuſdem profeſſionis magis debet uigere huiuſmodi dilectio. Similitudo enim eſt cauſa dilectionis. Eccleſ. 13. Omne animal diligit ſibi ſimile. Item membrum quodlibet alicuius corporis naturaliter diligit eiuſdem corporis membra. Apoſtolus. 1. Cor. 12. Si quid patitur vnũ membrum, compatiuntur omnia membra, quod eſt propter mutuam dilectionem naturalem. Item inter Chriſti diſcipulos non debet eſſe inuidia, vel diſcordia, ſed dilectio mutua Io. 13. In hoc cognoſcēt omnes, quòd mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Cum ergo religioſi ſint profeſſionis eiuſdem, & ſimillimi ſint in omnibus, & eiuſdem corporis membra, & Chriſti ſpeciales diſcipuli, quanta debet eſſe dilectio inter eos; Præterea ſi ſecundum legem Chriſti debemus inimicos

diligere,

Digitized by Google

diligere, ſimiliter etiam extraneos, ſimiliter etiam malos Mat. 5. quanto magis fratres, qui vt amici, & domeſtici, & viri ſancti debent intime diligi.

Cap. CLVIII.

CIrca ſecundum nota, quòd carnaliter dilectio dici poteſt vno modo, qua diligit quis ad carnalia; ſicut diligit mundus, quos ad ea diligit, quę mundi ſunt: Alio modo diligitur quis dilectione originata a carne; ſicut diligunt propinqui carnales, & compatriotæ. Non ita dilexit Chriſtus ſuos, quos docuit temporalia contemnere; ſed in finem (inquit Ioh. 13.) Dilexit eos ideſt ad bona ſpiritualia, quæ ſunt finis, ad quem debent omnes tendere. Item non propter carnales gratias, ſed propter ſpirituales diligit. Vnde Iohannem, qui virgo, & quaſi innocens fuit, ſpecialiter dicitur dilexiſſe Io. 19. Item non ex naturali propinquitate ſolum, quia ſic magis Angelos dilexiſſet, quos tamen nuſquàm apprehendit; ſed ex ſpirituali radice charitatis; propter, inquit, charitatem qua dilexi vos. Et quia non vult huiuſmodi dilectiones carnales eſſe in nobis: ideo Io. 13. dicit. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos; hoc eſt non ſicut mundus, qui diligit ad bona temporalia; non ſicut mali, qui diligunt ad carnalia; non ſicut propinqui, qui ſolum diligunt dilectione ex carne naſcente; ſed ſicut ego.

¶ DE TVRPI DILECTIONE. Cap. CLIX.

CIrca tertium nota, quòd eſt quædam turpis dilectio hominum ad inuicem, quæ oritur ex vitio

tio

tio concupiſcentiæ carnalis, & hæc eſt mala, nec vnquam debet eſſe, nec etiam debet nominari inter ſeruos Dei. Alia eſt naturalis, quæ oritur ex natura carnis ſecundum illud. Quis vnquàm carnem ſuam odio habuit? & hæc, cum ſit naturalis, non eſt bona, vel mala meritorie, niſi per exceſſum, vel diminutionem; & hæc ſolum non debet etiam eſſe inter eos. Tertia eſt, quæ oritur ex virtute. Apoſtolus. 2. Timo. 1. Dedit nobis ſpiritum virtutis, & dilectionis; & hæc debet eſſe inter eos. ¶ Porro duæ primæ poſſunt dici carnales; quia a vitio carnis, vel a natura oriuntur. Hæc autem ſpiritualis, quæ oritur ex charitate, quæ per ſpeciem diffunditur in cordibus. Hæc dilectio differt ab alijs in multis, quæ ſunt ad eius laudem. Eſt enim quædam dilectio, quæ verſatur quandoquè circa inhoneſta aliqua, contra quam Valerius maximus narrat, ꝙ cum quidam rogaretur ab amico ſuo, quòd faceret quoddam, & rogatus attendens, quòd illud eſſet inhoneſtum, reſpondit, quòd hoc non faceret, eo quòd eſſet inhoneſtum. Et rogans cum diceret, quid prodeſt mihi amicitia tua, ſi non feceris aliquid inhoneſtum pro me? rogatus reſpondit, & tua quid mihi prodeſt, ſi pro ea facerem inhoneſtũ? Inde eſt, quòd Tullius dicit. Hæc eſt lex in amicitia, vt nihil turpe rogemus, nequè rogati faciamus. ¶ Item eſt dilectio, quæ in ſola apparentia conſiſtit. Eccleſ. 17. Eſt amicus ſolo nomine: Contra quod ad Rom. 12. Dilectio ſine ſimulatione. Et talis non eſt dilectio charitatis. Apoſtolus. 2. Cor. 2. In charitate non ficta, quæ ſcilicet neſcit fictionem. Item eſt alia dilectio verboſa. Iob. 16. Verboſi amici mei. Pſal. Dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei, cor autem eorum non erat re-

ctum

Digitized by Google

ctum cum eo. Non talis eſt dilectio charitatis; immo ex intimis cordis. Apoſtolus 1. Timo. 1. Finis autem præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Item ſunt, qui diligere ſe dicunt, ſed nunquàm oſtendunt hoc in effectu, contra quos dicitur de quodam philoſ. quòd dixerit. Tantum diligo inimicum, qui nihil mali mihi fecit, ſicut & amicum, qui nihil boni mihi fecit. Talis dilectio charitas non eſt, quæ ſecundum Greg. numquàm eſt otioſa. Item ſunt aliqui, qui & ſi aliquid faciunt pro dilecto, tamen non magna, contra quos de charitate dicit Grego. Operatur magna, ſi eſt. Et Iohannes in Epiſtola. In hoc cognoſcimus charitatem Dei, quia ille animam ſuã poſuit pro nobis, & nos debemus animas pro fratribus ponere. Item ſunt alij, qui non diligunt niſi diligentes ſe prius. Dilectio vero charitatis ſine meritis præcedentibus exhibetur. Iohannes in Epiſtola 1. Io. 4. In hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus eum, ſed ipſe prior nos dilexit. Item ſunt alij, qui diligunt propter ſpem dilectionis humanæ, & dilectio huiuſmodi reciproca negociatio dici poteſt. Hiero. Iſta, quam tu deſcribis, negociatio eſt, non amicitia. Dilectio vero charitatis vtilitatem reſpicit dilecti, etiam ſi tribuatur malum pro bono, & odium pro dilectione. Fęlix igitur dilectio, & omni laude digniſſima, quæ nichil habet inhoneſtatis, vel fictionis, quæ non in verbis ſolum, ſed in corde, nec in corde ſolum, ſed in opere conſiſtit, quæ magna agit, & ſine meritis præcedentibus, & ſine ſpe retributionis humanæ. ¶ Sciendum, quòd beatus Iohannes, cui fuit ſpecialis cura de dilectione fraterna inter homines habenda, ponit ſex vtilitates huiuſmodi dilectionis. Prima eſt certi-

certitudo de reſurrectione ſpirituali. Vnde dicit. Nos ſcimus, quoniam ſumus translati de morte ad vitam; quoniam diligimus fratres, Secunda eſt illuminatio mentis; ſicut enim recedente fumo remanet claritas in domo, ita recedente turbatione a fratre, quæ mentem obſcurat, remanet claritas, quæ clare facit videre, & iudicare de rebus. Ideo dicit. Qui diligit fratrem ſuum, in luce manet. Tertia eſt euitatio ſcandali paſſiui; ſicut enim mater ex dilectione, quam habet ad filium, ſuſtinet omnia, quæ facit ei, licet grauia. Ita & dilectio fraterna omnia ſuſtinet; Eodem modo qui diligit fratrem ſuum, ſcandalum in eo non eſt. Quarta eſt diuinæ dilectionis indicium. Iohannes in canonica. Qui non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere? Glo. Frater tuus ymago Dei eſt; Si non diligis imaginem, nec eum, cuius eſt ymago, diligis. Quinta habitatio diuina. Sicut enim vbi ſunt turbationes, & odia, habitat dyabolus ibi; econtra vbi dilectio ſancta, ibi Deus 1. Ioh. 4. Si diligimus inuicem; Deus in nobis manet. Sexta eſt filiatio Dei. Per peccatum enim fiunt homines filij dyaboli, ſed per hanc filij Dei 1. Iohan. 4. Omnis qui diligit fratrem ſuum, ex Deo natus eſt.

¶ *Sextum capitulum regulæ.*

¶ *DE OBEDIENTIA.*

PRæpoſito tanquam patri obediatur multo magis presbytero, qui omnium veſtrum curam gerit.

¶ Hoc eſt capitulum ſextum regulæ, quæ eſt de pertinentibus ad ſtatum ſubiectionis, quod facit

obe-

obedientia. Et ideo circa hoc tradit hoc vnicum pertinens ad obedientiam; & non plura, quia ſatis in hoc continentur in genere ea, quæ pertinent ad debitam obedientiam.

¶ *Ad quod notandum*, quòd duplex eſt obedientia bona, quædam eſt ſufficiens, ſed imperfecta, & eſt illa, qua quis obedit ſolum in his, ad quæ tenetur; alia eſt abundans, & perfecta, cum quis obedit in aliquibus bonis, licet non teneatur ex debito ¶ Porro circa iſtam perfectam obedientiam, quia nemo ad eam ex aliqua regula arctatur, non tradit Auguſt. aliquod mandatum, ſed circa primam, ad quam omnes regulares arctātur ex profeſſione. Determinat autem quattuor in iſto mandato ad iſtam obedientiam pertinentia, ſcilicet cui debeatur, & cum debeatur pluribus, quo ordine debeatur eiſdem, & qualis debeat eſſe, cum redditur; & in quibus ſit reddenda.

Cap. *CLX.*

SCiendum enim, quòd licet quidam viri ſancti ex perfectione obedientiæ inueniantur obedire non ſolum maioribus, ſed etiam paribus, immo etiam inferioribus interdum; cum ſecundum beati Benedicti regulam. Obedientiæ bonum non ſolū abbati exhibendum eſt ab omnibus; ſed quòd etiā fratres ſibi inuicem obediant. Tamen nullus religioſus quantæcunquè perfectionis tenetur obedire niſi maioribus ſuis, ſecundum illud Hebrę. 13. Obedite præpoſitis veſtris, ideſt illis, qui vobis præferuntur. Et ideo determinans, quibus ſit obediendum in religione, dicit Auguſtinus (præpoſito, & presbytero.) ¶ Item nota, quòd inter prælatos,

Digitized by Google

latos, eſt quidam prælatus, qui habet plenitudinē poteſtatis quo ad omnes, & quo ad omnia ſcilicet Papa, & huic quilibet religioſus, & regularis plus tenetur obedire, quàm cuilibet prælato eccleſiaſtico: Alij vero ſunt prælati, qui habent particularem poteſtatem, & quo ad ſubditos, & quo ad iuriſdictionem; ſed iſtis tenentur non omnes, ſed ſolum ſubditi ſui; & non niſi ad ea, quæ pertinent ad iuriſdictionem. Item inter iſtos ſunt, qui habent eoſdem ſubditos, ſed iuriſdictiones diſtinctas in quibuſdam, ſicut abbas non exemptus, & Epiſcopus, quorum vtriuſque ſunt monachi: & iſti in quibuſdam plus tenentur vni, quàm alteri, & econtrario. Nam in his, quæ pertinent ad diſciplinam eccleſiaſticam, plus tenetur monachus Epiſcopo, quàm abbati: In his vero, quæ pertinent ad ſuam religionem, cuius regimen habet abbas, tenetur plus abbati. Alij ſunt, qui habent iuriſdictiones non diſtinctas; tamen ſecundum plus, & minus. vt prior clauſtralis, & abbas; & hic plus tenetur ſubditus obedire ſuperiori. Et cum Eccleſia Auguſtini eſſet ita ordinata, quòd Epiſcopus tenebat ibi locum abbatis, præpoſitus locum prioris, vt dictum eſt ſupra; cumq; adhuc idem ſeruetur in aliquibus Eccleſiijs; Ideo volens oſtendere, quo ordine obediendum ſit in hoc caſu maioribus, dicit præpoſito obediendum, ſed multo magis presbytero, ideſt Epiſcopo. Alioquin, quomodo diceret ipſum presbyterum, vel prępoſitum curam habere ipſorū fratrū?

¶ *DE MVLTIPLICI OBEDIENtia. Cap. CLXI.*

NOtandum etiam, quòd quædam eſt obedientia ſeruilis iuxta illud. Serui obedite per om-

nia Dominis carnalibus, ad Col. 3. Alia eſt filialis ibidem. Filij obedite parentibus per omnia. ¶ Porro ſeruilis obedientia, quam timor inducit, quod facit, facit inuite: Filialis vero, quàm amor inducit, quod facit, facit libenter. Illa cum murmure, iſta ſimpliciter ſine querela, & diſcuſſione; Illa cum triſtitia, iſta hilariter; Illa pigre, iſta velociter; Illa ficte, iſta viriliter; Illa ſuperbe reputans ſe multa feciſſe, iſta humiliter reputans ſe ſeruum inutilem; Illa cito quieſcit, iſta infatigabiliter laborat vſq; ad mortem. Et iſti ſeptem gradus obedientiæ ſunt ſecundum Bern. Et ideo volens Augu. determinare, qualis debet eſſe obedientia, dicit, tanquàm patri, non Domino vt ſit obedientia filialis, ſicut decet filios eccleſię, non ſeruilis, ſicut fuit ſub lege. Grego. Obedientia non ſeruili metu, ſed charitatis affectu ſeruanda eſt. Hæc autem tanto laudabilior eſt, quanto laudabiliores ex ſe elicit circunſtantias; ſicut dictum eſt.

¶ QVANDO NON OPORTET obedire. Cap. CLXII.

NOta inſuper, quòd licet obediendum ſit prælatis regulariter, tamen multi ſunt caſus, in quibus non tenentur ſubditi eis obedire. Primus eſt, quando præcipit cõtra Deum: quia magis oportet obedire Deo, quàm hominibus. Act. 5. Secundus, quando maior ſecundum diſtinctionem prædictam præcipit contrarium: Tertius, quando eximitur quis ab eo, qui poteſt, a poteſtate prælati ſui: Quartus, quando pręcipitur aliquid in derogationem iuriſdictionis maioris prælati: vt ſi præciperet minor prælatus, quòd maiori viſitanti non diceret

aliquid

Digitized by Google

aliquid de reuelandis in viſitatione. Quintus, quando nullo modo poteſt fieri, quod pręcipitur. Nemo enim poteſt ad impoſſibile obligari, extra de regul. iure lib. 6. Sextus, ſi aliquid mandatur, per quod eijciatur de obedientia promiſſa, vt ſi præciperet prælatus ſubdito ſuo, quòd intraret alium ordinem. Septimus, cum præcipitur aliquid, quod eſt ſupra, vel infra, vel contra profeſſionem factam; cum nemo teneatur vltra, quàm alij tenentur, niſi ad id quod promiſit: Octauus ſecundam quoſdam, cum præcipitur aliquid impertinens ad profeſſionẽ, vt ſi præciperet abbas monacho, quòd tota die reſpiceret aues, præcipue ſi hoc faceret ſine cauſa rationabili; nam ſi hoc faceret cauſa probandi obedientiam, vel ad exercendũ patientiam, vel alia cauſa annexa profeſſioni, eſſet ſecus.

¶ *DE COMMENDATIONE OBEdientia. Cap. CLXIII.*

DEinde notandum, quòd inter omnes virtutes religioni neceſſarias, & de præcipuis eſt obedientia perfecta. Hæc enim eſt, quæ religioſo dat pacem; qui enim minus eſt obediens, habet turbationes frequentes; quia non eſt promptus ad multa, quæ ſibi imponuntur, ad quæ ſi eſſet promptus, haberet pacem. Prouerb. 13. Qui timet præceptum, in pace verſabitur. Item hæc eſt, quæ acquirit homini gratiam maiorum ſuorum. Exemplum de abbate Siluano, qui cum quæreretur a quibuſdam; cur diſcipulum Marcum plus alijs diligeret, duxit eos per cellas fratrum, & vocans vnum, hic non ſtatim venit, ſimiliter & multi fecerunt; cum autem veniſſet ad cellam Marci, & vocaſſet eum, ipſe ſcri

bebat, & relicta littera imperfecta, ſtatim venit ad eum, quo viſo dixit abbas eis, ecce quare diligo eum. Et illi, vere plus diligendus eſt a te; quia Deus plus diligit eum. Item hęc eſt, quæ totam congregationem, quam inobedientia perturbat, pacificat 1. Mach. 4. Siluit terra omnibus diebus Simonis, qui interpretatur obediens. Item hominem vtilem facit ſuæ congregationi; bonus enim obediens eſt, ſicut aſina, quæ erat in Hieruſalem communis, quã quilibet poterat accipere ad quoſcunquè vſus. Item facit hominẽ nobiliſſimè triumphare de hoſte fortiſſimo, ſcilicet animo ſuo, cui qui dominatur melior eſt ſecundum Salomonem expugnatore vrbiũ. Prouerb. 21. Vir obediens loquetur victorias. Greg. Dum alienæ voci humiliter obedimus, noſmetipſos in corde ſuperamus. Item facit Deo ſacrificium acceptiſſimum 1. Reg. 15. Melior eſt obedientia, quàm victimæ; quia ſecundum Grego. Per obedientiam propria voluntas mactatur 7. Moralium. Item facit preces apud Deum efficaces. Gregorius. Si obedientes fuerimus præpoſitis noſtris, obediet Deus orationibus noſtris, & hoc iuſtnm eſt; qui enim huiuſmodi præpoſitos audit, Deum audit, & tales ille exaudit. Item ſumme ditat meritis; quia lucratur circa omnia opera ſua. Item cuſtodit a periculis peccatorum: Exequens enim obedientiam eſt negociator regis cœleſtis, cuius mandatum exequitur, & ideo ſecurior eſt, quàm qui in proprio ſcilicet mercatur. Item ad maiorem perducit gloriam: vnde in vitiſpatrum vidit quidam quattuor ordines ſanctorum in cœlo, infirmantium, & gratias agentium, infirmis miniſtrantium, in ſolitudine degentium, ſub obedientia viuentium, & hic erat ſuper omnes, cuius ratio dicta eſt; quia alij

quod

quod faciunt, faciunt ſecundum voluntatem ſuam; hi autem proprias voluntates abdicantes, quod faciunt, faciunt ſecundum voluntatem patris ſpiritualis, quod eſt maius. Et ideo ducit ad gloriam maiorem. Multum ergo cuſtodienda eſt obedientia, quæ tanta bona facit. Ber. Mementote fratres; Chriſtus ne perderet obedientiam, perdidit vitam; ſic etiam nobis cauendum eſt, ne obedientiæ bonum perdamus.

¶ *Septimum, & vltimum capitulum Regulæ.*

VT ergo cuncta iſta ſeruentur; & ſi quid ſeruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur: ſed vt emendandum, corrigendumquè curetur; ad præpoſitum præcipue pertinebit, vt ad presbyterum, cuius eſt apud vos maior auctoritas, referat, quod modum, vel vires eius excedit.

Traditis mandatis, quia parum hæc prodeſſent, niſi diligenter obſeruarentur, agit in hoc capitulo ſeptimo, & vltimo de diligentia obſeruandi ea. Sunt autem tria, quæ multum ad hoc valent. Primum eſt conditio prælatorum, de quo agit hic. Secundum eſt paterna oratio, de quo ibi (donet Dominus) Tertium iugis mandatorum memoria, de quo ibi (vt autem vos.) ¶ Porro ad hoc quòd prælati mandata faciant obſeruari, requiruntur duo ex parte ipſorum, videlicet cura, & conditio bona ipſorum; & ideo primo tradit hic mandatum circa iſtam curam: Secundo oſtendit qualis debet eſſe prelatus, ut ei melius obediatur: ibi (ipſe vero qui vobis &c.)

❡ DE CVRA DEBITA CIRCA SERuandam religionem. Cap. CLXIV.

NOtandum, quòd ſunt quidam, ad quos pertinet huiuſmodi cura de regula obſeruanda, qui ponunt interdum curam, quòd habeatur regula bene ſcripta, in qua poſſint bene legere fratres: Item quòd frequenter audiatur; ſed quia hoc non ſufficit ad ſalutē ſine obſeruantia iuxta illud Apoc. 1. Beatus qui legit, & qui audit verba prophetiæ huius, & ſeruant ea, quæ in ea ſcripta ſunt. Ideo vir ſanctus iuſſit, vt huiuſmodi prælatus, cui incumbit de ſubditorum ſalute, habeat curam non ſolum de ſcribenda regula, & frequentius legenda, ſed & obſeruanda, dicens (ut ergo cuncta iſta ſeruentur.) ❡ Item interdum contingit, quòd aliqui habent curam maiorem circa obſeruantiam admonitionum, conſuetudinum, ac conſtitutionum quarumdam, quæ additę ſunt ſuper regulam, quàm de mandatis ipſius regulæ. Iſti ſunt ſimiles phariſæis, quibus exprobrando dicit Dominus. Relinquentes mandatum Dei tenetis traditiones hominum. Magna ſtultitia eſt curare minus de ſtabilitate fundamēti, quàm eorum, quæ ſuper ædificantur; quia illo deficiente, neceſſe eſt illa corruere, & non econuerſo. Et ideo dicit, ut ſeruentur iſta mandata regulæ, de quibus eſt ſpecialiter curandum. Item ſunt aliqui conuentus, in quibus & ſi multa mandata obſeruantur, tamen aliqua dimittuntur, & ideo tales fiunt omnium rei. Iaco.2. Qui totam legem obſeruauerit, offendat autem in uno, factus eſt omniū reus. Et ideo eſt cura habenda, ut tota regula obſeruetur, ideo dicit (cuncta) Item contingit interdum,

dum, quòd prælati tranſgreſſiones aliquas non corrigant, aut ex puſillanimitate cordis, aut ex humilitate ſuperſtitioſa, aut diffidentia proficiendi, aut ex ignorantia, quia neſciunt culpas fratrum, nec apponunt curas ad ſciendum, aut propter pacem propriam, quam nolunt turbare, aut propter verecundiam, quia ſic in quibuſdam manifeſte excedunt, quòd ſine verecundia alios corrigere non poſſunt, aut propter delicti conſcientiam; conſcientia enim mala, & ſi neſciatur, tamen timidiorem reddit hominē ad alios corrigendum; aut propter timorem odij, quia timet incurrere indignationem in corrigendo; aut propter prælationis amorem, quàm timet amittere, ſubditos contra ſe prouocando; aut defectum zeli, aut ex negligentia, quæ multum eſt inconueniens ſtatui prælationis. Vnde Ber. Inter abuſiones clauſtri hanc ponit ſcilicet. Prælatus negligens. Et ideo vir ſanctus dat ſpetiale mandatum de iſta cauenda circa tranſgreſſiones dicens (non negligenter prætereatur) Bern. in regula dicit. Non diſſimulet abbas peccata; ſed mox vt oriri cœperint, ea radicitus amputet memor de filio Heli ſacerdotis. Item ſunt aliqui, qui in corrigendo curam apponunt, vt puniantur præterita; ſed non vt caueantur futura; aut non multum curant de præteritis puniendis; ſed vtrumquè debet eſſe in vera correctione, ſcilicet vt caueantur futura, & puniantur præterita. Ideo dicit (non negligenter prætereatur; ſed vt emendandum) quo ad futura (corrigendumquè) quo ad præterita (curetur.) Item ſunt aliqui, qui quando inueniunt aliqua difficilia ad corrigendum, quaſi deſperantes ſolent dimittere; ſed boni prælati eſt hoc ad maiores deferre. Vnde Exodi. 18. dixit Ietro Moyſi, Quicquid maius

fuerit referant ad te, & ipſi tantummodo minora iudicent. ¶ Dicitur de quodam bono ſacerdote, quòd quando habebat aliquos in parrochia ſua, quos corrigere non poterat, ponebat nomina eorũ in cedula, & deferens illa ad Epiſcopum dicebat ei. Domine iſtos, quos commiſiſtis mihi inter alios, reſigno, & relinquo, faciatis de eis, quicquid placet; quia ego eos corrigere non poſſum, & ſupra vires meas eſt eorum correctio. Et ideo dicit vir ſanctus (ad præpoſitum præcipuè pertinebit) ita ſcilicet (vt ad presbyterum, cuius eſt apud vos maior auctoritas) referat (quod vires) quo ad poſſe (vel modum) quo ad ſcire (eius excedit.)

IPſe vero, qui vobis praeſt, non ſe exiſtimet poteſtate dominante, ſed charitate ſeruiente fœlicem. ¶ Dicto quòd ad prælatum pertinet cura de regula obſeruanda, quia melius hoc poteſt præficere, ſi bonas habuerit conditiones, determinat conditiones, quæ debent eſſe circa prælatum. Et primo circa charitatem, Secundo circa honorem ibi (honore coram vobis,) Tertio circa timorem ibi (timore coram Deo.) Quarto circa officij executionẽ ibi (circa omnes ſeipſum bonorum operum.) Quinto circa diſciplinas ibi (diſciplinam libẽs habeat.) Sexto circa animi interiora ibi (Et quamuis vtrũquè) Et licet circa plura extendantur conditiones bonæ prelatorum; tamen iſta præelegit Auguſtinus tanquàm valde neceſſaria in religioſis prælatis.

¶ *DE*

¶ DE MODIS CIRCA PRAELA-tionem. Cap. CLXV.

CIrca primum igitur, quod continetur in iſto mandato nota, quòd viri religioſi, qui appetunt præeſſe ambitioſi, & non prodeſſe, primo ſolent appetere prælationes. 2. Reg. 1. Adonias eleuabatur dicens Ego regnabo. E conuerſo viri ſancti fugiunt exemplo Domini Iohannis. 6. Item iſti adeptis prælationibus ſe fœlices reputant; viri ſpirituales econuerſo Iob. 6. Ecce gigantes gemūt ſub aquis. Gregorius, Illis populis quiſquè mente ſupponitur, quibus dignitate præponitur: Vnde ſancti, quia onus ſentiunt, quantuncunquè digni ſunt ſcientia, vel virtute, in prælationibus ſciunt non ſe fœlices, ſed miſeros reputantes gemunt. Vnde cum legeretur beati Auguſtini regula in quodam conuentu, & lector illud legendo. Vnde & uos non ſolum ueſtri, ſed etiam ipſius errando ſubiungeret, miſerrimi, & corrector emendaret, miſeremini, Prior dixit correctori, Frater, dimitte eum dicere, miſerrimi. O quantum ſenſit iſtam miſeriam Moyſes, qui Numeri. 11. dixit Domino. Cur afflixiſti ſeruum tuum: quare non inuenio gratiam coram te; & cur impoſuiſti pondus uniuerſi populi huius ſuper me? Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hūc populum; quia grauis eſt mihi. Sin aliter uidetur tibi, obſecro, ut interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Quid autem mirum, ſi fœlices hæc ſentiunt ſpirituali illuminatione, cum quidam uiri hoc idem uiderunt per rationem. Cum enim cuidam gentili oblata eſſet ueſtis imperialis cum corona, reſpiciens ueſtem ait. O pannum magis nobilem, quàm fęlicem, quē

ſi quis

ſi quis attendat quantis ſollicitudinibus, periculis, & miſerijs ſit refertus, nec iacentem in luto tolleret. Item iſti aſſecuta prælatione abutuntur ea in ſuperbia dominandi, iſti vero vtuntur ea in humilem famulatum, iuxta illud Math. 21. Principes gẽtium dominantur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos: Non ita erit inter vos; ſed quicunq; voluerit inter vos primus eſſe, erit ſeruus veſter; vnde Auguſtinus. Locus ſuperior, & ſi adminiſtretur, vt decet; tamen indecenter appetitur. ¶ Nota tamen, quòd ſunt tria, quæ ſolent inducere aliquos ad recipiendum prælationem interdum. Vnum eſt diuina vocatio; reputant enim aliqui præcipue in eccleſijs, quando canonice eligunt, quòd ſit à Domino; & ideo non reputant ſe male facere Iuxta illud Hebr. 5. Nemo aſſumit ſibi honorem, ſed qui vocatus eſt à Deo, tanquàm Aaron: Secundum eſt charitas proximorum, & hoc eſt melius. Aug. Otium ſanctum quærit charitas veritatis, negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis. Aliud eſt obedientia, & hoc eſt melius. Hinc eſt, quod de multis legitur, quòd & ſi prælationes fugerunt; tamen finaliter obedientes receperunt: ſed quia tales in prælationibus non debent ſibi complacere, nec vti in ſuperbiam nominãdi, ſicut ambitioſi, dicit (ille qui vobis præeſt non ſe exiſtimet poteſtate dominante, ſed charitate ſeruiente fœlicẽ.)

¶ *DE CHARITATIVO SERVITIO Prælati ad ſubditos. Cap. CLXVI.*

ET nota, quòd ſupremus prælatus vocat ſe ſeruum ſeruorum Dei iuxta illud Apoſtoli. Nos autem ſeruos veſtros propter Chriſtum. Item an-

geli

geli ſeruiunt hominibus Hebr. 1. Omnes ſunt admi niſtratorij ſpiritus, in miniſteriũ miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Item ipſe filius Dei formam ſerui accipiens ſeruiuit hominibus. Mat. 21. Ego autẽ in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat. Et ideo cum tot, & tanti ſeruiant hominibus, non eſt indecens, immo valde conueniens, & ſalutare, vt quilibet prælatus ſe ſeruum exhibeat ſubditorum. Sunt autem multa, in quibus boni prælati ſubditis ſeruiunt. Interdum in temporalibus, illa ad eorum ſeruitia procurando, iuxta illud Apoſtoli. Non enim debent theſaurizare filij parentibus; ſed parentes filijs. Interdum in corporalibus exemplo Domini Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, ſcilicet de pedibus lauandis, vt vos ita faciatis. Item in ſpiritualibus in multis, quæ ſolent magna ſeruitia ab hominibus reputari. Magnum ſeruitium reputat mater filio exhibere, cum portat eũ, & hoc faciunt boni prælati. Numeri 12. Nunquid ego concepi omnem multitudinem hanc, aut genui, vt dicas mihi, porta eos in ſinu tuo, ſicut ſolet portare nutrix infantulum. Item bonum ſeruitium exhibet alij, qui miniſtrat ſpiritualia ad paſcendum eum; Sic faciunt boni prælati 2. Petri 5. Seniores, qui in vobis ſunt, obſecro ego conſenior, paſcite, qui in vobis eſt, gregem Domini. Item magnum ſeruitium exhibet ciuitati, qui pro ea cuſtodienda uigilat tempore hoſtili, & ipſi ſunt uigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem. Cantic. 3. Item magnum ſeruitium exhibet regi, qui pro eo cuſtodiendo uigilat, cum ipſe dormit; & ipſi hoc faciunt pro animabus. Ipſi enim præpoſiti, ſcilicet peruigilant, quaſi reddituri rationem pro animabus veſtris. Hebræ. vlt. Item magnum ſeruitium exhibet alij,

Digitized by Google

qui pro eo defendendo pugnat contra hoſtes. Et ipſi ſic faciunt Canti.3. Lectulum Salomonis, ſcilicet Eccleſiam ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, qui ſunt omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi, quod exponitur de prælatis. Item magnum exhibent ſeruitium hominibus, qui eos ducunt per inuia, & ipſi ſic faciunt. Pſal. Deduxiſti ſicut oues populum tuũ in manu Moyſi, & Aaron. Item magnum exhibent ſeruitium alij, qui ipſum intinctum ſordibus lauant, & ipſi ſic faciunt Iob.1. Sanctificabat filios ſuos, quod pertinet ad prælatũ. Beati prælati, qui in his & ſimilibus ſeruiunt ſubditis ſuis per charitatem. Si enim quod fit cuilibet de minimis a quocunquè, Chriſtus reputat ſibi factum, & daturus eſt talibus in fine regnum; quanto magis prælatis, qui propter ipſum in hoc ſupra alios ſe humiliant. Sicut ergo ſuperbia dominandi ducit prælatos ad inferos; ita humilitas ſeruiendi ducit eos ad ſuperos. Et ideo bene dicit (exiſtimet ſe charitate ſeruiente fœlicem)

¶ *DE HONORE AD PRAELATOS. Cap. CLXVII.*

H*Onore coram vobis prælatus ſit vobis.* ¶ In hoc mandato tanguntur duo. Bona conditio prælati, & quòd a ſubditis habeatur in reuerentia, & honore, & hoc iuſtum eſt. Malach. 1. Si ego pater, vbi honor meus? ¶ Et Notandum, quòd quidam minus interdum honorant prælatum propter aliqua eius vitia. Gen.9. Cum vidiſſet Cham verenda patris ſui eſſe nudata, nunciauit duobus fratribus ſuis, &c. Alij interdum propter ſimplicitatem, quam quidam, & ſi vitijs careant, habent.

Digitized by Google

habent. Iob. 12. deridetur iuſti ſimplicitas: O quot propter hoc prælatos ſuos contēnunt, contra quod dicitur Eccleſ. 3. Et ſi defecerit ſenſu, veniam da & ne ſpernas eum in tua virtute. Alij interdum propter noticiam familiarem; ſicut dicitur de viro rurali qui minus veneratus eſt crucifixum Eccleſiæ ſuæ, quia factus eſt de nuce hortus ſui. Mat. 12. Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua. ¶ Porro ex huiuſmodi irreuerentia ſequuntur tria mala. Vnum eſt maledictio Deuter. 27. Maledictus, qui non honorat patrem. Secundum eſt propria confuſio. Eccleſ. 3. Dedecus eſt filij pater ſine honore. Tertium eſt contumelia Dei; huiuſmodi enim irreuerentiam ſuam reputat Deus. Lu. 11. Qui vos ſpernit, me ſpernit; vt ergo iſta mala vitentur, honorandus eſt ſemper prælatus; ad hoc autem faciendum admonet ſacra ſcriptura. Eccleſ. 11. In medio fratrum rector illorum in honore. Item hortatur natura apum, quæ regem ſuum egredientem de alueari ſuo comitantur, & ei faciunt cellam ſingularem. Item monet ratio; honor enim exhibitus prælato exhibetur Deo, quia ipſe dicit Luc. 12. Qui vos audit, me audit. Et ideo cum homo teneatur Deum honorare, debet prȩlatum honorare, in corde eum diligendo, in ſermone reuerenter ei loquendo, reuerenter eum audiendo, in opere prōptè obediendo, deuotè ſeruiendo, reuerenter aſſiſtendo.

¶ *DE TIMORE IN QVO DEBET eſſe prælatus.* Cap. CLXVIII.

T*imore coram Deo ſubſtratus ſit pedibus veſtris.* ¶ Hic ponit mandatum circa tertiam bonam condi-

conditionẽ prȩlati;& eſt ſenſus. Quamuis vobis præponatur honore; tamen timore debet vobis ſupponi. ¶ Et nota, quòd licet omnis homo ſemper debet eſſe pauidus, tamen prælatis eſt magis timendũ, quàm ſubditis; ipſi enim habent reddere rationem non ſolum de ſe; ſed etiam de ſubditis. Heb. vltim. ipſi enim peruigilant, quaſi reddituri rationem pro animabus veſtris. Cum autem animæ ſint res precioſæ, & valde dilectæ Deo, & valdè facilè pereant; quantum debet timere, qui ſic eas accipit in cuſtodia, quòd de eis redditurus eſt rationem. Ideo Auguſtinus timens dicebat. Quid faciam, cum a me exigetur ratio tot animarum quæ pendent a collo meo? Ideo ipſi ſunt quaſi principes exercitus; ideo ipſis victis, facile totus exercitus diſſipatur 1. Mach. 9. Cecidit Iudas, & reliqui fugerunt. Et ideo dæmones acrius eos impugnant. 1. Regum. 13. Totum pondus prælij verſum eſt in Saul. Si autem ouis naturaliter timet ſuum hoſtem, quanto magis homo? 1. Reg. 28. Vidit Saul caſtra Philiſtijm, & timuit, & expauit cor eius nimis. Item ſicut de patre impio conqueruntur filij: ita de multis prælatis Iob. 31. Ita me caui, quòd terra mea non habet aduerſum me querelam. Quod exponit Greg. de prælatis, & ſubditis. Item Auguſt. de prælato. Quanto in loco ſuperiori, tanto in periculo maiori verſatur. Si ergo in maiori periculo, igitur timor debet eſſe maior. Item ſignum eſt diuini amoris, cum quis non exponitur occupationibus prælationis. Gre. Miſericors Deus, quos tenerè diligit, ab occupationibus exterioribus abſcondit. Nam & paterfamilias ad eum laborem ſeruos mittit, a quo filios ſuſpendit. Signum vero diuinæ iracnndię eſt occupatio in prȩlatione. Auguſt. In nullo magis mihi Deum iratum

ſentio,

Digitized by Google

ſentio, ſicut in hoc: cum eſſem indignus poni ad remum, poſitus ſum ad gubernaculum. Item inter ſemptem Epiſcopos Aſiæ, qui propter ſui excellentiam vocati ſunt Angeli, multi reperti ſunt, contra quos Dominus aliqua habuit, licet pauca. Quid ergo faciunt prælati, qui longe ſunt a ſtatu Angeli? Item Sapientiæ 6. Iudicium duriſſimum in his, qui preſunt fiet: Propter hæc omnia dicit vir ſanctus (Timore coram Deo.)

¶ *DE PERTINENTIBVS AD Prælatum. Cap. CLXIX.*

Circa omnes ſeipſum bonorum operum præbeat exẽplum, corripiat inquietos, conſoletur puſillanimes, ſuſcipiat infirmos, patiens ſit ad omnes.

¶ Hic dat mandatum circa quartam boni prelati conditionem, quę pertinet ad officij executionem: licet autem ſecundum prædicta plurima pertineant ad prelati officium, tamen Auguſt. hic tangit quinquè, quæ ſunt tracta ab Apoſtolo. ¶ Et nota, quòd inter omnia, quæ ſunt magis neceſſaria prælato, eſt bonum exemplum: ſine hoc enim carent efficatia, quæcunquè facit. Secundum eſt malorum correctio; quid enim prodeſt ei benefacere, ſi mala ſuſtineret? Tertium eſt afflictorum conſolatio, non enim ſolum contra vitia debet adhibere remediũ; ſed & contra deſolationes. Quartum eſt compaſſionis exhibitio per effectum; quid enim prodeſt verbis conſolari, ſi vbi requirit infirmitas mentis, vel corporis, non exhibeatur opus compaſſionis? Quintum eſt patientia; cum enim in his, quæ habent agere, multa grauia oriantur in ſubditis, parum eſt omnia bona facere, ſi deſit patientia in grauaminibus, quæ inferuntur a ſubditis.

¶ DE

¶ DE PRAELATORVM BONO exemplo. Cap. CLXX.

CIrca primum nota, quòd prælato non ſufficit ſolum docere more Scribarum, & Phariſæorum, qui dicunt, & non faciunt; ſed debent exemplo Chriſti facere, & docere : ita ſummè pertinet ad eum facere. Gre. in paſtorali. Sit rector operatione præcipuus, vt rectè viam ſubditis bene uiuendo denunciet, & grex, qui paſtoris vocem, moremquè ſequitur, per exempla melius, quàm per uerba gradiatur; qui enim loci ſui exigitur neceſſitate ſumma docere, hac eadem neceſſitate compellitur ſumma monſtrare. Propter hoc bene dicit (operum) quaſi dicat. Non ſit contentus uerbis bonis ad ſubditos; ſed potius inuitator bonis operum exemplis; Sicut & Benedictus in regula loquens de abbate dicit. Omnia bona, & ſancta factis amplius, quàm uerbis oſtendat. Item non ſufficit ei facere bona occulta, niſi & faciat manifeſta. Vnde Matth. 5. dicitur primitiuis prælatis. Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant bona opera ueſtra; & ideo dicit (exemplum.) Item non ſufficit ei cauere a malo exemplo, niſi det & bonum; unde in Euangelio de eiſdem dicitur. Sint lumbi ueſtri præcincti; quod pertinet ad declinationem a malo, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris, quod pertinet ad oſtenſionem boni exempli, & ideo dicit (bonorum.) Item non ſufficit ei dare exemplum in uno bono, niſi det & in omnibus, & non ſolum aliquibus, ſed omnibus; ideo dicit (circa omnes.) ¶ Notandum etiam, quòd licet omnes debeant dare exemplum iuxta illud. Romano. 14. Prouidentes bona,

bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus; & tamen prælati ad hoc magis tenentur; unde ad hoc facit ſpetialem exhortationem Paulus Timotheo Epiſcopo dicens. Exemplũ eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate; huius autem ſunt multæ rationes. Prælatus enim eſt in alto ſtatu, & ideo non poteſt abſcondi, ſicut ciuitas ſupra montem poſita: & ideo ſi aliquid eſt turpe in eo, quanto a pluribus videtur, tanto fit deriſio maior in eo. Sicut ergo qui aſcendit per ſcalam, ſollicitus eſt veſtes ſuas reſtringere, & aptare, ne aliquid turpe in eo videatur, ita curandum eſt prælato, eo quòd in alto poſitus ſpectaculum eſt multorum, vt nihil inhoneſtum appareat in eo; ſed potius omnis decor, honeſtas, pulchritudo. Item prælatus eſt ſicut exemplar, a quo alij libri tranſcribuntur; & ideo ſicut omnes libri ſcripti ad malũ exemplar ſunt corrupti; ita exemplum prælati, niſi ſit bonum; eſt cauſa corruptionis in omnibus ſubiectis; & ita ſicut magna cura ponenda eſt circa primum exemplar librorum, quòd ſit multum bonum; ſic eſt de prælato. Item prælatus eſt ſicut ductor gregis ſecundum illud. Pſal. Deduxiſti ſicut oues populum tuũ in manu Moyſi, & Aaron. Et ideo ſi vadit per viam malorum operum, ſequitur eum populus per eandem. Gre. Vnde fit, vt cum paſtor per abrupta graditur, per præcipitium grex ſequatur, Et ideo dicit idem Greg. Scire debent prælati; quoniam tot mortibus digni ſunt, quot exempla perditionis ad ſubditos tranſmittunt. Idem Grego. Non debet hominum habere ducatum, qui neſcit homines bene viuendo præire. Item prælati ſunt miniſtri Dei; & ideo ſicut famuli regis incedũt pulchrius, quàm

cœteri populares; ita & ipſi debent pulchriorem virtutum conuerſationem oſtendere. Item prælati ſunt ſicut ſignum poſitum ad ſagittas obloquentiũ de eis facile: Et ideo dicit, expedit, vt circa hoc remediun apponant, hoc non poteſt aliter bene fieri, niſi per bonum exemplum 2. Pet. 2. Hæc eſt voluntas Dei, vt benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Item prælati ſunt ſicut corpora ſuperiora, quæ lucida ſunt, & illuminant terram; ita ipſi ſubditos. Item opus exempli efficaciam præſtat verbo; quia ſecundũ Greg. plus exempla quàm verba mouent; Cum ergo prælati ſit docere, debet exemplum addere, vt vox ſua vocem habeat virtutis. Gregorius. Auctoritas verbi perditur, cum vox opere non iuuatur. Item prælatus habet officium medici, & ideo coram infirmis non debet aliquam infirmitatem portare, ne dicatur ei illud Euangelij; Medice cura teipſum. Qua præſumptione alios mederi properat, qui in facie vulnus portat? Ne ergo eius officium contẽnatur, debet coram alijs omnimodam ſui oſtendere ſanctitatem. Item filiorum eſt imitari patrem ſecundum illud Ioh. 5. Quæcunquè pater facit, hæc & filius ſimiliter facit; & ideo cauendnm eſt prælato, ne ſit de illis, de quibus dicitur Math. 23. Secundum opera eorum nolite facere; ſed potius cum Apoſtolo dicere. Imitatores mei eſtote.

¶ *DE CORRECTIONE, QVAE VIgere debet in prælatis. Cap. CLXXI.*

CIrca ſecundum nota, quòd quidam ſunt prælati circa correctiones ſubditorum negligentes, contra quos dicitur in Pſal. Corripiet me iuſtus

in

ſin miſericordia, & increpabit me, Sicut enim Domini terrarum, qui iuſti ſunt exercent iuſtitiā contra delinquentes, ita ad prælatum iuſtum pertinet corrigere; nec hoc eſt malitia, ſed miſericordia. Item prælati negligentes aſſimilantur ſecundum Iſidorum dormienti, de cuius manu cadit baculus paſtoralis. Et pictores pingunt talem quaſi accubantem in cathedra ſuper cubitum, ſomno grauatum, & cadentem de manu eius baculum paſtoralem, & bene ſic aſſimilantur. Ex dormitione enim negligentiæ verbum correctionis amittunt; & ideo ad euigilandum dicitur eis in perſona ſummi prælati, Simon dormis. Item ſunt ſicut Poteſtates, qui ante ſe ferri faciunt gladium, & tamen ſine cauſa; quia ſunt ita inertes, quòd nunquàm eo vtuntur, contra quos dicitur. Si malum feceris time Poteſtatem, non enim ſine cauſa gladium portat. Item ſunt ſicut ymago Beati Nicolai mortua tenens baculum in manu, quo nunquàm vtitur. De tali dicitur Zach.11. Paſtor, & idolum. Præterea iſti ſunt, qui numquàm ſcire volunt culpas ſubditorum, immo & grauant, cum eos ad corrigendum incitant, omnia diſſimulare volentes; contra quos dicit Benedictus in regula. Non diſſimulet abbas peccata delinquentium; ſed mox vt oriri cœperint, radicitus ea, vt præualet, amputet. Iſti ſunt, qui numquàm vtuntur iraſcibili potentia ad bonum, non iraſcentes contra delicta; ſed omnia cum quadam ſtulta patientia, quaſi inſenſibiles, ſuſtinentes; contra quos dicic Bernardus. Non iraſci, vbi iraſcendum, eſt peccatum. Iſti ſunt, qui in excuſatione ignauiæ ſuæ dicere ſolent, quòd ſubditi magis regendi ſunt benignitate, quàm ſeueritate; magis amore, quàm timore; quod licet interdum habeat

Digitized by Google

veritatem; tamen nõ ſemper. Vnde Auſtuſtinus ad Bonifacium. Quidam dixit, pudore, & libertate liberos retinere ſãctius eſſe credo, quàm metu; hoc quidem verum eſt, ſed ſicut meliores ſunt, quos diligit amor, ita plures ſunt, quos corrigit timor. Et Iſid. Qui blandè caſtigatur, & non corrigitur, acrius neceſſe eſt, vt arguatur; cum dolore enim abſcindenda ſunt, quæ cũ lenitate ſanari non poſſunt. Et nota, quòd negligentiam corrigendi multa mala ſequuntur, Quorum quoddam redundat in prælatum, aliud in delinquentem, aliud in vniuerſitatem. Sunt autem mala tria, quæ redundant in prælatum. Primum eſt confuſio; ſicut eſt enim honor patri bonos habere filios; ita redit in confuſionem malitia eorum. Eccleſ. 22. Confuſio eſt patris de filio indiſciplinato. Secundum eſt culpa, Tranſeũt enim in prælatum culpæ ſubditorum, quos non corrigit. Exemplum in medico, qui reus eſt mortis infirmi ſuſcepti ſub cura, niſi faciat, quod in ſe eſt de infirmo curando. ¶ Aliud exemplum de pedagogo, cui culpa attribuitur, ſi puer ſuę inſtructioni cõmiſſus indiſciplinatus ex ſua negligentia inueniatur. Aliud exemplum ponit Benedictus in regula, de paſtore dicens. Sciat abbas culpę paſtoris incumbere, quicquid paterfamilias in ouibus minus utilitatis poterit inuenire. Tertiũ eſt pœna temporalis; Punientur enim non ſolum in futuro, ſed ẽt in præſenti prælati negligentes pro culpis ſubditorum. Vnde iratus Dominus dixit ad Moyſen. Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra Solẽ in patibulis. Vide exemplum de Heli ſacerdote. ¶ Sunt iterum alia tria mala, quæ redundant in damnum delinquentis. Primum eſt excæcatio; credit enim delinquens interdum, cum non corrigitur

tur illud, quod fecit, non eſſe malum, vel non eſſe rantum malum, vt eſt. Ideo dicit Greg. in paſtorali. Nonnulla vehementer increpanda ſunt, vt dum culpa ab actore non cognoſcitur, quanti ponderis ſit, ab increpantis ore ſentiatur; & ideo bene dicitur. Prouerb. 29. Virga, & correctio tribuit ſapientiam. Secundum eſt delicti multiplicatio; delictum enim, quod non corrigitur facilius multiplicatur; Bernar. Impunitas eſt inſolentiæ mater, radix impudicitiæ, trangreſſionum nutrix Eccleſ. 8. Quia cito non profertur contra malos ſententia, idcirco abſq; timore vllo filij hominum perpetrant mala. Tertium eſt finalis perditio; quia enim non corriguntur, & ideo facilius delicta continuantur, finaliter pereunt. Sicut patet de Adonia dicente. Ego regnabo, quem pater non corripuit, & finaliter eſt interfectus. ¶ Sunt & alia tria mala, quæ redundant ad damnum vniuerſitatis. Primum eſt infectio; ſicut enim morbida ouis, niſi ſanetur, inficit gregem; ità peccatum incorrectum. Secundum difficultas corrigendi. Tertium rebellio ad omne bonum: Delictum enim incorrectum non ſolum inficit alios, ſed etiam inhabiles reddit ad omne bonũ.

¶ *DE INQVIETIS.*
Cap. CLXXII.

NOtandum eſt, qui ſint, quos vocat inquietos; & de cauſis huius inquietudinis, & de reprehenſionibus circa tales, & quare ſpecialiter dicantur corrigendi. Inquieti ſecundum Glo. 1. Theſ. 5. dicuntur curioſi, ſiue girouagi; ex quo elicitur, ꝙ inquieti proprie dici poſſunt, qui curioſitate exagitati ſecum conſiſtere non poſſunt, ſed modo intus,

modo extra, modo in porta cum extraneis, modo in locutorio cum fratribus, modo in hoſpitio, modo in infirmitorio, modo in horto, modo in coquina, & ſic de alijs locis. Dixit quidam tali deriſorie. Tu es ſicut Deus, qui vbiq; inueniris. ¶ Porro huiuſmodi homines ſunt ſicut muſca animal inquietum, quæ modo ſuper vnum reſidens, modo ſuper alium omnes moleſtat: Sic & iſti diſcurrendo modo iſtum ſcandalizant, modo cum illo litigant, modo illum derident, modo illum concitant, & ſimilia, contra hos Apoſtolus dicit. Rogamus fratres, vt detis operam, vt quieti ſitis. Sunt iterũ ſicut pullus equus habẽs ſub cauda ſpinã, qui vbiq; diſcurrens nuſquam poteſt quieſcere. ¶ Circa cauſas huiuſmodi inquietudinis nota, quòd poſſunt eſſe tres. Vna leuitas cordis, ſicut accidit in ſoliuagis, qui ex leuitate huiuſmodi diſcurrunt vbiq; ſecundum impetum cordis. Alia eſt intrinſeca: ſicut accidit in paupere, qui, cùm deficiunt ei bona ſua, cogitur diſcurrere huc, & illuc, vt inueniat in quo reficiatur. Alia eſt ægritudo animæ: Sicut enim ægritudo corporalis non ſinit hominem quieſcere, ſic etiam animæ. ¶ Nota, in vitis patrum frater quidam interrogauit abbatem Antonium dicens. Quid cuſtodiens placebo Domino? Reſpondit ille. Quocunq; vadis, habe Deum præ oculis, & in omnibus, quæ agis, adhibe teſtimonium ſcripturarum diuinarum, & in quocumq; ſederis, non cito mouearis; hæc tria cuſtodies, & ſaluus eris. Vnde Hieronymus. Monachum ſe eſſe non loquendo, & diſcurrendo, ſed tacendo, & ſedendo quiſq; nouerit. ¶ Nota etiam, quòd propter tria aliquod vitium eſt magis corrigendum. Primo quando eſt manifeſtum. Secundo quando alios turbat.

Digitized by Google

bat. Tertio quando ex diſſimulatione leuius, aut nullum reputatur; & ideo, cum omnia iſta concurrant in vitio inquietudinis, dicitur ſpecialiter corrigendum.

¶ DE CONSOLATIONE PRAELATI. Cap. CLXXIII.

CIrca tertium notandum, quòd quidam ſunt prælati tantam auſteritatem prætendentes in verbis, in vultu, & in factis; quòd turbati fratres in infirmitatibus, vel tentationibus, vel alijs anguſtijs nunquam inueniunt apud eos aliquam conſolationem. Iſti, licet ſint vicarij Chriſti, qui dicitur vnctus, tamen ei contrarij magis vtuntur cauterio, quàm vnguento. Iſti licet in cuſtodia receperint ſauciatum; tamen non nouerunt vulneribus eius apponere, niſi ſolum vinum. Iſti ſunt medici, ſed non nouerunt conficere vnctiones ſuauitatis. Iſti habent in arca virgam correctionis, & tabulam præceptorum, ſed non manna dulcedinis. Iſti ſunt qui in loco mellis miniſtrant abſinthium. Iſti filijs petentibus panem, ouum, vel piſcem conſolationis dant lapidem, vel ſerpentem, vel ſcorpionem auſteritatis. Thren. 4. Filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto. ¶ Sciendum autem, ꝙ ex defectu huius conſolationis multa mala ſolent accidere in ſubditis. Interdum enim propter hoc ducunt vitam in amaritudine, interdũ dimittũt bona conſueta, interdnm facit vacillare circa ſtatum ſuum mutandum, interdum facit deficere in labore; propter quod Dominus dedit manna laborantibus in deſerto, ne deficerent. Et ideo dicit Apoſtolus. Omnia poſſum in eo, qui me confortat; Interdum

facit cadere in deſperationem. Item facit grauia concipere contra prælatum. Quia ergo tot mala ſequuntur ex defectu conſolationis, multum pertinet ad prælatum ſubditorum conſolationibus operam dare. Poſſunt autem ad hoc ipſum multa incitare, & primo exempla, & inter iſta, exemplũ Dei, qui ſecundum Apoſtolum conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, & eſt Deus totius conſolationis. Exemplum angeli Zach. 1. Reſpondit Dominus Angelo, qui loquebatur verba bona, & conſolatoria. Exemplum bonorum virorum. Iob cum ſederet, quaſi rex circunſtante exercitu, erat tamen mærentium conſolator. Iob. 29. Item Tobias quoti die pergebat per cognationem ſuam, & conſolabatur. Paulus abſens mittebat Timotheum diſcipulum ſuum, vt conſolaretur corda diſcipulorum. Secundo incitare poteſt officium prælati, cuius eſt exercere circa ſubditos officium matris. Vnde Bernard. ad prælatos. Diſcite matres ſubditorum vos eſſe, non dominos. Matris autem eſt de filiorum conſolatione eſſe ſollicitam. Tertio facta mundana. Dauid miſit ſeruos ad regem filiorum Amon, vt conſolarentur eum ſuper patris interitu. Tres amici venerunt ſinguli de locis ſuis, vt pariter conſolarentur Iob. Iob. 11. Legitur, quòd multi Iudæi venerunt ad Mariam, & Martham, vt conſolarentur eas de fratre ſuo. Si iſti tam ſolliciti fuerunt de conſolatione deſolatorum, quorum curam non habebant; quanta crudelitas eſt, ſi ille, qui habet curam alicuius deſolati, & eum coram ſe videt quotidie, non habet curam de conſolando ipſum; Bene ergo dicit Auguſtinus prælato, vt conſoletur, ſed quos? puſillanimes.

¶DE PVSILANIMITATE. Cap. CLXXIIII.

CIrca quod nota, qui vocantur puſillanimes, & quare ſpecialiter dicantur conſolandi, & de his, quæ poſſunt valere ad conſolationem. Puſillanimitas, dici poteſt timor immoderatus ex animi paruitate procedens. ¶ Porro iſta puſillanimitas facit interdum æſtimare de re, quæ non eſt peccatum, quòd ſit peccatum; ſicut accidit in multis religioſis, præcipue de nouo conuerſis, qui in multis æſtimant peccatum, vbi non eſt; ſicut diues timidus, quando videt pauperem æſtimat furem, quando videt diuites æſtimat prædones, & cum ſit pax, inſidias ſuſpicatur. Pſal. Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Interdum vero facit timere, quæ non ſunt timenda, licet habeant effigiem timendam, vt aduerſitates, & verba hominum. & huiuſmodi; ſicut pueri timent laruas. Bernar. Timēt, quæ non oportet. Interdum retrahit ab aggreſſione futuri laboris; ardua inchoata facit dimittere ex diffidentia conſummationis. ¶ Circa conſolationem iſtorum notandum, quòd confortatio puſillanimum eſt opus magnæ pietatis, cedit in bonū commune, confortat contra maliciam dæmonum, ideo ſpecialiter ſunt confortandi. Ad quorum conſolationem multa poſſunt valere. Vnum eſt verbum diuinum. Ipſe enim Deus eſt, qui dicit Luc. 12. Nolite timere puſillus grex. Si magna eſt conſolatio exiſtenti in periculo maris, vel infirmitatis, vel belli, quando dicit ſapiens gubernator nauigantibus, ſapiens medicus infirmantibus, ſapiens dux pugnantibus, nolite timere, quanta debet eſſe conſolatio illis, quibus tantus, & tam ſapiens dicit.

Nolite

Nolite timere? Aliud eſt ſpes de diuino auxilio; Sperare enim poteſt omnis ſeruiens, quòd non deſerit eum, quem ſuo ſanguine redemit: Nam ipſe per Eſa. dicit. Noli timere, quia ego redemi te. Si autem ſpes omnis eſt conſolatotia, iuxtu illud. Spe gaudentes, quanto magis talis ſpes? Aliud eſt promiſſio huius auxilij, quod magis eſt, quàm ſpes. Vnde Eſa. 41. Seruus meus es tu, elegi te, & non abieci te, ne timeas, quoniam ego tecum ſum. Si obſeſſis eſt magna conſolatio, quando aliquis potens mandat eis, quòd cum eis erit, & iuuabit eos; quanto maior debet eſſe conſolatio illis, quibus dicit Dominus ſe non futurum, ſed adeſſe? Aliud eſt ſocietas magna, & bona. Quis eſt enim adeo timidus, quem bona ſocietas non confortet? Speratur enim, quòd ſeruientes Deo non ſolum habent ſecum in ſocietate angelos, immo & bonos viros. Aliud eſt contrariorum proſtratio. Quicquid enim eſt in mundo terribile, ſiue peccatum, ſiue dyabolus, ſiue proſpera, ſiue aduerſa, & huiuſmodi, totum victũ eſt à Domino. Et ideo dicit Iob. 16. Confidite, ego vici mundum: Sicut ergo minus timet, qui debellato hoſte pugnaturus eſt; Ita poſtquàm deuictus eſt mundus, magna conſolatio fiduciæ poteſt oriri in cordibus omnium, qui habent cum ipſo pugnare. Aliud eſt beneficium gratiæ. Gratia enim eſt ſicut gladius, quo ſufficienter poteſt ſe homo defendere, propter quod dicit Dominus Apoſtolo. Sufficit tibi gratia mea, ſcilicet ad defendendum te. Aliud eſt remunerationis conſolatio. Gregor. Quicquid intolerabile puſillanimitas aſſerit, hoc leue, & facile ſpes remunerationis oſtendit. Lucæ 12. Nolite timere puſillus grex; quia complacuit patri veſtro vobis dare regnum.

§ DE

¶ DE MODO SE HABENDI *Prælati ad infirmos. Cap. CLXXV.*

CIrca quartum notandum, quòd multiplex eſt infirmitas; Quædam eſt corporalis ægritudinis. Luc.4. Omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad Ieſum, & ipſe ſingulis manus imponens curabat eos; huius autem exemplo, tales infirmi ſuſcipiendi ſunt à prælato in viſceribus compaſſionis ad medicinalia pro ſalute. Vnde Auguſtinus ſupra. Fiat ſine murmure de conſilio medicinæ; ita vt etiam ſi nolit, iubente præpoſito faciat, quod faciendum eſt pro ſalute. Alia eſt corporaliter. Matth.26. Caro autem infirma, ideſt debilis. Sic infirmi ſunt, qui habent complexionem debilem. Et tales ſuſcipiendi ſunt piè diſpenſatiuè ad aliquas ſpirituales recreationes. Vnde ſupra (Et ſi eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monaſterium, aliquod alimentorum, operimentorum, veſtimentorum ve datur, quod alijs fortioribus, & ideo fœlicioribus non datur, non debet alijs moleſtum eſſe.) Alia eſt infirmitas concupiſcentiæ carnalis; ex qua contingit, quòd aliquis interdum patitur lubricum turpe, vel frequens, licèt occultum; tales ſuſcipiendi ſunt cum omni benignitate in foro confeſſionis. Alia eſt infirmitas morum, ſiue vitiorum. Bernar. An non mali mores ſunt mali humores? mali autem humores ſunt morbi cauſa. Tali autem infirmitate laborant homines iracundi, impatientes, impetuoſi, inobedientes; tales ſuſcipiendi ſunt inter brachia patientiæ, vt ſint materia ad merendum. Alia eſt infirmitas vacillationis, de qua Sapien.3. Figura infirmiter poſita à vento circummouebitur. Huiuſmodi autē

ſunt,

Digitized by Google

ſunt, qui non ſunt firmi in ſtatu ſuo, & tales ſuſcipiendi ſunt ſollicitè ad confirmandum. Apocal. 4. Eſto vigilans, & confirma reliqua, quæ moritura erant. Alia eſt infirmitas dubitationis. Et hæc eſt duplex; quædam circa credenda. Apoſtolus. Infirmum in fide aſſumite; quædam circa agenda, de qua Apoſtolus. Conſcientia ipſorum, cum ſit infirma, polluitur; Huiuſmodi autem infirmitate laborant, qui vel tentantur in fide, vel puſillanimitate conſcientiæ in agendis vacillant, tales ſuſcipiendi ſunt in ſpiritu manſuetudinis ad inſtruendum. Apoſtolus. Vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, illos ſcilicet qui præoccupantur in aliquo delicto; tales autem huiuſmodi infirmi, qui non ex malitia, ſed ex ignorantia cadunt interdum, ſunt ſicut cœcus in via. Alia eſt infirmitas perfectionis, tales autem ſunt nouitij, & alij, qui non aſcenderunt ad perfectionem in Chriſto, & iſti ſunt charitatiuè ſuſcipiendi, tanquàm paruuli. Apoſtolus. Tanquam paruulis in Chriſto lac potum dedi vobis, non eſcam. Sed ſunt aliqui prælati (quod cum dolore referendum eſt) qui infirmis non viſcera pietatis, ſed potius crudelitatis oſtendunt; non condeſcendentes eorum infirmitatibus; non ſunt iſti ſicut beatus Nicolaus, qui ſuper afflictos pia geſtabat viſcera; non ſicut Iob, cum quo ab infantia creuit miſeratio; non ſicut Paulus, qui dicebat. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Iſti ſunt medici animarum, ſed non eis eſt cura de male habentibus? Iſti ſunt illi paſtores maledicti, de quibus loquitur Ezechiel dicens. Veh paſtoribus Iſrael. Et poſt. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, quod confractum, non alligaſtis; quod ægrotum, non ſanaſtis, & quod abiectum, non reduxiſtis;

Digitized by Google

duxiſtis; & quod perierat, non quæſiſtis. Item de ſpirituſancto legitur. Ro. 8. quòd adiuuat infirmitatem noſtram. De Paulo iterum legitur Actuum. 20. quòd ipſe laborabat manibus proprijs, vt haberet, vnde ſuſciperet infirmos, & ſic faciendum exemplo ſuo monſtraret. Natura iterum docuit omnia volatilia, & animalia, quòd maiorem curam habent de fętibus adhuc debilibus, quàm quando ſunt fortes. Contrarij ergo ſunt ſpiritui ſancto, Paulo, naturæ prælati ad infirmos crudeles. Item prælatus potius ſumitur ad onus, quàm ad honorem; & ideo illos ſubditos, qui propter infirmitatẽ mentis, vel corporis, ſunt oneroſi, non debet proijcere, ſed potius humeros ad portandum ſupponere.

¶ DE PATIENTIA PRAELATI *ad ſubditos.* *Cap.* CLXXVI.

CIrca quintum nota, quòd tria ſunt, quæ ſolent dare occaſionem impatientiæ. Vnum eſt magnitudo ſtatus. Facilius enim ſolent iraſci viri magni, qui non habent ſupra ſe reprimentem, quàm iuniores. Prouer. 28. Secundum ligna ſiluæ, ſic exardeſcet ignis, & ſecundum virtutem hominis, ideſt potentiam, ſic iracundia erit. Aliud eſt grauamen, ſicut eſt in infirmo. Exemplum de Iob, qui quaſi grauatus infirmitate videtur multa quaſi impatiens dixiſſe amicis conſolari eum volentibus. Aliud eſt multitudo negotiorum; hęc enim ſunt muſcę pungentes; & ideo quanto plura ſunt, tanto magis moleſtant. Iſta autem tria ſunt in prælato, & ideo multas habet occaſiones impatientiæ. Verum impatientia prælati multum eſt periculoſa, ad ipſum enim propter regimen cuncta pertinet facere ſapienter.

Impa-

Impatientia vero perturbat ſapientiam; Prouer. 3. Impatiens operatur ſtultitiam;qui vero patiens eſt, multa gubernatur ſapientia. Ad ipſum iterum pertinet iuſtè iudicare, iuſtè corrigere, & iuſtè omnia facere. Impatientia vero peruerſè, & iniuſtè omnia facit, Iac.1. Ira viri iuſtitiam Dei non operatur. Item impatiens eſt quaſi furioſus; furia vero magis periculoſa eſt in ſoluto, quàm in ligato; Prælatus vero eſt quaſi ſolutus; quia non eſt ligatus per obedientiam, ſicut ſubditus. Et ideo ſua impatientia totam domum perturbat, ſicut furioſus ſolutus. Contra quam dicitur Eccleſ.4. Noli eſſe ſicut leo in domo tua, euertens ſubiectos tuos, & opprimens eos. Patet ex his, quàm periculoſa eſt impatientia prælati, cum perturbet eius ſapientiam, & peruertat eius iuſtitiam, & faciat abuti potentia. ¶ Notandum autem, quòd ſicut prælatus habet alios portare; ita & ipſe indiget portari a ſubditis; nihil autem eſt, quod faciat eum magis importabilem, quã impatientia, prouer.18. Epiſcopum ad iraſcendum facilem, quis poterit ſuſtinere? Nec mirum, quia ſicut dicitur Eodem. 27. Graue eſt ſaxum, & arena oneroſa; ſed ira ſtulti vtroquè grauior. Item debet eſſe talis, ad quem debent omnes recurrere; impatienti vero vix audet aliquis appropinquare; ſicut ſcriptum eſt de Nabal. 1. Reg. 25. Ipſe eſt filius Belial, ita quòd nemo poſſit ei loqui. Item prælatus eſt quaſi ſignum ad ſagittam, contra quem aliquis obloquitur, alius murmurat, alius iudicat, alius inſipientem dicit, alius in tali defectu, alius in delicto tali, & ita niſi ſit patiens, ſemper erit turbatus, & numquàm tranquillus, quod valde eſt contrarium ſtatui prælationis. Sicut enim Deus, qui omnia regit, in ſumma eſt tranquillitate; ita præla-

tus

Digitized by Google

tus in tranquillitate debet omnia diſponere, & non turbari aliorum turbinibus. Vnde de Dauid. 2. Reg. 14. dicitur. Sicut Angelus Domini, ſic & dominus meus rex; vt nec benedictione, nec maledictione moueatur. Bene ergo datur prælato mandatum de patientia habenda ad omnes; quia & occaſiones multas habet impatientia; & periculoſa eſt valde impatientia eius, & neceſſaria eſt ei patiētia propter multa. Ideo dicit Auguſt. (Patiens ſit ad omnes) vt patet ex dictis.

D*Iſciplinam libens habeat, metuendus imponat.* ¶ In hoc quinto mandato circa bonas conditiones prælati determinatur quomodo ſe debeat habere circa diſciplinam. ¶ Et notandum, quòd diſciplina tripliciter accipitur. Quandoquè dicitur corectio prouer. 23. Noli ſubtrahere a puero diſciplinam, quandoquè dicitur religioſa morum tentio. Hugo de ſancto victo. Diſciplina eſt membrorum omnium motus ordinatus, & diſpoſitio decens in omni habitu, & actione; quandoquè dicitur opus pœnitentiale, vt ſunt abſtinentia, vigiliæ, & huiuſmodi. Heb. 12. Omnis diſciplina in præſenti videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris, & hoc modo accipitur hic.

¶ *DE RELIGIOSIS, IN QVIBVS PERijt vitæ auſteritas. Cap. CLXXVII.*

ET notandum eſt, quòd in quibuſdam religionibus, ita perit auſteritas, quòd nec apud maiores, nec apud minores ſeruatur; in alijs religionibus & ſi ſeruatur a minoribus, non tamen apud maiores; Apud quoſdam vero ſeruant maiores, ſed

non

non minores, quia ad hoc non compelluntur. Ber. ecce parcitas reputatur auaritia, ſobrietas auſteritas creditur, ſilentium triſtitia reputatur; econuerſo remiſſio diſcretio dicitur, effuſio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnatio iocunditas, mollities veſtimentorum honeſtas, lecti ſuperfluus cultus munditia. De prælatis idem dicit. Vides quoſdam de maioribus lautius comedere, ſapidius bibere, indui pulchrius, cubare mollius, loqui licentius, orare rarius; hæc enim eſt abuſio in tota eccleſia, vt ſicut ſunt homines in ſtatu ſublimati, ſic & magis velint viuere delicatè. Non ſunt iſti prælati ſecundum ordinem Apoſtolorum, de quibus dicit Apoſtolus. Vſquè in hanc horam eſurimus, & nudi ſumus, ſed ſecundum ordinem ſcribarum, & phariſæorum, qui imponunt onera grauia, & importabilia in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt ea mouere. Dauid autem rex ſitiens noluit bibere aquam; quam tres fortes cum periculo vitæ aſportauerunt ei; ſed libauit eam Domino dicens. Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem; num ſanguinem iſtorum hominum, & animarum periculum bibam? 2. Reg. 13. Multi autem dè ſtatu humili tranſeuntes ad qualemcunquè ſtatum altiorem faciũt ſibi magnas delicias aſſiduè de his, quæ pauperes fratres cum multo labore corporis, & anguſtia cordis conquirunt. Legitur in hyſtoria Tripartita, quòd cum Theodoſius imperator eſſet in quadam expeditione, in qua exercitus laborabat ſiti: Quidam videns eum æſtuantem ſiti obtulerit ei potum limpidiſſimum confectum ex aromatibus aqua frigida ſuperfuſa, qui vincens animum ſuum noluit bibere, ſed offerenti reddidit vt alij, cui vellet, offerret; & hoc fecit, vt corda alio-

rum

rum intuentium propter hoc animarentur ad tolle-rantiam ſitis. Simile legitur de Alexandro magno. Mira res; homines ſæcularis dignitatis abſtinent, vt ſuo exemplo alios animent, & prælati eccleſiaſtici, immo religioſi non curant; ſed ſubditi eorum durum victum ducentes exemplo ſuorum exceſſuũ in cibis, & potibus ſcandalizantur. Moyſes, & Aaron pirncipes populi eodem cibo, & potu vſi ſunt, quo populi in deſerto. 1. Cor. 10. Omnes eandem eſcam ſpiritalem ideſt ſpiritualia ſignificantẽ manducauerunt, & eundem potum. Et quidam prælati, vel officiales religioſorum non dignantur comedere, vel bibere, ſicut conuentus. ¶ Legitur de ſancto Germano Epiſcopo, qui fuit nobiliſſimus ante epiſcopatum, & delitijs deditus valde, poſtquàm factus fuit Epiſcopus, vſquè ad terminum vitæ ſuæ ſcilicet annos. 30. corpus ſic afflixit, quòd numquam comedit panem frumenti, nec vinum bibit, niſi in die Natiuitatis, & Paſchæ; nec oleum, nec ſal pro ſapore comedit, & cineres in refectione prælibabat, & nullam habuit veſtem præter ciliciũ, & cucullam; lectulus eius cineres, & quotidiana impreſſione duratos, ſuppoſito tantum vno ſacco, cum cilicio continebat; numquàm veſtimentum, vel calceamenta extrahebat. Quid dicent ad hoc homines ruſticani, qui promoti ad modicas dignitates in religione nil volunt auſteritatis ſuſtinere in vita, ſed ſemper ſingulares in cibis, & potibus, & lectiſternijs, & veſtibus cõmunibus numquàm ſunt contenti? Rechabite propter præceptum Ionadab patris ſui abſtinent a vino perpetuè: ſicut dicitur. Hiere. 35. Et quidam prælati, qui debent eſſe filij Dei per imitationem, nolunt abſtinere a ſuperfluis delicijs. Deniquè paſtor dicitur a paſcendo non ſe,

Digitized by Google

ſed gregem, iuxta illud 1.Pet.5. Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, Iſti vero non curant de paſcendo grege conuentus, ſed ſolum de ſe; & ideo maledicti a Domino dicuntur. Ezech. 33. Veh paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos, nonne greges paſcuntur a paſtoribus? Ex his patet, quàm reprehenſibile ſit, cum apud maiores in religione vitæ auſteritas non inuenitur.

¶ CONTRA PRAELATOS MOLLES *ad ſubditos.* *Cap.* CLXXVIII.

DE tertio nota, quòd ſunt quidam prælati, qui licet viuant diſciplinate: tamen ex quodam defectu, vel puſillanimitate, vel timore ſunt ita molles ad ſubditos, quòd quaſi numquàm pro exceſſibus duram pœnitentiam, vel aliquam duram obedientiam, vel neceſſitatem obſeruandi auſteritatem ordinis imponunt eis, Propter quod apud eorum ſubditos perijt huiuſmodi diſciplina. Tales prælati ſunt ſicut formidines poſitæ in agris ad timorẽ auium, vel beſtiarum, quæ tenent arcum extentum, & nunquàm percutiunt. Baruch. vltim. Sicut formidines ſunt in cucumerario. Sunt iterum ſicut reges non habentes baculum, niſi arundineum; ſicut deriſiue factum eſt Chriſto, contra quos dicitur in Pſal. Reges eos in virga ferrea. Sunt etiam ſicut burgenſes ciuitatum, qui filios ſuos exponunt voluptatibus, & delicijs omnibus, & non tenent eos ſub aliqua virga, & ideo finaliter confundunt ſe, & parentes, contra quos ad Ephe. 6. dicitur. Educate filios veſtros, in diſciplina, & correctione Domini. Non reliquit huiuſmodi mollitiei exemplũ Chriſtus, qui flagello vſus eſt ad verberandum delinquen-

linquentes in templo; Non Apoſtolus, qui fornicatorem ſathanæ tradidit; Non Petrus, ad cuius imprecationem proprietarij morte ſubitanea perierunt; Non eſt ſapientis medici ſemper vti lenibus, quia plus proſunt interdum corpori ad ſalutem aſpera, & cum dolore abſcindenda ſunt, quæ leniter ſanari non poſſunt. Apoſtolus. Peccantem coram omnibus corripe, vt cœteri timorem habeant. Ergo boni prælati eſt arguere viriliter, vt ab omnibus alijs timeatur. Et ideo bene dicit vir ſanctus (diſciplinam metuendus imponat) ideſt ita ſtrennuè imponat, vt timeatur. Patet ex iam dictis, quàm reprehenſibile ſit cum in religione perijt diſciplina, ſiue auſteritas, vel apud omnes, vel apud maiores ſolum, vel apud minores ſolum; & ideo, vt apud omnes vigeat, dicit vir ſanctus prælato (diſciplinam libens habeat, metuendus imponat.)

ET quamuis vtrumquè ſit neceſſariũ; tamen plus a vobis amari appetat, quàm timeri, ſemper cogitans Deo ſe pro vobis eſſe redditurum rationem. Vnde & vos magis obediendo, non ſolum veſtri; ſed etiã ipſius miſeremini, qui inter vos quanto in loco ſuperiori, tanto in periculo maiori verſatur.

¶ In hoc ſexto loco ponitur mandatum circa bonas conditiones prælati, quantum ad animi interiora. Sunt autem hæ duæ ſcilicet actiones, & cogitationes circa quarum vtrumq; tradit mandatum, circa primum cum dicit. (& quamuis &c.) circa ſecundum cum dicit (ſemper cogitans.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd licet ad prælatum pertinet, & timeri, & amari; tamen ſecundum eſt melius. Et ideo cum dixiſſet in præcedenti mãdato (metuendus imponat) ſubdit, quòd quamuis

vtrũq; ſit neceſſarium ; appetendum eſt tamen plus ſecundum.

¶ NECESSARIVM EST PRAELATO, *quod timeatur.* Cap. CLXXIX.

SCiendum ergo, quòd ſecundum quòd hic dicitur neceſſarium eſt prælato, quòd timeatur, & hoc propter ſubditorum vtilitatem. Multi enim illorum ſunt, qui frequenter magis timore inducuntur ad bonum: Auguſt. Sicut meliores ſunt, quos amor dirigit; ita plures ſunt, quos timor corrigit. Item propter ſtatus ſui exigentiam; indecens enim, & inconueniens eſt, quòd aliquis præſit aliquibus, & non timeatur ab eis; & ideo Dominus, qui dedit homini dominium ſuper animalia, immiſit cũ hoc timorem ſuper ea. Gene. 9. Terror veſter, & tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ. Item propter Dei honorem; non enim eſt ad honorem regis, ſed ad confuſionem, cum eius baculus non timetur. Et ideo dicitur Lucæ 10. prælatis. Qui vos ſpernit, me ſpernit. ¶ Porro huiuſmodi exemplum, videlicet, quòd prælati timeantur, habetur in natura. Inter animalia omnia illud, quod magis timetur ab omnibus animalibus, eſt illud, quod natura fecit ſuper alia, videlicet Leo. Item habetur exemplum in poteſtatibus ſæcularibus. Romano. 13. Si malum feceris, time poteſtatem; non enim ſine cauſa gladium portat. Item habetur in principibus Apoſtolorum: Nam dicit Paulus. In virga veniam ad vos, aut in charitate, & ſpiritu manſuetndinis. Petrus vero occiſis proprietarijs incuſſit timorem omnibus. Actuum. 5. Factus timor magnus in vniuerſa eccleſia. Sunt autem tria, quæ valent ad hoc, vt

præ-

Digitized by Google

prælatus timeatur. Primum eſt morum grauitas; ſicut enim quando conformat ſe quotidianis leuitatibus, multotiens fit ex hoc contemptibilis prælatus; ſic grauitas facit eum haberi in timore venerabili, propter hoc dicitur de Iob.20. Videbant me iuuenes, & abſcondebant ſe. Secundum eſt auctoritas; ſunt enim quidam, qui nunquàm prodeunt ad aliquod opus virile, ex auctoritate quàm habēt, & ideo dicit Apoſtolus ad Timotheum. Argue cum omni imperio; nemo te contemnat, quaſi dicat. In hoc fac imperioſè, ne vertaris in contemptum. Tertium eſt rigor iuſtitiæ, cum videlicet talis eſt, quòd nō creditur, quòd aliquo modo a iuſtitia flectatur; & ideo de Herode dicitur Marci 6. Herodes metuebat Iohannem, ſciens eum virum iuſtum, & ſanctū.

¶ PRAELATO EST MAGIS *curandum de amore ſubditorum, quàm timore. Cap. CLXXX.*

NOtandum, quòd licet neceſſarium ſit prælato, quòd timeatur; tamen magis eſt ei curandum de amore ſubditorum, & hoc multis de cauſis, quarum aliæ ſunt ex parte ſubditorum, aliæ ex parte prælati, qđ ſic patet. Illud quod imponitur amanti, licèt difficile ſit, tamen fit facilius, quàm quod imponitur timenti; nihil enim amanti difficile ſit. Itē quod fit à tali, quòd ſit hilariter, & non cum triſtitia, ſicut quod fit ex timore, acceptum eſt Deo. Vnde Apoſtolus. Non ex triſtitia, aut ex neceſſitate; hilarem enim datorem diligit Deus. Item timentis eſt fugere, diligentis vero adhærere. Et ideo vbi timentes fugiunt, interdum ipſi adhærent prælato infatigabiliter, ſicut Lucas Paulo ſecundum Hiero.

Et ideò ſecundum Apoſtolum charitas dicitur vinculum perfectionis. Item prælati in multis indiget portari à ſubditis; hoc autem facit amor. Auguſt. Tantum quiſq; portat, quantum amat. Item indigent iuuari in multis, hoc autem dilectio facit: Amici eſt iuuare amicum, & pro adiutorio ſolet vnus ad alium recurrere. Item frequenter à ſubditis moleſtantur; ſed dilectio non nouit hoc facere, quia dilectio proximi malum non operatur. Quantum ergo debent prælati appetere, vt à ſubditis diligantur, cũ ſubditos hoc faciat facilius obedire, & acceptabilius Deo ſeruire, & fortius eis in bono adhærere, & ipſos prælatos faciat portari in defectibus, & eos iuuare in negocijs, & ad eos ſe habere quietius. Ideo non ſolum Auguſt. ſed & Bernar. dicit ad prælatos. Studete magis amari, quàm timeri. Et Iſidor. Talem te redde ſubditis, vt magis ameris, quàm timearis. Quis ergo dubitet, quin hoc à Spiritu ſancto ſit, in quo tres tanti doctores vno ore concordant? ¶ Sed notãdum, quòd ad hoc vt prælatus diligatur à ſubdito, cauendum eſt à ſuperbia, quæ non diligi facit, ſed odioſum reddit Eccleſ. 5. Odibilis eſt coram Deo, & hominibus ſuperbia. Item à duritia, quæ reddidit Roboam odioſum populo. Et ideo dicitur econtrario in Eccleſiaſtico. In manſuetudine opera tua perfice, & ſuper gloriam hominum diligeris. Item à ſingularitate, cum enim conformat ſe alijs prælatus, & eſt in illis quaſi vnus ex illis, ex hoc acquirit ſibi aliorum amorem. Eccleſ. 13. Omne animal diligit ſibi ſimile.

¶ DE

Digitized by Google

¶ DE REDDENDA RATIONE à Prælato. Cap. CLXXXI.

REſtat videre poſt huiuſmodi appetitum pertinentem ad affectum, de cogitationibus prælati pertinentibus ad intellectum, inter omnes autem cogitationes pertinentes ad ſtatum eius hoc eſt de magis neceſſarijs, vt non ad horam, ſed ſemper cogitet de ratione reddenda Deo pro ſubditis; propter quod dicit (ſemper cogitans Deo ſe pro vobis redditurum rationem.) Nam quandoq; exigitur ratio de rebus parum valentibus: Prælati vero habent reddere rationẽ de rebus precioſis ſcilicet animabus. Hæb. vlt. Ipſi peruigilant, quaſi reddituri rationem pro animabus veſtris. Item Dominus requirit rationem de numero. Hiere. 30. Adhuc tranſibunt greges ad manum minantis. Et quia prælatus debet habere curam ſollicitam de cuſtodia omnium exemplo Saluatoris, qui dicit Ioan. 13. Quos dediſti mihi, ego cuſtodiui, & non perijt ex eis, niſi filius perditionis. Item de fructu Benedictus in regula. Sciat abbas culpæ paſtoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamilias minus vtilitatis poterit inuenire. Et ideo debet prælatus dare operam diligentem circa ſubditos, vt debitum fructum red dant exemplo illius boni paſtoris, qui dicit Gen. 31. Oues tuæ, & capræ tuæ ſteriles non fuerunt. Ex his apparet, quòd iudicium duriſſimum in his, qui pręſunt, fiet: Durum, quia de ſingulis animabus commiſſis oportebit rationem reddere: Durius, quia anima pro anima punietur: Duriſſimum, quia pro ſola negligentia hoc incurrere poſſunt, veh multis prælatis, qui hoc non cogitant: Et ideo dicit vir ſanctus. Semper cogitans Deo ſe pro vobis reddi-

Digitized by Google

turum eſſe rationem. Attendendum vero eſt, quòd cum anima prælati ſit in maiori periculo, quàm animæ ſubditorum, & ideo propter eos multum tenentur compati animabus eorum, & dare operam, ne propter eos ipſas perdant; hoc autem faciunt, cum benè obediunt, & ideo incidenter ſubdit. (Vnde & vos magis obedientes, non ſolum veſtri, ſed etiã ipſius miſeremini, qui inter vos quanto in loco ſuperiori, tanto in periculo maiori verſatur.)

DOnet Dominus, vt obſeruetis hæc omnia, tanquã ſpiritalis pulchritudinis amatores, & bono Chriſti odore de bona conuerſatione fragrantes; non ſicut ſerui ſub lege, ſed ſicut liberi ſub gratia conſtituti.

¶ Hoc eſt ſecundum, quod facit ad regulæ obſeruantiam, ſcilicet paterna oratio. Nam boni doctoris eſt non ſolum ſtudere ſapientiæ, vt ſciat, quid doceat, & non ſolum docere verbo, vel ſcripto, vt inſtruat, ſed & dare operam, vt obſeruetur, quod dicit, vt proficiat. Quia vero non eſt ſeminantis, nec terræ ſeminatæ fructum producere, ſed Dei ſolius, ideo recurrit bonus doctor ſuper hoc ad orationem. Inde eſt, quòd doctor egregius in fine doctrinæ in Epiſtolis ſemper orat dicens; Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum omnibus vobis, qui ſcilicet moneat, & iuuet ad faciendum, quod docui. Eodem modo orat Auguſt. dicens (Donet Dominus, vt obſeruetis hæc omnia) Quaſi dicat. Quid prodeſt me in iſtis ſtuduiſſe, & vobis ita tradidiſſe, niſi obſeruetis. Ideo rogo Dominum, vt ille, qui ſolus poteſt, donet, vt hæc obſeruetis.

¶CON-

¶ CONTRA RELIGIOSOS, QVI non obſeruant ordinem ſuum. Cap. CLXXXII.

NOtandum autem primo, quòd ſunt quidam religioſi, qui tradita ſibi à Deo mandata paruipendunt, eo quòd paſſim tranſgredientes ordinem diſſipant, Similes illi, cui dicitur Hiere.2. A ſæculo confregiſti iugum meum, Rupiſti vincula, & dixiſti, non ſeruiam. Iſti ſunt ſicut Rhinoceros, quod animal ſecundum Grego. in moralibus adeo eſt indomitum, quòd ſi ligetur, moritur, vel vinculum diſſoluit. ¶ Sciendum autem, quòd multa ſunt, quæ valent ad hoc, quòd religioſi obſeruent ordinem ſuum. Vnum eſt exemplum priorum. Legitur Hierem. 35. quòd Rechabitæ propter mandatum patris ſui Ionadab nunquam bibunt vinum; Phariſæi, & Iudæi propter traditiones ſeniorum, niſi crebro manus lauent, non manducant. Legem Perſarum, & Medorum nullus audet violare. Quanto ergo magis religioſi Chriſtiani ſeruare debent mandata Sancta Sanctorum patrum ſuorum? Et niſi faciant, timendum eſt eis, ne illi contra eos ſurgant in iudicio; & condemnent eos. ¶ Aliud eſt promiſſionis obligatio facta per profeſſionem, qui enim promittit, & non reddit, ipſe ſibi laqueum mortis parat. Vnde Benedictus in regula. Qui aliquando aliter fecerit, à Deo ſe damnandum ſciat, quem irridet. ¶ Tertium eſt apparentia exterior: Quid enim prodeſt nomen, vel habitus religionis, vbi deſunt opera religionis? Ambroſius. Quod ſumus profeſſione, actione potius, quàm nomine demonſtremus, vt actio reſpondeat nomini; & nomen reſpondeat actioni. ¶ Quartum eſt ſucceſſio ſanctorum;

Digitized by Google

rum; Viri enim religioſi tanquam filij ſuccedunt in hæreditatem ſanctorum; & ideo ſi vere ſunt filij, & non adulteri, debent eos imitari in operibus. Vnde Dominus dicit Iudæis: Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Eadem ratione, Si filij Auguſtini, Benedicti, Dominici, Franciſci eſtis, opera eorum, quæ fecerunt, & facienda tradiderunt, facite. ¶ Quintum eſt conditio cohabitationis; nã ſecundum leges eorum, cum quibus habitamus, debemus viuere. ¶ Sextum multitudo inconuenientium. Nam Eccleſ. 5. dicitur, quòd diſplicet Deo ſtulta, & infidelis promiſſio. Item dicitur Eccle. 36. Vbi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio. Cum ergo obſeruantiæ regulares ſint quaſi ſepes, ſequitur ex eorum diſſipatione direptio omnium bonorum ſpiritualium. Item ſi omne mendacium eſt reprehenſibile, quanto eſt maior, cui mentitur, tanto reprehenſibilius eſt mendacium. Tales autem Deo, cui ſe obligauerunt, mentiuntur, & ideo valde timendum eſt de morte ſubitanea; ſicut accidit Ananiæ, ex eadem cauſa Act. 5. Non es mentitus hominibus, ſed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba cecidit, & expirauit. Item tales ſunt ſicut ſtatua Dauid, in qua aliud non eſt inuentum, niſi ſolum veſtes, & pelles caprarum. 1. Reg. 19. in qua illuſum eſt regi Saul, & non ſine indignatione eius. Quare inquit ſic illuſiſti mihi? Nunquid non eſt illuſio ſimilis, quando non inuenitur in religione niſi habitus? Item ſicut 1. Eſdræ. 3. Seniores, qui viderant templum, cum eſſet aliter fundatum hoc templum, in oculis eorum flebant. Et cauſa, quia quaſi nihil erat illud in comparatione ad primum. Quantam ergo materiam doloris habent viri perfecti, qui vident religionem tam grauiter corruiſſe à ſtatu anti-

Digitized by Google

quo. Item religio via eſt ad Paradiſum, qui ergo diſſipant eam, faciunt, ne ſequentes poſſint per eam illuc tranſire. Eſa. 33. Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſauit tranſiens per eam. Item multi videntes religionem diſſipatam, amittunt deuotionem intrandi ad eam: Baruch. 4. A multis derelicta ſum propter peccata filiorum meorum, quia declinauerunt à lege Dei. Item ſæcularibus propter hoc factũ eſt in deriſum. Treñ. 2. Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam, ſibilauerunt, & mouerunt capita ſua ſuper te filia Hieruſalem. Vide etiam de illo, qui dixit matri. Volo ſaluare animam meã, & tandem negligens fuit in religione.

¶ CONTRA ILLOS, QVI NON *integrè ſeruant ordinem ſuum.* *Cap. CLXXXIII.*

NOtandum ſecundo, quòd ſunt aliqui, qui non integrè ſeruant ordinem ſuum, ſed aliquam partem ſeruant profeſſionis ſuæ, aliquam non. Iſti ſunt ſicut Samaritani, qui partim colebant Deum partim idola. Iſti ſunt, qui ſequuntur Dominum claudicando, contra quos dicit Helias 1. Reg. 18. Vſquequo claudicatis in duas partes. Sunt iterum ſicut adultera, quæ licet à viro non recedit omnino; tamen iuxta eum recipit alterum. Sunt iterum ſicut pica, quæ partim eſt alba; partim nigra. Et iſti ſunt partim mali, partim boni. Quod obſtupeſcens Dominus dicit Hiere. 12. Nunquid auis diſcolor hæreditas mea mihi? ¶ Sciendum eſt autem, ꝙ ex huiuſmodi partiali ordinis tranſgreſſione ſequuntur multa mala. Tales enim ſunt ſicut vas perforatum, & bona alia, quæ faciunt per partem religionis,

Digitized by Google

nis, quam frangunt, amittunt. Eccl. 9. Et qui in vno peccauerit, multa bona amittet. Exemplum in vitiſpatrum de quodam, qui eſt viſus haurire aquam de puteo, & ponere in lapide perforato, & inde tota exibat. Vnde etiam Iaco. 2. dicitur. Qui in vno offenderit, factus eſt omnium reus. Exemplum. Quidam miles inuenit quendam ſtultum monachum, qui amore vxoris ſuæ fecerat veſtem quandam, quę partim erat religioſa, partim ſæcularis, & apprehendens eum dixit. Domine monache ex parte iſta, quæ eſt religioſa, non audeo vos tangere, ne eſſem excommunicatus; ſed ex parte iſta ſæculari benè poſſum vos tangere; & ex illa parte tantum verberauit eum, quòd mortuus eſt: ita ac ſi per totum corpus verberaſſet eum. Non eſt autem dubium, quin ſimiliter homines Deus huiuſmodi cōdemnaret, ac ſi totam profeſſionem tranſgrederentur. Itē tales ſunt deturpati, ſicut nuncij Dauid, quando raſa fuit barba eorum dimidia, & veſtes mediæ prę ciſæ vſq; ad nates, & non ſunt digni ſtare in conſpectu Dauid. Et ideo dicitur eis. Manete in Hierico, donec creſcat barba veſtra, 2. Reg. 10. Item per fracturam religionis ingrediuntur hoſtes. Iob. 30. Quaſi rupto muro, & aperta ianua irruerunt ſuper me. ¶ Item tales omnia, quæ promiſerunt, debent reddere; & ideo ſi partem reddant, & non totum, non euadunt tortores. Matth. 18. Iratus Dominus eius tradidit eum tortotibus, quouſq; redderet vniuerſum debitum. Quia ergo indecens eſt, ſemiplenè religionem ſeruare, & tot mala indè ſequuntur, dicit vir ſanctus (vt obſeruetis hæc omnia.)

¶ DE

Digitized by Google

¶ DE SPIRITVALI PVLCHRITVdine. Cap. CLXXXIV.

NOtandum tertio, quòd ſicut eſt quædam pulchritudo corporalis, ita eſt quædam ſpiritualis ſcilicet virtutum, de qua Salomon multum prophetauit in libro Canticorum. Hæc eſt, quæ reddit hominem ſimilem pulcherrimo Deo. Vnde ꝙ homo factus dicitur ad ſimilitudinem Dei, dicunt ſancti referendum ad virtutes, per quas homo aſſimilatur Deo. Hæc eſt, quæ ſola reddit Deo amabilem, Vnde. Pſal. Audi filia, quod eſt obedientię, inclina aurem tuam, quod eſt humilitatis, & obliuiſcere populum tuum, quod eſt extinctionis carnalis affectus, quæ omnia ſonant virtutem. Et ſequitur. Et concupiſcet rex decorem tuum. Item pulchritudo hæc non eſt mutuata ſicut multæ pulchritudines corporales; ſed eſt conſubſtantialis, & naturalis ipſi virtuti. Seneca. Nullo honeſtamento indiget virtus; quia ipſa magnum decus ſui eſt, & ideo maior, ſicut pulchritudines naturales in floribus. Item pulchritudo corporalis cito marceſcit. Iaco. 1. Non ſic autem pulchritudo virtutum. Et ideo dicitur Cant. 6. Anima ſancta pulchra, vt luna, cuius pulchritudo non deficit. Legitur de beato Antonio, quod cum vidiſſet quandam mulierē valde ornatam, fleuit dicens. Ignoſce mihi omnipotens Deus, quia vnius diei iſtius meretricis ornatus totius vitę meæ ſuperauit ornamenta; iſta tanta pro mundo compoſuit, & ego immortali Domino placere propoſui, & ſimilia per meam negligentiam nunquàm impleui; propter hoc ergo benè dicit vir ſanctus (tanquàm ſpiritualis pulchritudinis amatores.)

Cap.

¶ DE ODORE BONAE FAMAE. Cap. CLXXXV.

QVarto notandum, quòd in ſcriptura ſancta bona fama dicitur odor multis de cauſis. Fętor enim egreditur a rebus vilibus, vt eſt lutum, vel ſtercus; ſed odor de rebus precioſis, vt eſt cinamomum, balſamum, & huiuſmodi. Eodem modo fama bona a precioſa ſanctitate bonorum egreditur. Iudith. 8. Hæc erat omnium famoſiſſima; quia timebat Dominum valde. Item bonus odor, cum ſentitur, indicat rem cuius eſt; ita bona fama indicat Chriſtum eſſe apud eos, qui ſic redolent. Apoſtolus 2. Cor. 2. Chriſti bonus odor ſumus. Itẽ ſicut bonus odor reficit, ſic bona fama. Prouer. 15. Bona fama impinguat oſſa. Item ſicut bonus odor, licet regulariter conferat, tamen quibuſdam venenatis nocet, vt bufoni; ita bona fama. Vnde Apoſtolus. Chriſti bonus odor ſumus his, qui ſalui fiunt, & his qui pereunt. Alijs quidem odor mortis in mortem; alijs odor vitæ in vitam. Gloſ. Illi, qui inuidebant bonæ famæ Pauli, vel Chriſti bono odori, peribant. Noli ergo inuidere, & non occidet te bonus odor. Item ſicut odor ex odorifera re contuſa magis elicitur; ita & fama bonorum. Cant. 5. Perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Gloſa. Eccleſia pulſata, & probata odorem conſtantiæ ſuæ, & abundantioris virtutis vbiquè diffundit. Item bonus odor attrahit. Vnde dicitur de panthera, quòd propter bonum odorem aliæ ferę ſequuntur eam; ita bona fama. Canticorum 1. Curremus in odorẽ vnguentorum tuorum. Exemplum de regina Sabba, quam Salomonis fama traxit de finibus

bus terræ, Hiero. Ab vltimis Hiſpaniarum, Galliarumquè finibus quoſdam veniſſe legimus, & quos ad ſui contemplationem Roma non traxit, unius hominis fama perduxit. Item bonus odor ſecundum medicos reſoluit; ita & bona fama reſoluit multos in deuotionem. Vnde Tobiæ.7. Audito nomine Tobiæ ſenioris, miſit ſe Raguel, & cum lachrymis eſt oſculatus Tobiam iuniorem, & plorãs ſupra collum eius dixit. Benedictio ſit tibi fili mi, quia boni, & optimi viri es filius.

¶ ERRORES CIRCA FAMAM. Cap. CLXXXVI.

NOtandum autem, quòd a multis multis modis erratur circa huiuſmodi famam. ¶ Sunt enim aliqui, qui omnino non curant de ſua fama. Contra quos Eccleſ. 41. Curam habe de bono nomine. Alij ſunt, qui propter confidentiam bonæ conſcientiæ, famam negligunt, contra quos Hiero. Non habeas illud, ſufficit mihi conſcientia mea; non curo quid de me loquantur homines: Apoſtoli prouiderunt bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. Alij ſunt, qui bonam famam amittunt non ex malitia, ſed ex negligentia, cõtra quos Auguſt. Sancta conuerſatio tanta debet eſſe, ne forte cum mala uita ſit per laſciuiam, mala fama fiat per negligentiam. Alij ſunt, qui non parcentes famæ ſuæ audacter aliqua committunt cum diſpendio famæ ſuæ, contra quos eſt illud Gregor. in regiſtro. Quicquid poteſt grauare opinionem tuam, omnino fugias, & cõmittere illud nullius ſuaſioni conſentias. Alij ſunt, qui dummodo a uiris malis caueant, non curant malis ſimilia declinare, contra

tra quos dicit Apoſtolus 1. Theſ. 5. Ab omni ſpecie mali abſtinete uos. Alij ſunt, qui & ſi in uno loco relinquunt bonam famam, tamen non ſic in alijs, contra quos Apoſtolus 2. Cor. 7. Odorem notitiæ ſuæ per nos manifeſtat in omni loco. Sunt autem multa, propter quæ boni uiri debent apponere diligentiam ad habendam bonam famam. Vnum eſt utilitas proximi. Auguſt. Nobis neceſſaria eſt uita noſtra, alijs fama noſtra; Nam ſicut crudelis eſt, qui famam ſuam negligit; ſic qui non curat alijs ſubuenire. Secundum eſt utilitas propria. Tertium conſolatio amicorum. Aug. Qui nos amant, quærunt, quid laudent in nobis, qui autem nos odiunt, detrahunt nobis: Nos autem in utroq; medio conſtituti & uitam noſtram, & famam noſtram ſic cuſtodire debemus, ut non erubeſcant detractoribus laudatores. Quartum eſt dilectio inimicorum. Apoſtolus ad Titum 2. In omnibus prębe teipſum exemplum bonorum operum, ut uereatur is, qui ex aduerſo eſt, nichil mali habens dicere de uobis: Quintum eſt proprius decor, pro quo ſolent multum zelare. Ber. Fortitudo tua confidentia fidelis conſcientiæ, decor tuus eſt bonæ opinionis, uel famæ ſplendor. Sextum eſt fructus diuturnitatis. Fama enim non ſolum proficit alijs, dum homo uiuit, ſicut doctrina; ſed etiam poſt mortem. Eccleſ. 41. Bonę uitæ numerus dierum, bonum autem nomen manebit in ęternum. Septimum eſt reuerentia diuini nominis. Mat. 5. Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. ¶ Notandum tamen, quod eſt quædam fama, quæ oritur ex aliquo malo perpetrato. Pſal. Quoniam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.

Sunt

Digitized by Google

Sunt autem aliqui, qui ſolent in tali fama lætari, & ſunt ſimiles quibuſdam, qui ex corruptione magna ſolent in fœtoribus ſtercorum delectari. Alia eſt de factis ſæcularibus, quæ pertinent ad potentiam, uel ſapientiam, uel diuitias. Iſte autem odor non eſt diuinus, ſed meretricius; quia ergo uiri religioſi tantum curare debent de bona fama, ut prædictum eſt, & ſolum de fama oriente ex ſanctitate, & purè propter Chriſtum, bene dicit uir ſanctus. (Seruetis hæc omnia, tanquam Chriſti bono odore de bona conuerſatione fragrantes.) Vnde per hoc quod dicit (bono) oſtendit, quòd nunquàm de malo debent quærere famam, & per hoc quod dicit (conuerſatione) declaratur, quòd non ex factis ſæcularibus, ſed ſolum ex operibus bonis eſt eis fama quærenda. Per hoc vero quod dicit (bono Chriſti odore, notatur, quòd in fama ſua nihil debent quærere niſi Chriſtum.

VT autem vos in libello hoc tanquàm in ſpeculo poſſitis inſpicere, ne per obliuionem aliquid negligatur, ſemel in ſeptimana vobis legatur.

¶ Hic agitur de tertio, quod valet ad regulæ obſeruationem, quod eſt memoria mandatorum eius: quia vero iſta memoria habetur per regulæ lectionem. Primo tradit mandatum circa huiuſmodi lectionem. Secundo circa ea, quæ facienda ſunt poſt lectioně: cum dicit (Et vbi vos inueneritis,&c.) Licet autem frequenter debeat legi Regula à ſuis profeſſoribus; tamen ne circa hoc fiat aliqua omiſſio, arctat ad certum tempus legendi, cum dicit (ſemel in ſeptimana vobis legatur.) Item cauſam aſſignat huius, cum dicit (vt autem vos in libello hoc tanquàm in ſpeculo poſſitis inſpicere.) Item vtilitatem

Digitized by Google

huius declarat, cum dicit (ne per obliuionem aliquid negligatur.) ¶ Sunt autem notabilia, quæ eliciuntur ex hoc mandato. Vnum eſt, quòd cauendũ eſt, ne fiat aliquid quantumcumq; modicum ex contemptu, cum dicit (Ne aliquid negligatur.) Aliud, quòd non debent cadere à memoria, quæ pertinent ad ſalutem, cum dicit. (Ne per obliuionem aliquid negligatur.) Aliud eſt, quòd ad vitandum huiuſmodi obliuionem inſiſtendum eſt lectioni frequenter, quod notatur cum dicit (ſemel in ſeptimana.) Aliud eſt, quod legens, vel audiens regulam, debet intendere, cum dicit. (Et vt vos in libello hoc &c.)

¶ *AD CAVENDAM NEGLIGENTIAM. Cap. CLXXXVII.*

CIrca primum notandum, quòd ad cauẽdum negligentiam quamcumq; circa ſalutaria mandata ponit Dominus ſpeciale mandatum dicens, Deut. 8. Obſerua, & caue, ne quando obliuiſcaris mandata eius, atq; iudicia, & cerimonias. Non ſolum autem dat circa hoc mandatum, ſed addit duram comminationẽ Leuit. 20. Si negligens populus terræ, & quaſi paruipendens imperium meum dimiſerit hominem, qui dedit de ſemine ſuo Moloch, ponam faciem meam ſuper hominem illum, & cognationem eius, ſuccidamq; illum. Non ſolum autem ponit ſuper hoc comminationem; ſed & pœnã grauem legitur inflixiſſe. Exo. 9. Qui neglexerit ſermonem Domini, dimiſeritq; ſeruos ſuos, & iumenta in agris, & poſt. Et percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris ab homine, vſq; ad pecus. Præterea dicitur Hieremiæ 48. Maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter.

Cum

Digitized by Google

Cum ergo obſeruantia regulæ ſit opus Domini, qui circa hanc committit negligentiam maledictus eſt à ſpiritu, qui loquitur in propheta. Item Prouer. 19. dicitur. Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam: Qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur. Cum ergo regula religioſi ſit via ſua: ſicut qui negligit viam ſuam interdum incurrit periculum mortis, ita qui in ſuam regulam negligentiam committit. Item dicitur Eccleſ. 9. Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Sicut ergo domus, cuius reparatio negligitur, ſubito cadit, ita & talis. Sunt autem tria, quæ ſolent eſſe occaſio huius negligentiæ. Primum eſt minor timor Domini, qui enim multum timet Dominum, cauet negligentiã. Eccleſ. 7. Qui timet Deum, nihil negligit. Secundum eſt minor cura animæ ſuæ, ſi enim homines tantum curarent de ſalute animæ ſuæ, ſicut curant de ſalute corporis, nihil negligerent eorum, quæ pertinent ad animæ ſalutem. Tertium eſt occupatio circa alia negotia. Eccleſ. 26. Difficile exuitur negotians à negligentia.

¶ DE REBVS SAECVLARIBVS *non habendis in mente. Cap. CLXXXVIII.*

Circa ſecundum nota, quòd ſecundum philoſophos memoria eſt theſaurus ſpecierum, quæ ſcilicet per virtutes apprehenſiuas inducuntur in animam. Inter omnia autem bona, quæ debet vir bonus habere in memoria, ſunt Dei mandata. Eccle. 3. Quæ præcepit tibi Deus, cogita illa ſemper. Et Prouerb. 7. Fili liga legem meam in digitis tuis, & Deuter. 6. Meditaberis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atq; conſurgens, & li-

gabis, quaſi ſignum in manu tua,eruntq;,& non mo uebuntur ante oculos tuos, ſcribeſq; ea in limine, & in poſtibus domus tuæ. Oſeæ 4. quia oblita es legis Dei tui, obliuiſcar filiorum tuorum & ego. Vnde dicitur de beato Bernardo, quòd apud ſe frequenter dicebat. Bernarde, Bernarde, Bernarde ad quid veniſti? reducens ſibi ad memoriam profeſſionem ſuam, & hoc conueniens eſt. Dicitur enim Hiere. 2. Nunquid poteſt obliuiſci virgo ornamenti ſui? Cum ergo regula ſit ornamentum ſpirituale,& valde pulchrum viro religioſo; quomodo conuenit, vt eum tradat obliuioni? Item dicitur in vitiſpatrum, quòd tres ſunt virtutes Sathanæ, Obliuio, Negligentia, & Concupiſcentia. Oliuio eſt mater negligentiæ, de negligentia vero oritur concupiſcentia, de concupiſcentia corruit homo. Obliuio ergo profeſſionis initium eſt totius ruinæ in religione; & ideo bene dicit (ne per obliuionem aliquid negligatur.)

¶DE REGVLA FREQVENTER *legenda.* Cap. CLXXXIX.

CIrca tertium notandum, quod quia ea, quæ ſciuntur, vel intelliguntur, vel audiuntur, vel dicuntur, vel fiunt, facile de memoria elabuntur, & ideo adinuentæ ſunt ſcripturæ, vt ea, quæ expedit habere in memoria, per ſcripturam perpetuentur. Exod. 17. Scribe hæc in monimentum in libr. 1. ob memoriam. Sed ſunt aliqui religioſi, qui ita faſtidiunt legere in ſcripturis, quod raro, vel nunquã ſe occupant in eis, contra quos Auguſtinus ſupra. (Codices certa hora ſingulis diebus petãtur.) Sunt alij, qui cum legunt, libentius legunt in libris gentilium,

tilium, quàm in ſacris, propter quod Hieronymus raptus ad iudicium fuit grauiſſime flagellatus vſq; ad abiurationē. Sunt alij, qui & ſi libenter legunt in ſacris ſcripturis, tamen parum ſciunt, vel ſcire curant de regula profeſſionis ſuæ: Iſti ſunt ſicut ſtulti aduocati, qui nunquam ſtudent in textu, vel gloſ. de materia, ſuper qua ferenda eſt ſententia à Iudice. Secundum enim regulam ſuæ profeſſionis quilibet eſt iudicandus. Vidi econtrario ego quendam monachum, qui quaſi ſemper ferebat in manibus regulam Sancti Benedicti, modo legens in ea, modo ſtudens, modo quærens eius dubitabilia cum inueniebat virum diſcretum. Phariſæi decalogum ſcriptum in brachio ſiniſtro ferebant. Deuter. 17. dicitur. Poſtquàm rex ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis huius in volumine, legetq́; illud omnibus diebus vitæ ſuæ; quanto magis religioſi hoc facere debent? Proinde ſolent prælati diſcreti ordinare, quòd illi, qui ex occupatione aliqua, vel negligentia hoc non faciunt, alio tempore ſuppleant.

ET vbi vos inueneritis ea, quæ ſcripta ſunt, facientes, agite gratias Domino bonorum omnium largitori.

¶ Dato mandato circa regulæ lectionem, tradit mandata circa ea, quæ ſunt poſt huiuſmodi facienda. Sciendum autem, quod conſideranti ſe, qualis ſit, duo occurrunt ſcilicet qualis ſit in bono, & qualis ſit in malo. Bernar. Vigilanter cerne, qualis ſis ex te, & qualis ex dono. Primum conſiderans in ſpeculo regulæ, interdum inuenit ſe ſcripta facientem, & hoc bonum non facientem, interdum & hoc malum; circa primum tradit hoc mandatum, vide-

Digitized by Google

licet de gratiarum actione; circa ſecundum ibi. (vbi autem quicumq; veſtrum.)

¶ DE GRATIARVM ACTIONE de bonis. Cap. CXC.

CIrca primum notãdum, quòd ſunt quidam, qui cum conſiderant ſe, facientes quod facere debent, inaniter extolluntur, ſimiles Philoſophis, qui non glorificauerunt Deum, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis. Rom. 1. contra quos dicit Apoſtolus. Quid habes, quod non accepiſti, ſi autem accepiſti, vnde gloriaris, quaſi non acceperis? Alij ſunt, qui non ſolum extolluntur inaniter in ſe; ſed & ſuper alios in his deficientes gloriantur, ſimiles Phariſæo hypocritæ dicenti. Lucæ 18. Gratias ago tibi Domine, quòd non ſum ſicut cæteri hominum, contra quos Apoſtolus. Noli gloriari aduerſus ramos, ſcilicet fractos. Alij ſunt, qui licet ſciant, quòd quicquid boni faciunt, ex Dei dono habent; tamen ex quadam ruſticitate non referunt ei gratias, immo quamuis aſſidua recipiãt Dei beneficia, tamen ſemper remanent ingrati, contra quos Coloſ. 3. Et grati eſtote. ¶ Porro ex huiuſmodi ingratitudine ſequuntur tria mala. Primũ eſt ſpoliatio de bonis acceptis. Auguſt. Quod Deus dederat gratis, abſtulit ingratis. Secundum eſt impedimentum accipiendorum. Bernar. Non eſt dignus dandis, qui non refert gratias de datis. Tertium eſt punitio etiam corporalis: Vnde dicit Ioſephus, quòd Ezechias licet immolaſſet Dño poſt triumphum de Sennacherib: tamen quia non reddidit dignas Deo gratias faciendo ei nouum canticum, ſicut in talibus patres conſueuerunt, ægrotauit

Digitized by Google

tuit vſq; ad mortem; vel quia non duxerat vxorem, ex quo per illam lineam Chriſtus debebat deſcendere. Ex gratiarum vero actione econtrario tria ſequuntur bona. Primum eſt conſeruatio bonorum iam perceptorum. Aliud eſt bonorum multiplicatio. Tertium promotio ad maiora in fututum. Dn̄s de beneficijs omnibus vult, quòd homo habeat totam vtilitatem, ipſe uero gloriam, propter iam dicta ſanctus uir incitat nos ad gratiarum actiones.

VBi autem ſibi quiſq; veſtrum viderit aliquid deeſſe, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt ſibi debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur.

¶ Poſt mandatum præcedens traditum de gratiarum actione pro his, quæ lecta in regula de illa inueniuntur obſeruata, ſubiungitur hic mandatum de pœnitentia pro his, quæ inueniuntur non ſeruata. Quia uero pœnitentia uera ſecundum Ambro. eſt præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Ideo ſecundum hoc duo mandat. Vnum cum dicit. (doleat de præterito.) Aliud cū dicit (caueant de futuro.) Quia uero in utroq; eorum eſt neceſſarium donum Dei, ſubiungit (orans ut ſibi debitum dimittatur) quantum ad primum. (Et in tentationem non inducatur) quantum ad ſecundum.

¶ *DE DOLORE SVPER TRANSGREſſione Regulæ. Cap. CXCI.*

CIrca primum vide, cum dicit (doleat) quanta cura beati Auguſtini fuit de regula ſtrictè ſeruanda; ſuperius enim dixit (ſi quid ſeruatum minus

Digitized by Google

fuerit, non negligenter prætereatur) Præterea dixit (ne per obliuionem aliquid negligatur;) nunc aũt dicit (vbi autem ſibi quicunq; veſtrum viderit aliquid deeſſe, doleat de præterito.) Item aliqui prælati abutentes poteſtate ſibi cõmiſſa interdum omittunt aliquid de regula, ad quod alios cogunt. Alij quia officiales ratione occupationum ab aliquibus ſe excuſant: Clauſtrales enim ſimplices interdum continuam obſeruantiam regulæ intolerabilem putant. Et beatus Auguſtinus nullum excipiens ab obſeruantia regulæ dicit (quicumq; veſtrum) ſcilicet prælatus, vel officialis, vel ſimplex clauſtralis viderit aliquid ſibi deeſſe. Item ſunt aliqui, qui & ſi tranſgreſſionem regulæ confiteantur interdum, vel ſe accuſent, tamen rarò dolent ex corde vero, vel rarò ſe corrigunt. Et quia ſine his prima non ſufficiunt; ideo dicit (vt doleant, & caueant) quia melius eſt, quàm confiteri ſolum, & accuſare. In vitiſpatrum legitur, quòd abbas Siluanus raptus ad iudicium, videnſq; multitudinem de habitu religioſo euntes ad tormentum, & reuerſus ad ſe fiebat inconſolabiliter nolens exire de cella, & ſi quando compellebatur exire, operiebat caput ſuum caputio dicens: Quid neceſſe eſt videre lumen illud, in quo nihil vtile eſt? Si aũt iſte fleuit pro alijs religioſis iã damnatis, quanto magis dolendum eſt religioſo ſuper tranſgreſſione ſuæ profeſſionis, ne damnetur?

¶ Ibidem legitur, quòd cum abbas Neſtor de Schiti veniſſet ad ſenes de monte Nitrio vocatus ab eis, & rogaſſent eum, vt faceret eis verbum: Ille plorans dixit. Fratres ploremus, & producant oculi noſtri lachrymas, antequàm eamus hinc, vbi lachrymæ noſtræ corpora noſtra comburant. Et fleuerunt omnes cadentes in facies ſuas, dicentes. Ora

pro

pro nobis pater. Vnde cum lectio regulæ oſtendat religioſo, quæ bona de ſunt ei & quæ mala habet: ſicut ſpeculum oſtendit mulieri fœditatem ſuam. Quæ oſtenſio eſt ſibi cauſa triſticiæ: Bene dicit (vbi autem quicumquė veſtrum viderit ſibi aliquid deeſſe, doleat de præterito.)

¶ DE PECCATI PLACENTIA, ET recidiuo. Cap. CXCII.

CIrca hoc quod dicit (caueat de futuro) notandum, quòd in omni delicto eſt aliqua complacentia propter aliquid, quod in eo delectat: Item eſt in eo aliqua audacia, quòd delinquens contra Deum non veretur. Et ideo ſicut virgo poſt corruptionem propter delectationem iam expertam eam attrahentem facilius inclinatur peccatis ſecũdarijs, quàm primis; & latro videns nihil mali ſibi accidiſſe ex primo furto audacius committet alia furta: Ita in omni delicto accidit, quòd poſt prima homo facilius inclinatur ad ſecunda, vel alia perpetranda; & ideo reddens Auguſti. circa hoc religioſum cautum dicit (caueat de futuro) innuens, quòd de facili cadit in idem, niſi caueat diligenter. ¶ Attendendum autem, quòd peccati recidiuatio aufert fructum totius purgationis præteritæ, ſiue per contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem. Eccleſ. 34. Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodeſt lauatio eius? Item vilificat nobiliſſimam creaturam Prouerb. 26. Sicut canis rediens ad vomitum, ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam. Item redigit in maiorem poteſtatem dyaboli. Luce 11. Tunc ſcilicet quando reuertitur immundus ſpiritus in domum ſuam, vadit, & aſſumit

mit alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Item priuat labores vtilitate. Eccleſiaſtici. 44. Vnus ædificans, & alter deſtruens, quid prodeſt illis, niſi labor? Item aggrauat peccatum, ſicut recidiuatio infirmitatem. Luc. 11. Et fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Et prouocat contra ſe Angelos in iudicio, qui habuerunt gaudium de conuerſione peccatoris, & maius expectant de glorificatione. Et ideo multum poterunt indignari contra eos, qui fraudant eos tali gaudio. Ber. Tu qui ad vomitum redire deliberas, putas ne placatos habebis in iudicio, quos tanto priuare vis gaudio? Item Deum grauius offendit propter gratiam factam in præcedenti remiſſione. Mat. 18. de ſeruo nequàm. Vnde Dominus Ioh. 8. dicit mulieri. Vade, & iam amplius noli peccare. ¶ Porro ad cauendum recidiuationem multum valet conceptio firmi propoſiti de cauendo; ſicut enim citius frangitur ab inimico oſtium vacillans, quàm firmum: ſic animus ſine firmitate propoſiti citius vincitur a dyabolo. Item valet ad hoc timor proprij caſus: qui enim timet multum cadere, melius cauet ſibi, & ita non facile cadit. Apoſtolus 1. Corinth. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. Item confidentia in Domino; qui enim de ſe præſumit, ſtat ſuper ſedem ſuperbiæ, vbi ceciderunt, qui operantur iniquitatem; & ideo de facili cadunt propter huiuſmodi ſedis fragilitatem; Qui vero de ſe diffidentes ſpem ponunt in Domino, eius adiutorio ſtant, & incedunt firmi. Pſal. Qui confidunt in Domino ſicut mons Sion, non commouebitur in æternum. Item ſollicitudo circa ſui cuſtodiam; non enim ita cito capitur caſtrum cuſtoditum ſollicitè, ſicut cuſtoditum negligenter. Et ideo dicitur Deut. 4. Cuſtodi

temetip-

Digitized by Google

temetipſum, & animam tuam ſollicitè. Sicut enim vir prudens infirmitatem incurrens, conſiderat cauſam infirmitatis, ſi fuerit frigus, vel calor, vel huiuſmodi, cauſa inuenta apponit remedium, & cautelam in antea; ita viri pęnitentis eſt conſiderare, quæ fuerunt occaſiones peccati ſui, & cum remedio de præterito cautelam apponere in futurum. Auguſt. Satisfacere eſt cauſas peccatorum excidere, & eorum ſuggeſtionibus aditum non indulgere. Item abſconſio eſt a periculis; ſicut enim in locis guerrarum, qui ſe exponunt, citius læduntur, quā qui ſe abſcondunt; ita multum valet contra ſagittas inimici abſcondi. Prouerb. 22. Callidus videt malum, & abſcondit ſe. Innocens ſcilicet ſimplex tranſijt, & afflictus eſt damno. Item fuga occaſionum. Eccleſ. 21. Quaſi a facie colubri fuge peccatū. Item occupatio ſancta. Hierony. Semper aliquid boni operis facito, vt te dyabolus inueniat occupatū.

¶ *DE HIS, QVAE VALENT AD remiſſionem habendam. Cap. CXCIII.*

CIrca tertium cum dicit (orans vt ſibi debitum dimittatur.) notandum, quòd quantumcunquè aliquis doleat de commiſſis, nunquàm eſt certus de remiſſione. Ionæ. 2. Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Deus? Et prudentis eſt ſemper timere de huiuſmodi remiſſione. Eccleſ. 5. De propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu, propter iſtum timorem, etiam ſancti orant pro peccatis dimittendis. Pſal. Pro hac ſcilicet remiſſione, orabit ad te omnis ſanctus in tempore oportuno. Nota autem, quòd multa ſunt, quæ faciunt ad remiſſionem peccati. Vnū eſt peccati cognitio. Pſal. A peccato meo munda

Digitized by Google

da me, quoniam iniquitatem meam ego cognoſco. Ipſo enim dicente, Peccaui Domine, Nathan Propheta ſtatim reſpondit, Et Domiuus tranſtulit peccatum tuum a te 2.Reg.11. Aliud eſt ſuijpſius apud Deum accuſatio. Pſal. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Aliud eſt contritio de peccato, ſicut apparet in Petro, cui propter fletum amarum remiſſum eſt peccatum. Aliud eſt confeſſio oris. Pſal. Facta eſt iudæa ſanctificatio eius. Iudæa confeſſio interpretatur. Aliud eſt peccati deſertio. Prouer. 28. Qui confeſſus fuerit ſcelera ſua, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Aliud eſt ſatisfactionis impletio. Apoſtolus Exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ &c. Aliud eſt opus miſericordiæ. Mat. 5. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Aliud eſt remiſſio eccleſiaſtica. Io. 20. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Aliud remiſſio iniuriæ. Eccleſ. 28. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſoluuntur. Aliud eſt, flagellum Domini piè ſuſceptum. Tobiæ.3. Cum iratus fueris, miſericordiam facis, & in tẽpore tribulationis dimittis his, qui inuocant te. Aliud eſt interceſſio ſancta. Iob. vlt. Iob ſeruus meus orabit pro vobis, vt non imputetur vobis ſtultitia. Aliud eſt meritũ alienum. Lu. 5. Quorum vt vidit fidem, ait paralytico, Homo remittuntur tibi peccata tua. Aliud eſt immenſitas dilectionis. Luc.7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Oranti ergo pro peccatis laborandum eſt circa iſta, vt leuatis manibus operum cum voce oratio eius citius exaudiatur.

Digitized by Google

¶ DE TENTATIONIBVS. Cap. CXCIV.

CIrca quartum, quod dicit (in tentationem non inducatur) notandum, quòd ſunt quidam, quos dyabolus raró, vel numquàm tentat, qui ſcilicet ſibi gratis ſeruiunt Gre. Illos pulſare negligit, quos iure quieto poſſidere ſe ſentit. Alios vero, qui Chriſto ſeruiunt, magis tentationibus vexat, ſicut Pharao filios Iſrael; & ideo dicitur Eccleſ. 2. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem; ſunt autem multæ cauſæ, quare dyabolus impugnat ſeruos Dei. Vna eſt ſuperbia: Superbus enim eſt dyabolus,& ideo quando aliquem contra ſe cognoſcit præeminentem, indignatus inſurgit contra eum, ſicut tyrannus. Gregorius. Antiquus hoſtis tanto grauius contra hoſtes ſæuit, quanto eleuari eos conſpicit. Alia eſt inuidia? Inuidia enim, quam habuit ab initio erga hominem, ne aſcenderet in cœlum, non ceſſat; & ideo quando videt illuc bonos tendere, nititur eos impedire. Gregorius. Illos antiquus hoſtis rapere nititur, quos, deſpectis terrenis ſtudijs, iungi cœleſtibus contemplatur. Alia eſt vindicta: Eſt enim malitioſus,& ideo quando aliquis facit vituperium repellendo eum a ſe, ſicut boni, ſe vindicare nititur. Gregorius. Tanto dyabolus in hominis fractione duriorem ſe exhibet, quanto ab eo ꝙ proiectus fuerit, dolet. Alia eſt cauſa inimicitiæ antiquæ inter hominem, & dyabolum, in quibus boni magis rebellant; & ideo ipſe eos impugnat. Gregorius. Hoſtis noſter adhuc in hac vita nos poſitos quanto magis ſibi rebellare conſpicit, tanto

acrius

acrius nos impugnare contendit. ¶ Sciendum autem, quòd dominus huiuſmodi tentationes nõ permitteret euenire electis ſuis, quibus omnia cooperantur in bonum, niſi cederent ad vtilitatem eorũ. Apoſtolus 1.Cor.10. Faciet cum tentatione prouentum. Et hoc ad multa. Primo ad inquirendam ſcientiam pugnandi, ſicut torneamentũ militi: Eccleſ. 34. Qui non eſt tentatus, qualia ſcit, ſcilicet de bello ſpirituali, ad quod ſummè valet experientia? Secundo ad expellendam negligentiam; qui enim non ſentiunt ſe hoſtes habere, frequentet pigreſcũt. Glo. ſuper illo verbo. Proba me Domine, & tenta me. Niſi tentaret, eſſemus negligentes. Tertio ad proficiendum in virtutibus: Vnde fratri dicenti, quod non haberet tentationes, dixit ſenex. Vade, & roga Deum contra te moueri bellum, quoniam pugnando proficit anima, ſicut dicitur in vitiſpatrum. Multum addicit ſibi virtus laceſſita, ſicut canis prouocatus fit bellicoſior. Quarto ad expellendam elationem. Apoſtolus 2.Cor.12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Quinto ad alios inſtruendum: Viri enim perfecti, qui tranſeunt per multas tribulationes, & tentationes, melius ſciunt alios inſtruere: Apoſtolus 2. Cor. 1. Si tribulamur pro veſtra exhortatione, ideſt vt ſciamus vos exhortari. He.2. In eo in quo tentatus eſt, potens eſt auxiliari & alios. Sexto ad coronam conſequendam. Iacob.1. Beatus qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. ¶ Sunt autem multa, quæ valent ad vincendum tentationes. Primũ eſt aſſidua belli memoratio, Qui enim cogitat aſſiduè hoſtes habere, melius etiam cauet; Et ideo dicitur Iob.40. Memento belli. Secundum

eſt

Digitized by Google

eſt vigilantia; ſicut fit in caſtris tempore hoſtili, in quibus vigilatur etiam de nocte propter hoſtium periculum. Et ideo dicitur 2. Pet. 5. Vigilate, quia aduerſarius veſter dyabolus, tanquàm leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Tertium eſt confortatio cordis; multi enim ex defectu cordis ſolēt in pugna ſuccumbere; & ideo dicitur Ioſuæ. 1. Con fortare, & eſto robuſtus, noli metuere, & noli timere. Quartum eſt conatus in pugnando. Iaco. 4. Reſiſtite dyabolo, & fugiet a vobis. Quintum eſt adiutorium bonorum. Eccleſ. 4. Et ſi quiſpiam præualuerit contra vnum, duo reſiſtent ei. Sextum eſt virtus fidei: Heb. 11. Sancti per fidem vicerunt regna. Et hæc eſt victoria, quæ vincit mundnm, fides veſtra: Et ideo dicit Petrus, Cui reſiſtite fortes in fide. Septimum eſt fidelis reuelatio tentationum in confeſſione viris bonis. Vnde in vitiſpatrũ. Nichil ita confundit, & allidit virtutem dæmonũ, quàm ſi quis ſecreta cogitationum reuelauerit ſanctiſſimis patribus; Latronum enim eſt fugere, vbi perpenduntur. Octauum eſt meditatio ſacræ ſcripturæ; cor enim eſt ſicut molendinum, quod ſemper molit, & ideo, quando reuoluit in ſe ſacram ſcripturam, non recipit illud, quod dyabolus affert ad molendinum per cogitationes. Nonum eſt crucis memoria; hoc eſt enim vexillnm regale, quod erectum terret, & fugat dæmonum agmina. Chryſoſtomus. Tanta eſt virtus ſedulæ meditationis crucis Chriſti, quòd ſi fideliter in corde teneatur, ſtatim ad eius memoriam dyaboli fugatur exercitus. Decimum eſt ſcientia diuina, quæ inſtruit in multis circa illud bellum; in bello enim plus valere ſolet ſapientia, quàm vires, vel arma bellica. Eſa. 11. Non nocebunt, nequè occident in vniuerſo monte

meo

Digitized by Google

meo ſcilicet hoſtes infernales, quia repleta eſt terra ſcientia Domini. Vndęcimum eſt contritio capitis tentationum ſcilicet cogitationum primarũ: Hiero. Lubricus eſt coluber tortuoſus, & niſi capite teneatur, totus illabitur. Duodecimum eſt diuinum auxilium; Ipſe enim Deus eſt, qui conſeruat in tentatione, Eccleſ. 33. In tentatione conſeruat illũ ſcilicet Deus timentem ſe. Item non permittit tentationem inualeſcere; & ideo quaſi ad ſummum remedium docens confugere dicit Aug. (orans ut in tentationem a Domino ſcilicet permiſſiuè non inducatur) Beati uiri illi, qui prædictis vtentes remedijs, uiriliter reſiſtunt tentationibus; Nam dicit Bern. Quotiens tenrationibus reſiſtimus, dæmones ſuperamus, Angelos lętificamus, Deum honoramus. Ipſe nos hortatur, ut pugnemus: adiuuat, ut uincamus, certantes ſpectat, deficientes ſubleuat, uincentes coronat. Amen.

FINIT EXPOSITIO M. VMBERTI Generalis Quinti Ordinis Prædicatorum ſuper Regula Beati Auguſtini.

Digitized by Google

TABVLA RERVM NOTABILIVM IN HOC LIBRO CONTENTARVM.

Cuius primus Numerus Paginam, Secundus Capitulum indicat.

A

Aberrantes qui ſint à recto religionis tramite. 39. 27.
Abſtinentia caro domanda. 79. 49.
Abſtinentiæ non ſeruatæ in quoſdã inuectiua. 81. 50.
Abſtinentię fracta Proto parentes grauem ſubiere pęnam. 84. 51.
Abſtinentia quantis ab hoſtibus impugnetur. 84. 51.
Abſtinentia indiſcreta, aut nimis auſtera vitanda. 85. 52.
Abſtinentiam non ita eneruata natura quin ſeruare queat. 90. 55.
Abhominabile quomodo committatur. 190. 87.
Abuſiones duæ emanant ab illis; quibus nimiæ recreationes relaxantur. 109. 66
Abundantiam non quærant in Monaſterio. 35. 24
Accipiens aliquid religioſus de cõmunibus bonis propria auctoritate an peccet 25. 19.
Accipere non licet res propria auctoritate, ſed per diſtributionem. 25. 18.
Accuſare ſine teſte an liceat, & an ſufficiat vnus teſtis. 216. 94.
Actiones corporales hic enumeratæ non ſunt ſubterfugiendæ cauſa orationis extraordinarię. 72. 44.
Actus diuerſi in homine ad ſe, ad Deum, & proximũ directi. 155. 76.

Actio duplex. 55. 35.
Admonitiones faciendæ ſecretæ. 202. 90.
Aduerſitates multos erudiunt. 41. 27.
Aegrotis cura exhibenda ſpecialis. 299. 126.
Arguere eſt donum ſpiritus ſancti. 197. 89
Amicitia ſæcularis, & falſa, quæ ſit. 17. 12.
Arma & religionis, & Prædicatoris, quę ſint. 305. 129.
Aſpectus mulierum cuique ſemper fuit ętati pernicioſum. 166. 79.
Aſpectu quomodo dicatur appeti, cum appetere ſit in affectu, non in aſpectu. 179. 82.
Aſpectus fœminæ viſæ interdum eſt medium appetitus. 179. 82.
Aſpectus diuinus non eſt vt humanus, omnia obſcura videns. 187. 87.
Auſteritas in infirmos habita multũ dedecet. 94. 58.
Auſteritas vitæ cum non viget in religioſis, maximè in Prælatis, multum dedecet. 383. 177.
Auctoritas Rectorum demitur, aut debilitatur cauſis extrinſecis, & intrinſecis. 344. 154.

B

BAlneis religioſi non vtẽtęs pro quacunq; neceſſitate. 292. 122.
Bona quædam communia diſtribuenda, quędam nõ. 26. 19
Bona temporalia erogantes non zelo charitatis. 51. 43
Bona tẽporalia ſi deſint propter Deum, nihil deeſt ibidem.
Bona communia magis, quã ſingularia à Fratribus procuranda. 284. 117.
Bona temporalia ſint communia fraternitati ſpirituali. 186. 118.
Bona communia diſpenſantes non perſonas, ſed perſonarum indigentiam attendere debent. 187. 119.
Boni ad inuicem bene ſe habent. 334. 148.

C

CAdens ſubleuatur ſi ſocios ſantæ vitæ viros habeat. 18. 13.
Cantus in Eccleſia varios ꝑducit effectus 77 47.
Charitas pręcipue ſpectat ad Prædicatorem. 9. 8.

Circon-

Digitized by Google

Circonſtantias graues tres habet cupiditas proprietatis. 22. 17.
Cœnobitarum vita excellentior illa Anachoritarum. 14. 11.
Codices certa hora ſingulis diebus petendi. 5. 4.
Cogitationes variæ emergentes inter orãdũ 75.46.
Cognitio certa quomodo haberi poſſit circa regulã, & quando intendat aſtringere ſub præcepto, quando non. 13. 10.
Comedere, vel iacere an liceat in Oratorio. 68. 40.
Comedentes extra horã prãdij, quàm maximè errent. 92. 57.
Comedendum comedentibus alijs rationabilib⁹ de cauſis. ibidem.
Communitati quinquè aſcribuntur. 18. 13.
Cõmunitas Eccleſiæ an fuerit ex voto. 30. 21.
Communitas an fuerit apud fideles in Eccleſia primitiua. 31. 22.
Communicare quis nolens res ſuas an peccet. 32.23.
Completorium omittendũ non eſt multis de cauſis. 64. 38.
Complacentia habita de peccato via ad recidiuãdum, quę recidiuatio aufert fructum totius purgationis præteritæ & multa alia mala gignit, quæ hic enarrantur cum remedijs adhibitis de non recidiuando. 409. 192.
Concordiam ſex conturbare ſolent. 55. 35.
Concordiæ fructus triplex. ibidem.
Conuentum monaci ſubterfugientes, quot mala incurrunt. 111. 66.
Concupiſcentia multa mala parit. 183. 85.
Conſiderãti ſe qualis ſit, duo occurrunt. 406. 190.
Conuitium quomodo ſumatur. 331. 146.
Conuentus magnæ ſunt ſpirituales pręrogatiuę, damna etiam maxima emergunt fugientibus, aut deprauata in illum voluntate ingrediẽtibus. 114. 66.
Conuerſatio muliebris, & aliorum quorundam fugienda. 144. 74.
Conuerſatio exterior ſit moribus correcta. 158. 77.
Cor debemus habere ad Cœlum eleuatum. 43. 28.
Correctionis oſtenſio facta Prælato triplicem habet

annexam vtilitatem, & illi facienda ante teſtium productionem, cauteque procedendum ne infamia tertij incurratur, quod magnum facinus. 230 97.
Correctio quando non fiat a Prælato, quibus aſſimiletur, & errantiũ culpæ cur in ipſum retorqueantur. 371. 171.
Correctio fraterna an facienda de venialibus. 194. 89.
Correctio quomodo habenda in delinquente 191 88.
Correctioni tenētur fratres, cum magna inter illos vigeat fraternitas. 196 89.
Correctionis faciendę modus. 198. 89.
Correctione deſperata proclamati an liceat procedere ad correctionem per teſtes. 237. 98.
Culpas committentes, & pœnitentiam renuentes habentur incorrigibiles. 240 99.
Culpa ſi erit manifeſta, aut occulta, quomodo procedendum in correctione. 203. 90.
Criminoſi an ꝓclamari poſſint ſine teſtibus 234. 98.
Crimen quod probare poſſe credit proclamans, an deficiens in probatione ſit puniendus. 235. 98.
Crimine denunciato a proclamante probare parato, an poſſit Iudex inquirere reum ante teſtium productionem, quòd reſpōdeat. 235. 98
Criminis patrati ſubditus accuſatus an teneatur corā Prælato dicere veritatem. 237. 98.
Crimen cur quattuor modis accipitur, & quare criminoſum dicitur velle appeti, & appetere mulieres. 171. 81.
Culpa fratris nō indicanda, niſi adhoc vt ſanetur. 214 92.
Culpam fratris an liceat proclamare coram Prælato, vel Cap. vel alibi. 201. 90.
Culpæ ſubditorum tranſeūt in Prælatum correctioni indulgentem. 358. 164.
Culpa non modica munus accipere. 256. 103.
Culpa quomodo conuincenda. 216. 93.
Curam debent habere Monaſterii Præpoſiti, vt fratrū neceſſitati prouideant. 37. 25.
Cura debita in religione ſeruanda; cui aſſignatur, vt

multæ

multę euitentur tranſgreſſiones. 358. 164.
Curiæ deliciæ obnubilant veritatem. 117. 66.
Cuſtodia cuius rei habenda, vt Deo placeamus. 374. 172.
Cuſtodes deſtinat aīæ Deus, ne ruat. 192. 88.

D

DAre ſecundum indigentiam laudabilius eſt. 27. 19.
Debiles mitius tractandi. 107. 65.
Diabolo arguta ſententia datur à B Martino. 47. 30.
Dilectio inter fratres mutua ſpiritualis ſit, non carnalis. 347. 157 & 158.
Dilectiones in proximum ſunt variæ, & ad varium finem tendunt, quarum vna peſſima, & ſex vtilitates dilectionis. 349. 159
Delicta non iterata, non tamen correcta quomodo emendanda, & cum nō ad ſint exploratores, vel nequeant, quomodo procedendū in accuſatione, quibuſue in caſibus non teneantur, & quādo, teſtes procurandi. 216. 94.
Delictum magis in maioribus corrigēdum, qui ſunt minorum exemplar. 259. 105.
Diſcordia irreuerentiæ eſt origo. 57. 36.
Diſciplina tripliciter accipitur. 383. 171.
Diſcordes ad remittendam iniuriam quàm mali ſint. 333. 147.
Diſciplina ſeruanda in inceſſu, ſtatu, & habitu. 139. 73.
Diſciplina morum in actionib⁹ extrinſecis maximè requirenda in homine religioſo. 158. 77.
Delinquens poſt admonitionē quomodo iudicandus. 204. 90.
Diſpenſatio an fieri poſſit a prælato cum ſubdito de proprio retinendo, an poſſit etiam circa vſum rei. 23. 18.
Diſpenſatio cum cautione, & maturitate facienda. 23. 18.
Diſpenſatione facta alicui circa vſum rei ſine cauſa animum habēti incertum reſignandi, quotieſcunq; fuerit requiſitus, nunquid talis a vitio proprietatis excuſetur. 27. 19.

Digitized by Google

Diſputatio triplex. 321. 139.
Diſputationi ſcholaſticæ q̃ nam incurrant reprehenſibilia. 322. 139.
Diſtributio intelligitur de victu, & veſtitu, alijsq; neceſſarijs. 27. 19
Diſtributio pecuniæ facta, vt ſibi prouideant, reprobatur. 27. 19
Diuites ſuperbiendi anſam habent. 45. 29.
Diuitiæ ſpirituales, & corporales, vt differant. 118. 67.
Dolor eſt habendus de regulæ trãſgreſſione. 408. 191.
Doctores ſunt reprehenſibiles circa multa. 320. 138.
Durities verborũ, operum, & cordis duplex, vna in Deum, altera in proximũ. 339. 151.
Dubitatio magna oritur in peccatis fratrum conuincendis, quod rationibus probatur. 233. 98.

E

ECcleſiæ ſtatus quare inuentus eſt. 30. 21.
Elationi rerum domeſticarũ oppoſita remedia. 54. 34.
Eleemoſynæ ſunt de alieno, ideo penſandum eſt, quomodo cõſumentur. 29. 19
Excõmunicato an poſſit fieri diſtributio. 26. 17.
Egens minus, & minus habens meliotis eſt conditionis. 122. 68.
Exemplum de proprietario tumulato in ſterquilinio. 22. 17.
Exemplum de non diffidente in ſenectute gratia Dei. 32. 22.
Exemplum de ingredientibus religionem, nec omnino abrenuntiantibus ſeculo, ſed quid proprij retinentibus. 25. 19.
Exempla bona danda à religioſis viris, ſed ſuper omnes à prælato, qui regere velit rationabilibus de cauſis. 368. 170.
Excuſant tria a peccato, quæ tamen non valent religioſis. 252. 101.
Exteriora quidam tantummodo curant, & animarum defectum cernere nõ ſatagunt. 278. 115.

F

FAcultates diſpergentes, & illarũ diſperſione gloriantes octo bona ſpiritualia amittunt. 52. 33.

Fama

Fama bona quare dicatur odor. 398. 185.
Famam multi negligunt, & multi errant circa eam. 399. 186.
Fama bona multis de cauſis a viris appetēda. 400. 186.
Fama reſtitui non poteſt cū ablata, ideo grauiter peccant infamiæ nota quempiam inurentes, 230. 97.
Fiducia de egeſtate non ſuſtinenda tribus fulcitur. 29. 20.
Fœminas quidam quòd alloquantur, excuſationem fulciūt tribus rationibus, cōtra quos obijcitur quattuor modis. 207. 91
Fortis ſit frater cū fratribus in vita religioſa 15 11.
Fratribus nimis ieiunātibus, recreationes fugientibus, ſiue medicinas non eſt acquieſcendum. 294, 123.
Fratres quidam religionem ingredientes adhuc amāt ſæculares parentes, & illis acquiſita dirigunt 31. 22.
Fratres partem, vel totum retinentes ſenectutis, vel infirmitatis cauſa. ibidem.
Fraternitas ſpiritualis requirit, vt res ſint communes iure, natura, & vtilitate. 286. 118.
Fratres quidam communicant magis neceſſitate cōpulſi, quàm voluntate dictante. 32. 22.
Fratris nomen quot modis intelligatur. 47. 30.
Fratres laici non debent vacare ab actionibus, quas conficere tenentur, extraordinarię orationis cauſa. 73. 45.
Fratres appetere non debent illud plus, quod quibuſdam ægris, aut delicatis conceditur. 103. 63.
Fructus prędicationis conſiſtit in confeſſionibus, & animarum conſilijs. 6. 5.
Fructus emanans a vita communi verè magnus. 19. 15.
Fructus triplex a concordia emanans. 56. 35.
Fructus multus ſequitur correctionem debitè peractā 199. 89
Fur dicitur ille, qui rem ſibi collatam non propalat. 289. 120.

G

GEſtus corporis, & eundo, & operando, & ſtādo quomodo corrigendi, ne reprehēſibiles fiant. 148. 76.

Gloria-

Gloriabundi ſunt quidam in religione, quòd ſciant ſe nobiles. 48, 30.
Gratiæ quæ vertuntur in diſſolutionem. 102. 62,
Gratiarum actiones Deo reddendæ de bonis operibus, nec faciendum eſt, vt quidam faciunt ſibi arrogantes opera. 406. 190.
Gratiæ ſpirituales ſunt interior in anima habitus. 279. 115.

H

HAbitus in religioſo notabilis eſt propter ſeptem cauſas. 124. 69.
Habitus vt ſit in corrigibilis, qui, & qualis erit. 147 75.
Hæremita, Deo ſibi reuelante horam mortis, acceſſit ad Cœnobium, vt ſecurius e vita migraret. 14. 11.
Honeſtatis habitui duo traduntur mandata. 124. 69.
Honeſtas ſeruanda in ambulando, & bini incedere tenemur ſuperiorum exemplo. 134. 72.
Honeſtas in re intrinſeca, & rationi annexa appetẽda. 139. 73.
Honores, abbundantia, deliciæ, otium & ſimilia radicitus tollenda. 35. 24.
Honor mutuus exhibendus in religione. 57. 36.
Honore ſunt Prælati proſequendi, nam tria mala oriuntur ex irreuerentia erga Prælatum. 364. 167.
Horæ magis opportunæ ad orandum, quæ ſint 62. 37.
Hoſtis facilius impugnatur in ſocietate. 57. 36.
Humilitas nõ omnis eſt virtus. 343. 153.
Humilitas conducit cuiquè ſed magis prędicatoribus. 55. 34.

I

IActantia ne ſurrepat in corda fratrum, quòd ſæcularia cõtempſerint 49. 31.
Iactura grauis ambitiosè diſpergentibus imminet. 54. 33.
In crepationes ſanctorũ contra Concubinarios 22. 17.
Ieiunium quomodo, & à quibus ſeruandum. 90, 56.
Indignatur Deus contra fratres in monaſterio aliquid proprij retinentes. 32. 22.
Indignatur Deus contra Monachos a religione deuiantes. 111. 66.
Incorrigibilitas vitium eſt

Digitized by Google

contagioſum. 241. 99.
Impudicitia magis viget in viſu, quàm in alijs ſenſibus. 163. 78.
Immunditia nulla maior impudicitia. 165. 78.
Impatientia in prçlato quanta pariat mala. 381. 176.
Inflatio à D. Aug quod ſignificatum habeat. 46 29
Infamia dupliciter infligitur, & quomodo procedẽdũ in correctione. 234. 98.
Infirmis pietate miniſtrandum. 94. 58.
Infirmis ſi aliquid ſuper addatur de victu, non ægre ferant fortiores, qui vero intelligantur infirmi ex priſtina valetudine. 98. 60
Infirmi licet plus ſumant nõ tamen fęliciores putandi. 100. 61.
Infirmi quattuor indigẽt interdum. 292. 122.
Infirmitas eſt occaſio facillimè murmurãdi. 293. 123.
Infirmis cura ſpecialis exhibenda. 299 126.
Infirmitates multiplices malæ enumerantur, & quomodo ſe geret Prælatus ad illas ſuſtinendas 379 175.
Ingluuies in quibuſdã multorum damnorũ parens. 82. 50.
Ingratitudo non referendi Deo quicquid boni habemus, & operamur tria mala parit. 406. 190.
Inquieti qui ſint, & quibus aſſimilentur, & cauſæ inquietudinis vnde dimanent. 374. 172.
Iniuria remittẽda. 333 147.
Ira in odium conuerſa duo mala parit. 329. 145.
Iraſcentium quorundam natura ad ignoſcendum diuerſa. 337. 150.
Itinerantes non ſua, ſed Prælati electione ſocium habeant. 296 124.
Inuectiua contra ſecordes, & ignauos ad orationes. 63. 37.

L

LAbores a fratribus ſunt reſumendi, cum vires priſtinas reparauerint. 110. 66
Laus vitæ communis. 18 14.
Lectionum audiendarũ fratres quidã tepidi. 318. 137
Legis plenitudo eſt in dilectione Dei, & proximi. 9. 8.
Libri Eccleſiaſtici debent eſſe legibiles, & correcti. 78. 48.

Libri ſtata hora ſunt diſtribuendi. 304. 128.
Librorum cuſtodia diligens habenda, ne conſumentur. 307. 13.
Libri religioſorum non pretioſi, ſed emendati, non multi ſint, non nimia in illis habeatur cõfidentia. 317. 136.
Licentia eundi ſolitarie an haberi poſſit. 296. 124.
Lingua bona, & mala parit. 340. 151.
Lingua quando tacens, & quando loquens peccat, quibuſue obſit. 222. 95.
Lites cauendæ propter multa inconuenientia, quæ oriri poſſunt. 328. 144.
Lis orta, nec cito extincta, vt ignis augetur. 329. 145
Lingua grauiter ſauciat. 331. 146.
Loca quæcunq; luſtranda à Prædicatore, tàm diuitũ, quàm pauperum. 6. 5.
Loca quædam ſunt laudabilia, quædam reprehenſibilia illic uiris religioſis commorantibus. 145. 74.
Ludus Bonatel qui. 182. 84.

M

MAla tria emanant ab irreuerentia in Prælatum. 365. 167.
Mala tria redundant in delinquentium pernitiem, quę mala alia tria pariunt in detrimentum vniuerſitatis. 372. 171.
Mala multa accidunt ſubditis, cum Prælati non vtuntur verbis conſolatorijs. 375. 173.
Malum non patratum propter tria retrahentia. 232. 98.
Mala tria inſequuntur, cum quis mala intentione accuſatur a fratrib⁹. 213. 92.
Maledictum quid. 331. 146.
Mandata nõ imponenda circa illa, quę commodè ſeruari nõ poſſunt. 272. 112.
Mandata Dei ſemper memoriæ repetenda, vt mala vitentur. 403, 188.
Mandata duo de dilectione cur non impoſita mulieribus. 10. 9.
Mandatum de cordis vnitate quomodo ſeruandum. 18. 12
Mandatum de cordis attentione in hymnis an obliget. 74. 46.
Medicinalia fratribus danda propter tria. 293. 123.
Medicinalia religioſi quidã ſanctitatis feruore ſpernentes,

nentes. ibidem.
Medicinalia qui ſpernant, qui appetant, qui cogantur accipere. 294. 123.
Memoria mandatorum lectione renouata valet ad obſeruantiã. 402. 187.
Menſa condienda eſt cibis animæ, & corporis, ideſt ferculis, & lectione, pluribus adductis rationibus. 96. 59.
Miſericordia habenda de illis, qui in ſæculo ſplendidè epulantes fuerunt delicati, nec debent cæteri ægrè ferre. 101. 62.
Miſericordia circa tria fieri ſolet. ibidem.
Monachus a Conuentu ſeparatus, vt carbo extinctus, & multa mala incurrit illũ ſubterfugiens. 110. 66.
Monachus quomodo ſe gerere debeat omni tempore, loco, & ſtatu in actionibus, & conuerſando. 150. 76.
Monaſterij communia diligẽter cuſtodiẽda. 262. 108
Monaſteria non ingredienda, vt quærantur neceſſaria. 36. 24.
Manaſteria quibuſdam non ſunt ad ſalutem. 39. 27.
Monaſteria tribus de cauſis non conferunt ad ſalutem 44. 29.
Mores circa exteriora maximè decent virum religioſum. 157. 77.
Moribus placeat Deo Monachus, non habitu. 131. 71.
Mulierum conuerſatio fugienda. 144. 74.
Mulieres quædam bonos viros appetentes, magis quã aliæ. 178. 81.
Mulierum familiaritas vitãda, quia multi naufragantur. 204. 91.
Mulierum familiaritatẽ quęrentes, quibus comparentur. 210. 91.
Munditia ſpiritualis Deo placet, æquè & carnalis. 290 121.
Munuſcula vitanda, quia mala pariunt in anima. 258. 103.
Murmurare haud decet, ſi deterius vno tempore quis accipiat, quàm alio. 277. 114.
Murmur quàm magnũ malum ſit. 276. 114.
Murmur, & contentiones in quo differant. 275. 114.
Mutuandi libri, mala cauenda, & bona inſectanda. 34. 23.

Digitized by Google

N

NAtura non eſt adeo eneruata, quin abſtinere queat. 90 55.
Neceſſaria ad ſalutem debet callere prædicator. 9 8.
Neceſſaria an quærere poſſit Frater in Monaſterio, qui fuit pauper in ſæculo. 34. 24
Neceſſaria miniſtranda ſine mora. 325. 141.
Neceſſitati fratrum paterna charitate ſuccurrendum. 37. 25.
Neceſſitati fratrum ſine perſonarum acceptione ſubueniendum. 287, 119
Negligentia cauenda circa regulæ obſeruandæ mandata, cuius negligentiæ tria ſunt occaſio efficax. 402, 187.
Negligentiam in prouidendis veſtibus religioſis multa mala inſequuntur. 265. 109.
Nuncij impudicitiæ animi oculi ſunt. 282, 84.

O

OBedientia exhibēda eſt in religione quibuſdā prælatis maior, quibuſdā minor. 352. 160.
Obedientia multiplex. 354 161.
Obedientia quibus in caſibus præſtari non debeat. 354. 162.
Obedientia inter omnes virtutes religioni neceſſarias præcipua eſt. 355 163.
Obiectio criminis quomodo ſumatur. 331. 146.
Obſeruantia regulæ quomodo interpretāda, nam multi multa ſentiunt. 11. 10.
Obſeruantiæ regulares quaſi ſepes, ideo magnum facinus pariant religioſi illas tranſilientes. 394. 182.
Obſeruanda an ſint hæc pręcepta extra Monaſterium, cum dicat, (obſeruetis in Monaſterio conſtituti.) 13. 10.
Occupationes ordinariæ religionis non dimittendæ orationis cauſa. 71. 43.
Oculus impudicus qui dicatur. 181. 84.
Oculos quis figit in aliquam tripliciter. 167. 79.
Oculorum ictus quomodo regendi; ne impudicitiæ labe inficiamur; nam illorum viſu cupiditas inflammatur ad mala, & multa generan-

Digitized by Google

generantur in animo, quę Deũ offendunt, ideo corrigendi, cum etiam ſint velociores cæteris ſenſibus non habentibus obiecta ita prompta. 161.78.
Offendens an ſtatim teneatur reconciliari, antequã ad offerendum accedat aliquid Domino in altari. 332. 146.
Offenſor an teneatur mentiri de dicto ſatisfactionis gratia. ibidem.
Offenſæ remittendæ mora nulla difficultate produci debet. 333 147.
Officiales conſtituendi circa ſeruitium fraternarum neceſſitatum. 301,127.
Opera pœnitentiæ ad tria reducuntur. 60. 37.
Opera bona non requirunt magnã ſcientiã. 316.135.
Opus hoc cur regula inſcribatur. 7.7.
Oratio à tribus impeditur. 335. 148.
Orantes quæ ſeruare teneantur. 335. 149.
Oratio in rebus ſubeundis ſemper eſt præmittenda. 392. 182.
Orationi tria competunt; vt ſit perfecta. 60. 37.
Orationes aſſiduæ, & ſecretę multũ laudabiles. 69.41.
Orationes publicæ, & priuatę in quo differant, & mentales quàm Deo acceptæ ſint. 69. 41.
Orationes ſunt exercitia ſpiritualia erigentia animũ in Deum. 68, 40.
Orationes magis conueniũt in loco ſacro. 71.42
Oratio extraordinaria facilius fermentatur, 71.43.
Oratio requirit cordis attentionem. 76.45.
Orationi conuenit locus deputatus. 67.39.
Oratorij ſignificatio. 67.39.
Ordo vt a religioſis obſeruetur, ad hoc multa valent. 393.182.
Ordinem adamuſſim nõ obſeruantes quibus aſſimilentur, & quàm multa hinc mala oriantur. 395.183.
Ordo prædicatorum debet vigilantius in litterarum ſtudio operam nauare. 309.132.
Otium, nimiam curam de medicinalibus, deſiderium famæ appetere non conuenit. 35. 24.

Digitized by Google

P

PArcitas reddit hominem famoſum. 28. 19.
Patientia tribus de cauſis amittitur, quæ ſi in prælato emergant, maximum incurrit periculum in regendo. 369 176.
Pauperibus deteſtabilior debet eſſe ſuperbia. 45. 29.
Paupertas magis competit prædicatoribus. 5. 5.
Peccant fratres diuerſimodè ſcripta non mutuantes. 33. 23.
Peccatorum tria ſunt genera de medio tollenda. 21. 17.
Peccatorum remiſſio vt obtineatur, multa valent. 411. 193.
Peccatores quidã perſequuntur fingentes perſequi peccata. 254. 102.
Peccata fratrum diligenter indaganda, & corrigenda, qui cũ rebus pretioſis cõparentur, debent eſſe mundi. 250. 101.
Peccatores differt Deus punire multis de cauſis. 188. 87.
Peccatum eſt tanquam vulnus quandoq; putreſcens. 226. 96.
Peccatum fratris redundat in damnum commune. 197 89.
Pœnitentię opera ad tria reducuntur. 60. 37.
Pœnitentia agenda de non obſeruatis in regula. 408. 191.
Prædicatio magis competit religioſo multis rationibus. 3 3.
Præcepto an alligentur omnia contenta in regula. 10. 10.
Præcipio quare verbum poſuit, ſi præcipere non intendebat? 12. 10.
Prędicator debet abſtinentiã ſeruare. 80. 49.
Prædicatorum intereſt in cõuiuijs illis, vbi lectio deſideratur, aliqua dicere ædificatoria in fine exẽplo Chriſti, & aliorũ. 97. 59.
Parcitatem ſectantes ditiores ſunt. 118. 67.
Parcitate quæ merita acquirantur. 121. 67.
Peccata odio habẽda, vt res nociua, & malus nuntius. 254. 102.
Pœna triplici puniendus eſt fur. 289. 120.
Placendi voluntas hominibus quomodo ſit bona, & mala. 131. 71.

Philo-

Philoſophiæ ſtudium quib⁹ concedendum. & quã magnę ſit vtilitatis. 311. 133.
Peruerſitates tres maximè deteſtatur Deus. 104. 63.
Presbyter, & Præpoſitus quomodo intelligãtur. 239. 99
Prælati matres vocantur, vt mites ſint. 106. 65.
Prædicator ſtudere debet, vt placeat. 132. 71.
Prædicatores decet habitus vilis. 126. 70.
Prædicatoris inſignia, vt doceat verbis, & factis. 129. 70.
Prædicatorum Ordini perſonę minus ſufficientes non aſcribendæ, hoc vero obſeruandũ plus, & minus, loco, & tempore 323. 140
Prælatus quomodo ſe gerat circa ſubditorum reprehenſionem. 359. 164.
Prælati cur interdum immites circa recreationes, 106. 65.
Prælatis fugiẽda partialitas in recreatione danda. 108. 65.
Prælati honorandi tanquàm Patres. 18. 36.
Prælati verba duriora interdum habeant in reprehendendo. 342. 152.
Prælatus tamen excedens tenetur ſe humiliare; ſed benè perpendat quibus, ne pei⁹ cõtingat. 344. 153
Pręlaturæ pondus examinandum eſt quàm graue, & cauẽdum, ne aliqua ambitionis nota ſuſcipiatur. 361. 165.
Prælatura appetitur propter tria. 362. 165.
Prælati ſolum in minores inuehẽtes quibus aſſimilentur. 258. 104.
Prælatus debet ſe vocare ſeruorum ſeruum. 362. 166.
Prælatus honorandus, alioquin tria oriuntur mala. 364. 167.
Prælatus quinquè obſeruare tenetur. 367. 169.
Prælatus tenetur eſſe exemplaris ad bonum ſuper omnes. 368. 170.
Prælati non corrigentes quibus aſſimilentur, & quæ mala correctionis negligentia ſequãtur. 371. 171.
Prælati debent erga ſubditos vti verbis conſolatorijs. 375. 173.
Prælatus quomodo ſe geret ad ſuſtinendas varias ſubditorum infirmitates, quę hic annotantur. 379. 175.
Pręlati molles qui, & quibus aſſimilentur. 386. 178.

Prælatus

Digitized by Google

Prælatus debet amari, & timeri, ſed melius quod timeatur. 388. 179.
Prælatus debet magis efficere, vt ametur. 389 180.
Prælatus memoriæ teneat, quòd de ſubditis redditurus eſt Deo rationem. 391 181.
Præpoſiti nomen quomodo interpretandum, 27. 19.
Proprietatis obtinendæ cupiditas inimicum parit amicum, & alia mala efficit. 19. 15.
Proprietatis occaſionem tria præbent. 20. 16,
Proſpera timent ſancti magis, quàm aduerſa. 40 27.
Prouiſio ſit communis multis de cauſis. 37. 25.
Pulchritudo ſpiritualis reddit hominem ſimilē Deo, ideo animus ad illam eſt intendendus. 397 184.
Puſillanimitas quę ſit, & quę mala in cordibus pariat. 377. 174.

R

Recidiuātem qui noſcat, & qui non noſcat, quomodo ſe gerent. 215 92.
Recreatio concedenda cōualeſcentibus. 104. 64.
Recidiuatio quāta pariat mala, & quę valeant ad illā pręcauendam. 409. 192.
Regimini ſit annexa auctoritas, quæ multis de cauſis debilitatur. 344. 154.
Regulæ religioſè viuendi variæ a varijs traditæ. 2. 2.
Regula D. Auguſtini magis cōpetit prędicatorib⁹ 5. 4
Regula D. Aug. nō eſt liber inſcriptus ſpeculum. 7 6.
Regulæ Ethimologia. 7 7.
Regula non habet præceptū quoties verbum illud pręcipimus non inferat veritatem pręcepti, ſed ſolum voluntatis intentionem. 13. 10.
Regula frequenter eſt a viro religioſo legēda 404. 189
Religiones cum oriri cœperunt, religioſorum duo genera fuerunt. 2. 2.
Religionis ingreſſus ab aliquibus fit tribus de cauſis. 44. 29.
Religio trib⁹ vocatur nominibus à D Aug. ad cōnuēda religionis vota. 49. 31.
Religioſi impotentes, & pigri ad communia, fortes ad propria multum diſtāt à religione. 283. 117.
Religioſis magis competūt orationes. 60 37.

Religioſi

Digitized by Google

Religioſi viri ſunt templum Dei, & vaſa templi, ideo debent eſſe moribus benè diſciplinati, & exteriori habitu nitidi. 158. 77.

Religionem quidam negligunt propter inordinatũ amorẽ ad ſtudiũ 313. 134.

Religioſi Ordinem non ſeruantes quibus aſſimilentur. 393. 182.

Religio eſt via ad Paradisũ, vnde illam tranſgredientes ſunt cauſa, quòd cęteri non proficiunt. 395. 182.

Religioſi non ſint quæruloſi in Monaſterio. 36. 24.

Religio quibus comparetur 248. 100.

Remedium contra tria mala patientia in cordibus noſtris proprietatis appetitum. 20. 16.

Remedia contra elationem a rerum domeſticarum erogatione obortam. 54. 34.

Remittere debemus proximo. 333. 147.

Res collata cœlatur tribus modis. 288. 120.

S

SAlutis remedia debet ſcire prædicator. 9. 8.

Sanctificatio acquiritur bonorum virorum ſocietate 15. 11.

Sapientia rerum cœleſtium comparatur fonti de cœlo tanquàm per librorum canales venienti. 305. 129.

Satisfactione curandum malum in proximum patratum. 331. 146.

Satisfactio de offenſa triplex eſſe poteſt. 331 146.

Scandala caueãt inferre maiores. 206. 91.

Scientia quæ mala pariat. 314. 134.

Scriptura ſacra a religioſis ſectanda, vt in illa ſe potiſſimum aſpiciant, tãquàm in ſpeculo, quæ valet ad multa bona acquirenda, 308. 131.

Sententia a viro prolata, quę ſit maioris auctoritatis. 2. 2.

Sentẽtia illa regulæ quomodo intelligenda (ne fortè poſſit ſecretius correctus non innoteſcere &c.) nã videtur implicare contradictionem. 229. 97.

Senſus hominis quidam patientes ab obiecto velit, nolit, quidam vero non, & quæ membra repugnẽt ſpiritui. 257. 103.

Seruitus mutua ſit inter fra-

Digitized by Google

tres ſine murmure. 302.. 127.
Seruis Dei non deerunt in futuro facultates, ſi legitimè miniſtrauerĩt 29. 20
Signa ſeruorum Dei, quæ ſint. 295. 123.
Societas in religione quanta bona conferat. 15. 11.
Societas diuitum, & magnatorum a fratribus habeatur non ad extollentiam, ſed ad bonum. 42. 28.
Societas Sācta requirit, vt omnes tam nobiles, quàm ignobiles ſint vnū in Chriſto. 47. 30.
Speculum Auguſtini continet mandata Dei, & ſpectat ad oẽs, ideo errãt, qui regulã opinantur eſſe, 7, 6
Status oppoſitus vagandi voluntati, quando eſt otioſus, tunc reprehenſibilis eſt multis d caufis. 143. 74
Status in religione diuerſa enumerat accidentia D. Aug. in ſua regula. 3. 2.
Studentium varij defectus. 318. 137.
Studendi auiditate quidam adeo illecti, vt religionē negligant. 313. 134.
Superbiam caueat Prælatus, ſi vult amari a ſubditis. 390, 180.
Superbia omnino fugienda a viro ſancto. 113. 66.
Superbia abigenda a fratribus de monaſterio, vt malorū omniū radix. 36. 27.
Superbia quæ mala dimanent. 44. 29.
Superbia vtitur Dæmon, vt ſpirituale deſtruat ædificium. 49. 31.
Superbia duplex. 49. 31.
Superbia etiam a bonis operibus oritur, vt illa demoliatur. 50. 32.
Subditi in quibus non tenentur obedire Prælatis. 354. 162.
Superfluitas viris religioſis non licet. 326. 142.

T

Tempora antelucana, & veſpertina orationi opportuna. 66. 38.
Temporalia bona ſpernēda a Prædicatore. 6. 5.
Tentationes a diabolo ſerui Dei patiuntur. ſed vt faciunt cum tentatione prouentum. 413. 194.
Tentationes vt vincere valeas, vide remedia. 414. 194.
Terrena omnia vana ſunt. 43. 28.

Timorem

Digitized by Google

Timorem habeat Prælatus, dum regiminis tenet habenas, ne ceſpitet, nam Duce ruente, totus diſpergitur exercitus. 366.168.
Timeri debet Prælatus a ſubditis, & tria ſunt, quæ valent, ut timeatur. 388.179
Timor retrahens a proclamationibus faciendis triplex eſt, qui cauſatur etiã interdum a Diaboli calliditate, & ſimplicitate non corrigentis. 222.95.
Traſgreſſiones cur quãdoq; non corrigant Prælati. 359.164.

V

Veniæ petendæ a domino quinam ſint caſus. 346.156.
Veniam petet Prælatus a Domino ſubditos plus iuſto corripiens. 345.155.
Verba ſunt diuina habentia ſolum intentionẽ de præcepto. 12.10.
Vide ibidem quæ ſint verba hẽntia præceptum in intentione, quæ modũ præcepti, & nõ intentionem. ibidem.
Veritas vt antidotum contra virus. 312.133.
Veſtibus Deo placere nemo poteſt. 131.71.
Veſtis religioſi quæ, & qualis debet eſſe. 147.75.
Veſtes recipientes debent reponere in loco communi. 287.118.
Veſtes lauandæ à fratribus, & hoc tribus de cauſis. 291.121.
Veſtium cuſtodia habenda. 326.143.
Vini nimius potus fugiẽdus multis emergẽtibus damnis. 87.53.
Vinum ſæuiſſime impetit decorem hominis religioſi. 88.54.
Virtutes Sathanæ tres. 404.188.
Vindicta quandoq; largè, & ſtrictè ſumpta. 239.99.
Veſtium cuſtodes quando deuiẽt in religione. 261.107
Veſtium prouiſio diuerſimodè facta a quibuſdam religionibus, quæ tamen improbatur à noſtro ordine. 267 110.
Victus communitas magis ſeruanda, quàm veſtitus. 269.111.
Venereæ cogitationes tribus proſternuntur. 172.81.
Videntes alios, & ipſi à nemine videri opinantes, quibus

bus

Digitized by Google

bus aſſimilentur. 185.86.
Videntis circonſtantiæ quin què nos a malo retrahentes, quas omnes circonſtantias Deus habet nos vbiquè videns. 189.87.
Videri qui non putant in malo, ſuperna deprehendun tur prouidētia aliorum timore. & bono communi. 186.86.
Vitam eecellentiorum Prædicatorum tenētur imitari Prædicatores, 6.5.
Vitam degunt diſtortam D. Aug. regulam ſpernentes. 8.7.
Vita conuentualis ſex habet prærogatiuas, 113.66.
Vitium tribus de cauſis corrigendum. 374.172.
Vitia quæ dedecent potiſſimū famulū Dei. 115.66.
Vitiorum ſeptem capitaliū peculiare officium, vt deſtruant homines religioſos. 51.32.
Voluntas hominibus placendi quomodo bona, & mala. 131.71.
Voluptas vbi cauenda, ne teneat nos vegetatos ad malum. 117.66.
Vnitatem inter fratres quæ conturbent. 15.12.
Vnitas mūdana vnitatem in Deo habendam deſtruit corde, & opere. 17.12.

LAVS DEO.

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. 1602.

Digitized by Google

EPISTOLA
B. HVMBERTI. V. MAGISTRI ORDINIS F. PRAEDICATORVM;

Quam ſcripſit de tribus votis ſubſtantialibus Religionis, & quibuſdam virtutibus, & per totum ordinem ad prouincias ſingulas eam miſit.

EXORDIVM EPISTOLAE. Cap. I.

FILIIS Gratiæ cohæredibus gloriæ Fratribus cariſſimis, religioſis vniuerſis vitam Deo gratam, ſibi fructuoſam, angelis iocundam, dæmonibus terribilem, hominibus exemplarem ducentibus ſalus. Nulla ſunt omnino reputanda dilectiſſimi, quæ diuinæ laudi non militant, & honori. Inde eſt, quòd officij neceſſitate, ac fraterna charitate compellimur veſtris auribus nunc ſcribendo, nunc monendo ſæpius inculcare, quæ vos bona facere, & mala doceant declinare. Sed cum pateat, ꝙ ſecundum affectiuam, & intellectiuam vires geminas, ſit & animæ perfectio bipartita: virtus videlicet, & ſcientia: decet his nimirum virum euangelicum adornari; vt per primum in bonum, & per reliquum dirigatur in verum, per primum ardeat, per ſecundum lu-

Digitized by Google

ceat, per primum potens ſit in opere, per reliquum in ſermone illius exemplo, qui cæpit facere, & docere. Deniq; pręſentem epiſtolam dignum duximus charitati veſtræ trāſmittere, quæ vos moueat, & doceat ad regularis obſeruantiam diſciplinæ. Igitur ab obedientia, quæ eſt vnum de ſubſtantialibus religioſorum votis, noſtrum principium inchoamus ad laudem, & gloriam illius, qui origo eſt omnium bonorum, atq; finis.

EXHORTATIO AD OBEDIENtiam. Cap. II.

DIligenti ſtudio, fratres cariſſimi, ſatagamus virtutum officijs inſiſtere, quibus Chriſto conformemur, & ad perfectionis ſemitam informemur, atq; per gloriam reformemur. Et quis ambigat obedientiam talem eſſe? Hanc etenim Saluator noſter intantum amplectitur, quòd vſq; ad mortem Patri obediens factus, crucis ſupplicio condemnatur. Per hanc multarum gentium pater Abraham terram, & cognationem ſuam egreditur, & vſq; ad immolationem filij, quem habuit cariſſimum, inclinatur. Per hanc Ioſue terram promiſſionis inuaſit, & hoſtes gladio ſtrauit. Monemus igitur, & hortamur in domino, vt obedientiæ bonum eò ſeruemus ſollicitius, quantò ſine illo regularibus non eſt ſalus. Scientes certiſſimè, quòd eſt accepta multum apud omnipotentem Deum obedientia, qua pro Chriſto nobiliſſimum, quod eſt in anima, captiuatur, libertas videlicet voluntatis. Quare dignum eſt, & iuſtum, vt quantò quis arctius per obedientiam nunc aſtringitur, tantò poſtmodum in cœleſtibus glorioſius eleuetur. Hoc ipſum certè exemplum nobis innuit,

Digitized by Google

nuit, vbi frater, cui quatuor ordines oſtenſi ſunt, eum, qui ſeruauit obedientiam, ſummum vidit.

DETESTATIO INOBEDIENTIAE. Cap. III.

SEd in contrarium valde deteſtabilis agnoſcitur eſſe inobedientia. Nam idolatriæ ſceleri comparatur, per hanc vel ſpirituale furtum committitur, vel rapina. Nam ſi occultè contrariamur obedientiæ, furtum eſt; ſi manifeſtè, rapina, quia in vtraq; rem alienam inuito Domino contractamus. Voluntatem enim, quam pro Chriſto relinquimus, contra iuſtitiam vſurpamus. Non igitur immerito pater noſter Adam immortalitate,& innocentia ſpoliatur propter inobedientiam; ac de Paradiſi amenitate eiectus in vallem miſeriæ relegatur, per quod criminis huius enormitas declaratur.

DE HIS, QVI VITIANT OBEDIENTIAM. Cap. IIII.

SIcut ſunt multa, quæ reddunt obedientiam comendabilem, ſic ſunt plurima, quæ ipſam faciunt vitioſam. Sunt enim nonnulli, qui vt citius abſoluantur, malè exequuntur iniuncta ſibi officia. In alijs vero inuenitur extorta licentia. Alij licentiam accipere nõ curant: Alij contra negatam licentiam, ſibi id quod placet, facere non formidant. Alij iubenti prælato contradicunt, & tamen faciunt. Alij deuotam quidem obedientiam ſuſcipiunt, ſed executionem negligunt. Alij ne mandatum ad eos veniat, ſe abſcondunt. Alij, quod peius eſt, tales ſe exhibent, vt prælatus nil eis audeat iniungere, aut

Digitized by Google

mandare. Alij dicunt ſe neſcire, vel non poſſe, quòd mandatur, mendacium quodammodo coniungentes inobediẽtiæ, cum eos ignorantia, vel impotentia non impediat, ſed voluntas. Quidam vero nolunt ea, quæ iniunguntur facere, timentes ne ab ipſis talia ex conſuetudine requirantur. Alij perficiunt, ſed cum murmure, vel non voluntariè, ſed coactè. Alij perficiunt quidem obedientiam, ſed triſtè, vel etiam nimis tardè. Sunt & quidam, qui quod volunt, obtinent minis, vel precibus importunis. Et ſi quandoq; negatur eis licentia, domum commouent, & ſeipſos conturbant: hi omnes ſi benè aduerterent verè in ſuis conſcientijs, de prædictis ſe grauiter accuſarent. Sed heu ſunt nonnulli, qui culicem colant, & camelum deglutiunt: quia ſtatum hunc periculoſum minimè recognoſcunt. Tales ſi amatores puri cordis eſſent, non tam malum actum, quàm malũ ſtatũ corrigere laborarent.

❡QVALIS DEBET ESSE OBEDIENTIA. *Cap. V.*

VT autem obedientia noſtra omnipotenti Deo ſit acceptabilis, ſtudere habere promptam ſine dilatione, deuotam ſine dedignatione, voluntariã ſine contradictione, ſimplicem ſine diſcuſſione, ordinatam ſine deuiatione, iocundam ſine turbatione, ſtrenuam ſine puſillanimitate, vniuerſalẽ ſine exceptione, perſeuerantem ſint ceſſatione.

❡QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe prompta. Cap. VI.*

BOnus itaq; frater adeo ſit paratus, & non turbatus, vt inueniatur ad obedientiam ſemper prom-

promptus. Quapropter dilectiſſimi ſitis ſicut aurū ductile, & quaſi virga flexibilis, quæ rectificatur ad libitum artificis, vel curuatur. Sitis, vt rotæ volubiles, quæ ſecundum impetum ſpiritus mouentur. Sitis, vt iumentum apud Deum, cuius dorſo omnia indifferenter ponuntur. Certè ſillaba indifferens multum eſt grata verſificatoribus: quia poni poterit in omni loco. Sic & promptus frater ad obedientiā Deo gratus eſt, & hominibus: quia nihil reſpuit iniunctorum. Legiſtis chariſſimi, quia ſtellæ vocatæ dixerunt, adſumus. Per quod aperte datur intelligi, quàm coniuncta debeant eſſe vox iubentis, & operatio obſequentis. Talis ille bonus monachus extitit, qui vocatus, imperfecta littera dimiſſa, quam cœperat, ſtatim venit. Sed quidam e contrario, velut quadrati lapides ad obedientiam vix mouentur, de quibus ait ſapiens: Qui transfert lapides, affligetur in eis. Cum enim prælatus ponere quoſdam ad obedientiæ bonum nititur: per contradictionem rebellium fatigatur. Ad obedientiæ autem promptitudinem animemini per exemplum. Nam cum imperamus manui, nulla dilatione differtur executio. Iniungitur nobis aliquid, & inobedientes erimus prælatis noſtris? Pudor eſt, quòd interdum ſerui noſtri conducti pro paruo pretio promptiores ſunt ad peragendum grauia, quam nos ſimus prælatis noſtris pro gloria ſempiterna.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe deuota.* *Cap. VII.*

SIt poſt hæc deuota obedientia noſtra, fratres. Ea namq; deuotione ſuſcipiendum eſt, quod iniungitur, ac ſi dominus præcepiſſet. Non enim ho-

Digitized by Google

mini, ſed in homine Deo certiſſimè obedimus. Dubium namq; non eſt, quin Deo acceptum offeratis ſacrificium: dum propter ipſum alienę vos ſubijcitis voluntati. Vtinam fratres ſimus cum Chriſto per obedientiam crucifixi: vt ſicut ille clauis membra habuit ligata: ſic mandatis ſuperiorum noſtrorum membra noſtra omnia ſint captiuata, ſcientes certiſſimè quòd tãtò liberiores apud Deum erimus, quantò nunc pro illo deuotius nos arctamus. Deniquè virtus hęc non ſine cauſa victimis antefertur; quia hic mactatur in holocauſtum volũtas propria: ſed ibi tantummodo caro aliena. In ieiunijs, & vigilijs, & orationibus poſſunt æquari nobis ſæculares, quos in abdicatione propriæ voluntatis, & obedientia præcedimus: eoſdem iudicaturi cum Chriſto in extremo examine præcedemus. Vnde ſummopere cauendum eſt, ne in his duobus etiam in minimo claudicemus.

QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe voluntaria. Cap. VIII.*

VOluntaria quoq; ſit obedientia, quæ non virga, vel calcari indigeat: ſed moueatur ſibilo dulciori. Multum eſt laudabilis obedientia, quæ præceptum ſeruat, laudabilior quæ conſilijs, & admonitionibus obtemperat: ſed omni laude digniſſima, quæ præcipientis animo ſe conformat. Sed ſunt nonnulli, qui potius a maioribus ſuis audire uolunt placita, quàm ut placeat facere audita, qui prælatum ſibi, non ſe illi cupiunt obedire, uel audire. Iſti non magiſtrum gentium dicentem: Domine quid me uis facere: ſed cæcum, cui dixit Dominus, quid uis, ut faciam tibi, ſatagunt imitari. Pater

ergo

ergo eſſe, fratres noſtri, duplicem obedientiam: vnā quidem charitatis, & aliam neceſſitatis. Illa præceptum reſpicit, iſta conſilijs & admonitionibus acquieſcit. Illa neceſſitate quadam arctatur, hæc charitatis amplitudine dilatatur. Illa per coactionem eſt ſeruorum: hæc per libertatem ſpiritus eſt filiorum. Et iſtam utiquè tantò magis acceptam, quantò minus debitam eſſe conſtat.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe ſimplex. Cap. IX.*

TAm ſimplex obedientia veſtra ſit fratres, vt iniuncta ſine diſcuſſione facientes iudicetis de veſtro, nec in minimo habere vos. Nam quiſquis intentionem præcipientis iudicat, bellum intrinſecus ſibi parat. Per hoc enim, quòd cauſas mandatorum, quas ignorat, diſcutit, in laberinthū erroneum ſe ponit. Certè per hoc obedientiæ bonū minus purum redditur: cum quis prælatum irrationabilia iubere præſumptionis oculo intuetur. Verumtamen & ſi prælatus interdum minus vtilia noſtro iudicio videtur iubere: vos id ad inobedientiā non debet mouere. Nam & ſi ille errauerit in iubendo: nequaquam vos deuiabitis ſeniorum mandatum, nihil contra Deum, quid præcipiat, exequentes. Si enim ea, quæ per obedientiam facitis, non ſunt interdum vtilia monaſterijs: ſemper tamen vtilia erunt vobis. Quid enim profuit, quòd quidam patrum virgam aridam longo tempore iuſſus rigauit: niſi quòd in terra conualeſcens virtutem obedientiæ, & obedientis meritum demonſtrauit. Obedientiæ faſtigium in hoc eſt; vt quaſi ſtultū ſe quis faciat in hoc mundo: nihil ſcilicet diſcernens, ni-

Digitized by Google

hil iudicans ex his, quæ fuerint imperata; ſed omni ſimplicitate, & fide illud vtile, illud ſapiens eſſe iudicans, quod ſibi lex Dei, vel examen ſuperioris indixerit. Et verè ſi per hunc modum euacuati fuerimus ſpiritu proprio: replebimur non immeritò tunc diuino. Attendite, quòd in tantum omnis creatura ſuo obedit ſine diſcuſſione creatori, vt illa faciat quicquid ſuæ placuerit maieſtati. Per quod manifeſtè inſtruimur, vt ſimpliciter iuſſa facientes nequaquam ſuperioribus noſtris per inobedientiam reluctemur.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe ordinata. Cap. X.*

OPortet nihilominus obedientiam eſſe ordinatam, ne ſi ordo eius peruertitur, obedientiæ quoque opus per conſequens deprauetur. Vnde conſiderandum eſt, quòd ſicut ratio noſtra debet eſſe ſubdita creatori: ſic voluntas obediat rationi, atq; ſenſualitas voluntati. Nam quando recalcitrat voluntati ſenſualitas, vel rationi voluntas, vel creatori ratio, debitæ ſubiectionis in anima perijt ordo. Et tunc Dei iudicio nobis ab inferiori noſtro reſiſtitur, cum a nobis noſtris ſuperioribus non paretur. Ordo quippe obedientiæ, conſiderata prælatorum differentia, tenendus eſt; vt maiores minoribus in huiuſmodi preferamur; Duobus enim prælatis contraria præcipientibus, acquieſcendum modis omnibus eſt maiori: Vnde cum Deus prælatis ſupremus ſit; contemnenda ſunt prorſus mandata hominum: quandocunquè præcipitur contra Deum. Oportet enim, ait Petrus, Deo magis, quàm hominibus obedire. Patet igitur, quòd nunquàm

ſunt

Digitized by Google

ſunt mala propter obedientiam perpetranda: licet propter eandem interdum bona ſint rationabiliter omittenda. Scimus etenim contemplatiuam vitam actiuam in multis præcellere. Et tamen cum ab illa ſubditus ad iſtam trahitur: quod propter mandatum negligit virtute obedientiæ, in meritorum cumulo compenſatur.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe iocunda.* Cap. XI.

POſt hæc ſciendum eſt, quòd nequaquàm ex triſtitia, aut neceſſitate fit, quod iniungitur faciendum. Iocunda etenim obedientia prælatum ipſum iubentem lætificat; obediētiæ onus alleuiat, ſecuritatem quoq; conſcientiæ præſtat. Si quis autē mæſtus obtemperat, cum Simone Cyreneo in angaria crucem portat. Currus non vnctus ſub onere murmurat. Et ſic is, qui cum triſtitia obedientiam exequitur, carere vnctione Spiritus ſancti ſe declarat. At vero gaudens cum Andrea crucem ſuſcipit, quiſquis onus, quod imponitur, nec corde renuit, nec ſigno quolibet contradicit. Sunt autem quidā, qui ex deſiderio faciunt etiam laborioſa, dummodo ſint placita. Alij cū grauitate ſuſcipiunt leuia: quia iuſſa. Iſtud fieri perſuaſione diaboli certum eſt; vt hoc nobis graue faciat, in quo maius meritum eſſe conſtat; & aliud nobis offerre ſatagit gaudioſum, qđ ſaluti noſtræ minus perſpicit fructuoſum.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe ſtrenua.* Cap. XII.

NOn tantum leuiá, ſed ardua propter obedientiam ſunt agenda. Eſt enim obedientia pretioſa

tioſa, cum obtemperatur in placitis; non quia placita; ſed quia iniuncta. Pretioſior vero ſuper aurum, & topazion, cum obeditur in contrarijs, in quibus ſi ſenſualitas interdum remurmuret; erit tamen ratio ſemper prompta exemplo Chriſti, qui quamuis calicem paſſionis à ſe transferri peteret; voluntatem tamen ſuam patris ſubiecerat voluntati. In obedientia multum valet, fratres mei, ad merendi efficaciam difficultas operis cum promptitudine volũtatis. Quando per clauſtralem vitam religioni iungimur, mundo morimur, & actibus quodammodo ſepelimur. Quare noſtras per obedientiam voluntates continuè mortificemus; vt illi, qui per obedientiam ſanguinem ſuum fudit, ſemper viuere valeamus. Non igitur ad iuſſum ſenioris reſpondere præſumamus, non poſſumus, aut neſcimus: cum patres noſtros aggreſſos propter obedientiæ bonum etiam importabilia ſecundum humanum iudicium cognoſcamus. Vires enim Deus omnipotens adminiſtrabit corpori: vbi voluntas ſeruiens ad id, qđ iniungitur, aderit menti. Vnde quidam ſanctorum patrum mandato ſenioris obtemperans ſupra ſpem, virtute diuina non propria ſaxum mouit. Ex his colligere poteritis, quòd obedientiæ diſcretio eſt, vt ſit aliqualiter indiſcreta; vt ea pro bono quis aggrediatur obedientiæ, quæ aliquando videntur ſecundum mundi ſapientiam carere ratione. Hinc eſt, quòd vir obediens loquetur victorias; quia voluntas, quæ ſe inclinat naturaliter ad proſpera, per coactionem obedientiæ, vt curuetur etiam in aduerſis, neceſſe eſt.

¶QVOD

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET eſſe vniuerſalis. Cap. XIII.

NEc ſemel tantum debet quiſquè, quòd iubetur, facere; ſed ſemper in omnibus obedire. Sed dicunt in corde ſuo deſides, & rebelles, videmus, quòd hi, qui ad obedientiam ſunt difficiles, ab omnibus ſunt liberi, & ab officijs ſunt ſecuri. Ipſis enim vbiq; defertur, & parcitur; cum alij, qui ſe ad omnia paratos exhibent, nunc officijs, nunc laboribus inceſſabiliter onerantur. Quis igitur poſſet, inquiunt, omnia, quæ iubentur cuſtodire? Sanè ſi oculum cordis aperimus, apertè conſiderare poſſumus, quòd illis pro eo, quòd parcitur, condolendum eſt, & iſtis, quòd eis non parcitur, congaudendum eſt. Quod enim interdum parcitur rebellibus, ſuo vitio deputent, non virtuti. Fit namq; iſtud, ne peior ſciſſura fiat; ne concutiatur calamus conquaſſatus. Sic Deus non præcipit dare libellum repudij; ſed permiſit. Exultent autem iuſti, qui oneribus prægrauantur; quia dum multiplicantur ſuper eos onera, multiplicatur & materia meritorum, & per conſequens gaudium præmiorum. Otium inſuper eis tollitur, peccatorum pœna minuitur, tentationis occaſio remouetur. Sciendum autem, quòd licet omnes homines obedientia ſtringantur aliquali; hic tamen propter votum regulares ſunt amplius obligati. Nam patrifamilias obediendum eſt in bona ſuæ domus ordinatione, regibus in Reipublicæ gubernatione, plebanis diuinorum præceptorum expoſitione, & ſacramentorum adminiſtratione, prælatis ordinum in diſciplinæ obſeruatione, ſummo prælato Deo in declinatione vitiorum,

&

&cuſtodia mandatorum. Vos igitur fratres ad obedientiam ſpecialiter ligaſtis; nec quicquam excepiſtis. Exemplum pſalmiſtæ ſequimini dicentis: Ad omnia mandata tua dirigebar. A memoria quoq; veſtra non decidat, quòd qui in vno præcepto ſeniorum offendit, præcedentes obſeruantias omnes perdit.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe perſeuerans.* Cap. XIV.

VEſtra deniq; obedientia ſit perſeuerans. Cum enim profeſſionem facitis, vſq; ad mortem vos obedituros in poſterum obligatis. Quia igitur exitus, & non principium acta probat, fælici iocunditate perpetuò coronandus vſq; in finem obedientiam non relinquens. Cui igitur placet, vt ſibi veritas promiſſa ſoluat, ipſe quoquè, quod promiſit, finaliter non omittat. Qui enim ſecundum Chriſti ſententiam perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit certiſſimè.

¶DE ABDICATIONE PRO-*prietatis.* Cap. XV.

AD aliam obſeruationem regularem manum mittamus, vt qualiter ſine proprio viuere debeamus, doceamur. Igitur ex primitiuæ Eccleſiæ perfectione diſcere poteritis: quòd habere cuncta communia debeatis. Creaturæ id nobis indicant in communicando bonum, quod habent, & inuicem ſeſe donant. Mutuo quoq; ſibi ſeruiunt membra corporis, communitatem rerum indicantia per hoc nobis.

¶QVAE-

Digitized by Google

¶ QVAEDAM MOVENTIA *Ad abdicationem proprietatis.* Cap. XVI.

ABdicationem rerum Chriſtus nos de ſuo exemplo docuit. Beatus Dominicus nobis moriens hoc legauit. Scriptura quoq; ſacra idem figuris multiplicibus demonſtrauit. Nam crucifigendus Chriſtus veſtibus ſuis ſpoliatur: per quod nobis, quàm nudos rerum omnium proprietate nos eſſe conueniat, declaratur. Ipſe quoq; non habuit, ſicut aſſerunt, vbi caput reclinaret. Sanctus etiam Dominicus legauit nobis migrans ad Deum humilitatem, charitatem, & voluntariam paupertatem. Idipſum exemplo ſuo tradidit idem pater, qui pauper erat pecunia, ſed diues vita pura. Deniq; legitur, quòd mulieris amictæ Sole pedibus Luna ſupponitur, per quod eſſe calcanda nobis omnia mutabilia demonſtratur.

¶ QVOD IPSA MVLTIPLICITER *vitiatur.* Cap. XVII.

SEd heu ſunt aliqua, quæ bonum paupertatis vitiant, nunc poſſidendi deſiderijs, nunc verbis inordinatè prolatis, nunc etiam factis in virtutis huius præiudicium demonſtratis. Nonnulli ſunt etiam, qui ad ea, quæ profitendo contempſerant, appetitibus accenſi anhelant, obliti quòd apud ponderatotem ſpirituum ipſa peruerſa voluntas, priuſquàm ad actum procedat, condemnetur. Econtra quidam patrum, quia rapere cucumerem concupiuit, in Sole acriter ſe afflixit: vt vexatio talis intel-

lectum

lectum ſibi tribueret, ac ſi malum in ſe deſiderium puniret. Hi vero, qui diuitias, quas foris habere non poterant, nunc affectant, ſi vero Chriſti diſcipuli eſſent, per anguſtam portam, quæ ducit ad vitam, exonerati ab omni impedimento intrare ſolicitè laborarent. Inuenimus etiam interdum quoſdam in quibuſdam rebus adeo delectari, vt nec ad concedendum ea fratri petenti velint aliquatenus inclinari. Alij quaternos, vel res alias innituntur à fratrum conſpectu abſcondere, ne poſſint petentibus non negare, quibus contemnenda eſſent illa tranſitoria, & fraternæ charitati omnia poſtponenda. Pudet autem dicere, qnòd non nunquam viliſſimis rebus ſic accenduntur: vt ſiquis vel digito ex his quicquam attrectare præſumpſerit, tam indignatione cordis contra ipſum, quàm verborum inſolentia moueantur. Inueniuntur & alij, qui ſic dicunt: Niſi mihi detur hoc, vel illud habendi, vel recipiendi licentia, nequaquam domum de cætero in talibus promouebo. Sunt & alij, qui tales ſe exhibent, vt prælatus ex his, quæ habent, auferre non audeat, vel vt ad tempus concedant, iniungere non præſumat. Et ſi abſtulerit quicquam taliū; turbationes in domo concitant, & tumultus. Sed quia per talem indignationem in prædictis rebus aliquale ius ſibi vendicant, proprietarios quodammodo ſe demonſtrant. Pro his nequaquam turbationem ſibi aſſumerent; niſi res illas, pro quibus mouentur, ad ſe pertinere aliqualiter iudicarent. Sunt & nonnulli, qui denarios ſine licentia nec accipiunt, nec expendunt; & tamen quia licentiam ſibi denegari nulla ratione volunt, apud Deum excuſabiles non exiſtunt. Alij dum dare, vel accipere quoq; deſiderant; inſidioſè prælati ſui abſentiam;

ex-

expectant, vt a minore prælato licentiam obtinere valeant, quam negandam a maiore credunt probabiliter, aut formidant. Iſti quidem apud homines forinſecus ſe excuſare poterũt, ſed apud Deum, cui omne cor patet, & omnis uoluntas loquitur, perfectionis ſemitam derelinquunt. Quidam etiam commeſtibilia, uel potabilia ſibi miſſa, uel ſoli contentantur habere, uel illis, quibus placet, tantummodo diſtribuere, nec fratres alios ſecundum diſpenſationem eorum, quorum intereſt, participes uolunt eſſe. Sunt & alij, quibus auctoritas eſt trádita: qui monaſterij res indignis conferunt, aut incautè perire ſinunt, aut ſuperfluè res expendunt, qui nonnunquam circa curam propriam reperiuntur ſatis prodigi; ſed quo ad alios ſatis auari: hi ſi certè aduererent, quòd eleemoſynæ ſunt pauperũ, quibus uiuunt, eas cum magna timoris reuerentia, & prouidentia æqualiter diſpenſarent.

¶ QVALITER DEBENT ESSE *amatores paupertatis. Cap. XVIII.*

VEri autem amatores paupertatis ſine licentia nil accipiant, nec dent, vel habeant, neq; mutuent, neq; furentur: Quamuis enim nobis neceſſaria habere liceat in cõi; nullus tamen quicquàm habeat in ſpeciali. Ecce pater noſter Auguſtinus tantæ paupertatis extitit, quòd teſtamentum nec moriens fecit vllum. Et ſicut proprium non licet habere clauſtrali; ſic & operari ſtudeat in communi. Sciendum eſt autem, quòd religioſis poſtponenda ſunt quædam actu pariter, & affectu, vt proprietas rerum, qua ſe priuauerunt; quædam affectu, ſed non actu, vt interdum eſt per actiuam vitam diſpenſa-

ſpenſatio temporalium: quædam actu, ſed non affectu ſicut pro bono obedientiæ quandoquè intermittitur contemplatio ſupernorum; Sed heu videmus multos bonum proprietatis appetere; nolunt tamen ipſam cum defectu, ſeu penuria ſuſtinere. Apud omnipotentem vero Deum tunc paupertas pretioſa redditur, cum eam voluntas deuota cum difficultatis moleſtia comitatur. Sanè ad retinendum nuditatis virtutem ita voſmetipſos ab omni proprietate reddatis extraneos, vt tanquam peregrinos,& nihil habentes pijs monaſterij largitionibus vos noueritis veſtiendos, deinceps & alendos. Ex præmiſſis igitur coligite, vt poſſidendorum in vita pręſenti nec quicquam inordinatè concupiſcatis, nec inhoneſtè acquiratis, nec ſine licentia quicquam recipiatis, vel detis, nec præter voluntatem prælati aliquid teneatis, nec licentiam extorqueatis, nec contra fraternam charitatem quicquam teneatis, nec inutiliter expendatis.

¶ *DE MVLTIPLICI NOCVMENTO proprietatis. Cap. XIX.*

OStendunt proprietarij ſe vacuos Dei gratia eſſe, qui contra profeſſionem ſuam poſſidere ſatagunt aliena. Mala eſt compenſatio, quæ burſam ditat, animam Deo priuat: quantum ſibi religioſus archam onerat rerum proprietate, tantum ſibi grauat conſcientiam puritatis egeſtate. In dialogorum libro legimus, quendam religioſum paucos denarios abſcondiſſe, cuius ſepultura extra cymiterium quidem facta maledictionem pro bene dictione meruit ſic habere. Pecunia tua tecum ſit in perditione poſitis denarijs apud ipſum. Tales ſi

dece-

Digitized by Google

decedunt impœnitentes peiores ſunt inferno: qui moriente Chriſto reſtituit aliena. Iſti pro re tranſitoria pretioſum obligant, quia pro talibus animã ſuam damnant, & ſe gaudijs cœli priuant. Vnde frater, qui ſe, & ſua Chriſtum ſecuturus reliquit, de his ſe vitiosè poſtmodum intromittit. Iſte talis inſipientem ſe oſtendit, qui molam aſinariam de collo amotam reſumit: & in ſpinas, quas euaſerat, ſe ponit, ac luto, quo ſubtractus fuerat, ſe ſubmergit. Iſte velut canis ad vomitum reuertitur, & retro aſpiciens mittendo manum ad aratrum perficit curuum ſaltum. Talis namq; ſi vxorem Loth in ſtatuam ſalis conuerſam attenderet, ad ea reſpicere, quæ reliquit, minimè feſtinaret. Minus eſt ſapiens, qui diuitias aſino congregat, ſed de propria inopia nihil curat: Huic ſimilis eſt, qui contra profeſſionem ſuã res ſibi colligit; ſed per defectum ſpiritualium fame perijt. Per hoc quoq; quòd ſua pretioſiora ſeipſo æſtimat, gradum, & ordinem diligendorum aut negligit, aut ignorat. Cum iſte ſit mundo mortuus, fame mori formidat. Cum de compedibus ſit ſolutus, iteratò ſe illaqueat. Cum ſit in naui, aquam haurit, vt ſe mergat, cum ſit in horto ſal ſpargit, ne fructus ſibi gratiæ creſcat. Benè talis dici poteſt ydololatra, quia fiduciam habet in pecunia, quæ in illo ſolum, qui iuuare poteſt, eſt habenda. O quam iniuſtè res hic ponderat, qui poſtponere pro paucis denarijs Chriſtum putat. Immo talis interdum flagitium Iudæ ſuperat, quia his non nunquàm vno ſolido ſe damnat. Ille autem venditurus Dominum triginta argenteos eum æſtimabat. Naturæ hic ordinem peruertit, quia terram ſuper omnia diligit, quam inter elementa rerum Creator infimam ordinauit. Tu itaq; frater ſi currere ad cœlum vis ex-

pedite, ſatage, vt nequaquàm prementes ſarcinas amplectaris.

¶DE VTILITATE PAVPERTATIS. Cap. XX.

SVfficiat autem vobis, fratres cariſſimi, paupertas, & abhominetur anima noſtra tranſitorias ſubſtantias; quia Chriſto vobiſcum manente diuites nimis eritis, nihil temporalium habentes. Et ſine illo pauperes eritis, & egeni, cunctas etiam diuitias mundi obtinentes. Ille autem ſit veſter theſaurus, qui ſolus animæ deſideria replere poteſt, & ſine illo eſt omnis creatura vacua. Quare ſi propter paupertatem eſuritis, & ſititis, ſi nudi eſtis, ſi ſuſtinetis incommoda; ille ſolus vobis ſufficiat, qui dulcedinis, ſuæ magnificentia, omnia mundi commoda propter ſe dimiſſa incomparabiliter recompenſat. Attendite fratres mei, quia ſicut ſecurum iter pauper tranſit per latrones; ſic & monachus nihil habens cum decedit, diaboli ſecurus tranſit laqueos, & euadit. Elementa leuia ſurſum vadunt, ſic & fratres, qui ſe perfectè omnibus nudant, liberè cœlos petunt. Exemplũ enim eſt horum pauper Lazarus, qui fuit tandem ab Angelo in ſinu Abrahæ deportatus.

¶DE CASTITATE. Cap. XXI.

AMplectenda eſt poſt hęc velut vnum bonum de religionis principalibus ipſa caſtitas, quæ diuinæ viſioni nos aptat, quæ naturam ſuperat, & angelicis ſpiritibus nos conformat. Hæc eſt enim inquam, quæ fidelem animam Chriſti ſponſam efficit,

Digitized by Google

cit, quæ ſequentes agnum canticum nouũ inſtruit, & Deo proximum eſſe facit. Talibus inhæreatis nuptijs, vbi thalamus eſt cordis munditia. O quam regales ſunt illæ nuptiæ, vbi anima Chriſto per amorem iungitur, capiti noſtro corona ponitur, & dextra illius nos in primo amplexatur.

¶ SIMILITVDINES QVAEDAM de caſtitate. Cap. XXII.

CAſtitas veſtimentum eſt nuptiale, quo decorabimur diſcumbentes in conuiuio ſummi regis. Hoc byſſino veſtimento qui caruerit, de nuptijs æternis confuſibiliter expelletur. videte, quomodo confuſi ſunt valde ſerui Dauid, quorum videlicet veſtes vſq; ad nates tondebantur, quia confuſi nimis erunt apud altiſſimum, qui tegumento nobilis continentiæ nunc ſpoliantur. Omni laude dignum eſt in carne prẹter carnem viuere, & inter ſpinas eſſe, ſed ſpinarum aculeos non ſentire. Salamandræ tales ſunt ſimiles, quæ in igne non comburitur, & piſci, qui circundatus aqua non ſubmergitur; atq; grano, quod non inter zizania ſuffocatur. Iſti mira faciunt in hoc mundo; Maius enim miraculum eſt de carne propria fomitem extirpare libidinis, quàm eijcere dæmonia; vel febres de corporibus alienis.

¶ DE TRIBVS MALIS Incontinentia. Cap. XXIII.

TRibus modis incontinentes errant; dum vel delectatione, vel cogitatione, vel conſenſu circa idem vitium elaborant; huius figuram nobis ſa-

cra ſcriptura euidenter innuit: cum in primorum parentum peccatum ſerpentem, & mulierem, atq́; virum litteraliter introducit. Sit itaq́; cor veſtrum per caſtimoniam thronus eburneus; ſit lectus floridus; ſit fons clarus; ſit vtiq; hortus concluſus, amena paradiſus; ſit archa extrinſecus, & intrinſecus deaurata; & virtutum delectabilis apotheca.

¶ DE COGITATIONE MALA. Cap. XXIV.

PRimo ergo ſuper corda veſtra, fratres mei cariſſimi, Chriſtum ſicut ſignaculum ponere ſatagite;& ne vagentur ad inania prohibente. Cor etenim ceræ ſimile dicitur, quæ per impreſſionē ſigillo quolibet figuratur. Quare pulchris imaginibus mentes veſtras imprimite, ac ſic eas in æterna gloria decorate. Studeamus etiam pigmenta bonarum cogitationum in ignem deſideriorum mittere, quo valeamus ſummi amoris incenſo in conſpectu altiſſimi redolere. Deſiderium enim noſtrum ignis eſt, & ſecundum materiam, quam imponimus, vel fætoris, vel boni odoris fragrantiam excitat. Cor quoq́; noſtrum molæ continuò currenti comparatur, qua vel lolium, vel triticum comminuitur ſecundum arbitrium imponentis. Faciamus igitur; ut Salomon, qui auream vrnam ſupra templū poſuit ad innuendum, quòd quiſq́; talis eſſe debet, qui ad reſiſtendum volatilibus cogitationibus ſe præmunit. Sciat ueſtra fraternitas, ꝙ cogitando quis peruerſa, raptorem in theſaurum ſuum intromittit, ſemen iactando diabolum emittit, ſagittas diaboli abſq́; clypei oppoſitione recipit incuruando ſe Sathanæ, Chriſtum de ſolio deijcit: porcos in hortum ſuum deua-

ſtandnm

ſtandum introducit: lutum in fontem conſcientiæ ſuæ mittit: flores relinquens ad ſtercora ſe cõuertit.

¶ DE DELECTATIONE. Cap. XXV.

QVaſi proles matrem, ſic delectatio malum ſequitur cogitatum. Quiſquis ergo voluerit vitare conſequens, malum præcaueat antecedens, ſciens quòd, qui cogitationibus carnalibus mentem dederit, à ſupernis ſe conſolationibus elongabit. Abſit enim, ut diuina conſolatio infundi debeat uaſi inquinato. Nam cor immundum ſedes eſt Sathanæ, cui non decet Chriſtum per gratiam conſedere. O quàm indigna commutatio incommutabile bonum ſpernere, & rebus mutabilibus adhærere, fontem dulcedinis relinquere, & turbato riuulo ſe replere. Igitur ſi de peccatis interdum uos cogitare contingat; non hoc ex delectatione; ſed amara com punctione fiat, ſicut pater multarum gentium Abraham ciuitates à longe conſpexit ſubuerſas, & Hieremias ciuitatis ſuæ incendium dolens planxit.

¶ DE CONSENSV. Cap. XXVI.

CÆterum ſi contingat, ut illicita cogitatio uos interdum mordeat, ſummopere cauendum eſt, quòd uſq; ad conſenſum delectatio non decurrat. Cum enim diabolus inclinare uos nititur ad peccatum, ad ſuum incuruari tranſitum uos hortatur. Sed mendax eſt, & pater mendacij. Ideo minimè peruerſus tranſibit, quin potius, ſi in conſenſu ueſtro aduenerit, pedem figat. Conſiderandum tamen

men eſt duplicem eſſe conſenſum, qui nos maculat, dum uel malum facere decernimus, uel dum nos in opus per delectationem motuum conſentimus. Quando enim delectatio cogitationis uſq; ad uoluntatem delectandi protrahitur, tunc moroſa, & rea criminis, etiam abſq; perpetratione operis iudicatur. Et ſi taliter delectantes apud omnipotentem rei ſunt, uideant, quo reatu conſtringentur, qui cogitationes præuenientes ad illicita ſe compellunt.

¶QVALES DEBENT ESSE VERI *continentes*. Cap. XXVII.

STudeamus igitur fratres corporis habere continentiam, atq; mentis, quæ nobis per cinctionem lumborum, atq; mamillarum cum zona aurea declaratur. Si uero tentatio carnis, uel dæmonis ad illicita uos incitat, mentem tamen ſtantem fortiter hæc non frangat. Sed multum intereſt habere uirtutes politicas, uel purgatorias, aut purgati animi, quia tantum ſunt extremæ prioribus meliores, quanto iam poſt triumphum quietem ſinceræ poſſident puritatis, Quamuis enim omni laude plenum ſit carnalibus deſiderijs reſiſtere, multo tamen laudabilius eſt tentationum incitamenta non ſentire. Nam dum obtinet in bellorum conflictibus quis triumphum, tamen uulnerum interdum ictus recipit, ac plagarum. Motum etiam quem cum labore pugnæ, quis interimit; quando ſe pacem habere ſperauerit, tunc inſurgit. Nequaquam enim ab hoſte dimicans ſecurus eſſe poterit, quamdiu contra eum dimicans uictus non fuerit. Securior Dauid erat poſtquàm à prælijs ſubiectis hoſtibꝰ quieuerat, quã cum bellorum diſcriminibus ſubiacebat. Status

illo

ille tranquillus in archa Noæ deſignatur, in qua cuncta quietantur animalia, & pacantur. Ad pacem hanc laudabilem tunc uenimus, quando contra uitia inſurgentia, non quaſi ex neceſſitate pugnare compellimur, ſed ea potius, cum ſe prius oculo rationis obtulerint, velut colubrum horrore nimio deteſtamur.

¶DE CIRCVNSTANTIIS LVXVRIAE. Cap. XXVIII.

NOn ſolum opus luxuriæ nepharium; ſed ad illud incitantes circunſtantiæ ſunt vitandæ: quales ſunt incautus viſus, tactus, oſculum, & amplexus, frequens eloquium, riſus.

¶DE VISV INCAVTO. Cap. XXIX.

ETenim quia mors per feneſtras ingreditur, neceſſe eſt, vt viſus ipſe cum magna diligentia obſeruetur, ne dum aſpectus incautè exteriora inclinantes aſpicimus, diuitias intrinſecas amittamus. Certè ſi Dauid viſum ab incauto intuitu reſtrinxiſſet, in tantæ tentationis mala minimè incidiſſet. Pudicitiam quoq; Dina perdidit, quia ad videndum mulieres regionis occurrens viſus in ſui ſe cuſtodiam non concluſit. Ad tegendum viſum noſtrum exemplum nobis Saluator tradidit, qui nec proprios velari in irriſione oculos recuſauit. Quo idcirco ſcandalizantem oculum ſecundum Dei conſilium eruamus, vt viſum videlicet, ne vanitates hauriat, auertere ſtudeamus.

❡DE TACTV INCAVTO. Cap. XXX.

CAuendi ſunt præterea contactus non ſolum laſciuiarum; ſed bonarum etiam fœminarum, quamuis enim bona ſit terra: bona quoq; ſit pluuia: tamen ex earum commixtione lutum efficitur. Eodem modo licet bona ſit manus viri, & bona manus fœminæ ex contactu tamen illarum nonnumquàm lutoſa cogitatio, vel affectio generatur. Si picem etenim quis tetigerit, manum vtiq; ſordidabit. Quis autem ſtultus credit ſe manum in ignem mittere, & incendium non ſentire? Vnde quidam ſanctus, quando per aquam matrem propriã tranſportauit, manum pallio, ne illam tangeret, inuoluebat.

❡DE AMPLEXIBVS, & oſculis. Cap. XXXI.

SI ergo ſecundum Apoſtoli dictum, bonum eſt mulierem non tangere, nequaquam illam expedit oſculari. Concupiſcentia enim quoſdam tales ſic falsè decipit, & excæcat, vt dicant talia licere, cum eundem Apoſtolum conſtet oſculum mundus indulſiſſe. O quàm miſerabiliter perijt iudicium rationis: cum affectus ad aliquod faciendum incipit dominari. Firmat enim ſibi mens captiua conſcientiam qualemcumq;, dum tamen perficiat, quod affectat. Ipſa vero conſcientia poſt facti perpetrationem amaris ſtimulis mentem pungit, quæ ad malam partem deuians veritatis ſemitas derelinquit. Amplexus quoq; mortales non deſiderant, qui ad æternas nuptias ſe parant. Ornatos namq; lampadi-

bus

Digitized by Google

bus munditiæ, & oleo lætitiæ decet eſſe, qui ſuperni ſponſi amplexibus cupiunt intereſſe.

❡ DE REMEDIIS LVXVRIAE. Cap. XXXII.

REmedia ſanè luxuriæ ſunt familiaritates ſuſpectas deuitare, ſibi non nimis confidere, occaſiones tentationum fugere, ſenſus exteriores claudere, cogitationes malas reſtringere, carnem domare, motibus inſurgentibus reſiſtere, bonis ſe ſemper exercitijs occupare. Quem enim antiquus hoſtis vacantem viderit, hunc ſuis negocijs occupabit. Sciendum deniq;, quòd eſt nobis contra alia vitia pugnandum, ſed incontinentiæ malum potiſſimè fugiendum. Quoniam ſicut infirmus per potum frigidæ aquæ ardorem febrium non minuit, ſed accendit, ſic remedia concupiſcentiæ quærens in his miſerijs, deſiderium nec ſatiat, nec extinguit.

❡ DE RESISTENTIBVS CONTRA *luxuriam*. Cap. XXXIII.

OMni cuſtodia neceſſarium eſt cor cuſtodiri: quia conſtat illud multipliciter impugnari. In reſiſtendo quoquè neceſſe nobis eſt, vt ibi ſimus in noſtra cuſtodia cautiores: vbi pugnas experimur hoſtium fortiores. Nam & diabolus ibi ponit frequentius tentationum laqueos, vbi magis ſentit nos incautos. Et ibi ſtudet fortius nos debellare, vbi nouit nos amplius ægrotare. Pax, & concordia cunctis eſt laudabilis, niſi contra vitia pugnaturo: quod optimè innuitur, vbi turris Dauid ædificata cum propugnaculis decorata fuiſſe mille clipeis, omniq;

arma-

armatura fortium memoratur. Vnde & antiquo populo propter exercitium prӕliandi Iebuſeus dimittitur, & Machabӕis in ſabbatho pugnandi licentia tribuitur: vt, quàm gratum Deo ſit bellum contra vitia, declaretur. Fratrem illum diligenter recogitate, quem vidit ſenex coram ſe per diuerſarum ſpecierum formatas imagines impugnari, quas, quia per negligentiam non repulit, cordis ſui pulchritudinem in conſpectu Dei omnia cernentis maculauit Sed econtrario benè ſibi frater ille tentatus conſuluit, qui vt magis obliuiſceretur talium, mulierem ſibi luteam figurauit. Ad innuendum cuſtodiam cordis noſtri Cherubin flammeo gladio ad viam ponitur Paradiſi. Studeamus autem maximè caput ſerpentis conterrere, hoc eſt tentationum principijs inſiſtere; vt ſic hoſtem, dum eſt debilis, opprimamus: vt nequitiam in ſemine deſtruamas, atq; ad petram, ideſt Chriſtum noſtros paruulos allidamus vt ſi aduerſarius noſter ſępius tentationibus examinet, ipſa frequentia tӕdio non afficiat, ne ſimus ſicut lapides, quos ſtillӕ cadentes non violentia, ſed frequentia tandem cauant. Liquet hoc in patre quodam, qui annis viginti tentatus fortis athleta Chriſti perſtit; ſed poſtmodum vnius noctis ſpatio victus ceſſit.

¶ *DE HVMILITATE.* *Cap. XXXIV.*

MAtrem virtutum humilitatem fratres cariſſimi libenter amplectamur, quam & Chriſtus verbis docuit, & exemplo. Nihilominus demonſtrauit, qui ſe mitem, & humilem corde dixit. Scitis de quodam apud antiquos patres recipiendo, ad oſſa mor-

ſa mortuorum miſſo, vt illis exhiberet ignominiam, & honorem; quatenus ſicut hæc ad vtrumquè inſenſibilia cernerent; ſic & ipſe laudes, vel vituperia non curaret.

¶ DE HIS PER QVAE HVMILITAS habetur. Cap. XXXV.

AD perfectam humilitatem iſtis gradibus venietis; ſi videlicet defectus veſtros cum dolore, ac emendationis propoſito recolatis, ſi propriam excellentiam ex corde fugiatis: ſi contempti non contemnatis: ſi vos vere mortuos mundo æſtimetis: ſi nulli, niſi ſoli Deo placere appetatis, nec vlli diſplicere, niſi ſoli Domino Deo timeatis: ſi humana vobis præſentia nihil adijciat honeſtatis, aut minuat ſolitudo: ſi vos inutiles non ſuperficie verborum pronuncietis; ſed veraciter reputetis: ſi deſideretis viles videri: ſi omne, quod eſt contra communem curſum ordinis, quod vos poreſt reddere notabiles, declinetis: ſi ſingularem ſenſum relinquatis: ſi vos ipſos in veſtris conſcientijs accuſetis, & alios excuſetis.

¶ DE SIGNIS HVMILITATIS. Cap. XXXVI.

SIgna ſunt humilitatis gratiam hominum negligere, ſententijs aliorum acquieſcere, correctiones libenter audire, caput inclinare, veſtes notabiles non ferre: tortuoſum inceſſum vitare: maiorũ præcepta ſine diſcuſſione perficere: æqualibus ad obſequia paratum eſſe, minores non contemnere, ſimplici gradientes via nunquàm duplicatum, aut fictionis

ctionis veſtigium prætendere, in litibus nolle victoriam obtinere.

DE VTILITATE HVMILITATIS. Cap. XXXVII.

VT humilitatis fructum noueritis, agnoſcite, quia cinis eſt virtutum carbonem in feruore conſeruans, fundamentum ſpirituale, ædificium ne cadat ſuſtentans,& ſcala ad cœleſtia nos ſubleuans. Ipſa enim humilitas virtutes cæteras conſeruat: capiti noſtro nos aſſimilat,actiones pulchritudine ſua ornat. Hæc eſt, quæ Deo eſt amabilis, in ſeipſa laudabilis, proximis exemplaris. Humilitas certè eſt virtus, quæ obtinet abſentia, ſtabilit præſentia, recuperat iam amiſſa.

QVOMODO QVIS HVMILIS debet apparere. Cap. XXXVIII.

SI quis igitur humilis eſſe perfectè nititur, uelut ſurdum, mutum, cœcum,immo quaſi ſtultum exhibere ex intimis ſeſe conetur: ut uidelicet nihil audire, nihil loqui, uel uidere cupiat, quod ipſum à propoſito ſuo protrahat, & à bono propter deriſionem aliquatenus non recedat. Humilitatem quã perfectè quiſq; teneat ſine fictione, ut ſicut uel illam exhibet forinſecus in opere, ſic deferat eam in corde. Non igitur ſitis ſicut illi, qui humilitatem diligunt, ſed contemni nolunt, quia tales, ſi humilitatem noſcerent, nequaquàm illam in contemptu propriæ excellentiæ conſiſtere dubitarent. In ueſtimentis ſeruetis tale medium,ut nec pretioſitate ſint notabilia,nec uilitate nimia deturpata. Superbìa nonnumquã de ſuo interitu conualeſcit. Dum enim quis abijcere ſeſe nititur,de hoc ipſe multotiẽs ina-

niter gloriatur. Eodē modo cum pro Chriſto quis ieiunauerit, ſæpè vanagloria per hoc ſurgit. Vnde cum quidam frater quæreret, cur magis in congregatione, quàm in ſolitudine ieiunare poſſet, reſponſum eſt ei, quia digitus eum in monaſterio paſceret, ſed in ſolitudine nullus ieiunij teſtis eſſet.

¶ DE NOCVMENTIS SVPERBIAE. Cap. XXXIX.

NOcumentum ſuperbiæ in hoc perpendatur, ꝙ duo ſunt in operibus bonis, gloria utiq;, & utilitas, quorum primum ſibi Deus ſeruauit, ſed reliquum nobis dedit. Vnde ſi Dei partem nobis retinere contenderimus, abſq; dubio partem aliam amittemus. Sicut enim ventus puluerem proijcit; ſic uanitas uirtutes diſſipat, & diſpergit. Hoc enim certiſſimè ſciendum eſt, ꝙ nunquàm obedientiæ bonum, nec patientiæ uirtus, nec perfectionis puritas obtinebitur, ſi humilitatis ſinceritas amittatur.

¶ DE CONSERVATIONE humilitatis. Cap. XL.

SI igitur humilitatem diligitis, per hæc quæ conſcripſimus, illam conſeruetis, ſi uidelicet in uobis penſaueritis facilitatem cadendi, difficultatem reſurgendi: ſi cognitionem habere ſtudueritis propriæ fragilitatis, & conſiderationem fratris alterius melioris, ſi ſæpè cogitaueritis mortem imminentē, ſi nihilominus Dñm, quæ agitis, attenditis intuentem. Si nihilominus ipſum Dñm uſq; ad mortē turpiſſimam humiliatū penſaueritis, ſi gloriā, & honorem, qui ſequuntur ignominiam, ponderaueritis.

¶ DE

¶ DE PATIENTIA. Cap. XLI.

DEniq; fratres mei virtutum clypeum, patientiā apprehendite, quæ in ſanctis Dei mirabilia operatur. Facit enim ipſa patientia vincere puellam fragilem totum mundum immo ſine pugna vincit aduerſarium, & amaritudinibus mundi paſcitur, & contrarijs delectatur. Diſcipuli certè ſe dignos habitos iudicabant, quia pro Chriſti nomine contumelias ſuſtinebant. Si benè conſideramus, non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, quas ſuſtinemus, ad magnitudinem Chriſti paſſionum, noſtrorumq́, delictorum, & infernalium tormentorum, atq; cœleſtium præmiorum. Proinde lætati ſunt patres noſtri pro diebus, quibus humiliauit eos Deus, & annis quibus viderunt mala: ſicut apertè nobis pater noſter Dominicus oſtendit, qui loca inſidiarum tranſiens inceſſit alacriter, & cantauit. Idem quoq; pater fuit Carcaſſione libentius, quàm Tholoſæ, quia cæpit ibi moleſtias, hic honores. Exemplum patientiæ nobis exhibuit, qui dicebat, nonne diſſimulaui? nonne ſilui? nonne quieui? Diſſimulauit quidem foris per opera: ne impatientiæ ſignum oſtenderet. Tacuit autem verbis inordinatis, ne vel ore dura verba proferret. Quieuit in corde, vel ne ſeipſum intrinſecus turbaret.

¶ DE VTILITATE PATIENTIAE. Cap. XLII.

PAtientia eſt adamas, quo mens incommodis non frangitur; medicina, per quam ab omni læſione

ne

ne curatur, & clypeus, quo, ne lædi valeat, communitur. Ab alio certè lædi non poterimus: niſi prius contra noſmetipſos intrinſecus dimicemus. Tribulationis fructum ille nouit, qui pretium iniuriantibus erogauit; hunc fructum ſacra ſcriptura ſatis innuit: vbi tribus pueris ignis in nullo nocuit, ſed vinculatos ſoluit. Idem oſtendit artificium. Nam lapis ad hoc tunditur, aut ſculpitur, vt in ſolemni loco poſtmodum collocetur. Sic & nos in mundo premimur, vt in templo cœleſtis patriæ, vbi nullus ſonat malleus, collocemur. Nam gaudium triſtitia præcedit, qua vel pro purgatione culpæ, vel perfectione gratiæ, vel augmento glorię nunc ferimur, ò labor, ò dolor, ò beatæ lachrymæ, quas ab afflictorum oculis manus omnipotentis abſterget. Cœlorum regnum eorum dicitur, qui propter iuſtitiā perſecutionem patiuntur. Cum ergo in perſecutione duo ſint, culpa videlicet, & pœna, meliorem partem habet patiens, cum ſit culpa lædentis, & tantummodo pœna ſuſtinentis. Puritatem ſuæ dilectionis in nobis omnipotens Deus ex hoc probat, ꝙ eos, quos amat, arguit, & caſtigat. Hinc eſt, quòd in ſignum clementiæ ab Aſſuero rege contra Heſter aurea virga exſtenditur, qua nos eſſe conſolandos virga Dominicæ correctionis figuratur. Si ſuis dilectoribus temporaliter benefaceret, plures ſibi nō pro ſe, ſed pro donis potius adhærerent. Fuerunt, qui dextera vtebantur, ſimiliter, & ſiniſtra, quibus quid aliud dixerim, niſi quòd ſicut ad meritum vitæ conuertebantur per proſpera, ſic & per aduerſa, immo vt verius talibus dicam, nihil aduerſum eſſe poterit, pro quibus aduerſitas ipſa militans ſemper cumulat meritum, & tandem ducit in gaudium. Patet ergo, ꝙ homo patiens de felle fauum mellis elicit,

cit, malum in bonum conuertit, amarum quaſi lac ſugit, mærorem in fœlicitatis æternæ gaudium mutat uſq; ad tempus enim expectabit patiens, ut poſtea iocunditatis redditio ſubſequatur. Certè peccantes ad refrigerium uenire non poterimus, niſi hic per aquam tribulationis, uel tandem per ignem purgatorij tranſeamus. Facilior eſt autem aquæ tranſitus, quàm ignis. Si aduerſitatum utilitatem ſciremus conſiderare, uix in centum annis Domino poſſemus pro infirmitatis unius beneficio reſpondere. Vnde ſapienter ille bonus frater doluit plorans, quòd eum Dominus quinto Anno per infirmitatis moleſtiam non uiſitauit.

¶QVALIS ESSE DEBET VERA *Patientia. Cap. XLIII.*

VElimus igitur bona agere, & mala pati, Et ſi cordis tranquilitatem cupimus habere, debemus, non quòd nobis fit, ſed quòd alijs irrogamus, ponderare, ferre libentius iniurias, quàm inferre, flagella Dei ſine murmuratione ſuſtinere, ac iniurias proximi ſine rancoris odio tolerare. Exemplum nobis ſumimus à Dauid, qui quando cytharam tangendo tetigit, in Saule malum ſpiritum mitigauit. Si pœnam ex culpa meremur, doleamus. Si autem innocenter patimur, gaudeamus, quia iocundum eſt cum Chriſto ſuſtinere moleſtias innocenter, quàm cum latrone pati iuſtè, multoq; maioris gloriæ pro laude diuina, quàm pro meritis mala ferre. Sunt igitur agendæ gratiæ Deo pro proſperis, & pro aduerſis, ſicut non ſolum cantat diebus, ſed & noctibus Philomena. Sine querela tam actiuè, quàm paſſiuè vos ſeruetis fratres chariſſimi,

Digitized by Google

vt nec querelas moueatis de alijs, nec de uobis cuiquàm tribuatis materiam querelandi. De nullo, niſi quod pro Chriſto militatis, gaudeatis, nec de aliquo doleatis, niſi quòd à conditoris gratia elongatis. Nam impatientia contra peccatum tantummodo eſt indulta. Hæc enim dilectiſſimi thronus Chriſti, & victoria eſt, vt cedant lædenti, & indulgeant proſequenti. Sitis igitur fratres velut aromata, quę trita magis fragrant: ſicut aurum, quod fornax non conſumit, ſed examinat, ſicut granum, quod à palea flagellum ſeparat, ſicut nauis, quam ventus non impedit, ſed ad littus agitat, ſicut gemma, quam ſculptura non deſtruit, ſed decorat. Ad perfectam igitur patientiam venire cupientes his gradibus vtamur, vt videlicet malum pro malo nunquàm reddamus, bono non reſiſtamus: mala toleremus, iniuriantem placemus, bonum pro malo rependamus. Gaudenter iniurias ſuſcipiamus, ad plus ſuſtinendum parati ſimus in tribulatione, Deo gratias referamus aduerſitates pro Domino affectemus. Maximè vero valet ad ſuſtinendum conuitia, ſi ad reſponſionem talionis ſitis non faciles, ſed immobiles velut muti, & quaſi qui hoc non audierint, vel aduerterint, ſicut ſurdi.

¶ DE MALIS IMPATIENTIAE. Cap. XLIV.

MVlta mala impatientia operatur. Rationis etenim oculum cæcat, ſancti Spiritus donum conturbat, ac pacis dulcedine mentem priuat. Hæc diabolo comparatur, quia ſicut ille ignem vomit, ſic importunus homo impatientiæ verba fundit. Ira enim febribus ſimilis eſt, quia non ſolum ani-

mus, ſed & corpus per eam inordinatis motibus cõmouetur. Immo dico iram febribus peiorem, quia cum per febres homo vexetur, ſemel vel bis per irã multotiens vno die agitatur. Cum autem tribulatio ſit quædam raſura, talis quiſq; quando per hunc mundum raditur, quietus ſedeat; ne ſi ſub raſorio inſolenter ſe moueat, peius malum per impatientiã incurrat. Cum detrahenti ſe quis vindicauerit, plus amittit, quia tribuit veſtem innocentiæ tollenti pallium bonæ famæ. Siquis igitur à Deo vindictam poſcit, Chriſtum Deum quodammodo vltorem, & iudicem ſibi facit. Quid de ira dicam? Per iram cor accenditur, ſiue palpitat, os in clamorem format, ſenſus, quid loquatur, ignorat, cæcantur oculi, non cognoſcuntur moti, facies igneſcit, lingua impeditur, cor tremit.

¶QVOD IN QVIBVSDAM *patientia deformatur. Cap. XLV.*

SVnt autem quidam, qui patientiam, non ex proprijs, ſed ex virtutibus concipiunt alienis, qui volunt tunc ſolummodo eſſe patientes, cum non fuerint ab alijs irritati. Sunt & alij, qui foris iniurias diſſimulant, qui rancorem interius tamen ſeruant. Horum patientià eſt ſicut ſotularis non vnctus, qui ab exteriori quidem læſione pedem defendit, ſed intrinſecus pedem rumpit. Iſti ſunt lupis ſimiles, qui plagas in pelle foris benè ſuſtinent, & vulnera, ſed corruptionis concipiunt faciliter in interiorib. detrimenta. Sunt item alij, qui proprias iniurias ſtudioſè vindicant, ſed iniurias Dei proſequi minus curant, non aduertentes aliam per zelum, aliam per vitium iram eſſe, prima contra iniuriam Dei; ſecunda

da contra iniuriam propriam commouetur. Et illa eſt gratiæ, iſta culpę, illa pręmium, iſta importat pœnam. Sed cauendum eſt valde, ne tantum animus per iram turbetur, vt quod vitio furoris agitur, fieri per zelum rectitudinis æſtimetur. Interdum enim vitia virtutibus ſe palliant, & actus, qui poſſunt fieri meritoriè, reddunt noxios, ac deprauant. Sic nõnumquam in corrrectione fraterna, ira charitatem excæcat, cum potius è contrario charitas iram debeat excæcare. Sunt & alij, qui perſonis, & non vitijs iraſcuntur. Nos autem ſi charitatis ordinem inſpicimus, hoc videmus, quòd eſt diligenda natura, quam Deus condidit, & deteſtanda ſunt crimina, quæ quis ex inſtinctu proprio, vel certè diaboli perpetrauit. Poſſumus interdum homini non ex rancore iraſci, & pro bono ſuo corpore cupere malum pœnæ. Cum quis ex ſanitate corporis, vel affluentia diuitiarum, vel alijs ex gratijs extollitur, aut peccatis alijs implicatur, vt ſibi bona ſub trahantur, huius benè poſſumus, & rõnabiliter exoptare, vt deficiente cauſa deficiat & effectus, ſiue deſinat.

¶ QVALITER PATIENTIA *acquiratur.* *Cap. XLVI.*

VT autem iocundius nobis aduerſantia ſuſtinere poſſimus, ſtudeamus hoc ſolicitè poſſidere, videlicet memoriam paſſionis Dominicæ, conſiderationem retributionis diuinæ, ac dulcedinem Dominicæ chariratis. Penſemus & noſtra mala merita, deniq; beneficia, pœnam purgatorij, quæ nobis per tribulationem diminuitur, & peccatũ, quod dimittitur, & gratiam, quæ perficitur, & Dei gloriam, ad quam ordinamur, præmium, quod auge-

Digitized by Google

tur, atq; cautelam, qua per hanc non modicum eru dimur. Sed laborandum nobis eſt, ne per ipſam nobis contingat quandoq; pœnam incurrere, vnde poſſemus, & gloriam expectare. Videmus enim, quòd per æqualem motum pigmentum videlicet fragrat, & lutum fœtet, & quòd in eodem igne aurum rutilat, & fænum fumat. Certè tribulatio calcar eſt ad boni operis feruorem, pigritiam vero excitans noſtram, & ventus ad portum gloriæ nos impellens. Cæterum cum iniurioſe moleſtamur, citius in nobis rancorem extinguimus, ſi per diſſimulationem primos motus reprimamus. Eſt enim iræ natura, quod ſignis exterioribus prolata creſcit, ſed occulta minuitur, & langueſcit.

¶DE ORDINATIONE HOMINIS, *quo ad Deum*. Cap. XLVII.

OMni viſu vos exhibete laudabiles fratres mei, coram Deo ſinceros mentis puritate, & coram hominibus præclaros decenti diſciplina. Exhibete vos ſemper in tali ſeruitio timoratos, ſollicitos, & deuotos. Solicitè Deo placita inueſtigate, & ardenter ea concupiſcite, ac implète. In charitate, & ex charitate cuncta facere ſatagite, vt & Deo largiente habeatis charitatis habitum, & per veſtrum ſtudium eius motum. Si enim vnum iſtorum in veſtris actionibus defuerit, nequaquàm apud Deum meritorium opus erit. Id ergo quod in vſum venerit, deuotè ad Deum referte, & ei propter ſeipſum per amorem infatigabiliter inhærete. Via vobis ſit ad Deum tam proſpera, quàm aduerſa, vt in ſuceſſibus cum gratiarum actioue ſitis humiles, & in contrarijs patientes. De nullo gaudeatis, niſi ꝙ Chri-
ſto

ſto militetis, nec de aliquo doleatis, niſi quòd ab eius gratia vos elongetis. Soli Deo placere appetatis, ſibimet ſolummodo diſplicere timeatis. Sola vobis ea, quæ Deo iungunt, dulceſcant, ſola, quæ ſibi contraria, amareſcant. Totam vitam veſtram ad Dei gloriam ordinate: ſemper illi de beneficijs ſuis gratias agite, & quicquid ad laudem eius non pertinet, quaſi amiſſum penitus reputate: vileſcant vobis omnia præter Deum, nec quæratis aliquid in tranſitorijs, quod eſt contra Deum. Affectetis omne triſtabile, quod ordinat vos ad Deum. Sit vobis Deus honor, & gaudium, in mærore ſolatium, & in tribulatione defenſio: ſit vobis cibus in ieiunio, in paupertate abundantia, in infirmitate ſaluberrima medicina. Quapropter ſi eſuritis, ille vobis ſit conuiuium, ſi ſititis, ille vobis ſit vinum conditum, ſi nudi, ſit ipſe veſtitus: ſi infirmi, ſit ipſe medicus, ſi vigilatis, ſit ille lect⁹, ſi fatigati ex itinere, ſit quies, & vmbraculum vobis ipſe. Sit inquam Deus cordis veſtri ſpeculum, quo vos ornetis, ſit fons, qui vos lauet, ſit panis, qui vos confortet, electuarium, quod vos ſanet, ſit clauis, quæ corda veſtra ſibi aperiat, mundo claudat. Et ſi vires corporis deficiant, ſemper tamen in obſequio conditoris bonæ voluntatis deſideria inardeſcant. Diligite, quod diligit Deus, & odite tantummodo, quod odit. Quantum eſt in vobis, ſemper ſtudeatis habere intellectum Deum cognoſcentem, affectum Deum diligentem, diligentiam ipſum quærentem, ſapientiam ipſum inuenientem, conuerſationem ſibi placentem, perſeuerantiam ipſum fiducialiter expectantem. Quid plura fratres. Adoremus Dei potentiam, miremur ſapientiam; amemus clementiam, deſideremus pulchritudinem, alliciamur per dulcedinem, venere-

mur æternitatem, imitemur humilitatem, magnitudinem inquiramus, perfectionem laudemus, miſericordiam ſperemus, iuſtitiam eius timeamus.

¶ *DE ORDINATIONE HOMINIS quoad ſeipſum. Cap. XLVIII.*

CORpus vobis ſolummodo ſit in mundo, ſed animus ſit in cœlo. Intantum mentes veſtræ ſint intentæ ſuperius, vt præſentia velut tranſacta quodammodo reputetis. Mundus ſit vobis exilium, & patria veſtra cœlum. Frequenter ad Deum cor dirigite propter familiaritatis eius amicitiam ſubintrandam, licet hoc ipſum fiat breuiter, & propter accidiam remouẽdam ſtudijs ſpiritualibus vos paulatim aſſuefacite. Orationis vſum vobis facite, & imprimite; nec tamen tanquàm ex cõſuetudine, ſed ex deuotionis dulcedine adimplete. Orationes furtiuas quærite. Illis quoq; orationibus libentius inſiſtite, quæ affectum veſtrum ad feruorem magis videantur excitare. Videte, nedum corpus ſit in choro, animus ſit in foro. Exiſtentes in itinere, ſic vos exhibeatis bono modo ſocijs affabiles, ne ipſa ſocietas ab orationum conſuetarum fructu faciat inanes. Quotidie mane ſurgentes, cuncta quæ facturi eſtis, Deo offeratis. Finito die de commiſſis illa die vobis ipſis capitulum teneatis, conuocatis cogitationibus, locutionibus, & operationibus. In lectione ſtudeatis intellectu proficere, & affectu. Sic illa bona, quæ ex affectu quandoq; facienda concipitis, facite; ne propter illam bonum obedientiæ, vel id, ad quod tenemini, negligatis. Et breuiter, vt ſupremo bono coniungi valeatis, ſitis ab omnium negotiorum ſæcularium ſtrepitu exuti, à vanitatib.

ſpecu-

Digitized by Google

ſpeculatorum præſentium auulſi, à cunctis infructuoſis cogitationibus extranei, & mundi blandimentis, ac illecebris crucifixi.

¶ DE ORDINATIONE HOMINIS *quo ad proximum.* Cap. XLIX.

IN omni actu fratres cariſſimi ſtudete vobis proficere ad meritum, & proximis ad exemplum. Circa ſeruitia fraterna ſitis iocundi, ſpontanei, & parati, nec vlli ſitis propter vſum proprij corporis oneroſi. Gratiam, quam accepiſtis, alijs libenter impendatis. Id quod deeſt ab habentibus, humiliter requiratis. Delictum fraternum non indignatio, ſed compaſſio proſequatur. Accuſate proprios defectus, & ſupportate humiliter alienos, ſemper cogitantes vos perpetrare potuiſſe ſimilia, & maiora, niſi diuina vos miſericordia cuſtodiſſet. Et certè licet non aduertatis, ideo forſitan in maioribus defectibus laboratis, in quibus & vos indigetis ab alijs ſupportari. Habet enim fructus quilibet vermem ſuum. Monete delinquentes humiliter, & arguite patienter. Pacem cum omnibus, & bellum cum vitijs habete. In omni bono ſeruate concordiam, & non in malo. Fratris iracundiam ſine ratione etiam contra uos conceptam conſideretis cōpeſcere, ſicut veſtram. Quælibet tranſitoria fraternæ poſtponite charitati. Sic homines diligatis, ut eorum uitia non ametis. Et dilectio debetur hominibus ſecundum meritum, ſed veneratio ſecundnm officium, & ætatem. Debetis igitur plus honorare ſuperiores, ſed plus diligere meliores, prælatis obedientiam, æqualibus concordiam; melioribus beneficium exhibete. Contendite maioribus per timo

rem ſubijci, æqualibus per charitatem obſequi; ſed per humilitatem minoribus coæquari. Sitis præcipientibus parati, obedientibus modeſti, maledicentibus taciti, laudantibus uerecundi. Negligentes, & reprehenſione dignos ita cautè declinate, ut ipſos præſumptuosè non iudicetis, & tamen ea, quæ faciunt, fugiatis. Quoſcumq; feruentiores in bono cernitis, eorum familiaritatem auidius appetatis. Quamlibet uirtutem, uelut apes, ſemper à melioribus deflorate, nec quid minus quis habeat, ſed qđ uirtutis poſſideat, cogitate. Vniuerſa uero, quæ uideritis minus ædificationis habentia uelut cæci, & qui penitus hæc non uiderint, tranſeatis. Nunquàm enim eorum, qui malè agunt, auctoritate, uel conſuetudine animati, uel exemplo, id quod deterius eſt faciatis.

¶ QVOD PRAELATI DEBENT eſſe ſpeculum ſubditorum. Cap. L.

AD uos autem ſpectat, ò prælati ſpeculum ſubditorum eſſe, dominium non amare, nunquàm imperare, ſine contumelia corrigere, ſine ſuperbia gubernare, ſine crudelitate caſtigare, cum charitate fouere: Venerationem non exigere, æqualitatem ſeruare, culpas propter timorem, uel amorem non diſſimulare, ex rancore, uel odio non punire, in pœnis miſericordiam cum iuſtitia temperare, communi aliorum uictu, & ueſtitu contentos eſſe. Ad bonum monere, nec moribus contradicere, uerbo, exemplo præeſſe pro diuerſitate culparum, & perſonarum, nunc uinum, nunc oleum exhibere: ſicut poteſtate, ſic uirtute cæteros præcellere, non ſolum præeſſe, ſed prodeſſe. Circa interiora, & exteriora

ſoli-

ſolicitudinem habere, ſpiritualia, & temporalia pro inde diſpenſare. Quæ ſunt contra ordinem non diſpenſare, rationabiles licentias non negare. Curis ſuperfluis ſe ſubtrahere, ſed neceſſarijs non deeſſe. Cum his, qui in lenitate ambulant, nolle miſceri; maturitatem honeſtam apprehendere, prælaturam pro libertate, uel commodo non tenere, amare communia, ſuperflua non appetere, contra honeſtatem non acquirere, de reddenda ratione continuè cogitare. Ad uos inquàm ſpectat, ò prælati, eſſe in actione prouidos, in contemplatione ſuſpenſos, in conuerſatione hnmiles, in dictis ueraces, in factis ſtabiles, in regimine fideles, uobis eſſe parcos, ſed alijs liberales, in capitulo ſtrenuos, extra pios, rebellibus eſſe patres, humilibus eſſe matres. Sic igitur uos habeatis ad ſubditos, ut parati ſitis ſemper infirmis ſubuenire, ſanos ad bonum ſtimulare, tentatos confortare peccantes corripere, deuotos diligere, pigros excitare, indiſcretè feruentes retrahere, religioſos ad exteriora mittere, diſſolutos in domo tenere, ſeniores in dubijs conſulere, minores ſecundum regulam nutrire, ſimplices non contemnere, præſumptuoſos inclinare, turbatos cōſolari, omnesq; uobis cōmiſſos Dño commendare.

¶ *DE DISPOSITIONE HOMINIS in corde. Cap. LI.*

VT perfectius poſſitis fratres chariſſimi finem attingere, quem intenditis, ad quid mundum relinquentes ueneritis, cogitate ſollicitè. Voluntates veſtras frangite, & mundo vos mortuos æſtimate. De cordibus veſtris abijcite curioſas cogitationes, indignas affectiones, ſiniſtras intentiones, violentas

Digitized by Google

lentas occupationes, triſtitiam inutilem, priuatum amorem, & ſenſum vtiq; ſingularem. Illud coram oculis Dei cogitare pertimeſcite, quod in præſentia hominum erubeſcitis operibus exercere. Conetur igitur quiſq; cor habere, quod ſit quaſi hortus arboribus virtutum virẽs, vt apotecha ſanctarum affectionum aromatibus redolens, vt cœlum diuinarum illuminationum ſyderibus fulgens, vt flos ſupernum rorem ſuſcipiens, vt archa theſaurum mirificum in ſe claudens, vt fons deuotionis riuulos ſemper manans, vt ſpeculum dominicam imaginem repræſentans. O'beatum cor, quod exhibet ſe ſolium, in quo Deus ſedeat, thalamum, in quo quieſcat, ſigillum, cui ſimilitudinem ſuam imprimat; cellarium, quod vino ſuo impleat; librũ, in quo memoriam ſuam ſcribat, aurum, quod pro beneplacito ſuo flectat. Conetur iterum atq; iterum quiſq; cor habere Deo deuotum, cogitationibus diſcretũ, in tentationibus cautum, à rancore extraneum, à iudicijs alienum, deſiderio æternorum languidum, amore vulneratum, cogitatione fulgidum, in operibus timoratum, contemplatione eleuatum, in bono ſollicitum, contritione ſciſſum, munditia ſanctum, timore cuſtoditum, & gratia decoratum. Denique diligentiſſimè ſtudeamus fratres, vt toto corde recedamus à peccato, deteſtando culpam, toto corde conuertamur ad Deum, agẽdo pęnitentiam, & toto corde quæramus dominum, ſupplicando veniam, toto corde adhæreamus domino ipſum ſuper omnia diligentes, toto corde ſeruiamus domino ipſum laudantes, toto corde ſequamur ipſius ſemitas imitantes. Iſta domino meritò debemus, qui beneficia præſtat innumera cordi noſtro. Ipſe namquè Deus corda noſtra illuſtrat, ſapientia gubernat, bo-

nitate

Digitized by Google

nitate ditat, dulcedine cibat, pulchritudine immutat, potentia iuuat, & charitate vnit, promiſſis allicit, flagellis erudit, comminatione concutit, ac beneficijs emollit. Ipſe Deus dulciſſimus corda noſtra intuetur probando, alloquitur informando, tangit excitando, viſitat conſolando, viuificat iuſtificando, & aperit irradiando, de quibus omnibus gratiarum actiones nobis ſibi referre conuenit indefeſsè.

DE DISPOSITIONE HOMINIS *in ore.* *Cap.* LII.

NVnquam ſuperſileat loquenda, vel proferat tacenda. Quando vero loqui proponit quis, ipſa verba prius in animo temperet, quatenus modeſtè, veraciter, & dulciter quod voluerit, id proponat. Lingua enim mendax dupliciter elata, vel inflammata, Deo eſt, & hominibus odioſa. Diligenter igitur chariſſimi reſpicite, quid, vel quibus, quando, vel vbi, qualiter, vel quantum, vel certè qua de cauſa loquamini: ne ſermonibus veſtris, ſi debitę circunſtantię defuerint, generetur mala conſcientia in cordibus proprijs, vel certè ſcandalum in animo auditorum. Hęc autem tria, videlicet geſtum, vocem, ſignificationem in veſtris locutionibus attendatis, ita vt geſtus ſint diſciplinati, vox lenis, ſignificatio ſemper vera. Verbis nolite contendere, ſed nec in litibus victoriam curetis obtinere. Vitanda ſunt ſemper verba, quæ vel loquentibus, vel audientibus ſunt nociua. Ab illis locutionibus eſt abſtinendum, quæ vel illius, qui loquitur, vel eius, cui loquitur, vel illius, de quo loquitur, non conueniunt honeſtati. Tempus loquendi conſide-

randum

randum eſt, quia quandoquè nihil, quandoquè aliquid dicendum eſt. Sed nullum tempus inuenitur, quando mala, vel etiam bona omnia ſint proferenda. Aliquando enim tacere debemus, propterea quia alter loqui cœpit, ne ſermonem eius interrumpere videamur. Aliquando tacendum eſt propter auditorum animos, quando ad id, quod dicere proponimus, aduertimus imperatos. Aliquando tacendum eſt propter multiloquium deuitandum, vel etiam propterea quia ipſi, qui ſumus loquuturi nūdum formam congruam concepimus proponendi. Senes loquantur de diſcretione conſulendi: Iuuenes de inſtantia operandi: ſapientes de myſterio ſcripturarum: ſimplices de exemplis bonorum operū: hi, qui exteriora tractant, de ſollicitudine vitæ actiuæ: Qui quietam vitam ducunt de dulcedine vitæ contemplatiuæ: prælati de diſpenſatione temporalium, & ſpiritualium: ſubditi de obedientia præceptorum. Cum igitur ad ędificationem noſtram loqui volumus, ad hoc illos, quorum doctrina poſſumus ad virtutem prouehi, eligamus. Cum vero propter aliorum ædificationem loquimur, ad illos, quos ſperamus noſtra exhortatione corrigi, cōuertamur. Ad hoc autem doctrina noſtra intendat, vt hortemur ad conſtantiam timidos, ad timorem ſuperbos, ad quietem importunos, ad feruorem tepidos, ad ſilentium verboſos, ad verbum exhortationis tacitos, ad manſuetudinem impatientes, ad vigilantiam negligentes, ad indulgentiam crudeles, ad verecundiam præcipites, & procaces. Hoc eſt ſollicitè conſiderandum, quod frater habeat conuerſationem ſibi placentem, perſeuerantiam ipſum fiducialiter expectantem. Quid plura fratres? Admiremur Dei potētiam, miremur pulchritudinem,

allicia-

alliciamur per dulcedinem, vereremur æternitatē. Cauendum eſt inſuper ne frater in loquendo membra inordinatè moueat, neq; oculorum nutibus, nec vultus transformatione, vel tranſmutatione ſermonis ſui gratiam decoloret. Deuitetis itaq; verbum amarum, ſuperbum, detractorium, adulatorium, iuratorium, ſuperfluum, otioſum. Sicut autem abſenti non debetis detrahere, ſic nec præſentem aliquatenus deridere. Inſipientibus non debetis illudere, nec ſapientibus inuidere. Sicut muti in otioſis, ſed loquaces infructuoſis: in ſermonibus veſtris non cor in lingua, ſed linguam in corde potius teneatis. Sanè cum ad loquendum veneritis, pauca verba rationabilia proferatis. Taciturnitatem ametis, & tumultum hominum fugiatis; per ſilentium namque conſcientia ſeruatur, & mens per contemplationē expeditius eleuatur. Quantò enim plus à negotiorum ſtrepitu vos ſubtrahitis, tantò Deus vicinior erit vobis.

¶ DE EXERCITIO BONORVM *operum.* Cap. LII.

HIs virtutibus fratres chariſſimi pollere ſatagite, quæ ſpecialiter pertinent ad regularis obſeruantiam diſciplinæ, quales ſunt abdicatio proprietatis cum obedientię bono ad munditiam caſtitatis. Et quoniam per votum religionis ad magna vos ligaſtis, magna quoque in operibus demonſtretis. Multo namquè melius eſt in minoribus promiſſionibus eſſe deuotum, quàm in maioribus negligentem. Veſtrum ordinem ſeruetis opere, ſed omnes alios charitate. Quotidie in aliquo virtutis exercitio proficite, & in bonum conemini ſollicitè laborare.

Digitized by Google

borare. Nauis enim, quæ contra ictum fluuij ducitur, retrocedit, niſi ſurſum cum magno labore cōtinuò moueatur. Secundum ſtatum in quo Deus vos poſuit, meliora ſemper, quæ ad illum pertinent, adimplete. Habeatis in pęnitentia vitam, in deſiderio vero mortem. Diſciplinam extra ſeruate, conſcientiam interius expurgate. Subtiliter inueſtigate mala propria, & dignè corrigere indagate. Communem reprehenſionem audientes non illam ad alios, ſed ad vosipſos humiliter retorquete. Quia certi eſtis de perpetrata culpa, doleatis, ſed quia incerti eſtis de venia, timeatis. In omnibus actionibus veſtris extrema fugite, & ſemper in medio vos tenete. Vnde tali moderamine carnem ſtringite, quaſi centum anni victuri, ſed vitia ſic fugite, quaſi craſtino morituri. Circa ſeruitia fraterna ſitis prompti, nec vlli circa vſum proprij corporis oneroſi. Eſtote fratres humiles ſine fictione, maturi ſine ponderoſitate, agiles ſine leuitate, timentes ſine deſperatione, ſperantes ſine præſumptione, obedientes ſine contradictione, hylares ſine diſſolutione, patientes ſine murmure. Eſtote inquam compoſiti ad morum diſciplinam, pij ad miſericordiam, immobiles ad conſtantiàm, in oratione deuoti, & in veſtra cuſtodia circunſpecti. Curate mala præterita plangere, pręſentia mala ſpernite, futura cauete, in bono finaliter perdurate. Quamuis nihil honeſtatis humana pręſentia vobis debeat adijcere, vel ſolitudo diminuere, tamen ibi magis ſeruate diſciplinam, vbi vel pluribus generat ſcandalum neglecta, vel formam imitationis tribuit cuſtodita. Noctem ordinetis ſilentio, & orationi, diem uero bonis exercitijs, & labori. Diem detis proximo: noctem Deo: laboris cauſam, non laborem in labore cogitate; In bonis

fortes

Digitized by Google

fortes eſtote, ſed in malis vos debiles exhibete. In agendis uero talem ordinationem, quo ad omnes, & ſingulos obſeruetis, ut uidelicet ſit in pręlatis diligentia, in ſubditis obediētia, in omnibus ſit in pax, & concordia, in choro deuotio, & diſciplina, iuxta altare maturitas, & reuerentia. Deuoti ſint ſenes: laborioſi ſint iuuenes. Sit humilitas in habitu, parcitas in uictu, ſobrietas in potu. Sit in clauſtro non rumor, ſed lectio: in capitulo non lis, ſed confeſſio. Et intentio fratrum non uerſetur in cauſis, ſed in pſalmis. In conuentu quoquè ſint aſſidui, ad curias uero rari.

¶ DE EXERCITIIS VIRTVTVM. Cap. LIIII.

SIcut ſpectat ad iuſtitiam operatio boni, ſic declinatio quoque mali. Quapropter laudabiliter uiuatis: nec tamen laudem hominum eppetatis. Nō gloriemini de multis diebus, quibus in religione diu uixiſtis, ſed de paucis, quibus ordinem obſeruaſtis: hypocriſim fugiatis, & in ueritate corā Deo ambuletis, ſicut & in ueſtimentis ouium forinſecus apparetis. Nimis enim parum eſt in ingreſſu religionis tantum habitum mutare, ſed mores, & uitam laudabile eſt. Igitur ſimplici gradientes uia nunquam duplicetis, aut fictionis ueſtigium prætendatis. Quicquid cōtra communem uſum eſt, uel quod uos poteſt reddere notabiles, id fugite quaſi peſtem. Iuſtitiam nūquam deſeratis propter uerecundiam, uel timorem. Diſſolutiones non faciatis, nec uos cum eis, qui in leuitate ambulant, commiſceatis. ſtudete uiſum à uanitate, aures à rumoribus, cor à malis cogitationibus claudere: & linguam à ſermonibus

bus otioſis, manus à contactibus impudicis, pedes ab euagationibus cohibere. Ab omni denique uos ſubtrahite, quod in conditoris poſſet uos obſequijs impedire. Otia declinetis: ne cellas inutiliter occupetis: crebra munuſcula, frequentemq́ue miſſionem cingulorum; & cultellorum, & huiuſmodi deuitetis. Nolite non fienda ſapienter appetere, aut facienda per accidiam faſtidire. Diligentiſſimè caueatis, ne quando in labore minus patientes, uel in obedientia præceptorum minus alacres, uel in operibus charitatis inueniamini negligentes. In certo ſtatu, & certa conſcientia uos ponatis; nunquam etiam in illo ſtatu uiuere prę ſumatis, in quo moriendo diſcedere non uelletis. Exceſſum in habitu caueatis: ne ueſtimenta ueſtra ſint in genere pretioſa, uel in qualitate minus mollia, uel in colote ſplendētia, uel in formatione ſignū habentia uanitatis. Geſtum quoq; corporis ubique cum diſtinctione diſci plinæ exerceatis, ſic ubique, ut ſingula mēbra ſuum teneant officium, nec uſurpent in ſuis actibus alienum. Vnde nec loquatur manus, nec os audiat, nec oculus officium linguæ ſibi ſumat, ſed unumquodq; membrum tam decenter opus ſuum impleat, quatenus aſpectus intuentium non offendat. Facies humana, cum ſit ſpeculum diſciplinæ, intantum maiori cuſtodia eſt habenda, quanto minus poteſt abſcōdi, ſi quod peccatum in ea fuerit, uel cælari. Diſcurſus inutiles ſemper caueatis diligenter. Nam ſicut de inconſtantia mentis naſcitur inordinata motio corporis: ſic econtrario mens paulatim requiem imponit, quando motus corporis inordinatè fluere non finitur: corpus non colatis, nec ſolatijs tranſitorijs hæreatis. Terrenę namque delectationes iocundant falsè, dum (ſunt) & contriſtant ueraciter,

poſt-

Digitized by Google

poſtquam non ſunt. Hoc quoquè ſpecialiter attendendum, ꝙ ſicut malum opus quandoquè eſt laudabile, ſic & bonum opus reprehenditur, quodammodo, ſi non fit tempore oportuno. Iuſtitia enim & ueritas nō ſemper deficiunt: quando tempus debitum in his expectatur. Fructus namquè non prouenit, cum ſemen iacitur: ſed tunc demum quando ſuo tempore ſeminatur.

¶ DE TEMPERANTIA SERVANDA *in cibo, & potu.* Cap. LV.

CORpus ut ſeruiat, nutriatur, & ne laſciuiat, ordinetur. Sic abſtinentiam exerceatis, ne poſtea comedentes ipſum ieiuniū ſuperfluitate nimia compenſetis. Non ſapor ciborum, ſed fames comedēdi uobis excitet appetitum. In menſa ſtudeatis neceſſitati prouidere, non appetitui. Caro etenim eſt paſcenda, ſed uitia extinguenda. Vnde corpori non ſunt danda ſuperflua, nequè neceſſaria ſubtrahenda. Cum igitur ſufficientem cibum ſumpſiſtis, ſi poſtmodum delicatiora, uel meliora ſuperueniunt, non propter illa ſtomachum oneretis. Et quod de cibo diximus, de potu quoquè, ac ſomno, & indumento, alijs quoquè corporis neceſſarijs intelligatur: ut numquam in illis curetis uolupati ſatisfacere, ſed neceſſitati naturæ. Illud etiam prætereundum non eſt, ꝙ ante ſumptum cibum magis hylares eſſe conuenit, ne uideamur propter abſtinentiam turbati; poſtea uero tacitos, & modeſtos, ne putemur in crapula inflammati. Ante prandium tempus eſt doctrinæ, & orationis; poſtmodum autem operis, & laboris. Tunc enim exercendus eſt animus, quando ad ſtudium ſpirituale leuis eſt. Et tūc

Digitized by Google

reprimenda eſt caro, quando calores incentiui per cibnm ſolent amplius excitari.

DE VENIALIBVS VITANDIS. Cap. LVI.

SIcut libenter vitatis peccata grauia, ſic cauete fratres, ne multa vos moleſtent venialia, vel leuia. Sæpe etenim de peccatis minimis venitur ad maiora; ſicut ignis calidus nonnumquam ſurgit modica de ſcintilla. Vitanda ſunt igitur peccata venialia, quia nos in malis aſſueſcunt, & feruorem charitatis diminuunt, animam maculant, ad pœnam obligāt, animæ poteſtatem in operibus ſuis laſſant, & à gloria nos retardant. Numquam enim à quocumquè facies Dei videbitur, donec per venialium pœnitentiam vltimus quadrans perſoluatur. Hæc ſunt quoquè, quæ gaudium cęleſte nobis indirectè minuunt, quia opera bona noſtra, per quæ creſcere nobis poſſet æternorum cumulus præmiorum, conuertere nos oportet ad ſolutionem huiuſmodi debitorum. Curemus ergo per omnes declinationes eſſe potius innocentes, quàm committentes etiam culpas leuiſſimas eſſe pęnitentes.

EXHORTATIO BONA, ET FINIS Epiſtolæ. Cap. LVII.

ECce fratres chariſſimi qualiter in multis vos inſtruxi, quia & ipſe indigeo erudiri. Iu loco peregrinationis noſtrę quandiu prauum eſt cor hominis procliuum ad vitia, languidum ad virtutem, mutuis exhortationibus indigemus. Hinc eſt, ꝙ omni virtute vos precor conteſtans, vt per eum, qui ſuo reue-

reuerendo ſanguine nós redemit , & ad vitam piã morte reparauit, veſtræ profeſſionis,veſtriquè propoſiti non immemores, ſemitarum memineritis antiquarum,per quas anteceſſores noſtri currere feſtinarunt in ſpiritu vehementi, & iam regnant cum Chriſto perpetua requie cõſolandi , ad quam & nos cum diuina ſuffragante gratia peruenerimus,erit animabus noſtris cognitio puræ veritatis , dilectio ſummæ bonitatis,ac diuinæ fruitio maieſtatis. Erit & corporibus noſtris claritatis pulchritudo: agilitatis promptitudo : ſubtilitatis aptitudo : & impaſſibilitatis inuictiſſima fortitudo. Ibi erit affluentia diuitiarum : influentia bonorum omnium,& honorum. Ibi gaudebimus ſuper nos de diuina intuitione : infra nos de loci amenitate: intra nos de corporis , & animæ glorificatione , iuxta nos de ſocietate angelorum , & hominum vnitate. Quid plura ? Ibi euaſio periculorum : diſtinctio manſionum : concordia voluntatum . Ibi amenitas vernalis : candor lucis æſtiualis : & requies hyemalis . Ibi inquam vita ſine morte : certum ſine ſorte : dies ſine nocte : libertas ſine timore : gaudium ſine męrore: requies ſine labore: regalis dominatio ſine fine. Hæc vobis præſtare dignetur, qui eſt principium ſine principio, & finis omnium ſine fine. Amen.

Appenſus es (frater) in ſtatera (regulæ tuæ) & inuentus es minus habens . *Daniel 6.*

INCIPIVNT PRAEDICTAE Epiſtolæ Capitula.

SALVS, & Exordium Epiſtolæ. Cap. 1.
Exhortatio ad obedientiam ſeruandam. Cap. 2.
Deteſtatio inobedientiæ. Cap. 3.
De his, qui vitiant obedientiam. Cap. 4.
Qualis debet eſſe obedientia. Cap. 5.
Quòd obedientia debet eſſe prompta. Cap. 6.
Quòd obedientia debet eſſe deuota. Cap. 7.
Quòd obedientia debet eſſe voluntaria. Cap. 8.
Quòd obedientia debet eſſe ſimplex. Cap. 9.
Quòd obedientia debet eſſe ordinata. Cap. 10.
Quòd obedientia debet eſſe iocunda. Cap. 11.
Quòd obedientia debet eſſe ſtrenua. Cap. 12.
Quòd obedieatia debet eſſe vniuerſalis. Cap. 13.
Quòd obedientia debet eſſe perſeuerans. Cap. 14.
De abdicatione proprietatis. Cap. 15.
Quædam mouentia ad abdicationem proprietatis. Cap. 16.
Quòd ipſa multipliciter vitiatur. Cap. 17.
Quales debent eſſe amatores paupertatis. Cap. 18.
De multiplici nocumento proprietatis. Cap. 19.
De vtilitate paupertatis. Cap. 20.
De Caſtitate. Cap. 21.
Similitudines quædam de oaſtitate. Cap. 22.
De tribus malis incontinentiæ. Cap. 23.
De cogitatione mala. Cap. 24.
De delectatione. Cap. 25.
De conſenſu. Cap. 26.
Quales debent eſſe viri continentes. Cap. 27.
De circunſtantijs luxuriæ. Cap. 28.

De viſu incauto. Cap. 29.
De contactu. Cap. 30.
De amplexibus, & oſculis. Cap. 31.
De remedijs luxuriæ. Cap. 32.
De reſiſtentibus contra luxuriam. Cap. 33.
De Humilitate. Cap. 34.
De his per quæ humilitas habetur. Cap. 35.
De ſignis humilitatis. Cap. 36.
Quomodo quis humilis debet apparere. Cap. 37.
De nocumentis Superbiæ. Cap. 38.
De conuerſatione humilitatis. Cap. 39.
De Patientia. Cap. 40.
De vtilitate patientiæ. Cap. 41.
Qualis debet eſſe vera patientia. Cap. 42.
De malis impatientiæ. Cap. 43.
Quod in quibuſdam patientia deformatur. Cap. 44.
Qualiter patientia acquiritur. Cap. 45.
De ordinatione hominis quo ad Deum. Cap. 46.
De ordinatione hominis quo ad ſeipſum. Cap. 47.
De ordinatione hominis quo ad proximum. Cap. 48.
Quod prælati debent eſſe ſpeculum ſubditorũ. Cap. 49.
De ordinatione hominis in ſe quo ad diſpoſitionem cordis. Cap. 50.
De ordinatione hominis in ſe quo ad diſpoſitionem oris. Cap. 51.
De exercitio bonorum operum. Cap. 52.
De exercitijs virtutum. Cap. 53.
De temperantia ſeruanda in cibo, & potu. Cap. 54.
De venialibus vitandis. Cap. 55.
Exhortatio bona, & finis epiſtolæ Amen. Cap. 56.

Digitized by Google

REGVLAE QVAEDAM BREVISSIMÆ, ac valdè vtiles Reu. P. F. Hieronymi Sauonarolæ Ferrarienſis Ordinis Prędicatorum, quę ad omnes religioſos pertinent.

PRINCIPALE ſtudium religioſi eſt conari die, noctuquè, vt anima ſua Domino Deo cōiuncta per orationem, & contemplationem, continuumque amorem actualem. Quod quidem nequaquam facere poterit, niſi pacem mentis poſſideat, quam poſſidere non poterit, niſi ſe amore omnium creaturarum, ac ſui ipſius penitus ſpoliauerit, veneritquè vſquè ad contemptum, & odium vitæ ſuæ. Quæ omnia ſi voluerit obtinere, neceſſe eſt, cum omni ſollicitudine prius has, quas ſubſcribemus, regulas obſeruare.

¶ Primò ita debet paupertatem diligere in particulari, & in communi, vt ſtatuat firmiter in corde ſuo, nullo modo ſe velle aliquid poſſidere, nec aliquid ad vſum habere: niſi quod ei ſummopere neceſſarium fuerit, in tantum vt odio habeat omnes diuitias magnas, & paruas, etiam ipſa veſtimenta, ſine quibus honeſtè viuere non poteſt: gaudeatquè de moneſterij paupertate, & doleat de eius abundātia, cum deſiderio vt pauperrimè viuat vſq; ad extremam neceſſitatem: quia verè pauper in paupertate gaudet.

¶ Secundò quantum ad votum caſtitatis ita debet

fugere

fugere omnes carnis illecebras, vt non modo ab illicitis, ſed etiam à licitis recreationibus abſtineat: ita vt numquam ex toto relaxet præconceptum rigorem, ſed ſemper ſibi iratus caſtiget rationabili obſequio corpus proprium, omneſque ſenſus à delectatione cohibeat, nec ſatisfaciat deſiderijs ſuis, ſed ſemper gaudeat flere, & lamentari, & domino decantare verſiculum illud. Reogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

¶ Tertiò ſemper in mente habens Domini noſtri Ieſu Chriſti ſubiectionem ad matrem ſuam, & putatiuum patrem ſuum Ioſeph, & obedientiam vſq; ad mortem, mortem autem crucis, ſtudeat cum omni conatu, & viribus ſuis ſeipſum non ſolum maioribus, ſed etiam æqualibus, minoribus, & omnibus etiam viliſſimis ſeruire, & eis, vt decet ſtatum ſuũ, humiliter obedire, & cum Apoſtolo dicere: cum liber eſſem, ex omnibus, omnium me ſeruum feci &c.

¶ Quartò ſtudeat ita gubernare linguam ſuam, vt non ſolum illicita non loquatur, non ſolum non otioſa uerba, aut riſum mouentia dicat, ſed etiam neceſſaria in longum non protrahat, loquaturque ſemper de omnibus cum timore, & potius deſideret audire, & doceri, quàm loqui, & alios docere: quia in multis offendimus omnes, & qui in verbo nõ offendit, hic perfectus eſt vir, & diabolus in nullo ſubtilius decipit religioſum, quàm per loquacitatem, per quam ſubtrahit eum ab oratione, & contemplatione, à quibus cum fuerit ſubtractus perdit omne robur mentis ſuæ, & ita inimicus præualet faciliter contra eum, ſicut uult, & ut libet.

¶ Quintò caueat diſtractionibus, ſeu ab his, quæ ſolent animum in partes diuidere, ut ſunt curioſitates ſenſuum, & intellectus. Qui enim uolunt mul-

Digitized by Google

ta, & inutilia uidere, & audire, ſeu intelligere, diuidunt cor ſuum ad multa, & ita remanent diſſipati, nec compuncti. Negotia ergo proximorum, & facta aliena adeo relinquenda ſunt, ut nec uelimus minimam eorum partem intelligere. Negotia quoquè conuentus officialibus ipſius penitus relinquãtur. Quidam zelo quodam indiſcreto, qui non eſt ſecundum conſcientiam, uolunt omnia intelligere, & inquietant ſeipſos, impleturq́; mens eorum phãtaſijs, indignationibus, murmurationibus, & nonnunquam inuidia, & ambitione, ac detractione cõtra prælatum, & alios confratres ſuos. Si nullum habes officium in conuentu, gaude, quia pacem magis acquires. Si habes, humiliter ea, quæ ad ipſum pertinent, & ſine querela exequaris. Ne deſideres habere aliquod officium, ſed ſta in pace, & libẽtius ſuſcipe officia uilia, quàm honorifica. Et breuiter ab omnibus, quæ te ab intentione contemplationis diuinæ, & pacis, quantum poſſibile tibi eſt, ſalua obedientia, & charitate, cauere debes cum omni ſollicitudine, aliter pacem non inuenies.

¶ Sextò debet fugere hominum conuerſationem, pręſertim ſæcularium, & diſſolutorum fratrum, potiſſimè autem mulierum, & conſanguineorum, & ſolitudinem amare, nec unquam in publicum apparere, niſi pro neceſſaria, honeſta, uel utili cauſa, & ſemper breuiter ſe expedire. Neminem tamen propter hoc religioſus iudicet, aut contemnat, ſed ſeipſum ſemper deſpiciens tanquam uilem in oculis proprijs indignum arbitretur habitu religionis, & aliorum fratrum conuerſatione.

¶ Septimò cum omni, & ſumma diligentia, & ſollicitudine uacare debet orationi, & contemplationi: ita ut ſæpiſſimę eleuet mentem ſuam ad Deum,

& oret

Digitized by Google

& oret cum breuitate tàm in Eccleſia, quàm in mēſa, tàm in domo, quàm in theatro, tàm ſedendo, q̃ ambulando, & frequentiſſimè dicat uerſiculum illud: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me feſtina. Item dicat, Miſericordia tua Domine ſubſequetur me: ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ. Sic enim faciens obtinebit mentis quietem, & adeo coniungetur Deo, ꝙ nihil aliud poterit cogitare, nec diligere, & erit quodammodo in hac uita beatus.

¶ Qui ergo ſeruauerit iſtas ſeptem regulas, repleblitur ſeptem donis Spiritus ſancti: à quo Spiritu ſancto anima eius acta guſtabit ea, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe, & labores religionis pro nihilo reputabit, & uidebuntur dies pauci præ amoris magnitudine.

¶ Religioſi autem, qui iſta non conſiderant, ſed ambulant ſine conſideratione finis proprij efficiuntur tepidi, inquieti, murmuratores, ambitioſi, iracundi, auari, loquaces, ſenſuales, hyſtriones, & duriores, quàm ſæculares ad pęnitentiam; & niſi Deus per ſuam miſericordiam eos reuocet, aut conſeruet, in alia labuntur præcipitia, à quibus nunquam poſtea liberantur: quia ut dicit ſanctus Thomas diuinus doctor in ſecunda ſecundæ: Religioſi ex malitia peccantes efficiuntur peſſimi, & incorrigibiles, & ſanctus Aug. dicit, ꝙ ſicut nunquam expertus eſt meliores, quàm illos, qui in monaſterio profecerũt: ita nec deteriores, q̃ qui in monaſterio defecerunt.

Conemur igitur nos fratres talem bonitatẽ in monaſterio accipere, ut ſimus meliores homines mũdi, & magnam coronam acquiramus in cœlis, ubi regnat benedictus Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Digitized by Google

RELIGIONES VIVENTES SVB REGVLA S. P. AVGVSTINI,

Ab Eccleſia approbatæ, & confirmatæ, pluſquàm viginti nouem reperiuntur; vt meritò magnus Pater ab omnibus appelletur.

1 PRIMA, & præcipua fuit religio, ſeù congregatio clericorũ in ciuitate Hippònenſi ab ipſo S. Auguſtino inſtituta, & ordinata, teſte D. Poſſidio in vita B. Auguſtini cap. 5. & 25. circa Annos Dñi 394. Qui quidem clerici poſtea canonici vocati fuerunt: Poſt illos clericos, ſeu canonicos à B. Auguſtino inſtitutos fuerunt & aliæ congregationes canonicorum ab alijs viris inſtitutæ, & ordinatæ ſub Regula S. Auguſt.

2 Quarũ prima fuit ordinata in Gallia in ciuitate Bellouacenſi à S. Iuone, Anno Domini 1080.

3 Secunda fuit in Gallia, Germania, & in Italia à S. Rufo ſub Regula S. Auguſtini, vt teſtatur D. Abbas Ioachinus ſuper Apocalip. Anno Domini 1100.

4 Tertia fuit congregatio Canonicorum præmonſtratenſium, in Gallia, Germania, & Hiſpania, ordinata à S. Nothberto ſub Regula S. Auguſtini circa Annos Domini 1120.

5 Quarta congregatio Canonicorum S. Saluatoris in Italia propè Senas inſtitutionem, ac ordinationem habens in loco, qui dicitur Scopeto; à

quibuſ-

Digitized by Google

quibuſdam Patribus Heremitarum Ordinis S. Auguſtini circa Annos Domini 1876. ſub regula almi Patris S. Auguſtini.

6 Vltima, & nouiſſima in Italia eſt congregatio Canonicorum Regularium, propè Lucam ciuitatem in Eccleſia S. Mariæ de friſonaria inſtitutionem, ac ordinationem, nec non reformationem habens à quodam venerabili Patre S. Dominici, F. Iacobo Bergomenſi ſub Regula S. Auguſtini circa Annos Domini 1407. prout legitur in eius Cronicis libr. 3.

7 Reperitur etiam in Italia & alia parua congregatio Canonicorum Regularium, quæ dicitur Sancti Spiritus propè Venetias inſtitutionem, ac ordinationum habens ab eccelenti Doctore Fr. Gabriele Spoletano Ordinis Heremitarum S. Auguſtini circa Annos Domini 1415. ſub Regula S. Auguſtini.

8 Eſt & congregatio Clericorum Regularium, ſeu Canonicorum Sancti Georgij in Alga, propè Venetias inſtitutionem habens à B. Laurentio Iuſtiniano Veneto Patriarcha primo Venetorũ circa annos Domini 1408. ſub Regula Sancti Auguſtini.

9 Congregatio Sanctæ Trinitatis, ſiuè de Redemptione in Hiſpania ordinata à quodam venerabili Patre Fratre Iohanne circa Annos Dñi 1197. ſub Regula Sancti Auguſtini.

10 Congregatio S. Ambroſij ab ipſo in ciuitate Mediolanenſi inſtituta Anno Dñi 385. de qua B. Auguſtinus 8. lib. Confeſſionum cap. 6. loquitur, Nouiſſimè verò ab Eugenio Quarto Summo Pontifice approbata, & confirmata fuit ſub Regula S. Auguſtini, Anno Dñi 1431.

11 Ordo

Digitized by Google

11 Ordo, vel Religio Fratrum Prædicatorum à B. Dominico inſtituta, & ab Honorio Tertio approbata, & confirmata ſub Regula S. Auguſt. Anno Domini 1216.

12 Ordo Heremitarum multis Heremitarum Congregationibus adiunctis amplificatur, & confirmatur ab Innocentio Quarto, ſub Regula Sancti Auguſtini, & inter mendicantes connumeratur, circa Annum Dñi 1240. vt ſcribit D. Antoninus 2. part. Hiſt.tit.vlt. cap.vlt.§.3. & Onophrius Panuinius in ſuis Cronicis, licèt ordo Heremitarum S. Auguſt. multo ante Prædicatores inſtitutus ſit, vt apparet in cap. Religionum, de Religione Dom.lib.6.

13 Ordo Fratrum Cruciferorum à S. Ciriaco ordinatns, Anno Dñi 364. poſtea ſub Innocentio Tertio fuit approbatus, & confirmatus ſub Regula Sancti Auguſtini Anno Dñi 1215. & ab Innocentio Quarto, & Pio Secũdo reformatus Anno Domini 1458.

14 Ordo Sanctæ Mariæ Seruorum à B.Philippo Florentino inſtitutus, circa Annos Domini 1285. ſub regula ſancti Auguſtini à Benedicto Nono Summo Pontifice approbatus fuit.

15 Ordo Sanctæ Brigidæ ab ipſa inſtitutus, & ordinatus Anno Domini 1367. ſub Regula Sancti Auguſtini, & à Gregorio Nono fuit approbatus, & confirmatus Anno Domini 1370.

16 Ordo, ſeù Congregatio Sancti Pauli primi Heremitæ ortum habuit in Germania à B. Euſebio Anno Dñi 1215. & à Iohanne XXII. fuit approbatus ſub Regula Sancti Auguſtini circa Annos Domini 1817.

17 Ordo S. Antonij Ordinatus, & approbatus An-

no

Digitized by Google

no Domini 1200. ſub Regula Sancti Auguſti ab Honorio Tertio.

18 Ordo Ieſuatorum, à B. Iohanne Columbino Senenſi inſtitutus, & approbatus ab Vrbano V. anno Domini 1376. ſub regula S. Auguſtini.

19 Ordo vitæ communis à B. Gherardo Theutonico inſtitutus, & à Gregorio XI. approbatus anno Domini 1376. ſub Regula S. Auguſtini.

20 Ordo S. Hieronymi apud Feſulas à B. Carolo Florẽtino initium habuit anno Domini 1406. & à Gregorio Duodecimo approbatus ſub Regula S. Auguſtini.

21 Ordo Heremitarum S. Hieronymi à B. Petro Piſano inſtitutus anno Domioi 1380. Nouiſſimè verò reformatus à Pio Quinto ſub Regula ſancti Auguſtini.

22 Ordo Apoſtolorum à B. Barnaba in Oriente ordinatus; poſtea in diuerſas orbis partes diuiſus nouiſſimè ab Innocentio Octauo vnitus, & approbatus ſub Regula S. Auguſtini anno Domini 1484.

23 Cõgregatio Clericorum Regularium Somaſchæ tituli ſancti Maioli Papiæ, cuius Inſtitutor fuit D. Hieronymus Emilianus Nob. Patricius Venetus anno 1528. quæ poſtea in Religiones alias connumerata à SS. D. Pio Quinto Ordinis Prædicatorum, & ab alijs ſummis Pontificibus confirmata fuit.

24 Ordo militum S. Iohannis, ſeù equitum Hieroſolymitanorum, ſeu Rhodiorum, ſeu Melitenſium Hieroſolymis initium habuit à D. Gherardo anno Domini 1080. approbatus, & confirmatus à multis ſummis Pontificibus Romanis ſub Regula S. Auguſtini.

25 Or-

25 Ordo militum, ſeù equitum S. Lazari Hieroſolymis primus omnium ordinatus, & inſtitutus circa annos Domini 360. poſtea à ſancta ſede Apoſtolica ſub Regula ſancti Auguſtini fuit approbatus, & confirmatus, & ab Alexandro Septimo multis priuilegijs, & honoribus decoratus, atq; à Pio Quarto amplificatus.

26 Ordo equitum ſancti Iacobi in Hiſpania inſtitutus, & ordinatus à D. Petro Bernardino circa annos Domini 1170. ab Alexandro Tertio approbatus, & cõfirmatus ſub Regula S. Auguſt.

27 Ordo equitum ſanctæ Mariæ in Hiſpania ordinatus anno Domini 1212. & à Gregorio Nono approbatus, & confirmatus fuit anno Domini 1230. ſub Regula S. Auguſtini.

28 Ordo equitum Theutonicorum in Germania, ordinatus circa annos Domini 1220. & approbatus ſub Regula S. Auguſtini.

29 Ordo militum, ſeu equitum Ieſu Chriſti; in Luſitania (ſic vocatus) initium, inſtitutionem, & aperobationem habuit à D. Iohanne XXII. Pontifice maximo ſub Regula S. Auguſtini anno Domini 1320.

Sunt & alij complures ordines, vel congregationes Religioſorum, in Italia, Germania, Gallia, & Hiſpania, tàm Canonicorum quàm Militum, ſeù Equitum viuentes ſub Regula S. Patris Auguſtini.

LAVS DEO.

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. *M. D C I I.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

INCIPIT EXPOSITIO HVGONIS DE S. VICTORE

CANONICI REGVLARIS.

SVPER REGVLAM Beati Auguſtini Epiſcopi.

¶ *DE CHARITATE DEI, & proximi, de vnitate cordium, & communitate rerum. Cap. I.*

HÆC præcepta, quæ ſubſcripta ſunt, ideo Regula appellantur; quia videlicet in eis nobis rectè viuendi norma exprimitur; Regula autem dicitur, eo quòd recte regat, vel quòd rectè doceat. Et quod nos dicimus regula, Græci Canon appellant. Vnde etiam græco nomine Canonici, ideſt Regulares appellati ſunt hi, que in monaſterijs conſtituti iuxta regularia præcepta ſanctorum patrum canonicè, atq; Apoſtolicè viuunt, quibus dicitur.

Digitized by Google

¶ *Hæc ſunt, quæ, vt obſeruetis, præcipimus, in monaſterio conſtituti.*

¶ Ad hæc vobis diuina præcepta leguntur, quatenus lecta intelligantur, & impleantur. Metuenda illa ſententia, qua dicitur. Seruus, qui ſcit voluntatem Domini ſui, & non facit, plagis vapulabit multis. Hinc Paulus ait, Non enim auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur. Audiamus ergo ſacra præcepta pij Domini, & memores ſimus mandatorum ipſius ad faciendum ea. Quia ſicut dicit beatus Iacobus. Si quis in lege perfectè perſpexerit libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliuioſus factus; ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit. Et Dominus in Euangelio. Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Igitur quæ præcipiuntur nobis in monaſterio conſtitutis, humiliter attendamus.

¶ *Primum inquit, propter quod in vnum eſtis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.*

¶ Primo nobis admonitis fit de vnitate, & concordia, & tali concordia, quæ in Deo ſit. Nam concordia ad faciendum peccatum mala eſt. Concordia vero ad faciendum bonum, & ſectandam iuſticiam, & ſeruiendum Deo bona eſt. Hoc eſt (propter quod in vnum ſumus congregati) ſcilicet, vt in ſeruitio diuino vnum ſpiritum, & vnũ animum omnes habeamus; & ideo præcipitur, vt vnanimes habitemus in domo, & ſit nobis anima vna, & cor vnum in Deo. Oportet enim, ſi in vnum congregati ſumus corporaliter, vt ſimiliter habitemus, & ſpiritualiter. Non enim prodeſt, ſi nos continet vna domus, & ſeparat diuerſa voluntas; plus enim attendit Deus vnitatem animi, quàm loci. Ecce in

vna

Digitized by Google

vna domo ſumus plures homines, diuerſi mores, diuerſa corda, diuerſæ animæ. Hæc omnia debet coniungere in unum una intentio, & unus amor in Deum. Debemus ergo in hoc eſſe unius animi, & unius uoluntatis, ut ſeruiamus Deo, & diligamus Deum ex toto corde. Qui ſic haberi poteſt, ſi frater conueniens ad monaſterium incipit ſe ſpoliare propria uoluntate, atq; illum imitari, qui ait. Non ueni facere uoluntatem meam. Et iterum. Pater non ſicut ego uolo, ſed ſicut tu. Hoc eſt enim, quod maximè adducit concordiam, ſi quiſq; non ſuam, ſed alterius uoluntatem facere ſtudeat in bono. Et hoc eſt magnæ humilitatis indicium, inde generatur obedientia, creſcit charitas, & pax, atq; iuſtitia, & Eccleſiæ uirtutes, quòd ſi uolo facere uoluntatem meam; & iſte ſuam; & ille ſuam, fiunt diuiſiones, oriuntur lites, iræ quoq; & rixæ, quæ ſunt opera carnis. Et ſicut ait Apoſtolus, qui talia agũt, regnum Dei non conſequentur. Sunt quidam in congregatione obſtinati in ſuo ſenſu, ſapientes in oculis ſuis, non quòd in animo conceperint hoc, quod quaſi ex ratione defendunt, nec ſe alijs, ſed alios ſibi applicari contendunt, & ſi viderint ſibi nõ obtemperari, ſtatim cõmouentur, & perturbantur. Tales ſolent eſſe rebelles mandatis ſeniorum, plurimumq; in eis regnat paſſio inobedientiæ, & impatientiæ; iſti non ſunt idonei ad concordiam. Nam iuxta Apoſtoli vocẽ euanuerunt in cogitationibus ſuis: & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum; dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt; Magna quippè obſcuritas cordis eſt ſuperbia, & valde ſtulta ſapientia eſt alijs ſe velle præferre; contra quos idem Apoſtolus ait. Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe, ſtultus fiat, ne ſit ſapiens. Stultus enim

Digitized by Google

ſapiens eſt; & ſecundum Deum magna ſapientia eſt omnibus ſe iudicare inferiorem. Inde ſcriptum eſt. Quanto maior es, tãto te humilia in omnibus. Hinc Dominus diſcipulos ſuos, inter quos contentio erat, quis eorum videretur eſſe maior, ſtatim ad humilitatis concordiam reuocat dicens. Qui maior eſt veſtrum, erit ipſe veſter ſeruus; Et ipſe filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & animã ſuam dare redemptionem pro multis. Ergo vnanimes habitemus in domo. Bonum eſt enim, & iocundum Deo habitare fratres in vnum. Nec tam placent ei noſtra ieiunia, noſtræ orationes, quàm concordia. Ideo dicit in Euangelio. Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Ex quibus verbis patet; quia qui concordiam non habet, omnipotenti Deo ſacrificium offerre non valet. Penſare ergo debemus quanta ſit apud Deum concordiæ virtus, ſine qua non placerent ipſa ſacrificia, quibus delentur peccata; & ſciendum eſt, quia cum ad conuerſionem venimus, contra diabolum certamen aſſumimus. Nihil eſt autem, quod ipſe tantum timeat, quantum charitatis vnitatem. Nam ſi diſtribuimus totum, quod habemus propter Deũ, hoc diabolus non timet, quia ipſe nihil poſſidet, ſi ieiunamus, hoc ipſe non metuit, quia cibum non ſumit, ſi vigilamus, inde non terretur, quia ipſe ſomno non vtitur; ſed ſi charitate coniungimur, inde vehementer expaueſcit, quia hoc tenemus in terra, quod ipſe in cœlo contempſit ſeruare. Hinc eſt, ꝙ ſancta Eccleſia terribilis eſſe, vt caſtrorum acies ordinata, deſcribitur; quia ſicut hoſtes timent, quando aciem caſtrorum bene ordinatam, & coniũctam ad bellum vident, ita nimirum diabolus expaueſcit, quando ſpirituales viros virtutum armis accinctos

in

Digitized by Google

in vnitate concordiæ viuere conſpicit, victuſq; vehementer dolet, cum eos per diſcordiam diuidere, & penetrare non valet. Hinc de Domino ſcriptum eſt. Factus eſt in pace locus eius. Ibi confregit potentias, arcum, ſcutum, gladiũ, & bellum. Ex quibus verbis patet, quia omnia diabolica arma frangit concordia.

¶ *Quod ſit nobis anima vna, & cor vnũ in Domino.*

¶ Hæc ſunt primitiæ Spiritus, quas ex primordio noſtræ conuerſionis offerre omnipotenti Deo debemus, ſicut ipſa ſapientia præcepit dicens. Fili da mihi cor tuum; primus enim corde, & voluntate trahimur ad Deum, ergo ſi corpore ſeparamur à ſæculo, corde, & anima iungamur Deo, vt poſſimus veraciter dicere. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Nam qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt. Adhæreamus ergo ei, vt ſimus fortes per ipſum, vt ſimus vnum in ipſo, & beati dicamur cum ipſo. Adhæſit anima mea poſt te. Charitas ſeparat nos à mundo, & ipſa nos coniungit Deo. Sic erit nobis anima vna, & vnum cor in Deo, ſi ex toto corde, & ex tota anima diligamus Deum. Deus enim charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo; Et quia charitas non quærit, quæ ſua ſunt, rectè ſubiungit.

¶ *Et non dicatis aliquid proprium; ſed ſint vobis omnia communia.*

¶ Non enim debemus aliquid habere proprium, aut quicquàm dicere meum, ſed noſtrum, vt dicatur noſtra cappa, noſtra tunica, noſtra domus, & in cæteris ſimiliter. Omnia enim in communi debemus habere, & omnia communi nomine appellare. ¶ Sed in hoc penſandum eſt, quanta differentia ſit inter carnales fratres, & ſpirituales. Nã illi quod

commune eſt eis, diuidunt, iſti, quòd diuiſum erat, in communi ponunt. Ibi quiſq;, quod ſuum eſt, quærit. Iſti non, quæ ſua ſunt, quærunt, ſed quæ Ieſu Chriſti. Plus ergo valet iſta propinquitas, quã illa, quia illa deficit, iſta creſcit, illa habet diuiſionem, iſta unitatem, illa tranſit cum ſæculo; iſta permanet cum futuro. Ad hoc enim ſimul modo in iſta domo viuimus, vt poſtmodum in cœleſti regno maneamus. Filij Dei ſumus ait Apoſtolus, ſed nondum apparuit, quid erimus. Scimus autem, cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt. Et iterum. Non habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus, ergo non debemus habere propria, licet ſint nobis omnia communia. Partes ſibi faciunt homines in hoc ſæculo, alius argentum, & aurum; alij domos, & familias; alius nomen grande, potentiam & gloriã; iſte hoc; alius aliud; diuerſi diuerſo modo; pars vero piorum eſt ipſe Deus, & nos ſi volumus habere talem poteſtatem, talem hæreditatem, vt eſt Dominus, tales nos oportet exhibere, vt digni ſimus eum poſſidere, & poſſideri ab ipſo. Ergo ſi volumus in hæreditatem poſſidere Deum, nihil debemus habere extra Deum. Nam nimis eſt auarus, cui non ſufficit Deus, quod ſi quippiam aliquid quærimus, verbi gratia aurum, argentum, poſſeſſiones, cũ iſtis partibus pars fieri Dominus dedignatur. Verba ſunt beati Hierony. Ego inquit non accipio hæreditatem inter cæteras tribus, ſed quaſi ſacerdos, & leuita viuo decimis, & altari ſeruiens altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitũ his contentus ero. Beati enim pauperes ſpiritu, qm̃ ipſorũ eſt regnũ cœlorum. Et quia quamdiu hic viuimus, corporali neceſſitate indigemus, rectè ſubiungitur.

¶ Et

Digitized by Google

¶ *Et diſtribuatur vnicuiquè veſtrum a præpoſito veſtro victus, & veſtimentum.*

¶ Sic enim Dominus voluit ordinari eccleſias ſuas, vt alij vacarent ſpiritualibus, alij eis temporalia miniſtrarent, & ideo alios voluit eſſe præpoſitos, alios ſubditos. Præpoſitorum officium eſt ſubditis corporalia miniſtrare: Subditorum miniſterium eſt ſpiritualibus ſtudijs inſiſtere, lectioni, orationi; contemplationi vacare in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus cœleſti Domino deſeruire. Tantò ergo opus eſt, vt circa ſe ſollicitius viuant, quantò eos aliena cura non implicat. Conſtitutum eſt a Domino, vt qui altari ſeruiunt, de altari viuant; dignus eſt operarius, ſicut ipſe ait, mercede ſua. Et ideo ſi viuimus de annona Chriſti, & iuſtum eſt, ut laboremus in ſeruitio Chriſti, & tunc dignè mercedem accipimus, ſi prius boni operarij fuerimus. Dicit enim Apoſtolus Paulus. Qui non uult operari, non manducet; quòd ſi non laboramus, & manducamus, tanto maioris criminis efficimur rei, quanto Dei beneficia ſuſcipimus indigni. Oportet ergo, ut ſeruiamus ei, a quo paſcimur, ſi ſine periculo animæ uolumus ſumere hoc, quod diſtribuitur, & tanto plus debemus in eis eſſe ſolliciti, quanto ea percipimus ſine magno labore. Nam quid mirum, ſi hi, qui temporalibus occupantur, minus ſtudioſe, & religioſe uiuunt, ſi frequenter in cogitationibus, & ſermonibus, atquè actionibus ſuis offendunt, uſus enim ſæculi hominem ad peccatum etiam quandoquè inuitum trahit. Hi uero, quibus & cura mundi, & occaſio peccandi deeſt, quanto minus religioſe uiuunt; tanto ſupernũ iudicem offendunt, nec ſine graui periculo animæ, & in minimis negligentijs offendunt. Penſemus

Digitized by Google

ergo, ad quid nobis uictus, & tegumentum tribuitur, ut ſit totum deſiderium noſtrum primum quęrere regnum Dei, & iuſtitiam eius, propter quod hæc omnia adijciuntur nobis. Qualiter autem diſtribuendum ſit, oſtenditur, cum ſubinfertur.

¶ *Non æqualiter omnibus diſtribuatur, quia non æqualiter valetis omnes; ſed potius vnicuiquè, prout cuiquè opus fuerit.*

Et hoc auctoritate Apoſtolica roborat dicens.

¶ *Sic enim legitis in actibus Apoſtolorum, quia erant illis omnia communia, & diſtribuebatur vnicuiquè, ſicut vnicuiquè opus erat.*

¶ Hoc non eſt ita intelligendum, ut unicuiquè quod opus erat, ſic abundanter diſtribueretur, ꝙ non haberent indigentiam. Cum enim ſcriptum ſit, quòd inter eos nullus egens erat. Scriptum etiã legimus eſſe de ipſis Apoſtolis, quòd ſeruiebant Deo in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate, ex quibus uerbis colligendum eſt, quòd multi corpore indigent, non animo. Sed qui ſemetipſos abnegãt propter Chriſtum, animi uirtute ipſam ſuperant naturam. Dei namquè dilectio, quæ fortis eſt, ut mors, non ſolum illicita deſideria, uerum etiam ipſos corporales, & naturales extinguit affectus. In primitiua quippe eccleſia tanta erat gratiæ ſpiritualis abundantia, ut non ſolum modico contenti eſſent, ſed hoc ipſum, quod nihil habebant, pro ſummis delicijs reputarent. Vnde Apoſtolus ait. Nihil habentes, & omnia poſſidentes. Hinc etiam quidam uir ſanctus ait. Sufficiebat nobis paupertas noſtra, ut diuitiæ computarent. Item ait Apoſtolus. Magnus inquit quæſtus eſt pietas cum ſufficientia, habentes, inquit, uictum, & ueſtitum, his contenti ſimus. In huiuſmodi ergo non debemus atten-

attendere uoluntatem carnis, ſed ualetudinem naturæ. Plus enim appetit carnalis uoluntas, quàm neceſſitas. Quamobrem in eo, quod dicitur, (ꝙ unicuiquè, quod opus eſt, tribuatur.) Iſte modus ſeruandus eſt, quatenus ſic nutriatur caro, vt ſeruiat. Et iterum ſic reprimatur, vt non ſuperbiat. Sic ſeruetur neceſſitas naturæ, vt abſcindatur ſuperfluitas concupiſcentiæ.

¶ *qui autem aliquid habebant in ſæculo, quando ingreſſi fuerint monaſterium, libenter velint illud eſſe commune.*

¶ Hoc fecerunt primitiuæ eccleſiæ fratres; dignum enim eis videbatur, vt qui communem habebant gratiam, communem haberent & ſubſtantiam, & quibus vnus erat ſpiritus, vnus eſſet & ſumptus. Bene autem additum eſt hoc verbum libenter, quia hilarem datorem diligit Deus. Libenter debemus terrena dare, vt poſſimus cœleſtia comparare. Regnum enim cœlorum tantum valet, quantum habes. Nihil vilius, cum emitur, nihil charius, cum poſſidetur. Duo ſunt quæ relinqui oportet propter Deum, facultatem, ſcilicet poſſidendi, & voluntatem habendi. Hinc eſt, quod dominus ait in Euangelio. Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et iterum. Qui vult venire poſt me, abneget ſemet ipſum. Illud pertinet ad ſubſtantiam: hoc ad voluntatem; non enim ſufficit exteriorem relinquere ſubſtantiam, niſi interiorem abſcindamus concupiſcentiam. Vnde & ſubditur.

¶ *Qui autem non habebant, non ea quærant in monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt.*

¶ Etiam illi, qui nichil habebant foris, habent intus, quod relinquere poſſunt propter Deum ſcili-

cet

cet voluntatem habendi. Vnde ſcriptum eſt. Non concupiſces. Plus enim attendit affectum Deus, quàm ſenſum. Hinc per ſapientem dicitur. Fili da mihi cor tuum. Quod fieri non poteſt, niſi prius carnalis appetitus reſecetur. ¶ Primum ergo iubemur habita deſerere, deinde terrena non quęrere, vt poſtea liberius ad cœleſtia poſſimus anhelare. Et ne videretur pauperibus ſæculi, qui conuertuntur, neceſſaria non debere miniſtrari: quia nichil in monaſterio quærere præcipiuntur, ſubiunctum eſt.

¶ *Sed tamen eorum infirmitati, quod opus eſt, tribuatur: etiam ſi paupertas eorum, quando foris erant nec ipſa neceſſaria poterant inuenire.*

¶ Siue enim diuites ſint, ſiue pauperes, ſiue nobiles, ſiue ignobiles quicunquè accedunt ad ſeruitium Chriſti, iuſtum eſt, vt viuant de annona Chriſti. Dignus eſt enim operarius mercede ſua.

¶ *Tamen non ideo putent ſe eſſe fœlices; quia inuenerunt victum, & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt.*

¶ Multi enim ad conuerſionem veniunt non tam propter animæ ſalutem, quàm propter corporis neceſſitatem, qui non Deum colunt, ſed ventrem ſuũ, de quibus ait Apoſtolus. Quorum Deus venter eſt. Talibus Dominus dicit in Euangelio. Amen dico vobis; quæritis me, non quia vidiſtis ſigna; ſed quia manducaſtis ex panibus meis. Horum talium tota eſt intentio, atquè fęlicitas, vt bene paſcantur, bene veſtiantur, & bene ſit eis temporaliter. Et quia terrena appetunt, cœleſtibus priuantur. Receperunt enim (ſicut Dominus ait) mercedem ſuã. Vnde ſummopere cauendum eſt, ne temporalibus adhæreamus bonis. Ideo Pſal. nos admonet dicẽs. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Terrena

quidem

Digitized by Google

quidem nobis in vſu eſſe debent, cœleſtia autem in deſiderio. Eſt enim quædam admirabilis, & magna multitudo dulcedinis Dei, quam habet in ſe, de qua dictum eſt. Quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Vnde ſcriptum eſt. Satiabor, cum apparuerit gloria tua: Illa ergo ſacietas debet eſſe noſtra fœlicitas.

¶ DE HVMILITATE. Cap. II.

NEc erigant ceruicem, quia ſociantur eis, ad quos foris accedere non audebant; ſed ſurſum cor habeant, & terrena vana non quærant; ne incipiant monaſteria diuitibus eſſe vtilia, non pauperibus, ſi diuites illic humiliantur, & pauperes inflantur.

¶ Ceruicem erigere ſignum ſuperbiæ eſt. Si ſuperbis angelis non fuit vtile celum, conſtat quia ſuperbis hominibus non erit vtile monaſterium. Et ſi ſanctus ſit locus, ſi ſanctus ſit habitus, ſi ſancta opera videantur, totum ex vitio ſuperbiæ inutile habebitur. Superbia enim caſum habet. Ideo ſanctus Dauid orat ad Dominum, vt non veniat ei pes ſuperbiæ; quia ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare, contra quod vtilia ſunt humilibus monaſteria. Ipſi enim ſunt docibiles Dei, ſicut ſcriptum eſt. Docebit mites vias ſuas. Itemquè qui emittit fontes in conuallibus, ideſt gratiam ſuam præſtat humilibus. Ipſi quidem bona, quæ faciunt, non amittunt; quia cuſtodem virtutum humilitatē non deſerunt, & quia iuxta euangelicum præceptum recumbunt in nouiſſimo loco, & ſecundum Prophetam eligunt abiecti

eſſe

Digitized by Google

eſſe in Domo Domini. Ideo ab ipſo merentur exaudiri, ſicut ſcriptum eſt. Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. Et iterum. Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

¶ *Rurſus etiam illi, qui aliquid videbantur eſſe in ſæculo, non habeant faſtidio fratres ſuos, qui ad illã ſanctam ſocietatem ex paupertate venerunt. Magis autem ſtudeant non de parentum diuitum dignitate, ſed de pauperum fratrum ſocietate gloriari.*

¶ Summopere cauere debent fratres, qui ad ſanctam ſocietatem, & communem vitam venerunt, vt non habeant alter alterum faſtidio, quamuis eo ditior ſit, ſiue nobilior, ſiue ſapientior; quoniam ſicut dicit Apoſtolus, infirma mundi elegit Deus, & ignobilia, & contemptibilia, vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius, ſcilicet neque potens in potentia ſua, neque ſapiens in ſapientia ſua, neque diues in diuitijs ſuis. Non enim eſt perſonarũ acceptio apud Deum. Nam idem Dominus diues in omnes, qui inuocant eum. Bene autem non de dignitate diuitum parentum, ſed de ſocietate pauperum fratrum præcipimur gloriari, quoniam ipſe, qui diues eſt in gloria ſua, pauper factus eſt pro nobis. Non diuitibus, ſed pauperibus dignatus eſt ſociari; vt & nos pauperes ſimus propter ipſum, quoniam pauperibus promiſſum eſt regnum cœlorum. Gloriari quidem de diuitijs pertinet ad vanitatem mundi, de paupertate vero gloriari pertinet ad beatitudinem.

¶ *Nec extollantur, ſi communi vitæ aliquid de ſuis facultatibus contulerint, nec de ſuis diuitijs magis ſuperbiant; quia eas monaſterio partiuntur, quàm ſi eis in ſæculo fruerentur.*

¶Ex

Digitized by Google

¶ Ex præcedenti ſententia, & ea, quæ ſequitur, nobis duo genera ſuperbiæ deſignantur. Vnum carnale, aliud ſpirituale. Nam pauperes faſtidire, & de nobilitate gloriari ad ſuperbiam pertinet, quæ inter homines ſæculares frequenter ſolet euenire. De operibus miſericordiæ ſe extollere ſuperbia ſpiritualis, quæ ſolet etiam ſpirituales corrumpere. Magis autem timenda eſt ſuperbia ſpiritualis, quã carnalis; quia ſe extollere de bono opere, ut de virtute ab alto cadere eſt; & quanto altior eſt aſcenſus, tanto periculoſior eſt caſus. Dominus dicit in Euangelio. Cum facis eleemosynam neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua; vt ſit eleemoſyna in abſcondito, & ille qui videt in abſcondito, reddet tibi. Per dexteram recta operatio, per ſiniſtram fauor mundi, atquè elatio deſignatur, ex his verbis admonemur, vt recta, quæ agimus, abſcondere ab elatione ſtudeamus, alioquin mercedem non habebimus apud patrem noſtrum: Deinde oſtendit quantum ſit vitium ſuperbiæ, cum ſubiungit.

¶ *Alia quippe quæcunquè iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: ſuperbia vero, etiam bonis operibus inſidiatur, vt pereant.*

¶ Ex hoc apparet, quia cæteris vitijs maior eſt ſuperbia; vitia enim, & virtutes exterminant humanam mentem. Superbia Deo, & hominibus odibilis eſt, de qua ſcriptum eſt. Initium omnis peccati ſuperbia. Prima eſt in peccando, vltima remanet in conflictu. Nam cum ſeruus Dei cætera vitia ſuperauit, & iam ad virtutum alta conſcenderit, adhuc habet pugnam contra ſuperbiam, quàm niſi expugnauerit, in cæteris fruſtra laborauit. Vnde dicitur. Cum poteris ſubijci, non debes dice-

Digitized by Google

re vici. Nam quis uincatur, vel vincat, fine probatur. Prȩmia victorum pendent in fine laborum. Vt ſcriptura ſonat, finis, non pugna coronat. Tunc bene pugnabis, cum cuncta ſubacta putabis. Quȩ magis infeſtat, vincenda ſuperbia reſtat. Quæ niſi vincatur, promiſſa corona negatur: Prohdolor, his telis ſuperatur ſæpe fidelis. Cum ergo foris bona agimus, intus cor ab elatione cuſtodiamus, quia nulla Deo placet cum ſuperbia operatio, vnde ſcriptura nos admonet dicens. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum; quia mora, & vita ab ipſo procedit.

¶ *Et quid prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri: cum anima miſera efficitur ſuperbior diuitias contemnendo, quàm fuerat poſſidendo.*

¶ Non prodeſt nobis noſtra relinquere; niſi relinquamus & nos. Non enim dicit Dominus. Beati pauperes rebus, ſed beati pauperes ſpiritu: quoniã ipſorum eſt regnum cœlorum. De contemptu rerum quiſquè debet eſſe humilior, non ſuperbior, & melius eſſet, vt eas in ſæculo retineret, quàm ſic relinqueret, vt inde in monaſterio ſuperbiret. Sicut ergo illa anima eſt beata, quȩ ſua propter dominum diuidit, vt humilietur, ita eſt illa miſera, quæ inde extollitur. Infȩlix perfecto eſt, qui per iter virtutum tendit ad vitia; & vnde præmium habere debuit, inde tormentum incurrit. Omnis quippe ſuperbus tanto in imo eſt, quanto in altum ſe erigit, tantoquè profundius labitur, quanto excelſius eleuatur. Reſecatis quibuſdam vitijs ad vnanimitatem redit, quam primo commendauit dicens.

¶ *Omnes ergo vnanimiter, & concorditer viuite, & honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti eſtis.*

¶ Vnanimiter uiuimus, ſi unum in Deo animum habea-

habeamus, quemadmodum primitiua eccleſia, cui cor erat unum, & anima una. Quod ait (unanimiter) pertinet ad uoluntatem. Quod uero ſubdit (concorditer) pertinet ad bonos mores. Hic eſt rectus ordo viuendi, primum ut ſit voluntas una; deinde concors & uita. Frater qui vult concorditer viuere, prius debet prauos mores deponere, ne ſit peruerſus; inordinatus, indiſciplinatus, ne anxietate ſua cæteros premat, deinde ita debet librare actus ſuos, & totam vitam ſuam, ut concordare poſſit ſecundum Deum, cum quibus uiuit. Sunt ergo nonnulli, qui poſtquàm ſæculum relinquunt, proprias uoluntates ſequi uolunt. Et rurſus ſunt pleriq́, qui in ſuis actibus appetunt ſæcularibus apparere. Ideo dictum eſt (Omnes ergo unanimiter, & concorditer uiuite) Deinde autem in nobis Deũ inuicem honoramus, ſi nos inuicem propter ipſum diligamus, ſi præcepta eius ſollicitè cuſtodimus, & efficimur ſanctum templum eius per inhabitationẽ ſpiritus eius in nobis. Noſtrum eſt Deum honorare, Dei eſt nos inhabitare, & illuſtrare per gratiã.

¶ *Nec extollantur ſi communi vitæ aliquid de ſuis facultatibus contulerint &c. vſq; fruerentur.*

¶ Melius eſt res ſuas in ſæculo tenere, quàm eas ita in monaſterio diſtribuere, ut uelint ſe inde extollere. Nam ſi extolluntur, deijciuntur. Quiſquis enim in eo, quod bene agit, intumeſcit, eo ipſo tramite; quo proficit, cadit; bona quippè actio cum elatione non eleuat, ſed grauat. Benedicta eſt ergo illa anima, quæ poteſt dicere cum propheta. Domine non eſt exaltatum cor meum, neq; elati ſunt oculi mei, neq́; ambulaui in magnis, neq́; in mirabilibus ſuper me. Fœlix planè eſt, qui non habet occultam ſuperbiam in corde, nec apertam corpore,

re, nec in vultu, nec in habitu, neq; in ſermone, neq; in opere, neq in cœteris motibus ſuis. Et ſi non ambulat in magnis, ideſt ſi ſe non reputat inter magnos, quòd nobilis fuerit, aut potens, aut quòd diuitias ſuas communi uitæ contulerit, aut quòd in aliquo officio ſit utilis; & ſi non ambulat in mirabilibus ſuper ſe, ut de religione, & ſanctitate deſuper a Deo ſibi collata nõ uelit apparere tanquàm admirabilis, atq; laudabilis: raro tamen inuenitur aliquis, qui ex his aliquam commotionem non habeat. Vt autem iſta omnia ſuperbiæ genera poſſit ſeruus Dei ſuperare, ſemper de ſe debet humiliter ſentire, & non exaltare animam ſuam: ſed in humilitate reprimere, iuxta quod ſcriptum eſt. Quanto maior es, tanto magis humilia te in omnibus. Valde enim timenda ſunt uerba, quæ ſequuntur. (Alia enim quæcunquè iniquitas &c.) Auaritia enim non exercetur, niſi in malis operibus. Luxuria non exercetur niſi in malis operibus: ſimiliter, & cætera uitia; ſola ſuperbia etiam bonis operibus inſidiatur, ut pereant. Ideo phariſæus perdidit bona ſua: quæ ſe egiſſe iactanter protulit. Aug. Sunt quidam, qui de contemptu uanæ gloriæ uanius gloriantur; ſimiliter ſunt pleriquè, qui de contemptu diuitiarum uanius extolluntur, de quibus ſubiungitur.

¶ *Et quid prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima miſera ſuperbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat poſſidendo.*

¶ Acſi aperte diceret. Quid prodeſt paupertas cum ſuperbia? Melior eſt diues humilis, quàm ſuperbus pauper. Melior eſt peccator humilis, quàm iuſtus elatus. Debet ergo in omnibus eſſe ſeruus Dei prouidus, & circumſpectus; primum ne mala

agat,

Digitized by Google

agat, deinde ne bona negligat, poſtmodum ne in bonis, quæ facit, intumeſcat; quia tunc ſunt veraciter bona, quæ agimus, ſi ea ſemper in humilitate cuſtodimus, & tunc veraciter ſumus pauperes Chriſti. Et beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Vnde apertè ſubiungitur.

¶ *Omnes ergo vnanimiter viuite, & honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti eſtis.*

¶ Paupertas quippe, & humilitas generant charitatem. Charitas vero vnitatem nutrit, vnitas vero, & concordia efficiunt nos templum Dei. Et tunc veraciter Deum honoramus, quando vnanimiter, & concorditer viuimus. Tunc enim oſtendimus, quia ſumus diſcipuli Chriſti, ſi tenemus vnitatem charitatis Chriſti. Hinc eſt, quod Dominus ait. In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.

¶ *DE ORATIONE, ET IEIVNIO. Cap. III.*

ORationibus inſtate horis, & temporibus conſtitutis.

¶ Ante tempus orare eſt prouidentia. In tempore conſtituto orare eſt obedientia. Tempus orandi præterire eſt negligentia. Tanto crebrior debet eſſe oratio, quanto vtilior, Inſtanter, & ardenter orare debemus. Magna enim ſunt bona, quæ promittit nobis Deus. Nam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Non vult bona ſua quærendi, & inueniendi facilitate vileſcere, precioſa, & deſiderabilis merces auidum negociatorem requirit. Ideo nos Dominus hortatur in Euangelio

dicens. Petite, & dabitur vobis: quærite,& inuenietis, pulſate,& aperietur vobis. Non enim otioſis, tepidis; & negligentibus promittitur regnum Dei; ſed ſicut dicit ſcriptura. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Amat Deus inſtantiam, & importunitatem in prece. Si magna ſunt bona, non debent eſſe deſideria parua. Cum magnitudine præmiorum concordare debet magnitudo deſideriorum, quòd ſi ad primas lachrymas non exaudit Dominus, nec ſic quidem acquirendo, & pulſando deſiſtendum eſt. Sed tanta potius perſeuerādum inſtantia, tantoq; obſtinato clamore frequentandus eſt Saluator: donec impleat orantis deſiderium, quòd ſi quiſq; noſtrum conſcientiam ſuam, vel cogitatione ſua, aut actione vitiorum ſorde ſentit inquinatam; miſericordiam redemptoris continuis debet flagitare lamentis, ſanctorumq; interceſſiones, & auxilia poſtulare, quòd ſi ad exemplum Cananeæ mulieris in orando perſiſtamus, fixi maneamus, aderit gratia redemptoris noſtri, quæ cuncta in nobis errata corrigat, immunda ſanctificet, turbulenta ſerenet. Fidelis enim, & iuſtus eſt, vt remittat nobis peccata noſtra, vt emundet nos ab omni iniquitate; ſi ad illum ſedula mente voce clamemus. Et vt ſecretè, & quietè poſſint orare fratres; ideo ſubiungitur.

¶ *In Oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factum eſt, vnde & nomen accepit, vt ſi etiam forte aliqui præter horas conſtitutas, & ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.*

¶ Ideo Dominus noſter vendentes, & ementes eiecit de templo dicens. Domus mea domus orationis vocabitur, vt doceat in Dominica domo ni-

hil

Digitized by Google

hil aliud eſſe agendum, quàm orandum. Ad hoc enim omnis eccleſia conſtituitur, vt in ea oretur. Ipſa enim eſt domus Dei, & porta cœli. Ibi peccatores reconciliantur, & iuſti ſanctificantur. Ibi explentur diuina myſteria, & tractantur cœleſtia ſacramenta. Vnde Salomon ait. Domine ſi conuerſus fuerit populus tuus, & orauerit ad ſanctuarium tuum, tu exaudies eos, & dimittes peccata eorum. Et ideo ſummopere cauendum eſt, ne aliquid in ſanctuario fiat, quod aut oculos diuinæ maieſtatis offendat, aut ibi orare volentes impediat. Qualiter autem orare debemus, oſtenditur, cum ſubinfertur.

¶ *Pſalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in voce.*

¶ Pſallentium in eccleſia mens concordare debet cum voce, vt impleatur illud Apoſtoli. Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Orandi perſeuerantia ita ſolum meretur eſſe fructifera, ſi quod ore precamur, hoc mente meditemur. Sæpe namq; oramus, & alibi mente intendimus; nec ipſum, quod dicimus, recolimus, ſed illam Deus non exaudit orationem, quam ipſe, qui orat, non intendit, quod inſtinctu diaboli ſæpe fieri ſolet, ſciens etenim vtilitatem orandi, & nobis inuidens gratiam impetrandi immittit orantibus cogitationum tumultus, vt mentem ab oratione diuidat, & fructus orationis tollatur, contra cuius malitiã debemus habere mentis conſtantiã, vt quanto plus cogitationum turba nos impugnati ſimus, tãto robuſtius mens noſtra in ſui ſtatus rectitudine fixa permaneat. Multũ enim iuuat ad orationis puritatem, ſi in omni loco, & tempore nos ab actibus illicitis temperemus; ſi ſemper ab otioſis ſermonibus auditũ pariter temperemus, & linguam, ſed in lege Dei ambulare, & teſtimo-

Digitized by Google

nia eius aſueſcamus toto corde ſcrutari. Quæcunq; ſæpius agere, loqui, audire ſolemus, eadem neceſſe eſt, ad animum quaſi ſolitam; propriamq; recurrant ſedem.

¶ *Et nolite cantare, niſi quod legitis eſſe cantandum; Quod autem ita ſcriptum eſt, vt non cantetur, non cantetur.*

¶ Non enim decet, vt cantus eccleſiaſticus fieri debeat ſecundum arbitrium diuerſorum, ſed firmiter ſeruandum eſt ſecundum ſcripta, & inſtituta maiorum. Similiter cæteræ conſuetudines monaſterij cum auctoritate, & diſcretione ordinandæ ſunt; ſi quid autem mutari oportet, aut conſtitui, non debet hoc cito fieri, aut leuiter, nec arbitrio tantũ duorum, vel trium, ſed conuocatis fratribus, ſicut ſanior pars canonicæ congregationis decreuerit, ordinandum eſt. Et ſciendum; quia auctoritas eccleſiaſtica in omnibus magis imitanda eſt, quàm ratio, quoniam auctoritas ſemper obedientiæ, & humilitatis eſt, ratio vero nonnunquàm præſumptionis. Hoc autem ſeruandum eſt in ordine, vt ſemper maturitas, ac grauitas teneatur. Nunquid leuitate vſus ſum (ait Apoſtolus) vt apud me ſit eſt, & nõ. Honeſtum quippe eſt, & religioſum non facile quicquam, aut leuiter variare.

¶ *Carnem veſtram domate ieiunijs, & abſtinentia eſcæ, & potus, quantum valetudo permittit.*

¶ Caro quidem concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, ſed ne caro poſſit præualere, ſpirituales viri per virtutem ſpiritus eandem concupiſcentiam debent reprimere, quia quando caro domatur, ſpiritus roboratur. Sed cum adiungitur, quantum valetudo permittit, virtus diſcretionis commendatur. Pereunt enim ipſa bona, niſi

cum

cum diſcretione fiant. Tantum ergo debet quiſq; carnem ſuam domare per abſtinentiam, quantum valetudo permittit naturæ. Qui carnem ſuam ſupra modum affligit, ciuem ſuum occidit; ſi plus, quàm oportet, alimentis reficit, hoſtem nutrit, ſic ergo nutrienda eſt, vt ſeruiat; ſic domanda, vt non ſuperbiat. In omni abſtinentia hoc ſemper attendendum eſt, ut uitia extinguantur, non caro.

¶ *Quando autem aliquis non poteſt ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum ſumat, niſi cum ægrotat.*

¶ Primum vitium ex ſeptem principalibus vitijs eſt gula. Tentatio huius vitij aliquando fit de paruis rebus, & uilibus. Nam primus homo tentatus eſt non de porco, ſed de pomo. Eſau non de gallina, ſed de lenticula. Saluator noſter non de carne, ſed de pane. Sunt autem huius uitij tria genera. Vnum genus eſt, quando cibo, uel potu quis immoderatè utitur. Alterum genus eſt, quando nimis delicatum cibum, uel potum quis deſiderat. Tertium genus, quando extra horam cibum, uel potum uult quis ſumere, extra horam credimus eſſe uſq; ad tertiam; nam uſq; ad iſtam horam non decet fratrem comedere, aut bibere, niſi ægrotet, ęgrotanti omni hora licet, infirmis enim non eſt lex poſita. Non ieiunantibus, nec tamen infirmantibus, rectam horã reficiendi intelligimus ab hora tertia uſq; ad ſextã; ieiunantibus uero ab hora nona uſq; ad ueſperã. Cum Apoſtolus præcipiat, ut omnia honeſtè, & ſecundũ ordinem fiant, nec tm̃ cibo, & potu tẽperate uti oportet; ſed ẽt horas conſtitutas obſeruare; ne cui de uita noſtra præbeamus offendiculũ. Valde enim indecens eſt, ſi nos reprehenſibiliter uiuimus, qui formam rectè uiuendi alijs demonſtrare debemus.

¶DE REFECTIONE VTRIVSQ; hominis. Cap. IV.

CVm acceditis ad menſam, donec inde ſurgatis, quod vobis ſecundum conſuetudinem legitur, ſine tumultu, & contentionibus audite, ne ſolæ vobis fauces ſumant cibum, ſed & aures eſuriant Dei verbũ.

¶Illi eſuriunt Dei uerbum, qui deſiderant audire, multi ſacram lectionem audiunt, qui tamen ab ipſa lectione uacui recedunt; nullum ibi affectum habent; nullum ſaporem ſentiunt; quicquid audiunt, facile amittũt, iudicium eſt illis audire, quod audiunt, contra quos ſcriptum eſt. Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam; quoniam ipſi ſaturabuntur, ideo ſaturabuntur, quia prius eſurierunt, eſuriendo enim homo efficitur, ut poſt modum ſatietur. Primum ergo præparare debemus cor noſtrum ad eſuriendum, & deſiderandum uerbum Dei; aderit diuina gratia, quæ nos intus perfundat, & dulcedine, atq; ſapore ſpirituali reficiat, & delectat nos cantare, quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine ſuper mel ori meo. Et bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri, & argenti. Non ſolum debemus eſſe participes menſæ corporalis, ſed ſpiritualis; nec tantum ſumere cibum corporalis, ſed animę, & quanto melior eſt anima, quàm corpus, tanto amplius nos delectare debent alimenta animæ, quàm corporis. Quotiens nobis diuina ſcriptura legitur, aut exponitur, cogitare debemus, quia eſca ſpiritualis eſt, quæ à Deo nobis mittitur ad reficienda corda noſtra, ne deficiamus in uia, & ad roborandos nos contra tentationes diaboli, & pericula huius ſæculi. Talem cibum nos oportet inceſſanter eſurire,

atq;

Digitized by Google

atq; in mente iugiter retinere, ut poſſimus dicere cum propheta. In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Qui in corde ſuo ſacrum eloquium abſcondit, uitalis, & cibus animæ eſt, qui à morte, ideſt à peccato animæ defendit, & inſuper ad uitam æternam perducit. ¶ Iam quid de infirmis ſubiungat, audiamus.

¶ *Qui infirmi ſunt ex priſtina conſuetudine, ſi aliter tractantur in victu, nob debet alijs moleſtum eſſe, nec iniuſtum videri eis, quos aliqua conſuetudo fecit eſſe fortiores.*

¶ Acſi apertè dicat: fortiores non debent contriſtari, ſi infirmos vident miſericordius tractari; immo quia fortiores ſunt in ſe, debent abſtinentiæ ſeruare rigorem, & aliorum imbecilitatem equanimiter portare per compaſſionem.

¶ *Nec illos ditiores putent; quia ſumunt, quod non ſumunt ipſi; ſed ſibi potius gratulentur, quia valent, quod non valent illi.*

¶ Melius eſt enim abſtinere, quàm plus ſumere; nam illud eſt virtutis, hoc infirmitatis. Gratulari quiſquè ſibi debet, qui dono gratiæ diuinæ tam ſanus eſt, & validus, vt poſſit ſibi ſufficere communis aliorum cibus, & potus, qui nihil delicatum quærit, nihil ſupetfluum, quanto enim quiſquè minus appetit, quanto arctius viuit, tanto beatior exiſtit. Arcta enim, & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam. Gaudeat igitur, qui poteſt parcè viuere propter Chriſtum: parca enim vita occidit vitia, libidinem extinguit, virtutes nutrit: animum roborat, mentem ad cœleſtia ſubleuat.

¶ *Et ſi eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monaſterium, aliquid alimentorum, veſtimentorum, operimentorum ve datur, quod alijs fortioribus,*

Digitized by Google

de humillima ſæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis còntulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior conſuetudo.

¶ Sed quædam ægritudines ſunt, in quibus ſi cibus ſumitur, non iuuat, ſed grauat, & tunc neceſſe habent ægrotantes minus accipere, ne grauentur. Expoſita autem ægtitudine, ſic tractandi ſunt, vt citius recreentur; & in hac recreatione fratrum nõ debet eſſe acceptio perſonarum, non debet contemni humillima paupertas in his, quæ poſtulat humana neceſſitas; cum hoc eis tribuat recens ægritudo, quod diuitibus anterior conſuetudo; qui enim miſericors eſt in alium, Deus miſericors eſt in illum. Vnde ipſe ait. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Beatus quoquè Iohannes dicit. Qui viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit ab eo viſcera ſua, quomodo charitas Dei manet in eo. Si ergo charitatem Dei volumus habere, debemus in fratribus noſtris miſericordiæ opera exercere, quod cum agimus, proculdubio ei ſeruimus, qui electis ſuis dicturus eſt in iudicio, infirmus fui, & viſitaſtis me; eſuriui, & dediſtis mihi manducare &c. his ſimilia; quibus merces inde impenditur, cum dicitur. Percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi: Cum ergo fratribus noſtris propter Deum ſeruimus, ipſum regnum cœlorum requirimus, & ſi opera ſunt trãſitoria; merces tamen manet ęterna.

¶ *Sed cum vires priſtinas reparauerint, redeant ad fœliciorem conſuetudinem ſuam.*

¶ Fęlix conſuetudo eſt carnalia deſideria, quæ militant aduerſus animam, abſcindere; felix conſuetudo eſt abſtinere; fęlix conſuetudo corpus ſuũ caſtigare, & in ſeruitutem redigere.

¶ *Quæ*

¶ *Quæ famulos Dei tanto amplius decet; quanto minus indigent, nec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos neceſſitas leuarat infirmos.*

¶ Ad leuandam infirmitatem neceſſarium eſt carnis curam agere, quæ videlicet caro poſtquàm vegetata fuerit, oportet eandem curam carnis reſecare, ne famulos Dei teneat cibi voluptas, nec ſeruiant gulæ, qui debent animæ deſeruire. Quanto minus indigent, tanto amplius decet, ne cibi eos voluptas teneat, ne gulæ initium animæ virtutes tollat. Nullus palmam ſpiritualis certaminis apprehendit, qui non in ſemetipſo prius per afflictam uentris concupiſcentiam carnis incentiua deuicerit; nequè per conflictum ſpiritualis certaminis aſſurgitur, ſi non prius intra noſmetipſos hoſtis poſitus, gulæ uidelicet appetitus edomatur, quia ſi non prius ea, quæ nobis uiciniora ſunt, proſternimus, inaniter ad ea, quæ ſunt impugnanda, tranſimus. Multi ordinem certaminis ignorantes edomare gulam negligunt, & ad ſpiritualia bella conſurgunt, qui etiam aliquando multa, quæ magnæ fortitudinis ſunt, faciunt; ſed dominante gulæ uitio per carnis illecebram omnia, quæ fortiter egerunt, perdunt; & dum uenter non reſtringitur, per carnis concupiſcentiã ſimul uitæ uirtutes obruuntur. Hoc ſignat, quòd muros Hieruſalem princeps cocorum deſtruxit; quia virtutes animæ, dum non reſtringitur uenter; pereunt. Ex Aegypto populus adductus in hęremo occubuit; quia deſpecto manna cibos carnium petijt. Primogenitorum gloriam Eſau amiſit, quia magno ęſtu deſiderij uilem cibũ ideſt lenticulam concupiuit; nequè enim cibus, ſed appetitus in uitio eſt: Vnde & lautiores cibos plerumquè ſine culpa ſumimus, & abiectiores non ſine

ne reatu conſcientiæ deguſtamus. Ea itaq; ſumenda ſunt, quæ naturæ neceſſitas quærit, & non ea, quæ edendi libido ſuggerit.

¶ *Illos æſtiment ditiores, qui in ſuſtinenda parcitate fuerint fortiores.*

¶ Ex fortitudine parcitatis deprimuntur uitia carnis, ex mortificatione uitiorum procedit pullulatio uirtutum. Ipſæ ſunt ueræ diuitiæ, quibus ditantur animæ continentium. Vnde & ſubditur.

¶ *Melius eſt minus egere, quàm plus habere.*

¶ Melius eſt aliquid egeſtatis propter Dominum ſuſtinere, quàm ſuper abundanter. Nam egeſtas, quæ propter Dominum eſt, generat humilitatem, quæ eſt initium omnium bonorum. Abundantia uero parit ſuperbiam, quæ eſt initium omnium malorum. Seruus ergo Dei, ut uoluntatem, atquè appetitum carnis poſſit reprimere, ſemper debet ad minus tendere, ut ipſorum alimentorum, & ueſtimentorum minus uelit habere, etiem quàm neceſſe ſit. Adiutorem quippe habemus internæ intentionis hunc hominem, quem exterius geſtamus, & ſi ipſi inſunt laſciuiæ, ipſi tamen affectus ſuppetunt operationi bonæ. Vnde neceſſe eſt, ut interior homo noſter æquus quidem arbiter præſideat inter ſe, & eum, quem exterius geſtauit, quatenus ei homo ſuus exterior, & ſemper debitum miniſterium ſeruire ſufficiat, & nunquam ſupetbè libera ceruice contradicat.

¶ DE HABITV EXTERIORI, ET interiori. Cap. VI.

NOn ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus.

¶ Fecit

Digitized by Google

¶ Fecit iſte uir ſanctus, quod docuit, ſcriptum eſt enim, quia ueſtimenta eius, & calceamenta nec nitida nimium, nec abiecta plurimum, ſed ex moderato, & competenti habitu erant; ipſe quoquè de ſe legitur dixiſſe. Fateor, quia de precioſa ueſte erubeſco, Non decet hanc profeſſiouem, nec decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Hinc domínus in euangelio. Ecce qui mollibus ueſtiuntur in domibus regum ſunt. Mollia dicuntur ueſtimenta, eo quod mollem efficiunt animum: Mollibus ueſtimentis Regia delectatur domus; Aſperis, & humilibus Chriſti delectatur eccleſia. Talia debent eſſe ueſtimenta clericorum, in quibus nihil notari poſſit nouitatis, nihil quod pertineat ad ſuperbiam, & inanem gloriam. Non tenera ueſtis ſacerdotem, ſed munditia mentis ornat clericum. Ornemus ergo nos ſpiritualibus ornamentis, ſcilicet caſtitate; humilitate, manſuetudine, obedientia, patientia, charitate. Hęc ſunt indumenta, quibus anima poteſt cœleſti Imperatori placere, non enim exteriorem, ſed interiorem pulchritudinem requirit inuiſibilis ſponſus. Sicut ſcriptum eſt. Omnis gloria eius filiæ regis abintus; Noſtrę ergo diuitiæ, noſtra pulchritudo, boni mores, & beata illa anima, cui dicitur in Cantico Canticorum. Quàm pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Studeamus ergo inuiſibili Domiuo placere non veſtibus, ſed moribus, vt impleatur in nobis, quod per Apoſtolum præcipitur. Nolite conformari huic ſæculo; ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri; etſi enim exterior noſter homo corrumpitur, interior tamen renouatur de die in diem. Deinde ſubiungit, de inceſſu, ſtatu, & cæteris motibus, dicens.

¶ *Quando*

Digitized by Google

¶ *Quando proceditis, ſimul ambulate, cum veneritis, quò itis, ſimul ſtate. In inceſſu, ſtatu, & in omnibus motibus veſtris nihil fiat, quod cuiuſquàm offendat aſpectum; Sed quod veſtram deceat ſanctitatē.*

Sancta ergo perfectorum eccleſia non ſolum floret honore religionis, ſed etiam honeſtatis decore pollet, ſicut ſcriptum eſt. Flores mei fructus honoris, & honeſtatis. Religioſum quippe, & honeſtum eſt, vt ſicut ſimul habitant fratres; ita quoquè ſimul ambulent, & ſimul ſtent. Et Apoſtolus præcepit, vt omnia honeſtè, & ſecundum ordinem fiant. Poteſt quoquè in hac corporalj coniunctione aliquid ſpirituale intelligi. Sanctorum quoquè ſocietas terribilis, vt caſtrorum acies ordinata, deſcribitur. Caſtrorum namquè acies, cum ad bellum ſe præpàrat, prius ſe coniungere, atque ordinare feſtinat, ne ab hoſtibus interrumpi, aut penetrari valeat. Sic nimirum noſtra ſpiritualis acies, quæ bene coniuncta, & ordinatè ſimul ſtare præcipitur, contra dyabolum quotidie munitur ad bellum, vt videlicet ex ſua coniunctione terreat antiquum hoſtem, qui in ſeruis Dei nihil tam timet, quàm concordiæ vnitatem. Sed valde notandum eſt, quod dicitur.

¶ *In omnibus motibus veſtris nichil fiat, quod cuiuſquàm offendat aſpectum ſed quod veſtram deceat ſanctitatem.*

¶ Sic viuere debent canonici, vt a nemine iuſtè valeant reprehendi; valde enim incongruum eſt, vt ipſi reprehenſibiliter viuant, quorum ordo exigit, vt cæteris formam ſanctitatis oſtendant. Nam ad eos hæc ſententia pertinet: quia dicitur. Eſtote ſancti, ſicut & ego ſanctus ſum, dicit Dominus, vere ſancti eſſe debemus, qui nomen, & habitum religio-

religionis,& ſanctitatis ſuſcepimus, qui diuino cul tui ſumus mancipati, ſacriſq́;altaribus Chriſti cōſecrati,& diuinis myſterijs ordinati. Ergo ſic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miſteriorum Dei. Non præcipit Apoſtolus tantum, vt ita ſimus: ſed ſic nos exiſtimet, inquit homo. Non enim ſufficit nobis vita ſancta, niſi ſit & fama bona. Nam vita bona nobis neceſſaria propter nos, fama vero bona propter alios. Vnde rurſus ait Apoſtolus. Oportet nos ab his, quæ foris ſunt, habere bonum teſtimonium. Sic ergo debemus viuere, vt vita concordet cum nomine,& profeſſio teneatur in opere, vt ſi ſanctus eſt ordo, ſancta ſit conuerſatio, & ſicut bene de nobis dicitur, teſtimonio bonæ actionis comprobetur; Tunc enim religioſe viuimus, ſi illicitos motus ſub diſciplina coercemus, ſi membra, & ſenſus noſtros ſtudeamus reſtringere, vt non poſſint laſciuiæ,& leuitati deſeruire, vt aſpectus noſter ſit ſimplex,& humilis, ne fixè aſpiciat oculus, quod illicitè cōcupiſcat animus, vt noſter auditus ſit purus, & diſcretus, ea quæ ſuperflua ſunt, & vana, reſpuens, ea quæ Dei ſunt gratanter ſuſcipiens, vt ſermo noſter ſit ſale conditus otioſa & nocua deteſtans, bona & vtilia commendans; vt ſit in corde munditia; in uultu pudicicia, in inceſſu grauitas, ſtatus cnm reuerentia, motus cum maturitate, babitus cum religione; quatenus ubiquè reſplendeat ſanctitas, ſuperemineat honeſtas, ſeruetur humilitas.

¶ *In omnibus motibus veſtris nichil fiat, quod cuiuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem. Oculi veſtri & ſi iaciantur, in aliquam fœminarum, in nulla figantur; nequè enim quando proceditis, fœminas videre prohibemini, ſed appetere,*

tere, vel ab ipſis appeti velle criminoſum eſt.

¶ Vnde dominus in euangelio. Qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mæchatus eſt in corde ſuo. Et quia per illicitum viſum concupiſcentia oritur, per quam integritas mentis uiolatur, neceſſe, eſt, ut ſemper ſeruus Dei uiſum ſuũ reprimat, ne per concupiſcentiam, & per immundiciam cordis Deum offendat. Sanctus Dauid, quia oculos in fœminam iecit, & fixit, illicito appetitu deuictus adulterium perpetrauit. Si ergo tantus uir per incuriam oculorum cecidit, nos qui longe ab eius ſanctitate diſtamus, tam mortale præcipitium ſummopere timere debemus. Teneamus ergo ſententiam Beati Iob, qua dicitur. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut non cogitarem de uirgine. Quia enim ſenſit ſanctus uir, quòd per exteriorem uiſum interior animus corrumpitur, fecit pactum cum oculis ſuis, ne incaute aſpicerent, quod illicitè cõcupiſcerent. Non enim profecto uitium uincitur niſi ſollicitè cauſa, & opportunitas vitij caueatur. Hinc eſt, quòd Loth à Sodomis fugienti præcipitur, ut non retroſpiciat, neq; remaneat in omni circa regionem, ſed in monte ſaluum ſe faciat; quiſquis enim perfectè appetit incentiua uitiorum fugere, ab aſpectu, & uicinitate ipſorum ſe alienum facere, atq; ad alta uirtutum conſcendere; tanto à uitijs remaneat extraneus, quanto ab eis uirtute, & corpore elongatur. Et quòd uiſus ſit cauſa concupiſcentiæ oſtenditur, cum ſubditur.

¶ *Non ſolum tacito affectu, ſed affectu, atquè aſpectu appetitur, & appetit concupiſcentia fœminarum.*

¶ Ac ſi apertè dicat: Non ſolum tacita uoluntate intus concupiſcentia oritur, ſed etiam per exteriorem aſpectum generatur; niſi enim ſanctus Dauid

fœmi-

fœminam fixè inſpexiſſet in tantam carnis tentatio nem minimè incidiſſet. Hinc per prophetam dicitur. Aſcendit mors per feneſtras noſtras. Mors animæ eſt concupiſcentia, domus interior mens noſtra eſt. Feneſtræ huius domus ſunt quinquè corporis ſenſus; Mors ergo per feneſtram aſcendit, atquè domos ingreditur, quando concupiſcentiæ uitium per ſenſus prorumpit ad interiora mentis. Qua propter ne uitalis ſenſus per exteriorem appetitum intus intro eat, opus eſt, ut feneſtras domus noſtræ tanta diligentia cuſtodiamus, ut ipſum appetitũ tanto facilius poſſimus compeſcere, quanto nullum uitijs permittimus ingreſſum patere. Valde enim timenda eſt ſententia, quæ ſubditur.

¶ *Nec dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.*

¶ Sæpe enim, quæ intus lateant, exteriora membra denunciant, & frequenter per habitum corporis cognoſcitur habitus mentis. Minor eſt autem culpa, dum iacet in occulto, ſed iam maior efficitur, dum incipit apparere in publico. ¶ Et ſciendum, quia impudicitia alia eſt carnalis, alia ſpiritualis. Spiritualis eſt, quæ per delectationem cogitationũ intus tantum agitur. Carnalis vero eſt, quæ corporaliter completur. Fit autem multis modis. Nam modo per viſum, modo per auditum, modo per tactum, modo per cogitationem, modo per locutionem, modo per operationem, talibus fomentis nutritur, & exercetur libido, & ſeparatur anima à Deo, fugitq́; caſtitas de moribus, exercetur in mentibus luxuria; Vnde & ſubditur.

¶ *Et cum ſe inuicem ſibimet, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo corda nunciant impudica, & ſecun-*

dum

Digitized by Google

dum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore: etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit ipſa caſtitas de moribus.

¶ Caſtitas quippe de moribus fugit; dum libidinoſa uoluptas conſpectibus mutuis magis magiſq; inardeſcit: Et ſi corpus ab immunda uiolatione non tangitur; ipſa tamen immunda uiolatio, uiſu, affectu, cogitatione, delectatione perpetratur, ipſisq; fomentis, quaſi quibuſdam gradibus creſcit peccatū. Cogitatio praua delectationem parit, delectatio cōſenſum, conſenſus operationem, operatio conſuetudinem, conſuetudo quaſi neceſſitatem. Apoſtolus enim legem peccati dicit eſſe in membris, quæ lex conſuetudo eſt, quam peccando concipimus, & ab ea cum volumus, non diſcedimus; quia neceſſitatis vinculo per conſuetudinem retinemur. Bonum eſt ergo culpam corrigere, cum incipit apparere, quia ſi morari cæperit, immanitatē ſceleris facit, & quod dicit Pſalmus de huiuſmodi Prolongauerunt iniquitatem ſuam; Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum.

¶ *Nec putare debet, qui in fœminam figit oculum, & illius in ſeipſum diligit fixum, ab alijs ſe non videri, cum hoc facit; videtur omnino, & à quibus ſe videri non arbitratur.*

¶ Hoc videmus frequenter de his, qui culpas ſuas nolunt abſcondere, quòd dum vitia quaſi cautè, & latenter agere æſtimant, ipſi ſeipſos, dum neſciunt, demonſtrant, & culpa, quæ occulta eſſe creditur, ab alijs manifeſtè cognoſcitur.

¶ *Sed & ſi lateat, & à nemine hominum videatur, quid faciet de illo deſuper inſpectore &c. (vſq;) ſapientius.*

¶ In cunctis ergo quæ, vel agendo, vel loquen-

C do;

do, vel cogitando delinquimus, aſpectum ſuperni Iudicis vehementer formidare debemus, quia ſi ali quando non apparent hominibus vitia noſtra, illius tamen oculis nuda ſunt omnia, & aperta; & hoc nos à culpa reprimere debet, quia in eius iudicio ni hil multum poterit remanere. Vnde dicitur. Ante Dei vultum remanebit nihil inultum. Contra vitiorum incentiua debemus opponere inferni tormenta, & contra tranſitoriam delectationem perpe tui ignis dolorem. Valde ſtultus eſt, qui pro eo, ꝙ paruo tempore luxuriæ deſeruit, ſuumq; miſerum deſiderium prauis delectationibus paſcit, & cœleſtem perdit amenitatem, & incurrit æternam damnationem.

¶ *Illi ergo vir ſanctus timeat diſplicere, ne velit mala fœmina placere (vſq;) defigens oculum.*

¶ Ex quibus verbis, patet, quia ſi oculum in fœminam figimus, Deo noſtro, cui placere debuimus, abhominabiles ſumus, & à quo debuimus recipere gloriam, recipiemus pœnam. Quapropter neceſſe eſt, vt ſi à nr̄is vitijs diuinus non ſeparat amor, vel reprimat timor, & ſi nos non delectant ſuperna gau dia, vel terreāt æterna ſupplicia. Sic homo recedere à peccato incipit, ſi timeat diſplicere authori ſuo.

¶ Si dicit aliquis. Quomodo timebo Deum? Si vis Deum timere, illum cogita omnia videre. Titillat te mala conſcientia, cogita, quia Deus videt te. Quicquid in te malum fuerit, penſa, quia Deus totum conſpicit. Quicquid egerimus, aut dixerimus, aut mente tractauerimus, ſemper attendamus ſuper nos oculos Dei, ſemper timeamus diſplicere illi. Hæc eſt via iuſtitiæ, hæc ſunt primordia ſapientiæ, ſicut ſcriptum eſt. Initium ſapientiæ timor Domini. Sequitur.

¶ *Quan-*

Digitized by Google

¶ *Quando ergo ſimul eſtis in Eccleſia, vel vbicunq; fœminæ ſunt inuicem; pudicitiam veſtram cuſtodite.*

¶ Magna eſt pudicitiæ virtus, & multum commendata in ſcripturis diuinis, hæc virtus cœleſtis, & ſpiritualis eſt: Nam hominem à terra ſubleuat, angelis ſociat, Deo coniungit, de terreno cœleſtem, de carnali ſpiritualem facit, hæc virtus etiam humanam naturam tranſcendit. Nam, quòd homo pudicus eſt, quòd caſtus, non tam virtus humana facit, quam diuina; Per hanc nos amat inuiſibilis ſpõſus, non enim placet Deo anima, ſi non eſt caſta; ſi non eſt pudica. Nam ſi immunditiæ, & luxuriæ deſeruit, abhominabilis eſt ei, & reproba. Pudicitiæ virtus acceptabilis eſt Deo, & hominibus, hanc nobis inuidet, hanc impugnare non ceſſat antiquus humani generis hoſtis. Ipſe enim eſt perſuaſor immundiciæ, & luxuriæ, plures decipit, plures corrumpit; Non parcit clericis, non indulget monachis, & quod magis gemendum eſt, ipſos etiam religioſos proſternit. ¶ Neceſſe eſt ergo ſumma vigilantia inuicem noſtram pudicitiam cuſtodire, nam ſi eam perdimus, totum perdimus, etiam noſmetipſos. Qui perdit pudicitiam, perdit animam ſuam, perdit Deum, perdit & ſemetipſum. Sed ad hoc in vnum habitamus, vt nos inuicem cuſtodiamus, inuicem corrigamus, inuicem erudiamus, vt quod quiſq; non poteſt per ſeipſum, poſſit per alium. Et quia noſtra cuſtodia non à nobis eſt, ſed à Deo, bene ſubditur.

¶ *Deus enim, qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.*

¶ Non enim ſufficiens eſt nobis cuſtodia noſtra, niſi etiam adſit diuina. Vnde ſcriptum eſt. Niſi do

Digitized by Google

minus cuſtodierit ciuitatem , fruſtra vigilat, qui cu ſtodit eam . Nemo eſt, qui pudicitiam poſſit cuſto dire, aut in ſeipſo, aut in alio, niſi per Deum. Sed ſi ipſe habitauerit in nobis, poterimus per ipſum, qui viuit, & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

¶ DE CORRECTIONE FRATERNA. Cap. VII.

ET ſi hanc, de qua loquor oculi petulantiam (vſq;) competenti ſeueritate coerceri.

¶ Hæc ſententia verbis Apoſtolicis concordat, & Euangelicis. Ait enim Beatus Paulus. Si fuerit homo præoccupatus in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Et Dominus in Euangelio. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolum, ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si te non audierit, adhibe tibi duos, vel tres, vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. Summa quidem diligentia inueſtiganda, & corrigenda eſt culpa. Nam ſi eam non emendamus in hoc ſæculo, damnabimur in futuro. Vnde Apoſtolus ait. Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. Melius eſt ergo hic emendare vitam, quàm tunc perire. Qui amat corripi, ſapiens eſt. Vnde ſcriptum eſt. Corripe ſapientem, & amabit te. Stultus autem ſi corripitur, iraſcitur. Sed quid dicit Apoſtolus ad diſcipulum. Inſta inquit, oportunè, importunè. Oportunè dicebat propter eos, qui libenter audiebant verbũ prædicationis. Importunè propter eos, qui inuiti audiebant. Similiter eos, qui culpas redarguunt, quandoq; oportet eſſe importunos, ſed iſta importunitas

non

non eſt ex ira, ſed ex charitate, & ſæpe is, qui conturbatur, quia corripitur, cum cogitare cæperit, quanto eum amore frater ſuus reprehenderit, gaudet de reprehenſione, & quod deliquit, ſtudet emendare.

¶ *Nec vos iudicetis eſſe maleuolos, quando hoc indicatis (vſq;) ne deterius putreſcat in corde.*

¶ Si crudelis eſt, qui peccati vulnus in corpore fratris cœlat, multo magis crudelis eſt, qui peccati vulnus in anima fratris non indicat. Et reus mortis illius exiſtit, quem tacendo perire permittit. Sicut enim ille ex opere, ita iſte damnatur ex taciturnitate, quòd ſi is crudelis eſt, qui culpam non detegit, econtra ille miſericors eſt, qui eam non abſcondit. Nec maiorem poteſt erga miſerum miſericordiam agere, quàm pereunti vitam præſtare. Magna quoquè illi merces debetur ab omnipotente, a quo dictum eſt. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et Iacobus ait. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uię ſuæ, ſaluabit animam eius a morte; & operiet multitudinem peccatorum. Quo autem ordine culpa debeat demonſtrari, oſtendit, cum ſubiungit.

¶ *Sed antequàm alijs demonſtretur (vſquè) non innoteſcere cæteris.*

¶ Culpa cum occulte committitur, ab alijs fratribus, qui eius culpæ conſcij ſunt, hic qui deliquit frater, ſecrete debet corrigi, quos ſi neglexerit audire, Patri monaſterij debet indicari, vt & ipſe fratrem ſecrete corrigat, quatenus culpa, quæ adhuc latens eſt, ſi fortè ſecretius corrigi potuerit, non omnibus innoteſcat; ſi autem negauerit, tunc teſtes adhibeantur, vt conuictus diſtrictius iudicetur. Et hoc eſt, quod ſubditur.

Digitized by Google

¶ *Si autem negauerit (vſquè) debebit emendatoriam ſubire vindictam.*

¶ Qui blandè caſtigatus non corrigitur, neceſſe eſt, vt acrius corrigatur. Cum dolore enim abſcindenda ſunt, quæ leniter ſanari non poſſunt. Qui autem admonitus ſecreto de peccato corrigi negligit; publicè arguendus eſt, vt vulnus, quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè valeat emendari. Manifeſta autem peccata non ſunt occulta ratione purganda; palam enim arguendi ſunt, qui palam peccant, vt aperta obiurgatione hi, qui eos imitando deliquerunt, corrigantur: hic ergo, qui ſecreto corrigi noluit, publicè conuictus debet mendatoriam ſubire vindictam.

¶ *Quam ſi ferre recuſauerit (vſq;) plurimos perdat.*

¶ Melius eſt enim pro multorum ſaluatione condemnetur vnus, quàm per vnius exemplum plurimi periclitentur. Hinc dominus ait in in Euangelio. Si oculus tuus ſcandalizauerit te, erue eum, & proijce abs te; expedit enim tibi, vt vnum membrorum tuorum pereat, quàm totum corpus tuum mittatur in gehenam. Et ſi dextra manus tua ſcandalizauerit te, abſcinde eam, & proijce abs te; per dexteram manum poſſumus intelligere aliquem noſtrum neceſſarium amicum, qui prouidet in cauſis, oculus noſter eſt, Qui miniſtrat in neceſſarijs, manus noſtra eſt. Qui ſi etiam prouidet in ſpiritualibus noſter dexter oculus, aut dextra manus. Talis & tam neceſſarius ſi cæteros in Dei ſeruitio ſcandalizauerit, de corpore ideſt de ſocietate eſt abſcindendus. Melius eſt enim vnius ſolatium perdere, quàm per vnum totum corpus perire.

¶ *Et hoc quod dixi de oculo non figendo (vſquè) & odio vitiorum.*

¶ Hinc

¶ Hinc idem beatus doctor alibi dicit. Sic diligendi ſunt homines, vt non diligantur eorum errores; aliud eſt enim amaſſe, quod facti ſunt, aliud vero odiſſe, quod faciunt. Sunt nonnulli, qui aliorum redarguunt culpas non tam ex charitate, quàm ex odij amaritudine, non tam vt eos corrigi velint, quàm vt odium, quod in corde geſtant, exercere valeant; & hoc non eſt ſecundum Deum. Magis autem ad vindictam pertinet, quàm ad diſciplinã. Caueant ergo, vt neminem cum ira, & indignatione, ſed potius cum dulcedine, & charitate redarguant; & ſi aliquando culpa exigente ſonat in voce aſperitas; ſemper tamen maneat in mente lenitas. Iuxta quod Apoſtolus præcipit dicens. Vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis; Benè autem ſubiungit. Conſiderans temetipſum, ne & tu tenteris. Attende enim teipſum, qui alium reprehendis, quia peccator exiſtis, & fragilis, ne grauiter tenteris, ſi quem reprehendere conaris, indignando potius, quàm compatiendo. Fiat ergo cum dilectione hominum, & odio vitiorum, ita vt amor ſeruetur in corde erga hominem, & odium aduerſus vitium; quia diſtrictio debetur vitijs, compaſſio vero naturæ. Sequitur.

¶ *Quicunquè autem in tantum progreſſus fuerit malam. (vſquè) & oretur pro eo.*

¶ Ideo progreſſum eſſe in malum magnum dicit fratrem, qui occultè aliquid recipit; quia aliquid occultare eſt ordinem infringere. Magnum malũ incurrit, qui ordinis ſui præuaricator exiſtit. Niſi propheta ſanctus magnum malum eſſe sciret, quòd Giezi diſcipulus ſuus a Naamã Syro munus occultũ accepiſſet, nequaquàm eum tam terribiliter paſſione lepræ percuteret; Exemplo itaquè ſuo nos do-

Digitized by Google

cuit graui correctione dignum eſſe, qui committeret ſimile peccatum. Tamen ſi hoc vltro confitetur, parcendum eſt ei, & orandum pro eo; nam culpa leuior efficitur, quæ confeſſione voluntaria humiliter aperitur. Vnde Dauid dicit. Dixi, confitebor; & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei.

¶ *Si autem deprehenditur, grauius emendetur.*

¶ Quia ſi grauior eſt culpa, grauior competit diſciplina. Grauiter quippe, & mortaliter offendit, qui malum, quod agit, etiam abſcondit. De occultis litteris, & munuſculis Beatus Hiero. ita ſcribit. Occultas iniquit litteras, & ſudariola, & crebra munuſcula ſanctus amor non habet. Quiſquis talibus delectatur, magna vanitate ſeducitur; & quo plus delectatur infimis, eo amplius eijcitur a ſupernis, ex huiuſmodi autem mala grauia ſolent generari: ſed qui perfectè vitia cauere deſiderat, non ſolum ſtudet, vt ea quæ per ſe ſunt, caueat, ſed etiã illa refugit, vnde tantum etiam, vel praua actio, vel mala opinio procedere poſſit. Nos vero, quos oportet bene viuere, & bonum exemplum alijs demonſtrare, non conuenit talia agere, vnde quis poſſit, vel malam ſuſpicionem habere.

¶ *DE CVSTODIA RERVM COMMVNIUM. Cap. VIII.*

VEstes veſtras in vnum habeatis (vſquè) ne à tinea lædantur.

¶ Quod veſtes præcipit reponi ſub vno cuſtode, vel pluribus, duæ videntur cauſæ. Prima videlicet, ne per incuriam neglectæ à tineis corrumpantur. Secunda ne frater hanc ipſam veſtem, quam habet, in propriam ſe habere crederet, ſi in proprio

loco ſibi reponere liceret. Huic autem ſententiæ videntur verba concordare, quæ ſequuntur; ait enim.

¶ *Et ſi fieri poteſt, ad vos non pertineat (vſquè) prout cuiquè opus eſt, non negetur.*

¶ Ideo ait, ſi fieri poteſt, vt ſi cui videatur difficile, liceat ipſum quod depoſuerat veſtimentum ſuſcipere. Ad maiorem enim perfectionem pertineret, ſi ad tantum contemptum ſui quis perueniſſet, vt eo ſolummodo, quod opus eſt corpori, contentus eſſet, iuxta quod ait Apoſtolus. Habentes uictum, & ueſtitum his contenti eſſe debemus. Non determinat quantum, vel quale; ſed tantum ea notat, quæ ſufficiant naturæ, nam in imperfectis plus ſemper uoluptas appetit, quam neceſſitas. Sicut autem ait Beatus Auguſt. Humana natura modico contenta eſt, ſed conſuetudo multa addidit, uoluntas, atquè uoluptas plura copulauit. Si quis Deum perfectè diligeret, ſi carnalibus deſiderijs omnino renunciaret, multa reſecaret ſuperflua, quæ modo tenet quaſi neceſſaria. Diſcamus ergo Deum toto corde diligere, quatenus per ipſius amorem ſtudeamus, & contenti eſſe neceſſarijs, & ſuperflua reſecare, ut dum, quod opus eſt unicuiquè, non negatur, ultra quod opus eſt, a nemine requiratur. Charitas non quærit, quæ ſua ſunt, charitas communia anteponit. Charitas facit eſſe abiectum in domo Dei, Hanc ſi quiſquàm perfecte poſſederit, etiam ex eo, quod opus erit ſibimetipſi, reſecabit.

¶ *Si autem hinc inter vos contentiones oriuntur (vſquè) qui pro habitu corporis litigatis.*

¶ Habitus cordis ueſtri ſanctificatur per gratiam Dei, per inhabitationem ſpiritusſancti, quando ineſt pax, charitas, bonitas, humilitas, patientia,

concor-

Digitized by Google

concordia, manſuetudo, & alia huiuſmodi. Hæc ſunt noſtræ interiores diuitiæ ſcilicet boni mores, & uirtutes. Sed ſi incipimus inter nos contendere, murmurare, & litigare, ſtatim ab his ſpiritualibus bonis uacui remanemus; uirtutes enim cum uitijs remanere non poſſunt; Nam fermentum modicum totam maſſam corrumpit. Hinc ſe debet quiſquè probare, & ſollicitè penſare, quantum illi intus de ſit, & quàm magnum damnum incurrit, qui pro rebus tranſeuntibus hoc, unde debet eſſe beatus, perdit. Valde ergo nobis cauendæ ſunt lites, & contentiones, quia hæc ſunt opera carnis. Ec ſicut ait Apoſtolus. Qui talia agunt regnum Dei non cõſequuntur; ideo nos admonet in alio dicens. Nihil per contentiones, aut inanem gloriam, ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes; non ea, quæ ſua ſunt, ſinguli cogitantes, ſed ea quæ ſunt alterius. Plurimum enim ualent hæc duo ad remouendas lites, & generandam concordiam, cum quis ſe inferiorẽ omnibus iudicat, & ea quæ ſunt alterius, magis quàm ſua propria penſat. In his enim duobus, humilitas, & charitas commendatur, quæ non ſolum non diſcordare ſolent, ſed etiam diſcordantes ad concordiam reducere. Et quia hæc, quę dicta ſunt, ad perfectiores pertinent, propter minus perfectos temperat ſententiam, cum ſubiungit.

¶ *Tamen ſi veſtra toleratur infirmitas (vſquè) habete, quod ponitis.*

¶ Vt videlicet dum in communi loco reponitur, hoc ipſum, quod in proprium vſum ſuſcipitur, non proprium eſſe, ſed commune credamus. (Ita ſanè vt nullus ſibi aliquid operetnr) vſquè (quàm ſi vobis ſingulis faceretis propria.) Et inde Apoſtolicã ſententiam apponit, & exponit dicens.

¶ *Chari-*

Digitized by Google

¶ *Charitas enim, de qua ſcriptum eſt, non propria communibus ante ponit.*

¶ Hæc eſt cauſa, quare nullus ſibi operetur; ſed in communi fiant maiori ſtudio, & frequentiori alacritate, quàm ſi eſſent propria. Hæc cauſa inquã, quia charitas non quærit, quæ ſua ſunt, ſed communia proprijs anteponit. Si charitas Chriſti non quærit, quæ ſua ſunt, nullus noſtrum debet operari ſibi. Etſi Chriſti charitas communia proprijs anteponit, ergo maiori ſtudio, & frequentiori alacritate debemus agere cõmunia, quàm ſi eſſent propria Maior eſt enim fructus charitatis, quã proprietatis. Nam quod oculus non vidit, ne auris audiuit, hoc præparauit Deus diligenribus ſe.

¶ *Et ideo quanto amplius rem communem curaueritis, ſuperemineat, atquè permaneat charitas.*

¶ Tranſitura quippe neceſſitas vtitur temporalibus rebus, temporalibus ſtudijs, in quibus debet ſemper charitas eminere, quia nullus poteſt placere Deo ſine charitate. In cunctis ergo, quæ agimus, neceſſe eſt, vt ſemper emineat charitas, quia ipſa eſt mater virtutum, ipſa eſt radix omnium bonorum; hæc eſt via ſublimior, qua tenditur ad cœlum, de qua Paulus Apoſtolus ait. Adhuc excellentiorem vobis viam demonſtro. Multum proficit in hac charirate, qui pro amore Dei cuncta, quæ huius mundi ſunt, deſpicit, nihil ſibi retinere appetit, quicquid habet in commune diuidit. Verè per excelſam viam graditur, qui calcatis terrenis mente, & deſiderio ad cœleſtia ſubleuatur, Charitas in amore Dei conſtat, & proximi. Amor autem Dei tribus modis exprimitur, vt nihil remaneat in homine, quod non diuinæ dilectioni ſubdatur. Nam Deum pręcipimur diligere ex toto corde,

de, videlicet, vt omnes cogitationes noſtras referamus ad Deum. Ex tota mente, vt omnem rationem, qua intelligimus, & diſcernimus, habeamus in ipſum. Ex tota anima, vt omnes affectiones animæ dirigamus ad Deum. In dilectione proximi duo ſeruanda ſunt. Vt quod tibi non vis fieri, alijs ne feceris. Et quę vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Ex hac gemina virtute dilectionis in proximum omnes virtutes oriuntur, quibus aut vtiliter, quæ ſunt appetenda, cupimus, & quæ vitanda ſunt, vitamus. Ex his duobus articulis congruè diligitur proximus, dum & beneficijs fouetur, & nulla malitia læditur.

¶ *In omnibus ergo, quibus vtitur tranſitoria neceſſitas, debet ſemper eminere charitas.*

¶ Quia quicquid agimus, aut loquimur, ad Dei charitatem debet reſpicere, aut proximi, vt in omni noſtra conuerſatione noſtræ intentionis ſumma verſetur ſemper in charite. In his autem duobus præceptis tota lex pendet, & prophetæ.

¶ *Conſequens ergo eſt &c. (vſquè) cui neceſſe fuerit præbeatur.*

¶ In omni enim vita nihil licet occultè recipere, vel recipi, nihil proprium retineri, ſed ſi quid alicui datur, reddendum eſt præpoſito, vt cui neceſſe fuerit præbeatur de proprijs. Sic extinguitur auaritia, ſi ſuperfluitas reſecatur. Sic nutritur charitas, & paupertas ſancta cuſtoditur; quia dum non licet terrena retinere, cogitur animus cœleſtia cogitare. Sed ſunt quidam, qui grauiter conturbantur, cum ea, quæ ab alijs ſuſcipiunt, eis non permittuntur retineri. Amant munuſcula, delectantur in proprijs, & ſæpe ex paruis, & vilibus rebus tanto inardeſcunt deſiderio, vt earum occaſionibus con-

cordiam

Digitized by Google

cordiam fratrum ſoleant conturbare, quod perſuaſione dyabolica fieri dubium nō eſt, callidus enim hoſtis omnium mores nouit, & qualitates, atquè eorum affectus diſcernit, & in eo vnumquemquè tentat, in quo ſe magis præualere cognoſcit, nec curat vtrum ex magno, vel ex paruo decipiat, tantum vt charitatem fratris corrumpere valeat. Debemus contra hoſtem callidum cauti, & vigilantes eſſe, atquè eius laqueos in omni rerum materia prę cauere, & omnia terrena, quibus decipere poteſt, animi virtute calcare, vt poſſimus cantare cum propheta. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus; ſed quia quidam in hoc capiuntur; ideo ſubiunctum eſt.

¶ *Quod ſi aliquis rem ſibi collatam cælauerit &c. (vtquè) furti iudicio condemnetur.*

¶ Apoſtolus dicit. Fures, & latrones regnum Dei non poſſidebunt. Furtum enim criminale peccatum eſt, ſicut ſcriptum eſt. Non adulterabis, nō furtum facies, non falſum teſtimonium dices &c. Quia ergo inter criminalia mala deputatur iuxta canonum ſententiam; ſic iudicare debet quiſquè de furto, quomodo de adulterio, quomodo de homicidio, quomodo de falſo teſtimonio. Frater qui rem ſibi collatam cœlauerit, Iudæ traditoris locum tenet in eccleſia ſancta, qui fur erat, & latro, & loculos habens, & ea quæ mittebantur Domino, aſportabat, & abſcondebat. Qui tanto cupiditatis, & auaritiæ vitio exarſit, vt Dominum ſuum, ſicut dyabolus in cor miſerat, venderet, & traderet; Sed appetendo lucrum inuenit mortem, ſicut ſcriptum eſt, Dum ſitit lucrum, peruenit ad laqueum. Tales ſunt fructus auaritiæ. Caueant ergo fratres, ne lucra appetant, ne quamlibet rem abſcondant, ne dū,

ſuadente

Digitized by Google

ſuadente dyabolo, tam deteſtabilem perpetrant culpam, iuſto omnipotentis Dei iudicio mortis, & damnationis perpetuæ incurrant pœnam.

¶ *DE MVNDITIA VESTIVM, & corporum. Cap. IX.*

INdumenta veſtra ſecundum arbitrium præpoſiti lauentur &c. (vſquè) nimius appetitus.

¶ Quare veſtimenta lauari ſecundum arbitrium præpoſiti iuſſerit, ipſe idem cauſam exponit; ne videlicet fratres ſordes in animo contrahat, ſi ultra mundum veſtes mundas habere concupiſcit; tanto enim quiſquè polluitur intus, quanto ad inanem gloriam foris mundatur. Curare ergo debent prælati, ne per nitorem veſtium delinquant ſubiecti. Non enim nitor ueſtium, ſed morum honeſtas ornat clericum. Vnde Apoſtolus nos admonet dicens, Nolite conformari huic ſæculo; ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri; nam qui formam huius ſæculi appetunt; formam interioris hominis non requirunt. Et quanto exterior pulchritndo diligitur, tanto interior minus curatur. Hæc eſt autē uera, & ſpiritualis munditia, quam requirit in nobis Deus dicens. Lauamini, mundi eſtote; Auferte malum cogitationū ueſtrarum ab oculis meis. Non enim ait. Beati mundo corpore, ſed beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt, & ne quis putaret curam carnis ſimiliter eſſe reſecandam, adiungit.

¶ *Lauacrum etiam corporis, cum infirmitatis neceſſitas cogit, minimè denegetur &c. (vſq;) ſua cupiditati non obediatur.*

¶ Hæc ſententia uerbis Apoſtolicis uidetur con-

cor-

cordare, quæ carnis curam fieri prohibet in deſiderijs non in neceſſitate. Multum enim intereſt inter neceſſitatem, & cupiditatem, nam quod ex neceſſitate eſt, utile eſt, quòd autem ex cupiditate uitium eſt. Sunt autem quidam, qui dicunt religioni non competere corporalem medicinam. Sed ſi diligenter attenderent, quia hoc, quod manducamus, & bibimus, quod ueſtibus operimur, & terrenis rebus ad neceſſitatem utimur, corporis medicina eſt.

¶ *Fiat ergo de conſilio medici ſine murmure.*

¶ Et bene ait; nolens in neceſſitate cogatur; uolẽs ex cupiditate reprimatur, quia neceſſitati, non cupiditati obediendũ eſt, nam aliquando etiã ſi noceat, prodeſſe creditur, quod delectat. Ecce quare homo ſuæ cupiditati obedire non debet, quia ſæpe ſic ipſe ſua cupiditate decipitur, vt credat id ſibi prodeſſe, quod nocet. Sic fallit homines mala cupiditas; ſic ſimulat bonum eſſe, quod malum eſt, & pernicioſum eſt. Ecce quare adeo damnant cupiditatem ſacræ ſcripturæ; & carnalem delectationem, quia ad mortem trahunt homines, dum ipſi neſciunt. Aliquando etiamſi noceat, prodeſſe creditur, quod delectat, ſic iuxta Apoſtoli vocem oportet nos abſtinere à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus animam, quia caro quidem concupiſcit aduerſus ſpiritum. Sed per diſciplinam ſpiritus reprimenda eſt concupiſceutia carnis. Sed ſunt quidam qui rigorem ſpiritus, alij qui mollitiem carnis ſupra modum ſectantur, illi dum ſpiritualiter viuere appetunt, aliquando cum vitijs, & carnem extinguunt; ſed ſciendum eſt, quia virtus ſi modum non habeat, in vitium vertitur. Illi vero, qui carnaliter volunt viuere, cum cura carnis ſtudent & propria deſide-

ria

Digitized by Google

ria nutrire, ponendus eſt vtriſq; modus,& cogendi ſunt illi facere, quod faciendum eſt pro ſalute. Hi vero reprimendi ſunt, ne faciant, quod carnaliter concupiſcunt. Salus quidem corporis ad ſeruiendum Deo ſeruanda eſt, cupiditas vero carnis extinguenda eſt. Et quia de manifeſta infirmitate locutus eſt, de latenti dolore ſubiungit dicens.

¶ *Deniq́; ſi latens eſt dolor (vſq;) ſine dubitatione credatur.*

¶ Iure enim credendus eſt, quem boni mores, & conuerſatio ſancta famulum Dei eſſe commendant, uon enim ex ore loquentium cognoſcitur veritas, aut falſitas, ſed à fructibus eorum cognoſcetis eos, dicit Dominus, non ſunt fallaces, non ſunt duplices, non ſunt ex illis, qui in corde,& ore locuti ſunt falſa; Famuli Dei, quales ſunt in corde, tales ſunt in ore. Bona vita fidem dat verbis. Mala vita etiá ipſam veritatem facit eſſe ambiguam, ſine dubitatione ergo credantur, qui ſine dubitatione ſunt boni. ¶ Alio modo.

¶ *Si latens eſt dolor ſine dubitatione credatur.*

¶ Famulus enim Dei timet Deum offendere non ſolum in opere, ſed etiam in ſermone. Tales nos exhibere debemus, vt quicquid dixerimus, ſine dubitatione credatur. Vita debet commendare ſermonem, & opera bona teſtimonium perhibere veritati, ſicut Saluator noſter de ſe dicit. Si mihi non creditis, uel operibus credite. Opera, inquit, quæ facio, ipſa teſtimonium pethibent de me. Multi enim ſunt, quibus non creditur, etiam ſi uerum dicant, quia enim mali ſunt, aut in ſuſpitione habentur, ne mali ſint, ſi uita ſine ſuſpicione cæperit eſſe bonis, mox uetba noſtra ſine dubitatione credentur eſſe vera, quanto quiſq; minus bonus eſt, tanto minus

minus ei creditur, quanto cæperit eſſe religioſior, tanto uerbis eius maior fides præſtatur. (Sed quia infirmitas neceſſitatis) neceſſitas aliquando appetit ea, quæ ſibi ipſi ſunt contraria, ideo adiungit.

¶ *Sed tamen vtrum ſanando illi dolori, quod delectat, expediat, ſi non eſt certum, medicus conſulatur.*

¶ Credendum eſt eorum verbis, nec tamen ſtatim acquieſcendum eſt eorum deſiderijs; nam & famulos Dei illicita tentant deſideria: ergo (ſi non eſt certum, medicus conſulatur.) Quæratur ille, qui de incerto faciat certum. Nec mirum ſi medicorũ conſilia quærimus, cum Apoſtolum Paulum conſilio medicinæ vſum fuiſſe legamus: nam per Epiſtolam ſuam diſcipulo ſuo Timotheo præcepit dicens. Modico vino vtere propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates. A rigore ergo abſtinentiæ diſcretus magiſter diſcipulũ temperat, ne ſcilicet frequentibus paſſionibus fractus a bono prædicationis elangueſcat. Bonum quippe erat, vt diſcipulus ex infirmitate patientiæ fructum redderet. Sed vtilius eſſe prouidebat Apoſtolus, ſi vſu medicinæ aliquantulum conualeſcens animas Deo lucrifaceret; Ex diuerſis autem bonis vtiliora eligenda ſunt: Hac autem auctoritate fulcti ad hæc medicinam corporalem quęrere debemus, vt inde maiorem fructum domino referamus.

¶ *Nec eant ad balnea (vſquè) ire debet.*

¶ Prouideamus bona, ait Apoſtolus, Non tantũ coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus; propter nos conſcientia bona ſufficit nobis, propter alios fama noſtra non pollui, ſed pollere debet in nobis. Qui fidens conſcientiæ ſuæ negligit famam ſuam, crudelis eſt, maximè in hoc loco poſitus, de quo dicit Apoſtolus ſcribens ad diſcipulum ſuũ.

Circa omnes teipſum bonorum operum præbe exemplum. Rurſus alibi dicit. Speculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus. Qui nos amant, quærunt, quid in nobis laudent. Qui vero nos odiunt, detrahunt nobis. Nos autem in vtroquè medio conſtituti, adiuuante Domino noſtro Ieſu Chriſto, & vitam, & famam noſtram ſic cuſtodire debemus, vt non erubeſcamus a detractoribus laudari. Simul ergo ire debent duo, vel tres, & propter ſolatium, & propter bonæ famæ teſtimonium. Vnde Salomon ait. Veh ſoli, ſi ceciderit, non habet ſubleuantem, Si fuerint duo, fouebuntur mutuo. Bene autem ait, (cum quibus præpoſitus iuſſerit ire debet) ſcilicet vt a prælato prouideatur ſecuritas perſonę, & a ſubdito ſeruetur virtus obedientiæ.

¶ *Egrotantium cura ſiue poſt ægritudinem reficiendorum, ſiue aliqua imbecillitate, ſiue etiam febribus laborantium alicui debet iniungi, vt ipſe de cellario petat, quod cuiquam opus eſſe proſpexerit.*

¶ Eligendus eſt frater timens Deum, qui circa infirmos curam maximam gerat, & quod opus eis fuerit, miniſtrare eis ſtudeat; & eo ſtudio, & effectu eis deſeruiat, ac ſi ipſi Domino Ieſu Chriſto deſeruiret. Ipſe enim dicturus eſt in iudicio. Infirmus fui, & viſitaſtis me. Et iterum. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. debent ergo fortiores imbecillitatem portare infirmorũ. Sic enim diuina charitas adimpletur teſte Apoſtolo, qui ait. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti, Lex Chriſti eſt dilectio. Dilectionis officium eſt inuicem onera noſtra portare. Diuerſa vero tempora, & diuerſę infirmitates faciunt, vt onera noſtra portemus inuicem. Nihil autem

ſic

Digitized by Google

ſic probat amicum, quàm oneris amici portatio. Sed & ipſe infirmus, cui pro Dei amore ſeruitur, debet penſare, & ſummopere cauere, ne ſuperfluitate ſua, aut impatientia ſibi ſeruientem contriſtet. Studeat autem Deo gratias agere, ne infirmitas, quæ data eſt ei ad purgationem animæ, vertatur ad augmentum culpæ.

¶ *Siue autem, qui veſtibus, ſiue qui codicibus præponuntur, ſine murmure ſeruiant fratribus ſuis.*

¶ Tales ſe exhibeant, ea charitate fratribus ſuis deſeruiant; ne ipſi de miniſterio ſibi commiſſo peccent in murmure, nec alios per ſuam negligentiam faciant murmurare. Graue peccatum eſt murmuratio, teſtante Greg. qui ait. Regnum cœlorum nullus, qui murmurat, accipit, nullus, qui accipit, murmurare poterit. Et Salomon. Præcordia fatui, ſicut rota carri fœnum portat, & murmurat. Tales ergo ſunt in congregatione, qui carne ſubditi, non ceſſant a murmuratione. Apoſtolus. Nequè murmuraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & a ſerpentibus perierunt. Quare a ſerpentibus? niſi quia ſerpens venenoſus eſt, & omnis, qui murmurat, venenum dyaboli habet in lingua. Iaco. Lingua inquietum malum plenum veneno mortifero. Cauendum eſt ergo nobis a murmure, ne mortifero, & dyabolico pereamus veneno.

¶ *Codices certa hora petantur, extra horam qui petierit, non accipiat.*

¶ Superius præcepit inſtare orationibus temporibus conſtitutis. Tempora ergo ſunt diſtinguenda, quibus debemus orare, & quibus debemus legere. De opere quoquè alibi admonet, vt nullus ſibi aliquid operetur, ſed oĩa opera veſtra in vnum fiant. Hæc tria commendat nobis regula, quæ ani-

Digitized by Google

mæ noſtrę valde ſunt neceſſaria ſcilicet orationem, lectionem, operationem. Nam oratione mundamur, lectione inſtruimur, operatione beatificamur: ſicut ſpiritus ſanctus dicit in Pſal. Labores manuum tuarum; quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit; quòd autem dicit, vt (Codices ſingulis diebus petantur) frequentia legendi commendatur. Frequenter debet legere ſeruus Dei. Valde enim eſt vtilis diuina lectio; nam per lectionem diſcimus, quid cauere, quid agere, quo tendere debeamus. Hinc Pſal. ait. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Per lectionem ſenſus, & intellectus augentur. Lectio, oratio, & operatio ad contemplatiuam vitam inſtruunt nos, & actiuam. Ideo in Pſal. Beatus vir, ſcribitur, qui in lege Domini meditatur die, ac nocte. Hæc ſunt arma, videlicet, oratio, lectio, & operatio, quibus dyabolus expugnatur; hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia exprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur. Sed etſi a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi, quia otioſitas inimica eſt animæ, & antiquus hoſtis, quē a lectione, ſiue ab oratione vacantem inuenerit, facilè ad vitia rapit. Per vſum namquè lectionis diſcetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis; per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitijs alimenta negabitis, & veſtris neceſſitatibus ſubuenietis, & habebitis, vnde neceſſitatem patientibus aliquid porrigatis.

¶ *Veſtimenta vero, & calceamenta, quando fuerint indigentibus neceſſaria, dare non differant, ſub quorum cuſtodia ſunt, quæ poſcuntur.*

¶ Hoc eſt, quod ſuperius dictum eſt, vt ſine murmure ſeruiant fratribus ſuis; ne quando differunt

neceſſaria

Digitized by Google

neceſſaria dare; faciant fratres murmurare, & fiant occaſio peccati. Studeat ergo ſeruire fratribus ſuis propter Deum, neceſſaria congruis temporibus miniſtrare; & hoc faciant ſine murmure, ſine triſtitia, ſine dilatione, cum gaudio, & hilaritate; quia hilarem datorem diligit Deus, vt omne quod opus eſt eis, ſecundum modum congregationis, & poſſibilitatem loci habeant, & eis, qui ſeruiunt, ſit maior exinde merces a Domino. In indumentis vero, & calceamentis clericorum congruus ſeruandus eſt modus, ne precioſa, vel nitida ſint ſupra modum, aut nimis abiecta, & vilia, nec habentia compoſitionem pluſquàm decet, nec incompoſitionem vltra quàm oportet. Talia ergo ſint, vt religionem ſimul commendent, & honeſtatem. Caueāt ergo fratres, quibus neceſſaria miniſtrantur, ne quid expetant importunè, aut quod non deceat eorum religionem: nam quicquid ſuperfluum habent mortiferum eſt illis. Perpendant ergo; quoniam ea, quæ expendunt mortifera, oblationes ſunt fidelium pro redemptione peccatorum. Et ideo non glorientur talibus vti, ſed magis timeant, quod in ueteri teſtamento de ſacerdotibus dictum eſt, iniquitatem populi eos debere portare. Et ideo cum magno timore ſolliciti ſint ſuper eos, quorum donis participant, quia magnum eſt periculum. Salubrius eſt autem pauperes Chriſti ſicut iam prædictum eſt, ſemper minus egere, quàm plus habere: Nam unde pauperes erimus, niſi penuriam propter Deum æquanimiter portemus? Quantum ergo meminimus nos illicita commiſiſſe, tantum oportet a licitis abſtinere. Per anguſtam enim portam intrare debemus, ut ad latitudinem cœleſtium gaudiorum pertingere ualeamus; Nam quanto arctiorem

uitam hic agimus, tanto maiorem gloriam poſſidebimus in cœlo.

¶ *Lites autem nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira creſcat in odium &c. (vſquè) qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.*

¶ Sic paulatim ſæpe creſcunt uitia, cum ab otioſo uerbo linguam reſtringere nolumus, ad noxia dilabimur; inde aliquando ad murmura, & detractiones decidimus, plerumquè etiam uſquè ad lites, & contentiones, inde ad iram, & odium, & iuxta Salomonis uocem: dum negligimus corrigere minima, prolabimur ad maiora. Dum ergo uitium ex uitio oritur, iniquitas prolongatur. Hinc Propheta ait. Veh qui trahitis iniquitatem in funiculis uanitatis. Et Pſal. Prolongauerunt iniquitatem ſuam, Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum. Primum eſt ergo omnino cauēdum peccatū; Melius eſt enim præcauere, quàm emendare, quòd ſi per fragilitatem peccare contigerit, facile culpa corrigitur, quæ cito cognoſcitur. Hinc eſt, quod Dominus de muliere ad ſerpentem dicit. Ipſa conteret caput tuum. Caput ſerpentis conteritur, quando peccatum ibi corrigitur, vbi naſcitur. Debet ergo quiſq; eſſe ſollicitus, vt mox ibi ſe ſtudeat emēdare, vbi ſe nouerit deliquiſſe. Quantum intereſt inter feſtucam, & trabem, tantum intereſt inter irā, & odium; odium enim eſt inueterata ira, quæ quaſi ex vetuſtate tantum accepit, vt merito vetus appellaretur, fieri enim poteſt, vt ſi iraſceris homini, velis etiam corrigi, ſi autem oderis, non potes eum vel ſe corrigere, per iram mentis oculus turbatur, per odium etiam extinguitur. Vnde Apoſtolus. Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt. Nulli iraſcenti videtur ira ſua iniuſta; vnde de omni indignatione

cito

Digitized by Google

cito redeundum eſt ad manſuetudinis lenitatem; nam pertinax motus facile in eius odium tranſit, cui non celeriter ignoſcitur. Vnde ſubditur.

¶DE VENIA POSTVLANDA, & offenſa remittenda. Cap. X.

QVicunq́; conuitio, vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquem læſerit, meminerit ſatiſfactione quàm citius curare, quod fecit, & ille, qui læſus eſt ſine diſceptatione dimittere.

¶ Grauiter offendit, qui conuitio, vel maledicto aliquem lædit. Apoſtolus ait. Maledici regnum Dei non poſſidebunt, & Dominus in Euangelio. Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehẽnæ ignis. Debet ergo ſicut grauiter deliquit, grauiter pœnitere, atq; ab eo, quem læſit, toto corde, tota humilitate veniam poſtulare; & ille, qui læſus eſt ſine diſceptatione dimittere. Iſidorus. Qui fratrem ſuũ tardius reconciliat, Deum ſibi tardius placat. Fruſtra enim ſibi Deum reconciliari, atq; propitiari quærit, qui cito placare in proximum negligit. Sed ſunt quidam, qui de ſuis meritis confidentes pigrè in ſe delinquentibus veniam præſtant, ſed nihil proficit eſſe illæſum, qui non eſt paratus ad veniã: dum potius hæc magna ſit culpa, quando tardius laxantur fraterna delicta. Veritate teſtante didicimus, quia ſeruus, qui decem millia talenta debebat, cum pœnitentiam ageret, abſolutionem debiti à Domino accepit. Sed quia conſeruo ſuo centum denarios ſibi debenti debitum non dimiſit, & hinc eſt miſſus exigi, quod ei fuerat iam dimiſſum, ex quibus verbis conſtat, quia ſi hoc quod in nobis delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſum

exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus.

¶ *Si autem inuicem ſe laſerint, inuicem ſibi debita relaxare debebunt, &c. (vſq;) tanto ſanctiores habere debetis.*

¶ Quotidie dicimus Deo: dimitte nobis debita noſtra, ſicut, & nos dimittimus debitoribus noſtris, quòd ſi debitoribus noſtris, id eſt eis, qui in nos peccant, non dimittimus, cum dicimus Deo, dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus, ipſi inducimus maledictionem potius, quàm benedictionem. Sicq; fit, vt oratio, quæ debebat nobis eſſe ſalubris, fit noxia, & peccata noſtra, quæ debuimus minuere, orando augeamus. De quotidianis autem leuibus, breuibuſq; peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatiſfaciet, eorum eſt enim dicere. Pater noſter, qui es in cœlis, qui iam tali patri regenerati ſunt ex aqua, & ſpiritu ſancto, debet omnino hęc oratio minima, quotidiana quæ peccata delet & illa, quibus & vita fidelium etiam ſcelerate geſta, ſed pœnitendo in melius mutata diſcedunt. Sed quemadmodum veraciter dicitur, dimitte nobis debita noſtra; quoniam non deſunt, quæ dimittantur, ita veraciter dicatur, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Item fiat, quod dicitur, quia & ipſa eleemoſyna eſt veniam petenti homini ignoſcere. Multa quidem genera ſunt eleemoſynarum, quæ cum facimus, adiuuamur, vt dimittantur nobis peccata noſtra. Sed ea nihil eſt maius, qua ex corde dimittimus, quod in nos quiſq; peccauit. Minus magnũ eſt erga eum beneuolum eſſe, ſiue etiam beneficum, qui tibi nihil mali fecerit, illud multo grandius, & magnificentiſſimæ bonitatis eſt, vt tuum quoq; inimicum

Digitized by Google

micum diligas, & ei qui tibi malum vult, ſemper bonum uelis, facias quoq;, quòd poſſis audire dicentem Ieſum. Diligite inimicos ueſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro eis, qui vos perſequuntur. Sed quorum perfectorum ſunt iſta? filiorum Dei, qui ſe debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc effectũ orando Deum, & ſecum agendo, lucrandoq; perducere. Tamen quia hoc magnum tantæ multitudinis non eſt, quanta nos credimus exaudiri, cum in oratione dicitur, dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, proculdubio ſponſionis huius verba implentur, ſi homo, qui nondum ita proficit, vt etiam diligat inimicum, tamen quando rogatur ab homine, qui peccauit in eum, vt ei dimittat, dimittit ex corde, quia etiam ſi roganti dimittat, vtiq; vult dimitti, cum orat, & dicit, dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus debitoribus nr̃is, ideſt ſic dimitte nobis rogantibus; Iam qui eum, in quẽ peccauit, hominem rogat, ſi peccato ſuo mouetur, vt roget, ſi eſt à Deo deputandus inimicus, vt eum ſic diligere ſit difficile, vt difficile erat, cum inimicitias exercebat. Quiſquis autem roganti, & peccata ſua pœnitenti ex corde non dimittit, nullo modo exiſtimet à Domino peccata ſua dimitti; quoniã mentiri veritas non poteſt, quæ ait. Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis & pater veſter cœleſtis delicta veſtra.

¶ *Melior eſt autem, qui quamuis ira ſæpe tentetur, tamen impetrare feſtinat, vt ſibi dimittat, cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam &c. (vſq;) tardius inclinatur.*

¶ Nonnullos ira citius accendit, & facilius deſerit, nonnullos vero tarde commouet, ſed durius tenet. Alius autem (quod nequius eſt) & citius ira-

cundiæ flammas accipit, & tardius deponit. Nonnulli uero has, & tardius ſuſcipiunt, & citius amittunt, in quibus nimirum liquido lector agnoſcit, quia ad tranquilitatis bonum ultimus plus, quàm primus accedit, & in malo ſecundū tertius ſuperat. Quanta ſit ergo iracundiæ culpa penſemus, per quā dū manſuetudo amittitur, ſimilitudo ſupernæ imaginis uitiatur. Per iram iuſtitia relinquitur, ſicut ſcriptum eſt. Ira uiri iuſtitiam non operatur. Per iram gratia uitæ ſocialis amittitur, ſicut ſcriptū eſt, Noli eſſe aſſiduus cum homine iracundo, ne fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcādalum animæ, nam qui ſe humana ratione non temperat, neceſſe eſt, ut beſtialiter ſolus uiuat. Aliquando autem ira manus non exerit, ſed in maledictionis iacula linguam uertit. Nonnunquàm uero dum accenſus animus à conſueta locutione reſtringitur, per acceſſum temporis à proximi dilectione ſeparatur, & acriores ſtimuli ad mentem ueniunt, cauſæq́;, quæ grauius exaſperent, oriuntur, atq́; in irati oculo feſtuca in trabem uertitur, ira dum in odium permutatur. Veremur à proximis deſpici, dedignamur iniurias uerbi tolerare, ſi contingat iurgium fortaſſe cum proximo, erubeſcimus priores ſatisfacere. Cor quidem carnale, dum huius uitæ gloriam quærit, humilitatem reſpuit, & plerumq́; ipſe homo, qui iraſcitur diſcordanti ſibi reconciliari appetit, ſed ire ad ſatisfaciendum priori erubeſcit. Penſemus ergo facta capitis noſtri, ut uideamus, quo iaceant noſtræ prauitatis errores. Ecce inter nos, & Deum peccando diſcordiam fecimus, & tamen ad nos Deus ſuos legatos prior miſit, ut nos ipſi, qui peccauimus, ad pacem Dei reuocemur. Erubeſcat ergo humana ſuperbia, & confundatur quiſq;, ſi non

ſatisfa-

Digitized by Google

ſatisfaciat proximo, quoniā poſt culpam noſtram, ut ei reconciliari debeamus, & ipſe, qui offenſus eſt, legatis interuenientibus obſecrat Deus.

¶ *Qui autem non vult petere veniam, aut non ex animo petit; ſine cauſa eſt in monaſterio; etiam ſi inde non proijciatur.*

¶ Cum Dominus tantum curæ reconciliationis noſtræ habeat, ut patiatur munera ſua derelinqui ante altare, & imperfecta manere, atq; interrumpi miniſteria ſua, donec eas, & reſoluas iracundiam; & diſiungas inimicitias cum fratre tuo, nec nos ipſum erubeſcimus, ſed dies multos patimur manere inimicitias, & trahimus ſicut funem longam diſcordiam. Non iracundos tantum, & malitiæ memores punit Deus, ſed & eos, qui iraſcentes aut offendunt patres, negligunt, atq; contemnunt, quoniam quòd hi, qui paſſi ſunt, & uidentur pati iniurias, neceſſario dolent, & iraſcuntur; qui uero fecerunt, nec doloris aliquid, nec iracundiæ gerunt, ob hoc ergo hunc, qui ab iracundia liber eſt, adducit ad illum, qui in dolore eſt, & liber non eſt, oſtendens, quia criminis huius noxa penes hunc magis eſt, quoniam cauſam peccati dedit, ſed nec ſic quidem emendamur. Perſiſtimus enim pro rebus nullis contriſtare fratres noſtros, & quaſi nil mali fecerimus, de ſatisfactione negligimus, & obliuioni tradimus culpam, atq; in longum tempus protrahi patimur ignorantes, quòd tanto largior nobis erit pœna, quāto largior diſcordia, ubi enim amicitia permanet, nihil facile recipitur, nihil facile creditur, quod diſſidium poſſit operari. Si uero ſemel inimicitiæ occupauerint omnia, quæ fiunt, quæ dicūtur, quæ audiuntur; ita accipiuntur, ita negliguntur, ut ad maiores, & longiores proficiant inimicitias,

ſi

Digitized by Google

Si quid autem mali, hoc ſolum creditur, & confirmatur. Iubet ergo Dominus relinqui donum ante altare, & prius reconciliari fratri, ut ex hoc diſcamus, quia ſi nec illo in tempore, quo ad miniſterium Dei iubemur accedere, reconciliationem diſſimulari, ac differri patitur Deus, quanto magis curari hæc in alijs temporibus. Si fortè accidat iraſci, mandatur, ut ſub die aut iracundiam noſtram, uel inimicitias noſtras finiamus. In hoc conſtringimur præcepto, quo ait. Sol non ocidat ſuper iracundiam ueſtram. Nos e contra, nec hoc contenti ſumus, ut iracundiam ultra ſolis terminum producamus; ſed & inſidias inuicem inſtruimus, ſiue rebus, ſiue uerbis ſupplantare cupientes proximos, mordentes inuicem, & comedentes, quod utiq; aperta inſania eſt. Quid enim aliud faciunt inſani, & dæmone repleti, niſi membra ſua morſibus dilaniant. Fruſtra eſt ergo in monaſterio, qui diſcordat cum fratre ſuo; quia nec Deum placat ſacrificijs, nec proficere ualet operibus bonis.

¶ *Proinde vobis à verbis durioribus parcite.*

¶ Salomon. Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus excitat furorem. Itemq; Dulce verbum inimicos mitigat, & amicos multiplicat. Et Paulus. Vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Caueant ergo viri ſancti à verbis duris.

¶ *Quæ ſi emiſſa fuerint ex ore veſtro (vſq;) facta ſint vulnera.*

¶ Primum quidem ſummopere caueamus, ne duris verbis aliquem conturbemus, quòd ſi aliquando peccamus ex fragilitate, oportet continuò ad ſatisfactionem venire, & contra ſermonem durum proferre dulcem, atq; placabilem, vt vulnus commotio-

motionis ſanat medicina humilis confeſſionis. Sed ſicut prædiximus, melius eſt ante cauere vitium, quàm poſtea emendare commiſſum. Ideo ſeruus Dei debet ſemper ponere cuſtodiam ori ſuo, vt non delinquat in lingua ſua, & tunc maxime quãdo aduerſus eum conſiſtit peccator, videlicet aliquis calumnioſus, ac iniurioſus; ſicut ſcriptum eſt, Sunt multi ſuperbi, & inuidi, qui non ceſſant irritare famulos Dei. Ergo ſi eſt tibi intellectus, reſponde proximo tuo; Sin aũt ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris verbo indiſciplinato, & confundaris.

¶ *Quando autem neceſſitas diſciplinæ cogit vos in moribus coercendis, dicere vos dura verba compellit. &c. (vſquè) regendi frangatur auctoritas.*

¶ Plerumquè hoc magnis doctoribus contingit, vt dum coacta correctione feruent, modum correctionis exaggerent, & lingua aliquid, quod non debet, dicat: quia mentem dilectio, quantum debet, non inflammat. Vnde bene per Moyſen dominus præcepit dicens. Si quis abierit cum amico ſuo ſimpliciter in ſiluam ad cædenda ligna. Et in ſuccíſione lignorum ſecuris fugerit manum, ferrũq; lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occiderit, hic ad vnam ſupradictarum vrbium fugiet, & viuet; ne forte proximus eius, cuius eſt effuſus ſanguis, doloris ſtimulo perſequatur, & apprehendat eum, & percutiat animam eius. Ad ſiluam quippè cum amico imus; quotiens cum quolibet proximo ad intuenda delicta noſtra conuertimur, & ſimpliciter; cum delinquentium vitia pia intentione reſecamus, ſed ſecuris manum fugit, cũ ſeſe increpatio, pluſquàm neceſſe eſt, in aſperitatem protrahit, ferrumquè de manubrio proſilit, cum de correctione ſermo durior excedit, & amicum

Digitized by Google

cum percutiens occidit; quia auditorem ſuum prolata contumelia a ſpiritu dilectionis interficit. Correcti nanquè mens ad odium proruit, ſi hunc immoderata increpatio pluſquàm debuit, addicit. Si is, qui incautè lignum percutit, & proximum extinguit, ad tres neceſſe eſt vrbes fugiat, vt in vna earum defenſus uiuat. Quia ſi ad pœnitentiæ lamenta conuerſus in unitate ſacramenti ſub ſpe, fide, & charitate abſconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur, eumquè extincti proximus, cum inuenerit, non occidit; quia & cum iuſtus iudex, qui ſeſe pro nobis per naturæ ſuæ conſortium conjunxit; ab eo proculdubio uindictam de culpę reatu non expetit, quem ſub eius uenia, fides, ſpes, & charitas abſcondit. Ideo ſubiungitur.

¶ *Sed tamē petenda eſt venia ab omniū domino, qui nouit eos, quos plus iuſto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.*

¶ Aliquando exceditur modus zelo malitiæ, aliquando zelo iuſtitiæ, plerumquè ex ſtudio per deliberatam locutionem, plerumquè per exceſſum locutionis: Dominus uero non tam attendit ſermonem, quàm intentionem. Citius uero culpa dimittitur, quæ nequaquàm malitiæ ſtudio perpetratur.

¶ *Non autem carnalis, ſed ſpiritualis inter vos debet eſſe dilectio.*

¶ Sunt nonnulli, qui diligunt proximos, ſed per affectum cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt; Sed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ, aliud, quod ex præceptis dominicis ex charitate debetur obedientiæ. Hi nimirum & proximum diligunt, & tamen illa ſublimia dilectionis præmia non aſſequuntur; quia amorem ſuum non ſpiritualiter, ſed carnali-

Digitized by Google

carnaliter impendunt. Omnipotentis Dei eſſe diſcipulos ſola cuſtodia charitatis probat. Vnde ipſe ait In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſci puli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem Quæ dilectio, ſi cor noſtrum ueraciter replet, duobus modis oſtendi ſolet; ſi amicos in Deo, & inimicos diligimus propter Deum. Sæpe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur, ſequè illum diligere falſo arbitratur, Sed tunc inimici dilectio ueraciter cuſtoditur, cum nec de profectu addicimur, nec de ruina lætamur. A duobus quidem præceptis incipit charitas, ſed ſeſe ad innumera extendit; huius namquè initium dilectio eſt Dei, & proximi; ſed Dei dilectio per tria diſtinguitur, quia ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota fortitudine conditor diligi iubetur. ¶ Qua in re notandum eſt, quòd diuinus ſermo, cum Deum diligere præcipit, non ſolum narrat, ſed etiam informat ex quanto, cum ſubiungit. Ex tota fortitudine, ut uidelicet qui perfectè Deo placere deſiderat, ſibi de ſe nihil relinquat. Proximi autem dilectio a duobus præceptis deriuatur. Vnde dicitur. Quod tibi non uis fieri, uide, ne tu alteri facias; & per ſemetipſam ueritas dicit. Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & uos facite illis. Quibus duobus, ſcilicet utriuſquè teſtamenti mandatis, per unum malitia compeſcitur, per aliud benignitas prærogatur, vt quod non uult malum pati quiſquè, non faciens ceſſet a nocendi opere, & rurſum bonum, quod ſibi appetit, impendens ad utilitatem proximi exerceat ex benignitate. Sed hæc nimirum duo dum ſollicita intentione cogitantur, cor ad innumera uirtutum miniſteria tenditur, ne uel inferenda, quæ nò debet in deſiderijs inquieta mens ferueat, uel erga

exigenda,

exigenda, quæ non debet, otio reſoluta torpeſcat:
Nam cum cauet alteri facere, quod nequaquã uult ab altero tollerare, ſolita ſe intentione circumſpicit, ne ſuperbia uſquè ad deſpectũ proximi animũ deijciens exaltet, ne ambito cogitationum laniet, cumq; hanc ad appetẽda aliena dilatat, anguſtet, ne luxuria polluat, & ſubiectum deſiderijs per illicita corrumpat, ne ira exaſperet, & vſque ad proferendam contumeliam inflammet, ne inuidia mordeat, & alienis fœlicitatibus ęmula ſua ſe face conſumat, ne immoderatè linguam loquacitatis protrahat, eamq; ad laſciuiam obtrectationis extendat; ne odium malitia excitet, & os vſq; ad iaculum maledictionis irritet. Rurſumq; cum cogitat, vt ea alteri faciat, quæ ſibi ab altero fieri expectat, nimirum vt malis bona, vt bonis meliora reſpondeat, vt erga procaces manſuetudinem longanimitatis exhibeat, nt malitiæ peſte languentibus gratiam benignitatis impendat, ut diſcordes pace muniat, ut concordes ad concupiſcentiam ueræ pacis accendat, ut indigentibus neceſſaria tribuat, ut errantibus uiam rectitudinis oſtendat, ut afflictos uerbo, & compaſſione mulceat, ut accenſos in huiuſmodi deſiderijs increpatione reſtringat, ut minas potentium ratiocinatione mitiget, ut oppreſſorum anguſtias, quanta præualet ope, leuet, & foris obſiſtentibus opponat patientiam, ut intus ſuperbientibus exhibeat cum patientia diſciplinam, ut erga ſubditos ſic manſuetudo zelum temperet, quatenus à iuſtitiæ ſtudio non declinet, ſed ad ultionem zelus ferueat, ne tamen pietas limitem feruendo tranſcendat, ut ingratos quoſq; miniſterijs in amorem ſeruet, ut proximorum mala, cum corrigere non ualet, taceat, ut quæcunq; corrigi poſſunt, conſenſum

eſſe,

eſſe, ſilentio pertimeſcat, vt ſic ea, quæ tacet, tolleret, nec tamen in animo virus doloris occultet, vt ſic maleuolis munus benignitatis exhibeat, nec tamen per gratiam a iure rectitudinis excedat, vt contra proximos, quæ præualet, impendat, ſed impendendo non timeat, vt ſic in bonis, quæ exhibet, timoris præcipitium caueat, nec tamen & boni exercitio torpeſcat, vt ſic quæ poſſidet, tribuat, vt quanta ſit largitas remunerantis attendat, ne cum terrena largitur ſuam, plus quàm neceſſe eſt, inopiam cogitet, & in oblatione muneris claritatis lumen triſtitia obſcuret. Bene ergo lex Dei multiplex dicitur; quia nimirum vna eademquè charitas, ſi mentem plene cœperit, ad innumera opera multiformiter accendit. Multiplex ergo iſta lex eſt Dei, quæ ſingulis hic rerum articulis non permutata congruit, & cauſis ſe variantibus non variata coniungit, cuius nimirum legis multiplicitatem bene Paulus oſtendit dicens; Charitas patiens eſt, benigna eſt &c.

¶ *DE OBEDIENTIA. Cap. XI.*

PRæpoſito tanquam patri obediatur, multo magis presbytero, qui veſtrum omnium curam gerit.

¶ Obedientia ſola virtus eſt, quę cęteras virtutes inſerit menti, inſertaſq; cuſtodit. Samuel. Melior eſt obedientia, quàm victima; quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria religatur. Salomon. Vir obediens loquitur victorias, quia dum voci alienæ humiliter ſubdimur, nos in corde ſuperamus. Nobis quippe obedientia vſq; ad mortem ſeruanda præcipitur: per obedien-

tiam malum numquam fieri, aliquando autem etiã debet per obedientiam bonum, quod agitur, intermitti. Sed quia nonnunquàm nec iubentur aduerſa, ſciendum ſummopere eſt, quòd obedientia aliquando ſi de ſuo habeat aliquid, nulla eſt, aliquando autem ſi de ſuo non habeat aliquid, minima eſt. Nam cum huius mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur: is, qui ad percipienda hæc ex proprio deſiderio anhelat, obedientiæ ſibi virtutem euacuat. Rurſum cum mundi deſpectus præcipitur, cum probra, & contumeliæ adipiſci iubentur, niſi hæc ex ſemetipſo animus appetat, obedientiæ ſibi meritum minuit; quia ad ea, quæ in hac vita deſpecta ſunt, inuitus, nolenſq; deſcendit. Debet ergo & obedientia in aduerſis aliquid ex ſuo habere, & rurſum in proſperis ex ſuo aliquid omnino non habere, quatenus & in aduerſis tanto ſit glorioſior, quanto diuino ordini etiam ex aduerſo iunguntur, & in proſperis tanto ſit vilior, quanto a præſenti ipſa, quam diuinitus percipit, gloria funditus ex mente ſeparatur. In nocuis autem mentibus ornamentum ſemper obedientiæ iungitur, Domino atteſtante, qui ait. Oues meæ vocem meã audiunt, & ego agnoſco eas, & ſequuntur me. Profecto redemptori obedit, qui innocens eſt, & innocens eſſe non poteſt, qui obedire contemnit.

¶ *Vt ergo cuncta iſta ſeruentur, præcipimus (vſque) quod modum, vel vires eius excedit.*

¶ Ad hoc quidem data ſunt iſta regularia præcepta, vt cuncta ſeruentur. Et ſi quid minus ſeruatum fuerit, oportet vt cito emendetur, non enim poſſumus aliquid prætérire negligenter ſine periculo animæ noſtræ; Etenim vouimus ſpecialiter tenere, & ſecundum ea viuere iurauimus. vt Pſalm. ait.

Tu

Digitized by Google

Tu mandaſti, mandata tua cuſtodiri nimis: Et Apoſtulus. Si quis autem totam legem ſeruauerit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. Pertinebit ergo ad præpoſitum, & ad eum, qui cuſtos eſt ordinis, vt ad presbyterum, cui maior eſt auctoritas, id eſt ad abbatem referat, quicquid per ſe ſecundum canonicam regulam non poteſt diffinire, quòd ſi in congregatione, vbi eſt ordo canonicus, non eſt abbas, ſed Epiſcopus, ipſe Epiſcopus presbyteri nomine deſignatur. Ad hoc enim prælati conſtituti ſunt in eccleſia, vt bene ordinata cuſtodiant, errata corrigant, uitam, & mores ſubditorum verbo, & exemplo cuſtodiant, Apoſtoli formam ſectantes, qui ait. Argue, obſecra, increpa. Immiſcentes temporibus tempora, terroribus blandimenta, indiſciplinatos, & inquietos debent durius arguere, obedientes mites, & patientes, vt in melius proficiant, obſecrare; negligentes, contemnentes, & ſuperbos aut increpent, aut puniant. Neque diſſimulent peccata delinquentiū, ſed mox, vt cœperint oriri, radicitus, vt præualent, amputent, memores periculi Heli ſacerdotis de filijs ſuis. Honeſtiores, atque intelligibiliores prima, & ſecunda admonitione corripiant; improbos, & duros corde, ſuperbos, & inobedientes verbere, & caſtigatione coerceant, reducentes illud in memoriam. Stultus verbo non corrigitur, percute filium tuum uirga, & liberabis animam eius amore.

Ipſe uero, qui uobis præeſt, non ſe exiſtimet poteſtate dominante, ſed charitate ſeruiente fœlicem.

Nam qui ita præſunt, ut gaudeant de poteſtate Dominij, non ſunt veri paſtores, ſed mercenarij. Hi magis præeſſe appetunt, quàm prodeſſe, uon quærunt animarum fructum, ſed temporale lu

crum,non cœleſtem gloriam, ſed terrenum honorem, de talibus ait Dominus in Euangelio. Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam. Qui vero ita præſunt, vt gaudeant de ſeruitute charitatis, ipſi tenet exemplum veri paſtoris, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam ſuam dare redemptionem pro multis. Illi vere prælati ſunt, & ſecundum Deum curam regiminis agunt, qui ad hoc tantum laborant,vt plures ad Deum ſecum trahant, quos delectat unus, non honor charitas,non poteſta , ſeruitus impenſa alijs,nō ſuſcepta ab alijs. Iuxta quod Apoſtulus ait. Cum eſſem liber in omnibus omnium me ſeruorum feci, vt omnes lucrifacerem: Qui tamen propter auctoritatem regiminis honorandus eſt ſubditis. Vnde ſubditur.

Honorare coram vobis prælatus ſit vobis.

Ideo ſcilicet honorari debet, quia Chriſti vicem in monaſterio tenet. Vnde & ipſe Dominus paſtoribus ait. Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit,me ſpernit. Debent ergo ſerui Dei ſuum honorare magiſtrum, cuius pro amore Dei ſupra ſe ſuſcepreunt magiſterium: qui tamen quanto plus honoratur exterius, tanto oportet, vt amplius timeat, atque ſemetipſum deſpiciens eos, à quibus honor impenditur, ſibi in cogitatione præponat. Vnde ſubiunctum eſt.

Timore coram Deo ſit ſubſtratus pedibus veſtris.

Hinc ſcriptum eſt. Quanto maior es humiliate in omnibus, Et iterum. Fili te ducem conſtituerunt,noli extolli,ſed eſto in eis,quaſi vnus ex illius. Et Dominus in Euangelio. Omnis,qui ſe exaltat, humiliabitur,& qui ſe humiliat, exaltabitur. Tanto quippe eſt maior quiſque apud Deum, quanto humilior fuerit apud ſemetipſum. Sed qualis debeat

Digitized by Google

beat eſſet in moribus, audiamus.

Circa omnes ſeipſum bonorum puerum præbeat exemplum.

Sicut enim præcellit honore, & dignitate, & ordine; ita eos precedere debet ſanctitate, vt eius exemplo diſcant ſubditi, qualiter viuere debeant.

Corripiat inquietos, conſoletur puſillanimes, ſuſcipiat infirmos, patiens ſit ad omnes.

Qui locum tenet regiminis, mala inferre non debet, ſed tolerare, vt ex ſua manſuetudine iracundos valeat mitigare. Quia medicus animarum contra paſſiones vitiorum debet opponere medicamenta virtutum: ita ſcilicet vt prius mores omnium diligenter inquirat, vt quid cuiquè inferre debeat, non ignoſcat.

Diſciplinam libens habeat, metuendus imponat, & quamuis vtrumquè ſit neceſſarium; tamen plus a uobis amari appetat, quàm timeri, ſemper cogitans Deo pro uobis redditurum eſſe rationem.

Oportet, vt doctor eccleſiaſticus ſapiens ſit, & diſciplinatus; quia tunc alijs rectè diſciplinam imponit, cum ipſe diſciplinate viuit, cum ex ſeipſo trahit magiſterium, quod exercet in alio. Verba ſunt Apoſtoli dicentis ad Hebræos. In diſciplina perſeuerate, tanquàm filijs offert ſe nobis Deus. Et quis filius, quem non corripit pater &c.? Sunt autem hic duo neceſſaria, vt rector ſuis exhibeat ſubditis timorem ſcilicet & amorem. Timorem his, qui ſuperbi, ac rebelles, & duræ mentis ſunt. Amorem vero eis, qui libenter humilter, & deuotè ſeruiunt Domino Deo.

Et quamuis utrumquè ſit neceſſarium, tamen plus a nobis amari appetat, quàm timeri.

Quia prælatus quanto plus diligitur, tanto

Digitized by Google

plus auditur. Et magis placet Deo illa ſeruitus, quæ ex voluntate, & amore fit, quàm illa, quæ fit ex timore. Propterea dulcis magiſter diſcipulis ſuis ait: Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos. Non enim vult Dominus, vt eum tanquàm dominum timeamus, ſed vult, vt eum diligamus, tanquàm patrem filij, & vt præcepta eius faciamus, non timore pœnæ, ſed amore iuſtitiæ. Hoc ſemper autem cogitare debet, qui iudex eſt animarum, quia ſuper ſe iudicem habet Deum, vt regiminis curam tanto ſollicitius agat, quanto ſe redditurum rationem pro ſibi commiſſis apud diſtrictum iudicem penſat. Valde enim ſollicitus debet eſſe quiſquè in bono opere, vt in cunctis, quæ agit, ſemper cogitet de extremo fine. Vnde ſcriptum eſt. In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.

Vnde uos magis obediendo non ſolum ueſtri, ſed etiam ipſius miſeremini, qui inter uos quanto in loco ſuperiori, tanto in maiori periculo verſatur.

In periculo magno verſatur, quiſquis in regiminis loco ſublimatur: nam quanto ſuperior gradus, tanto perículoſior caſus, & cui plus donatur, plus exigitur. Grande periculum eſt ſibi, & aliis uiuere, temporalia ſimul, & ſpiritualia prouidere, Sic debit ſui curam agere, vt alios non negligat, ſic de alijs cogitare, vt ſemetipſum obliuiſcendo non delinquat; ſic temporalia procurare, vt non refrigeſcat a ſpiritualibus, ſic inardeſcere ad ſpiritualia, vt ſit ſollicitus de temporalibus. Inde ergo magis ſubditi prælato obedire debent vnde magis eum pro ipſis vident laborare, quod cum faciunt non ſui, ſed etiam ipſius magis obediendo miſerentur: ſui uidelicet, quia animas ſuas ſaluant. Scri-

ptum

Digitized by Google

ptum eſt enim. Miſerere animæ tuæ placens Deo, ipſius quoquè, qui præeſt, miſerentur; quia onus eius alleuiant obediendo. Cum enim ſcriptum ſit. Filius ſapiens lætificat patrem, tanto plus gaudent, & liberius laborant patres ſpirituales pro filijs, quanto eos vident ſpiritualibus obtemperare diſciplinis.

¶ *Donet Dominus, vt obſeruetis hæc omnia (vſq;) ſicut liberi ſub gratia conſtituti.*

¶ Aptè ſubditur poſt lectionem orare. Sic enim legere, & prædicare, quomodo agrum ſeminare. Sic orare, quomodo ſemen operire: Sicut qui ſeminant in agro, ſi hoc operire diſſimulauerint; veniunt volucres, & totum, quod ſeminatum eſſe videbatur, diripiunt; ita quidem iſti, qui agro ſui cordis ſcientia verbi Dei pſallendo, legendo, prædicando aſperſerint, niſi poſtea orando in corde recluſerint, & quodammodo ſepelierint, veniunt volucres ideſt cogitationes huius ſæculi volatiles, inanes, & vacuæ, & rapiunt, quod in corde fuerit ſeminatum. Ideo poſt lectionem, & prædicationem ſemper orandum eſt, vt virtus verbi Dei maneat in corde, & fructus ſpiritualis creſcat in operatione. Bene autem ait.

¶ *Tanquam ſpiritualis pulchritudinis amatores.*

¶ Non enim poſſunt implere hæc omnia regularia præcepta niſi per amorem iuſtitiæ, quæ eſt ſpiritualis pulchritudo animæ. Auguſt. Non enim bene agit quiſque in vitijs, etiam ſi bonum eſt, quod agit. Quod vero ſubdit.

¶ *Et bono christi odore de bona conuerſatione fragrantes.*

¶ Pertinet ad bonam vitam, & bonam famam. Vnde Apoſtolus: Chriſti bonus odor ſumus Deo in

omni loco. Serui ſunt ſub lege, qui ex timore Domino ſeruiunt, liberi ſub gratia, qui ex amore implent diuina mandata. Gratia Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis, implet legem. Iuſto non eſt lex poſita, vbi enim ſpiritus Domini, ibi libertas. Sic autem viã mandatorum Dei curremus libere, ſi dilatatum cor noſtrum in charitate Dei habeamus.

¶ DE IVGI MEDITATIONE regulæ. Cap. XII.

VT autem vos in hoc libello tanquàm in ſpeculo poſſitis inſpicere: ne per obliuionem aliquid negligatis, ſemel in ſeptimana vobis legatur.

¶ Ideo legi præcipitur, quatenus memoriter lectum teneatur. Beatus enim Iacobus dixit. Qui perſpexerit in lege perfectè libertatis, & manſerit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit. Et bene hunc libellum dicit ſpeculum; quia in eo tanquam in ſpeculo inſpicere poſſumus, quales ſumus; ſiue pulchri, ſiue fœdi, ſiue iuſti, ſiue iniuſti, vtrum quiſquè noſtrum regulariter uiuat, utrum proficiat, an deficiat, utrum Deo placeat, an diſpliceat. Scriptura quippe nobis ſacra noſtram interiorem repræſentat imaginem; oſtendit quid formoſum, quid deforme ſit in anima; & qualiter pulchritudo iuſtitiæ debeat obſeruari, qualiter debeat uirtutum decor componi. Quomodo uitiorum macula debeat abſtergi. Prauorum uſus eſt mala ſemper regere, & quæ egerint, nunquàm retractare, quicquid faciunt, cæca mente pertranſeunt. At contra ſancti uiri in ſcripturis ſacris quotidie non ceſſant inſpicere uitam ſuam, moreſquè ſuos uigilanter penſa-

Digitized by Google

re, & ſi quid deforme, uel in compoſitum, aut inuenerint, mox quod ſecundum ſcriptum uident, reformare, & componere ſe ſtudent; quatenus ſancti, & immaculati coram Deo tam in corpore inueniantur quàm in anima. Ideo Pſal. ait. Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. Et Apoſtolus admonet dicens. Renouamini ſpiritu mentis ueſtræ. Et iterum. Noſter homo interior renouatur de die in diem. Vnde apertè ſubiungitur.

¶ *Et vbi vos inueneritis ea, quæ ſcripta ſunt, facientes, agite gratias Deo bonorum omnium largitori.*

¶ Gratiarum actiones patri luminum ſemper a nobis debentur, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum, ſcriptura teſte, deſcendit. Nemo eſt enim donis Dei beatus, qui donanti exiſtit ingratus, & Apoſtolus. Quid habes, quod non accepiſti; Merito ergo Domino Deo noſtro gratias agere admonemur, ut agnoſcat homo, ſi quis benè uiuit, gratia Dei ſe habere, & ut proficiatur in dilectione iuſtitiæ non aliunde conſecuturum, quàm pium, quem cogitatio pium facit. Ipſa eſt enim ſapientia, quæ pietas uocatur, quæ colitur, pater luminum colitur autem ſacrificio laudis, gratiarum actionibus; ut cultor eius non in ſeipſo, ſed in domino glorietur.

¶ *Vbi autem ſibi quicumque veſtrum videt aliquid deeſſe: doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt ei debitum dimittatur, & in tentationẽ non inducatur.*

Finit Expoſitio Hugonis de S. Victore ſuper Regula beati Auguſtini, Vna cum Expoſitione Magiſtri Humberti Generalis diui ordinis prædicatorum, diligenter emendata.

Digitized by Google

NOTABILIA IN HVGONIS EXPOSITIONE

Capitulis, & ſingulis regulæ ſententijs inter expoſitionem paſſim annotatis hac tabula indicantur.

A.

ABſtinentia ſemper laudabilis, & gaudeat, qui parce viuere poteſt. *Cap.* 4. Nec illos.

B.

BOna temporalia, quæ habebant in ſæculo, communi ſunt exponenda vtilitati. *Cap.* 1. Qui autē.

Balnea petentes, ſiue alio exeuntes negotio, nec inuito Præpoſito, nec ſoli, ſed ſociati exire debent, ne conſcientia bona à nobis, & à cæteris fama polluatur. *Cap.* 9 Nec eant.

C.

CAnonici quare ita dicti. *Cap.* 1.

Cantus ſeruandus eſt in Eccleſia ſecun

dum

Digitized by Google

dum ſcripta, & inſtituta maiorũ. Cap. 3. Et nolite.
Caro domanda ieiunijs, & abſtinentia eſcæ, & potus. Cap. 3. Carnẽ vrãm.
Caſtitas libidinoſa voluptate mutui conſpectus enaſcente fugit è moribus. Cap. 6. Et cũ ſe inuicẽ.
Charitas, & humilitas ſectanda, & tunc nullæ erunt inter nos contentiones, ſed omnia erunt communia. Cap. 8. Caritas & ideo in oĩb⁹.
Communia ſint omnia, nil proprij quæramus, ſed ſolum Deum proprium habere ſatagamus. Cap. 1. Et non dicatis.
Commune ſit, quicquid in ſæculo hebant, cum ingrediantur. Cap. 1. Qui aũt aliqd.
Concordiam ſectari debemus, & vnitatem non loci, ſed animi. Cap. 1. Primũ inquit.
Conſuetudo fœlix quæ ſit. Cap. 5. Sđm vires
Contentiones per habitum obortæ reſecandæ ſunt; nam contentionibus multis bonis ſpiritualibus inanes, & vacui remanemus. Cap. 8. Si autẽ inter tñ lacrum.
Cor noſtrum Deo per charitatem præfere debemus. Cap. 1. Quid ſit.
Correctio fraterna pernecesſaria eſt. Cap. 7. Et ſi hanc.
Crudelis ille non habendus, qui corrigat fratrem. Cap. 7. Nec vos.
Culpa occultè commiſſa, occultè corrigenda, ſi negant, teſtes adhibendi, vt publicè arguantur. Cap. 7. Sed antequam ſi autẽ.
Cuſtodes veſtium, calceamentorum, ſeu librorum ſeruiant, & petentibus præbeant, non queruli, non murmurantes, ſed hilares, & læti. Cap. 9. Sin aũt vſtimenta veto.

Diabo-

D.

Diabolus timet charitatis vnitatẽ. Ca. 1. { Primũ inquit.

Dilectio in fratres ea erit, vt diligantur, ſed odio illorum vitia habeantur. Cap. 7. { Et hoc quod.

Dilectio ſit inter vos non carnalis, ſed ſpiritualis, quæ à duobus ramis emanat, Dei, & proximi, illa Dei tribus roboratur, corde, anima, & fortitudine; illa proximi ad duo reducitur præcepta, e quibus duobus bona, & mala eliciuntur erga proximum. Cap. 10. { Nõ aũt carnales

Diuitias diſtribuere nihil prodeſt, cum gloriatur anima diuitiarum contemptu, quæ miſera efficitur. Cap. 2. { Et quid qđ eſt.

Dolor ex infirmitate quamuis latens, tamẽ credendus, ſed magis veris Chriſti ſeruis, qui ab operibus non fallaces: ſed veri dignoſcuntur. Cap. 9. Deniq; { ſi latens ſi latens ẽ dolor.

Egeſtas laudabilis apud viros religioſos. Cap. 5. Meli⁹ eſt.

F.

Foeminas, quando incedimus, videre non prohibemur, ſed appetere, & ab illis appeti velle criminoſum eſt. Cap. 6. { In omnibus.

Fœminarum concupiſcentia non cogitatione ſolum, ſed etiam aſpectu debacchatur. Cap. 6. { Non ſolum.

Fœminam aſpicere non poteſt, quod non videatur, & ſi à nemine, à Deo ſaltem rerum omnium inſpectore. Cap. 6. { Nec putare ſed & ſi lateat.

Fortiores non debent contriſtari videntes infirmos mitius tractari. Cap. 4. qui ĩfirmi

Fratres

Fratres ad inuicem ſe ament in religione, nec dedignentur, quod fuerit vnus in ſæculo nobilis, & diues, alter pauper, & ignobilis. Cap. 2. Rurſus etiam.

Frater qui ferre recuſauerit pœnam inflictam culpa patratu expellendus. Cap. 7. Quæ ſi ferre.

Fratres in moribus educati delicatioribus mitius tractandi, nec fortiores ægre ferre debent. Cap. 3. Et ſi eis.

Fratres eundo ſtando, & redeundo ſint ſociati. Cap. 6. Qn̄ procedītis.

Forti iudicio ille reus habetur, qui rem ſibi collatam cœlauerit. Cap. 8. Quia ſi.

G.

GRatiam Dei, caueat, ne amittat, fœminis dum placere cupit. Cap. 6. Illi ergo.

Gula magnum eſt vitium. Cap. 3. Qn̄ autem

Gula ciborū abſtinentia edomanda. Cap. 5. Quæ famulos.

H.

HVmilitas commendatur. Cap. 1. Primū inquit.

Habitus noſter non notabilis, non delicatus ſit. Cap. 6. Non ſit.

Honor debet exhiberi Prælato, vt vicem Chriſti gerenti. Cap. 11. Honore.

I.

INfirmi non ſint impatientes, ne miniſtrantem verborum leuitate ad excandeſcentiam prouocent. Cap. 9. Ægrotātiū aut.

Inimi-

Inimicitiæ multa mala pariunt, & multũ appetit Deus, vt remittantur. Cap. 10. Qui aũt non.

Iniurias ad inuicem illatas, ad inuicem relaxemus; nam, niſi dimittamus, Deum facillimum erit ad iram prouocare: at ſi dimittamus magnam facimus Eleemoſynam, & Chriſti mandatum obſeruamus. Cap. 10. Si autem.

Iracundia multorum parens malorum; & nos improbi erimus ignoſcere recuſantes. Cap. 10. Melior autem.

Iuſtitiæ amor pernecessarius ad regulæ præcepta obſeruanda. Cap. 11. Tãquã ſpũalis.

L.

LAuacrum corporis vrgente neceſſitate, non denegatur, habito prius medici conſilio, multis de cauſis. Cap. 9. Lauacrũ fiat ergo.

Lectiones, quæ leguntur in menſa diligenter audiendæ, quia cibus ſunt animæ. Cap. 4. Cum acceditis.

Lectio, Oratio, & operatio tria ſunt, quæ maxime uiris religioſis conducunt. Cap. 9. Codices.

Liber iſte dicitur ſpeculum, quia in illo ſæpiſſime inſpicere debemus, vt ſi quæ maculæ in animæ facie videantur, facillime tergantur. Cap. 12. Vt autem.

Lites, ſi quæ obortæ inter vos, quam celerrime terminetis, vt mala peiora vitentur. Cap. 9. Lites.

M.

MAlum magnum committit ille in religione, qui oculto aliquid recipit, &

Digitized by Google

& cœlat. cap.7. } Quicum que aũt.
Motus, & actiones a corpore prodeuntes debent corrigi, ne cæterorum aſpectum offendant. cap.6. } In oĩbus motitur.
Munus nullum occulto recipiendum, ut multa uitentur mala. cap.8. } Conſequens ergo.
Murmurationes, liteſq; de medio tollendæ, quia nobis bona auferũt ſpiritualia. cap.8. } Si autẽ inter.

N

Neceßarijs contenti eſſe debemus ſuperflua reſecantes. cap.8. Et ſi fieri.

O

Obedientia magna virtus, & quàm multis modis intelligatur. cap.2. præpoſito
Obſtinati in ſenſu, & uoluntate inepti ad concordiam. cap.1. } Primũ inquit.
Odor Chriſti bonus ſunt bona vita, & bona fama omnium noſtrum. cap.11. Et bono.
Oratio non ab ore tantum, ſed a corde etiam procedere debet. cap.3. } Pſal. & Hymn.
Oratio debet ſuccedere lectioni. cap.11. } Donet Dñs.
Orationibus inuigilandum eſt, cum magna promittat Deus. cap.3. Orõnibus
Oratorium ſit liberum ab omni impedimenta, nec ibi aliud exarceatur, quàm ſola oratio. cap.3. } In Oratorio.

P

Pauper in religione delicias quærens deteſtabilis Deo. cap.4. } Nec debent;

Pœna

Pœna mulctandus eſt frater, qui deprehenſus eſt aliquod clam acceptum occultaſſe. cap.7. Si autem.

Præcepta non audienda tantum, ſed etiam obſeruanda. cap.1. Hæc ſunt.

Præcepta in regula ſunt ad amuſsim obſeruanda, quia ſi unumcontennatur, omnium rei facti ſumus; hinc Propoſitorum intereſt ſectari, quomodo ſeruentur, arguendo, obſecrando, & increpando iuxta naturam errantium. cap.11. Vt ergo cuncta.

Prælatum non delectet dignitas, ſed onus, charitas, non poteſtas, nam qui præſunt, & gaudent dominij poteſtate, non paſtores, ſed Mercenarij habentur. cap.11. Ipſe vero.

Pręlatus magnum ſuſtinet pondus, cum debeat temporalia prouidere, & ſpiritualibus uno eodemq; tempore, ne refrigeſcāt, inſiſtere; ideo magno in diſcrimine regiminis dignitas eſt locata. cap.11. Vnde vos.

Prælatus ſit humilis, & bonorum operum exemplar. cap.11. Timore circa corripiat.

Prælatus ſit ſapiens, & diſciplinatus, duo ſubditis exhibeat timorem, & amorem; ſed tamen plus amari, quam timeri appetat timens, & cogitans iudicem habere ſupremum. cap.11. Diſciplinam; & q̃ vos.

Pudicitia eſt magna uirtus; ideo ſeruanda ubiq; ſed inuocandum diuinum auxiliū, ut nos cuſtodiat. cap.6. Deꝰ .n. qñ ergo

R

Regula quid ſignificat. cap.1.

Regulam qui ſe obſeruaſſe conſpexerit,

gratias

Digitized by Google

gratias agat Deo bonorum omnium largitori. cap.12

Religioſi omnes, ſiue diuites, ſiue pauperes in hoc ſæculo fuerint, in monaſterio digni ſunt mercede ſua. cap.1.

Religionem quidam ingrediuntur non animæ ſalute, ſed ventris ingluuie, quare valde cauendum eſt. cap.1.

S

Sanitas doloris interni rebus licet infirmo delectabilibus, non tentanda, niſi prius medicus conſulatur. cap.9.

Superbia in Monaſterio non viuat quæ caſum habet, ſed humilitas. cap.2.

Superbia tam carnalis, quàm ſpiritualis ne ſurrepat in corda noſtra. cap.2.

Superbia inſidiatur bonis operibus, vt pereant. cap.2.

Superfluum quid non petant Fratres, quia mortiferum eſt illis. cap.9.

V

Veniam petat lædans, & læſus ſine diſceptione dimittat. cap.10.

Veniam qui petere recuſat, in monaſterio nullus eſt. cap.ibid.

Veſtibus non notabilibus, non delicatis, ſed virtutum ornamentis induti eſſe debemus. cap.6

Veſtibus in vnum habendæ ſub vno cuſtode, uel pluribus. cap.8.

Veſtes lauandæ iuxta Præpoſiti arbitrium ne nimia ueſtium munditia in hominum corda uanitatis uirus ſerpat. cap. 9. Induměta

Victus, & ueſtitus adhoc nobis miniſtrantur, ut Deo ſeruiamus. cap. 1. Et c̄ſtri

Victus, & ueſtitus ſufficiam nobis ad ualetudinem naturæ carnis uoluntatem cohibentibus. cap. 1. buatur. Sic .n le. gitis.

Verba duriora non ſunt proferenda, quibus tamen prolatis danda eſt ſatisfactio, ſed melius cauere conuitium, quam emendare commiſſum dignis de cauſis. cap. 10. Proinde quæ ſiõmiſſa.

Verba contumelioſa in coercendis deprauatis moribus, ſi dixerit aliquis, a ſummo omnium domino ueniam petat, exemplo illius, qui cum amicis ad excidendæ ligna in ſiluam pergit, & ſecuri de manu lapſa percutit, & occidit. cap. 10. Qñ aũt ſed tñ.

Vnitas, & honor ſit inter uos. cap. 2. Oẽs ergo.

Voluntate propria depoſita in religione multa bona oriuntur. cap. 1. Primũ inquit.

Voluntas cohibenda, nec appetenda terrena. cap. 1. Oẽs ergo.

Voluntatem unam, & cor unum habere debemus, & inuicem honorari. cap. 2.

LAVS DEO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. 1605.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google